

EPS

ACT 11 (1)

ACTA ERUDITORUM.

UT VIVAS VIGILA

Harry Arnold
Ambarrow.

Q

54

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/s1id13206490>

837/15

ACTA ERUDITORUM

ANNO M DC LXXXIII

publicata,

ac

SERENISSIMO FRATRUM PARI,

DN. JOHANNI

GEORGIO IV,

Electoatus Saxonici Hæredi,

&

DN. FRIDERICO
AUGUSTO,

Ducibus Saxonix &c. &c. &c.

PRINCIPIBUS JUVENTUTIS

dicata.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Potentissimi Ele-
ctoris Saxonix Privilegiis.*

LIPSIÆ.

Prostant apud J. GROSSIUM & J. F. GLEDITSCHIUM.

Excusa typis CHRISTOPHORI GUNTHERI.

Anno M DC LXXXIII.

POTENTISSIMI AC SERENISSIMI
PRINCIPIS ET DOMINI,
DN. JOHANNIS
GEORGII III

Ducis Saxoniae, Juliae, Cliviae & Montium, S. R. Imperii Archi-Marschalli & Electoris, Landgravii Thuringiae, Marchionis Misniae, superioris item ac inferioris Lusatiae, Burggravii Magdeburgici, Comitum Principalis Hennebergici, Comitum Marcae, Ravensbergi, & Barbiae, Dynastae in Ravensstein &c.

DOMINI NOSTRI CLEMENTISSIMI

Pignoribus Sacratissimis,

83775

IN RE WALTERS & WIFE
vs. WIFE

DM JOHANNI

IN GELEDIUM

RE GOTTES GEBÜHRE

DM FRIBERGER

ADLER

FRIBERGER ADLER

FRIBERGER ADLER

FRIBERGER ADLER

FRIBERGER ADLER

FRIBERGER ADLER

DOMINUS ADLER & ADLER

SERENISSIMIS PRINCIPIBUS

AC DOMINIS

DN. JOHANNI

GEORGIO IV,

Electoꝛatus Saxonici Hæredi,

&

DN. FRIDERICO

AUGUSTO,

Ducibus Saxonix, Julix, Clivix & Mon-

tium, Landgraviis Thuringix, Marchionibus Misnix,

Superioris item ac Inferioris Lusatix, Comitibus Prin-

cipalibus Hennebergicis, Comitibus Marcæ, Ra-

vensbergi, & Barbiæ, Dynastis in

Ravenstein &c.

DOMINIS NOSTRIS CLEMENTISSIMIS.

Nnus jam, PRINCIPES SERENISSIMI, lapsus est, ex quo primitias Actorum Eruditi Orbis, quæ notitiæ propagandæ causa colligimus, CELSISSIMIS NOMINIBUS VESTRIS studio subjectissimo inscripsimus; incredibilem cumprimis illam Vestram, & illustri Juventa omni in exemplum, quod studiosissime æmuletur, positam in bonas litteras propensionem, uti par erat, venerati. Neque nunc, ubi alterum Actorum annum (primum enim triennium CELSITUDINIBUS VESTRIS consecravimus integrum) pari animi submissione oblatum imus, argumentum qualiscunque, alloqui petendum longe est: omnium oculis animisque adhuc obversante illustris victoriæ imagine, quam POTENTISSIMI VESTRI PATRIÆQUE PATRIS auspiciis, sub urbis Vienna mœnibus, Septembri hujus anni mense de Turcis partam, Vobis quoque, dulcissimis tanti HEROIS Filiis, non possumus non gratulari. Et sane nunquam majore vi Christiano orbi immanissimus hostis incubuit, formidando toti Europæ exercitu, cui instruendo tot annos, ac universas vastissimi Imperii vires impenderat, in Austriam effuso, ejusdemque metropoli, a qua Germaniæ totius fortunæ suspensæ videbantur, acerrime oppugnata. Nunquam majori discrimini Christiana cum religione bonæ etiam litteræ fuerunt objectæ; isto jam imminente hoste,

cujus in artes ac scientias non minus, quam in oppida
& pagos grassatur furor, nec ullum humanitatis cul-
tum, quacunq; fines imperii porrigit, superesse pati-
tur, quique torrentis haud dubie instar Germaniam
omnem inundasset, ac caedes, vastitatem, barbari-
em quaqua-versum circumtulisset, si claustro illo ac
propugnaculo, Vienna, potiri ex voto suo potuisset.
Quominus mirabitur quisquam, si, dum Germa-
nia uniuersa ob liberatam Viennam, & discussum
quod cervicibus nostris imminabat periculum, adhuc
exultat, & cum Heroum aliorum, tum VESTRI
inprimis GENITORIS, DOMINI NOSTRI
CLEMENTISSIMI, intrepidus ausus & fortia ac
gloriosa facta pleno ore celebrat, nos quoque concepti
semel ex tam illustri, ac ad omnem posteritatem me-
moranda victoria, Musisque nostris non minus quam
rei publicae fructuosa, gaudii sensum exuere nondum
possumus aut abjicere. Equidem bene statim spera-
bamus, & ex prima trepidatione recipiebamus ani-
mos, cum fama nunciaret, POTENTISSIMUM
PARENTEM VESTRUM adversus barbarum
hostem expedire arma, suisque auspiciis decrevisse
rem gerere; nec ab hoc proposito ullis eorum preci-
bus, qui Serenissimum caput tanto objici periculo mi-
nus tutum arbitrabantur, dimoveri posse. Illum
enim Divini animi Heroicum impetum nonnisi Di-
vinitus accensum esse ac excitatum, certo persuasi
eramus.

eramus, jamque victoriam animo præcipiebamus,
antequam Danubium SAXO, Principesque alii pro
Christo bellaturi, cum copiis suis contigissent. Tan-
tum vero abest, ut spes ea nos fefellerit, ut felicissi-
mus expeditionis eventus superaverit prope vota no-
stra; validissimo Turcarum exercitu tam brevi tem-
pore fuso, castris opulentissimis exuto, ac in turpissi-
mam coniecto fugam. Cujus victoriæ ut fructus ad
omnes Christianum nomen professos pertinet, ita glo-
ria ejusdem maximam partem VESTRO, SERE-
NISSIMI FRATRES, PARENTI merito vin-
dicatur, qui Divini Numinis auxilio fretus, hostem
& primus aggredi, & ea parte voluit, ubi acerrima
dimicatio futura præsumebatur, spretoque omni, utut
insuperabile non paucis videretur, discrimine, primus
propugnaculis hostem mascula virtute dejecit, pri-
mus etiam vexillo in castris Turcarum erecto signum
dedit victoriæ, non oculis profecto designata e longin-
quo, sed armis fortique & ab ipso Deo armata ma-
nu comparata. Eam ergo gloriam & Saxonici No-
minis novum decus, quidni & Vobis, DOMINI
CLEMENTISSIMI, impense gratulemur? Qui-
bus PARENTEM OPTIMUM ex difficilli-
ma expeditione salvum ac incolumem rediisse, salutis
victorem vero rediisse honori utique tanto majori fu-
it, quanto illustrius Heroicæ fortitudinis exemplum,
quod ævum omne imitetur, natum inde DOMVI
VE-

VESTRÆ SERENISSIMÆ fuit. Faxit modo Æterni Numinis benignitas, ut illa VOBIS, ut illa nobis felicitas perpetua sit, DEXTRAQUE ILLA IMPERII MANUS, quod cognomen non minori jure JOHANNI GEORGIO III Genitori vestro, quam ex Celsissimis Majoribus olim ALBERTO, debetur, vigeat perpetuo, possitque, & Imperii decus, & puræ ac orthodoxæ religionis cultum, infracta & inconcussa constantia asserere: Vos vero, SERENISSIMI PRINCIPES, virtutum omnium ac doctrinæ ornamentis egregie instructos, idem benignissimum Numen, in POTENTISSIMI PARENTIS, ubi is non nisi post seros (quod toto pectore vovemus) annos vitæ gloriæque satur ad superos emigraverit, Heroicum in Republica & Ecclesia propugnanda vigorem aliquando succedere jubeat. Ita valete, & conatibus nostris Paterna munificentia haud parum excitatis, clementissime favere nunquam desinite. Dab. Lipsiæ Calendis Decembr. A. M DC LXXXIII.

VESTRARVM SERENITATVM

subjectissimi

Actorum Collectores.

N. I. I
ACTA
ERUDITORUM

publicata Lipsiæ.

Calendis Januarii Anno M DC LXXXIII.

S. AURELII AUGUSTINI HIPPONENSIS

Episcopi Operum Tomus Quartus, continens enarrationes in Psalmos, post Lovaniensium Theologorum recensione castigatus denuo ad manuscriptos Codices Gallicanos, Vaticanos, Belgicos &c. nec non ad editiones antiquiores & castigatiores, opera & studio Monachorum Ord. S. Benedicti e Congregatione S. Mauri.

Parisiis, 1681. in fol.

D. AUGUSTINI monumenta tanto jam olim in pretio fuerunt, ut eorum causa, cum in Hispania exemplaria deessent, circa A. C. 650 Tajo Cæsaraugustanus Episcopus Romam mitteretur. Nec mirum ante nobile artis typographicæ inventum, Monachorum calamos describendis Augustini operibus, quibus ambones & pulpita in templis & scholis assidue personabant, sufficere non potuisse, cum post varias & toties in Germania, Belgio, Italia & Gallia iteratas editiones ne per typorum quidem compendia exprimi potuerint satis. Nam ut libros de Civitate DEI, confessionum libros, aliaque Augustini scripta statim a prima artis typographicæ origine seorsim excusa prætereamus; fuerunt, qui nec laborum nec pecuniarum impensis, quas tot voluminum immensa moles exigebat, deterriti, universa Augustini opera, quæ colligi potuerunt, prelo subjici curarent. Primus id fecit *Johannes Amorbachius*, Basileensis. Is enim omnia Augustini opera ex Italia, Gallia & Germania, cujus bibliothecas per Augustinum Dodonem Phrysiæ sufficienti pecunia instructum perscrutatus fuerat, ad se comportata edidit, & undecim partibus distinxit; e quibus octo priores eos Augustini libros, quos ipse

in suis Retractationibus recenset, continent, reliquæ cæteros, quorum nulla mentio in Retractationibus injicitur, complectuntur. Plurimos vero Sermones plurimasque Epistolas & enarrationes in Psalmos, quas jam antea circa A. C. 1489, 1494 & 1495 excudi curaverat, undecim his partibus adjicere noluit, quæ A. C. 1506 *Basileæ* lucem aspexerunt. In eadem urbe postea A. C. 1528 & 1529 obstetricante *Erasmo Roterodamo* ex officina *Frobeniana* Augustinus denuo prodiit in decem tomos distributus, & solidis nullaque columnarum intercapedine distinctis paginis a sequentibus editionibus diversus, quæ in eadem *Rauracorum* Augusta A. C. 1541, 1542, & 1543, & iterum 1556, iterumque 1569 *Martini Lipsii*, *Johannis Costerii*, & *Johannis Ulimmerii* studio Augustinum exhibuerunt. Hos *Basileæ* labores in exornandis Augustini operibus *Venetia* imitata sunt. Hic enim Augustini opera decem tomis in quarto comprehensa *Valgrivus* excudit A. C. 1571, quam editionem ibidem A. C. 1584 alia excepit, cum jam A. C. 1577 *Antverpia* ex *Plantiniana* officina Augustinum *Thomæ Gozæi*, *Johannis Molani*, & aliorum *Lovaniensium Theologorum* curis recognitum dedisset, quem paulo auctiorem *Colonia Agrippina* A. C. 1616 præsentavit. Sed nullibi magis quam apud Gallos calcographorum operæ in Augustini monumentis exprimendis desudarunt. Nam ut de *Lugdunensibus* editionibus superiore seculo A. C. 1571. & hoc seculo 1664, cum indice undecimum tommum implente, adornatis nihil jam commemoremus, sola *Parisiorum Lutetia* vel decies Augustinum civitate donavit: nempe primum A. C. 1515, deinde A. C. 1531 ex officina *Claudii Chevallonii* cum *Jacobi Hemeri* *Stutgardiensis* ad Gallum *Millerum* *Ecclesiæ Tubingensis Theologum* epistola nuncupatoria, quæ totam editionis hujus rationem fusius exponit; porro A. C. 1541, & iterum A. C. 1571 apud *Morellium* & *Nivellium*, tum A. C. 1586, 1609, 1614, 1626, 1635, & 1652. Est autem inter has Augustini editiones, quas hactenus recensuimus, hoc discriminis, quod recentiores locupletiores quidem, sed antiquiores sinceriores & emendatiores habeantur. Quamobrem *Hieronymus Vignier*, qui *Basileensem* *Erasmi* editionem omnium præstantissimam esse judicat, in gratiam eorum qui antiquiores & castigatiores Augustini editiones possident, ne aut plurimis Augustini sermonibus, epistolis aliisque tractatibus carere, aut recentiora exemplaria, multis quidem Augustini scriptis, sed plurimis quoque mendis auctiora comparare sibi

re sibi cogantur, omnium S. Augustini operum, ante A. C. 1614 Basileæ, Lutetiæ, Antverpiæ, Lugduni, & Venetiis editorum, supplementum una cum aliis quibusdam antea ineditis Augustini monumentis Parisiis anno 1654 publici juris fecit.

Cum vero in hoc literarum genere nihil sit tam consummatum, quod non successu temporis magis magisque exornari & expoliri possit: *Monachi Benedictini Congregationis S. Mauri* multorum MSC. Codicum undique diligenter conquisitorum fiducia freti, sub auspiciis Christianissimi Galliarum Regis Augustini opera denuo novo cultu novisque typis adornanda Parisiis susceperunt. Et primus quidem cum secundo tomus A. C. 1679 in lucem prodiit; quos A. C. 1680 tertius excepit. Quartus anno superiore 1681 in lucem publicam emissus *Expositionem in Psalmos* continet, quibus Augustinus jam olim in secessu apud Cassiacum, ubi se ad baptismum comparabat, in tantum delectatus fuerat, ut ardentissimo eos per totum terrarum orbem, si fieri posset, recitandi desiderio flagraret, & Manicheis incomparabilem hunc thesaurum & salutis suæ remedium negligentibus graviter indignaretur. Atque hæc magnifica de Psalmis opinio conscientia divinae motibus impressa Sanctum Præsulem facile impulit, ut, cum pro officii sui ratione doctrinae cœlestis mysteria plebi sibi commissa propinaret, eamque admonitionibus suis ad pietatem informaret, inprimis etiam Psalterii enarrandi curam in se susciperet. Nec tamen, cum primum opus hoc aggressus est, ordinis rationem magnopere habendam sibi duxit, sed pro ut loca, tempora, casus & personæ suggerebant, Hippone-Regio, Carthagine, Utricæ atque alibi Psalmos Davidicos interpretatus est, donec expositione Psalmi CXIIX, qui in Hebræis fontibus CXIX est, cum cæteris omnibus enarratis solus adhuc superesset, amicis instanter id efflagitantibus, coronidem huic operi imponeret, eumque triginta & duobus Sermonibus illustraret, ex quorum proœmio discimus, S. Augustinum Psalmos modo publice fermocinando, modo dictando exposuisse. Quamvis vero Ferrandus in *Vita Fulgentii* hunc Augustini ad Psalmos Commentarium in quindecim decadas distributum referat, quod confirmant versus ad epitomen Commentariorum Augustini in Psalmos, in vetere quodam Colbertino codice contentam, quorum hoc est initium:

ACTA ERUDITORUM

Cantica Davidico Christum modulantia plectro

Explanata tenet floridus iste liber:

Maxima succinctis referans mysteria verbis,

Et profluos sensus sub brevitate loquens.

Hunc Augustinus toto Venerabilis orbe

Egregius Præsul, Doctor Apostolicus,

In populis largo diffundens flumine lingue

Ter quinis decadis grande peregit opus &c.

Augustini tamen tempore vel jussu hanc operis partitionem, cujus nec Possidius meminit, nec in plerisque Codicibus ullum vestigium apparet, factam esse, credibile non videtur. Unde doctissimi Editores in præfatione quarto huic Augustini Tomo præmissa suspicantur, idem forte Augustino accidisse, quod Livio, quem, ut Petrarca in *epistola ad Boccacium* observat, *in partes quas decadas vocant, non ipse qui scripsit, sed legentium ignavia scidit.* Cæterum quam rationem in Psalmis exponendis Augustinus secutus fuerit, quas leges sibi statuerit, & cui Versioni insisterit, eadem Præfatio prolixius exponit, cui præter Indicem locorum in Latinis Psalteriis variantium, Cassiodori, Petrarchæ, & aliorum de hoc Augustini in Psalmos Commentario, cujus Manuscriptos aliquot Codices nostra etiam Academia in Bibliotheca Paulini Collegii asservat, elogia annectuntur. Ipsum vero opus, cujus prior pars enarrationes Psalmorum LXXIX, posterior reliquorum expositiones continet, variis lectionibus, aliisque notulis minutiore characterum forma ad singulas paginas subjectis illustratur. Postremo ne quid desit, Indices accedunt; unus codicum, ad quorum fidem hoc Augustini opus recognitum & emendatum est; alius locorum Sacræ Scripturæ, in his Augustini ad Psalmos commentariis explicatorum; alius rerum, & alius denique variarum lectionum ex omissis selectarum.

ACTA SANCTORUM MAII

collecta, digesta, illustrata a GODEFRIDO HENSCHENIO

& DANIELE PAPEBROCHIO e Societate Jesu,

Tomis tribus.

Antverpiæ, 1680. in fol.

Gesta eorum, qui vitæ sanctimonia fuerunt conspicui, celebrare & in plurium ferre notitiam, utile cum primis censendum: ac
tueri

tueri ipsorum gloriam, conservare memorias, deprædicare virtutes, sanctitatem vitæ & admirari secum & imitandam commendare aliis, plenum pietatis officium est. Quocirca probandum eorum studium, qui Sanctorum Dei memorias hoc cultu venerati sunt, ut eas literis vel ipsi consignarent, vel iisdem commendatas ab aliis colligerent & conservarent. Quod si maxime omnia, quæ prædicantur de iis, vero consentanea non sint, raptus tamen istis narrationibus in admirationem animus, arcanis quibusdam stimulis agitur atque inflammatur, exemplis ob oculos positis, quæ doceant regere animum, frænare cupiditates improbas, opes, honores, voluptates contemnere, capere de injuriis gloriam, ex calamitate solatium, ex cruciatibus voluptatem, ex ipsa denique morte vitam. In his inculcandis haud levem operam Sancti olim posuerunt Patres, passimque occurrunt apud S. Hieronymum, Cyrillum, Bedam, Gregorium, Athanasium, Theodoretum, Basilium, Hilarium, & alios multa insignia fidei, pietatis & constantiæ exempla: quibus sequentium Scriptorum simplicitas plura attexit, a Romana Ecclesia solcite conquistata & asservata. Constat quid e Veteribus hæc in parte præstiterint Eusebius Cæsareensis, & Simeon Metaphrastes qui & Logotheta dictus est, ut & Palladius, inter Græcos: quos secuti Latini accuratius huic studio incubuerunt; alii succincte Sanctorum gesta complexi, alii ornare ea stylo aggressi, alii undecunque collecta in unum congerentes. Nota sunt *Menologia* & *Martyrologia* Veterum, quibus doctissimi viri Eusebius, Hieronymus, Beda, Ado, Notkerus, Elorus, Ulsuardus, Maurus, qui que hos secuti sunt Rosvveydus, Baronius, Wilsonius, Saussaius, Galesinius, & alii exquisitam impenderunt operam. *Vitarum* quoque *Patrum* huc pertinet collectio, a diversis diverso adornata studio. Cum primis vero *Acta Sanctorum* eo referenda sunt, quæ ad superstitionem usque sollicita conservavit Antiquitas: nec Martyrum solum, sed aliorum etiam, qui vitam insigni sanctitatis opinione terminassent, præcipue si prodigiis essent post mortem celebrati, res sive gestas sive confictas conscripsit atque collegit. Sane vix monasterium licet reperire, quod non istiusmodi componendis Actis operam dederit; e quibus multa depromsit, quæ Historiali Speculo infereret Vincentius, a diutina apud Bellôvacos commemoratione Bellovacensis dictus, quibus suam quoque Legendam auream instruxit Jacobus de Voragine Genuen-

fium Episcopus, & Catalogum Sanctorum adornavit Petrus de Natalibus. Nam Bernardi Guidonis Episcopi Ledevenfis, Joannis Gilemanni & Antonii Gentii monumenta, in quibus summo labore plurimas collegisse perhibentur Sanctorum Vitas, quod in Bibliothecis manuscripta latent, nec adhuc prodire in publicum, recensere nil attinet. Multa etiam e claustrorum secretis ad Historiam Sanctorum pertinentia in antiquis suis Lectionibus evulgavit Henricus Canisius, & doctorum virorum benignitate & promptitudine adjutus prodidit superioribus annis in *Spicilegio Veterum Scriptorum, qui in Gallia Bibliothecis maxime Benedictinorum supersunt*, doctissimus e Congregatione S. Mauri Monachus Domnus Lucas Acherius: qui cum ab anno 1655 duodecim Tomos miscellaneæ antiquitatis Ecclesiasticæ, Synodorum, Monasteriorum, Abbatiarum, Vitarum historias, Martyrologia & complures Epistolas complexæ edidisset, anno 1667 decimum tertium evulgans, simulque Indices accuratos omnium antea editorum Voluminum exhibens, metas hujus studii se fixurum, nec ulterius progressurum indicavit. Diversorum quoque Sanctorum gesta, prout ea se obtulerunt, vel in Bibliothecis reperta, vel ab amicis suppeditata, peculiaribus libris emiserunt, erutaq; e tenebris dilucidarunt Joannes Molanus, Joannes Maldonatus, Henricus Sedulius, Andreas Saussaius, Philippus Ferrarius, Andreas du Chesne, Christophorus Brovverus, Matthæus Raderus, Nicolaus Serarius, Carolus Stengelius, Antonius Bosius, Petrus Nannius, Joh. Bapt. Manzinus, Thomas Boucherius, Paulus Bombinus, Nicolaus Trigautius, Ful. Cardulus, Phil. Gothus, Alphonfus Giacconius, Joannes a Bosco, Bonaventura Moronus, Jo. Ant. Guarnerius, Marius Mutius, Aubertus Miræus, Antonius Sanderus, Chrysofostomus Henriquez, Joannes Vastovius, Joannes Colganus, Marcus Velferus, David Hoeschelius, Lucas Holstenius aliique complures: ii potissimum, qui Religiosorum Ordinum annales conscripserunt, quique singulorum cœnobiorum, urbium, regionum & provinciarum Antiquitates, sacras præsertim, eruerunt ac illustrarunt; nam hi fere omnes vel ipsi Vitas eorum, qui sanctitatis laude in qualibet provincia floruerunt, memorant, vel enarratas ab aliis nec dum editas exhibent.

Majori autem molimine opus hoc aggressi sunt justis voluminibus Acta Sanctorum complexi, Boninus Mombritius Mediolanensis,
 Jacobus

Jacobus Faber Stapulensis, Georgius Wicelius, Aloysius Lipomanus Episcopus Veronensis, & qui hos omnes colligendi industria supergressus est Laurentius Surius Carthusianus. Ex quo sua deinceps hauserunt Franciscus Haræus, Zacharias Lipelous, Petr. Ribadeneira, Cornelius Grafius, & multi alii, qui Sanctorum vitas diversis rationibus & variis idiomatis edidere. Omnes tamen id potissimum egerunt, ut supersticiosum & idololatricum Sanctorum cultum simplicioribus ista tanta eorum turba obtruderent, in Divorum autem numerum post mortem referri eos qui vitam severis legibus exegissent & præclare factis studuissent, propositis tot exemplis docerent, Cæterum eruditio adpersa fuit nulla, nec in tam vastis Operibus reperta salis mica, anilibus fabulis, quibus refertæ omnes paginae, nullam melioris literaturæ partem admittentibus. Primus eam huic studio inferre cogitavit hoc seculo HERIBERTUS ROSWEYDUS, animo constituens omnia Sanctorum Acta, quæcunque scripta essent unquam, undequaque conquirere, edita atque inedita, collectaque emittere in lucem Annotationibus illustrata, quibus & obscura illustriora, & ambigua firmiora, & pugnancia certiora redderentur, multa præterea ad sacram & profanam eruditionem utilia in istis exhiberentur. Universi hujus sui instituti rationem ipsemet exposuit, editis anno 1607 Antverpiæ *Fastis Sanctorum, quorum Vita in Belgicis Bibliothecis manuscriptæ extant*: quibus veluti specimen totius Operis annexuit *Acta Prasidalia Sanctorum Tharaci, Probi, & Andronici*, olim mutile edita a Baronio. Ad quam rationem composita omnia Sanctorum omnium Acta *sedecim Tomis* edere, hisque *duos* Illustrationum in eosdem Tomos adjicere se velle pollicitus est. Sed præclaro huic instituto, cui exequendo Bellarminus ducentos vitæ vix sufficere annos, nec minori spatium temporis rem tantam perfici prodignitate posse censuerat, Rosvveydus jam sexagenarius perficiendo se parem credidit; anno tamen 1629 morte subtractus, antequam primum Tomum emitteret in publicum, consummandum hoc arduum Opus alteri reliquit.

Quod aggressus JOANNES BOLLANDUS, eruditione summa & eloquentia insigni instructus, ita partes has implevit, ut non ii saltem, qui Sanctorum cultui superstitione dediti sunt, fabulasque pro historiis accipientes nubem pro Junone amplectuntur; sed & alii, qui Historiæ Ecclesiasticæ student, temporum rationes intelligere, anti-
quita-

quitates Ecclesiæ priscæ cognoscere, alia item ad eruditionem spectan-
 tia ex his monumentis haurire possint. *Ordinem* eum servavit quem
 Fasti Romani tenent, religiose observans, ut quo quisque e vita hac
 discessisset die, in istum reponeretur. *Acta* ipsa quo primum scripta o-
 lim fuere stylo exhibuit, certis capitibus, si prolixiora ea sint, ut respira-
 re quasi Lector possit, distincta. Quibusvis *Præfationes* præmisit seu
 prolegomena, quæ locum, in quo præcipue Sancti quique coluntur,
 quoque orti, aut ætatem degere, vel quem reliquiis suis celebrare, in-
 dicant; tempus quo vixere ex certis characteribus eruunt; Vita quæ-
 libet, a quo scripta, quo tempore, quibus probata, citata, e qua lingua
 conversa, annotant; cujus humanitate vel ipsi communicati sint co-
 dices, vel ex istis descripta & commodata Vita, docent. Iphis Actis sub-
 jecit *Annotationes*, quibus vel variæ lectiones, quæ alicujus esse mo-
 menti visæ sint, in diversis Mss. animadvertæ indicantur, vel si quæ
 occurrunt obscura explicantur, temporum ratio a vulgata dissentiens
 chronologia exponitur, alia item utilia & erudita in medium afferun-
 tur. Omnium porro quæ copiosius traduntur, in marginibus epito-
 men sive *Summaria* apposuit, ut cui integra Acta evolvere non vacat, ha-
 beat eorum velut breviarium, cujus beneficio vastum Volumen exiguo
 tempore possit perlegere. Cumq; nonnulla auctorem, cum ipsos Tomos
 ederet, etiam sedulo indagantem fugerent, quæ deinde absolutis istis a-
 micorum beneficio assecutus est, ea in *Appendices* conjecit singulis To-
 mis subjectas, in quibus etiam nonnulla emendavit, quorum non perfe-
 cta imbutus fuerat cognitione, cum ipsi excuderentur Tomi. Et ut o-
 mnibus numeris absolutum prodiret hoc Opus, instructissimos singulis
 Tomis addidit *Indices* sex, quorum priores duos cuilibet Volumini
 præmisit, quatuor posterioribus eidem subjectis. Primus *hagiologicus*
 ordine literarum alphabetico nomina exhibet Sanctorum, quorum
 Acta quilibet Tomus continet, diem istis sacrum annotans & synopsis
 Actorum tradens: secundus *chronologicus* juxta seculorum ordinem
 Sancto sistit, de quibus in volumine quovis agitur, annumque quo
 isti nati, mortui, ad dignitates erecti, vel translati sint, ex certis chro-
 nologicis notis aut probabili conjectura indicat: tertius *historicus* quo-
 rumvis, qui in quolibet Tomo memorantur, nomina propria cum bre-
 vibus lemmatibus annotat: quartus *topographicus* nomina regionum
 urbium

urbiumque continet Sanctorum ortu, obitu, vel reliquiis nobilitatarum: quintus *grammaticus* verba obsoleta, peregrina, aut cæteroquin obscura, quæ in quolibet volumine occurrunt, recenset: sextus deniq; *moralis* rerum plane omnium, quarum notitia ad virtutum vitiorumque tractationem accommodari possit, instar locorum communium, uberimam segetem proponit & demonstrat.

Labor autem is cum major Bollando videretur, quam qui ab ipso uno posset perfici, adiutorem sibi anno 1635 adscivit GODEFRIDUM HENSCHENIUM egregie Latinis Græcisque literis ac Theologicis disciplinis eruditum: ejus opera adjutus JANUARIII mensis Acta eum in habitum, quem hæctenus diximus, composita anno 1643 binis Tomis edidit, mille, centum & septuaginta Sanctorum, & aliorum plurimorum memorias & res gestas illustrantibus. His *generalem*, ut vocat, præmisit *Prefationem* ad Thomam Luytens Abbatem Lætienstem, in qua recenset, quibus auctoribus, & quorum excitatus exemplo ad hoc elucubrandum opus accesserit, quid in eo spectarit, quem tenuerit ordinem, a quibus adjutus fuerit, & e quibus fontibus pleraque hauserit.

Quindecim post annis FEBRUARIII Sanctorum Acta, laboris hujus socii Bollandus & Henschenius tribus Tomis dederunt anno 1658, quibus mille trecentos & decem Sanctos sistunt, eadem servata ratione, quæ in Januarii Actis apparet. Cumque ambo in isto opere desudarint, & communi quidem consilio omnia ordinarint ac mutua scripta recognoverint, singuli tamen seorsim singulas Vitas discusserrint, prolegomenis, annotationibus, & summariis marginalibus, indicibusque ornarint ac dilucidarint; curandum duxere, ut cujus potissimum labore quodvis esset elucubratum, aut e Græco versum, excerptum aut annotatum, primis nominum literis in exteriori margine, ad initium Vitæ cujusque aut Tractatus de Sancto appositis annotaretur, quo Lectori constet, cujus quodvis acceptum sit ferendum industriæ. Commendari in hoc mense cum primis meretur insignis Henschenii de Dagoberti II ætate Digressio, qua ad 1. Feb. diem Actis Sigeberti præfatus est, cujus etiam argumentum late in Diatriba *de Tribus Dagobertis* anno 1655 seorsim excusa pertractaverat. Dagoberto enim secundo antea nemini cognito ex vetustis Sanctorum Actis regnum septendecim annorum asseruit, quod posteritatis oblivione per annos

mille occultatum latuerat ; unde patet , quantam historiæ etiam politicæ lucem Acta hæc inferant.

Dum vero continuando huic studio intendunt, inque ordinandis Martii Actis ambo desudant , & primus eorum Tomus prælo jam esset subjectus , Bollandum septuagenario proximum anno 1665 superveniens mors abstulit. Quo extincto ad istius exemplum de idoneo *συγγεγραφο* Henschenius sibi prospiciens, DANIELEM PAPEBROCHIIUM, industria & eruditione insignem virum, adscivit : quo adjutore anno 1668 Acta Sanctorum MARTII tribus inclusa Tomis prodierunt. Sub eorum *principium* prolixa & luculenta Narratio de vita, operibus, virtutibusque Joannis Bollandi, (cujus etiam imaginem æri incisam primus Tomus præfert) de inchoatæ ab eo Sanctorum hujus collectionis exordio, progressu, ac universa ratione, de amicorum Principumque officiis ad eam provehendam collatis, de piorum atque eruditorum virorum circa ipsum judiciis, deque ejus extremis, legitur. *Secundo* Tomo Martyrologium Bedæ, & Flori ad istud Supplementum, ex Mssis edita ; *Tertio* Observationes ad S. Theophanis Chronographiam, & Genealogicum stemma Regum Francorum per tres Dagobertos (in primo Februarii Tomo assertos) deductum, præmiserunt : singulis autem tomis Græca Synaxarii, ex Menologio jussu Basilii Imp. collecto, subjunxerunt.

APRILIS Acta anno 1675 prodierunt tribus arctata tomis : quorum *primus* duos antiquissimos Catalogos Romanorum Pontificum, cum variis ad illos observationibus, præfert ; *secundus* præfixum habet Propylæum antiquarium, circa veri ac falsi discrimen in vetustis monumentis ac chartis, præfertim diplomatis, observandum : non tantum ut cognitæ reddantur formulæ notariales pro seculorum atque locorum varietate diversæ, sed ipsi quoque literarum in Diplomatis ductus cognoscantur. Cum enim in istis ad historicam fidem conciliandam recipiendis, non minori sit versandum cautela quam in nummis, quorum multi sub larva antiquitatis inducunt in fraudem, vix ab oculatoribus agnoscendam: rationem earum cognoscendarum discernendarumque tradendam censuit Daniel Papebrochius, ante quem nemo in hunc usque diem peculiari tractatione istam rem aggressus fuerat, quam postea discutiendam sibi sumpsit Joannes Mabillonus in augusto *de Re Diplomatica* Opere ; Archivi Sandionysiani diplomata quædam, quæ

quæ falsa censuerat Papebrochius, vera esse asserens. Ut adeo doctissimorum horum virorum acceptum sit ferendum industriæ, quod novum hoc antiquariæ artis genus intelligamus, in qua de veterum instrumentorum ratione, formulis & auctoritate agitur; unde non solum ecclesiastica & civilis historia, sed maxime privatorum hominum Ecclesiarumque fortunæ plurimum pendent. *Tertius* tomus in fronte præliminarem gerit Exegesis, qua ea quæ hæcenus de Dagobertis tribus Francorum Regibus, nullo prævio auctore adjutus, primus Henschenius in Diatriba antehac edita, & in Februarii Actorum tomo primo illustrata, constituerat asserueratq; , stabiliuntur & confirmantur, nonnulla autem ob nova quædam interea reperta documenta innovantur, annusque determinatur, quo Dagobertus II obiit; ex cujus (non vero Dagoberti III) posteris assumptos ultimos stirpis Merovingicæ Reges, clarius comprobatur. Singulis iterum tomis Acta Græca ad quemvis eorum pertinentia subjecta sunt. Sancti autem quorum annua memoria in hunc mensem cadit, propriis designati nominibus sunt mille quadringenti viginti, certo numero ultra octodecim millibus expressis.

MAJI Sanctorum Acta anno 1680 prodire tribus tomis, non integra tamen, sed dimidia saltem, & sedecim priores dies exhibentia, reliquis in tres secuturos tomos rejectis. *Primo* Papebrochius Ephemerides Græcorum Moscorumque præfixit: has quidem æneis insculptas tabulis, quæ omnium Sanctorum, quorum quovis die apud Ruthenos memoria colitur, figuras referunt; istas vero metricas, quæ de singulorum dierum Sanctis hexametrum Græcum versum, & e Græco in Latinum conversum, recitant: Utrasque annotationibus illustratas licet cernere. Sancti autem Antonii, vel Antonini, Archiepiscopi Florentini Vitam ad secundum Maji diem prolixius idem executus est, eque Francisco Castilionense, & Leonardo de Serubertis, & Summario Processuum descriptam eam ad MSC. Codices Florentinos exactam dedit, ac Antonio Magliabechio dicavit. Nec exiguam tomi hujus partem occupat Vita Pauli V. Pont. Max. quam a Jo. Ant. Gabutio descriptam integram Actis inferendam duxit Henschenius. *Secundo* tomo Hodeporica duo sacra præmittuntur, alterum Joannis Phocæ, qui anno 1185 loca sancta adierat, cujus locorum sacrorum ephrasine Græca Leo Allatius Latinam fecerat, Græcolatinamque anno 1653

Bartholdus Nihufius ediderat; alterum Antonini Placentini e MSC. erutum per Ignatium a S. Antonio, decimo vel undecimo scriptum fculo. Cæterum ingravescens Henschenii ætas, & infirma Papebrochii valetudo, curam injecerant Moderatoribus hujus Operis de socio illis dando, adjunxerantque *Danielem Cardonum*: verum Antverpiensibus anni 1678 feralis autumnus, qui e sola Professorum domo quatuordecim sustulerat intra hebdomades quatuor, istum quoque, dum in solatium auxiliumque morientium se incautus effundit, e vivis subtraxit, priusquam alicui parti Anni sacri præfigendo nomen suum famam publicam mereretur. Elogium tamen ejus Tomo alteri præfixit Conradus Janingus, in partem sacrorum horum laborum ipsius loco adscitus. Vita Stanislai auctore Joh. Longino, sive Glugosso, Canonico Cracoviensi scripta, & Gregorii Nazianzeni auctore Baronio prodita, Carmen item prolixius Nazianzeni Græcum de Vita propria a Dan. Cardono in solutam orationem Latinam conversum, præ cæteris in hoc tomo annotari merentur. *Tertium* præliminaris de Episcopis & Patriarchis Ecclesiæ Hierosolymitanæ tractatus insignit, in quo Chronologiam & Acta eorum, cum nonnullis aliis ad Historiæ orientalis notitiam facientibus, exposuit Papebrochius: ad exemplum Henschenii, qui similem operam in Romanorum Pontificum accurate texendo Catalogo posuerat, sub initium Actorum Aprilis extante. Singulis tomis his subjuncta sunt *Acta Græca* ex Menologio, Basilii Imp. jussu collecto, & MSCis Bibliothecarum Vaticanæ, Regis Christianissimi, Collegii Claromontani, Sabaudia, Petri Franc. Chiffletii, & aliunde ita congesta, ut quodlibet Volumen in fine ea reddat, quæ ad dies pertinent, quorum Sanctos istud describit, & proinde sedecim saltem dierum Acta Græca prodeant; reliquis mensis hujus, quem in sex tomos Collectores partiti sunt, diebus in tres reliquos tomos sepositis: sed quos ante quartum & octogesimum seculi annum non prodituros esse, Auctores in Dedicacione primo Tomo præfixa ad Reverendissimum & Cellissimum Principem FERDINANDUM B. L. DE FURSTENBERG Episcopum Paderbornensem & Monasteriensem, ut omnium studiorum, sic & operis hujus Mæcenatem, professi sunt. Nisi, quod metuendum, spes nostras nunc longius differat Henschenii fatum, quod octogenario major superiori anno die 12 Septembris obiit. Sed bene sperare jubet Papebrochii, cui novus nuper socius *P. Franc. Bartius* additus

MENSIS JANUARIi A. M DC LXXXIII. 13

ditus est, alacritas & indefessus in his tractandis studiis animus: a quo non residuam modo Maji partem & Junii Acta nobis promittimus, verum totius Semestris a Bollando, Henschenio, & ipso adornati grande Supplementum, egregiis eruditionis monumentis instructum, expectare jussi sumus: nil dubitantes, si vitam Divina concesserit gratia, eundem in habitum reliquorum etiam sex mensium Acta Sanctorum ipsum ac Socium esse composituros.

*NOVUS ISMAEL, CUJUS MANUS
contra omnes & omnium manus contra eum; sive*

*P. DANIEL PAPEBROCHIUS Jesuita omnes
oppugnans, orbi expositus per D. Ju-
stum Camum.*

Augustæ Vindelicorum, 1683. iu 8.

Satyram, sub Dialogi forma adornatam, libellus hic continet adversus Jesuitas, infidos, ut Auctor ait, reliquorum Ordinum socios, & ex istorum Ordine præ cæteris, contra superstitem Actorum, quæ modo enarravimus, collectorem Daniele Papebrochium. Nam cum ab istis *Jansenismum Lovanii recrudescere* passim jactaretur; hic autem in Commentationibus suis ad Acta, passim reliquos Ordines, Benedictinos puta, Augustinianos, Franciscanos, Minimos, Dominicanos, & cum primis Carmelitas, eorumque auctores, perstrinxisse, certe antiquitati eorum minus favere videretur, calumniis hanc toti gregi illatam injuriam confutandam censuit, qui sub *Justi Cami* nomine libellum hunc evulgavit. Facetus in primis & lepidus in Papebrochium videri voluit, in præmissa Tomo III Maji Patriarcharum Hierosolymitanorum Historia Chronologica Parergo VII. n. 131. 133. p. 30. scribentem: *Bollandum motu omnino proprio, molesteque non nihil ferente Henschenio, ac joco potius quam serio, S. Jacobum Eremitam in Palæstina, qui seculo VI vixit, Carmelitis accensuisse*; quod is nullos isto tempore Carmelitas extitisse statueret. Igitur in jocos hos, quos e seriis Bollandi verbis confinxisse Papebrochium Satyræ auctor persuasus est, quindecim epigrammatibus ludendum sibi duxit, Carmelitarum Ordinis antiquitatem in dubium vocari ægerrime ferens.

14   MENSIS JANUARIi M DC LXXXIII.
VALENTINI HENRICI VOGLERI
*de rebus Naturalibus ac Medicis, quarum in Scri-
pturis Sacris fit mentio, commentarius; accessit ejusdem
Physiologia historiae Passionis JESU
CHRISTI.*

Helmstadii, 1682. in 4.

UT nulla philosophiæ fanioris pars est, quæ non perito Sacrarum li-
terarum interpreti genuinum earundem sensum eruere volenti in-
feruiat; ita scientiam rerum naturalium, non tantum historiæ crea-
tionis declarandæ multum lucis afferre, sed aliis quoque locis sacris
explicandis prodesse insigniter, præter *Franciscum Vallesium in libro sin-
gulari de Sacra Philosophia, Guilielmum Ader in Enarrationibus de agrotis
& morbis in Evangelio Tolose impressis, Johannem de Mey in commentariis
physicis Medioburgi anno 1651 publicatis, Thom. Bartholinum de Morbis (ut
vocat) biblicis, & alios in vulgus eruditorum notos, nuper in commen-
tario quem diximus, ostendere aggressus est D. Valent. Henr. Voglerus, in
Academia Julia non ita pridem artis medicæ Professor clarissimus. Ediderat
ipse ante hos novem annos Physiologiam historiae passionis JESU CHRI-
STI, quam commentario huic subjungere hæredibus Viri jam beati pla-
cuit. Nisi ipse morte fuisset præventus, haud dubie majorē limam operi
adhibuisset suo; interim multa in eo occurrunt, quæ curiosum Sacrarum
historiarum studiosum oblectare aut erudire possunt. Loca quæ physicæ
doctrinæ ope dilucidantur, aut rerum naturalium mentionem solum
faciunt, ut in historia creationis a Mose descripta factum; aut descri-
ptiones earundem continent, quales apud Jobum, XXXIX. XL. XLI. cap.
potissimum leguntur; aut res supra, vel contra naturæ vires, factas
memorant, ad quam classem pertinent miracula a DEO aut sanctis
viris patrata, quorum omnium catalogum in fine operis leges con-
signatum. Quod deinde res medicas attinet, eo refert non tantum
quæ ad morbos in sacro codice nominatos, ac ad eorundem curationem
pertinent; verum etiam ea, quæ generationis aut nutritionis men-
tionem injiciunt; ut de conceptu, uteri gestatione & partu, cum quæ
alibi, tum quæ præcipue in historia Abrahami, Isaaci, & Jacobi, Jo-
hannis*

hannis item Baptistæ & CHRISTI memorantur. Multa etiam de varii generis morbis ac ægrotantibus, leprosis, gonorrhæis, cæcis, surdis, mutis, claudis, & modis curandi hosce differit. Ubi tamen τὸ Θεῖον in morbis dictis, nec non discrimen eorum qui per miraculum, ac qui per vires naturæ aut artis opera sanati sunt, observare & annotare non neglexit. In *Physiologia historiae passionis JESU CHRISTI* declarat acerrimum Christi angorem animi, quem in horto, antequam caperetur, sensit: deinde sudorem ejus sanguineum, spineam coronam, aceti felle & vini myrrha conditi potum, solis eclipsin, sitim in cruce pendentis, acetum & hyssopum potui datam, clamorem Christi morientis, mortem repentinam illico secutam, terræ motum ingentem rupes dirumpentem, ex latere mortui perfosso profluentes humores, condituram demum corporis monumento inferendi, quam prolixius, aliorum sententiis in medium allatis, describit.

*PHILOSOPHIA VETUS ET NOVA AD
usum Scholæ accommodata &c. Editio altera*

multo auctior,

Parisiis, 1681. in 12. & Norinbergæ, 1682. in 4.

Opus hoc, cujus prior editio Parisiis itidem prodiit anno 1678, Illustrissimo Domino Jacobo Nicolao Colbert Archiepiscopo Carthagenensi, Rothomagensi Coadjutori &c. a Bibliopola in epistola dedicatoria veluti Auctori nuncupatum, Philosophiam tum Scholasticam tum experimentalem hodiernam utiliter conjungit, eleganterq; ac perspicue explicat. Distributum est juxta posteriorem editionem in sex tomos. Primus Logicam, alter Metaphysicam, tertius philosophiam Moralem, quartus Physicam partem primam generalem, quintus Physicam partem secundam de corporibus vitæ & sensus expertibus, sextus partem Physicam tertiam de corpore animato continet. Prior editio quatuor tomis ista omnia complectitur: nam in secundo philosophia Moralis & Metaphysica, in quarto partes Physicæ tum de viventibus tum de rebus vitæ expertibus conjunctæ sunt. Intercedit nihilominus inter utramque editionem haud leve discrimen, tum quoad ordinem partium, tum quoad res ipsas propositas. In priore editione Logicam philosophia Moralis statim sequitur, in posteriori Logicam Metaphysicam mox subicere placuit, quoniam

quoniam utriusque eadem pene est subjecta materies, dum circa generales quasdam notiones ambæ indefinite versantur. Physicæ prior editio ordine doctrinæ prius de animatis, post de inanimatis agit; posterior opposita naturæ methodo explicatis vitæ expertibus viventia tradit. Multæ doctrinæ ex pristinis sedibus in alias repositæ; inprimis quæ in Physica erant, de materia prima, formis substantialibus, quantitate, infinito, tempore, loco, motu universim spectato, in Metaphysicam rejectæ speculationes. Multæ plenius denuo expositæ, quanquam & in prior editione legantur, quæ in posteriore omissa sunt, aliqua studio, quædam negligentia typographorum. Insignes accessiones factæ sunt Methaphysicæ, *de Deo ut infinito & inamensso*: Philosophiæ Moralis articulis *de Libertate, Religione, Lege divina*: Physicæ capitibus de natura corporis; de causis extrinsecis gravium descensum efficere potentibus ex D. Perrault; de motu gravium juxta numerorum imparium progressum accelerato; de experimentis circa aerem ex D. Mariotte; de firmitate & siccitate; de vi elastica; de mundo; de maculis Solaribus ex D. Picard; de Lunæ motu (ubi de novis Cyclis a Cassino excogitatis, quibus tempora longe facilius & accuratius, quam hæctenus contigit, digeruntur, item de eclipsium Solarium & Lunarium observatione & utilitate ex eadem) de motu Lunæ circa proprium axem ex ejusdem Cassini institutionibus Selenicis nondum editis; de fontium origine; de Thermis, de æstu maris, de terris, salibus, lapidibus, metallis; de plantarum vegetatione & nutritione, de structura & usu cerebri, de incessu animalium ex Malpighio & Perrault; de tactu, gustatu, aure, oculo, saporibus, odoribus; de lumine & coloribus ex Mariotte & Boyle; de vocis organis & mechanica eorundem structura ex D. Perrault; de diaphragmate ex eodem; de structura & motu cordis; de hepate, hepaticis remediis & affectibus; de sanguinis per renes percolatione, de sanguinis analysi mechanica ex observationibus microscopicis a Lovvenhock factis; de insectis &c. Integra capita accesserunt parti secundæ Physicæ, *de Artis Gnomonicæ principis, de plantarum analysi & viribus*. Parti vero tertiæ, de nova ratione explicandi motus muscutorum; de volatu & natatu; de motu animalium naturali, de qualitatibus tactilibus, de tubo optico, de microscopio, de varia animalium respiratione juxta diversos aeris status, de arteriarum structura & pulsu, de perturbato cordis & sanguinis motu, item febribus, de prima alimentorum præparatione. Colophonis loco est ex Boyle Appendix de Phosphoris.

LA PHILOSOPHIE DES IMAGES, PAR

le P. C. F. Menestrier, de la Compagnie de Jesus.

Philosophia imaginum, symbolorum & emblemata-

tum: Auctore R. P. Claudio Francisco Menetrerio,

Soc. Jesu.

Parisiis, 1682. in 8.

Sapientia, quæ in Emblematis Symbolisve habetur, antiquam habet originem; nec hodie aut heri ista sunt nata, sed Sapientium primis in usu fuere: quibus imagines erant quod verba, & qui tabulis signisque, etiam cum non loquerentur docentes, doctrinas discipulis suis instillabant. Universa rerum natura materiam præbet huic philosophiæ, nec quicquam ista protulit, quod non in Emblemata abire possit, ex cuius contemplatione utilem virtutum doctrinam in vita civili capere liceat: adeo ut quemadmodum Historiæ ex Numismatibus, ita Morali philosophiæ ex Emblematis lux inferatur, quæ ad quosvis humanæ vitæ actus insigne commodum & eximium decus afferunt. Hæc sane ad immortalæ Heroum gloriam representandam e triumphalibus suspenduntur arcibus, hæc ad prodigiosam & admirandam Majorum virtutem ostentandam explicantur in atriis, hæc ad defunctorum memoriam sancte colendam circumferuntur in exequiis, hæc denique passim reperiuntur ab Imperatoribus, Pontificibus, Regibus & Principibus depicta, fusa, impressa, incisa æri, argento, aurove: ut in symbolicis his involucris interioris animi affectus erudite explicatos & æternitati commissos agnoscamus.

Collegerunt ea, sive ab aliis inventa, sive proprii ingenii felicitate reperta, in peculiare libros præstantissimi diversarum gentium Viri: quorum quidam, cum liberum hoc doctrinæ genus existimaretur, ut unusquisque pro arbitrio quidvis assumeret condendis emblematis, certam in artem istud redegerunt & ejus præcepta tradiderunt: quæ tamen non ab omnibus recepta, sed adversis legibus oppugnata sunt. Nam cum quidam statuisent, omne symbolum velut corpore & anima constare, quorum istud figura, hanc lemma referat: corpus autem in eo simplex esse debere, nec e pluribus consarcinandam esse imaginem: integrum humanum corpus symbolicam iconem ingredi

non posse, partem tamen corporis ei constituendæ non esse ineptam: sensum ejus non cuivis obvium, neque tamen ita reconditum esse debere, ut nec eruditis pateat: lemma non alia quam Latina vel Italica lingua esse efferendū & hemistichio includendum; plures etiam hujusmodi regulas tradidissent: alii in contraria omnia ivere, symbolum ab emblemate toto distare cœlo existimantes, nec lemma in symbolo rationem formæ, figuram materiæ instar habere contenderunt, species etiam, in quas alii symbola dispescunt, heroica, naturalia, & moralia commenti, minus agnoverunt. Ejusmodi autem sunt plerorumque rationes, ut contendere pro se quisque magis quam evincere videatur.

Omnes quotquot in hoc studio laborarunt Auctores, tam eos qui artis hujus præcepta & regulas dederunt, vel peculiaribus libris, vel dum aliud agunt expositas, quam qui insignibus exemplis studium hoc illustrarunt, MENETRERIUS elegantissimus aliarum non minus quam hujus scientiæ Doctor recensuit. Qui postquam universam imaginum, quam vocat, Philosophiam, a nemine antea ea docendi ratione & doctrinæ copia excultam, Orbi exponere statuisset; egregium etiam Commentarium edidisset, quo a præstantissimis in Gallia Viris Maximo Regi attributum emblemata & symbolum, Solem plures irradiantem orbem referens, adjecto lemmate: **NEC PLURIBUS IMPAR**, eleganter, copiose & erudite asseritur & illustratur, (*la Devise du Roy justifie; à Paris 1679 in 4.*) hoc anno omnes, qui de symbolis & emblematis aliquid in literas miserunt, commemorandos sibi putavit. Cumque ab *Italis*, ut imaginum pingendarum, sic emblematum condendorum facultate & perspicacissimis & exercitatissimis, labor ille præcipue occupatus sit, horum laudat plures, eorumque Opera succincte enarrat & de iis sententiam fert. Sunt vero: Paulus Jovius, Ludovicus Domenicus, Hieronymus & Vincentius Ruscelli, Scipio Ammiratus, Alexander Farra, Bartholomæus Taegius, Lucas Contilus, Joannes Andreas Palatius, Franciscus Camburaccius, Scipio Bargalius, Torquatus & Hercules Tassi, Julius Cæsar Capacius, Albertus Bernardettus, Jacobus Saffus, Andreas Chioccus, Johannes Baptista Licinius, Horatius Montaldus, Johannes Baptista Personus, Paulus Areffius, Abbas Ferrus, Silvester Petrasancta, Constantius & Pamphilus Landi, Cæsar Trevisanus, Felix Milensius, Stephanus Guazzus, Thomas Garzonus, Petrus Gritius, Johannes Bellonus, Rudolphus Mojeschinus

fchinus Pius, Johannes Baptista Piccaglia, Guido Casonus, Franciscus Lancus, Franciscus Contarenus, Ruggerius Pescus, Hieronymus Alexander, Marinus Bolizza, Johannes Baptista Albertus, Emanuel Tessaureus, Petrus Abbas, Franciscus Carmenus, Philippus Picinellus, Aurelius Corbellinus, Gabriel Simeonius, Bernardinus Percivalius, Alcibiades Lucarinus, Johannes Baptista Pittonus, Bartholomæus Arnigius, Valerius Zanus, Octavius Strada, Ulysses Aldrovandus, Johannes Paulus Reinoldus, Simon Birallius, Principius Fabricius. Ex *Anglis* unicum Abrahamum Frans: Ex *Batavis* neminem: Ex *Hispanis* Didacum Savedram, Johannem Oroscium Covarruviam, Johannem Franciscum de Villava, Andream Mendonem, Alphonsum de Ledesma, Johannem Baptistam Christinaum, Johannem Pinedam, Balthasarem Corderium, Didacum Ortunesium de Calaorra, Petrum la Sierra, Marcum Martinesium: Ex *Germanis* Anshelmum Botium, Athanasium Kircherum, Jacobum Masenium, Academicos Altorfinos, Henricum Engelgravium, Carolum Regium, Martinum Bresserum, Julium Gulielmum Zingrefium, Jacobum Typotium, Joachimum Camerarium, Salomonem Neugebauerum, nominat.

A *Gallis* autem ingenii acumine & felicitate ad summam dignitatem emblemata cum lemmatibus evecta esse prædicat; verumque hujus artis eos indagasse usum, cum priscis Francisci & Adriani Ambosiorum, Andreæ Alciati, Claudii Paradini, Claudii Minois, Ludovici Brettani, Henrici Stephani, Mauritii Sevi, Caroli Bovii & aliorum exemplis, tum recentioribus Petri Moanæi & Domini Buhursii illustribus documentis demonstrat: quorum iste egregium de arte emblematum lemmatumque (*de l'art des devises*) commentarium venustissimis ingeniosissimisque emblematis illustratum edidit; hic inter Dialogos, quos elegantissimos eruditissimosque inter Aristum & Eugenium institutos composuit, insignem & prolixam tractationem de eorum natura & constitutione, vitiisque ac virtutibus suscepit, selectissimaque eorum exempla attulit, peculiare huic argumento tribuens Colloquium, quod in isto Opere sextum locum tenet. Artem vero hanc emblematicam illustrium virorum in Gallis opera ad majus & consummatum decus provectam Auctor ostendit; ac ipsi Cardinali Mazarino, qui ex Italia in Galliam studii hujus amorem attulerat, maximopere istud probatum fuisse, ingenio præstantis-

simorum hominum Henr. Lud. Haberti de Hontmor, Dnn. Clementis, d' Ouvrier, Chapelain, Charpentier, Perraut, Quinault, Bourzeys, Talemann, Buffieres, & Mademoiselle de la Vigne postea excultum & perfectum docet.

Huic de Auctoribus, qui emblematum symbolorumque naturam & exempla tradiderunt, Dissertationi ipse subjicit Auctor exempla plurima & symbola de Cœlo, Sole, Aurora, Lumine, Nocte, Planetis, Pareliis, Cometis, & sideribus desumpta, quæ pleraque ex Scriptoribus, de quibus antea sententiam dixerat, depromsit. Partem autem *primam* se jam saltem dare, symbola ab astris & cœlestibus rebus petita exhibentem, indicat; cui *alteram* ex elementis conflata; & *tertiam* ex artificialibus corporibus composita ostensuram, numero eorum millenarium quater superante, sit adjecturus. *Historiam* etiam Symbolorum ac emblematum, *Artemque* eorum condendorum certis inclusam regulis, quæ firmioribus nitantur fundamentis, se traditurum pollicetur. Eo nempe allaborans, ut absolutam reddat & omnibus numeris perfectam hanc doctrinam, quam & hodie passim in magnatum aulis, superbis ædificiis, magnificis monumentis, templis, aris, monetis, libris, vestibibus etiam exornandis insignem utilitatem afferre ac egregium decus conciliare videmus: de qua, licet apud ipsos non satis exulta, præclare judicarunt Veteres; quod vel unius Clementis Alexandrini patet sententia, dum Lib. V Stromat. pag. 415 inquit: *χρησιμώτατον τὸ τῆς συμβολικῆς ἐρμηνείας εἶδος εἰς πολλὰ, καὶ πρὸς τὴν θεογῶν θεολογίαν συνεργῆν, καὶ πρὸς εὐσέβειαν, καὶ πρὸς ὀπίδειξιν συνέσεως, καὶ πρὸς βραχυλογίας ἀσκησιν, καὶ σοφίας ἐνδειξιν. Σοφὸν γὰρ τὸ χρῆσθαι τῇ συμβολικῇ φράσει δεξιῶς, φησὶν ὁ Γραμματικὸς Δίδυμος, καὶ τὸ γινώσκειν τὸ διὰ ταύτης δηλῆμενον.*

MARTINI RUARI, nec non aliorum illustrium, spectabilium doctorumque Virorum ad ipsum vel ejus causa scriptarum EPISTOLARUM SELECTARUM Centuria altera & ultima.

Amstelodami, 1681. in 8.

MARTINUS RUARUS natione Holsatus, Vir exceptis sectæ suæ, quæ fuit Socini, erroribus sic satis probus, ob summam eruditionem

nem & maximas ingenii dotes non modo inter suos illustre obtinuit nomen, sed magnis ubique viris, a religione ejus alioquin alienis, gratissimus vixit. Occasionem qua ex Lutherano Altorfii factus sit Socinianus, ipse memorat Centuriæ hujus pag. 173. 174. 175. 176, dum nempe in Ernestum Sonerum crypto Socinianum incidisset, ac Gregorii Nysseni λόγον quendam κατηχητικόν, suafu Rittershusii & Hoefschelii, Romana veste tum primum induendum sibi sumisset. E Norico agro pulsus, egit deinde passim in Germania, Dania, Anglia, Belgio, Gallia, Italia, maxime autem Polonia, & tandem in urbe Gedanensium domicilium sibi legit, fortunarumque suarum sedem ibi collocavit, præcipuorum Regni Poloniæ Senatorum negotia curæ suæ commissa administrans. Et quamvis Ecclesiæ ministri munus inter suos nunquam gesserit, sibi tamen haud potuit temperare, quominus errores suos disputando, differendo, aliove modo inter cives Dantiscanos disseminaret. Hinc aliquoties a magistratu hujus urbis loco excedere jussus est, sed interveniente Castellani Cracoviensis Stanislai Koniecpolski, supremi militiæ Regni Poloniæ Ducis, aliorumque nonnullorum ex præcipua Nobilitate intercessione, iterum iterumque suspensa fuit injunctæ migrationis executio. Cum autem libertate propriæ conscientiæ non contentus, dogmatis sui virus nihilominus hominum animis instillare pergeret, Dantisco expulsus in Strassinio, uno vel altero milliari inde distante pago, cum familia substitit: donec a Vladislao & Johanne Casimiro Poloniæ Regibus, ex commendatione cum aliorum Regni Consiliariorum, tum in primis memorati Cracoviensis Castellani, in ministrorum Regionum numerum adscitus, libere ubique non modo commorari & negotia exercere, sed & sacra sua peragere potuit: id quod uberius cognoscere licet e pluribus Centuriæ huic insertis epistolis a XLIIIX ad LXXXIX, tum ab ipso tum ad ipsum vel ejus causa exaratis, pag. 324.--417. Scriptorum hujus Viri cum antea nullum prorsus extaret, quod ipse vel sua non amaret adeo, vel incommodis quibusdam intercedentibus perficere non posset, quæ majorem animi & corporis tranquillitatem postulabant; ejus tandem *Epistolas* hinc inde dispersas post obitum Parentis colligere instituerunt superstites duo filii, Joachimus & David Ruari. Harum *prima* Centuria Amstelodami anno 1677 in lucem & conspectum hominum edita, magno cum applausu eruditorum, quod illic res magni in religione momenti

inter diversarum sententiarum atque sectarum asseclas, pertractari & examinari viderent, fuit excepta. Quæ res animum addidit natu minori filio Davidi, ut ex sua officina *alteram* quoque eamque ultimam parentis aliorumve illustrium & doctorum Virorum ad eum vel ejus causa scriptarum Epistolarum Centuriam anno 1681 evulgaret, eam simul spem in Præfatione faciens Lectori, propediem & *reliqua* hujus Auctoris tam *Historica* quam *Theologica*, *quæ nullius turbare conscientiam, sed solummodo ad mores corrigendos pietatemque colendam incitare Christianos* scribit, esse secutura.

Multa vero in altera hac Epistolarum Centuria continentur, quæ cuivis docto, tum ob styli elegantiam, tum rerum erudite cognoscendarum jucunditatem, eas facile commendant: siquidem in iis non Philosophus modo, Politicus, & Historicus, sed & potissimum Theologus invenit, quorum notitia eum forte antehac fugiebat. Et ad *Philosophum* quidem spectat subtilis admodum disputatio de loco mundi, seu spatio illo quod ipsum universum ambitu suo complectitur p. 206. 207. 285, de divisione puncti in infinitum sive actuali sive potentiâ p. 207. usque ad 217, & p. 286. 287. 288. de mundi æternitate contra Peripateticos p. 29. 218. 241. de ratione formali pœnæ in malo ob culpam simpliciter sumtam posita, sive hæc sit propria sive aliena pag. 242. 250. *Politicum* non minus quam *Historicum* oblectabunt ea, quæ leguntur de statu Galliæ post Henrici IV mortem p. 25. 26. de Rhaticio proficiente novam docendi methodum Augustæ Vindelicorum pag. 32. de Argentorato ejusque Academiæ statu p. 34. 35. de Judæorum Cracoviæ synagoga p. 75. istiusque urbis intra & extra muros spectatæ amplitudine, templo item arcis regiæ cum nonnullis ejus monumentis p. 77. de salis fodinis quæ sunt Veliciæ, & proventu earundem annuo p. 77. de reliquorum Poloniæ oppidorum ratione p. 96. de elegantis istius gentis in excipiendis hospitibus p. 97. 98. de homagio Imperatori a Noribergensibus præstito, & pompa qua exceptus is fuit sub urbis hujus ingressum p. 197. de Nelli, qui Cæsari e jocis fuit, faceto quodam responso p. 199, de insigni spectaculo sive certamine *σοχασικῶν*, quod annulare vocant, Onolzbachi edito in nuptiis Joachimi Ernesti Marchionis cum Solmense Comitissa Sophia p. 201, de Conventu Principum Francofurtiensi & bello Germanico circa annum MDC XXX. pag. 290. de fœdere super mutua quorumvis de religione dissidentium tolerantia inter Ordines

dines Regni Poloniae anno M D LXX sancito p. 379, de bello Scythico feliciter a Polonis anno MDC XLIV profligato p. 397. 400. de formandis studiis politicis p. 405. de felici Polonorum expeditione in Moscos p. 436. Quæ *Theologo* discutienda sint, ad unam haud facile redegeris classem. *Didactica* sunt quæ differuntur de baptismo aquæ, an & quatenus in Ecclesia necessario sit retinendus p. 251. in Scripturis sacris explicandis antiquorum Scriptorum consensu haud esse innitendum p. 284. de usu gladii inter Christianos p. 300. 301. de Christi Deitate p. 303. 304. in quibus subinde heterodoxa adpersa prudens Lector deprehendet. In *Polemicis* exercere quem poterit Ruarus, more Socinianorum acerrime disputans contra servum arbitrium in rebus spiritualibus p. 13. 14. futurorum contingentium divinam præscientiam p. 15. 16. 17. 18. fidem infantum p. 19. 20. finalem electorum perseverantiam p. 53. 54. 55. 56. trium Personarum in una essentia Divina subsistentiam p. 124. 125. Christi Deitatem p. 308. seqq. unionem personalem duarum naturarum in Christo p. 126. 127. 128. officium ejus mediatorium p. 129. 130. nomen Patris essentialiter sumtum & de Christo usurpatum p. 131. 132. 133. communicationem idiomatum p. 134. 135. 136. peccati originem ex lapsu Adami naturalem p. 154. Idem disputat contra idololatriam Ecclesie Romanæ p. 438. 439. abusum auricularis confessionis atque indulgentiarum p. 440. & qui committitur in alleganda veteris Ecclesie auctoritate p. 441. *Exegeticis* annumeranda veniunt ea, quæ ad loca Scripturæ varia utpote Psalm. XCVII. 5. (p. 120. 121.) CX. (p. 116. seqq.) Jes. IX. 6. 7. (p. 52. 53. 112. 113. 114.) XXXV, 4. 5. 6. (p. 108. 109.) LIII. (p. 114. 116.) Zach. II. 8. (p. 110. 111.) Matth. IX. 2. (p. 101. 102. 103.) XXIV, 24. (p. 54. 56.) Joh. XII. 41. (p. 106. 107. 108.) Actor. II. 34. (pag. 119. 120.) VII. 53. (p. 270. seqq.) I. Cor. II. 6. (p. 132. 133.) Gal. III. 19. (p. 270.) Hebr. I. 7. (p. 118. 119.) II. 13. (pag. 53.) aliaque more suo, id est Socinistico, commentatus est. *Casistica* & *Practica* sunt: an cum nemine in religione dissentiente literarum liceat colere commercium? ob dictum Johanneum II Epist. v. 3. p. 7. 10. 11. Num aliquando liberius in sententias variarum sectarum Christiano integrum sit inquirere? p. 38. 39. Quomodo is, qui desperationi propter peccatum aliquod proximus sit, erigi & in statu suo firmari debeat? q. 140. sqq. An & quatenus Sociniani sacram synaxin celebrare possint apud Lutheranos? p. 27. (& iterum p. 169. ubi eadem legitur epistola, Leuschnero tributa, quam pag. 26. Hufvvedelius scripsisse

scrip sisse ferebatur.) Num ab iis sententiis, quæ manifesta & consentiente priorum Veterum interpretatione firmantur, ob consequentias, quas forte aliquis non possit solvere, ipsi discessio facienda sit p. 258. seqq. An & quatenus Christiano liceat magistratu fungi p. 268. seqq. An omnia exacte prius in Theologia cognoscenda sint ipsi, qui ad munus aliquod publicum in ecclesia cupit accedere, p. 297. An quisquam religionis & conscientiæ causa ullo incommodo afficiendus sit in Republica p. 323. seqq. p. 351. 363. 369. 378. 425. An major in eo eluceat charitas, qui bona proximi ad se non rapit, quam qui ab uxore alterius abstinet p. 422. An ob tranquillitatem in Ecclesia servandam, reticenda sint aliquando dogmata, si maxime vera, minus ad salutem tamen necessaria p. 443. Inter *Ascetica* proluxa illa parænesis, ad colendum pietatis studium p. 41. seqq. cum discursu de militia hominis Christiani p. 47. 48. 49, numeranda est. Huc referenda etiam commonefactio eorum, quæ virtutum homine Christiano dignarum cultum non parum impediunt p. 412. Ad *Critica* pertinet virgula censoria, quam in Dialogum Weigelii de Christianismo Ruarus stringit p. 56. 57, nec non judiciû Georgii Konigii Theologi Altorfini de Socinianorum scriptis p. 180. seqq. vindicatio cujusdã loci Volkeliiani ex ejus Lib. IV de vera religione male intellecti p. 422, laudatio funebris & luctus ob mortem Johannis Crellii p. 428. 429, & judicium de scriptis Hugonis Grotii p. 438. *Historia* ac prudentiæ *Ecclesiastica* tandem inserviunt, quæ memorantur de Heilbrunnero Theologo Neoburgensi p. 51. Valentino Weigelio p. 57. 58. Joachimo Eberhardo, Philosophiæ magistro, ejusq; enthusiasmo Argentorati in publica concione se exerente, carcere & deportatione coercito p. 81. de Jona Schlichtingio p. 317. de Ernesto Sonero, e cujus disciplina se & alios fratres profectos esse testatur Ruarus p. 86. 91. 92. 174. 175. de Martino Smiglecio p. 96. de Petro Bertio p. 164. 165 ejusq; defectione ad Papatum p. 167. de Jo. Crellii Locis Theologicis, qui nunquam tamen prodire, p. 171. ejusque virtutibus p. 187. de templo Freidenstadiensi, viros a foeminarû aspectu, suæ structuræ commoditate, prohibente p. 33. de Synagoga Judæorum Cracoviensi, pictis imaginibus intus exornata, quas in Romanensibus alias hi detestantur p. 75. 76. de statua lignea templi Cracoviensis in formam hominis asino insidentis facta, ejusq; solenni deductione, quæ in Dominica Palmarum quotannis suscipitur p. 77. de moderato Ruari ac prudenti sectam suam sequendi studio p. 177. 178. 179. de disputatione ejus

ejus Gedanensi p. 345; de feliciore statu Remonstrantium in Belgio, succedente in Principis Mauriti locum Frederico Henrico Nassovio pag. 266. 267; de Floriani Crusii medici in spargendis erroribus Socinianis apud Gedanenses studio p. 361; de ejusdem & Zvvickeri ac Labebachi proscriptione p. 372; de libero sacrorum Socinianorum exercitio in Strassinio prope Dantiscum pago p. 373. seqq. de Duræi εἰρηνοποιῶν conatibus frustraneis p. 425. &c.

S. ANASTASII SINAITÆ ANAGOGICARUM Contemplationum in Hexaemeron Liber XII, hactenus desideratus; cui præmissa est Expostulatio de S. Johannis Chrysostomi epistola ad Casarium Monachum, adversus Apollinarii heresim, a Parisiensibus aliquot Theologis non ita pridem suppressa.

Londini, 1682. in in 4.

ANASTASIUS Antiochenus Patriarcha, qui quod in monte Sinai vitam monasticam excoluisset, *Sinaita* vulgo dicitur, exeunte sexto seculo fati suis defunctus, varia post se opuscula, & inter hæc Anagogicas contemplationes in Hexaemeron reliquit, quod opus extrema sui parte hactenus caruit. Nam in Bibliothecis Patrum Contemplationum istarum libri tantum undecim comparent. Nunc vero duodecimus, juxta fidem MSC. quod ex Johannis Dallæi Bibliotheca in Colbertinam transit, cum interpretatione Latina & conjecturis *Andree Dacerii* accessit. Ac ne quis miretur, cur liber hic duodecimus tamdiu in tenebris delituerit, præfationis Auctor monet, in eo nonnulla cum Transsubstantiationis doctrina pugnancia contineri, quæ librorum Censores suppressere, quam sibi suæque religionis hominibus negotium facessere, maluerint. Atque idem fatum *D. Chrysostomi ad Casarium Monachum epistolam* ob eandem rationem etiamnum experiri, in Expostulatione præfationi subjuncta queritur. Enimvero celeberrimum istum Ecclesiæ Doctorem epistolam aliquam ad Cæsarium Monachum exarasse; quamvis ea nec inter opera Chrysostomi legatur, nec a Catalogorum Scriptoribus recenseatur; ex *Vetere aliquo Scriptore*, qui post septimi seculi medium *contra Severianos & Acephalos scripsit*, opera Turriani in lucem edito, nec non e *Nicephori Patriarchæ Constantinop. disputa-*

tione adversus Iconomachos, quæ in Colbertina Bibliotheca manuscripta extat, & aliis monumentis abunde constare arbitratur eruditus Expostulator. Neq; dubitat, eam Chrysofomi epistolam adhuc extare, cum superiori seculo Petrus Martyr e Florentina Bibliotheca istam descripserit, quod apographum in Cantuariensis Archiepiscopi Thomæ Crammeri bibliothecam translatum quorsum postea pervenerit, cum sub Mariæ imperio hæc bibliotheca diriperetur, incertum. Accidit autem, ut doctissimus Vir *Emericus Bigotius*, dum ante aliquot annos in Italia versaretur, Florentiæ in eandem epistolam, quam olim Petrus Martyr ibidem descripserat, incideret; quam Parisiensem Archiepiscopum Petrum de Marca pro genuino Chrysofomi foetu agnovisse, ejusdem confobrinus Fagetus epistola ad primum Palensis in Bearnia Curiaæ Praesidem testatus est. Nec Fagetus modo rem istam in publicam protulit, sed ipse etiam Bigotius se epistolam illam, quam primum occasio daretur, in publicam lucem emissurum pollicitus est, & cum sub prelo gementem *Palladii Dialogum de vita Chrysofomi* illico lucem visurum amicis significaret, hanc Chrysofomi epistolam post ejusdem vitam, loco maxime opportuno, se itidem editurum haud semel pronuntiavit. Quod neminem non novisse, cui aut ipse Bigotius, aut *Menagius*, aut *Justellus*, aut *Baluzius*, aut *Formentinus*, aut *Santolius* aliique clarissimi viri non sint penitus insalutati, Expostulationis Auctor asserit; subjungens, fuisse etiam, qui Bigotii præfationem viderint, ipsumque apud amicos libere professum, se aliquot ejus exemplaria jam excusa sibi asservasse, & alia nonnulla apud amicos quospiam reposuisse; esse insuper Viros probos, qui *Robertum Bigotium* in supremo Parisiensium senatu Consiliarium, hanc ipsam Chrysofomi epistolam in consanguinei sui manibus vidisse profiteantur; denique in Angliam, Belgium, ac alio missa prioris paginae jam excusa aliquot exempla, hanc epistolam cum Palladio mox prodituram, rem omnibus notam fecisse. Sed eventum promissis non respondisse dolet; cum a Parisiensibus nonnullis Theologis, e quibus *Dn. Grandinum* & *Dn. Faure* nominat, & epistola illa diu desiderata, & Bigotii præfatio, suppressæ fuerint; eamque ob causam in isto Palladii volumine post pag. 236 integer quaternio desit, per quam immanem lacunam lector ad fraudis cubilia deducatur. Causam autem tam inopinatæ suppressionis non aliam esse scribit, quam quod Chrysofomus in hac epistola Transubstantiationi adversetur, asserens, *panis na-*

*curam integram perm. inere; quamvis Divina sanctificante Gratia, median-
te Sacerdote, Corporis Dominici appellatione dignus habeatur. Quæ verba
Petrus Martyr anno 1548, in Disputatione adversus Gardinerum Winto-
niensem Episcopum allegavit. Quæ vero ad hoc Chrysofomi testimo-
nium Gardinerus, & postea Perronius adversus Plessæum disputans, &
Gamachæus regesserunt, (quorum ultimus epistolam illam non Johan-
ni Chrysofomo, sed Eleemosynario tribuit, illumque excusandum
pronunciat, quod Transubstantiatio ejus temporibus non ita perspicue
tradita fuerit) Expostulationis Auctor breviter recenset & confutat; &
quod Parisienses illi Theologi, qui hanc Chrysofomi epistolam suppri-
mendam censuerunt, rebus suis haud bene consuluerint, demonstrat.
De cætero, quod Chrysofomum non modo Transubstantiationi, sed
etiam reali Corporis & Sanguinis Dominici præsentia adversatum,
cum Albertino & Auctore Disquisitionis de sanguine Christi existimat,
in eo Virum Clarissimum falli minime dubitandum est.*

**Die unüberwindliche Festung / oder gründlicher
Bericht / wie ganz neue Festungen / auff eine fast un-
überwindliche Weise / anzulegen.**

hoc est:

MUNIMENTUM INEXPUGNABILE; SEU
*Munitionum, tum pene inexpugnabilium exstruen-
darum, tum legibus Batavica architectura extructarum firman-
darum magis perficiendarumque, solide ostensa ratio.*

Auctore Ernesto Friderico a Borgsdorff,

Architecto.

Ulmæ, 1682. in 8.

HOdierno Marte oppugnandis munitionibus impetum suum novis
Hindies artibus intendente, nec operibus ex Architectura militari
hactenus recepta, sive procul arcendis longo tempore hostilibus insul-
ribus; sive tumultuariæ per subitam vim expugnationi cavendæ; sive
mutuæ inter se opi ferendæ, sufficientibus: occupatum hactenus ab
illustribus ingeniis plurimis laborem, in perficienda Architectonice,
struendisque quantæcunque hostium vi paribus munimentis, sibi etiam

sumere voluit Auctor, editoque hoc scripto publicis impertiri commodis.

Professus autem, se minime studio detrahendi quicquam debiti honoris illis, quibus præcipua sua debeat Architectura (sic dicta) Batavica aut Freitagiana, animum huic operæ adjunxisse, sed exemplo celeberrimorum hujus ævi Architectorum inductum, arti promovendæ cogitata sua, quantumvis ab aliorum sensis aliena, publicare decrevisse: *Inexpugnabilis* titulum, Munitioni ad normam a se præscriptam extructæ tributum, eo jure tuetur, quo supremos mundi Magnates Invictissimos salutamus: quos quemadmodum heroica sua facta, quibus alios antecellunt, hoc titulo insigniunt; sic merito illam, quæ supra conditionem aliarum, nec subitis impressionibus capi, nec dispositis per suggestus tormentis accedi, disjicive possit, & cui expugnandæ parem omnino viribus oppugnatorem nulla bellorum hucusque gestorum suppeditet historia, hoc nominis sibi vindicare.

Novæ porro suæ muniendi rationi XVII sequentia Axiomata (eo, quo ab Auctore referuntur, ordine hic recensita) tanquam principia præstruit:

I. Hosti rectis itineribus, fossis vineisque ad munitiorem accessum, & dispositis per aggeres tormentis valli ruinam molienti, maxima infertur a tormentorum viribus noxa & impedimentum.

II. Vineæ hostiles eruptionibus, manuque facta disjectione, efficacissime retardantur.

III. Violenti impetus impressionesque jactibus tormentorum, impactos globos &c. grandinatim evibrantium, validissime infringuntur.

IV. Ab occupatione & infessione stratarum valli ruinarum Hostem oportet posse prohibere.

Partes Munitiõis V. plurimi sumtus plurimum conferant ad defensionem.

VI. defensæ defendentibus mutuam vicissim operam præstent.

VII. defendentes defensis robore minimum sint: pares: ne Hostis plus, quod impetere, quam a quo impeti possit, offendat.

VIII. Cuius lineæ oppugnatae, individuae ab altera quapiam suppetia sunt destinandae.

IX. Quo pluribus Munitio cincta fuerit Propugnaculis, eo est validior.

X. Cavendis subiti impetus expugnationibus Polygonum interius æque munitum sit atque exterius.

XI. Anguli defensi exigantur ad rationem angulorum defendentium.

XII. Munimentum obsessorem ubivis ictibus tormentorum suorum habeat obnoxium.

XIII. Hostis usibus terra, quoad fieri potest, subducatur: ut quarendis latibulis eandem secum advehere necesse habeat.

XIV. Munitio oppugnantem nec ex alto magis, nec ex profundo, sibi habeat infestum, quam idem Ipsam possit experiri.

XV. Defensorum com meatui communicationique tutus tectusque Munitionem circumcirca sit ambitus.

XVI. Iuxta Munitio, exercitus probe instructi præliumque capeßituri exemplo, diversis sibi que in subsidium & vicem succedentibus operam suorum velut aciebus, Hosti suo occurrat.

XVII. Quemadmodum in prælio, prostratis cæteris, vel ultima legio sustinere adhuc pugnam potest; sic Munitionis hæ acies ita inter se sint diversæ, ut singulas, ad extremam usque continuata oppugnatione, Hostem oporteat devincere.

Atque his sive conditionibus sive defensionis debitæ momentis omnibus, ut propositos hucusque muniendi modos destitui: sic suum veluti fundamento niti, speciosis admodum discursibus contendit: quibus brevem subjungit explicationem sex Schematismorum, diversas munitionum, legibus supra dictis exstructarum, species exhibentium.

Defectibus denique Munitionum Batavicarum medetur, correctis præcipuis Munimenti partibus, Colloputa, Alis, & faciebus Propugnaculi, Fossa, Collibus tormentariis, Præmunitionibusque: ita ut Axiomatibus modo memoratis ut eunque conciliatæ, defensionis præstandæ sint ac alias aptiores.

ACTA ERUDITORUM
 LE CABINET, OU LA BIBLIOTHEQUE
 des Grands, &c. Par Gedeon
 Pontier, &c.

id est:

Bibliotheca Magnatum, continens observationes & indagaciones omnium Statuum sive Potestatum supremo domino gaudentium, multasque nostri temporis relationes singulares & exquisitissimas: Historiam, Chronologiam, Topographiam, Hydrographiam, Politicam, Insignia, Symbola, Miracula, & egregia alia. Dedicata Regi a Gedeone Pontier Presbytero Theologo, Protonotario Sedis Apostolica.

Parisiis, 1682. in 8.

Quicquid amplissimus hic titulus promittit, exhibetur Tomis parvis duobus, in unum non magnum volumen compingendis: Ita compendio laboris factum est, ut ex vastissima & infinita pene materia, paucissima allata sint, quæ lectores expectant. Nec minima libri pars in digressionibus absimitur, quas in præfatione excusaturus Autor, non utiles solum, sed & necessarias, ad relaxandam lectoris lassitudinem, & amœnam ejus instructionem, esse asserit. De delectu etiam sive ordine, quem lector exigeret, ita se defendit, ut dicat genus scribendi naturale, quo ipse usus sit, semper præferri a sagacioribus, compilationibus scholasticis & affectatis. Tractat autem tomo opusculi primo de Pontifice Romano, Duce Sabaudia, Magno Duce Hetruria, Duce Mantua, Mutina, Parma, & de Ditione Tridentina. Ex Italia in Galliam progreditur, & de Rege quædam, pluscula de Episcopis refert, commemoratis omnibus, qui hodie Cathedras Metropolitanas & Episcopales obtinent. Pergit ad Ducem Lotharingia, inde ad Imperatorem, ut vocat, Germania, ubi pauca quædam, sed mutila, de Augustissimo Cæsare; dein provincias, urbes, flumina refert; singularibus vero capitibus agit de Electoribus; concludens hunc tomum narratione de Rege Hispania. Tomo secundo tractat de Regibus Britannia, Lusitania, Suecia, Dania, Polonia, tum de Moscorum, Tartarorum Precopensium Dominis. Dein de Rebus publ. Liberis, Veneta, Belgio fœderato, Helvetiis, Genua

Genua, Geneva, Luca, & Ragusa. Inde ad Barbaros digressus, de *Turcis, Persis, Tartaris Asiaticis, Sinensibus, Indis*; denique etiam in Africa de *Mauritanis, sive Marocensibus, Abyssinis, Aegyptiis*, de *Monomotape, & Congi* Regnis. De omnibus aliqua, eaque pauca, digressionibus plurimis interpolata: v.g. Tomo primo, capite de Pontifice, agit de *Ety-mologia tituli Cardinalium*; de *origine Campanarum*; de *ritu Fabularum*; de *titulo Pontificis*, cur *sanctissimus* appelletur, contra Protestantes, (hos enim arrepta occasione undique insectatur;) de *acu magnetica*, de *Prophetia S. Malachie*, qua Pontifices futuri per ænigmata designantur, & aliis ejuscemodi, intermixtis etiam & annexis Philologicis quibusdam, aut potius Grammaticis, quæ notare & excerpere longum foret; atque hoc modo per totum Opus sibi indulget.

Etsi vero instituti nostri memores, censura abstineamus, non possumus tamen vel in ipsius Auctoris gratiam, (qui in calce operis observationes & correctiones quasdam ipse adjecit,) vel ad nostratum instructionem dissimulare, excidisse Scriptori huic multa, dum compilatores qualescunque, vel rumores incertos sequitur, & locorum peritia caret, quæ emendatione indigent. Specimen unum & alterum ex illis capitibus apponemus, quæ res notissimas continent. Tom. I. p. 252 hoc habet: *Erfordia est urbs precipua Landgraviatus Thuringiæ, spectans ad Domum Saxoniam, sicuti etiam Dresda. Est alia urbs Erfordia, quam defunctus Archiepiscopus Moguntinus sub dominationem suam, ante aliquot annos redegit, adjutus copiis Gallicis sub ductu Pradelli Gubernatoris S. Quintini.* Hæc manifeste erronea sunt: una est enim in Thuringia Erfordia, ut omnes norunt, neque aliam possidet Elector Moguntinus. P. 269 refert: *Visurgim oriri in Saxonia Naumburgensi, haud procul a Saxonia Altenburgensi*; quod plane falsum est: oritur enim *Vier-ra*, (qui postea auctus ad Mundam Fulda flumine, Visurgis nomen sumit) in finibus Franconiæ, trans sylvam Thuringicam, milliaribus Germanicis 16 a Naumburgo distans. P. 294 ubi paucissima de Serenissimo Potentissimoque Saxoniam Electore, Domino nostro Clementissimo, refert, (quæ examinare super sedemus,) pro descriptione quadam provinciæ, quam Lector merito expectare poterat, hæc subjungit: *Magdeburgum est maxima totius provinciæ urbs; possidet hanc Elector Brandenburgicus, ex præscripto Pacis Monasteriensis; tenet in hac præsidium validum, nullique sumtui parcat, ut eam munit.* Archiepiscopus ejus est Lutherana-

mus, idemque simul est Episcopus Hallensis &c. Magdeburgum autem nunquam fuit urbs superioris Saxoniae, sed inferioris, nec in Electoratu Saxonico praesidium aliud tenetur, quam summi Principis nostri. Tacemus quae occasione Wittebergae, (nam praeter hanc & Dresdam nullam aliam neque Saxoniae neque Misniae urbem, ne Lipsiam quidem nostram, nominat) in B. Lutherum effundit, dudum explosa. Pag. 279. Beatum Rhenanum, scriptorem Germanicarum rerum citans, praenomen ejus pro sanctitatis elogio habet. Scribit enim *le Bienheureux Rhenanus*. Ita scilicet vocari solent, quos minorum gentium Sanctos, sive beatificatos, Romanus Pontifex pronunciat. Contra Geographiam etiam, praeter alia plurima, peccant enormiter, quae in descriptione Norvegiae p. 70. Tom. II. affert: *Hac regio, ait, est extreme frigida, imprimis illa, quae est ultra polum Arcticum*; At Norvegiae ultimum promontorium viginti plus minus cis polum gradibus situm est, & constat cum summo periculo explorantium, plagam ulteriorem & polo vicinam esse inhabitabilem. Sed alia omnia excerpere & refutare majoris operae, nec nostri est instituti. Notavimus haec cavendi erroris causa, nullo, ut jam professi sumus, insectandi auctorem studio; scimus etiam facilem esse in materia diffusissima lapsum, & quantumcunque docti & laboriosi hominis vires ad scribenda talia vix sufficere, ut adeo tutissimum sit, unumquemque de rebus patriae suae, quas probe cognitas habet, aut de peregrinis ex diuturna experientia, vel probatissimis auctoribus, commentari.

DE MOTU ANIMALIUM J. A. BORELLI
Neapolitani, Opus posthumum. Pars
altera.

Romae, 1681. in 4.

POSTquam de externis Animalium motionibus, quas spontaneas communiter vocant, harumque viribus, seu de virtutis robore, quam natura in contrahendis musculis, ac superandis ipsis appensis resistentiis seu ponderibus adhibet, in prima, elapsi anni mense Novembri exhibita, parte Borellus egerat: in hac altera primo immediatas mirabilium horum effectuum causas, hinc motiones animalis internas, v.g. sanguinis circulationem, respirationem, urinæ secretionem &c. exponit, uno
verbo

verbo, integram quasi œconomiam animalem, felici non minus successu, ac methodo plane mechanica atque probabili tradit.

Prius dum præstare fatagit, cum contractio seu decurtatio actio musculi primaria sit, multis nihilominus modis fieri queat, inquit, quinam horum possibiles & huic negotio congrui magis sint. Negat siquidem, musculum contrahi per simplicem ac talem fibrarum suarum tractionem, qua pondera a funibus sublevantur: negat, idem fieri a virtute quadam elastica ejus fibris propria: pariter, nec musculos tendi ac indurari putat, ob quietem suarum partium, nec per exsiccationem aut alterationem illi similem, qualis pilis torrefactis contigit, nec per corrugationem fibrarum, ut in lumbricis apparet, verum non tam causa, quam effectus contractionis musculorum lumbrici internorum est. Tandem autem, postquam evicit, musculos non per condensationem longitudinis fibrarum & approximationem extremitatum ad invicem contrahi, concludit, illos indurescere ac tendi per inflationem a corpore superveniente, i. e. per incuneationem aliquam horum contractionem fieri.

Proin, rejectis causis contractionis musculorum immediatis, quæ ab aliis hæctenus venditatæ, sc. facultate Galenicorum locomotiva incorporea, spiritibus animalibus aereis, item sanguine aut succo quovis musculi porositates inflante, sive a cordis vi impelli, sive perinde ac in contractione funis madidi, per aeris compressionem, aut proprio pondere immitti supponatur: veram hujus motus ætiologiam declaraturus, duas causas focias ad eum requiri suspicatur, unam intrinsecam magis, alteram forinsecus supervenientem & a voluntate instillatam, quarum hæc priori superveniens simile quid fermentationi aut ebullitioni moveat, quod subitanæ illam musculorum inflationem contractorem præstet.

Extrinsecus hoc superveniens succum cerebri spirituosum pronunciat, eumque per nervos cavos ac medullari substantia infarctos adduci, probabiliter satis edisserit: qui tamen sibi relictus cum ad inflationem illam efficiendam minus adæquatus foret, de alio quodam subjecto seu concausa, ex cujus cum succo nerveo contactu tale quid contingat, sollicitus est hic Scriptor, eamque lympham vel sanguinem pronunciat. Ita quidem, ut hi succi salini simili ratione, ac alia d. versi generis salina concreta horumque fluores, per vices, a voluntate seu ar

determinatas, ebulliendo fibras musculorum divellant ac distendant, adeoque abbreviationis horum causa vera existant.

Quibus absolutis, simulque difficultatibus, quibus theoria hæc impugnari posset declinatis, Motiones animalis internas tam naturales, quam mixtas, explicandas aggreditur, & primo quidem Cordis & Sanguinis circulatorium motum. Sanguinem continuo motu per corpus ferri, licet in corde interruptus hic appareat, docet, mox subnectendo, qua ratione a corde inchoatus ad & per venas idem continetur: illud quidem a fluidi moti gravitate, quæ augmentum ab impetu motus proprii pariter ac ab impulsu cordis suscipiat, sanguinemque eadem ratione mechanica, qua syphunculi, spongiæ, filtra, funes & cuncta porosa ab aqua contigua madefiant, ad venas capillares cogat; hoc vero a Venarum constrictione, quam vel harum fibræ, vel muscoli & viscera ambientia præstent valvulis maxime istarum parietibus internis affixis sanguinem versus cor potius dirigentibus, ejusque regurgitationem ad partes impediuntibus. Atque horum occasione a circulari hoc sanguinis motu crasin ejus vitalem conservari ostendit, simulque, qua necessitate natura tanta celeritate (i. e. paulo majori spatio, quam una vigesima parte horæ) totum sanguinis circuitum absolvere cogatur, diversis phænomenis animalibus exponit, ac denique, quare per easdem vias reiterari sæpius sanguinis cursus debuerit, scilicet ad flumen hujus vitale conservandum, illum defœcandum, chylum commiscendum, reliquasque œconomix animalis functiones perficiendas, deducit Auctor.

Pro cordis autem motu explicando membrum hoc cum aliis Neotericis muscolum concipit, ex fibris maxime spiralibus coagmentatum, adeoque, non secus ac ceteros musculos, totam hujus substantiam inflari, tendi ac indurescere: ita tamen, ut turgescencia hæc fibrarum a natura non ad tractionem & approximationem extremorum terminorum ordinetur, sed potius ut fibræ inflatæ & turgidæ cavitates ventriculorum arctent & instar præli sanguinem in his contentum exprimant, i. e. cordis, instar glomi excavati fibræ tumescentes sinus illos repleant, figura cordis externa haud immutata, neutiquam vero, ut communis fert sententia, sua contractione illius parietes abbrevient ac illorum spatia constringant. Hinc usum & actionem auricularum & valvularum cordis declaraturus, & cum Anatomicis aliis Venæ Cavæ extremitatem

tatem totam musculosam observans, hoc in eum finem factum auguratur, quo illa sua restrictione sanguinem in obliquum auriculæ dextræ sinum propellat, adjuta, ut superius dictum, a totius sui tractus motu peristaltico, & musculorum atque viscerum repetita compressione, quod idem Vena Pulmonalis ageret: usque dum utraque auricula vi suarum fibrarum contractiva arctata ostiis suis clausis regressum sanguinis ad venas sufflaminent, huncque ad ventriculos elutrient, qui sua plenitudine seu mole valvulas horum tricuspidales ac mitrales inflando ostia venarum dictarum exacte claudat, proin suæ resilitioni obicem injiciat, a cordis vero præli compressione ad arterias urgeatur.

De cætero in propositione 56 & insequentibus, præmissis nonnullis lemmatibus mechanicis, vim facultatis Cordis motivæ commensurare ac ponderare suscipit, & postquam virtutis musculorum reliquorum potentiam ex cognitione effectus seu ponderis ab eo suspensi in *parte prima* elicuerat, methodus nihilominus hæc cordi adaptari haud posset: ex similitudine potius & analogia, quam cor cum cæteris ejusdem animalis musculis habet, magnitudinem hujus effectus conjicit; i. e. existente cordis mole fere æquali unius v. g. temporalis & masseteris muscoli, dum horum vim præsciremus, probabiliter satis cordis vim motivam illi æqualem asserere possemus, i. e. tantam, quæ per se considerata, æque ac muscoli illi maxillæ, majus pondus, quam 3000 librarum, suspendere posset: imo ulterius demonstrat, cor sua contractione majorem longe resistantiam superare, quam sit vis illa, quam ipsius cordis muscoli fibræ exercent, seu potentiam muscoli cordis minorem esse ejus momento, quod resistantiam totius arteriarum sanguinis & impedimentorum earundem dilationis ulterioris, adeoque vim ponderis 180000 librarum, transcendat.

Tandem in causas motum cordis efficientes dum inquirat, harum immediatam non differre ab ea, quæ musculos artuum movet, i. e. pariter hujus tensionem ab ebullitione succi nervorum spirituosissimi & sanguinis, hincque emergente inflatione, dependere, autumat Borellus: primam vero ac mediatam motionis cordis ab ea, quæ musculos artuum agit, discrepare, quatenus musculus cordis sui juris videatur, & quodam sibi naturali instinctu moveatur, e contra ex musculis artuum illi & tunc saltem, quos & quando volumus, contrahantur. Et cum exin

concludendum veniat, non a voluntate & absque omni vellicatione succum nerveum cordi instillari & pulsationes hujus reciprocas effici, de organica quadam structura cogitandum fore, tali quæ passim in operationibus naturalibus observetur, & adæquata videatur ad phænomena pulsationum cordis salvanda, quam hanc suspicatur. Nimirum quemadmodum spongiæ, filtra aut fistulæ vitreæ angustiores, licet fluore quodam repletæ fuerint, hunc ex inferioribus suis orificiis non sensim, sed guttatim & interpositis morulis emittant, & quidem propter canaliculorum nimiam angustiam & liquoris aliqualem lentorem: Sic (quamvis non impossibile plane credat, motum cordis ab eadem facultate animali cognoscitiva, sed sine advertentia seu actu reflexo, ob consuetudinem habitu acquisitam fieri) succus spirituosus intra cerebrum semper equidem nervorum cordiacorum orificia madefaciat, per illorum tamen angustias, spongiosa medulla plenas, difficulter & per vires tantum defluat, momentaneas guttularum illarum ejectiones momentanei pulsus sequantur, propter succi vero spirituosi præsentiam & nervulorum angustias perpetuas & uniformes, morulæ quietis æque temporaneæ, i. e. motibus æquales existant, donec succus ille vel fluxibilior aut acrior evadat, aut a causa quavis concitatus agitetur. Quoniam autem orificia & canales nervorum ad artus abeuntium aliter conformati sint, ut nisi motu quodam convulsivo concutiantur, a motione spirituum, qua actus imperii appetitus exercetur, succus spirituosus per illos ad musculos exprimi nequeat, interrupti & inæquales magis horum motus contingant.

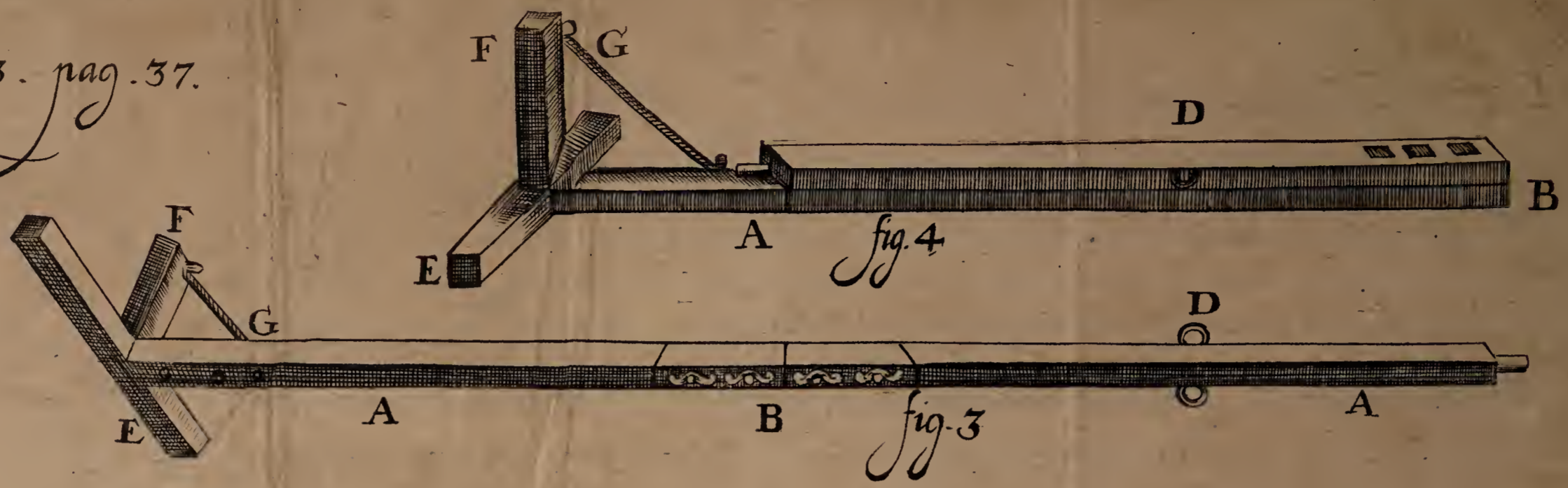
Et hic quidem abrumpimus, Lector Benevole. Nam copia solida abstrusæque doctrinæ, quam fusius exhiberi, cum liber adhuc in paucorum manibus versetur, publici interesse putamus, quæ supersunt plurimi momenti cetera in mensem proximum rejicere nos cogit.

**LES DISCOURS DE CHIRURGIE, POUR
l'explication des nouvelles Machines pour les Os &
pour la Verole, ou maladie Venerienne, lors qu'elle y fait des No-
dus & Exostoses & des Anchyloses aux jointures, Avec l'art de
la guerir methodiquement par la seule applica-
tion du Mercure. Par I. Michault.**

TAB. I ad A: 1683. pag. 37.

E. A. Sohn sc.

Discursus Chirurgici, explicantes novas machinas, intervenientes reductioni ossium luxatorum & fractorum, ac Luis Venereæ, si in illorum juncturis nodos, exostoses & anchyloses produxerit, cum arte hanc methodice per solum Mercurii usum curandi, &c.

A Paris, 1682. in 8.

PRimarius equidem Scriptoris hujus scopus videtur, ut naturam, differentias, causas ac therapeiam Luis Venereæ exponat, hancque posteriorem a solo Mercurio expectandam esse, edoceat, decocta vero lignorum (alias in hoc affectu frequentioris usus ac felicissimi successus) rejiciat ac detestetur, eo quod calefaciendo & exsiccando acrimoniam Salis Venerei augeant, adstringendo evacuationes cohibeant, doloresque partium, morbo huic solennes, potius intendant, quam levent. Antequam nihilominus argumentum hoc tractandum suscipit, in Cap. I. nonnulla circa machinam quandam, ossibus luxatis & fractis reponendis maxime appropriatam, quam cunctis reliquis, hætenus Chirurgorum officinis familiaribus, anteponendam putat, præfatur, hancque & ejus explicandi rationem Iconismo *Tab. I.* exprimit.

TAB. I.

Sc. quatuor figuræ 1, 2, 3, 4. Instrumentum hoc quatuor exhibent modis, ut 1. illud integrum & restituendo humero luxato accommodatum denotet: 2. ut actu reponendo eidem humero applicatum: 3. pro ut fracturis ministrat: 4. ut complicatum, quo de loco ad locum commode transportari queat. Litera A totum machinæ corpus indicat, B hujus in medio incisuram, C ferramentum ad formam circini victorii inversi paratum, ac trochleam, ex ligno solidiore factam, longiorem & brachii crassitiem æquantem, in medio sui gerens, D annulos duos exiles, quibus membrum inter operandum machinæ alligatur; E, F, G, hujus pedem, H Chirurgum operantem, & I ejus ministrum, qui solitarius hujus instrumenti tractationi sufficit, dum reliqua veterum machinamenta pluribus ministris opus habeat; K duas trochleas tractorias, quibus extensio & contraextensio simul atque æqualiter peraguntur, quale quid in Medicina nondum visum Autor ait.

Ast quia nostris Chirurgis jamdum a pluribus annis similis & forsan latioris seu amplioris usus innotuit machina, explicato hæte-

mus Iconismo *Tabulam II* jungere volumus, Chirurgo prudentiori, utra ex his duabus majoris æstimanda veniat, judicandum concedentes.

TAB. II. *Fig. 1.* Machinam sistit integram, ex ferramentis tribus longis & parallelipedis A, B, C, ac scuto D, pro extendendo humero parato, corio molliore obducto & zonulis duabus instructo, coagmentatam.

Fig. 2. Idem instrumentum in suas partes A, B, C, D, resolutum, quibus accedit ferramentum E, femori extendendo dicatum, corio exterius pariter obvelatum, interius autem cochleam (a) quemadmodum scutum D foramen (b) pro excipienda habenula, seu clavo trochleari, (c) habens.

Fig. 3. Trochleam tractoriam, inversa sua parte conspiciendam, quo uncus ejus prominens (d) appareat, furcula (e) ferramenti A excipiendus & per clavum (f) firmandus.

Fig. 4. Zonam cum laqueo, membro extendendo injiciendam.

Fig. 5. Machinam integram luxato humero applicatam.

Modus autem operandi hic est. Si humerus reponendus fuerit, ferramento C affigitur scutum D alæ supponendum & Zonis suis thoraci alligandum; quod si vero femur luxatum, eidem C adaptatur ferramentum E, convexitate sua perinæo ægri applicandum. Hinc Zona *Fig. 4.* membro læso, & illius laqueus uncis machinæ tractoriæ injicitur. Quo facto Chirurgus partem luxatam supra Zonam dictam manibus suis firmiter complectitur, minister autem trochleam *Fig. 3.* eoque vertit seu circumagit, donec istam sufficienter extensam deprehendat Chirurgus, qui ministro ab extensione sensim remittente, eam versus acetabulum suum dirigit adeoque reponit.

JOH. HELFR. JUNGKEN M. L. MEDICUS
præsenti seculo accommodandus &c.

Francof. 1682, in 8.

Solertem atque ingenium maxime Rerum Chymicarum ac Medicarum Propagatorem pronunciare haud veremur hunc Scriptorem, utpote qui, quæ in *Chymia sua Experimentalis*, cujus tenorem ultimus elapsi anni recensabat mensis, tradiderat, præcepta Chymica & medica, quo

veros

TAB. II. ad A. 1683.

pag. 38.

Fig. 1.

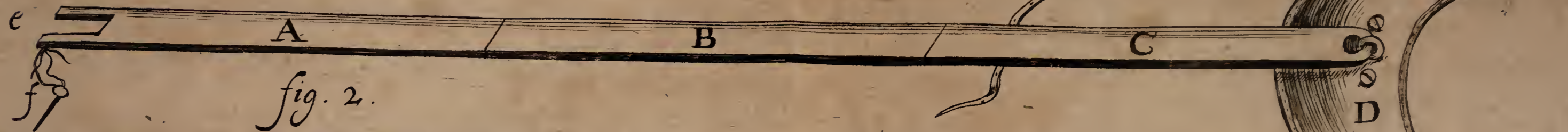

Fig. 2.

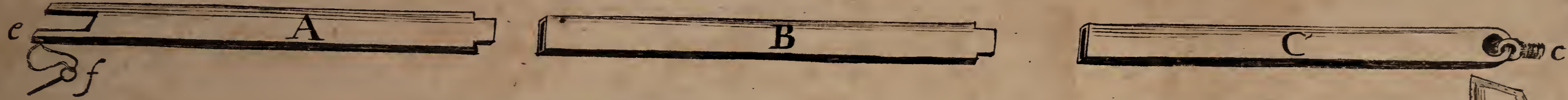

Fig. 5.

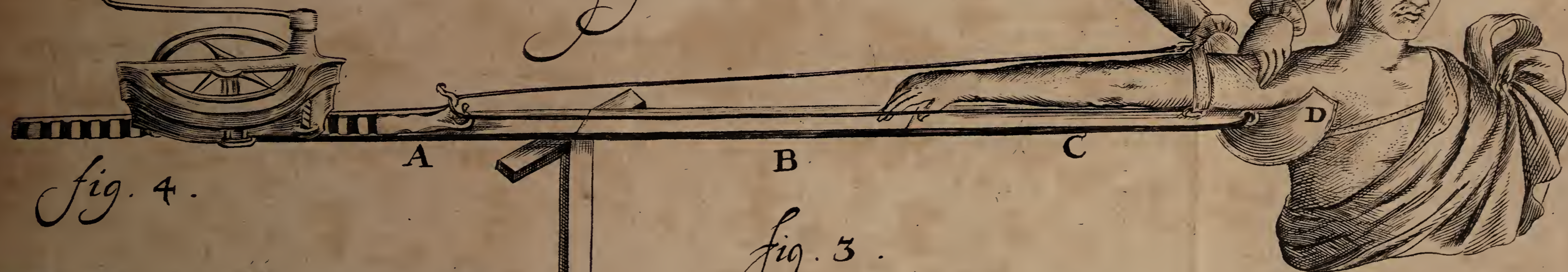
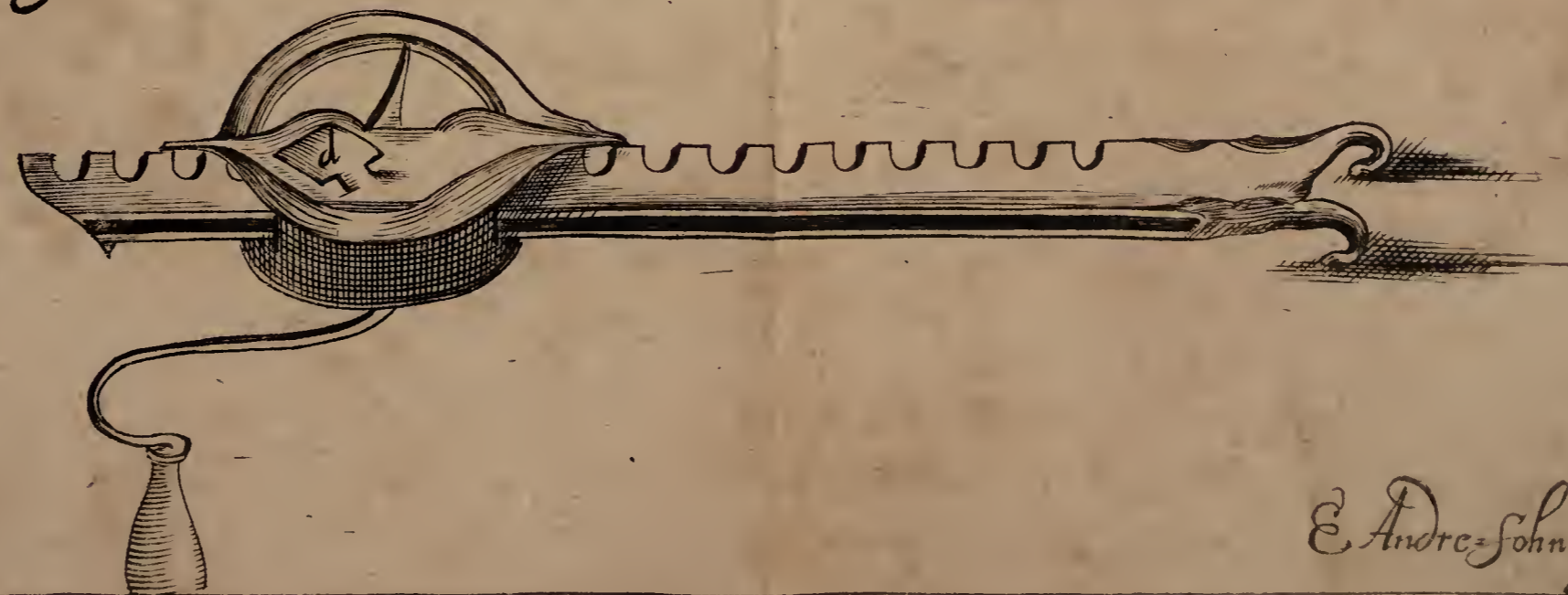
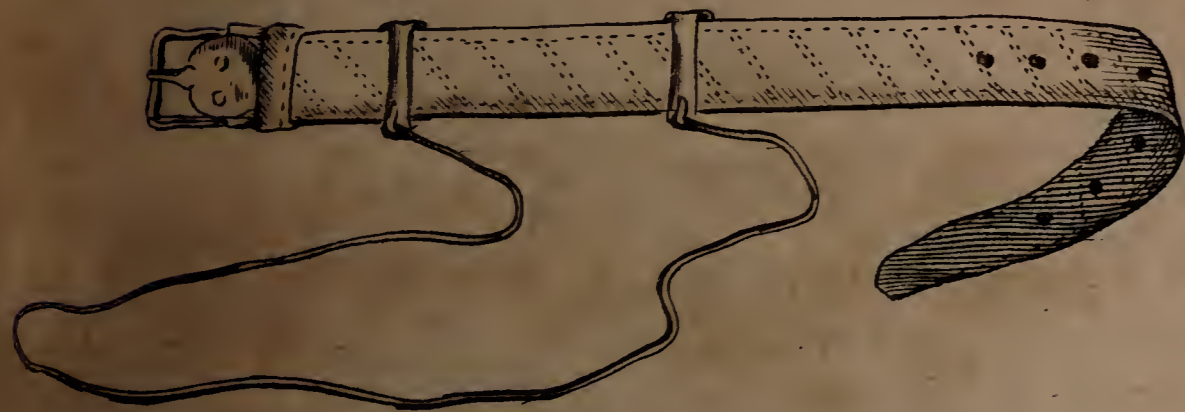

Fig. 4.

Fig. 3.

E. Andre Sohn sc.

veros generaret & aleret Hippocratis filios, nunc paucis saltem, iisque vix sensibilibus immutatis, repetiit, quædam ibi dictorum transponendo, contrahendo, prolixius explicando, ac negligendo, quorum tamen loco alia ibi omissa subnexuit, v. g. camphoræ, scammonii & fuliginis anatomen, item sectionem satis amplam de puerorum affectibus, horumque cura.

*CAUSA SPIRITUS SANCTI VICTRIX,
demonstrata a Christophoro Wittichio.*

Lugduni Batavorum, 1682. in 8.

ANni jam quatuor elapsi sunt, quod novus Ariænorum promachus, Christophorus Sandius Coloniae (ut libelli titulus habet;) *Problema paradoxum de Spiritu Sancto* typis exscribi publicis curavit. In quo, ut Spiritus S. *ἑως* & subsistentiam, contra Sabellianorum, Samosatensianorum & Photinianorum sententiam adstruere videretur, non quidem per eum cum *Bidello* unam personam Angelicam, sed *genus Sanctorum Angelorum*, vel *collectionem Spirituum S.* intelligi posse existimat. Hanc novam ac portentosam opinionem, a Sandio ad examinandum orbi eruditorum propositam, *Christophorus Wittichius, Theologus ac Professor Lugdunensis* celeberrimus discutere sustinuit, edito Lugduni Batavorum anno 1678 tractatu, cui titulus: *Causa Spiritus Sancti Personæ divinæ, ejusdem cum Patre & Filio essentia, contra C. C. S. Problema paradoxum asserta vel defensa.* Ad hunc libellum, primum socius quidam Sandii, qui sub literis A. A. (ut ille sub C. C. S.) latere voluit, Epistola quadam ad Christophorum Wittichium (ita enim scriptum pro *Wittichio*) exarata, respondit: Deinde a C. C. S. responsum MStum & quidem prolixum ad Wittichium, ut ipse memorat, transmissum fuit. In quibus quidem ambo antagonista priorem sententiam dereliquerant; sed ne tacuisse censerentur victi, novas exceptiones attulere, queis *Spiritum Sanctum plures Angelos principes esse*, v. g. Septem illos, de quibus Apocal. I, 4 agitur, probare ausi sunt. Has *Autor Cl.* heic diluit, existimans, non posse dictum problema melius confutari, quam si contendatur, *Spiritum Sanctum in illis locis, in quibus*

bus ut persona distincta a Patre & a Filio introducitur, describi ut Deum Summum ejusdem cum Patre & Filio essentia. Itaque loca illa V. & N. T. a Sandio & Socio ejus propter hanc causam in alienum sensum detorta, vindicat ac a detorsione perversa liberat. Et quoniam hac occasione varia disseruerat Sandius; Wittichius quoque primo, quid sit ratio & quomodo illa sese habeat in Adami posteris; secundo, quid censendum de revelatione, quidque ea, prout in Scripturis continetur, valeat; tertio, quomodo ratio ad revelationem se habeat exponit, non dissimulans, se cum Vedelio in Rationali Theologico, circa usum rationis in rebus Theologicis facere.

CHRISTOPHORI WITTICHII CONSENSUS Veritatis in Scriptura divina & infallibili Revelate cum Veritate Philosophica a Renato des Cartes detecta, cujus occasione Lib. II & III Principiorum Philosophiæ dicti des-Cartes maximam partem illustrantur: cum Indice. Editio secunda a multis mendis emaculata & non parum aucta.

Lugduni Batavorum, 1682. in 4.

Auctor ante tres & viginti annos primum edidit hunc Consensum Veritatis adversus illos Cartesianæ Philosophiæ hostes, qui dissensum inter hanc & Theologiam dari statuunt; quos inter tum eminebant Lentulus & Revius. Hinc methodus Autoris; qua per 50 capita partim generalia de philosophandi ratione ex Sacra Scriptura, partim specialia, de motu telluris &c. elenchtice pertractat, & ita quidem, ut Christianismum & Cartesianismum nullibi adversa fronte concurrere arbitretur. In hac vero secunda editione non tantum sphalmata quæ in prima typographus commiserat, delevit; sed &, ne sine novo ornatu prodiret, nonnulla, quæ ad uberiores intellectum veritatum demonstratarum facere viderentur, variis in locis adjunxit; ceu notat in præfat. ad Lectorem.

ACTA ERUDITORUM

*publicata Lipsiæ
Calendis Februarii Anni M DC LXXXIII.*

S. CÆCILII CYPRIANI Opera recognita & illustrata per JOHANNEM OXONIENSEM Episcopum. Accedunt Annales Cyprianici, sive tredecim annorum, quibus S. Cyprianus inter Christianos versatus est, historia chronologica delineata per JOHANNEM CESTRIENSEM.

Oxonii, 1682, in fol.

Quem in frontispicio egregii hujus operis figura æri incisa capite plexum sistit, Cæcilium Cyprianum Carthagenensis Ecclesiæ Episcopum, hunc in ipso opere vivum adhuc & spirantem animadvertimus. Relicta enim a Sanctissimo Præsule tractatum & epistolarum monumenta perlustrare nemo potest, quin ejusdem ingenium sacris & profanis literis excultissimum, pectus seculi contemptu & insigni pietatis zelo flagrans, os ad facundiam animos penetrantem natum atque factum, oculos ad disciplinæ ecclesiasticæ custodiam assidue intentos, viscera ardentissima caritate & misericordia erga captivos, exules, & paupertate pressos redundantia, totumque spiritum corporis ergastulo pro Christi gloria cum omni sanguine egredi paratum, velut in speculo nativis coloribus repræsentari deprehendat.

Ac jam olim quidem labor iste Viros de re literaria & Christiana præclare merendi cupidos occupavit, ut beatissimi hujus Martyris scripta ex Bibliothecis collecta & a mendis repurgata, quo omnium oculis usurpari manibusque versari possent, prælo subjici curarent. Nam post vetustissimam ipsique arti typographicæ pene coævam editionem, quæ *Spiræ* A. C. 1471 prodiit; & aliam antiquam, cujus neque patriam, neque ætatem Typographus notavit; & *Parisiensem*, quam A.

C. 1512 *Gulielmus Remboldus* procuravit; *Erasmi Roterodami* opera de-
 nuo Cyprianus A. C. 1520, & 1525 ex *Frobenii* officina emendatior, au-
 ctior & nitidior in publicum exivit. Intra idem tempus *Colonia* A. C.
 1520 apud *Henricum Alopecium*, & ibidem A. C. 1522 apud *Johannem*
Soterem Cypriani opera excusa sunt, quæ deinceps *Lugduni* A. C. 1528,
 1537, 1549, & 1550 *Sebastianus Gryphius*, & *Parisis* A. C. 1541 *Arnul-*
phus Langelier e suis officinis typis iterum expressa publicarunt. Ne-
 que hic prætermittendum *Henrici Gravii* in exornando Cypriano stu-
 dium. Is enim *Colonia* A. C. 1544 notas suas, in officina *Quenteliana*
 impressas, ejusdem operibus adjecit. Hunc *Roma* A. C. 1563 *Paulus*
Manutius, qui quatuor epistolarum libris quintum addidit, & paulo
 post *Parisis* A. C. 1564 *Gulielmus Morellius* excepit. Sed omnes opero-
 sis suis in Cyprianum lucubrationibus, quæ *Antverpiæ* A. C. 1568, &
 1589; *Parisis* A. C. 1574, 1603, & 1616; nec non *Colonia* A. C. 1617 lu-
 cem publicam aspexerunt, prætergredi conatus est *Jacobus Pamelius*
 Canonicus Brugensis. Hic enim codicibus editis pariter & manu-
 scriptis diligenter inter se collatis, Cypriani opera novo plane ordine
 digesta, & tribus tomis distincta annotationibus suis illustravit, ut vi-
 tam Cypriani ex ejusdem scriptis contextam, & locupletissimos indi-
 ces ipsius cura concinnatos taceamus. Atque hæc Pamelii in illustran-
 do Cypriano diligentia longe majoribus encomiis digna foret, si ad
 propositum hoc, præter industriam, sincerum & nullis partium præ-
 judiciis addictum animum attulisset, nec primitivæ Ecclesiæ statum,
 invito Cypriano, ad hodiernos Ecclesiæ Romanæ mores accommodare
 laborasset. Quod cum animadverteret *Simon Goulartius*, operæ pre-
 tium facturum se existimavit, si Pamelianis annotationibus responsio-
 nes suas, ubi opus foret, superadderet, quas *Genevæ* A. C. 1593. cum
 Pamelianis annotationibus, diverso caractere conjunctim editas, Ec-
 clesiarum in Belgio Reformatarum Pastoribus & Symmisticis dedica-
 vit. Nostro vero seculo de Cypriano egregie meruit Vir Clarissimus
Nicolaus Rigaltius. Cum enim prius Tertulliano operam suam impen-
 disse, postea etiam Cyprianum, Magistro suo Tertulliano, cujus quo-
 tidiana lectione valde delectatus est, haud inferiorem, ad fidem opti-
 morum codicum accurate recognovit, & eruditis observationibus,
 quas galeata, ut appellat, præfatione munivit, A. C. 1648 *Lutetiæ Pari-*
siorum illustravit, iisdemque ignoti Auctoris de non iterando hæreti-
 corum

corum baptismo tractatum nunquam antea editum interjecit. Et ex hac Rigaltii recensione, cum ejusdem annotationibus integris, nec non Pamelii & aliorum Commentariis sparsim interjectis, Cyprianum *Paris* A. C. 1666. rursus edidit *Philippus Priorius*, qui suas etiam annotationunculas adjecit, & eandem rationem in Minutio Felice, Arnobio, Firmico Materno, & Commodiano, quos cum Cypriano simul uno volumine complexus est, servavit.

Sed his jam omissis, ad postremam Cypriani editionem, quam indefessa plurium annorum diligentia adornatam, superiore demum anno in Anglia Viri incomparabili doctrina, singulari erga externos humanitate, & maximis in rem literariam meritis insignes, *Job. Fell* Oxoniensis, & *Job. Pearson* Cestriensis Episcopi vulgarunt, veniamus. Ea vero post elegantissimam præfationem, primum genuina Cypriani opera in Tractatus & Epistolas distincta hoc ordine exhibet, ut tractatum de Dei Gratia ad Donatum, reliquos tractatus seu libellos de idolorum vanitate, de testimoniis adversus Judæos ad Quirinum, de habitu virginum, de unitate Ecclesiæ, de lapsis, de oratione Dominica, de mortalitate, de exhortatione martyrii, ad Demetrianum, de opere & eleemosynis, de bono patientiæ, nec non de zelo & livore scriptos, quibus Concilium Carthaginense de baptismo hæreticorum Præsidi Cypriano habitum subjicitur, excipiant Epistolæ partim pacis tempore, partim in secessu, partim post reditum, partim in exilio, partim post reditum ab exilio, & partim denique in ultimo secessu paulo ante mortem exarata. In quibus cum neque Erasmi, neque Pamelii ordo servatus fuerit, ne quem hæc varietas perturbaret, recepti hæctenus numeri ad principium cujusque epistolæ in margine signantur, in quo etiam per universa Cypriani opera singulorum librorum & capitum argumenta, & allegata S. Scripturæ dicta, & temporum, quibus Carthaginensis Ecclesiæ Antistes libellos suos & epistolas edidit, momenta diligenter annotantur. Ipsi vero contextui, majoribus literis expresso & certis paragraphis distincto, variæ plurimorum codicum undique diligenter conquisitorum lectiones, post exigui intervalli discrimen doctissimæ Oxoniensis, quem laudavimus, Episcopi annotationes, quibus integer fere Rigaltius simul interferitur, ad singularum paginarum calcem attextuntur.

Cæterum cum jam olim librariorum vel inscitia, vel ad lucrum

suum ingeniosa perversitas, Cypriano non minus ac aliis Ecclesiæ Patri-
 bus spurios quosdam foetus obtruserit, hæc etiam Cypriano adscripta
 vulgo opuscula, sive genuinis suis Auctoribus vindicata, sive ignotis &
 incertis Auctoribus relicta, cum liberali mantissa quorundam hætenus
 nondum editorum, seorsim accesserunt. Longum nimis foret omni-
 um istorum opusculorum, quæ Reverendissimus Fellius itidem varia-
 rum lectionum collatione & suis annotationibus illustravit, seriem
 recensere; quocirca ea tantum, quæ in reliquis editionibus, Rigaltia-
 nis etiam & Pamelianis, desiderantur, breviter notamus. Atque hic
 primo loco *Arnoldi Carnotensis* Bonæ Villæ Abbatis, cujus librum de
 Cardinalibus Christi operibus Cypriano perperam adscriptum a li-
 brariis fuisse, jam pridem Viri docti monuerunt, *Opera omnia* cum ejus-
 dem *meditationibus*, quæ hætenus delituerant, nunc primum simul edi-
 ta occurrunt. Neque silentio prætereunda *S. Cypriani Pœnitentia* seu
 confessio, juxta fidem Bodlejani codicis & aliorum exemplarium nunc
 primum evulgata, quam illustrissimus Editor ante Constantini M. æta-
 tem compositam, & illam ipsam ἐξαγορεύων vel saltem ejus partem esse
 existimat, cujus in Panegyrico Cypriani *Gregorius Nazianzenus* memi-
 nit, quam *Gelasius* cum Concilio Romano inter Apocrypha rejecit, &
 quam *Photius* in Bibliotheca sua prolixius exponit, dum Cod. 184 tres
 de Cypriano Martyre libros ab Eudocia Augusta heroico carmine red-
 ditos enarrat, quorum primus res Justinæ Virginis, secundus Cypriani
 juvenilem ætatem magicis artibus & pessimis quibusque flagitiis infamem,
 & tertius utriusque martyrium persequitur. Equidem cum hodierna
 Ecclesia, Græca pariter & Romana, duos Cyprianos Martyres &
 Episcopos agnoscat, unum Carthaginensem, & alterum Antiochenum,
 cui vulgo tribui solent quæ de magia & Justinæ amoribus veteres non-
 nulli tradunt; exinde plerique hætenus existimarunt, Nazianzenum,
 Prudentium & reliquos, qui horum vestigiis insistant, nominum simi-
 litudine deceptos, Cyprianum Carthaginensem cum Antiocheno con-
 fudisse. Verum cum Gregorium Nazianzenum ea, quæ paulo ante æta-
 tem suam Antiochiæ gesta perhibentur, tam immani errore ad Cypria-
 num Carthaginensem retulisse haud probabile videatur, & jam priscis
 illis seculis fingendi licentia & credendi facilitas rerum gestarum fidem
 perturbaverit, Illustrissimo Fellio verisimillimum videtur, Christianum
 aliquem

aliquem, dum Cypriani acta posteritati commendaret, ne res ejus gestæ nimis humiles & quotidianæ viderentur, pia quadam fraude prodigiosas illas narrationes attexuisse, & ut patriam suam demereri posset, dramatis hujus scenam Antiochiæ posuisse, & hæc figmenta alios quidem credidisse, alios autem, cum hæc Cypriano Carthaginensi minus convenire perspicerent, Cyprianum quendam Antiochenum in theatrum produxisse: quamvis ne sic quidem somnia ista cum personarum, locorum atque temporum circumstantiis ita cohæreant, ut non mendacium ubique pellucere periti rerum æstimatores deprehendant. Ex his igitur fontibus profluxit illa Cypriani Pœnitentia seu confessio, cujus particula aliqua in Latinum e Græco sermone conversa, nunc cum aliis Cypriano vulgo adscriptis opusculis publicatur. At Cypriani secreta, & librum Græco idiomate ejusdem orationes complexum, postquam e membranis describi Reverendissimus Præsul curaverat, religioni habuit in publicum edere, quod fœda barbarie & superstitiosis dæmonologiæ mysteriis scaterent. Succedit igitur *Cypriani de Pascha Computus* seu *expositio bissexti* ex codice Cottoniano & Rhemensis, quem *P. Mabillon* Ord. Benedict. pro suo erga Antiquitatum Ecclesiasticarum studium amore ex Gallia suppeditavit, cum *Jacobi Usserii* Archiepiscopi quondam Armachani, *Thomæ Gale* S. Theologiæ Professoris, & *Johannis Wallisii* Geometriæ in Oxoniensi Academia Professoris, conjecturis & notis edita. De qua cum Viri docti varie sentiant, Cl. Fellio probabile videtur, opus hoc Paschale, quod Cypriani seculo non indignum judicat, illum ipsum librum esse, quem Paulus Diaconus tanquam Chronicum non inutile a Cypriano conditum laudavit.

Sed de his Cypriani opusculis pro instituti ratione satis diximus. Pergimus igitur ad *Annales Cyprianicos* a *Johanne Cestriensi* elaboratos, a quibus quantum lucis S. Cypriani operibus accedat, æstimare quilibet facile potest, qui in Auctorum scriptis accuratum historiæ ordinem commentarii vicem supplere cogitaverit. Quamvis vero vita S. Cypriani, a principio fidei susceptæ & cœlestis nativitatis usque ad martyrium deducta, breve admodum annorum spatium complectatur; vix credi tamen potest, quantis difficultatibus hæc tempora laborent, cum præsertim intra tredecim hos Cypriani annos quinque Episcopi Romanæ Ecclesiæ præfuerint, nec pauciores Successores

Imperium tenuerint Romanum: quorum chronologiam admodum confusam & perturbatam cum Cypriani annis & rebus ab ipso gestis ita conciliare, ut ad amissim omnia quadrent, magnis utique constare laboribus oportet. Sed nihil in Historia Ecclesiastica tam arduum est, quod Viri hujus celeberrimi ingenio impervium esse possit. Itaque per omnes istas difficultates feliciter eluctatus, quid Cyprianus non modo singulis annis, sed singulis etiam fere mensibus egerit exploravit, ut non tam Annales Cyprianicos, quam Cyprianica menologia scripsisse videatur. Simile quid ante Cestriensem Episcopum *Pamelius* tentavit, in Cypriani scriptis, & præcipue epistolis, idem præstare conatus, quod in Ciceronis epistolis ad Atticum juxta temporum seriem dirigendis Manutius præstitit: sed receptæ Pontificum Romanorum chronologiæ nimis inhærens, haud raro a recto tramite aberrat, & lectorem secum in transversa rapit. Nec satis feliciter Pamelianos calculos annalium Ecclesiasticorum conditor *Baronius* correxit. Meliorem in hoc ordine disponendo operam posuit eruditissimus *Lombertus*, sed cum ea res ulteriorem adhuc diligentiam postulare videretur, id operis Cestriensis Episcopus in se suscepit, quod ut ipse in præfatione horum annalium fatetur, non sine maximis molestiis consuminavit, dum omnes temporis notas in Cypriani epistolis & libellis expressas excuteret, Imperatorum & Pontificum Romanorum annos observaret, & ut singula inter se & cum iis, quæ *Cornelius*, & *Pontius*, & *Dionysius Alexandrinus* eodem tempore divulgaverunt, collata amice conspirare possent, sollicitus curaret.

Annalibus his Cyprianicis Vita Cypriani per *Pontium* ejus Diaconum descripta subjungitur, cum passione Cypriani, & Veterum quorundam Scriptorum elogiis, & septem indicibus, quibus admonitio ad lectorem inserta legitur de notis Senecæ & Tironis, quas S. Cyprianus auctario satis grandi locupletasse fertur, dum vocabula Christianorum usibus necessaria adjiceret, quæ in Codice a *Grutero* edito affatim comparent.

Quod superest, Cl. Virum *Henricum Dodwellum*, ut observationes suas Cyprianicas, quarum edendarum spes nobis facta est, orbi literato communicare haud moretur, communi nomine rogamus, summopere gaudentes, tot præclaros Viros quasi agmine facto in id incumbere, ne in Cypriani cultu quicquam amplius desiderari possit.

MENSIS FEBRUARII A. M DC LXXXIII. '47
MELCHIORIS LEYDECKERI S. S. Th. Doct. 5°
Prof. de Oeconomia Trium Personarum in negotio sa-
lutis humanæ libri VI, quibus universa Reformatæ fides ex cer-
tis principiis congruo nexu explicatur, demonstratur,
ac defenditur.

Trajecti ad Rhenum, 1682. in 12.

POSTquam Theologia Christiana in Scholis per modum artis, serva-
to doctrinarum certo inter se invicem nexu, tradi cœpta est, nulla
propemodum secta fuit, quæ non placitis magistrorum suorum insi-
stens, peculiarem & scôpo suo commodam elegerit methodum. Ac,
ut de aliis heictaceamus, nuper apud Reformatos Theologos in Belgio
Fœderato celeberrimus *Melchior Leydeckerus*, seriem dogmatum Theo-
logiæ suæ, novo invento ordine, ex œconomia gratiæ Trium SS. Per-
sonarum in negotio salutis occupatarum ordinare instituit. Nam
operum gratiæ salutarium dispensationem, distributionem, atque pa-
tefactionem, prout terminantur ad SS. Trinitatis Personas distinctæ,
œconomiam, ex *Ephes. I. 10, Coloss. I. 25* sumto vocabulo, nominat.

Præmissa est opusculo erudita præfatio, qua Ecclesiam Christia-
nam per Judaïsmum & Gentilismum potissimum oppugnatam & cor-
ruptam fuisse docet, omnem simul in fide Christiana errorem, istius SS.
mysterii impugnationem esse statuit. Libere vero in eadem pronun-
tiat, illorum methodum sibi non probari, qui hodie (Coccejæ-
nos haut dubie notat,) omnem Theologiam ad œconomiam fœde-
rum Dei reducunt: partim quod illa non æque ac SS. Trinitatis
œconomia, omnium fidei veritatum demonstrationem, tanquam
principium præstet; partim quod illa SS. Trinitatis œconomiam
præsupponat; quippe in qua hæc manifestetur *πολυμερῶς καὶ πολυ-
τρόπως*, fœderisque adeo sit promissio: *Ego sum DEUS tuus*, Justi-
ficator, Redemptor, Sanctificator. Quinimo nunquam fœderis œco-
nomiam intelligi posse, nisi cognita prius SS. Trinitatis œconomia,
contendit. Inde porro τῶν ἐξ ἐναντίας errores de fœdere & V. &
N. T. derivat, quod non, ut ipse fecit, a SS. Trinitatis œconomia cœ-
pissent θεολογεῖν. Hoc enim si factum, visuros illos fuisse putat, Fi-
lium

lium Dei Expromissorem fuisse, non fidejussorem, & trinam Trium Personarum gratiam semper viguisse ad patrum V. T. ut sanctificationem & salutem, sic etiam plenariam justificationem. Quod cum Coccejanis fuisset neglectum, Patri in V. T. negatam esse plenariam justificationem, uti Filio mediatorii muneris executionem ac expromissoriam (ut ipse loquitur) sponsonem, & Spiritui ὑποθεσίας testimonium cum conscientiarum tranquillatione.

Et hac de causa ipse ulterius hypothesi suæ incumbens, per omnes Theologiæ Reformatæ articulos, sex libris comprehensos, demonstrare nititur, Trium Personarum in negotio salutis humanæ operationem, variis Scripturæ S. locutionibus expressam. Ubi recte quidem cum Orthodoxis tradit, articulum modo nominatum ita fundamentalem esse, ut ex eo omnis Dei salutaris notitia dependeat. Sed dum trinam operationum salutarium œconomiam per singulas fidei Christianæ partes explicare aggreditur, Calvinianorum hypothesin de absoluto prædestinationis decreto, & qui inde fluunt alios errores, vel substernit, vel admiscet. Retenta igitur illa hypothesi, cum *libro I* generalia exhibuisset, Patri in *libro II* attribuit operationes, quæ ad Judicis officium & beneficiorum salutarium procurationem & destinationem pertinent: *Filio* in *libro III* eodem modo, quæ impetratoriæ & mediatoriæ sunt operationes, adscribit: *Spiritui S. libro IV* quæ applicationem & speciatim sanctificationem spectant, sine qua non est cum Deo Sancto peccatoribus commercium. Itaque pergit docere, Patrem in V. T. mysteria gratiæ & promissionem Filii sub umbris dispensasse, atque œconomiam legalem instituisse, data lege, qua suam majestatem, ut Domini, Creatoris, & Judicis ostendit, additis ceremoniis, quæ postulata & præstandam per Mediatorem peccati expiationem demonstrarent; non negata interim per promissum Messiam remissione, ἀφέσει, quæ & Sacramentis sit b osignata. At ἐν πληρώματι τῆς χάριτος (pergit) revelatum esse per incarnationem Filium. Qui quidem ut Propheta docuerit, obtulerit se in cruce ut Sacerdos; ac postquam παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, triumphans Rex assumptus sit in gloriam. Exinde factam esse Spiritus S. conspicuam revelationem; & quidem per symbola sensibilia, quando is in Christi locum παράκλητος successit, confedit veluti ad Ecclesiæ gubernacula, eamque, ceu suum templum, abundantissime sua

sua replevit gratia ac donis, seu ordinariis seu extraordinariis, quæ describuntur. His ita expositis, *libro V* œconomix SS. Trinitatis objectum, quod Ecclesia est, declarat. Tandem consummationem ejus plenissimam in fine seculorum futuram *libro ultimo* traditurus, quatuor Novissima, quæ Theologis dicuntur, hypothesi suæ convenienter, sed breviter explicat. Sub finem opusculi, specimen Oratoriæ ecclesiasticæ, in gratiam S. Theologiæ cultorum editurus, tres exercitationes practicas, de *cognitione peccati ex lege: paupertate spiritali* ad Matth. V. 3. & *ductu Spiritus S.* annexuit, addito etiam epilogo, quo de methodi concionandi auctoribus apud Reformatos celebrioribus agit.

L. ANNÆ I SENE CÆ TRAGŒDIÆ
cum notis Johannis Frederici Gronovii, auctis ex
cibirographo ejus; & variis aliorum.

Amstelodami, 1682, in 8.

Qui primi formis exprimendos Scriptores veteres dederunt, nequaquam ex probatissimo quemque exemplari semper petierunt: interdum etiam in corrigendis, quæ non assequebantur, & propterea mendosa putabant, nimium sibi permiserunt: qui deinceps renovatis identidem editionibus inchoatum a prioribus munus perficere conati sunt, in non paucis offenderunt ipsi, & aliquid rectius inveniendi occasionem præbuere sequentibus. Atque hi præclare omnino agere censendi sunt, dum in Veterum monumentis id præstant, ut veram ac genuinam cuique Auctori lectionem restitaturi, librariorum errores fraudesve detegant; verba omissa vel disjecta suo loco reponant; repetita aut spuria, quæ interdum in ipsum recepta sunt textum, explanationis saltem aut memoriæ causa ad marginem olim a studiosis allita, ejiciant; ignoratione alicujus ritus, moris, casus, fabulæ, vocisque rarioris obscura loca illustrent; sincerumque adeo & pristinum in habitum compositum Scriptorem quemlibet orbi exhibeant. In hoc studiorum genere eximiam nostris temporibus navavit operam doctrinæ copia, ingenii acumine, indagandi felicitate præstantissimus vir Johannes Fredericus Gronovius. Qui postquam pluribus Græcis æque ac

G

Latinis

Latinis Scriptoribus, Mscorum Codicum ope & ingenii solertia, utilissimis emendationibus lucem attulisset, verasque e variis lectionibus constituisset: SENECAE etiam Tragœdiis eandem operam præstitit, plurimasque in iis corruptas lectiones ejecit, veris in eorum locum repositis; cum primis membranaceo Codice Florentino adjutus: quem spectatissimæ manus ac fidei cum in Magni Hetruriæ Ducis bibliotheca agens deprehendisset, potissimum sequendum putavit, utpote antiquissimum, integerrimum, & γνήσιον τῶ πατρὸς παιδίον. Ex hoc igitur multa loca depravata emendavit, correctâ ab aliis vel assensu ejus confirmavit, vel dissensu dispunxit, integros versus loco suo motos restituit, dumq; *Octaviam* isto codice abesse videret, eam Senecæ non esse, prorsus confirmatus est. Idem studium, conferendi istum codicem cum editis Senecæ tragœdiis, quum postea Nicolaus Heinsius Florentiæ degens suscepisset, varietatesque, quibus ab aliis membranaceum isthoc exemplar abiret, enotasset; ex ipsius excerptis sua supplevit Gronovius, & anno 1661 Senecam sibi redditum edidit, Serenissimoque Electori Palatino dicavit. Cujus editionis exemplaribus haud ita multo post distractis, novam eamque auctiorem moliebatur, & jam recensere Scriptorem hunc cœperat: sed vix absoluto Thyeste superveniens mors anno 1671 huic operi eum subtraxit, & in decem usque annos iteratam editionem distulit. Quam aggressus *Jacobus Gronovius* eruditionis paternæ hæres, & quæ parata erant, & quæ alia hic illic occurrebant adscripta, e quibus consilium parentis intelligeret, congeffit, ac superiori anno in publicum emisit. *Variorum*, quæ adjectæ sunt Gronovianis, notas se auctore neutiquam accessisse, in Præfatiuncula indicat, ac correctione indigere monet: quas tamen ob leves quosdam naves rejiciendas non existimamus, cum multa utilia ad gravissimum Scriptorem rectius intelligendum afferant. Etsi mirandum utique est, *Farnabium* in lectione classicorum Auctorum, e quibus non paucos notis ipse suis illustravit, diligentissime versatum hallucinari adeo potuisse, ut in *Hercule Oetæo* v. 1193, 1194, verba hæc: *aut centum anguibus vallatus hydram tabe pavissem mea*; per paraphrasin sic redderet: *aut circumdatus fœcundæ capitibus hydræ mortem extimuissem, sanguine meo ab hydræ veneno in tabem verso*; persuasus nempe, *pavissem* hoc loco a *paveo* esse, quod a *pasco* deducendum vel tyro videt.

MENSIS FEBRUARII A. M DC LXXXIII. 51
LES DIVERSES ESPECES DE NOBLESSE,
& les manieres d'en dresser les preuves: par R. P.
Menestrier de la Compagnie de Jesus.

id est:

De diversis Nobilitatis generibus, eamque probandi
modis: auctore R. P. Claudio Francisco Menestrierio
e S. J E S U.

Parisiis, 1681, in 12.

AD scientiam, quam vocant Heraldicam, sive ut Galli loquuntur
du blason, de qua Auctor antehac commentarios scripsit, necessa-
riam idem existimat notitiam diversorum Nobilitatis generum ac titu-
lorum: rationis item, qua ea probetur demonstreturve, cognitionem.
Hanc tradere doctissimus Jesuita libello hoc, duodecim qui capitibus
absolvitur, allaboravit. Capite I distinctionem hominum in liberos
& servos inde usque a Noachi temporibus deducit: discrimen autem li-
berorum sive ingenuorum universali gentium mori tribuit; quo factum,
ut alii aliis dignitate & prerogativa quadam praeferrentur, sive quod
Sacerdotes essent divino cultui vacantes, sive *milites* tuendae patriae in-
tenti, sive *aulicis* ministeriis occupati. Cum autem nobilitas a *noscendo*
nomen acceperit, non mirum esse, quod primis statim temporibus signa
quaedam usurpata fuerint, quibus Nobilitatis prerogativa innotesceret,
eaque gaudentes a vulgo secernerentur. Eo pertinere ait, insignia cly-
peorum & galearum, quorum antiquissimus usus; quorum etiam jus &
usum probare oportuit eos, qui aulas Principum sectari, inque solemni-
bus festivitatibus suas cuperent esse partes, Froissardo, Olivario de
Marca, Monstreletio, & aliis veteribus Gallis Romanorum, quos vo-
cant, sive fabularum heroicarum scriptoribus *Paladins* dicti, id est,
Palatini. Cum vero non una esset nobilitatis species, disquiri coe-
ptum, quali quisque gauderet: nec promiscue ad hastiludia & hujus-
modi equestres ludos omnes esse admissos, qui nobiles censerivel-
lent. Nam quum inter plebejos essent, qui magistratus gererent, aut
amplas facultates, possessiones, & fundos adepti mercatura & opifi-
ciis

ciis abstinerent, indeque a Principibus aliquam nobilitatis speciem, quæ *patritia & urbana* nominaretur, impetrassent: ab aliis potissimum distingui voluisse militaris nobilitatis viros, vocarique *Gentiles* cœpisse, sive *Gentiles homines*, *Gentilbuomini*, qui gentis sive familiæ splendorem demonstrarent, qui arces sive castella possiderent, aut possessas a majoribus probare possent. Confirmat hoc antiquis & recentibus exemplis, & vocabula atque glossemata, quibus militaris hæc nobilitas indicatur, explicat: qualia sunt *hidalgos*, *escuyer*, *damoiseau*, *valet*, *chevalier*, *scutarius*, *armiger*, *domicellus*, *junker*, *freyherr* &c.

Capite II originem probandæ Nobilitatis in adipiscendis Ecclesiasticis dignitatibus exponit. Nam etsi ad Christianam religionem omnia hominum genera, etiam servi, reciperentur; hos tamen, & ut libertos, ab Ordinibus sacris Canones arcuisse, & Decretis conciliorum Nationalium Gallicanorum & Germanicorum probat. Factum inde putat, quod nobiliores tantum & opulentiores ad Ecclesiasticas dignitates aspirare potuerint, & in monasteria recepti sint, cum plebeji paupertate a studiis repellerentur. Expresse postea cautum, præsertim in Germania, ut excluderentur plebeji: quod indecorum existimarent, si in Conventibus publicis Prælati Ecclesiastici admitterentur, qui ignobili loco essent nati; accedente præsertim potestate & Jurisdictione in ditones & urbes, quas ecclesiasticus ordo Nobilium instar sibi acquisiverat. Displicuisse quidem istum rigorem Pontificibus, quod probat ex eorum Decretis in gratiam plebejorum factis; Imperatores autem Germanicos Nobilitati esse patrocinos, imo id studuisse, ut filii, fratres, agnatique sui in capitula reciperentur, unde mos manaverit, ut etiamnum Archiepiscopi Electores *Nepotum* titulo a Cæsare insigniantur. Ortis dein inter Imperatores, Fridericum Barbarossam cum primis ejusque successores, & Pontifices dissidiis, ac distractis in Gibellinam & Guelpham factionem animis, Nobilitatem fere ab Imperatorum partibus stetitisse, plebem Pontificibus adhæsisse: quorum ope ad Ecclesiasticas dignitates plebeji adscenderint, & in monasteria recepti fuerint.

Capite III diversam probandæ Nobilitatis civilis rationem Gallorum a Germanis, ex Tacito & Cæsare affert. Germanos enim Principes sive proceres, qui omnes ex equestri nobilitate erant, assumpsisse sibi comites ex plebe, ut isti jura redderent & patritiorum partes agerent;

at in

at in Gallia plebem fervorum loco habitam fuisse. Ibidem tamen postea invaluisse, ut *Seniores* (ita enim olim Nobiles, qui hodie *Seigneurs*, vocabantur) principum loco essent, minores, id est, plebeji, in consilium adhiberentur. Idque etiamnum in Gallia Aquitanica, *Languedoc* dicta, ubi conventus Ordinum sub Rege habentur, servari quodammodo asserit: in aliis quoque Galliae provinciis munia quaedam soli Nobilitati conferri, exclusis plebejis, multis exemplis demonstrat. In Germaniae quibusdam provinciis, Franconia, Suevia, Bavaria, ab Equestribus Societatibus, praesertim hastiludiis, Nobilitatem patritiam exclusam esse: idemque pluribus in locis circa receptiones ad praebendas Capitulorum Cathedralium servari docet. In Italia eo ventum esse, ut Nobiles a dignitatibus urbanis plane excludantur, aut ad eas cum plebe dividendas adigantur, per exempla deducit; & quomodo sodalitia plebeja in civitatibus constituta, certisque insignibus & vexillis distincta fuerint, enarrat, in quae equestres familiae referri maluerint, quam muneribus publicis carere. In Germaniae quibusdam locis, veluti Augustae & Noribergae, patritias familias solas in Senatum admitti, observat.

Capite II de receptis modis, quibus Nobilitas probetur, agit: sive per testimonium Principis, ut aliquando a Pontificibus & Regibus factum; sive per Nobiles alios duos, quatuorve, interdum etiam septem, qui juramento interposito, vel editis scriptis, generis claritatem attestentur. Tutissimam vero probationem per Instrumenta fieri; de quibus multa annotat, ut & de monumentis aliis sepulchrorum, antiquis item picturis in parietibus fenestrisque templorum, in quibus Equites cum scutis, galeis, sagis, alioque vestitu & ornatu, quo soli Nobiles utebantur, intueri, indeque generis claritatem cognoscere liceat. In Italia argumentum nobilitatis etiam peti a turribus, quas aedibus in urbe suis jungere non nisi Nobilibus fas fuit. In Hispania & Lusitania libros publicos extare, quibus nomina & natales nobilium inscribantur, & qui plenam faciant fidem. In Germania plurimum tribui libris hastiludiorum, sive torneamentorum: certiores autem probationem haberi ex receptione ad Capitula. Refert etiam exempla testimonii quod Heraldus, sive reges, uti vocabantur, insignium (*Roys des armes*) dederint; inter quae notabile est, quod datum fuit Petro Baroni de Brandenburg Belgae, quem Carolus V Imp. in ipso praelio ad Albim cum

Johanne Friderico Electore Saxoniae commisso, anno 1547 Equitem creavit.

Capite V, (cujus numerus & rubrica errore typographi p. 169 deest) formulas quasdam attestationum de Nobilitate in Gallia, annis 1534, 1537, & 1556 conscriptas profert.

Capite VI (pro quo *quintum* falso numeratur pag. 187, ut ex adjecto indice sub finem libri patet) de diversis Nobilitatis speciebus agit, quarum tres constituit: *magnam*, *militarem*, *civilem*. Ad *magnam* Principes refert, & illustribus ex familiis ortos, ac Principibus sanguine junctos, aut magnis dignitatibus & titulis claros. Excelsae nobilitatis hujus argumentum esse ait, si ea gaudentes recipiantur in ordines Equitum regios & illustres, v. g. Sancti Spiritus, Aurei velleris, Periscelidis, Elephanti, Annunciationis. Equitum auratorum decus illustre olim, hodie obsoletum, evuluisse notat. Quod autem de ordinibus Equitum Melitensium & Teutonicorum addit, quasi eorum dignitas olim majori Nobilitati competierit, ita verum est, ut qui ad summam horum Ordinum praefecturam sive magisterium perveniunt, principali dignitate gaudere censeantur; ad ipsos autem Ordines adipiscendos Equestre genus sufficiat. Alteram Nobilitatis speciem, quam *militarem* vocat, iis constare ait, qui equestria stipendia Principibus a longo usque tempore praestare tenentur, & in Gallia Gentils-hommes vocantur. Horum signa esse scuta, vexilla, galeas, trabeas, & alia: hos in conventibus provinciarum statim post Ecclesiarum praelatos, ante Civitates collocari, inque hastiludiis, Capitulis & officiis quibusdam solos admitti. Contineri has praerogativas in Diplomatis, praesertim Caesarum, quae interdum hac clausula concedantur nonnullis, ut eodem jure censeantur, quo illi, qui quatuor generationum Nobilitatem demonstrare possunt. Exemplum hujusmodi diplomatis affert a Carolo Quinto Imperatore Georgio Sabino, eruditione clarissimo viro & insigni Poetae, anno 1541 concessi. Dubitat tamen, an in Capitula hunc in modum nobilitati recipiantur. Probationes vero Nobilitatis post annum demum a millesimo trecentesimo exigì coepisse existimat, quod ante istud tempus nulla, nisi sola militaris, extiterit, qua gaudentes ex feudalibus bonis, a solis militibus possessis, noti satis fuerint; sed postquam civicus ordo ad Nobilitatem adspirare coepit, distinctiones & vetustae Nobilitatis probationes exortas esse, praesertim in admissionibus ad Capitula.

Hoc loco digreditur ad Episcopos Galliaë, qui nobiles creant, vafallosque nobiles habent, & eorum ministerio utuntur ad pompam, quoties Episcopatum solenniter adeunt, quod pluribus exemplis confirmat. Addit multa de dignitatibus & officiis, quæ non personis tantum, sed & familiaë nobilitatem tribuant, atque ita de tertio Nobilitatis genere, nempe *civili*, & quomodo in Gallia id obtineatur, docet, ejusque exempla affert. Fatetur tamen, hanc olim ignotam fuisse, neque ab his, qui civilia munera gererent, affectatam, aut ad liberos propagatam: videri potius ab initio eatenus tantum inventam esse aut valuisse, ut a tributis immunes faceret.

Capite VII persequitur tractationem de nobilibus militaris & antiqui generis: formalem eorum rationem in feudis militaribus positam asserens, quæ majores eorum possederint, omni alio plebejæ vitæ genere abstinentes. Exponit hoc loco locum Ciceronis de *Gentilibus* in Topicis ad Trepas. & notat ex Spelmanno, nomina & insignia nobilium familiarum circa annum Christi millesimum cœpisse, & esse adhuc aliquos in Hibernia, qui insignibus careant: in Suecia etiam pluribus familiis nobilibus deesse cognomina, & patris nomen filio referri, Græcorum more. In Hispania cognomina ex auctoribus gentis orta fuisse refert, vel ab arcibus, quas possederint, vel a munitis locis, in quorum expugnatione strenuam operam præstiterint, vel ab urbibus oppidisve, in quibus diu habitaverint: præcipuos autem esse, quos *Hidalgos de Solaro conocido*, Nobiles terræ cognitæ sive celebris vocant. Interferit quædam de Venetis, Florentinis, & Neapolitanis familiis. De Germanis quæ affert, non usque adeo certa sunt: neque verum, omnia Franconicæ Nobilitatis insignia in arce Herbipolensi, quod narrat, depicta esse: cum tantum earum familiarum ibi conspiciantur, quæ feuda ab Episcopatu illo, sive Ducatu Franconiaë tenent: & plurimæ aliæ, non minus nobiles, ab aliis Franconiaë Principibus & Dynastis, qui ad Franconiaë Ducatum non pertinent, feuda habeant; diversa enim est Franconia, sive circulus Franconiaë, a Ducatu Franconiaë.

Capite VIII de Nobilitate Gallica, tam veteri quam nova, speciatim agit, & per singulas provincias familiarum quarundam refert nomina, quæ excerpere nil attinet. Cum primis autem memorabile est, quod hic narrat: Reges Galliaë necessitate temporum adductos, civibus *Parisiensibus* indulgisse, ut feuda Franca, id est nobilia seu eque-

stria,

stria, sibi compararent, & pro lubitu Equitum titulum assumerent; præcipuas tamen Parisinas familias non facile ex hoc indulto beneficio, verum ex dignitatibus & muneribus potius collegiorum, seu tribunalium & curiarum, quæ in urbe sunt, nobilitatem suam allegare. Ex Italia complures illustres familias propter crebra commercia, & occasione nuptiarum Catharinæ Mediceæ cum Henrico Secundo, in Galliam pervenisse, v. g. Gondios, Fliscos, Grimaldos, Spifamas, Trivultios &c. In *Neustria* sive *Normandia*, propter Gallorum & Anglorum bella, familias veteres plurimas interiisse: unde factum sit, ut Ludovicus XI plusquam octingentos prædiorum equestrium possessores nobilitavit. In *Campania* bellorum injuria vetustam Nobilitatem maxima ex parte jam Caroli Calvi temporibus extinctam fuisse: statutis igitur quorundam locorum, veluti Tricassium civitate, Catalauni, & alibi, cautum, ut Nobiles haberentur, qui nobili materno saltem genere essent nati. Postea cum provincia hæc ob nundinas celebres ditesceret, in eam non paucas familias ex aliis provinciis concessisse, aut in majoribus civitatibus emeruisse. *Picardie* Nobilitatem incrementa sumsisse ex Gallorum cum Anglis & Belgis bellis, interiisse tamen præcipuas familias, quarum tituli ad alios fuerint delati. At illas regiones, quæ Principes suos supremos olim habuerunt, v. g. *Bituricensem*, *Delphinatum*, *Burgundiam utramque*, magnum Nobilitatis numerum & splendorem conservasse. Quasdam etiam familias in urbibus extitisse, quarum Senatoribus dignitas Nobilitatis a Regibus per diplomata fuit concessa: quod in primis Lugduni factum, quam in urbem ob mercaturæ præsertim commoda splendidæ ex Italia familiæ confluxerint. In *Delphinatu* olim quatuor Barones in Conventu Ordinum reliquæ Nobilitati prælatos, in sedilibus confedissee, cæteris omnibus circumstantibus. Multas vero familias nobilitatem suam functionibus debere, quas majores in tribunali sive parlamento regio Viennensi gesserint: quod tamen Constitutionibus regiis postea restrictum est. In *Arvernibus* & *Lemovicibus* vicinisque regionibus, ubi nulla parlamenta aut alia ejusmodi collegia habentur, veterem Nobilitatem magis quam in aliis locis conservatam fuisse, neque alibi clarioribus titulis eam probari posse: esse etiam in regionibus illis montanis, a bellorum tumultibus remotis, egregia prædia; quasdam vero familias originem suam Pontificibus debere, qui Avinionem sederint, vel Cardinalibus ex infima plebe interdum electis. In

provincia *Narbonensi*, & urbibus *Massiliæ*, *Arelati* & *Avenionis*, ingentem esse veteris & novæ Nobilitatis mixturam, multasque familias ex *Italia* & *Hispania Comitum* tempore eo confluisse. In *Septimania*, vulgo *Languedoc*, tempore hæresis & belli *Albigensium*, veteres familias fere intercidisse, surrogatis novis, ex urbium incolis, præcipue ex *Tolosanis*. In *Aquitania*, ab *Anglis* olim possessa, urbem *Burdigalensem* privilegiis immunitatum tam large fuisse ornatam, ut plurimi ex illustribus & nobilibus familiis in civium numerum recipi affectaverint, idque etiam in aliis civitatibus obtinuisse, ut lege fuerit corrigendum. Ad hanc provinciam referuntur tractus *Agennensis*, *Condømensis*, *Armeniacus*, & alii, illustribus olim & nunc repleti familiis. Idem refert de regione *Foxensi*, *Bearnensi*, & partibus *Navarræ* ac *Biscajæ*: in qua postrema omnes incolas nobilitatem prætere ait, quod soli Christianam religionem servassent, cum totam *Hispaniam Mauri Mahometica* superstitione inficerent. Recenset deinde præcipuas *Pictaviensium* & *Andegavensium* atque *Turonensium* familias. De *Britannia* autem *Aremorica* notat, splendorem familiarum situ locorum a commerciis cum aliis remoto, tum maxime jure primogenituræ fuisse conservatum, vetita divisione inter fratres, & assignata junioribus, quos *juvencurs* vocant, modica ad alimentum portione, quam *paragium* nominant, quamque junior a seniore in feudum accipit: neque tamen ad juramentum homagii tenetur, neque jurisdictioni primogeniti subjectus est; & ab hoc ita honoratur, ut dextræ ejus, si in domum senioris venerit, assideat. In *Burgundia* denique utraque illustrem & frequentem Nobilitatem reperiri scribit.

Capite IX agit de Nobilitate *Allobrogum* sive *Sabaudia*, ejusque districtum, e quibus multas numerat familias. Conservatam harum nobilitatem per collegia supremæ Curia & Camera Camberitanæ, in quam soli nobiles admittuntur, asserit. *Genevæ* etiam, cum *Sabaudia* subesset; Præfectos sive Capitaneos Principum nomine constitutos fuisse ex sola Nobilitate docet, eorumque nomina ab anno 1223 ad annum usque 1519 recenset: in Capitulum item *Genevense*, quod nunc *Anecii* sedem habet, solos Nobiles recipi affirmat. Nobilitatis majoris indicium esse Ordinem Annunciationis, cujus catalogum *Capreus* ediderit. *Bressensem* & *Bugiensem* tractus, a *Sabaudia* avulsos & *Burgundiæ* annexos, multa ait Nobilitate insideri, cujus familias,

milias, monasteria item solis Nobilibus patentia recenset. Addit quædam de tractu *Valdensi*, sive *pays de Vaud*, cujus partem Bernates Helvetii occuparunt; sed plura de Nobilitate *Pedemontana* affert, quæ Augustæ Taurinorum, Vercellis, Comi, Astæ, Clerii, Nicææ, Salutia, Susæ, Fossani, Clerassi, aliisque in oppidis frequens habitat, quam Franciscus Augustinus della Chiezza Salutiensis Episcopus libro integro descripserit. Claudit hoc caput recitatione publicationis sententiæ contra Bernates, per fecialem Imperatoris anno 1544 dictæ, qua isti jubentur restituere Duci Sabaudia regionem Valdensem & alia; quod se facturos receperunt, modo Dux solveret quæ ipsis debet stipendia.

Capite X recenset Nobilitatem *Lotharingicam*, quam in sex Marchionatus & duodecim Comitatus divisam esse scribit. Inter antiquas Nobilitatis hujus prærogativas refert jurisdictionem in subditos exercendam cum Paribus, quos ex subvasallis suis constituebant: hoc jus paragii sive *de parage* vocatum, olim in civitatibus etiam locum habuisse, adductis exemplis Metensium, Montensium in Hannonia, & Valencenarum ostendit. Sed Carolum Lotharingia Ducem, non ita pridem defunctum, Nobilibus jurisdictionem ademisse commemorat, postquam pace Pyrenæa in ditionem rediisset. Belgium fœcundum nobilibus fuisse a multis seculis, occasione bellorum inter Gallos & Belgii sive Burgundia Principes gestorum: Leodiensem vero regionem, olim Nobilibus abundantem, paucos hodie habere Nobiles ait, mercatoribus aliisque Leodii incolis opulentioribus plurima prædia possidentibus. Officium Advocatorum, qui jus tuendi Ecclesias & monasteria, indeque certos redditus vel feuda ab Ecclesiis recognoscenda habuerint, valde honoratum fuisse sub nomine *Voweit*, quod Germanico *Wigt* vel *Wyt* respondet, ex *Advocati* voce corrupto, ex Jac. Hemricurtio tradit. Recenset etiam *Luxemburgensem* & *Limburgensem* Nobilitatem ad exiguum numerum redactam, dein *Brabantinam* & *Namurcensem* enarrat, in quibus & ipsis antiquæ familiæ pleræque extinctæ sint; addit *Geldrica* Nobilitatis catalogum, & laudat Jo. Bapt. Christinæi tractatum *de Jurisprudencia heroica*, sive de Jure Belgarum circa Nobilitatem & insignia. Quamvis vero olim in illis provinciis soli Equites ad Præfecturas & judiciaria Collegia admissi fuerint, creatos tamen postmodum esse a Principibus ad aliarum regionum exemplum Nobiles ex civico ordine: &

nunc qui munera in supremis Curiis exercent, per ea ipsa nobilitari tradit, sed cum aliqua restrictione, qualis anno 1631 facta est.

Capite XI ad modum probandæ Nobilitatis demum accedit, qui in Gallia, Burgundia, & Lotharingia observatur, dilata de *exteris* tractatione.

Caput XII *De Inquisitione nobilium* inscribitur, in quo refertur, quomodo cum seculo undecimo & duodecimo illustres & equestres viri ad bella ultramarina sive sacra a Pontificibus inducti, prædia & feuda sua ob sumtus incolis urbium & oppidorum vendidissent, Reges, quia ab emtoribus & possessoribus ejusmodi militaria servitia recipere non possent, illorum loco prædiis onera imposuerint. Ortum inde discrimen feudorum francorum, sive immunium, & non immunium: probandamque fuisse Nobilitatem antiquam ab iis, qui immunes esse ab impositionibus illis cuperent, quarum aliquot exempla ab anno 1316 usque 1617 adducit.

Hæc non piguit ex libro hoc exiguæ quidem molis, sed multa complectente, paulo fufius excerpere, quia non ubique obvia sunt, & antiquitates illarum gentium referunt, quæ cum Majoribus nostris vel communes origines, vel consuetudines non multum discrepantes habuerunt: ut adeo Auctoris hujus studium lucem haud exiguam Historiæ Germanicæ afferre possit.

BREVIARIUM THEOLOGICUM, SEU
Controversiarum præcipuarum, inter Theologos Augustanam Confessionem invariata[m] professos, post publicatum Librum CONCORDIÆ non sine periculo aliquando schismatis agitata[m], THEOLOGICA CONSIDERATIO, edita auctore AUGUSTO VARENIO D. Sereniss. Ducum Megapolit. Consistorii Provincialis Directore, Facult. Theolog. & totius Academia Seniore.

Rostochii, 1682, in 4.

Inter Ecclesiæ Doctores, jam inde ab incunabulis ejus, non leves sæpe
 diffensiones ac schismata viguisse, dum quisque quam sententiam ani-
 mo complexus est, mordicus tenere, alienas morosius & arrogantius
 refellere studuit, nemo in Historia Ecclesiastica tam hospes est, qui igno-
 ret. Ac utinam hic fidem solum facerent jactæ seu hæresium seu schi-
 smatum faces in causis Victoris Romani, Adamantii, Novati, Donati,
 Arii, Nestorii, Eutychis, Theodori Mopsuesteni, Fullonis Antiocheni,
 Severi, Themistii, Hormisdæ, Sergii & Cyri, Felicis & Elipandi, aut
 Byzantinorum cum Romanis, vel Latinorum inter sese, aut quicquid
 uspiam discordiarum Ecclesiam Christianam priscis temporibus affli-
 xit! nec istud incendium bellorum plusquam civilium, quibus damnis
 mutuis certatur, nostras etiam, quæ post reformationem B. Lutheri, ab
 Augustana Confessione nomen adeptæ sunt, corripuisset Ecclesias.
 Quantum enim damni a Filiis intra finem suum educatis istæ perpeßæ
 fuerint superiori seculo, & ipsa Synergistarum, Majoristarum, Interi-
 mistarum, Flacianorum, Osiandri, Huberi, Islebii aliorumque in fana-
 ticas partes abeuntium ostendunt nomina, & plenius explicat ipsa *Con-*
cordiæ inter Theologos illorum temporum sancitæ *Formula*: etsi & hæc
 in signum contradictionis posita, non minus Filios matris unius inter se
 digladiantes, & mutuis sese vulneribus ingenti Ecclesiæ malo confici-
 entes, experta fuerit. Verum de his superiorum temporum dissensio-
 nibus Auctori nostro, celebratissimi nominis & maximorum meritorum
 Theologo, in præsentis Libro aut nihil aut parum est negotii, qui saltem
 instituit, *domesticas illas Controversias, quæ nostro imprimis seculo, post un-*
dique receptum Concordiæ Librum, ejusdem Confessionis Augustanæ Docto-
res, & sollicitos habuerunt, & nunc placide salvaque Ecclesiæ pace, nunc
majori contentione nec sine periculo schismatis agitata, varie aliquando di-
viserunt, succincta collatione & examine repræsentare, & πέντε ἑκα-
μίαν σύνοψιν σωματοποιεῖν. Intempestivum equidem videri poterat
 hoc argumentum, postquam Augustanæ Confessionis Doctoribus sectas
 & discordiam domesticam sæpius objiciunt *οἱ ἐξ ἐναντίας*. Sed cum
 & hi satis bellorum domi habeant, Pontifices puta in cathedra toties sibi
 contradicentes; contradictorios Conciliorum Canones; Doctores
 scriptoresve publicos, imo integros Ordines in præcipuis fidei articulis
 & in ipsa summa rei Christianæ dissidentes, & se mutuis armis, assidente
 ac impari se liti dirimendæ ostendente summo Pontifice, conficien-
 tes:

tes: ideo nec ipsi de aliorum discordia magnopere triumphare poterunt, nec Auctor, pro eruditione sua, & quam longo rerum usu comparavit, prudentia Theologica summa, sibi negligendum esse duxit, si quid Illicos intra muros peccetur. Quanto enim pretiosior & auro contrarior, quanto res delicatior vera Religio & fides catholica est, adeo ut nisi tota suscipiatur, tota repellatur, nec ullas veri cum falso mixturas aut conciliationes admittat; quanto etiam nunc ingeniosioribus insidiis a Cacodæmone impetitur, & vel cautis sæpe nec opinantibus, multo magis dormitantibus eripitur, interque tot discrimina difficilius teneatur; tanto magis pro illa sincera illibataque retinenda cordatis Theologis vigilandum, & velut pro aris ac focus dimicandum erat. Id animo secum reputans Θεωλογικῶς Varenius, non saltem in asserendo vero Theologico, sed & falso destruendo hic parem adhibuit solertiam, omnia secundum Scripturæ regulam dirimens, ac ὑποτύπωσιν ὑγιαίνόντων λόγων in Libris Symbolicis Ecclesiæ suæ comprehensam. Deinde cum regna veritatis cœlestis, etiam contra maledicentissimos adversarios, citra invectivas asperiores personales, inculpato moderamine, ac prudenti caritatis temperamento defendi, imo latius extendi possent; idem Noster omnibus quoque conviciis & mordentibus verbis, velut manifestis operibus carnis, semper & ubique abstinuit, inque revincenda refellendaque hederodoxia magis de illorum, contra quos tecto ut plurimum nomine calamum strinxit, emendatione, quam subversione sollicitus fuit, ut errorum quidem regna & Diaboli μεθοδεία in iis destruantur, homines tamen non perdantur, sed, si velint, sanentur, vel emendentur; totusque adeo elenchus citra rixas zeli veritatis pallio velatas ad medicinam valeat, non ad hominis in doctrina exorbitantis interitum, vel extremum supplicium, etsi quotquot illam pertinaciter respiciunt, huic tandem reserventur. Ipsam vero dogmatum σωματοποίησιν sic adornavit subactissimi iudicii Auctor, ut ea omnia, de quibus nunc leniore sententiarum collatione, nunc majore contentione ac declinationis periculo ad castra adversa, inter A. C. Theologos hucusque certatum fuit, juxta seriem Articulorum, in summam vel breviarium quoddam redigeret; (cum antea singula minutius, per integros XV annos, Collationibus Academicis XXIV in Academia Rostochiensis publice habitis ac seorsim excusis excussisset) factis hinc inde necessariis digressionibus, queis modo sententiam adversariorum & ejus a vera do-

trina dissonantiam, modo certamina superiori seculo jam sepulta & ex Ecclesiis sublata, sed nostra ætate renovata aut interpolata, plenius exhiberet. Qualis est in primis in fine subjuncta *peculiaris Dissertatio* de satisfactionis & meriti Jesu Christi universali sufficientia, efficacia, & circa hanc Reformatorem modernorum sententia moderatiore. Articulorum vero & materiaram singularum hic pertractatarum Catalogus sub calcem libri attexitur locupletissimus, quem jam exscribere superfedemus, Auctori celeberrimo immortales gratias pro utilissimo hoc labore a Theologorum filiis & omni posteritate decernentes.

Historisches Spruch-Buch/ darinnen 100 vornehmste Sprüche aus Gottes Wort Alten und Neuen Testaments mit Historien illustriret, durch Johann Meelführern / aniezo mit den andern 100 vermehret durch M.

*Jacob Thomafen der Philos. Fac. zu Leipzig
Seniorem und Prof. Publ.*

feu

Sylloge C dictorum illustrium V. & N. T. historiis memorabilibus illustratorum a Jo. Meelführero; cui totidem adjecit ac simili modo illustravit M. Jac. Thomafius Fac.

Philosoph. Lips. Senior & Prof. Publ.

Lipsiæ, 1688. in 4.

SI fidelissimum præcipiendi genus est, exemplis doceri, iisque ad rationem vitæ erudiri; operam illos ludere dici nequit, qui aut in morum doctrina, aut in sacrarum etiam literarum expositione, sententias illustres exemplis statim ex historia petitis illustrent. Nam ut aures hominum novitate rerumque singularium narratione maxime lætantur, ita sententiæ & vitæ regulæ ejusmodi exemplis confirmatæ, memoriæ imprimuntur facilius & retinentur fidelius. Hanc ob causam vir olim pie doctus *Johannes Meelführerus, Pastor & Ecclesiastes Onolbacensis, vñv εν αγιοις*, centum dicta illustriora ex S. codice V. & N. T. collegit; quæ, ut lectori Christiano redderentur magis familiaria, adpersis variis historiis, exemplis & monitis condire quasi voluit. Piam laudati viri industriam

dustriam ac institutum utile imitari placuit nostro *Jacobo Thomasio*, viro ob merita in rem literariam celeberrimo. Nam etsi is per munus sui rationem aliis studiis occupabatur; tamen ubi per horas subcesivas, ad jucundissimum laboris levamentum, historias confugeret, aut pietati excitandæ S. Literas evolveret, sententias inde insignes cum exemplis annotavit, quæ ab ipso vel ulterius declarantur, vel illustrantur, vel collatis diversorum testimoniis comprobantur; utili sane ad pietatis studium promovendum labore. Cui libro Auctor doctissimus tres indices subjici curavit, quorum unus, ut pericopis Evangelicis ac epistolicis in Ecclesia receptis illa dicta vel exempla applicari queant, ostendit: id quod in gratiam eorum, qui populum Dei publice informant, monendum erat.

DE MOTU ANIMALIUM J. A. BORELLI
Opus posthumum. Pars II.

Romæ, 1681. in 4.

CUm Actis superioris mensis totum partis secundæ Operis hujus tenorem, propter rerum summam ubertatem, inferere non licuerit, quæ illius restant, præsentibus exhibere voluimus. Cap. 7. ad Motus mixtos progreditur Auctor, & inter hos primo de Respiratione agit, cujus causas motivas non pulmones statuit, sed diaphragma & musculos intercostales thoracem extendentes, hinc aeri, pondere & elasticitate connata tracheam irruenti, spatium parantes, ita tamen ut costæ, remittente hoc motu musculorum tractorio, resiliant & thoracem constringant, sicque, clausa simul epiglottide, aerem ad penitiores pulmonum cavernulas urgeant. Dum autem rima laryngis aperiatur, & adhuc ab actione sua quiescant muscoli dicti, relaxeturque simul diaphragma, aerem sponte & absque illius musculi conatu recedere, vi sua elastica locum, in quo expandi possit, sibi quærentem, i. e. liberam contingere expirationem: in vehementioribus vero expirationibus, v. g. tussi, vociferatione &c. musculos abdominis constrictos hujus viscera cum diaphragmate sursum impellere, hinc aerem excludere, simul costis ab expansione sua libere resilientibus; nunquam tamen omnem aerem e pulmonibus ejici, sed ejus non exiguam molem in horum tubulis remanere.

Sicut

Sicut autem natura ex unica actione & eodem instrumento plura commoda non raro acquirat, ita Respirationem quoque plures animalium utilitates præstare docet, inter quas sine dubio potissima & præsentanea magis sit vitæ conservatio & perennatio: quæ nequaquam a refrigerio & ventilatione flammæ atque caloris cordis, nec a sequestratione fuliginum ab igne hujus genitarum, nec ab exactiore sanguinis & lymphæ seu chyli miscela, nec totaliter & absolute a circulationis sanguinis e ventriculo cordis dextro ad sinistrum promotione dependeat; sed, quia aer respiratione attractus potissima vitæ animalium causa sit, hic sanguini commixtus ratione motus sui tremuli seu oscillatorii, instar penduli, motum vitalem ipsi imprimat & conservet. Hinc problematis illius Harveani, hæctenus vix a quopiam soluti, cur sc. fœtus secundinis exutus, si semel aerem hauserit, postea ne momentum quidem sine illius usu vivere possit? aliorumque phænomenorum circa respirationem observabilium, v. g. cur expiratio cohibita non minus ac inspiratio impedita molestiam suffocationis inducat & perimat? quomodo in aëre rarioris & in vase vacuo animalia mox intereant? quare aqua pulmonibus immissa, item aer crassior ac nimis condensatus, suffocent? &c. rationes reddit: explicatæ vero respirationis utilitati aliam adhuc addit, ad animalis perfectam conservationem pariter facientem, sc. quod sanguis venosus & nutritioni, spirituum animalium elaborationi, aliisque actionibus ineptus, una cum chylo novas aeris particulas intra pulmones recipiat, ejusque grumi intra angustias pulmonum denuo solvantur, & arteriosi sanguinis fluorem recuperent.

Postquam ergo de compositione sanguinis in pulmone facta egit, de ejus purificatione seu a sero secretionem, quæ in renibus celebratur, sollicitus est, quam non per fermentationem, sed necessitate quadam mechanica, i. e. per vasorum renalium angustiam & configurationem fieri, ostendit; hacque occasione *Willisii*, serum a sanguine per præcipitationem, interveniente coagulo quodam separari, asserentis, item *Malpighii*, qui præter renum structuram, fermentationem sanguinis perpetuam ad urinæ secretionem occurrere docet, sententias stringit.

Quo facto ad epatis, officinæ animalis satis famosæ, conformationem & usum se convertit, glandularum structuram & mechanicum operandi modum his præmittens: atque bilem pariter in jecore absque ullius

ullius fermenti concuſſu, ac ſolo artificio mechanico ſeparari autumat, & quidem non a tota maſſa ſanguinea, ſed ab hac ſaltem ejus portione, quæ per lienem, inteſtina, meſenterium aliaque abdominis viſcera circula- ta a vena portæ adducitur, utpote quæ bilioſum ſuccum partim ab alimentis novis ſuppeditatum, partim per ductus cholodochos ad duo- denum depositum, reſorbeat, & epatis acinis glanduloſis reaffundat: adeoque circulationem quandam bilis per abdomen, æque ac circula- tionem ſanguinis maſſæ per totam corporis peripheriam, concipit.

Porro ſpirituum animalium naturam atque influxum explicatu- rus, illis conſiſtentiam liquidam & ſpiritu vini analogam attribuit, eosque ad nutritionem duplici modo conferre ait: vel quatenus ad viſcera & glandulas abdominis, in quibus immenſi ac frequentes ner- vorum plexus conſpiciuntur, tranſmiſſi chylum perficiant, hujusque aliquam portionem conſtituant; vel quatenus in ipsis partibus nutrien- dis ſuum officium, modo inferius explicando, præſtent.

Motum autem ſpirituum horum per eodem canales ſeu funicu- los nerveos duplicem ſtatuit, unum a cerebro ad partes, pro motu & nu- tritione; alterum a partibus ad cerebrum, in ſenſatione, intervenien- te quo ſucci etiam cardiaci & venenata miasmata illi communicen- tur.

Succum nihilominus nerveum nutritium diverſum pronunciat ab hoc, qui locomotivam ac ſenſitivam functionem exercet, huncque per ipſarum fibrarum nervearum tractus ſeu canales, illum per interſtitia harum, nervum inſtar funiculi conſtituentium, ferri putat: ne ſibi confuſi, unus alterius texturam alteraret ſeque mutuo impedirent. Con- tingere autem ſucci nervorum nutritii effuſionem ſomni potiffimum tempore, imo hujus cauſam exiſtere: quatenus illa ſine ebullitione ſeu efferveſcentia quadam in cerebro fieri haud poſſit, quam obſtructio ori- ficiorum filamentorum nerveorum, hinc animalium functionum ceſ- ſatio, ſeu ſomnus, neceſſario excipiat, manente nihilominus cordis & thoracis motu reſpiratorio integro, utpote, ſi non omnimode, certe maximam partem a nervo intercoſtali & vago dependente, quorum ra- dices partim ab illo cerebri loco, in quo dicta ebullitio contingat, re- motiores, partim aliis nervis ſtrictiores & peculiariter configurata ſint, ut ab illa ebullitione affici nequeant.

Progreditur hinc Noſter ad ſpiritus alterius generis, ſeu ad ſuc-
I cum

cum illum spirituosum seminalem, in testiculis elaboratum, postquam horum molem totam ex innumeris canaliculis constare, sibi ab *Auberio*, Anatomico Pisano, A. 1657 demonstratum, hosque ductulos feminales substantia quadam spongiosa refertos esse docuit. In illis siquidem, fermentitiis insimul fluoribus turgentibus, sanguinis portionem albugineam, glutinosam & selectam in vivacissimum & actuosissimum succum genitalem elaborari, ad epididymidas, vesiculas spermaticas & uretram deponendum: quatenus in illis testiculorum vasculis non saltem a nervis aliquid recipiat, sed a fermento illorum intrinseco exaltetur, ejusque partes spirituosæ in libertatem majorem vindicentur, ut per vivificam & summe activam energiam uteri muliebris poros celerrime penetrare & automa embryonis in ovulo latitans animare atque evolvere queat, in coitu a spiritibus cerebri animalibus magis actuatus, cum impetu singulari tunc temporis organa genitalia irruentibus. Insimul tamen & secundo succum hunc genitalem singulare balsamum & elixir individuale, animam & corpus generantis actuans, cum aliis Scriptoribus pronunciat, per nervos membrorum genitalium maximam partem resorbendum & ad totum corpus diffundendum. Tandem vero circulariter quodammodo spiritus, ad instar sanguinis, in animali moveri, concludit.

Et quo animalium genesis commodius percipi posset, hujus explanationi quædam de generatione & vegetatione plantarum præmittit, ubi inter alia semini earum exiguam ejusdem speciei plantulam, perfectissime elaboratam, subesse, cum aliis recentioribus adstruit. Semina vero terræ commissa succum suum nutritium ab aquea humiditate petere, quam impulsam præprimis ab aeris ambientis pondere, non per potentiam succi cujusdam fermentitii, sed per structuram vasorum suorum mechanicam, transforment sibi que exin appropriatum nutrimentum parent: ipsas vero plantas productas respirationem imperfectiorem, a qua earum vita dependeat & conservetur, exercere. Hinc animalis generationis negotium ipsum explicat *Borellus*, & semen virile haud vi quadam incorporea, aut per afflatum quendam, sed contactu corporali & per admixtionem suarum particularum, ovum muliebre fecundare ait, & quidem non organa foetus, ipsi actu & perfecte in existentia, saltem exagitando & actuando, sed eadem simul efformando ac perficiendo.

Quoniam autem eadem naturæ lege, qua aliquod animal gignitur, crescit & nutritur, idem dissipetur ac destruat, modusque nutritivus in eodem sine destructivo concipi nequeat, sed se mutuo foveant ac juvent; prius de partium deperditione, hinc earum reparatione, differit. Adeoque doctrinam illam præclaram Sanctorii de insensibili transpiratione innuens, necessitatem hujus evacuationis pro vita animalis perpetuanda summam exponit; hinc de nutritione hujus agens, primo ventriculi avium carnosæ (dentibus non pennatorum succenturiantis) structuram & actionem evolvit, diversa diversorum animalium alimenta recenset, aliquam chyli portionem ad epar, per venas mesaraicas deferri autumat, omnem vero chylum in corde, pulmonibus aliisque corporis membris in sanguinem transformatum cum succo nerveo immediatam nutritionis materiam declarat, ac denique modum nutriendi mechanicum explicat. Postmodum famis & sitis ætiologiam cum modo, quo utraque tollitur, indagat, causam doloris ac lassitudinis explicat, convulsionum artuum, tremoris ac tandem febrilium excandescen-
tiarum rationes reddit: has posteriores a succi nervei acrimonia extraordinaria, cor p. n. irritante, derivans. Et sicut partem totius hujus de motu animalium operis primam quatuordecim, ita hanc secundam quatuor Tabulis æneis exornat ac dilucidat.

*LETTRES ESCRITES SUR LE SUJET D'
une nouvelle decouverte, touchant la Veüe,
faite par M. Mariotte.*

A Paris, 1682. in 4.

id est:

Epistolæ concernentes novum quoddam inventum
circa visionem, propositum a Domino
Mariotto.

BInæ sunt Epistolæ, quibus occasionem dedit assertum Mariotti, visionem non tam in tunica oculi *retina*, quam in *choroide* fieri; quod cum rationibus nonnullis ante quindecim, & quod excurrit, annos Pec-
queto per literas communicasset, inter eas tamen sequens Experimen-

tum exposuerat. Sc. affigi jubet parieti obscuriori chartulas duas albas rotundas, quarum dextra facilioris distinctionis gratia sinistram magnitudine notabiliter superet, & ita ut harum una ab altera ad duorum pedum longitudinem distet, & paulo altiorem aut humiliorem locum occupet: hinc minorem oculo dextro fixo (sinistro interim clauso) intueri, sensimque ad novem vel decem pedes recta ab illa recedere præcipit, oculum dextrum firmum semper in chartula sinistra detinendo. Quod dum fit, perdit tandem hic chartulam dextram, mox denuo videndam, si oculum eundem ad trium, imo plurium ultra septem vel octo pedum distantiam, sive in altum, sive profundum, sive ad latus convertas: idemque succedet, si ad eandem distantiam chartulas transponendo (sc. ut sinistra dextra evadat) sinistro oculo chartulam minorem, nunc sinistram, dicta ratione inspicias. Sicut autem in illo puncto aut parte oculi, ubi radii chartæ majoris non amplius percipiuntur, subsit retina, choroides minime; ita non illam, sed hanc, primarium visus organum declarat Abbas Mariottus.

Hoc experimentum (in se quidem certissimum & satis jucundum) attendens Dominus *Perrault*, per alia scripta philosophica celeberrimus, ejus tam ætiologiam, quam consequentiam inde elicitam, negat in epistola hujus fasciculi prima, ad Mariottum exarata. Post dubium enim illud, quod olim se ad Pecquetum transcripsisse refert, quasi nimirum retina in diversis locis, præprimis ubi visio contingit, vasis sanguine turgidis intertexta sit, quæ tanquam corpora opaca satis magna, & objectis ac tunicæ choroidi interjecta, conorum visivorum puncta satis exilia necessario intercipient, i. e. visionem in hac impediunt: Supponit ac prolixè satis deducit, æqualitatem & lævitatem organi ad functionem hanc præstandam maxime necessariam esse, adeoque choroidem, quam asperam & scabram valde pronunciat, minus; retinæ contra superficiem, humori vitreo contiguam, quam aptissimum & primarium visus instrumentum existere. Contra quæ quamvis excipi forsan posset, vasa retinæ exilia adeo esse, ut sua interpositione objecti in choroidem incidentiam haut turbent; imo ipsi retinæ asperitatem, functioni huic minus congruam, eosdem vasorum ramos inducere posse: utrique tamen huic dubio satisfacit. Primo sc. quod quamvis vasa hæc crassitie sua pilum haud excedant, satis tamen impedimento futura sint infinitis conorum visivorum extremitatibus, quarum ope objectum

ctum magnitudinis notabilis, præprimis longius distans, repræsentatur, recipiendis: alteri vero, quod vascula illa, dum crassiorem tunicæ retinæ substantiam trajiciunt, ab hac undique cooperiantur, adeoque hujus lævitas & æqualitas conservetur. Quibus addit, quod cum actio hæc per contactum, reliquis cunctorum sensuum contactibus longe teneriorem, fiat, illius quoque organum teneritudine atque subtilitate ejusmodi gaudere debeat, quæ ad transmittendos spiritus subtilissimos hoc disponat, ac per quam ab impressionibus, etiam levissimis, idem commoveatur. Hanc conditionem pelliculæ choroideæ utpote crassæ valde, & tenui meninge, a qua emanat, longe crassiori, denegat, in gradu autem excellentiore retinæ tanquã mollissimæ ac tenerrimæ cerebri ipsius substantiæ, concedit: Nec minoris momenti credit *Perrault*, quod Choroides cum nervo optico haud communicet, & parte illa, qua visio fit, membrana alia, Tapes dicenda, cooperiatur.

Nihilominus phænomeni Mariotti ætiologiam facile explicari posse putat idem, Retinam in officii sui possessione minime turbando; dum concessa illa organi visorii æqualitate seu lævitate patefcatur, locum ubi retina a nervo optico progreditur, negotio huic minus commodum esse, quatenus hic tunica dicta polituram seu lævitatem illam, quam in reliquis suis partibus exhibet, non habet. Cui accedat, locum, ubi nervus opticus in retinam nondum explicatur, partem ab hac plane diversam esse, vel quod spiritus per locum hunc angustiores necessario ibi cumulentur & per eundem maximo impetu ferantur; vel quod omnes illæ fibræ, quarum extremitates in partem retinæ diffusam spiritus visivos effundunt, ibi coarctentur, utraque vero ratione visus turbetur. Tandem ipsi non absurdum videtur asserere, forsan hunc retinæ locum visioni ideo minus adæquatum esse, quod choroide subjacente, hic perforata, destituatur: ex hoc tamen neutiquam inferri debere, choroidem alia ratione, quam aliquid, sine quo visus commode & perfecte fieri non possit (pari ratione ac palpebræ, ligamentum cipiare, humor crystallinus &c.) conferendo, minime tanquam organum primarium, hic inservire.

Mariottus contra in Responsoriiis ad hæc, præter dogmatis sui verosimilitudinem, quam olim jamdum Pecqueto per binas epistolas declaraverat, pro illo ulterius defendendo, ac Perraulti dubiis evertendis, alia adhuc non minoris momenti profert. Et primo quidem negat, vasa retinæ sanguiflua visionem in choroide supposita turbare, si uter-

que oculus simul agat; quoniam hac ratione visioni nec directe, ideo quod in illa retinae parte, quae axin visionis huicque vicina loca in choroide tegit, nulla vasa reperiantur; nec indirecte, quatenus unius puncti luminosi radii non unum utriusque oculi punctum feriunt, nocere possint. Nec vasa haec in singulo oculorum, utut in dicto loco existent, radiorum accessum sufflaminare; quod diaphana, tenuissima & lineae partem vix aequantia sint, ac quoniam in retinae potius superficie, vitreo humori contigua & a choroide quam remotissima reperiantur. Quamvis enim inter vasa ab axi visorio remotiora, nonnulla satis magna & ad turbandum visum apta sint, praepriis ubi ex nervi optici basi exurgunt ac in ramulos elabuntur; hoc tamen impedimentum longe minus esse, quam quod in ipsa nervi dicti basi contingit, quatenus haec septies aut octies latior deprehenditur, quam crassities maximi illorum furculorum.

Quod suum suppositum ut probet Dominus Mariottus, sequens commendat experimentum. Sc. per oculi recentis, antequam extra orbitam suam protrahatur, corneam tunicam duas lineas, unam verticalem, alteram horizontalem, ducit, quae in centro ejusdem membranae se ad angulos rectos secant, & postquam nervum opticum supra choroidem amputavit, oculi circumferentiam ligula chartacea metitur: hinc fasciola hujus medium, atrato puncto notatum, super dictum intersectionis locum seu cornuae centrum ponit, & hac ratione oculi peripheriam denuo secundum alterutram illarum linearum mensurat, ut in scleroticae parte, corneae opposita, punctum, in quo extremitates illius chartulae coeunt, observet; quod idem secundum alteram lineam facit, quo punctum axis visorii in facie sclerotidis exteriore deprehendat. In hoc oculum instrumento tenuiore ad duarum aut trium linearum profunditatem perforat, eoq; extracto foramini acum aut clavum exiliorem ejusdem longitudinis immittit; postmodum eundem transversim secat, illo modo, quem in altera ad Pecquetum quondam exarata epistola docuerat, & nec in loco retinae perforato, nec hujus vicinia ullum vas sanguiferum conspici, simul tamen apparere testatur

TAB. III. ramificationem eorum in retina circiter talem, qualis in *prima* sequentium figurarum sistitur. In qua circulus ABCD retinam constituit, exilior circulus *ae* basin nervi optici, AED, BEC tractus duarum linearum quae in puncto E sibi ad angulos rectos incidunt, & sectiones planorum

TAB: III. ad A. 1683. pag. 70. seqv.

fig. 2.

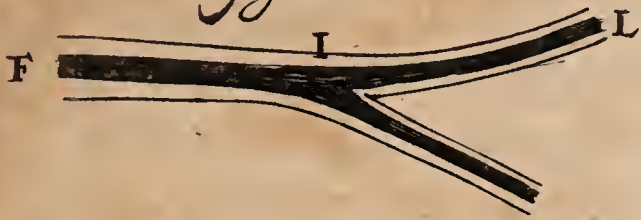

fig. 1.

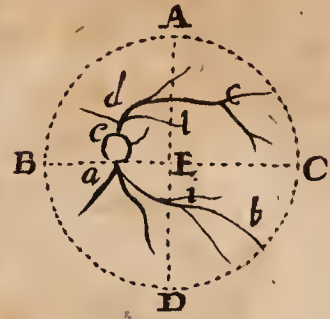

fig. 3.

fig. 5.

fig. 4.

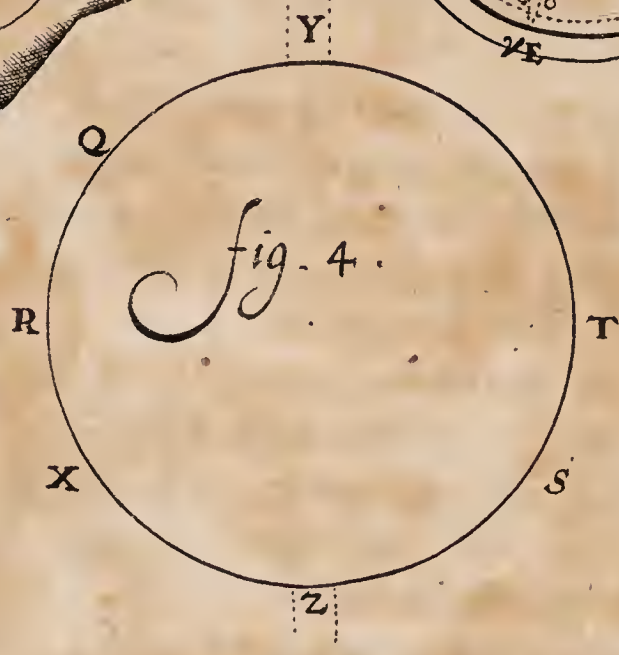
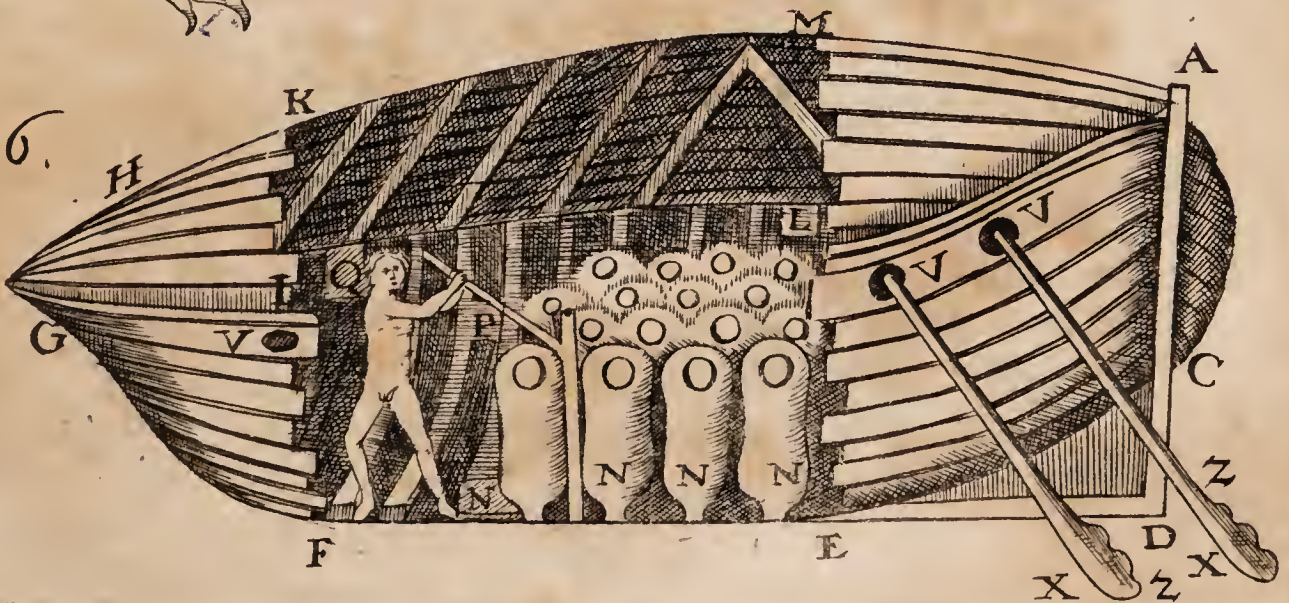

fig. 6.

norum per lineas illas abeuntium repræsentant; E punctum aut axem visorium retinam perforantem, *edc*, *afb* vero bina majora hujus tunicæ vasa, quorum trunci ut plurimum ex basi dicti nervi exurgunt; *di* & *fi* autem propagines horum duas minores & centro E propinquiores. Quo facto humorem vitreum a retina tollit, quo sanguis exiliorum horum ramorum splendentis & vividæ satis rubedinis conspiciatur, indeque horum tunicas diaphanas esse, colligatur: quod quidem commodius fieri putat, si acu quidam horum furculorum leventur, eis chartula alba supponatur, ac refecentur, hinc microscopio exactiori exponantur; sic enim vasa illa talia circiter apparere, qualis est *Figura* TAB. III. secunda, in qua linea nigra FIL flumen sanguinis, & reliquum totum crassitiem membranæ transparentis & sanguinis flumine longe latioris repræsentat.

TAB. III.

Fig. 2.

Fig. 3.

Quod si vero consideretur figura oculi *numero 3.* notata, in qua AB humorem crystallinum refert, CD aperturam uveæ, $\alpha\beta\gamma$ conum luminis ab uno luminosi corporis puncto emanantem, $\delta\epsilon$ partem superficiæ anterioris retinæ axi propinquam, & basin coni minoris $\delta\epsilon\gamma$ ut partem majoris $\alpha\beta\gamma$ excipientem, ita ut foramen uveæ CD ordinarie duarum linearum & $\alpha\beta$ ejusdem fere latitudinis observetur, $\beta\gamma$ sex circiter lineas cum duabus tertiis, ac $\gamma\delta$ retinæ crassities, tertiam lineæ partem æquet. Quemadmodum autem $\beta\gamma$, 6 linearum & duarum tertiarum, se habeat ad $\alpha\beta$, linearum duarum; ita $\delta\gamma$, tertia lineæ pars, se habeat ad $\delta\epsilon$, adeoque $\delta\epsilon$ decima circiter lineæ pars foret. Supponendo vero, strias, seu fila sanguinis exiliora parvorum ramulorum vigesimam quartam lineæ partem non transcendere, $\delta\epsilon$ ad crassitiem fili ejusmodi ut 24 ad 10 se habiturum, aut si crassities illa vigesima lineæ pars sit, ut 2 ad 1. Et per consequens, si vasculum aliquod in spatio $\delta\epsilon$ adsit, notabilem coni luminosi portionem utrinque tractulum illum sanguinis superaturum ad choroidem usque, & si conus ille a stella quadam producat, hanc oculo non excisuram, etiamsi oculum in uno & indivisibili cœli puncto, satis longo tempore, figere liceat, quale quid ab oculi nimia mobilitate tamen vix expectandum. Imo, si forte oculus in punctum hoc dirigatur, & stella leviter tantum visa sit, impressionem, quæ a visione præcedanea remansit, & illam, quæ aliorum momento post converso oculo sequitur, stellam illam exhibituram, quasi semper æqualiter visam: simili circiter modo ac carbo ignitus, celerime

lerrime in gyrum motus, semper instar circuli apparet, ideo quod secunda hujus luminis impressio fiat, antequam prior extincta. Et per consequens impossibile esse, aliquid hujus defectus inter videndum percipi, aut stellam notabilem oculum elabi, si aliam lateralem quis intueatur, quamvis tunica vasis pellucida refractionem similem retinae refractioni haberet. Ast quoniam materiam sulphuream agnoscat, adeoque ejusdem refractione fere eadem cum crystallini refractione sit, refractionem radiorum in tunica illa fieri, eosque focum exilem in choroide, sub parvo ejusmodi vase in puncto γ formare, quamvis hoc non nisi quartam lineaem partem, aut adhuc minus ab ea distet, ideo quod differentia refractionis harum membranarum atque retinae vix sensibili existente, radii, qui versus extremitates exiliores deflectunt, latera fluminum sanguinis tenuiorum transeant.

TAB. III.
Fig. 4.

Quod vero objecta minora per interpositiones majorum sanguinis fluminum oculum effugiant, hoc experimento evincit Mariottus. Circulum sc. chartaceum album, cujus diameter pedem æquat, secundum figuram quartam, parieti obscuriori affigit, cujus lateri dextro, ad pedum duorum distantiam chartulam minorem, probe illuminatam, cujus diameter pollicis tantum dimidii est, jungit, eam ad 4 pollices inferius collocando. Ab his chartulis decem aut plures pedes recedit, usquedum, dextrum oculum ad viciniorem marginem chartæ majoris dirigendo, parvam amittat, ac dirigendo eundem ad marginem oppositam illam pariter perdat. Uno verbo, augere ac imminuere hanc distantiam jubet, ac tentare, usque dum oculum per circumferentiam chartæ majoris vertendo minor oculum semper elabatur, & videndo purum ad latus, v. g. versus puncta QRST, eam denuo conspiciat. Et tunc animadverti, quod circa loca Y & Z, supra & sub diametro illius circuli verticali, spatium tres pollices longum & 3 aut 4 lineas latum sit, in quod oculus directus chartulam parvam adhuc perdit: cujus rei causa non nisi truncis vasorum *afb & edc* figurae primæ attribui possit.

Porro ut Choroideam non adeo incongruam, prout quidem Perrault eam pronunciarat, ad videndi actionem esse demonstrat, diversas hactenus ignotas in eadem per anatomen aliaque experimenta exponit proprietates, eidem functioni maxime litantes. Sc. ejus
super-

superficiem concavam non asperam, sed quam lævissimam, totam hanc pelliculam non crassam, sed tenuem, vasa sanguifera exilissima partibus ejus nervosis ita intertexta esse, ut visum turbare minime queant, it. nigredinem ipsius ad visionem perfectam absolute necessariam existere &c. Econtra retinam minus adæquatum visus organum videri, ex variis hujus conditionibus, v. g. crassitie atque mollitie, huicque intertextis vasis sanguiferis, concludit.

Denique contra causas visus in basi nervi optici deficientis, a Per-raulto recensitas, varia monet, v. g. præter viscosam seu medullarem substantiam & vasa sanguifera nihil aliud, adeoque nec fibras, in retina reperiri, nihil lucis sensibilis per posteriora & nervum opticum oculum subintrare: imo si ætiologiæ illæ veræ existerent, i. e. si fasciculus fibrarum basin nervi optici oppleret, aut notabile lumen per oculi tergum subingrederetur, hæc in anteriore retinæ parte visionem destrueret.

INVENTA NOVA MACHINÆ AC NAVIS URINATORIÆ: auctore Joh. Alphonso Borello.

UT scientiis omnibus magis magisque excolendis strenue per Europam omnem, quæ seculi nostri felicitas est, viri docti incumbunt: ita non defuerunt etiam, qui *urinandi artem*, utilissimam utique, & pretiosis quibusque ex imo maris fundo extrahendis inventam, novis excogitatis machinis perficere conati sunt. Campanarum urinatoriarum ea in re usus dudum innotuit, aliæque sunt ab aliis inventæ rationes, quibus respirare sub aqua homo possit. Ast novissime *Joh. Alphon-sus Borellus*, cum in eo ipso *de Motu animalium* Opere, cujus extrema supra recensuimus, modum, quo sub aqua libere pisces natant ac quo-quo versus moventur, accuratissime scrutatus esset, speculando novum genus machinæ, quo homo longo tempore non vivere tantum sub aqua, sed & progredi quo velit, ac natare piscium instar, aut instar cancri reperire possit; navis item, qua navigare sub aqua commode possimus, consecutus est. Nos, cum in paucorum adhuc manibus Borelli laudatum sæpius Opus versetur, non dubitavimus inventorum horum descriptionem ipsis Borelli verbis, una cum figuris hoc loco exhibere, rem Curio-
forum examini subjicientes.

Machina constructio, qua homines demersi intra aquam possint per plures horas respirare & vivere.

TAB. III.

Fig. V.

Fiat vas, seu vesica ænea, seu stannea BMHC diametro duorum pedum, quæ caput A hominis continere possit ad instar galeæ, seu cubiculi, & strictiori collo BC adhæreat scapulis, vertici, & supremo pectori, atque funiculis circa collum æneum BC, stricte alligata veste pellea caprina non penetrabili ab aqua; tunc homo sic tectus, si intra aquam demergatur, poterit per plures horas vivere, libere respirando aerem intra vesicam æneam BMHC inclusum, dummodo aer inclusus debitis temporibus renovetur, ut inferius declarabitur. Fieri vero debet fistula ænea curva IQKL, longitudine trium pedum, quæ in inferiori intermedia curvatura bursam pelleam K annexam habeat, & duo extrema fistulæ orificia I, & L intra cavitatem vesicæ caput ambientis desinant, ut in una anteriori I aer insufflari debeat, altera vero L circa verticem hiet.

Ex hoc artificio duo bona consequentur: primo aer expiratus, & in fistulam insufflatus in longo circuitu IQKL ab aqua externa refrigeratur, sicut aer in tota vasta vesica contentus ab ambiente aqua frigescit. Secundo quod, quando stricto ore circa fistulæ orificium I intra eam aerem insufflamus, non fit expiratio per nares, sed solummodo per os, ut patet experientia; ergo si expiratio & ejectio spiritus fiat insufflando aerem intra fistulam illam prælongam & retortam, necesse est, ut in illo circuitu guttulæ vaporosæ adhæreant, & condensentur in parietibus internis fistulæ, velut in pileo alembici contingit, & mox defluendo in bursam illam K excipiantur; hinc fiet, ut aer egrediatur ex altero fistulæ orificio L circa verticem, nedum refrigeratus, sed etiam depuratus & exsiccatus; & ideo non excipietur per nares, & per os eadem illa portio aeris mox expirata calida, & madida, sed alia distincta, jam refrigerata & purificata; ergo commodissime respiratio continuari poterit, saltem per horæ medietatem, absque periculo suffocationis.

Quantitas postea aquæ, quæ cum vaporibus ab ore expiratur in horis 24, non superat libram unam, ut Santonius observavit, & ideo a bursa illa commode excipi potest: nec te sollicitum teneant fumi, & fuligines, quæ ex poris capitis & faciei transpirant.. Nam pueri, qui hieme, tecto capite in lecto dormiunt, non suffocantur ab iisdem fuliginibus

nibus; & proinde urinatores non lædentur ab iisdem fuliginibus in loco si militer clauso.

Quia vero homines vivere non possunt, nisi aer inclusus intra vesicam æneam renovetur, oportet, ut in summo vertice vasis adsint duæ fistulæ æneæ N & O valvulis vel epistomiis clausæ, ut urgente necessitate homo ad confinium aeris accedendo quousque fistularum orificia N, O, extent, ibi apertis epistomiis per unum canalem PMO exsufflari, & ejici aer vetustus possit, dum per reliquum canalem N novus aer circulari motu excipiat, & mox clausis epistomiis denuo demergatur.

Cæterum vestis caprina debet habere formam quam simillimam humano corpori, & artibus ejus, quæ exacte uniri & aptari debet, cum suis chirothecis & soleis, ut commode motus & contrectationes fieri possint.

Insuper vas æneum, seu vesica capiti imponenda in anteriori ejus parte 2, 3 insertum debet habere vitrum speculare conglutinatum farina calcis vivæ, & ovi albumine, ut homo videre possit ea, quæ in fundo, & in medio aquæ existunt.

Nec obest pondus vasis ænei, aut levitas aeris in eo inclusi. Nam facile totum compositum ex homine & vase reduci potest quam proxime ad æquilibrium cum aqua, additis novis plumbeis fragmentis, vel augendo molem inclusam aeris. Manifestum est igitur, quod tali artificio potest homo intra aquam demersus diu respirare & vivere.

Modus, quo homo eodem artificio sub aqua pro lubitu moveri ac quiescere potest, instar piscium.

TAB. III.
Fig. V.

Ut igitur nos in aquam demersi, simili machina uti possimus, portare nobiscum debemus grandem syringam RS, cingulo D alligatam, ad instar gladii, quæ molem aeris contineat æqualem uni pedi cubico; hæc quidem foraminulo S clauso, & ferruminato, insertum habeat cylindrum XV, cum suo epistomio T, exacte claudente rimas omnes laterales; idque vite perpetua, cum suo manubrio Y trahi ad extra, & impelli ad intra possit, a quo aer in syringa contentus valde condensari, & rarefieri poterit, quod naturæ aeris non repugnat.

His præparatis supponamus, quod homo AF cum caprina, qua induitur, cum cingulis & tegumento capitis æneo BGHC, cum syringa R S, & aere incluso, sit minus gravis specie, quam aqua, ut emineat su-

pra aquæ superficiem aliqua pars galeæ MG; tunc additis fragmentis plumbeis, redigatur tota moles innatantis hominis fere æque gravis specie cum aqua, ut nimirum extet exigua verticis particula G. Et immissum epistomio T versus S condensetur aer inclusus TS in syringa, & proinde anterior ejus pars TΩ, quæ aere prius replebatur, mox ab aqua occupabitur, & ideo moles syringæ cum epistomio minus spatium in aqua occupabit: quapropter tota moles natantis hominis cum annexa syringa in aqua occupabit minus spatii, quam prius; & proinde gravitas ejus specifica augebitur, & sic primo loco redigetur ad æquilibrium cum aqua, & tunc ubique in medio profunditatis ejus homo quiescet: & si ulterius immisso epistomio T aer syringæ magis comprimatur, & major aquæ copia in ea excipiatur, jam homo gravior specie ipsa aqua redditus, sponte lento motu cadet ad fundum. Econtra retracto epistomio T versus R, & aere sua vi elastica rarefacto, & expulsa aqua ex syringæ cavitate TR, fiet denuo homo minus gravis specie, quam aqua; & proinde sponte sursum ascendet, quousque aliqua pars summi verticis GN extet supra aquæ superficiem.

Jam non est necesse, ut fusius insinuemus, quomodo homo per fundum aquæ incedere ad instar cancrorum valeat; & si libuerit, remigio palmarum manuum, & pedum, ad instar ranarum, per aquam natantare possit.

TAB. III.

Fig. VI.

Navis urinariae fabrica & usus.

Artificium erit simile præcedenti, quo nimirum navis occupando in aqua spatium se ipsa æquale magis, aut minus potest sponte, ad instar piscium quiescere in medio profunditatis aquæ, aut ad fundum descendere, vel versus superficiem supremam elevari. Hoc fiet, si navis ACEG fundum EF perforatum fuerit in N, N, N; & utres caprini ON, ON &c. in navi contenti prono ore N aptentur, ut orificium cujuslibet utris N minutis clavis figatur, aut funiculis circa interna labra prominentia foraminum stricte alligentur, ut aqua per foramina ingressa ventrem cujuslibet utris replere possit, & nequeat per suturas, aut per interstitia clavorum intra navem extillare aut diffluere. Facta tali præparatione patet, quod quando omnes utres ON, ON, in ventre navis contenti aqua repleti sunt, tunc quidem navis minus spatii in aqua occupat, quam prius, & quam sit moles navis. Et proinde gravior specie in ipsa aqua reddita est; ideoque descendet navis ad fundum

non

non fecus ac saxum: at si compressis utribus (vecte PO, vite aut alio modo) aqua per foramina N, N extra navimejiciatur, tunc navis majus spatium in aqua occupabit, quam prius; & transibit æquilibrium, & tunc quiescet in medio aquæ; si vero deinceps levior ipsa aqua efficiatur, fursum ascendet.

In tali porro navi aptari possunt remi VX, duplici pelle caprina ad foramina lateralia V, V, claviculis annexa, & stricte circa remos alligata, ut aquæ ingressum in navi prohibeant: & hisce remis ad instar pedum navis parum in aqua gravitans poterit impelli, & promoveri in nixis vectibus remorum super fundum arenosum. Imo possumus alternatim eam leviolem ipsa aqua reddere, quando sublevata passus conficere debet.

Pro motu vero transversali, remi habere debent palmas XZ flexibiles, similes pedibus anserum & ranarum, ut ampliari possint solummodo, quando aquam retrorsum impellunt; & colligantur complicenturque, quando remi retrahuntur.

Sed forsan facilius navis incessus fiet, impulsæ, non a remis lateralibus, sed ab unico solo remo flexibili, & resiliente palmato, in puppi posito, a cujus vibratione navis, sicuti pisces a cauda impulsæ, per aquam commodius incedere poterit.

CLAUDII PTOLEMÆI HARMONICORUM

libri tres, e Cod. MSS. undecim nunc primum Græce editi, a Joanne Wallis, SS. Theol. D. & Geom.

Prof. Saviliano.

Oxonii, anno 1682. in 4.

EDiderat hos Principis olim Mathematicorum libros Venetiis anno 1562, cum *Aristoxeni Harmonicis*, Latio a se donatos, *Antonius Gogavinus, Graviensis* (*Meibomio in præf. ad Nicomachi Geraseni enchiridion harmonicum, ex Gesneri & Desselii Bibliothecis, Antonius Hermannus Gogava dictus.*) At, quod nulla Musices, Græci sermonis exigua cognitione tinctus, nullo præterea usus judicio, laborem hunc sumisset, acrem incurrit *Meibomii*, in præf. ad *Aristoxeni Harmonica*, censuram. E cujus manu orbis eruditus, jam ab annis circiter triginta, ex quo scilicet suum in emaculandis Veterum scriptis studium, editis Græco & Latino

idiomate *Antiquæ Musicae septem scriptoribus*, eidem Meibomius comprobavit, *Ptolemæi etiam Harmonica*, græcè hæcenus nondum prostantia, expectavit: quippe quæ ipse cum *Bryennio*, Notis suis illustrata, modo memorata ad *Aristoxenum præfatione* diserte erat pollicitus.

Cum vero præterlapso tanto tempore adhuc lateret *Ptolemæus*, suæque forte *Meibomium*, quo minus promissis staret, causæ retinerent; longa Eruditorum desideria adimplevit celeberrimus Angliæ Mathematicus *Joannes Wallis*, Professor Oxoniensis: qui (editis *Mathesi Universali*, *Arithmetica Infinitorum*, *Mechanica*; *Tractatibus*, de angulo contactus & semicirculi, sectionibus conicis, Cycloide & Cissoide, in *Dialogum Meibomii de proportionibus*, *Elencho Geometriæ Hobbianæ*; *Hobbio heavtontimorum*; *Exercitationibus*, de *Cometarum distantis investigandis*, *reductione fractionum*, *Periodo Juliana*; *Grammatica Linguae Anglicanæ &c.* præclaram dudum famam adeptus) postquam anno 1676 felici omnino opera *Archimedis Arenarium*, & *dimensionem circuli Eutocii Ascalonitæ commentario illustratam*, a mendis innumeris repurgata nitore suo restituisset, hæc *Ptolemæi Harmonica*, ex MSS. græcis XI, non minore ingenio quam cura recensita, publico dedit nitidissima.

Constat autem vel Tituli indicio, argumentum horum librorum partem esse *Veteris Musicae*, circa *Sonituum acumen & gravitatem occupatam*. Atque id quod *Harmonicæ* proprium est, prioribus duobus explicat Autor: tertio vero, proferendis scientiæ hujus finibus latius evagatur, & animas humanas cum cœlestibus corporibus, quæque illis accidunt, legibus ejusdem censet, subjicitque.

Primum porro librum a criteriis, quibus *Sonituum differentia* judicandæ, *Sensu & Ratione*, exorsus: ab illo quidem, prope verum; hac, accuratum judicium, beneficio *Canonis Musici*, tanquam instrumenti adjutorii, petendum esse pronunciat: diversus ab *Aristoxeneis & Pythagoricis*, quorum illi sensui, hi rationi soli partes has deferebant. Inde ad causas acuminis & gravitatis sonituum, diversasque horum species progressus: *Sonos* (sonitus discretos) *harmonicæ aptos*, in *unifonos*, *Confonos & Concinnos* distribuit, & *Tetrachordi juxta tria Genera* (*Enarmonium*, *Chromaticum & Diatonicum*) rationabiles divisiones proponens, quæ horum generum auribus maxime congruant, edisserit. Toto vero sparsim libro sectarum supra dictarum hypotheses, circa

men-

mensurandas definiendasque consonantias harumque intervalla, & Generum Tetrachordorumque divisiones, impugnat.

Verfa inde methodo, Libr. II Generum memoratorum rationes ex sensus judicio derivat. Postea consonantiarum (diapason, diapente, diateffaron) species numero definit, easque omnes Systemati disdiapason inesse docet, cui propterea systematis perfecti (magnitudinis ex omnibus consonantiis compositæ) appellationem, ejusque sonis (numero quindecim) nomina sua tribuit. Mox contemplatione ad tonos (modos sc. aut mutationes, quibus integrum systema variatur) deducta, extremos eorum in Acutum & Grave intra diapason terminat, & quot species ipsius diapason, tot numero tonos (Dorium, Phrygium, Lydium, Mixolydium, Hypolydium, Hypophrygium, Hypodorium) & eorum a proximis quibusque intervalla certa ratione constituit, nec per hemitonia tonorum numerum augendum contendit. Utque, qua ratione ab invicem dissideant Toni, tanto sit liquidius, singulos cum Sonis suis horumque tum juxta positionem (h. e. situm quem in Dorio, Tonorum medio, obtinent) tum Potestatem, appellationes, singulis exhibet Tabellis. Qualibus etiam, (de Monochordi Canonis veterum imperfectione quædam præmittens) ipsam Canonis harmonici sectionem, primo ad diapason in immutabili Tono, & ad singula Genera (Enarm. Chrom. Diatonicumque, & horum species) juxta diversos Autores; post in singulis Tonis, & ad singula cantici sueta genera distincte exponit.

Ipsam tandem Facultatem Harmonicam L. III pensius contemplatus, inter mathematicas scientias refert, & consobrinam facit Astronomiæ, ambas vero duabus sororibus, Visu & Auditu (cum utraque circa motum occupetur: hæc, solo Visu; illa, solo Auditu perceptibilem) genitas, atque ab Arithmetica & Geometria enutritas. Cumque ipso iudice necesse sit, Harmonicam facultatem omnibus inesse, quæ in se utcumque motus habent principium; iis præsertim, quæ naturæ sunt perfectioris: in anima humana, corporibusque cœlestibus vel maxime putat conspicuam. Unde illius tres partes tribus Consonantiis, Intellectivam, diapason; Sensitivam, diapente; Continuativam (*ἐκλήθην μέγας*: de quo *Salmasius* ad *Simplicium* p. 302, 306, & *Cicero* de finibus, sub medium l. 5.) diateffaron; Virtutes, sonis concinnis; tria virtutum in regno speculativo & practico (illic Physicum, Mathematicum, Theologicum; hic Ethicum, Politicum, Oeconomicum) genera, tribus concentuum generibus (Enarmonio, Chromatico, Diatonico;) mutationes porro affectu-

affectuum pro variis vitæ conditionibus, mutationibus concentuum sive Tonis, non inconcinno ut plurimum ratiocinio comparat. Corporum vero cœlestium motu designatum circulum, Zodiacum, perfecto respondere systemati contendit: in cuius (ex uno puncto, per diametrum, trianguli æquilateri, quadrati & hexagoni latera, secti) divisionibus rationes harmonicæ universim omnes non uno modo contineantur. Ipsum porro stellarum motum, in longitudinem, motui sonorum, aut transitui a gravioribus ad acutiores; in altitudinem, tribus concentuum generibus; in latitudinem, mutationibus secundum tonos: Aspectus ad Solem, ordini Tetrachordorum; Sphæras tandem Planetarum sonis stantibus perfecti systematis congruere pronunciat.

Hos *Ptolemei* libros *Cl. Editor*, collatis summa industria Codicibus, dilucida non solum *Versione*, in qua perspicui fidiq̄ue, non minus ac cauti Interpretis munere probe perfunctus est; sed & *Notis* uberrimis, quas aut variæ Codicum Lectiones (e quibus potiore ubique in textu sectatus, reliquas calci paginarum singularum subiecit) sufficiebant, aut ipse pro dexteritate sua, Autori illustrando emendandoque, ex ingenio proprio censuit adjiciendas, instruxit: ubique, cum de *Autore*, tum de Orbe literario præclare; in restituendis tamen Tabellarum, quæ sectionem Canonis multivariam exhibent, numeris miserrime depravatis, omnium præclarissime meritis: quod, purgato hoc Augiæ stabulo, *Ptolemei Harmonica*, summo (juxta *Meibomium*) iudicio scripta, a se vero hic loci codicum vitio plane diversa, non minori studio & labore sibi de novo reddiderit similia, h. e. harmonica.

Subjunxit *Idem* his eruditissimam *Appendicem*, de *Veterum Harmonica ad hodiernam comparata*. Ubi quæ hac de re apud Veteres Musicos (*Aristoxenum, Euclidem, Nicomachum, Alypium, Gaudentium, Bacchium, Aristidem, Quintilianum, Martianum Capellam*) a *Meibomio* editos; *Ptolemeum* item, & nondum editos *Porphyrium* & *Bryennium* sparsim occurrunt; præcipua, si non omnia, atque ex *Boethio*, aliisque nonnulla, in ordinem ita congeffit, ut uno velut intuitu, quæ fuerit Veterum Harmonica, quatenus ea ad nos descendit, summatim perspiciatur: retentis simul Græcorum vocibus, & formulis loquendi (quasi tot vocabulis Artis) adnotatis simul Autorum locis, unde sunt desumpta. Quæ omnia ita contulit cum hodierna Musica, ut quid utrique commune sit, utcunque sub diversis loquendi formulis, eruditus lector, Musicæ hodiernæ non ignarus, facile intelligat.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDC LXXXIII.

TITI LIVII PATAVINI HISTORIARUM

Libri qui extant. Interpretatione & Notis illustravit

JOHANNES DOUATIUS Antecessorum Parisiensium & Regionum Professorum Primicerius; jussu Christianissimi Regis, in usum Delphini. Tomis quinque.

Parisiis, 1679, 1680, & 1681. in 4.

PEr aliquot hætenus annos diversorum auctorum studio, diverso successu adornati, Galliarum Delphini usum præ se ferentes, prodierunt præcipui Scriptorum Latini veteres. Postquam enim Illustrissimus CAROLUS SANCTA MAURÆUS MONTAUSERII DUX, Vir domi & militiæ egregius, omnibusque ingenii ac doctrinæ copiis instructus, post collatam sibi Patricii, sive Franciæ Paris summam dignitatem, mandatumque Normanniæ totius Regimen, a Rege maximo unici præterea Filii institutionem creditam & spes publicas commissas accepisset: Auctores veteres ad vitam recte componendam & comparandam eruditionem plurimum conferre intelligens; in usum Serenissimi sui Alumni, & Gallicæ Juventutis gratiam, istos novo habitu induendos duxit, ut a motis omnibus discendi molestiis, nihil admodum in istis relinqueretur, quod Principem, & reliquam Juventutem illustri loco natam, ab lectione eorum absterreret, & ad vernaculas (quæ quotannis fere renovantur, & vix unquam tamen Auctoris sensum scopumque assequuntur, aut ad dignitatem ejusdem accedunt, semper ab ejus ratione modoque recedentes) interpretationes invitaret. Igitur cum in istis multa superesse animadvertisset, quæ quanquam ab interpretibus tractata, conjecturis tamen disceptata & correctionibus variis in dubium vocata, obscuriora adhuc essent, aut minus cohærentia,

aut non satis explicata, quæque adeo illustrari verbis aliis & explicari notis oporteret: ut ad illos Auctores evolvendos facilior & mollior aditus haberetur, optimam rationem existimavit, si servato contextu Auctoris cujusvis, ad optimos Codices a quolibet præstantissimo Editore exacto, *Interpretatione* quadam singula ejus verba, ubi res postulat, per alia propria & eandem vim habentia redderentur, obscuris verbis expressiora, translatis propria substituerentur, & omnis locutionis difficultas, quæ ex verborum vel recondito sensu aut impeditiore situ oriri poterat, suffectis facilioribus aliis vocibus, iisque in naturalem ordinem revocatis, tolleretur; porro adjectis quibusdam *Notis*, iisque brevibus, si quid esset antiqui moris, aut historiæ veteris, aut fabulæ, parumque perspecti sermonis, perspicuum efficeretur. Facit enim interpretatio, ut abditus verborum sensus perspicuus reddatur; faciunt autem *Notæ*, ut obscura illustrentur, & abstrusæ res pateant. *Indices* præterea copiosos & ad superstitionem accuratos omnium omnino verborum subjici voluit; quorum beneficio quisque locus in auctore quolibet, modo aliquod ex eo verbum succurrat memoriæ, negotio facili reperiatur, vocumque perpetuus usus, prout frequens ille vel raro occurrit, & ad eas inveniendas via statim monstratur.

Ad hoc institutum promovendum propositis amplissimis præmiis invitati, quicumque intra Gallici regni fines literarum laude florent: & selecti ex omni genere & ordine viri literati, foeminæ etiam nobiles in societatem præstantissimi studii hujus vocatæ sunt; ingenia excitante, qui sublimiorem Principi suo doctrinam instillabat, quemque ad imbuendum excolendumque, virtutibus & literis Serenissimi Delphini animum vocaverat religio & sanctitas sua, scientiarumque divinarum & humanarum cognitio singularis, & in suadendis, quæ recta sunt, incredibilis vis eloquentiæ, JACOBO BENIGNO BOSSUETO ante Condomensi, nunc Meldensi Episcopo: eademque fonte, cui in regendis Delphini studiis secundæ erant partes, PETRO DANIELE HUE-TIO, Abbate Alnetensi, consummatæ eruditionis viro, editisque in lucem ingenii monumentis clarissimo; qui in partem principali-um studiorum promovendorum adscitus, perficiendis istis utilem navavit operam, & has commentandi rationes egregie juvit: adeuntibus ipsum, tanquam omnis eruditionis solidiorisque doctrinæ oraculum,

lum, horum Commentariorum auctoribus, si qua difficultas occurreret, quam excellenti ingenio & doctrinae summa vi tollere ipse optime nosset.

Horum ἐργαδιώνων auctoritate & consilio publicam lucem adspexerunt Scriptores Latini, quos juxta seriem annorum, quibus prodierunt, additis nominibus Commentatorum, hic recensetimus:

L. Annæus Florus ab *Anna Tanaquilli Fabri Filia*, 1674.

C. Salustius Crispus a *Daniele Crispino*, 1674.

P. Terentius a *Nicolao Camo*, 1675.

Phædrus a *Petro Daneto*, 1675.

P. Virgilius Maro a *Carolo Ruæo*, 1675.

Cornelius Nepos a *Nicolao Courtino*, 1675.

Vellejus Paterculus a *Roberto Riguësio*, 1675.

Panegyrici Veteres a *Jacobo de la Baume*, 1676.

Cl. Claudianus a *Guilielmo Pyrrho*, 1677.

Justinus a *Petro Josepho Cantelio*, 1677.

Q. Curtius a *Michaele Tellierio*, 1678.

Valerius Maximus a *Petro Josepho Cantelio*, 1679.

M. Accius Plautus a *Jacobo Operario*, 1679.

M. Manilius a *Michaele Fayo*, 1679.

T. Lucretius Carus ab *eodem*, 1680.

Dictys Cretensis & Dares Phrygius ab *Anna Tanaquilli Fabri Filia*, 1680.

An. Manl. Sev. Boetius a *Petro Callyo*, 1680.

Sex. Pomp. Festus & M. Verrius Flaccus ab *Andrea Dacerio*, 1681.

Sextus Aur. Victor ab *Anna Tanaquilli Fabri Filia*, 1681.

Aulus Gellius a *Jacobo Proustio*, 1681.

Horum præstantissimorum Virorum & doctissima Virginitis exemplo, ad eandem formam TITI LIVII Patavini, Romanæ Historiæ Scriptorum principis, superstites Historiarum libros adornandos edendosque auctoritate Illustrissimi Montauserii Ducis, sibi sumsit *Johannes Doujatius* Antecessor Parisiensis & Professor Regius. Qui cum Serenissimo Delphino septenni literis erudiendo per sesquiannum antea dedisset operam, ab Illustrissimo Præside Octavio Perignio, primo ipsius studiorum adjutore, quem tanto muneri mors immatura subtraxerat, evocatus; ejusdem Celsissimi Principis studiis porro prodesse hac quoque in

parte, & ipsius usibus Livium auctorem eximium, cujus unius ingenium Populus Romanus par suo imperio habuit, accommodare officii sui putavit. A Romulo igitur usque ad annum imperantis Augusti alterum & vigesimum, per annos ferme septingentos quadraginta quatuor, *centum & quadraginta libris* deductum Opus aggressus est *Interpretatione*, si quando verba occurrerent (quod raro tamen accidit) obscuriora; & *Notis*, ubi res parum obviæ traderentur, illustrare. Nec temperare sibi potuit, quin aliorum Interpretum exemplo alicubi etiam extra indictas necessariæ explicationis lineas excurreret; dum aut varias lectiones composuit atque expendit, aut Geographicis scrutandis est immoratus diutius, aut accuratius tractandis firmandisq; rebus dubiis inhæsit nonnunquam. *Effigies* etiam Virorum maxime illustrium, quorum Livius gesta describit, e nummis aliisque eruditæ vetustatis monumentis, quoad licuit, suis ubique locis insertas, vel Volumini subjectas, exhibuit. *Fastos* magistratuum cuiusvis Decadi subjecit, annos etiam & magistratus summo in margine cujusvis paginae allevit; in eorum ineunda ratione Carolum Sigonium secutus: qui ad Marmorum seriem, quæ in Capitolio posita a Verrio Flacco fuerant, Fastos suos digesserat, eorumque lacunas, quas temporum invexisset injuria, suppleverat, singulorum annorum gesta accurato ubivis studio adjiciens: quem postea secutus est Stephanus Vinandus Pighius, magistratuum omnium seriem, qua fieri potuit, tribus Voluminibus anno 1599 editis complexus. Ad ipsum constituendum *Textum* usus est Codice vetustissimo Claudii Puteani, (quem Gronovius jam antea eolverat) copiam istius e Regia bibliotheca faciente Præfectoro clarissimo Petro Carcavio: alios etiam veteres Codices subministrantibus Illustrissimo Joh. Jacobo Memmio e sua, doctissimo Stephano Baluzio e Colbertina Bibliotheca.

Cum vero longe maxima pars hujus tam ingentis tamque egregii Liviani Operis, ingenti rei literariæ jactura, deperdita sit, vixque exigua ejus portio, & ex *quatuordecim* Decadibus (in quas fastidiosam legentium ignaviam Livii centum & quadraginta libros dispescuisse verosimile est) *tres* saltem & *dimidia* restent: huic damno aliqua ratione mederi studuit Editor. Sane quidem quæ desiderantur centum & quinque volumina an alicubi adhuc lateant, an prorsus interierint, nemo facile dixerit; periisse tamen ea longe videtur verosimilius. Erasmus in
episto-

epistola, Simonis Grynæi Livianæ editioni præfixa, ad Carolum Montioium, (quæ est in volumine Epistolarum Erasmi Lib. XXVIII. epist. XV. edit. Londin. f. 1685, 1686) quinque priorum Decadis quintæ librorum, anno 1531 e Monasterii Lauriffeni, vulgo Lorscheim, (Lorsheim) Bibliotheca erutorum occasione, non optat modo, sed pene auguratur, fore ut hic Auctor totus & integer nobis aliquando restituatur: *Quanto plausu, ait, excipi par est tantam Livianæ historiae accessionem? Atque utinam faxit Deus Opt. Max. ut hic autor totus & integer nobis restituatur. Ejus rei spem nonnullam præbent rumores per ora quorundam volitantes: dum hic apud Danos, ille apud Polonos, alius apud Germanos, haberi Livianæ quædam nondum edita jactitat. Certe posteaquam hæc reliquias præter omnium spem objecit fortuna, non video cur desperemus & plura posse contingere. Atque hic, mea quidem sententia, principes viri rem se dignam facerent, si præmiis propositis eruditos ad pervestigandum tantum thesaurum sollicitarent, aut etiam ad editionem perpellerent: si qui forte sunt, qui rem publicæ utilitati paratam, gravi studiorum jactura premunt abduntque. Vehementer enim absurdum videtur, homines ut parum auri argentive inveniant, tantis impendiis tantisque periculis, ad ipsos pene inferos terræ viscera perfodere: & hujusmodi thesauros tanto illis pretiosiores, quanto corpore præstantior est animus, prorsus negligere, nec ulla vestigatione dignos judicare. Midarum hic animus est, non Principum. Et vero anno seculi hujus decimo quinto Bambergæ, Hectore Cotzavio Imperialis Ecclesiæ Decano Bibliothecam publicam recognoscente ac transferente, inventa est a Johanne Horrione Societatis Jesu Theologo prior pars libri XXXIII antea desiderata; quæ Venetiis primum cum Antonii Quærengii notulis, ac deinde Paderbornæ multo correctior anno 1617 prodiit. Præterea membranam palmulæ, qua pila luditur, a spheristerii magistro injunctam, deperditorum quippiam Livii continentem, se vidisse Doujatio narravit Johannes Capellanus, Vir celeberrimus. In Regis etiam Hispaniarum Scorialensi bibliotheca, nondum in vulgus editos quosdam Livii libros haberi, vulgo fertur. Constantinopoli vero in Turcarum Imperatoris regia integrum Livium extare, ex Imperatorum Græcorum bibliothecis, quas instructissimas fuisse nemo ignorat, superstitem, jam olim Petrus Vallius (Pietro della Valle) Epistolarum exotericarum Partis primæ septimâ narravit: adjiciens,*

eum Codicem quinque millibus ducatonis Magnum Hettruriæ Ducem aliquando redimere voluisse; Galliarum etiam Regis Legatum Sansium, e gente Harlæa, decem millibus eundem animose licitatum esse, ac circa dubium grandi hac æris summa istum obtinuisse a bibliothecæ in palatio Imperatoris Turcici custode, si is invenire Codicem istum potuisset, quem disiectum ferebat, cum exhiberi sibi eundem Legatus cuperet. Quo ipso tamen vanitas narrationis hujus manifesta & fides sublesta redditur. Ut adeo quæ nuper modo percrebuit fama de Livio integro, a Bassa quodam Regi Galliæ pro immensa vi auri quam postulaverat oblato, eodem loco habenda sit: nec magis e Gracia ab oriente is sperandus sit, quam a Septentrione ex insulis Hebridibus & Orcadibus; quarum in una, *Hiona* dicta, a Fergusio Scotorum regulo, Alarici Gothorum Regis comite, cum Roma diriperetur, inde avectas & eo perlatas reliquas Titi Livii Decades superesse, Paulo Jovio in Descriptione istarum Insularum p. 77 non omnino vanum & irritum fuit visum; qui *certa istarum Decadum e tenebris erutarum exempla, ad Franciscum Galliæ Regem a Scotis transmissa*, relatum se accepisse ibidem commemorat. Neque ad Franciscum olim, neque hodie ad Ludovicum quicquam eorum pervenisse, nova hæc Doujatii editio monstrat: qui grandes quas ætatis injuria hominumque incuria Livio invexere lacunas, nulla repletorum modo codicum ope, a quibus destitutus erat, sed *Freinshemii* solius ingenii felicitate & doctrinæ copia, qua is, quicquid Livio perierat, in multis aliis veterum Historicorum libris varie dispersum eruerat, collegerat & contextuerat, explendas putavit. Nam quæ doctissimus Vir Holmiæ A. 1649 minori forma ediderat *Livianæ Decadis secundæ Supplementa*, Serenissimæ Sueciæ Reginae nuncupata; in cujus Academia Upsaliensi Eloquentiæ & Politices Professorium munus tum gerebat, ab eadem postea Holmiam ad Bibliothecarii & Historiographi functionem evocatus; reliquarum item, *quinta dimidiata, sexta, septima, octava, nona, & prioris partis decima* Decadum Supplementa, Argentorati anno 1654, & iterum 1672 excusa, ita recudi curavit Doujatius, ut secundam Decadem a Freinshemio scriptam primæ Livianæ in *primo* novæ hujus editionis Tomo subjecerit: quinque vero, quas diximus, reliquas Decadas Freinshemii studio elaboratas, & jam antea editas, eum in locum, ubi Liviana deperdita sunt, reposuerit, & *quarto* Tomo include-

cluserit; iis, quæ nondum editæ extabant, ex Freinshemiana hæreditate redemptis, dimidiatæ *decimæ* & integrarum *undecimæ*, *duodecimæ*, *decimæ tertie*, & *decimæ quartæ* Decadum supplementis, in *quintum* Tomum dispositis, & nunc primum evulgatis; adjectis margini sectionem in capita notantibus numeris, argumentorum item summaris, & indicatis Auctorum locis, ex quibus, quæ narrat, depromsit Freinshemius. Ut adeo centum & quinque Livii libros deperditos Freinshemio supplementos debeamus; Doujatio autem acceptum ferendum sit, quod postremi eorum quadraginta & quinque, qui ab annis bene multis in obscuro delituerant, nunc eruditorum manibus volvuntur. Ipsius etiam industriæ lacunas *sub initium libri XLI* ejusque *sub finem capitum 18, 19, & 20; libri XLIII post caput 3, & in fine libri; libri XLIV sub finem capitum 30, 32, 34, 35, 40, & extremo eodem libro; libri XLV sub finem capitum 14, 21, & 39* adhuc extantes, quas Freinshemius supplere neglexerat, ipse autem Tomo III, p. 731. seqq. restitutas exhibet, expletas debemus: ejusque beneficio integritatem Livio redditam, & in unum corpus redactum hunc totum Scriptorem literario Orbi gratulamur.

HISTOIRE DU REGNE DE MAHOMET II

Empereur des Turcs, par le Sieur Guillet;

five

Historia Regni Mahometis II Turcorum Imperatoris, G. Guillet: Tomi duo.

Parisiis, 1681, in 12.

DE rebus Turcorum optandum esset, ut Turci scriberent: non tam ad explendam curiositatem nostram, quam ut aliqua ferocissimæ gentis ad literas propensio, mitigandorum morum spem faceret. Hæc enim ex cultura ingeniorum concipi potest, quod exemplis aliarum nationum apparet, quæ feritatem non prius mutarunt, quam studiis humanioribus emollirentur. Sed manet Turcis antiqua barbaries, ut sprete literatura, unice armis, & premendis dura servitute populis incumbant. Inde est, quod nullam memoriæ ad posteros, aut exteros,
per

per literarum monumenta propagandæ, curam habeat gens cæteroque superbissima; sive factorum conscia, & præsentibus contenta, sive hanc operam nobis, ut otiosis, relinquens, ut ipsi prædicatores acceptorum damnorum simus, scribamusque non modo de victoriis illorum, sed & de nostris vitiis & erroribus, quibus non minus aucta est res Turcica, quam sua virtute. Justus ergo vindex Deus, per annos fere mille, truculentos istos hostes continuis successibus in populum Christianum, religionis nomen jactantem, vim deferentem, armavit & fovit, & nunc quoque ad fines nostros minitantes & insultantes perduxit, ut metuum sit, eadem nos passuros esse, qui eadem cum majoribus nostris peccamus. Certe comparato cum nostris temporibus illo Christianorum statu, qui fuit ante annos hos ducentos, aut paulo plures, ovum ovo vix similis reperiemus. Constabit id ex Auctore hoc Gallo, qui tempestive ad interrumpendum lethargum nostrum, ex scriptoribus illius ætatis historiam *Mahometis secundi* composuit, duobusque non magnis tomis complexus est: stylo, quantum de lingua peregrina judicare valemus, eleganti, commodo ordine, sententiis opportunis. Divisit opusculum in libros VII. Incipit ab ortu Mahometis hujus, qui incidit in annum Chr. 1430; finit anno 1481, quo flagellum hoc Asiæ atque Europæ, in medio rapinarum cursu, fato suo succubuit: eo quidem ipso tempore, cum occupata per suos Hydrunte Calabriae urbe, Italiae excidium intentaret, tanto tunc terrore repleta, ut Pontifex Romanus alteram sedis translationem in Avenionem meditaretur. Infremuit autem moriens Tyrannus, eripi se destinatis, idque in inscriptione sepulchri testatum relinquere voluit, tacitis omnibus, quæ per annos triginta, felici scelere, perpetraverat, hoc tantum questus: *constitueram Rhodum expugnare, & superbam Italiam.* Nihil illi erat, duo Imperia, Cæsarei nominis axiomate decorata, *Regna duodecim, Urbes* alicujus nominis *ducentas*, interque eas *Constantinopolin & Trapezuntem*, coercuisse aut subjugasse. Sed hæc facili negotio, & jucunda lectione peti possunt ex ipso auctore, qui non facundiæ tantum, sed & eruditionis non vulgaris, & peritiæ militaris specimina dedit. In additionibus vero Tomo secundo adjectis, Lectoribus ad intelligendas phrasas de re bellica & nautica, commendat tractatum suum: *De artibus viri militaris, aut Dictionarium Equestre. Des Arts de l'homme d'Espée, ou du dictionnaire du Gentilhomme.*

HISTOIRE DU CALVINISME PAR MON-
sieur Maimbourg.

five

Historia Calvinismi Ludovici Maimburgii.

Parisiis, 1682. in 12.

Primus est hic liber, quem Auctor edidit, postquam titulum *Societatis Jesu*, quo usus in aliis scriptis suis fuerat, deposuit: unde nata ipsi Præfationis ad Lectorem occasio, qua & libros quosdam suos Pontificia censura notatos, & seipsum jussu *Innocentii XI*, ex Societate (cujus membrum per 55 annos fuerit) ejectum commemorat. Queritur autem, quod non potuerit, sæpe licet obsecrans, eam impetrare gratiam (quæ tamen ne *Luthero* quidem denegata fuerit) ut sibi indicaretur, quid peccasset. Applicat sibi inde dictum Apostoli: *Nihil mihi conscius sum*. Examinaſſe se ait Conciones, quas per annos fere triginta, *Lutetia* præsertim habuerit, & quæ, postquam a concionando desiisset, per annos decem aut duodecim scripserit. Provocat ad Sermones, ad Epistolas, ad Tractatus breves de controversiis, & ad Libros Historicos, omnia typis vulgata, quod semper locutus sit, & scripserit ad normam Ecclesiæ Romanæ & legum Regni inviolabilium, quodque auctoritatem *S. Sedis & Pontificis* extulerit, quantum per *Evangelium, Concilia, & Patres* licuerit: vixisse etiam se honeste & moribus inculpatis. Subjungit tamen ex eodem Apostolo: *Sed non in hoc justificatus sum*. Esse nempe Sanctissimo Patri majus & penetrantius lumen, etiam quando non pronunciat ex Cathedra, quam sibi. Potuisse illum perspicere, quæ Auctor non viderit, & quoniam ita placeat Pontifici, velle se reum esse, etiamsi nesciat causam, & credere, quod in præsens expediat, impostam pœnam a se subiri. Regem quidem pro justitia & bonitate perpetua patrocinium sibi præstitisse, quia non fuisset indicatum (ut promissum fuerit) quid peccasset, ideoque impedivisse Decreti executionem ultra annum, ita ut in ordine Jesuitico, ut antea remanserit. Constituisse se vero tandem, obedire plenissime Pontifici, & paci seipsum sacrificare, ut Jesuitas gravi molestia liberaret, seque in quietem

assereret. Venia itaque ipsius Regis, paruisse se Decreto Propositi generalis Jesuitarum hac formula concepto: *Obsequentes jussui & mandato S. S. D. N. Innocentii XI, Patrem Ludovicum Maimburgium ex Societate nostra dimittimus, & pro dimisso ab omnibus habendum esse declaramus.* Cum igitur jam jussu Pontificis & permissione Regis Jesuita amplius non sit, futurum se profitetur, quem esse Rex velit, eique majori quam unquam zelo & libertate servituum. In dedicatione vero ad Regem, omissis Panegyricis, quibus alii invictam vim armorum & prolatos justo titulo, ut ait, ad Rhenum usque Regni terminos, concessamque Europæ, incomparabili moderatione successuum, pacem, splendide & facunde profecuti sint; majus aliquid & immortalitate dignius ad gloriam Regis præstiturum se esse existimat: *Calvinismum* nempe describendo, id est, omnium quos Gallia unquam habuerit, hostium sævissimum & terribilissimum, qui olim furiis & impietate *Protestantium* extrema bellorum civilium mala patriæ intulerit. Hunc vero jam inermem, dejectum, humilem ad pedes Regis jacere, imo ad nihilum fere redactum & agonizantem deprehendi. Quod quomodo Rex obtinuerit, non hic tantum, sed in fine libri pluribus exequitur. Debere autem plurimum Ecclesiam Gallicanam & Clerum Franciæ, alio etiam nomine, incomparabili pietati Regis, qui precibus illius in negotio *Regalia* plus, quam olim ipse *Ludovicus Sanctus* indulserit, ut hic ingenti zelo Ecclesiæ commodis favisset, & ejus jura & libertatem mascule defendisset.

Opus ipsum libros sex complectitur, quorum *primi* Exordium memorabile est. Scribit enim Auctor, se post editam *Lutheranismi* historiam (de qua, cum tempus Actorum nostrorum præcurrat, hic nihil annotamus) demonstraturum esse, quemadmodum hæresis illa funesta fecunditate aliam perniciosiorē produxerit, quæ antequam armis, ut hodie, exueretur, plus mali *Galliæ*, quam illa, ut furiosa, *Germaniæ* intulerit. Omnem enim rabiem, quam rebellio, perfidia, avaritia, impietas, crudelitas, desperatio, aliique affectus turbulentissimi & sævissimi, sceleratissimis priorum seculorum hominibus inspiraverint, tempore avorum & patrum per Calvinismum eo fine fuisse exercitam, ut ferro & igne in ruinis religionis & politiæ stabiliretur. Monumenta igitur superba hæreseos hujus in historia esse, *quatuor* magna & ordinata prælia, *ducentos aut trecentos* conflictus cruentissimos, plerasque

ex pulcherrimis urbibus captas, diruptas, everfas: diruta templa; statuas Sanctorum capitibus truncatas; sepulchra Regum violata; exterarum copias in Regnum invectas; Reipublicæ speciem in Monarchia extructam, & plusquam *decies centena Gallorum millia*, incognita causa, variis & horrendis tormentis enecata. Ex qua Auctoris propositione (quam instituti memores referimus, non examinamus) de sequentibus totoque libri stylo iudicium fieri potest. Habetur autem libro hoc primo narratio rerum ab anno 1520 usque ad annum 1543 gestarum, primaque Calvinismi tum in Helvetia, tum in Francia, regnante Francisco I, origo recensetur. Ubi ut alia taceamus, cum *Johannis Calvini Noviodunensis* vitam Auctor describit, *Luthero* doctrina inferiorem eum fuisse asserit, stylo elegantiore. Dogmata prope omnia, præterquam de S. Eucharistia, ex *Luthero* hausisse. Utrumque multum debere *Waldo*, *Wiclefo*, *Husso*. Peccasse Calvinum gravius & imprudentius in eo, quod religioni *omnem ornatum, succum, & unctiorem*, ut loquitur, detraxerit, & eam in sceleti formam redegerit; rejectis omnibus, quæ per sensus recepta, mentem hominum a visibilibus ad Deum invisibilem elevare possunt; idque jam ipsos Calvinianos factum nolle.

Librum II ab Historia executionis truculentæ adversus Merindolienses, Valdensium reliquias, anno 1545 peractæ, & ab aliis, etiam Catholicis ejus temporis Scriptoribus improbatæ, (qua, fatente Auctore, 3000 hominum omnis sexus & ætatis ferro, igne & tormentis enecata fuerunt, sexcenti validiores in nexum ad remigia triremium dati: exultis 900 domibus) auspiciatur, culpam in miseros fere totam, aut aliqua ex parte in militum licentiam transferens, executores vero excusans, eoque a *Thuano* & *Duplexio*, quibus dicam scribit, dissentiens. Pertexit postea historiam incrementis sub *Henrico II* & *Francisco II* Calvinismi, ad annum usque 1560; quo *Catharina Medicea* Regis mater ad Regni gubernacula admota est, recensetque qua ratione, cum Regina *Navarro* & *Condeo* Regii sanguinis Principibus Calvinismum professis, & *Coliniis* fratribus, potentibus ejus sectæ viris indulgeret nimium, majus robur malum hoc acceperit.

Lib. III facta ad res Scoticas digressionem, quomodo natus in illo Regno Calvinismus fuerit, commemorat; ubi cum ad miserandum

Mariæ Stuartæ Scotiæ Reginæ, quam mire extollit, obitum Historiam deduxisset, ex nuper edito libro rerum Belgicarum *Auberii Maurerii* repetit, Gallicos Legatos, qui pro liberanda Maria apud Elifabetham publice intercesserint, clandestinis suggestionibus mortem ejus suafisse. Inde in Galliam regressus perguit exponere, quomodo Regina a *Condæo & Colinio*, Admiralio seu Maris Præfecto, etiam ipso *Anna Mommorantio* (quem *Connestabilem* vocant) Catholico licet, inducta, cum *Antonio Navarra Rege* gubernationem Regni partita fuerit, tanta cum Hugonotarum elatione, ut in arce ipsa regia Fontisbellaquea conciones suas habuerint; Montlucio etiam, Episcopo, hæresin prædicante. Porro de Triumvirali foedere inter Ducem Guisium, Annam Mommorantium & Jacobum Santandream Mareschallum inito, ac Hugonotis opposito: de Edicto mense Julio anno 1561 ex sententia Parlamenti contra Hugonotas promulgato, sed conniventia Magistratum, & Cancellarii in primis Hospitalii eluso: de Colloquio Poissiacensi Reginæ auspiciis instituto, sed re infecta abrupto, non sine invectivis in Theodorum Bezam, uberius differit; libroque finito additamentum annectit, p. 263, ubi de rebus Scoticis & Anglicis egerat, inserendum; conciliationem *Ecclesiæ Anglicanæ* cum *Romana*, tum ex argumentis aliis, tum ex declaratione seu professione fidei, a *Ducis Eboracensis* uxore primi matrimonii paulo ante mortem anno 1670 edita, quam Gallico sermone exhibet, ominatus.

Libro IV exhibet gesta ab anno 1562 ad 1564; cumque de novo Edicto d. 17 Jan. anno 1562 in Hugonotarum gratiam condito; Navarra Regis ad Catholicos transitu; Reginæ in alendis factionibus subdolo studio differuisset: sensim ad civilium Galliæ bellorum Historiam, quorum culpam omnem in novum Protestantium Evangelium conjicit, progressus, occupatum a Condæo Hugonotarum ductore Aurelium; Rothomagum, in cujus obsidione Rex Navarra ex vulnere obiit, a Catholicis obsessum, captum & crudeliter direptum; pugnam Drocensem; obsidionem Aurelii, in qua Dux Guisius a sicario, quem ab Admiralio Colinio immissum statuit Auctor, trucidatus occubuit; primamque pacem Edicto Martii anno 1563 compositam, sed a Pontifice Romano summe improbatam enarrat; ac sub libri calcem Calvinii, anno 1564 extincti, elogia vituperiaque fusius profequitur.

Libro V novorum motuum occasiones, & eventum ad annum
usque

usque 1569 exponit, & quomodo Regina Hugonotis olim addicta, ad Catholicorum partes palam nunc transferit, ac habitis cum Legato Pontificio in urbe Avenionensi, & Bajonæ postea cum Duce Albano colloquiis, Hugonotas in suspicionem conspirationis adversus se initæ adduxerit, recenset; ad Belgicorum etiam motuum Historiam digressus. Inde tentatam a Condæo Metim: irritos iudicioque Auctoris impios Condæi & Colinii de Rege cum tota familia intercipiendo, ad Mel-das conatus: circumfessam a Condæo Lutetiam, præliumque ad suburbia, quo Conestabilis Mommorantius cecidit, victoria tamen penes Catholicos fuit, commissum: suppetias Condæo ex Germania a Friderico III Electore Palatino submissas; collectum contra pro Rege a Johanne Guilhelmo Saxone (quem male filium Augusti Saxonæ Ducis vocat, cum filius fuerit Johannis Friderici Electoratu a Carolo V exuti, Serenissimæ Familiæ Vinariensis progenitor) equitatum; pacem inde anno 1568, metuente Rege, ne exercitus a Joh. Guilhelmo Saxone adductus ad Hugonotas transfiret, cum Hugonotis initam, sed eodem anno, quod Rupella præsidium Regium admittere Condæi & Colinii patrocínio subnixa abnueret, abruptam: prælium denique anno 1569 ad Carnacum commissum, quo Princeps Condæus, cum captivum se jam dedidisset, non excusando facinore occisus est, uberius enarrat.

Libro VI refertur instauratio belli, duce Colinio, post mortem Condæi facta, adjuto iterum copiis Germanorum a Friderico Palatino submissis: Obsidio *Pictavii* frustra ab eo tentata: Clades deinde Protestantium ingens ad *Montconturium*, mense Octobri A. 1569 secuta; qua non obstante, Regina mater pacem cum illis denuo iniit mense Augusto anno 1570, nec minus illis, ut Auctor tradit, indulgit, quam si victores fuissent. Non enim tantum libertas exercitii religionis extensa est ad plura loca, sed & urbes munitæ quatuor, inter quas *Rupella*, pro securitate traditæ. Fatetur tamen Scriptor, non bona fide versatam esse in hoc negotio Reginam, sed id egisse, ut Protestantes aut eorum proceres per insidias opprimeret, idque anno 1572 in famosa illa *Parisiensi laniena* effectui dedisse, instigato Rege filio, adversus Colinium imprimis, sed ita, ut crudelis impetus de perdendis simul omnibus, quem efferata mente Rex conceperat, impediri postea non posset. Culpat igitur hanc sævitiam, & concedit, cædem nocentium & innocentium pro-

miscue toto fere regno, expresso Regis jussu perpetrata, excusari non posse. Commemorat etiam mortem *Johanna Navarrea*, Reginae, quæ ad funestas illas filii Henrici, postea Gallia Regis, hoc nomine Quarti, nuptias, Lutetiam venerat. Accidit autem illa ante lanienam, mense Junio, non sine suspitione veneni, quam tamen Auctor, quantum potest, diluit: nec laudibus summarum virtutum hanc Reginam fraudat, impacta tamen hæreseos nota, quam fervente zelo & cum crudeli Catholicorum persecutione professa esset; cæterum fere sola iis moribus, ut *bona Calviniana* dici potuerit; cum reliqui, excepto Colinio, qui essent, aut quid crederent, ignari, nullam religionis aut pietatis curam haberent. Quem eundem animum in Aula regia corruptissima, etiam Catholicis, nec aliam inter utrosque differentiam fuisse scribit, quam quod hi Missas, illi conciones frequentarent. Recenset postea & summa laude extollit factum Episcopi *Lexoviensis* (*Lisieux*) *Johannis Hennuyeri*, qui cædem Protestantium, Præfecto regio mandatam, auctoritate & facundia sua impedierit, eo cum successu, ut hoc beneficio permoti hæretici illius loci, omnes ad Catholicam religionem sponte redierint. Sed cum post annum 1572 multa ad nostra tempora narranda superessent, & de Calvinismo, i. e. doctrina ipsa parum, de Ecclesiarum illarum constitutione, & ritibus nihil plane, quod lectores expectare potuissent, dictum esset; hic tamen subsistendum & respirandum sibi esse statuit Auctor, scopum suum uti videtur assecutus, quem ex *epilogo* operis, dedicationi & exordio respondente, non difficile est clarius intelligere.

Occasione enim ab Episcopi hujus facta sumpta, Axioma & regulam extruit: *etsi hæreticos summo jure fas sit supplicio afficere, idque Calvinus exemplo Michaelis Serveti, Geneva capite plexi, ipse probaverit, nihil tamen effici isto rigore.* Demonstrat hoc seculorum temporum, post lanienam Parisiensem, historia breviter relata. Protestantes nempe adeo irritatos fuisse, ut pacificationi nulli fiderent, sed urbes Regni munitissimas occuparent, summaque cum pertinacia defenderent. Post Caroli IX mortem, sub *Henrico III*, quoniam alia remedia non viderentur superesse, *Ligam* illam sive unionem, sub prætextu religionis, sed alio longe fine initam fuisse, cum summo rei Catholicæ detrimento, odiosam etiam exteris, Regique demum ipsi, qui ejus fastidio compulsus

pulsus fuerit, ut Protestantium auxilia imploraret, exitiosam. Semper deinde victos fuisse Catholicos, auctam vero Protestantium securitatem & potentiam, donec ab Henrico IV, serio licet ad Catholicam fidem converso, Nannetense edictum anno 1598 impetrarent. Rebellasse quidem postea, ex ingenio hæreseos, & a Ludovico XIII post expugnatam præsertim Rupellam, armis exutos, in eum recidisse statum, in quo non aliis quam sibi nocere possent; mansisse tamen errores altis radicibus nixos; atque sic constare, debilitari hæreticos posse, sed non hæresin, cujus vis subrui non nisi animarum conversione possit. Hanc igitur gloriam a Deo reservatam esse scribit *Ludovico Magno*, qui efficacioribus mediis, quam quæ per integrum seculum in Gallia adhibita fuerint, ita depresserit hanc sectam, ut jam debilis & languens, manifeste ad finem suum tendat. Tenuisse Regem medium inter rigorem & indulgentiam, egregieque temperasse justitiam & clementiam. Destruxisse primum templa, contra edicta ædificata. Prohibuisse cœtus in locis, quæ edictis non fuerint permessa. Abstulisse malis Catholicis libertatem transeundi ad Protestantes; his vero semel conversis, reditum ad pristinos errores. Obstetrices non nisi Catholicas ideo tolerare, ut infantes baptismo in casu necessitatis illarum ministerio servari possint, cum id negent suæ sectæ mulieribus Calviniani. Frustra hæc & injuste pro persecutionibus haberi. Neque enim dirui alia templa, quam quæ contra edicta fuerint extructa. Sublata quidem esse tribunalia partita inter Protestantes & Catholicos, sed ob abusum. Nullis edictis permissum Catholicis, ut Calvinismum profiterentur, sed Hugonotis tantum cum jam professis concessam religionis libertatem. Et Edicta ipsa urgente necessitate temporum & ob certas causas condita fuisse, quibus cessantibus ipsa quoque expirent, & valere debere Hospitalii Cancellarii dictum, quo Edicta illius temporis, Protestantium gratia condita, defendebat; *Edicta nempe sive Leges temporibus accommodari debere, non tempora legibus*. Dein etiam contraventionibus plurimis meruisse Protestantes, concessionibus omnibus privari, sed Regem adeo benignum esse, ut etsi devictis omnibus qui contra summam ejus potentiam conjuraverant adversariis, non injungat tamen Protestantibus subditis suis, quod Principes ejus sectæ, Rege in omnibus longe inferiores, Catholicis in sua ditione faciunt, nempe ut exercitio

publico

publico careant, quod Rex omni jure, per modum retorsionis facere possit. Quod si regeratur, tutius concedi libertatem religionis Protestantibus, quia non credunt, Pontifici jus esse Reges ob hæresin deponendi, id quod tamen Catholici doceant; responderi: Calvinianos in Reges Gallia non semel conspirasse, ut constet exemplo conjurationis Ambosianæ, & quæ ad Meldorum oppidum tentata sint, itemque ex pactis inter Hugonotos & regni hostes pro tollenda Monarchia & erigenda Republ. initis. Deinde non credi in Gallia, Pontifici jus esse in Reges animadvertendi, aut subditos juramento fidelitatis absolvendi: Reges enim Gallia protestari contra hæc asserta, ut probasse se dicit exemplo Caroli IX, apud Pium IV pro Regina Navarrea, ut libro IV dixerat, hæretica licet, quam ille excommunicatam ditone insuper exuere pitebatur, protestatione solenni intervenientis. Itaque Regis gratia fieri, quod Protestantes in locis assignatis religionis & disciplinæ suæ usum retineant, quanquam per edicta amplius non obligetur, cessante ratione & tempore. Agere igitur Regem justo quidem zelo, sed spiritu amoris, ut leniter ad religionem revocentur, quam majores eorum infeliciter deseruerint. Animari autem Regis industria Episcopos, ut probos & doctissimos Missionarios etiam in abditas Alpium valles ablegent: erogare insignes pecuniæ summas in conversos pauperes: legibus etiam conversionem promovere; cumulare resipiscentes gratia & beneficiis, sed omnem spem ad dignitates & munera obstinatis auferre. Hinc tanto cum successu immensam multitudinem quotidie hæresin abjurare: reliquos etiam, speciosioris prætextus causa, jam ipsos desiderare, ut secundum doctrinam Evangelii, *compellantur intrare*. Longe itaque plus præstitum esse statuit Regis lenitate & justitia, sine turbis & tumultu, quam omnium prædecessorum armis aut suppliciorum rigore. Concludit tandem sperandum esse, Deum labores Regios in pace non minus prosperaturum, quam in bello; futurumque, ut incendium Calvinismi, quod tantas Gallia strages intulerit, & ex quo vix fumus supersit, brevi tempore prorsus extinguatur: ut ita una lege sub una Monarchia Christianissimi Regis uniti, uno etiam vinculo fidei & veræ religionis connectantur. Hanc autem solummodo in Ecclesia Catholica Apostolica & Romana inveniri, in ovili Christi, sub pastore supremo, qui Ecclesiæ caput sit visibile, utpote S. Petri successor & Jesu Christi vicarius.

MENSIS MARTII A. M DC LXXXIII.

97

REMARQUES SUR L' HISTOIRE DU CALVINISME de Mons. Maimbourg.

A la Haye, 1682.

five

Notæ ad Maimburgii Historiam Calvinismi.

Hagæ Comitum, 1682. in 12.

Auctor nomen in titulo omissum, epistolæ nuncupatoriae ad Serenissimum Principem Arausionensem subjunxit, Rou. Exorditur ab excusatione, quod ab amicis impulsus, non quidem refutationem (hanc enim ab optimo quodam inter Europæos scriptore susceptam esse,) sed notas margini libri Maimburgiani festinanter adscriptas, in publicum emittat. Præmittit monita tria generalia, (1) Jesuitas nunquam sine certo scopo, imprimis vero ad commodum suæ Societatis historias scribendas aggredi: itaque Maimburgium Stradæ & aliorum exemplo, de *Arianismo* scripsisse, ut occasionem haberet sub Arianorum persona *Jansenistas* exagitandi: de *Iconoclastis*, ut imaginum & reliquiarum cultum defenderet: de *decremento Imperii*, ut Regi applauderet, ob defensionem libertatum Ecclesiæ Gallicanæ: de *Lutheranismo*, ut traduceret sectam, quæ in Germania non minus nocuerit rei Pontificiæ, quam *Reformati* in Gallia. Itaque historiam Calvinismi non alia causa compositam, quam ut Gallis Catholicis implacabile odium adversus Reformatos inspiraretur, quod eos insensibiliter moveret, ad aliquid audendum *lanienæ Parisiensis* simile, cujus culpa Regi ejusve Consilio imputari non posset, sed in furorem populi rejici. Tales autem fines ab historia abesse debere, quam liberam & affectibus purgatam esse deceat, ideoque hanc fide non dignam, sed suspectam pronunciat. (2) Hausisse Auctorem mala fide, quæ tradit, ex infectis fontibus, rariusq; & illubentius allegare *Thuanum*, *Mezerajum* aliosque scriptores æstimatos, quam alios valde mediocris auctoritatis, tum apertos Protestantium hostes, malisque moribus, quam librorum laude celebriores. (3) Nimis esse præoccupatum, neque ullam materiam sine fervore tractare, quod nemini placere possit, qui æquitatem & modestiam amet. Probari hoc ait *verbis Pag. I. lib. 1*, ita ut in scenam procedat flammæ oculis, ore maledicta

N

gerens,

gerens, declamator, non historicus; libellum accusatorium, non historiam scribens. Sic ergo Protestantes plerumque non aliis epithetis insignire, quam *sceleratorum, extreme impudentium, pestilentium, furiarum infernalium, bestiarum &c.* Se itaque nescire, qua ratione liber hic, ut rumor sit, in aula Regia & alibi tantopere placeat, cum non aliud sit, quam pura Satyra, & Rhapsodia ex tabernarum vilibus chartis concinnata, innumeris etiam Solœcismis in Grammaticam linguæ Gallicæ peccans, non varians cum iudicio materias, non forma magni ingenii effectus exhibens, sed styli impetu & bile tumens, qui nihil habeat delicati & placituri. Hoc modo progressus fit ad annotationes, quas, ut apparet, Auctor verbis Maimburgii adscripsit, non multis tamen locis, ita ut quaternionibus novem totus liber absolvatur. Ex quo quædam subjungimus aliquo respectu cæteris notabiliora, de quibus tamen iudicium merito suspendimus.

Pag. 13. ubi Maimburgius statuerat cogendos esse, qui Ecclesiæ contraria docent, ad recantandos errores: dignum hoc dogma esse ait Jesuita, idque observari extorquendo revocationes hoc ipso tempore ab illis, quos *relapsos* vocant, atque ita tractatum putat fuisse *Theodorum Maimburgium*, Historici gentilem, qui bis Catholicus, nunc demum in Britanniam confugerit, secunda vice reformatam religionem cum securitate professurus.

Pag. 21. Lutherum Calvino ideo præferri a Maimburgio ait, quia in Gallia versatur; aliter facturo, si inter Lutheranos in Germania viveret; tunc enim inventurum, quo Calvinismum emolliret. *Pag. 27. 28.* fateri videtur, se non esse Theologum, ideoque declinat disputationem de Eucharistia. *Pag. 37. & seqq.* dum rejicit imputationem, quasi cantus Musicus, quo in Psalmis Reformati utuntur, mollis, sit & effœminatus, & contrarium demonstrare aggreditur; vehementer taxat adversarios, qui hymnis sacris melodias profanas ex trivio, tabernis & scenis defumtas, ridicule & cum scandalo accommodaverint: provocans ad *librum Canticorum* approbantibus Theologis & cum privilegio Regis, a *Florentino Lamberto* impressum. *Pag. 44.* ubi Maimburgius Calvino abjudicat facultatem mittendi Doctores seu pastores, laudat Auctor *defensionem reformationis a Claudio* (celebri Reformatorum ministro) *editam*, qua contrarium sit demonstratum. *Pag. 51. & seqq.* magni viri illustrisque & excellentis auctoris elogio mactat *scriptorem*
 ANONY-

anonymum tractatus Gallici, cui titulus est: Les derniers efforts de l'innocence affligée: Ultimi conatus afflictæ innocentie.

Pag. 61. scribit convinci posse Jesuitas, quod mortem Angliæ Regis Caroli procuraverint. *Pag 65,* cum *Maimburgius* ex *Maurierio* retulisset, *Mariæ Stuartæ* necem clandestinis Gallici legati suggestionibus promotam fuisse, Auctor integrum *Maurierii* locum inserit, ex quo *Maimburgius* causam istius supplicii allegare supersederit, continuas nempe *Mariæ* adversus *Elisabetham* molitiones.

Pag. 98. & seqq. defendit *Theodorum Bezam*, quem *Maimburgius* ob Epigramma Latinum juvenile, lasciviæ & foedi criminis insimulat, & elogium *Bezæ* a *Pasquierio* & *Thuano* Scriptoribus Catholicis datum opponit. *Pag. 118.* acriter insurgit in stylum *Maimburgii* Gallicum, neque plures paginas libri ejus, quam errores esse ait, sive in dictione, sive in constructione & puritate: itaque veram credi posse famam, quod ob tales defectus, prædicationem in templis omiserit, & ineptiæ ejus deberi, quod jam per annos decem tot historias scripserit. *Pag. 194* ad Epilogum *Maimburgii*, in quo Regis consilia de opprimenda hæresi extollit, regerit Auctor: magnis virtutibus Regis summa deberi encomia, Protestantes tamen ideo non cæcutire in perspiciendis perniciosis consiliis eorum, qui puritatem regiæ prudentiæ corrumpant, ejusque gloriam apud externos & posteritatem æterna inficiant macula. Hos crudeles Protestantium hostes, nempe *Jesuitas*, non minus ipsi Regi metuentos esse, neque alia causa per tot annos ad everisionem Protestantium laborare, quam ut Regem demum ipsum subvertant, cum aliter scopum suum, *universalis Monarchiæ*, obtinere nequeant. Jam quidem Regi blandiri, quod potentia ejus ad stabiliendam suam opus habeant, at quando fornicem ædificii sui, ultimo cæmento inserto, concluderint, subducturos esse tigilla. Interim vereri eos, ne Rex pro sagacitate sua hæc eorum molimina deprehendat, & quæ olim adversus Regum vitam attentaverint, ad animum revocet, jugumque potentia Jesuiticæ, jam satis extensæ, excutiat. Protestantes vero solos esse, qui obstacula progressibus illorum opponant, conspirationes perfidas ebuccinent, & tanquam *Argi* multoculi secretas machinationes revelent, pro Rege vero fidelibusque ejus ministris excubent: desiderare itaque lupos, ut canes ab ovili removeantur. Denique nihil quidem Rege æquius & benignius

nignius esse, & injustissime ideo agere, qui eum ad diversa contra naturam suam incitent: se tamen clementiam & justitiam nominare non posse, si homines non quidem ferri, & tormentorum bellicorum vi & strepitu, attamen occultis & languidis modis enecentur, neque mitiorem mortem esse, si quis fame, vel anni spatio languens extingatur, quam si ferro intra horæ quadrantem expediatur. Maimburgium quidem dicere, destrui templa usurpata, sed cum omnia non sint usurpata, ille tamen speret, omnia destructum iri, fieri id jure non posse. Nulla etiam æquitate libertatem conscientiae & religionis subditis a Principe adimi: quid fieret Catholicis, si dominum Turcam haberent? Nihil durius esse, quam quod fœminis parturientibus Ægyptiaco more injungatur. Tribunalia, dimidia ex parte Protestantibus assignata, non alio fine sublata esse, quam ut injustitia plenarie exerceatur. Tandem dignitates & munera denegari fidelibus, & offerri apostatis; exemplo spiritus, qui tentationes suas dolosa mundanæ gloriæ & opulentiae promissione incrustat. Subnectit alia, ut ostendat vane jactari a Maimburgio, sibi que ipsi contradicenti, cum scribit, magnam nihilominus libertatem Protestantibus relictam esse. Marillacorum atque Pellissoniorum nomen, historiæ regiæ parum olim honorificum futurum existimat Auctor, qui distributis pecuniis ad religionem homines inducant; Apostolos enim auro & argento vacuos, mundum convertisse.

NOTÆ AC ANIMADVERSIONES IN CÆSARINI FURSTENERII Tractatum de Jure Suprematus ac Legationis Principum Germaniæ.

Coloniæ Allobrogum, 1682. in 8.

Cum ante annos aliquot pax Noviomagi inter Cæsarem, Hispanos & Batavos, aliosque Confœderatos ex una; & Gallos Suecosque ex altera parte, interveniente potissimum Magnæ Britanniae Rege, cuderetur, in limine statim lis mota fuit a Gallo Lotharingiæ Duci de titulis & jure mittendi legatos primi ordinis, dum in literis Salvi Conductus Ministros

nistros ipsius ad pacis negotium ituros, non Legatorum, sed Deputatorum saltem nomine dignatus erat. Ægro hoc animo ferens Lotharingius, mox, Neoburgico & Luneburgo-Brunsvicensibus Ducibus in partes tractis, effecit, ut ad intercessionem Fœderati Belgii Ordinum, Galli tandem, se hac in re Imperatoris exemplum secuturos esse, responderint. Annuente igitur Cæsare, nec in dubium hoc Principum jus vocante, res omnis, invitis quantumlibet Gallis, qui Imperatorem cum Principibus hac in causa committi posse speraverant, ad mentem & sententiam Principum fuit composita, manentibus tantum de ceremoniarum paritate litigiis. Hæc calamum excitavit personati cujusdam *Cesarini Furstenerii*, qui in tractatu de Suprematu & Jure Legationis Principum Germaniæ 1678 edito totus in eo occupatur, ut ex fundamento competentis Germaniæ Principibus Suprematus, (quem a Superioritate territoriali ita distinguit, ut hanc unice in summo cogendi seu coercendi jure consistere, & tantum a simplici coercendi facultate differre dicat, quantum in legibus Romanis vis publica a privata differt: illum vero ex amplo territorio & tali potentia, qua quis exercitum extra fines ducere, & armis, fœderibus, legationibus ac cæteris Juris Gentium functionibus aliquid momenti ad rerum Europæ generalium summam conferre possit, mensuret) non solum jus mittendi legatos caractere repræsentatio vestitos, sed eorum quoque legatis ipsis easdem ceremonias, quæ Electorum & Italiæ Principum Legatis exhiberi solent, *Excellentiæ nempe titulum, visitationem novissime advenientis, & locum potiore visitantis apud visitatum*, prolixè vindicet. Hujus igitur Furstenerii tractatum *κτ' ποδα* sequitur Notarum Auctor, quarum summa hæc est: (1) rejicit Suprematus vocabulum, tanquam novum & ens merum rationis, p. 11. nec (2) admittit differentiam essentialem inter Superioritatem territorialem & Suprematum, cum per accidens saltem fiat, quo minus aliquis ob regionis aut virium tenuitatem momentum æque magnum ad publica Gentium negotia possit adferre; imo esse periniquum, jus a vi & potentia metiri, p. 14 & 25. neque (3) Suprematus vocem eo sensu, qui Gallico *La Souveraineté* respondeat, Germaniæ Principibus tribui posse, cum hoc Superioritatem ab omni subjectione & fide homagii liberam involvat, Status autem & Germaniæ Principes singuli & reali & personali obligatione subjiciantur Imperio, p. 18, 25,

48 & 56. Hinc passim concluditur, quod everso sic fundamento, corruant simul ipsi imposita, nempe Principibus Germaniæ vi Suprematus Legatos primi ordinis mittendi jus non esse, neque adeo legatis ipsis easdem ceremonias, quibus Electorum & Principum Italiæ Legatos excipere solent exteri, deberi p. 14, quia hi non virtute Suprematus vel Superioritatis territorialis, sed usu & consensu Gentium possessione vel quasi Juris mittendi legatos primariæ dignitatis gaudeant, qua cæteri Germaniæ Principes hactenus destituantur, p. 17, 19 & 26, neque omnes ceremoniarum regulæ ex potestate mittendi legatos fluant, p. 80. Quæ omnia fusius in his animadversionibus deducit Auctor, & cum ad rationes, tum exempla a Furstenerio allata uberius respondet.

D. CHRISTIANI THOMASII LIPSIENSIS
Annotationes Theorico-Practicæ in Celeberrimi Jcti
 JOHANNIS STRAUCHII *Dissertationes*
Justinianæ

Frankofurti & Lipsiæ, 1683. in 4.

Quid ad concinnandas has annotationes Auctorem compulerit, ipse in præfatione ad Lectorem eloquitur, in qua concisam nimis Strauchianarum Dissertationum brevitatem & enatam inde thesium obscuritatem accusat. Has tenebras igitur ut accensa face dispelleret, brevibus breves addidit explicationes, eosque, qui Strauchii mentem dilucidiosem reddant, Auctores, paucissimis allegavit, nonnunquam etiam in exponenda legum sententia tum ab ipso Strauchio, tum aliis quoque commentatoribus, quin volutatis inter se rationibus, ab omnium fere Doctorum opinionibus, in quibusdam secessum fecit. Quibus observantias Judiciorum Saxoniorum varias, a Strauchio omittas, utili perquam instituto adjunxit.

PHILIPPI ALBERTI Ortthensii CONSILIARII
Pfedelbaco-Hobenloici Tractatus Juridico-Politi-
cus de Regali Conducendi Jure.

Norimbergæ, 1682. in 8.

Quemadmodum laude sua nequaquam defraudandi sunt illi, qui cum aliis, tum præcipue Historiæ Germanicæ adminiculis probe suffulti, Jus Imperii nostri Publicum universale ad stateram legum domesticarum magis magisque examinare satagunt: ita non parcius encomium merentur, quotquot specialioribus ex eo materiis enixe illustrandis infumunt operam. Hos inter etiam Auctor præsentis libri est, qui quum, ipso se Judice, præter *Maulium*, *Ehrmannum*, & *Abasverum Fritschium*, huic ipsi doctrinæ pro ratione instituti vel levi brachio, vel minus sufficienter incumbentes, haud facile reperiret, qui de hoc Conducendi Jure data opera fuissent commentati, id sibi relictum putavit esse, ut ipse in hoc genere scriptionis locum vacuum primus occuparet. Quod quidem eo studio aggreditur, ut non modo Jus Conducendi in decem capitibus per quatuor causarum genera perspicue tradat, sed etiam occasione ejus de Regalibus, Jure territoriali, Præscriptione immemoriali, Fluminibus Publicis, Pace Publica, Pignorationibus, Jure Stapulæ, Salvo Conductu Criminali, Jure Protectionis, Asyli, Pacis Burgensis, Repressaliarum, quæ omnia in fronte libri exhibentur, dissertat, & in his ipsis quæstiones varii quidem, sed ab instituto non plane dissimilis argumenti CXXI perquam utiles & jucundas, propositis ubique & affirmantium & negantium rationibus, non inconcinne resolvat. Quibus omnibus triplex, capitum nempe, quæstionum, & rerum index accedit.

LUDOVICI GUNTHERI MARTINI, J.U.D.
Civitatis Annæbergensis Pro-Consulis & Syndici, Justiniani Institutionum Libri quatuor cum Annotationibus Theoretico-Practicis.

Dresdæ, 1682. in 12.

Quamvis ea sit bonorum Auctorum, qui textum Institutionum Juris Justiniani, tam Theoretice quam Practice, in usum cupidæ legum Juventutis certatim illustrarunt, copia & ubertas, ut ejus rei ne spicilegium quidem superesse cæteris videatur; nihilominus tamen eo tendit quorundam industria, ut novi Jurium tyrones ad evolvenda Imperatoris sacratissimi elementa, novis subinde commentatiunculis excitentur,

tentur. Præstitit hoc reapse Auctor annotationum præsentium, quas, ut ipse profitetur, perspicua brevitate, relictis omnibus superfluis, conscripsit, iisque interpretationes legum a Doctoribus receptas & multo jam usu Fori comprobatas inseruit.

*JOHANNIS SCHILTERI PRAXIS JURIS
Romani circa Tutelas & Curas in Foro Germa-
nico, ad Pandectarum libros XXVI
& XXVII.*

Jenæ, 1681. in 4.

INter Jura Gentium antiquiorum positiva, quorum usus etiamnum
Isat amplius cernitur, ceu luna inter minora sidera facile effulget Ro-
manum, quippe quod a sapientissimis hominibus conditum, tanti mo-
ratiores plerique populi æstimarunt, ut ad istud, in decidendis privato-
rum apprime controversiis, si propriæ forsan leges & consuetudines si-
leant, veluti ad communem totius Europæ *Ενοπιαν* provocent tantum
non universi. Nec tamen nulla fuit olim, nec adhuc hodie est Teuto-
nicarum legum auctoritas, quarum liberæ Germaniæ Gentes adeo tena-
ces fuerunt, ut per complura secula non solum Jus Romanum omne
nesciverint, sed suos quoque mores & instituta domestica, Francis sibi
decus Imperii vindicantibus, in ipsam Italiam attulerint. Etsi vero
fero admodum, seculo nempe post C.N.XV, Imperatoris Maximiliani I.
auspiciis Romanorum jura in Germaniæ nostræ judicia Comitiali de-
creto fuerunt tandem admissa, cuius tamen ditioni suarum legum ac
consuetudinum adhuc constat illibata sanctitas, & eorum, qui *νομοθεσί-
ας* jure in Germania gaudent, libero arbitrio relictum est, utrum ve-
lint istud, quod quidem ex instituto valet, in forum admittere, an vero
rejicere, aliasque novas & contrarias illi leges ferre. Peccarunt hac in
re non pauci Romani Juris Interpretes. Cum enim ab ævo Ottonis M.
qui Reipublicæ Romanæ reliquias cum Italiæ regno, perpetuo & indisso-
lubili nexu Germaniæ adjunxit, splendidus iste Imperii Romanorum ti-
tulus sensim sese successu temporis patriæ nostræ affricuisset, & Lotha-
rio II. imperante, Romana Themis quorundam privatæ sortis hominum
indu-

industria in Italia primitus resuscitata ac dein in Germaniæ oras traducta esset, factum inde, ut Jcti, non tam ingenio, quam (quæ fuit temporum istorum infelicitas) solidiori cognitione Romanarum æque ac Germanicarum rerum historia, nec non Morali ac Civili Philosophia destituti, & antiquo Romanæ Majestatis fulgore fascinati, Jus Romanum, cui summo studio tum unice incumbebant, non modo in Germania, quæ pro veteris Imperii Romani lacinia falso ipsis habebatur, ad publica pariter & privata negotia, posthabitis legibus ac consuetudinibus propriis, accommodaverint, sed ad id etiam omnes in univ-
 sum Respublicas tanquam ad Lydium lapidem examinarint. Ut autem hic error in Italia forte primo natus esse videatur; cum ipsis tamen Romanorum Juribus Alpium juga transiit, & rudioribus adhuc annis nostram Germaniæ Rempublicam non parum sæpius afflixit. Hinc multoties ejus Ordinum potestas male cum Præsidum aliorumq; Romanorum Magistratum vicaria ac temporali collata; hinc plena in Germaniam Monarchia Cæsarum asserta; quin omnis libertas avita, quæ semper Arfacis regno acrior fuit, vocata in dubium. Nec raro apud interpretes legas, hoc vel illud Jure Romano usitatum, mutato Imperii Statu correctum esse, cum tamen quandoque id, quod correctum dicitur, longe prius in Germania obtinuerit, quam Jus Romanum pedem eo intulisset. Haud sinistro autem Germaniæ fato contigit, ut efflorescente nostris temporibus Historiæ Germanicæ studio, & data in amplexum Jurisprudentiæ saniori morum ac civili Philosophia, crassos errores istos plerique exuerint, & Jura Romana cum Germanicis amico perquam connubio ita junxerint, ut suus quæque maneat honos, & tum publicus Germaniæ Status non ad Romanas, sed domesticas leges exactus, inconcussus perstet, tum lites subditorum pro re nata secundum utraque, quatenus recepta vel retenta sunt, in summis perinde ac aliis judiciis dirimantur. Quod quidem sicut alii non infeliciter hætenus docuerunt: ita in hoc genere omnino Roscium se exhibuit Excellentissimus *Schilterus*, qui illustris SECKENDORFII & celeberrimi *Strauchii* doctrinis probe innutritus, longe utilissimo instituto *Praxin Juris Romani in Foro Germanico* juxta ordinem Edicti Perpetui & Pandectarum, sub schemate Exercitationum Theoretico-Practicarum exposuit. Confert in hac semper principia Juris & Consuetudinum Germaniæ cum Ro-

mani Juris assertis, leges insigniores succincta *ἡ ἀφελος* enucleat, nec, quod complures solenne habent, sola usus Forensis allegatione & Pragmaticorum auctoritate contentus est, sed & Praxeos, sicubi a Theoria abscedit, rationem, Juriumque tam Provincialium quam Localium differentias, harumque causas, sedulo rimatur; adeoque Jus, quo utimur, quove salvis moribus patriis & cujusvis Reipublicæ statu uti possumus, observatis monitisq; Practicis ita illustrat, ut huic præstantissimo operi, cujus partes hactenus, & eam quidem, quæ circa Tutelas & curas ad l. 26 & 27 Pandectarum occupatur, anno 1681 celeberrimus Auctor edidit, manum ultimam propediem admoveri Orbis literatus expectet.

JACOBI BERNOULLI COGITATIONES de Gravitate Ætheris.

Amstelodami, A. 1683. in 8.

Aeris nostri atmospherici gravitatem multi recentiores Philosophi experimentis suis astruxerunt. Sed Jacobus Bernoullus ex Systemate Cometarum edito clarus, gravitatem hac Dissertatione asserere aggreditur etiam ætheri, i. e. juxta scholam Cartesianam materiæ subtili, quæ globulorum secundi elementi nomine venit. Occasio scripti hæc ipso narrante fuit. Inciderat nuper in Cogitationes de Aeris gravitate D. Volderi, in quibus cum legisset, omnem motum ad duo genera vulgo revocari, pulsionem & attractionem, attractionem autem & ipsam pulsionem esse; plures motus qui attractionis speciem præ se ferre poterant, examinavit, utrum per pulsionem explicari commode possint. Dissendo igitur de natura pulsionis per digressionem disputat, virtutem elavi seu gubernaculi in navi non junice naturæ vectis tribui posse cum veteribus ac plerisque modernis, neq; etiam Stephanum Gradium causam satis manifeste reddidisse; sed potissimam rationem virtutis, quæ gubernaculo ad gubernandos navium cursus inest, consistere in motu quodam laterali, quem in appicta figura explicat.

Hinc ad institutum suum reversus, attractiones magneticas & electricas (prout Cartesius tradidit Part. 4. Princip. n. 133. seqq.) attractio-

nem; a Sole vaporum & exhalationum e terra (*in quo motu explicatio Cartesii satis jejuna sit cap. 2. de Meteor.*) attractionem olei in lampade, suctionem & respirationem, attractionem catenæ & tractionem currus, attractionemque baculi per pulsionem fieri monstrat. Examinatis præcipuis attractionum generibus, credebat se in iis satis planam pulsionem reddidisse; verum consideranti attentius maximæ difficultates occurrerunt. Quem in finem ultimo exemplo de baculi attractione manu facta inhæret, inquitque causam, quæ partes baculi cohærentes faciat, ut nulla possit moveri absque altera. Postquam ergo ostendisset, non cohæreere partes cæmento aut glutine, non particulis ramosis figuram hamorum vel uncinulorum præ se ferentibus, non funiculo, (*quale Francisci Lini Angli fuit somnium*) non quiete, (*ut opinatus est Cartesius prolixè refutatus*) concludit, cohæsiionem partium baculi & ita in genere duri corporis adscribendam extrinseco alicui corpori comprimenti, & quidem aeri, cum præter ipsum nullum detur, quod corpus durum immediate tangat & ambiat. Enim vero quoniam ille solus aer, qui v. g. in attractione baculi per motum brachii expellitur, & per circulum ad alterum baculi extremum defertur, baculum post manum pel- lere ejusque partes cohærentes facere non sufficit, necessaria consequentia inferendum, generalem totius atmosphæræ pressionem veram esse istius cohæsiionis causam.

Cui assertioni stabiliendæ parallelismum instituit, inter cohæsiionem marmorum politiorum & particularum insensibilium duri corporis. Ne quid vero assumat, quod alii sensuum præjudiciis occupati vix largiuntur, consultum ducit dissertationis suæ orbitam tantisper deserere examinareque, an hæc aeris pressio seu gravitas extra dubium sit. Primum igitur & præcipuum, quod illi natales dedit, recenset celeberrimum illud experimentum Torricellianum, *quod etiam procedat, si loco Mercurii quicumque alius adhibeatur liquor, puta aqua.* In eo, uti juxta recentiorum doctrinam, in tubis suspensi liquores aeris pondere vel pressione sustentari videantur, exponit, eaque quæ huic explicationi possunt in contrarium objici, diluit. Maximam difficultatem reperit, quod cum pressio illa aeris externi artificiose arcetur & impeditur, ne in liquorem inclusum se exerat, liquor qui toto suo pondere repente deorsum ruere debebat, hæreat nihilominus in fistula. Hunc effectum

virtuti elásticae aeris adscribi notat, quia minima portio aeris alicubi incarcerati vel inclusi in sustentandis aut pellendis liquoribus tantum possit, quantum totius atmosphæe pondus; hanc tamen elaterii æquipoilentiam cum atmosphæe gravitate, non sine limitatione intelligendam, experimento monstrat.

Ut itaque rectius sentire discamus circa rem valde obscuram, operæ pretium æstimavit, notionem quam de hoc aeris elaterio haberet ipse, & quousque id extendendum sit, tradere. Hunc in finem altius repetens naturam & causas gravitatis in corporibus, duplicem motum a DEO mundo sublunari inditum docet, unum generalem, quo omnes hujus materiæ particulae in eandem plagam circa commune aliquod centrum, Terræ videlicet, rapiantur: alterum peculiarem, quo unaquæq; particula materiæ in omnes plagas infinitis modis moveatur; illum motum gravitatis, hunc elaterii non incommode appellari. Quanam autem ratione effectus gravitatis ex motu illo communi elici posset, ex sententia Cartesianorum deducit. *Postquam autem, inquit, porro, Naturæ consulti viderunt, eum solum motum non sufficere salvandis omnibus, circa suspensionem liquorum phænomenis, quippe qui non explicat, quare suspensus hæreat in tubo liquor obturato vasculo, ubi totius tamen atmosphæe gravitatio intercepta: hinc alium adhuc aeri peculiarem atque a motu gravitatis independentem adscripsere motum, quo aëris particulae conatum quendam (non communem aquæ aliisque fluidis, crassioribus) habeant sese expandendi, dilatandi, remotoque obstaculo, majus occupandi spatium, quique conatus in aere incluso par sit sustentando tanto ponderi liquoris alicujus, quantum sustinere valeat gravitate sua tota Atmosphæe moles.*

Hanc aeris vim elasticam cum fateantur omnes fere hydrostaticorum scriptores, miratur Bernoullus noster, paucos in naturam & causas illius penitus inquisivisse, aut sollicitos fuisse, ut certas illi regulas præscriberent, atque omnes evolvendo casus aeris liberi, inclusi, condensati, rarefacti exponerent, quantum in singulis horum casuum effectum aer sortiri debeat. Ipsemet quoque causam elaterii sive conatus sese dilatandi in aeris particulis, quam alii aliam cogitant, determinare non audet, sed effectum elaterii hujus paulo distinctius contempla-

templatur. Et quia multis videtur comprehensu difficile, qua ratione pauxillum aeris etiam non compressi, ingentis atmosphaeræ pressionem æquivalente pressione & actione efficaci repellere irritamque reddere valeat, hinc ad captum illorum se accommodaturus atque elaterium hocce mitigaturus, aliud quidpiam præterea in aere considerat, quod *resistentiam* vocat *passivam*, & ita effectum soli hæctenus elaterio tributum bipartitur, *partem* relinquendo *actioni elaterii*, *partem asserendo resistentiæ illi passivæ*, simulque monstrat, quo pacto idem sequi debeat effectus, omniaque allata experimenta non minus, sed forte intelligibilius solvi possint, etiamsi aer longe minori, quam vulgo creditur, elatere foret præditus, cætera vero mere passive se haberet, resistentiæ sup- plente elateris vicem. Annotat autem, per aeris resistentiæ passivam se non tam intelligere qualitatem aliquam in ipso aere latitantem & a nostra cognitione remotam; quam defectum virtutis in liquore aerem premente, qui non satis habet virium ad aerem loco movendum vel condensandum. Illustrata hac aeris resistentiæ passivæ exemplo duorum corporum se invicem prementium, nimirum duorum luctatorum vel duarum pilarum, leges seu regulas aliquas rationi & experientis maxime Boylianis consonas, tum pro aeris elaterio, tum pro ejus resistentiæ passivæ statuminat, exque iisdem ad experimenta, quæ ad aeris gravitatem impugnandam afferuntur, respondet, ostendendo omnia vel per elaterium aeris, vel per ejus resistentiæ passivam, vel per utrumque commode posse explicari.

Quam suam digressionem finiens Auctor, non amplius dubitat asserere, eandem gravitatem quoque esse causam cohesionis partium duri corporis. Hoc supposito, inter suspensionem liquorum & cohesionem corpusculorum hanc instituit comparationem: Sicuti in tubo longiori $29\frac{1}{2}$ digitis argentum vivum descendit, ita etiam corpora dura v. g. partes baculi sive attracti sive suspensi debere disrumpi, cum pariter superarint pondus similis columnæ atmosphaericæ. Atqui hoc repugnat experientiæ, testanti ferramenta plurium perticarum prodigiosæque longitudinis catenis trahi aut suspendi, suspensa teneri multorum annorum decursu. Qui effectus cum a tantillo pondere cylindri atmosphaerici, toties minori esse nequeat, concludendum erit, ætherem ipsum omnemque materiam subtiliorem longe supra

atmosphære limites diffusam, aliqua quoque gravitate præditam esse, quæ juncta cum gravitate atmosphære effectum producat, quem hæc sola producere nequibat. Hanc ergo ætheris gravitatem probat *enatura & causis gravitatis* secundum, scholam Cartesianam, *e descensu liquorum in vasis occlusis ex hypothesis Cartesianæ de pressione materiæ cælestis.* Concessa itaque ætheris pressione seu gravitate, rationem reddit, *ob quam partes baculi & catenæ longissimæ tam firmiter cohercant, difficultatesque removens ac quæstiones solvens exponit, cur liquores non ad infinitam altitudinem in tubis suspensi hæreant, licet præter atmosphæram omnis materia subtilis gravitet? cur Embolus evacuatæ antliæ nonnisi centum plus minus libras sustineat? cur mercurius repurgatus in sex pedum altitudine hæreat, ubi Roholtum notat; cur pressione ætheris durorum, non item liquidorum particule connectantur, (qua occasione de natura liquidi & duri, mollitie & lentore agens perstringit Cartesium) quare manus bacillum ligneum frangere possit, non clavum ferreum? cur manus facile clavum attrahat, agre frangat seu inflectat? cujus causam ex suis placitis Cartesiani non facile inveniant; cur lignum conatu frangendi factojuxta lineam perpendicularem facile, in directum nequaquam frangatur?*

Atque ut distinctissime omnibus scrupulis satisfaciatur, qui ex non plene intellectis Mechanicis Staticisque legibus suboriri possunt, supponit in corpore, quantumvis magno, nullas per se vires esse ad resistendum; omnia autem corpora in singulis suis superficiebus ambientibus seu hedris premi a totidem columnis aereoæthereis, consideratque quo pacto diversæ hæc pressiones nos juvent impediuntque in iis impellendis. Ea de causa nova quædam mechanica principia jaciens demonstrat, *quid fiat, ubi corpus elevatur perpendiculariter? cur majus corpus majorem pariat elevanti difficultatem? cur corpus facilius ad latus impellatur, quam elevetur sursum? Quid fiat, ubi duo corpora complanata sunt revellenda? quare corpus angulosum difficiliter moveatur spherico? cur corpora æquilibrata moveantur facillime, minus tamen facilius majori?*

Post hæc examen instituit insigniorum experimentorum, quæ vel ad confirmationem gravitatis æthereæ, vel per eandem explicari commode possunt, quorum rationes hucusque vel obscuræ, vel difficiles

ciles, vel insufficientes fuerunt. *Primum experimentum* est duorum marmorum, quæ si exacte polita sunt sibi que superimposita, adeo pertinaciter cohærere solent, ut a pondere etiam multo majori, quam est similis columnæ atmosphæricæ pondus, divelli nequeant; qui proinde effectus gravitati ætheris adscribendus. *Secundum experimentum* affert itidem duorum marmorum in évacuato recipiente cohærentium, ob non alterius quam ætheris pressionem evidentissimam; hic simul modum monstrat idem experimentum instituendi, ut nulla de aere id efficiente suspicio remaneat. *Tertium experimentum* est anomalia ascensus & descensus in Barometro, in quo nimirum Mercurius frigidissimæ aura notabiliter magis descendere aliquando conspicitur, quam alio tempore longe mitiori. Hujus non posse rationem proferre eos, qui aeris atmosphærici gravitatem unicam suspensionis liquorum causam profitentur, ait *Bernoullus*. Si enim propter aerem hyeme levio rem factum descendere Mercurium dicant, debet semper aura existente frigidiuscula descendere; si vero aer tempore hyemali gravior & densior sit, oportet tum Mercurium altius impelli in tubum: & tamen ipse frigidissimo tempore subsidit humilior. *Boyle* hanc varietatem occultis aeris mutationibus attribuit; causam manifestiorem Auctor noster istam affert: tempore frigidiori Mercurius in tubum assurgere deberet altius, propter majus Atmosphære pondus: idem tamen etiam debet subsidere humilior, quod materia subtilis directius intrans tubum, minus perdat de motu suo, adeoque fortius Mercurium premat deorsum; utrum ergo assurgat vel subsidat, hoc dependet a sola prævalentia alterutrius pressionis. Nempe tum ascendit Mercurius, quando incrementum ponderis atmosphærici (quo Mercurius pellitur sursum) superat incrementum pressionis materiæ subtilis in tubo (qua premitur argentum deorsum) & vicissim tum descendet, cum incrementum prius exceditur a posteriori, quod fit maximo ingruente frigore, ubi globuli directius, quam alio tempore tepidiori tubum ingredientibus, omnem fere suum motum & vim deprimendi retinent. Easdem anomalias locum habere in Thermometris, ex *Robolto & Voldero* adducit, causam ante allatam ex suis principiis repetens. *Quartum experimentum* sistit duo hemisphæria évacuata sibi firmissime cohærentia, cujus phænomeni genuinam rationem, rejectis aliorum explicationibus evolvit.

Ad finem Dissertationis, demonstrationem phænomeni hydrostatiti ab aliis neglectam, a *Robolto* male factam subjungit; *cur sc. in fistulis gracilioribus liquor internus semper sit nonnihil altior externo?* Ostenditque porro, ex illius non comprehensa vera ratione vanam spem motus perpetui nonnullos concepisse; ex eadem autem intellecta constare, *cur vicissim in fistulis gracilioribus superficies Mercurii semper depressior sit superficie ejus extra fistulam; item cur superficies aquæ in fistulis sit concava, Mercurii convexa?* Insuper artificium detegit, *ex cognita sola fistulæ latitudine & altitudine inclusæ aquæ, quæ supra aquam stagnantem eminent, mensurandi particularum aerearum magnitudinem.*

Tandem repetitis generatim Dissertationis membris concludit: *Ætheris sive Gravitationem sive Pressionem, sive arctam Compactionem aut Constipationem mavis, qua omni vacuo excluso partes quæ intime sibi junctæ hærent, incumbunt, & incumbendo premunt, sua opinione non tantum Mechanicæ legibus optime convenire, sed & cum mirabili hujus Universi structura necessario plane nexu illigatam esse, sine qua si esset mundus, solidissima quæque corpora dissipata conspicerentur, brachia nobis deciderent ex humeris, manus a brachiis, digiti a manibus, articuli a digitis &c. omniaque denique corpora scopæ forent dissolutæ.*

Appendix Dissertationis est explicatio Problematis prioris, quo Systemati Cometarum annexo quosdam offenderat.

Cæterum se primum de gravitate ætheris cogitasse, qua dura corpora cohærent, *Bernoullus* noster putaverat. Sed cum bona pars Dissertationis sub prælo prodiisset, ab Amico monitus, in *Malebrancii* sagacissimi Philosophi Scrutinio veritatis (*Recherche de la vérité lib. 6. cap. 9.*) reperit eundem iisdem rationibus & exemplis gravitatem ætheri asseruisse. Non diffitetur, antehac librum illum se perlustrasse fugitivo oculo, veruntamen non observasse se, saltim non meminisse, tale quid sibi ibi occurrisset: fortuitum ergo consensum dicens, non invidere laudem inventionis cupit *Malebrancio*.

*CENOTAPHIA PISANA CAESI ET LUCII
 Caesarum, dissertationibus illustrata a Fr. Henrico Noris
 Veronensi, Augustiniano, Sereniss. Magni Ducis Etruria
 COSMI III Theologo & in Pisano Lyceo Historiæ
 Ecclesiasticæ Professore.*

Venetiis, apud Paulum Balleonium, A. 1681. in fol.

Inscripta marmora, literatosque lapides, Deorum videlicet templa, aras, tabulas votivas, obeliscos, columnas, cipposque sepulchrales, quam optimos fidelissimosque antiquitatis omnis testes atque interpretes esse, nemo eruditorum temere abnuet. Itaque cum, relegata ad Garamantas barbarie, reflorescere in Italia Germaniaque bonæ literæ ocepissent, Inscriptiones id genus magno studio & exquisita diligentia collectæ hinc inde, & ex tenebris, ad quas damnatæ videbantur, in publicam lucem sunt protractæ. E Germanis huic operæ insudarunt Conradus Peutingerus, Johannes Huttichius, Petrus Apianus, Bartholomæus Amantius, Michael Scrinus, Laurentius Schraderus, Nathan Chytræus, Franciscus Svercius, Henricus Smetius, Marcus Velferus, & qui unus instar omnium est, Janus Gruterus, quippe qui absolutissimum Inscriptionum opus sub initium seculi hujus edidit. Ex Italis, quorum patria fœcundissima quædam antiquitatum omnium mater est, Cyriacus Anconitanus, Jacobus Mazochius, Johannes Marcanova, Sebastianus Maccius, Johannes Zaratinus Castellinius, Cassianus a Puteo, Laurentius Pignorius, Jacobus Philippus Thomasinus, alii. Quandoquidem verò plurimæ Inscriptiones tam lectu quam intellectu sunt difficiles, vel quod corrosæ admodum sint, vel detruncatæ, Oedipis omnino fuit opus, qui solverent hæc veluti ænigmata atque interpreta-
 rentur. Oedipos igitur hac in re egere, h. e. Inscriptiones a se aliisque collectas commentariis ac notis illustrarunt Bonaventura Castilionæus, Antonius Bosius, Sertorius de Ursatis, Octavius Boldonius, Humphridus Prideaux, & qui vel principe inter hos loco constitui meretur, Thomas Reinesius. Nec eximendus horum numero est Onuphrius Panvinius Veronensis. Hic enim florentis Reipublicæ Romanæ fastos post Sigonium ut conderet, non Imperatorum tantum numismata aliaque
 P plura

plura antiquitatis cimelia perlustravit, sed & Lapidum Inscriptiones tota urbe atque Italia sparsas collegit. Et hic est ille Panvinus, quem uti sympatriotam agnoscit *Fr. Henricus Noris* (nam & ipse Veronensis est) ita imitandum quoque sibi in accurata rerum antiquarum peruestigatione proposuit. Est *Noris* equidem professione Theologus, Augustinianus quippe & in Academia Pisana, quæ Magno Hetruriæ Duce Patrono ac Nutricio gaudet, Historiæ Ecclesiasticæ Professor; quam spartam etiam se probe adornare, emissa in lucem, ut alia nunc taceamus, *Historia Pelagiana & Dissertatione de Synodo V Oecumenica, in qua Origenis ac Theodori Mopsuesteni, Pelagiani erroris auctorum justa damnatio exponitur, & Aquilejense schisma describitur, nec non Vindiciis Augustinianis pro libris a S. Doctore contra Pelagianos ac Semipelagianos scriptis* (quæ omnia junctim edita sunt Patavii a. 1673, recusa deinde in Germania a. 1677) sat abunde testatum fecit. Sed hunc Theologum Pontificium rei antiquariæ atque nummariæ non minus, quam Panvinium, concivem suum, esse quam studiosissimum atque scientissimum, cum *duplex ejus Dissertatio de duobus Diocletiani & Licinii nummis, cum auctario Chronologico de Votis Decennialibus Patavii in fol. a. 1676 edita, tum Cenotaphia potissimum Pisana Caji & Lucii Caesarum dissertationibus ab eo illustrata, & Venetiis a. 1681 in folio impressa, illustri admodum sunt documento.* Nam in his non Historici tantum ac Chronologi obit partes, sed acerrimi quoque Critici atque Philologi; quemadmodum & ipse f. 63, se non tam historiam jam, quam Philologicos Commentarios scribere profitetur. Nimirum in hoc Volumine, quod & ipse titulus præ se fert, *Colonia Obsequentis Juliae Pisanae origo, vetusti Magistratus, Sacerdotum Collegia; Caesaris utriusque vita, gesta & annæ eorundem inferiæ exponuntur, & aurea utriusque Cenotaphii latinitas demonstratur.* Erant equidem hæc Cenotaphia jam tum, cum vix reperta in agro Pisano, & in pulcherrimo urbis illius cœmeterio collocata essent, a *Curtio Pichena* in Commentariis in lib. I Taciti scriptis publicata; imo abs *Ferdinando* quoque *Ughello* Tomo III Italiæ sacrae, ubi Pisanae Ecclesiæ Archiepiscopi referuntur, inserta, sed mirum quantum deturpata & mendis undique scatentia. Ea itaque erroribus repurgatis nitore pristino restituit *Noris*, nec æri tantum insculpta in

Operis frontispicio exhibuit, sed & dissertationibus longe eruditissimis, addo, & prolixissimis, elucidavit.

In Dissertatione prima, quæ VI capitibus absolvitur, Auctor agit de *Pisana Colonia antiquitate, ejusque vetustis Magistratibus & Sacerdotum Collegiis*. Ac I quidem Capite originem Pisarum deducit a Pisæis, antiqua Peloponnesi gente, qui Trojanorum profugorum spoliis onusti, & victrice classe in Hetruriæ littora delati, prima Pisanae urbis fundamenta jecerint. Addit postmodo, Romanis cum Liguribus in agro Pisano commissa fuisse prælia, Pisasq; ea tandem tempestate, qua Pyrrhus in Italiam venerit, Romanorum dominio se submisisse. Liguribus tandem, qui Pisanos valde infestant, a P. R. debellatis, atq; in longinquas terras abire jussis, Coloniam Latinam Pisas, sic ipsis Pisanis postulanti- bus, ductam, Pisanosque jus civitatis Romanæ indeptos, tribuique Galerix (nam Romæ 35 tribus erant) fuisse accensitos; Pisis etiam Prætores, Pro-Prætores, Consules, legionesque ipsas, durantibus per LXXX annos bellis Ligusticis hiemare consuevisse. *Cap. II*, præmissis de Coloniis militaribus, quas Sylla, postque illum Julius Cæsar ad continendam in potestate Italiam invexerat, discursu, ad Coloniam militarem Pisanam accedit, & cur *Julia*, cur item *Obsequentis* nomen tulerit, luculenter ostendit. *Julia* autem dicta vel a Julio Cæsare est, vel, ut Noris autumat, ab Augusto, qui & ipse Cajus Julius Cæsar Octavianus audierit; a quo & iterum Coloniam Pisas fuisse deductam conjicit, quod magna veterum colonorum pars absorpta bellis civilibus fuerit. *Obsequens* autem eo, quod, cæteris urbibus colonos invitæ suscipientibus, Pisani spontanea liberalitate domos & agros victori gentium populo, quo liberati ab hostibus vicinis fuerant, tradidissent. *Cap. III* Pisanae colonix Magistratus ex vetustis Inscriptionibus producuntur (nam & horum in Lucii Cæsaris Cenotaphio injicitur mentio) Duumviri videlicet, quibus fasces duo concessi erant cum lictoribus; Quæstores qui vectigalia, portoria, tributa, decimas fructuum frugumque, omnes denique publicos redditus P. R. curabant, inque ærarium Romanum deferebant; Ædiles item ac Decem-primi vel Decuriones, qui idem in Coloniis erant, quod Romæ Senatores, unde & Senatores non raro sunt appellati. *Cap. IV* antiqui Coloniae Pisanae Sacerdotes seu Flamines Augustales exhibentur (nam in Cenotaphio *Statulenus Flamen*

Augustalis nominatur) Augustales illi sic dicti ab Augusto, cui adhuc vivo uti templum Augusteum, ita Sacerdotes quoque a Pisaniis erant consecrati; quemadmodum & Julio Cæsari adhuc superstiti M. Antonius, teste Cicerone in II Philippica, *Flamen Dialis* fuerat designatus. Hi *Flamines Augustales* non confundendi cum *Sodalibus Augustalibus*, quorum Collegium ex XXV post Augusti fata abs Tiberio componebatur. Flamines præterea alii municipales, alii provinciales, alii etiam perpetui erant, alii temporarii, ut liquido a Noris ex vetustis Inscriptiōnibus demonstratur. *Cap. V* Pontificatus veterum Romanorum exponitur; Statulenus siquidem non *Flamen tantum Augustalis*, sed & *Pontifex minor publicorum P. R. sacrorum* in Cenotaphio Cajano appellatur. Scilicet & Majores & Minores erant Pontifices. Majores numero erant XV, e quibus Pontifex maximus legi suevit; minorum, qui speciale collegium constituebant, numerus est incompertus. Commodum hic Pontifices XV Ciceroni in Orat. de domo sua nominatos ordine perceret Illustrator omnes, eorumque tum familiam, tum dignitates, res gestas atque fortunam operose exponit. Ad Pontificem postea minorem Statulenum reversus, de Diis municipalibus, quos ante jus civitatis Romanæ urbes illarumque cives coluerant, disserit, distinguensque Pontifices perpetuos a temporariis, suam de *Pontificibus Quinquennialibus* sententiam annectit. *Cap. VI*, quia autem præter Pontifices, & *Augures* ad templa dedicanda, Comitia Decurionum habenda, aliaque more Romano, præmissis auspiciis, facienda in Cōloniis constituebantur, de illis quoque dicere quippiam Panvinius Virbius voluit. Et hi ipsi erant *Sodales Augustales*, quos a *Flaminibus Augustalibus* discriminandos esse, jam dictum. Nimirum uti Pisani honoris causa Augusti adhuc superstitis sacerdotem, quem Flaminem Augustalem dixere, vocaverant, ita Tiberius, ejusque exemplo plerique in urbe Sodales Augustales, qui consecrati post mortem Augusti tanquam Numinis sacra peragerent, constituebant. Ex his sex primi nominati *Seviri Augustales*, Magistri item *Augustales*, cumque numerus eorum in Cōloniis ac municipiis excresceret, in *Seniorum* ac *Juniorum* Collegium distinguebantur, quibus omnibus Seviri illi præerant.

In Dissertatione II *Caji & Lucii Cæsarum*, quorum honori dedicata erant *Pisana Cenotaphia*, *vita & res gesta* capitibus XVIII exponuntur:

tur. Itaque *Cap. I* agitur de patris M. Agrippæ Vipsanii tum natalibus obscuris (nullis enim majorum imaginibus erat inclutus, imo gentis plebejæ atque ignobilis) tum matrimoniis ejus illustrissimis, rebusque gestis longe maximis; de Caji item & Lucii nativitate, illorumque ex Vipsaniis in Julios & Cæsares transitu per adoptionem Augusti facta, nec non educatione, cui præter Verrium Flaccum Augustus ipse fuit moderatus. *Cap. II* de novo matrimonio, quod Julia post extinctum in Campania Agrippam, editumque in lucem Agrippam posthumum cum privigno Augusti Tiberio, sic volente patre, iniit; dein de Caji primis militiæ sub vitrico Tiberio adversus Germanos misso rudimentis, & fascibus consularibus ei vix annos XIV nato, inusitato hæctenus exemplo collatis. *Cap. III* de titulo *Principum Juventutis*, qui & Cajo & Lucio fuit datus, deque Tiberii, cum Tribunitiam potestatem abs Augusto accepisset, in insulam Rhodum secessu, & probabili hujus causa. *Cap. IV* de Toga virili a Cajo induta, Romanisque circa eam rem ceremoniis, de anno togæ sumptæ, & de congiario ab Augusto die virilis togæ a Cajo sumptæ dato. *Cap. V* de Pontificatu Caji, ubi occasione nummi cujusdam universus Sacerdotum Romanorum habitus, insignia & officia exponuntur, Pontificum nempe, Augurum, Quindecim-virorum atque Epulorum. *VI* de Herodis, cui regnum Judææ a P. R. delatum tum erat, regimine, deque mirifica Josephi, Judaici Historici, cum annalibus Romanorum congruentia. *VII* de honore Augurum, qui & Lucio Cæsari fuerat collatus, ut & de patronis Coloniarum & Urbium, qui ex præpotentibus civibus Romanis legebantur. Nam & Lucius Juliæ Pisanæ Obsequentis patrocinium susceperat a Pisanis exoratum. *VIII* de titulo *Patris patriæ* Augusto Imperatori dato, de templi Martis ultoris dedicatione, de Naumachiis ab Augusto exhibitis, & filia Julia ob adulteria in insulam Pandatariam relegata. *IX* de Armeniæ & Arabiæ tumultu (qua occasione de Regibus Armeniæ differtur) & expeditione ad reprimendum illum instituta. Nam Cæsar Dux huic bello destinatus, eique tanquam rector juventæ M. Lollius adjunctus una cum Marco Censorino, Cneo Domitio, & Sejano. *X* de templo Jani ab Augusto ter clauso (ubi obiter, quo anno Ovidius natus, & quo tempore in exilium abierit, disquiritur) deque Tiberii Rhodo Samum tum navigantis cum Cajo in Asiam tendente congressu.

XI de Romanis in Oriente provinciis, ad quas cum extraordinario imperio Cajus Cæsar tum mittebatur, & Regibus ac Dynastis Asiaticis, qui tanquam amici sociique P. R. advenientem eas in regiones Cajum Augusti filium quæsitissimis honoribus exceperunt. *XII* de Caji in Arabiam expeditione; ad quam feliciter obeundam cum Juba, Rex Mauritaniæ, libros Geographicos ad Cajum scripsisset, *ὡς ἐν τῷ Ἰσθμῷ* de Juba aliisque Mauritaniæ & Numidiæ Regibus differitur. *XIII* de Consulatu Romano a Cajo in Syria inito, ejusque Collega consulari L. Æmilio Paulo, deque hujus & uxoris Juliæ, quæ neptis Augusti & Caji foror erat, miserabili exitu. *XIV* de Caji Cæsaris cum filio Phraatis, Parthorum Regis, colloquio, paceque inter Romanos & Parthos sancita; de Tiberii Romam reditu, de Lucio in Hispaniam misso, deque Æmiliæ Lepidæ, quæ sponsa destinata ei fuerat, Patre. *XV* de morte Lucii Cæsaris, deq; Inferiis annuis seu honoribus parentalibus abs Pisanis eidem decretis. *XVI* de Sulpicio Quirinio aliisque præsidibus Syriæ, de Augusti in Asiam itinere, ejusdemque Romam reditu, & ludis Actiacis post hunc institutis. Hic prolixum illud de præsidibus Syriæ parergon inferitur, eo quod plurimos circa illos errores historicos chronologicosque Auctor deprehenderat. Enumerat itaque antecessores Sulpicii Quirinii omnes, nec hostantum, sed & successores, quia & Montacutius eos ad Hierosolymæ usque excidium percensuerat. Fuerunt autem secundum Auctorem Syriæ Præsides isti, & hoc ordine: Sextus Cæsar, Q. Cornificius, L. Stadius Murcus, P. Cornelius Dolabella, L. Cassius, L. Decidius Saxa, P. Ventidius Bassus, C. Sosius, L. Munatius Plancus, L. Calpurnius Bibulus, Q. Didius, Varro, M. Tullius Ciceronis filius, M. Vipsanius Agrippa, M. Titius, C. Sentius Saturninus, P. Quinctilius Varus, P. Sulpicius Quirinius, Q. Cæcilius Silanus Creticus, Cn. Calpurnius Piso, L. Pomponius Flaccus, Tiberius, L. Vitellius, P. Petronius, C. Cassius Longinus, T. Numidius sive Ventidicus Quadratus, Domitius Corbulo, Cincius, C. Cestius Gallus & P. Licinius Mucianus. Hi Syriæ fuere Præsides ab A. U. 707 usque ad A. U. 822, quo Syria omnis, ut ait Tacitus, a Vespasiani sacramento fuit. Sed e diverticulo cum Auctore redeamus in orbitam. *Cap. XVII* agitur de felici Caji in Armeniam ingressu, atque infelici ex ea regressu. Tumultibus enim in Arabia compositis, Parthos ad petendam pacem adigebat Cajus, Armeniisque

que acie victis novum illis Regem Anobarzanem, Tigrane ejecto, imponebat: sed cum in obsidione Artageræ a præfecto urbis vulneraretur per insidias, valere incipiebat pessime, cumque in Italiam reverteretur ab Augusto revocatus, in Lycia Princeps summo imperio destinatus moriebatur. Annus itaque & dies, quo obiit, h. l. excutitur. Si illustratori nostro habenda fides, Cajus Cæsar mortuus est d. XXI Febr. A. U. 756, & ante ipsum Lucius Cæsar d. XX. Augusti A. U. 755. *Cap. XVIII* de luctu Augusti, de Agrippa Posthumo, Cæsarum fratre, & Tiberio ab eo adoptato, de Basilica Caji & Lucii, deque porticu a Livia in honorem eorundem extructa, (de Caji Cæsaribus ossibus cineribusque Romam deportatis & nemore sub nomine Cæsarum conferto, agitur.

In Dissertatione III *Inferiæ Cajo & Lucio Cæsaribus a Colonia Pisana decreta IX capitibus explicantur*. Nam in his Cenotaphiis ritus veterum Romanorum funebres tam fuse ac dilucide describuntur, ut vel hoc nomine inter præcipua P. R. monumenta reponenda esse videantur. Noris eos tantum hic ritus exponit, qui in Tabula Lucii Pisana recitantur, ac *I* capite agit de vestibibus lugentium atris atque albis; *II* de templis Deorum ac thermis in luctu clausis, *III* de diebus atris apud Romanos, geminaque Christianorum circa dies superstitione, de diebus item Ægyptiacis in Calendario (quod post Hervvartum & Bucherium Lambecius notis illustravit) vetusto annotatis, & de Ludis Circensibus ac Scenicis; *IV* de cadaveribus extra urbem concrematis atque aris sepulcralibus; *V* de Inferiis seu victimis crematis ac libamentis funebribus; *VI* de tempore nocturno lugubribus sacris destinato, de die, quo annuatim Cæsaribus est parentatum, de cereis & facibus in funere accendi solitis; *VII* de cinctu Gabino sacris operantium, & de pyra seu rogo; *VIII* de statuis & columnis in honorem illustrium virorum positis, iisque equestribus & pedestribus, quales Cajo præ Lucio fuere decreta, & *IX* de lege Ælia Sentia, quandoquidem in Cenotaphio Cajano & Sexti Ælii Cati tanquam Consulis id temporis Romani fit mentio.

In Dissertatione IV *Latinitas & Orthographia utriusque Tabule Pisane a Viri clarissimi censura defenditur*. Intelligit autem Fr. Noris Octavium Boldonum, Episcopum Theanensem, qui in libro II Epigraphicæ duplicem Latinitatis facit ætatem; aliam videlicet auream Romæ, aliam in Coloniis Romanis deteriorem, inque his Inscriptionibus

nibus, quamvis aureo seculo eas natas esse non abnuat, impuræ Latinitatis apparere vestigia contendit. Auctor itaque posteaquam in dissertationibus antedaneis Historici, Chronologi, Philologicque partes non infeliciter est tuitus, Grammaticum ex professo nunc agit, seque in hac quoque palæstra Roscium probe exercitatum repræsentat. Ac I capite non infitetur, latinitatem puram aliquid limi ex diversis Romanorum coloniis attraxisse; Lapidetamen Romano Imperio florente inscriptos longe certiores testes censendos esse dicit, quam vetustissima quæque volumina, tot indoctis librariorum manibus defœdata; in quibus tamen in codices referendis peccari non minus, quam in libris exscribendis, ob exscriptorum vel inscitiam, vel negligentiam possit; quale quid & Cenotaphiis Pisanis obtigisse ex *Curtio Pickena* & *Ferdinando Ughello*, qui ea mendosissima publicaverant, ostendit. Cap. II auream utriusque Cenotaphii latinitatem vindicat, tum ex Lapidibus, quos vocat eruditis, tum ex celebratissimo illo Codice Virgiliano, qui in Laurentiana Florentiæ Bibliotheca hodiedum sancte asservatur. Est enim codex Romana majori litera exaratus, ac tantæ, sic censente Nicolao Heinsio, qui & novissimam Virgilii editionem ad ejus faciem reformavit, vetustatis, ut parem per universam Europam nullum habeat; certe mille ducentorum circiter annorum antiquus, & Lucas Holstenius ut autumat (qui per aliquot menses in Bibliotheca Medicea habitavit, judiciumque postea de nobilioribus ejus MStis tulit) circa Valentis & Theodosii tempora scriptus, & deinceps a Turcio Rufo Aproniano Asterio, qui Romæ consulatum cum præsidio A. C. 494 Theodorico in Italia regnante gessit, (nam & ejus familia hac occasione a Noris evolvitur,) emendatus. In eodem capite & subsequis voces harum Inscriptionum impuræ latinitatis Boldono incusatas defendit Noris mascule, armis non aliunde, quam ex antiquitate Romana, & Codice, quem diximus, Virgiliano sumtis. Cum enim Boldonus dicendum fuisse contenderet *Maximus* pro *Maxsimus*, *cæterum* pro *ceterum*, *quotannis* pro *quodannis*, *atque* pro *adque*, *præerunt* pro *prærunt*, *Imperii* pro *Imperi*, *ultra extremos fines* pro *ultra extremas finis*, *devictis* pro *devicteis*, *vulneribus* pro *volneribus*, *acervus* pro *acervos*, *simillimum* pro *simillumum*, *obiit* pro *obit*, *neve* pro *nive*, *spoliis* pro *spoleis*, *Cai* pro *Gai*, *Gabino* pro *Cabino*, *legitime* pro *legitume*, *in perpetuum* pro *in perpetuum*

petuom &c. hæc omnia Fr. Noris amice conspirare cum aureæ latinitatis scriptione ex antiquissimis Romanorum Inscriptionibus Scripturisque contra Boldonum adstruit. In eadem VI & ultimo non *orthographiam* tantum, sed & *phrases* Cenotaphiorum horum manu quasi asserit, subque finem *de accentibus* quoque, qui & ipsi in utraque tabula visuntur, aliquid adnotat, eosque non recenti quadam consuetudine, quod multi Eruditorum existimant, sed jam olim imperante Augusto, ipsaque adeo ætate Latinitatis aurea apponi consuevisse, tum ex his ipsis Inscriptionibus, tum ex priscis Grammaticis demonstrat. De cætero uti in hac ultima dissertatione, ita in antecessis quoque Auctor asserta sua tum adductis Romanorum Historicorum ac Poetarum verbis, tum Inscriptionibus maxime, iisque non Gruterianis tantum, sed & aliunde acceptis confirmat; non paucas etiam illarum corrigit, inque meliorem faciem reformat. Eadem etiam libertate, qua in Historia Ecclesiastica aliisque libris fuit usus, scriptores cujuscunque religionis atque ordinis, eosque qua anteriores, qua recentiores, per totum hoc opus refellit; in Dissertatione II maxime, in qua infinitos pene prochronismos, metachronismos, aliosque errores Virorum maximorum ac celeberrimorum detegit ac confutat. Non refellit autem tantum, sed justis subinde laudibus scriptores allegatos exornat. Nec absque gratæ mentis indicio pulcherrimisque encomiis eos nominat, qui ex cimeliarchiis suis tum numismata tum inscriptiones aliaque antiquitatis rudera lustranda ipsi suppeditarunt, Christinam inprimis Reginam, Principemque Serenissimum suum COSMUM III, ac præter hos Julium Justinianum D. Marci apud Venetos Procuratorem, Johannem Maurocenum ad eandem dignitatem evectum, Dominicum Theopolum Patritium Venetum, Carolum Patinum Equitem & Professore Patavinum, Carcavium nummaria antiquitatis apud Regem Gallia custodem ac Bibliothecarium, Cæsarem Leopoldum Auximam, Johannem Petrum Bellerium, Josephum Magnavacam, Antonium Magliabecum, Johannem Lazara, Apollonium Bassetum, Jacobum Sponium, alios. Annexus est in fine *Index rerum notabilium*.

ACTA ERUDITORUM
NOVA METHODUS DETERMINANDI
Maxima & Minima, Auctore D. T.

Quia quidam ex Amicis, cum viderunt Methodum meam Tangentium, quam in Actorum horum mense Decembri superioris anni p. 391, sqq. communicavi, apprime desiderarunt scire, qua ratione hinc determinare valeam maxima & minima, aut num hoc forte eadem Methodo non possit præstari: hic quædam, quo horum petito satisfiat, aperire constitui.

Notandum itaque *primo*, quod determinatio Maximorum aut Minimorum nihil aliud sit, quam determinatio specialis casus circa Tangentes Curvarum. Quod ut facile capias, exemplo illustrabo. Sit quæcunque indeterminata $BC = X$, quæ determinare debet maximum aliquod; litera a denotet datam aliquam lineam BH ; maximum quod determinari debet, sit $aax^3 - 2ax^4 + x^5$; hoc maximum representetur per lineam FG , quæ ponatur æqualis y ; erit itaque $aax^3 - 2ax^4 + x^5 = x^5$, quæ utique æquatio curvæ alicujus naturam ope duarum indeterminatarum exprimit. Jam vero, ut maximum hoc inveniatur, nihil aliud opus, quam ut hujus Curvæ $BDFH$ maxima ordinatim applicatarum determinetur; hæc autem cum sit linea FG , ubi Curva hæc tangitur a linea EF parallela axi BH , nihil aliud opus, quam quærere Tangentem hujus Curvæ $BDFH$, in quovis puncto generaliter, atque tunc omnes speciales casus quoque determinati erunt, & per consequens etiam hic ipse, ubi linea EF seu Tangens parallela est axi. Sit itaque in præsentis exemplo $AB = t$, juxta re-

$$\text{gulam quam exhibui de Tangentibus, erit } t = \frac{2aax^3 - 2ax^4}{3aax - 8ax^3 + 5x^4}$$

Notan-

Notandum *secundo*, prout facile perspicuum, quod si Tangens EF est parallela axi, denominator hujus fractionis æqualis est 0 seu nihilo. Unde habebitur $3aa - 8ax + 5xx = 0$, æquatio, ope cujus quantitas x & proinde maximum determinatur.

Notandum *tertio*, quod pro eadem quantitate BG determinanda, si maximum aliquod detur, semper alia adhuc æquatio possit inveniri, quærendo Tangentem ab altera parte hujus Curvæ. Cum vero sic duæ Æquationes habeantur eandem incognitam includentes, non difficile erit rerum harum peritis determinare id quod quæritur. Sic ponendo $LH = Z$, erit maxima $a^3zz - 3a^2az^3 + 3az^4 - z^5 = y^5$; hinc juxta regulam meam de Tangentibus erit $HM = \frac{3a^3z - 6a^2az^3 + 3az^4}{2a^3zz - 9a^2az^3 + 12az^4 - 5z^4}$

Unde jam juxta annotationem secundam denominator hujus fractionis $2a^3 - 9a^2z + 12az^2 - 5z^4$ æqualis 0, in qua æquatione si restituitur loco z quantitas ipsi æqualis $a - x$, obtinetur $-3ax^2 + 5x^3$ seu $x = \frac{3}{5}a$ æquatio secunda, ope cujus longitudo BG invenitur.

Atque sic fundamentum aperui, unde tam expedita methodus maxima & minima determinandi derivatur, ac hæctenus ullam videre mihi licuit, quæque talis:

Sit BH data aliqua æqualis a, cujus respectu maximum aut minimum aliquod quæritur: ponatur $BG = x$ & $GH = z$, jam

Primo erit $z = a - x$.

2. formetur maximum ope quantitatis z, ita ut x non ingrediatur compositionem hanc. Sit autem exempli gratia maximum illud $a^3z^5 - 3a^2az^6 + 3az^7 - z^8$, in qua quantitate termino, ubi z duas obtinet dimensiones, præfigatur binarius; ubi 3 habet, ternarius; ubi vero quatuor, quaternarius, atque sic porro semper exponens potestatis z eidem termino præfigatur: totum vero aggregatum sic proveniens adæquetur nihilo: erit itaque in præsentis exemplo $5a^3z^5 - 18a^2az^6 + 21a^2z^7 - 8z^8 = 0$, seu $3a^3 - 18a^2az + 21a^2zz - 8z^3 = 0$.

3. In hac ultima æquatione restituitur $z = a - x$ & invenietur simplicissima æquatio pro quantitate x, quæ maximum seu minimum desideratum determinat; veluti in præsentis exemplo, si in æquatione $3a^3 - 18a^2az + 21a^2zz - 8z^3 = 0$ restituitur $z = a - x$, invenietur $x = \frac{3}{8}a$ ope cu-

ius maximum desideratum utique determinatum est. Spero itaque me hisce, qui tale quid a me rogarunt, abunde satisfacisse. Ubi ex occasione moneo, quod in editione Methodi meæ de Tangentibus Curvarum in articulo tertio p. 392 Actorum anno 1682 quædam false sint impressa, verba nimirum hæc: *Transposita vero y cum signo-- omnes termini ponantur æquales nihilo seu o.* Debet enim esse: *Si vero maxima potestas quantitatis y penitus absit, omnes termini ponantur æquales nihilo seu o.* Itidem in articulo penultimo, ubi dicitur, *ac assumatur æqualis,* debet poni, *assumatur AD æqualis.*

NOVA INVENTIO TUBI, PROMTI USUS

*Et sumtus minimi, quantumcunque grandibus conspici-
liorum vitris adhibendis, cælum terramque versus, in-
serviens: scripto ad Dominum Borellum, Regiæ
Scientiarum Academia, transmissio de-
lineata. 1682.*

Ex Gallico in Latinum translata, ex Diario Eruditor.

Parisiensi XXIX. 14. Dec. 1682.

Die 18 nuperi Novembris Dominus Borellus Academia Regiæ Tractatum communicavit, quem antegresso mense Septembri acceperat, cum titulo: *Telescopium Catadioptricum & Diacatoptricum, sive descriptio aliquot machinarum, ad faciliorem Telescopiorum usum accommodatarum,* autore Domino Buffat Tolosano, Dioceseos Rivenfis incola.

Cum longiora Telescopia præstantioris etiam sint effectus: eadem e vitris majoribus construendi ratio vel mille mediis quæsitæ est. Simul ac vero ad longitudines insigniores perventum est, deprehensæ etiam sunt difficultates, quæ in tractatione tuborum 80 vel centum-pedalium, ut nihil se incurvent, & prout res exigat, quaquaversum moveri possint, erigendorum, se obiciunt.

Has difficultates celeberrimus observationibus suis astronomicis Dominus Hevelius in Machina sua cœlesti, ubi constructionem exhibet grandiorum tuborum, conatus est tollere: at cum in omnibus speculationibus suis, tubo mobili ex communi usu assuevisset; illi in debito situ retinendo, tot funibus & trochleis opus habuit, at longe difficilli-

num videatur, per hoc omne decentem harmoniam, summa illa facilitate & regularitate quæ requiritur, servari potuisse.

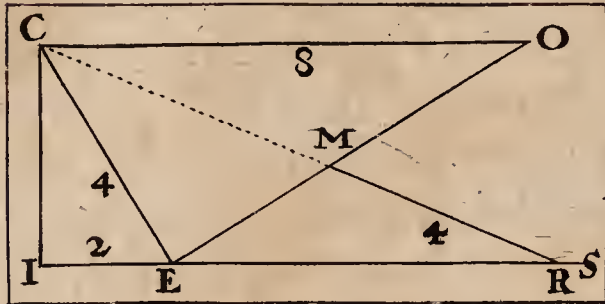
Huic rei Dominus *Boffat* mirificum (utcunque magni, & vel mille pedum sint tubi) adhibet remedium, ingenioso, & intellectu facili commento: structura sc. tubi immobilis ad polum directi, beneficio speculorum planorum mobilium, extremitati tubi aptatorum, objectumque, ut ad oculare deferatur, versus objectivum reflectentium, omnes in universum motus, quos tubus ad cœlum erectus deposcit, supplet. Cumque ita sola specula, quærendis persequendisque objectis moveri sit necesse, tubus hic perpetuo manet immobilis: & quivis eundem ipse pro lubitu contrahere potest, speculis ita dispositis, ut objectum pluries reflectant.

Interea dum tractatus iste imprimatur, nosque delineationem ejus dare possimus, cum explicatione omnium figurarum, quas eximius hic Mathematicus, ostendendis diversis modis, quibus necessarius motus speculorum efficitur, submisit; e re arbitrati sumus, generalem ejus inventi notitiam Curiosis facere: quod sc. in antecessum confiteri omnino nos oporteat, illud & per omnia certum & evidens, ac usus esse posse in Astronomia eximii, ob facilitatem sibi propriam, citra laborem suspensionis & directionis, cujuscunque magnitudinis tubos tractandi.

PROBLEMA GEOMETRICUM DN. COMIERS.

Proposuit Anno 1681 d. 16 Oct. in Diario Gallico generali problema quoddam Mathematicis solvendum Clarissimus Dn. Comierius, centumque aureorum Ludovicianorum præmium illi publice promisit, qui intra triennium, *solo circulo lineisque rectis usus*, idem solverit. Quod quanquam vexatissimum illud Deliacum problema duplicandi Cubi in sinu fovere, adeoque præscripta ratione insolubile nobis quidem videatur; iis tamen, ad quorum manus Gallorum Ephemerides & Mercurius (*Journal des Sçavans, & Mercure galant*) non perveniunt, publicandum duximus: si forte eorum alicui ratio suppetat, qua feliciter, atque huc usque a compluribus in Galliis tentatum esse accepimus, modum hunc solvere, & inventi nobilissimi gloriam juxta ac pretium consequi contendat.

Est vero problema sequens,

Datis in Triangulo rectangulo CIE, latere IE, 2 (eoque ut lubet producto in S) & Hypotenusa CE, 4; data præterea recta CO, parallela lateri IS, 8: super recta terminata EO, per Elementa Euclidea Geometricè assignare punctum M, ut ducta ex C per M recta CR, ejus pars MR, æqualis sit lineæ CE.

OBSERVATIO CIRCA BILIS MOTUM AB epate ad vesicam biliariam & intestinum.

Circa officinam humoris fellei ut Scriptores variant, cunctis Anatomicis constare arbitror. Ego quemadmodum, si non omnem, certe maximam ejus partem in epate elaborari, hujus vero notabilem portionem folliculo fellis infundi, aliis concedo, ita haud parca manu per ductum epaticum & cysticum hoc contingere hætenus suspicatus fui; prout superioris anni Calendæ Januarii horum Actorum pag. 20. seqq. testari potuerunt. Quæ E. postea huc facientia annotavi, publico pariter exponere volui. Scilicet aperto vivi canis abdomine, ex vesicula biliaria omnem expressi hujus humorem, ligavi ductum cysticum, expectaturus, an nihilominus, si subjectum aliquandiu superstes foret, aliquid bilis, non obstante hoc vinculo, denegatoque folliculo fellis cum poro epatico commercio, in illo colligeretur; proin confuto denuo abdomine animal per 24 horas vivum conservavi, vivumque resecuri. Et per ductum equidem communem Cholodochum, bilis ad intestinum confluere videbatur, præter modum tamen insimul tumente extremitate canalıs cystici filo intercepta; nihil autem fellis, sed loco hujus tantillum sanguinis congrumati & sapore amaricante, sine dubio a bilis expressæ reliquiis, tincti deprehendebam. Quo sane experimento in eo confirmatus fui, in cane, homine, similibusque animalibus, quibus pori epatici & cystici adæquata contingit communicatio, notabilem bilis quantitatem, ab epatico ad cystin, per hujus
mea-

meatum, secedere, adeoque ex hac bilem ad intestinum non continuo sed interpolato motu ferri, eum forsan in finem, ut in diverticulo hoc stagnans fermentativam magis induat potentiam.

Quod præter affluxum illum, effluxum ex vesicula necessario interdum impediens, comprobare videtur, quod quæ per ductum intestinale in subjectis vivis continuo motu emanat, bilis aliquoties epaticæ bili similis a me observata fuerit, i. e. talis, qualem ligatoductu cystico, aut plane rescissa vesicula, in aliis deprehendimus, nempe dilutioris flavedinis, consistentiæ fluidioris, saporis minus amaricantis & aliquando dulcedinem saccharo Saturni æmulam in lingua gustantium relinquentem: cum e contra bilem ex eorundem subjectorum folliculis extractam spissiore longe, coloris saturatiore & amaritiei intolerabilis deprehenderem.

*LETTRE DU Sr. N*** CONSEILLIER DU
Roy &c. a son Amy Monsieur Antoine VVion d' Heroual
tresrenommé entre les Sçavans, au sujet des Libelles,
qui de tems en tems se publient en Flandres contre
les RR. PP. HENSCHENIUS & PAPE.*

BROCHIIUS Jesuites.

id est:

EPISTOLA DOMINI * CONSILIARII
Regii ad familiarem suum Dn. Antonium Vionem Hero-
vallium, celeberrimum doctrina virum, de Libellis, qui
subinde in Flandria adversus Reverendos Patres HEN-
SCHENIUM & PAPEBROCHIUM Jesuitas
diffeminantur.**

Actorum Sanctorum, quæ in primi mensis anni hujus Actis pag. 4. recensuimus, a Bollandio coeptum, ab Henschenio continuatum, a Papebrochio perficiendum studium, multorum malevolorum cavillationibus fugillari, & cum primis *Carmelitas* Papebrochio infestos gerere animos calamosque, ob labefactatam ab eo Ordinis ipsorum antiquitatem, criminosi libelli exemplo pag. 13. ceu luculento specimine ostendunt.

ostendimus. Non istam vero tantum, quæ sola ad nos pervenit, sed plures istius generis maledicas circumvolitare chartas, & sub *Prodromi, Armamentarii, & Speculi Carmelitani, Pomi item discordiæ*, titulis editos extare libros, fabulosam Carmelitarum originem levibus argumentis magno molimine adstruentes, & Actis Henschenio-Papebrochianis maligne insultantes, hæc docet Epistola: cujus auctorem, qui dissimulavit nomen, *Carolus Fresneum, Dominum du Cange*, editis studii ac eruditionis rarioris monumentis celeberrimum, & *Glossarii ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis* vasto Opere, ac *Byzantina Historia illustrata* universo Orbi cognitum, perhibuerunt, quorum favore ista ad nos pervenit. In hac id potissimum agit, ut silentio & contemptu generoso vindicandas doceat injurias, ac negligendas chartas amarulentas, indignas quibus confutandis Papebrochius ingenium applicet otiumque impendat: rectius vero facturos censeat Carmelitas, si omissis de origine sui Ordinis anilibus fabulis, quibus Græcis & Romanis veteribus origines cœlestes vaniter jactantibus luxuriosiores ipsi indulgeant, veritati dent victas manus, nec publicum stultitiæ testimonium domestico præconio quærere porro pergant.

GEMINIANI MONTANARII ASTRONOMI

Patavini de Cometa nupero Anno 1682 viso ad

Illustr. Antonium Maliabechium

Epistola.

Patavii, 1682. in 4.

Quanquam scriptum hoc (Italice idiomate editum) epistolæ mensuram non excedat, suffragium tamen ejusdem, tum pro Nodo Cometæ, contra seriem signorum continuo mobili; tum contra caudæ productionem ex refractione radiorum solarium, a figura cometæ depromptum: Prognosticon denique, ex historia Cometæ Anni 1531 ab Apiano observati, huic tantum non per omnia similis, contra Astrologos Italiæ forte dira minituros, detortum, non indigna nobis visa sunt, quorum mentionem aliquam

hic faceremus.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsia

Calendis Aprilis, Anno M DC LXXXIII.

JO. SCHILTERI J. C. DE LIBERTATE ECCLES-
 iarum Germaniæ Libri VII. Accedit de Prudentia Juris Chri-
 stianorum liber singularis; itemque de Fatis Ecclesiarum
 per Joannem divinitus revelatis
 Dissertatio.

Jenæ, 1683. in 4.

INæstimabile libertatis bonum, cujus desiderio homines, nisi a se
 alieni, tenentur omnes, adeo majoribus nostris proprium, ut ni-
 hil avidius prosequerentur, nullaque re magis a ceteris gentibus
 internosci cuperent. Fuere tamen infelicia temporum intervalla,
 quando acerrimi libertatis custodes ac vindices pravis artibus succubue-
 re illorum, qui mutua ope imperii majestatem juvare, eamque omni re,
 & obsequio potissimum tueri debebant. Ecclesia hoc malum in pri-
 mis experta, cujus libertas ab ortu statim, contra fas ac pudorem, im-
 proborum studiis pressa, majoribus obnoxia haut fuit periculis, quam
 cum in perniciem ejus conspirarent sacrarum rerum antistites. Qua
 manu contra, quoque successu aliquando defensa, per vim æque ac do-
 ctorum ingenia steterit illibata, quo consilio rursus, & novis adhibitis
 machinis, vel convulsa inclinaverit sæpe, vel instaurata pristinum
 splendorem receperit, annalium fide constat. Diversa autem heic
 fors populorum noscitur, pro administrationis cura, ac sapientum va-
 rietate, unde graviora certe civitatum ac magnorum imperiorum mo-
 menta æstimari solent. Gallorum felicitas ingens ante omnes, ubi re-
 gum potentia, doctrina episcoporum, ac publica eruditissimorum ho-
 minum consensione, regnum libertatis floret, jamque tot sæculis contra
 vaferrimas aliorum rationes inconcussum persistit. Inter plures hujus

rei testes, æterna sunt nomina, Duareni, Pithoei, Puteani, Marcæ, Baluzii, quibus ecclesia patria sese plurimum debere, & memor fatebitur semper, & merita digne prædicabit. Nos isthac parte inferiores laudare quidem possumus industriam, non sine insigni utilitate probatam, quam in Schardii, Goldasti, & Hortleleri collectionibus fere deprehendimus, sed plenam elaboratamque tractationem ibi frustra requirimus. Ut igitur optimi civis munere fungeretur vir cultu literarum, judicio, rerum agendarum dexteritate, ac prudentia inclitus *Joannes Schilterus J. C.* post varia exquisitæ doctrinæ monumenta, e philosophia, civili sacroque jure, ad communes usus edita, amore tandem patriæ, ecclesiarum in Germania libertati manum admovit, & opus, diu votis præstantissimorum expetitur, primus apud nos septem libris absolvit.

Scopus ei propositus hic est præcipuus, reddere ecclesiam reipublicæ, & concordiam utriusque conciliare; quem etiam in comitiis Noribergensibus, anno secundo ac vicesimo seculi antecedentis, Imperii proceres in oculis habuere, ad formulam primævæ libertatis provocantes: ista autem non impetrata, monstrare, quæ odia, quæ discrimina & inveterata mala sint consecuta, quæque horum causæ extiterint, simul ac remedia salutaria apertius indicare. Et ut ordine singula cohæreant, historica serie libertatis naturam ac vim ab origine ecclesiæ Germanicæ repetit, ex incorruptis veteris ævi documentis, inanissimarum fabularum commentis ubique spreto, vel etiam detectis. Cumque nuda minime sufficiat instituto præsentis narratio, prudentiæ regulas jungit, & ex divino atque humano jure tradit luculenter, quænam ecclesiasticæ libertatis fundamenta habeantur, a quibus posita ac diruicœpta, novis per occasionem dogmatibus callide substitutis, aucta superstitione, ac disciplina antiqua prope sublata: itemque quo conatu, successu & eventu pleraque acciderint. Hinc factò jus adplicat, & controversias ex temporum spatiis, quibus ortæ sunt, æstimatione seriâ expendit, atque ad legum normam dijudicat. Neque etiam raro peramœna digressionem in partes vocat civilem libertatem, quod utraque arctissime copuletur invicem, & unius oppugnatio alterius opem imploret. Argumenti hujus esse censentur, quæ de origine Electorum disquiruntur, deque officiis palatinis in Francorum imperio, de prima eorundem sede, de Germaniarum divisione, de prærogativa imperii, & re-

gni Germanici, de jure Imperatoris universalis, respectu aliarum in orbe Christiano rerumpublicarum, de Rege Hispaniarum, & jure Imperatoris Germanici in Hispaniam, de jure exaugurandi Imperatoris, & similibus non tam obviis ac vulgo putantur. Sed neque contentus, ita secundum diversas ætates, ac sæculorum vicissitudines, lites earumque causas disceptasse; deliberativæ prudentiæ insuper specimina passim exhibet, si quando justitia rei demonstrata, modos recuperandæ libertatis, ejus impedimenta, speciosa involucra, simulacra, occultas in ausu atque consilio rationes, his pariter contraria studia inde ab imperio Caroli Magni aperit, ac denique necessitatem cum justitia reformationis a majoribus institutæ, ex fontibus suis diducit. Quæ de concordia Germanorum, & dissidiorum utrobique auferendorum ratione, salva tamen libertate ecclesiastica, alicubi annectit, orthodoxæ ecclesiæ judicio ac moderatori censuræ ingenuè juxta devoteque submittit. Cognito jam fine, atque tractandi habitu, in præsentis opere, partito etiam singulorum librorum notitia tradenda foret: verum quod Scriptor nobilissimus hoc ipsum data opera in *præfatione ad Lectorem* exequatur largiter, illac remittimus argumenti hujus studiosum.

Liber *de prudentia juris Christianorum* eo pertinet, ut, quæ sub initium libri primi de libertate ecclesiarum, de societate inter Deum & hominem dicta sunt, amplius exponantur, ac præterea cultus divinus inter Christianos rationalis magis magisque innotescat. Magna utique prudentia humana patitur deliquia, nisi huc eatur, & imperfecta illa, mutila atque corrupta ex divina sapientia mensuram accipiat & complementum. Neque potest non magni fieri tale propositum, quo per doctrinæ profanæ gustum, & ordinem proficiendi naturalem, quæ sancta atque veneranda ob sublimitatem omnibus esse debent, non sentientibus ingeruntur; ut nosse incipiant, omnique cura quærant, quæ antea tanquam simpliciora longe infra supercilium suum posita existimabant. Similia quædam conatus erat idem superioribus annis in *moralis introductione ad veram jurisprudentiam*, quæ hoc libro absolvit, & quam illa summa in vita morali sperari queat, quave ratione comparetur, satis abunde docet.

De *Fatis ecclesiarum* ultimo loco differit, quatenus illa per Joannem divinitus revelata sunt, cum ibi multa obveniant, quæ ad illustrationem faciunt eorum, de quibus in præmissis actum. Quamvis autem in-

numeri jam tum hujus revelationis interpretes versentur in manibus eruditorum, id præsertim tamen in præsentī agitur, ut, missis ceterorum opinionibus, perspicua sententia, quæ verbis ac menti Joannis ex fidei analogia & historica veritate conveniat, apte proferatur. Scopum itaque primo demonstrat scriptionis divinæ istius, quod non tam in profundo sensu & recondito eruendo, aut intervallis temporum signandis, quam in cognitione veri status ecclesiastici consistat, qualis inde a tempore hujus revelationis, & quis ille futurus, item, quomodo ecclesia vera a falsa, christianismus verus a simulato & antichristianismo discerni possit. Mox totius Apocalypseos divisionem ostendit genuinam, eamque bimembrem: cujus altera pars continet septem epistolas, ad septem ecclesias Asiæ minoris, quibus fata insinuantur earum, sicut ab initio sese habuerunt; altera vero complectitur capita reliqua, ubi quo propius ad finem accedit, eo diductior est atque explicatior. In singulis annotat, quid evenerit, & sive futuris adhuc sæculis formam det, sive exempla illorum, quæ Deus reprehendat, inque ecclesia cupiat emendari, quidve supersit, in solatium tamen piorum, ut animo semper præsentī atque constanti reperiantur, ac velut in speculo lætam contuantur & expectent catastrophem.

LETTERE DI GIAN PAOLO OLIVA, DELLA
Compagnia di Giesu, Tomo Primo.

sive

Epistolarum Joh. Pauli Olivæ, Soc. Jesu,
Tomus Primus.

Romæ in 4. Bononiæ in 8. 1681.

Auctorem non *Jesuitam* tantum, sed & Societatis illius, per totum orbem multas ob causas famigeratissimæ, caput & *Præpositum Generalem* fuisse, satis notum est. Decessit admodum senex Romæ, æstate anni proxime præteriti. Experientia, in urbe tot excellentissimorum hominum sede, per multos annos, in negotiis gravissimis & variis acquisita, etiam mediocre ingenium excolere potuisset: sed auctori reliqua etiam a natura & eruditione adminicula largiter adfuerunt, quod vel ex epistolarum hoc Tomo, licet non magno, judicari
haud

haud difficulter potest. Scriptæ sunt *lingua Italica*, numero 568, interque eas non paucae ad summos Principes, magnosque omnium ordinum viros; admiranda brevitatem, maxima elegantia & concinnitate, aliisque omnibus artificiis, sine affectatione tamen adhibitis, quibus vel superiores demulceri, vel pares coli & commoveri, inferiores autem, prout res poscit, graviter aut comiter tractari possunt & debent. Sed præstat quædam non vulgaria ex Præfatione, si non ab ipso auctore, certe a non mediocri eloquentiæ aut ingenii viro conscripta, referre. Narratur autem, Auctorem duodecim annorum spatio, neque precibus amicorum, neque superiorum auctoritate induci potuisse, ut in publicationem literarum suarum consentiret. Neque enim decorum muneris Apostolici concionatoris, neque ætati & professioni suæ conveniens putasse, ut chartarum diversissimarum chaos evulgaret. Ante annum etiam hujus seculi quinquagesimum exempla literarum non servasse, cum tamen annis validior, curis minus gravatus, & ingenio vegetior esset. Cessisse tandem minis amicorum, qui dicerent, se post mortem ejus compilaturos & edituros, quæ ad alios scripserit. Terribiliter vero vel maxime fuisse infelicitate *Cardinalis Pallavicini*, cujus veneratio, aliis scriptis quæsitæ, in commiserationem versa sit, cum post mortem ejus epistolæ nullo delectu fuissent publicatæ. Ne igitur suæ ederentur, in universum nempe & promiscue, coactum fuisse quasdam edere; exemplo fere miserorum, qui in vinculis se ipsos jugulant, ne palam cadant sub carnifice; pudori tamen suo consuluisse, quantum licuerit, subtrahendo nimis familiares, aut quas ingratas fore conjecisset; ideoque multas jam revisas, imo & impressas lacerasse. Valde vero absonum visum esse ipsi, postquam plus quam viginti tomis, de rebus sacris, bibliothecas Societatis augmentasset, epistolas edere, materiæ non semper sanctæ aut seriæ, sed sæpe curiosæ, facetæ, certe humanæ. Deinde merito doluisse, quod ex epistolarum voluminibus quatuordecim, amanuensium calamo per annos præfecturæ viginti collectis, in scriniis, secreti custodiendi causa, servari debeant, quæ dictaverit, mandata dando, negotia expediendo, nodos solvendo, casus præveniando, suspiciones diluendo, offensas amovendo, Principibus hoc illudve persuadendo, disciplinam servando, gloriam Dei promovendo: & adigi se patiatur ad edendas reliquias & quisquillas, quæ exhibeant responsiones ad gratulationes in festis, & oblata munuscula, quæque ad

mortes improvisas deplorandas, ad natales infantum celebrandos, ad eventus tristes aut lætos narrandos scripserit. Hoc esse folia præbere, fructus negare; pampinos offerre, uvas pedibus conculcare. Coactum vero ad hoc esse, atque ita in Scyllæ scopulos illisum, ut voraginem Charybdis evitaret: solatia tamen cepisse ab exemplo celeberrimorum Ecclesiæ doctorum. Nam ut Ennodius Ticinensis Episcopus taceatur, qui epistolas Rhetorico acumine, & ironiis pungentibus impleverit; Gregorium certe Nazianzenum, summum Theologum, Patriarcham, solitarium etiam, ad Celeusium Præfectum, ad Basilium, Amphilochem, Anisium, magnarum diœcesium Præsules, acutis sæpe jocos, eaque affabilitate delitiose aliquando usum, ut theologiæ & infulæ oblitus videri possit. Augustinum quandoque ita scribere in epistolis, ac si sub umbra platani cum familiaribus sermones cæderet. Quin ipsum etiam Hieronymum, lapide pectus tundentem, vultum cinere fœdantem, scorpiones lateri applicantem, gratias agere lepidissima eruditione Eustochio virgini, fructus in canistello, & flabella ad abigendos culices mittenti. Sidonii denique Apollinaris exemplum respexisse, cui epistolæ varii argumenti honorem mitræ & nomen sanctitatis non abstulerint: neque impedierint, quo minus is a Bellarmino inter sacros scriptores referatur, & in menologiis memoretur. Sperare igitur ex epistolis his, ut ut indifferentes materias continentibus, neque ad claustrorum solum disciplinam scriptis, hausturos esse viros etiam religiosos ideas aliquas, quibus uti possint ad insipida, quæ evitari non semper queunt, condienda. Optare sane ut epistolis conveniat dictum de arbore Apocal. 22. 2. *Et folia ejus ad sanitatem gentium.* Additur in fine præfationis excusatio alia, de omissis temporum in editione hujus tomi notis, quod auctor plerumque diem & annum exemplis adscribere neglexerit, & autographa sine molestia & temporis jactura haberi & inspicere non potuerint; meliorque ordo in sequentibus tomis promittitur.

MEDULLA THEOLOGIÆ VETERIS TESTAMENTI
Exegetica, Thetico-Polemica, ac Homiletica; seu Epitome Bibliorum Regiorum, Criticorum, Exegeticorum & vindicatorum, quantum ad dicta Vet. Testam. classica numero CCCXXV, opera Johannis Thilonis, SS. Theolog. L. & Lipsiæ ad D. Nicolai Ecclesiasticis.

Lipsiæ, 1683. in 4.

Cum *Matthæus Polus* insigne illud opus, quod *Synopsis Criticorum* Caliorumque *Biblicorum* interpretum inscribitur, indefesso studio elaborandum in se suscepisset, varias & quandoque haud leviter inter se pugnantes diversorum Auctorum sententias cordati Lectoris arbitrio potius dijudicandas relinquere, quam suum ipsius iudicium interponere maluit, sufficere ratus, si optimos quosque *Scripturæ Interpretes* in compendio & uno quasi obtutu perlustrandos fideliter exhiberet.

Verum hanc methodum non satis tutam, sed scepticis fluctuationibus, præsertim apud eos, qui nondum solida *Theologiæ* fundamenta posuerunt, fores aperturam *Vir pl. Rev. L. Joannes Thilo* Lipsiensis, patriæ suæ dignissimus, dum viveret, *Ecclesiastes* existimavit, eamque ob causam in id incubuit, ut *Theologiæ* Studiosos contra illud periculum qualicumque præsidio muniret.

Hoc igitur consilio classica, quæ vocant, *S. Scripturæ* dicta quatuor sectionibus pertractare aggressus est, quarum *prima* præcipuarum versionum collationem sistit, *altera* circa notas philologicas & exegeticas occupatur, *tertia* pro confirmandis fidei articulis & confutandis adversariis theses quasdam *Theologicas* cum suis argumentis & vindictis exponit, & *quarta* denique usus locales, ut appellat, & homileticos subjungit. Sub finem additus est index variarum lectionum, quæ circa *Chaldaicam* & *Græcam* horum dictorum versionem in *Bibliis Regiis Antverpiensibus* & *Polyglottis Anglicanis* deprehensæ fuerant.

Nihil autem in hoc Syntagmate desideramus, quam quod optimo Auctori medullam *Novi Testamenti* eadem methodo concinnare jam parato propositum suum & multorum vota ob mortis interventum implere haud licuerit.

CEREMONIES ET COUTUMES, QUI S' OBSERVENT aujourd'hui parmi les Juifs, traduites d' Italien de Leon de Modena, Rabin de Venise, par le Sieur de Simonville.

id est:

Ceremoniæ & Ritus, qui observantur hodie inter Judæos, translati ex Italico LEONIS Mutinensis, Rabbini Veneti, per Dominum de Simonville.

Parisiis 1681. & Hagæ Com. 1682. in. 12.

Rabbi

RAbbi *Leo de Modena*, quæ Mutina olim dicebatur, conscripserat Italica lingua exiguum librum *de Ritibus & Ceremoniis Judæorum hodiernis*; quem cum non sine mendis A. 1637 Lutetiæ expressum videret, sequente ipse anno Venetiis accuratorem edidit, abscissis quæ displicebant ex prima editione, aliisque & melioribus in locum illorum surrogatis. Dignus liber Christianis visus fuit, qui in alias quoque linguas transfunderetur, ut a pluribus legi posset, quemadmodum Anglicano sermone conversus Londini prodiit 1650; Gallice vero, uti ex Regio privilegio, hujus editionis parti secundæ annexo apparet, 1674. Quamquam vero interpretis nomen in privilegio expressum non est, non alium tamen putamus esse, quam qui novæ nunc dedicationi ad Episcopum Meldensem subscripsit, sc. *Rich. Simonem*, h. e. celebrem illum auctorem *Critices Veteris Testamenti*, Aprili mense superioris anni a nobis delineatæ. Judaicus liber concisus & brevis est, novem octernionibus comprehensus; sed in quinque partes ita divisus, ut I Ædificia, Vestimenta, Synagogas, Precationes, Lotiones &c. II Linguam, Studia, Vota, Ciborum genera: III Festos dies: IV Matrimonium, Circumcisionem, Primogenituram: V denique Hæreticos, Profelytos, Mortem, Sepulturam, Paradisum, Infernum, & his cognata referat. Interpres de suo adjecit præfationem satis amplam, qua meritissimos viros *Buxtorffios* nonnihil pungit, quod in *Synagoga Judaica*, Pater quidem sine ordine pleraque tractaverit; Filius patris Teutonicum foetum Latine editurus partem hujus Judaici libri suo inseruerit, eumque imitari conatus sit, ut confusionem ex paterno scripto tolleret, sicut etiam multa in illo disjecta sub unum caput revocaverit. Itaque in eo est præfationis auctor, ut Leonis parvum librum Buxtorffiano grandiori præferendum esse persuadeat, quod nihil habeat superfluum, multa vero contineat, quæ ne attigerint quidem Buxtorffii. Deinde notitiam Judaicorum rituum ex usu commendat, quem interpretandis S. Scripturis afferant; etiam Hispanicos Judæos tum pronunciatione, tum scriptione Hebraica præstare ceteris docet; cujus rei hanc causam reddit, quod Hispania olim perfectissimos Grammaticos habuerit, sicut Gallia præstantiores Talmudistas. Hæc ex præfatione. Ipsi libello interdum Notas interpres subjecit, quibus cum alias res, tum præcipue Hebræas voces explicat. Quintæ parti inseruit geminum de *Karaitis & Samaritanis* supplementum. Karaitis, adhuc in Occidente fere inco-

gnitis,

ignitis multa falso a Rabbinistis affingi, probat fide Commentarii in Pentateuchum, sub finem seculi XII manu scripti, cujus auctor Karaita *Aaron Josephi filius* appellatur. Ex quo sibi constare ait, Karaitas universam V. T. Scripturam recipere, eamque per seipsam, & quidem secundum literalem sensum, explicare: traditiones non omnes respicere, sed incertas tantummodo, fabulosas, & ridiculas: in ceteris tam ritibus, quam doctrinis a Rabbinistis vel parum vel nihil differre. Altero supplemento ritus Samaritarum describit ex ipsorum ad Scaligerum epistolis, quarum Latinam versionem cum Antiquitatibus Orientalibus, Morino & aliis observatis, Londini 1682 excusam, mense Junio ejusdem anni p. 176 memoravimus. Addit de calumniis, quibus a Judæis Samaritani onerentur; de Pentateucho aliisque libris; & itidem de literis illorum ad Doctores Anglos misis, quarum ultimæ A. 1676 scriptæ Pontificis Samaritani mortem significant. Tandem quæstionem admiscet: an hodieque Samaritani vera sacrificia offerant, quod constare putat ex literis ad Scaligerum: dignum tamen æstimat, quod a peregrinantibus diligentius exploretur.

COMPARAISON DES CEREMONIES DES
*Juifs & de la discipline de l' Eglise, par le
 Sieur de Simonville.*

Comparatio Ceremoniarum Judaicarum cum Di-
 sciplina Ecclesiæ, per Dominum de Si-
 monville.

Parisiis 1681. & Hagæ Com. 1682. in 12.

IN fronte auctor præscripsit, hunc librum instar *Supplementi* esse ad præcedentem Leonis de Modena. Eadem scilicet brevitate, capitibus XIX, plurima pertractat ad religionem & ritus pertinentia. Tenax est cap. 1. hypothesis suæ, quam in Critica Sacra stabilire conatus est, principium credendi non Scripturæ solum, sed & Traditioni asserendum. Quia tamen acris illa Christi in traditiones Judaicas censura difficultatem facit; remedium quærit in examine traditionum ad præscripta Vincentii Lerinensis. Cap. 2. agit de Theologia & Kabbala: Cap. 3. de morali utriusque religionis disciplina: Cap. 4. de legibus & auctoritate

magistrorum. Sed cap. 5. de comparatione Synedrii cum Pontificatu Romano, habet, quæ fortasse non omnibus sui ordinis probabuntur. Pontifici enim majorem potestatem non tribuit, quam Principi Synedrii, qui *Hannaschi* dicebatur: Episcopis omnibus jus suffragii decisi-
vi vindicat: Ecclesiam non a Pontifice ejusque curia, sed ab universa Ecclesia simul sumta repræsentari statuit, cujus caput sit Pontifex D. Petri successor, qui habeat prærogativam suffragii: neque nunc dici posse, *Notus in Italia Deus*, sicut olim vere dicebatur, *Notus in Judea Deus*, dilatato per totum orbem Christianismo. Superfluum etiam esse & nullius fundamenti quæstionem, num Concilium sit supra Papam, an Papa supra Concilium. Concilia enim ad Synedrii exemplum constare debere ex Papa, ut præside, & Episcopis, ut presbyteris assidentibus: quod si schisma oriatur, aliter disquirendum esse. Capp. 6. & 7. Episcoporum officium comparat cum Capitibus sive Præsidibus Synagogarum in urbibus: & ex eodem fundamento assignat Episcopo Presbyteros, quorum ipse primus sit, & aliquando καὶ ἑξοχὴν eodem nomine vocetur. Statuere igitur absque eorum consilio nihil potuisse. Hodie Canonicos in presbyterorum sive assessorum locum successisse, sed cationibus fere sacris occupari. Irridet auctores, præsertim Hispanos, qui Cathedralium Ecclesiarum antiquitatem ad Apostolorum tempora retrahant: tum nugas agere ait Carmelitas monachos in *novo suo Breviario*, ubi tradunt prophetas, Eliæ successores, in monte Carmelo Ecclesiam B. Virgini extruxisse, hosque prophetas Virginem invisisse, & ab hac idem officium recepisse. Laudat veterem tam Synagogarum, quam Cathedralium vel Episcopalianum Ecclesiarum morem, quæ Scholas synagogis & templis adjunxerint. Tridentinum quidem Concilium de restituendis ejusmodi feminariis cogitasse, sed alia plane esse, quæ hodie Episcopi Galliæ instituant. Capp. 8. 9. 10. preces, benedictiones, & festa utriusque ecclesiæ comparat. Cap. 11. & 12. Talmudici operis originem & usum enarrat. Capp. 13. 14. 15. de libris Judæorum, quibus vel in Synagogis, vel in studiis privatis utantur, multa notabilia refert. Cap. 16. Hebraicæ linguæ notitiam Theologis necessariam aut utilem censet. Cap. 17. methodum ad eam addiscendam facilem ostendit, commendatis Schickardi & Buxtorfii libellis Grammaticis. Cap. 18. & 19. de Liturgiis tam Judæorum, quam Christianorum satis ingenue agit, dissentiens a Cardinale Bona, qui Liturgias, Apostolorum nomine insi-

gnitas, genuinas esse statuit, quod auctor probari posse negat. Mutationes etiam Liturgiarum plurimas candide refert, fateturque, Formulare seu Missale Romanum, *Franciscanorum* potius dici debere; cum ab his concinnatum, & a Nicolao III Pontifice promulgatum sit, & ægre, nec ab omnibus Ecclesiis, receptum. Ita brevi hoc tractatu multa continentur scitu & examine digna, nec operam perdet, qui illum in Latinum sermonem traduxerit.

*INDICES SYNTAGMATIS INSCRIPTIONUM, a
THOMA REINESIO collectarum & illustratarum,
in modum SCALIGERO-GRUTERIANORUM adornati.*

Lipsiæ, 1683. fol.

Quod superiori anno prodierat, in Actis Aprilis p. 89. recensitum, *Inscriptionum Antiquarum*, quas collegerat & Commentariis illustraverat THOMAS REINESIUS *Syntagma*, necessariis Indicibus destitutum fuit hactenus: non sine molestissimo desiderio eorum, qui hæc studia & monumenta litterarum colunt. Subveniendum igitur isti bibliopola ratus, ab harum Inscriptionum studioso *Indices* confieri postulavit. Qui optimam rationem existimans, quam invenit Smetius, postea autem perfecit summa diligentia & cura Scaliger, in vasto illo & admirando *Inscriptionum antiquarum totius Orbis Romani Corpore*; ut præcipua quæque & observata in primis digna, per totum Opus quomodo libet dispersa, in certas pro argumentorum varietate classes capitaque digereret, ad quæ singula ejusdem argumenti juxta litterarum ordinem referrentur; eandem tenuit, & *viginti quatuor capitibus* eodem ordine, argumento, & modo, quem Scaliger servavit, adornatis, velut totidem locis communibus, quidquid memorabile tam verborum & notarum, quam rerum in Inscriptionibus occurreret, collectum digessit: ut tabulis his, ad calcem Syntagmatis apponendis, uno velut obtutu cernere liceat

Templa, Sacerdotes, Aras, simulacra Deorum,
Balnea, Aquæductus, Septa, Theatra, Vias,
Sacra, Magistratus, Monimenta insculpta sepulcris,
Marmoreasque omnes Urbis & Orbis opes.

oder Staats-Botschaffter/und dessen hohe
Staats-Berrichtungen.

De Legato ejusq; munere Tractatus, auctore Dn. de
Wicquefort; ex Gallico in Germanicum sermonem
translatus a Joh. Leonhardo Sautero.

Lipsiæ & Francofurti, 1682, in 4.

ETsi post Franciscum Hotomannum, Albericum Gentilem, Hermannum Kirchnerum, Fridericum Marselaerum, Carolum Paschallium, varii de gravissimo Legati munere, dignitate, potestate, juribus ac privilegiis commentarios scribere aggressi sunt; tamen illi ceremoniarum solennia, quæ Legatum maxime observare oportet, in illis tradere vel omiserunt, vel leviter saltem attigere. Itaque ut hanc philosophiæ civilis partem, ab aliis fere omissam, suppleret Dn. de Wicquefort, in libro hoc suo laudabilem operam insumsit. Nam postquam de jure legationis, legatorum divisione, statu, virtutibus, officio ac privilegiis, certas quasi regulas proposuisset, easque cum rationibus, tum exemplis ex recenti aularum historia petitis confirmasset, jus illud ceremoniarum, per mores gentium cultiorum introductum, copiosissime exsequi ac illustrare instituit. Quæ cura ac industria Auctoris amplissimi cum hac in parte fuerit singularis, pretium operæ se facturum putavit D. Jo. Leonhardus Sauterus, si librum hunc Gallico idiomate semel atque iterum antehac publicatum, in Germanicam nostram linguam transferret, ut qui Gallice nesciunt, eundem vernacula nostra expositum legere possint.

*MYSTERIA CERERIS ET BACCHI, IN VASCULO
ex uno Onyche Sereniss. & Reverendiss. Principis ac Domini,
Dn. FERDINANDI ALBERTI, Ducis Brunsvicens. ac
Luneburg. per Epistolam ad eundem evoluta, a Johanne
Eggelingio, Reip. Brem. Secretario.*

Bremæ, 1682. in 4.

Vasculum a sculptore hic exhibetur onychinum, idque *Mantuanum* appellatum haecenus, quod fortissimus Heros *Franciscus Albertus*, Dux Saxoniae Inferioris, Caesariae tum temporis summus militiae Dux, in expugnatione Mantuae, a gregario ipsi milite quodam oblatum, centum ducatis id redemerat. Nunc illud in Pinacotheca Sereniss. ac Reverendiss. Principis ac Domini, Dn. *Ferdinandi Alberti*, Ducis Brunsvicensis ac Luneburgensis, Capitulique apud Argentoratenses Evangelici Senioris, sancte asservatur, capsulae viridi, holoserico intus & extus obductae, funiculoque argenteo cinctae, inclusum. Nam cum solennibus testamenti tabulis id Princeps supra laudatus destinasset carissimae conjugis, celsissimae Principi ac Dominae *Christinae Margarethae*, natae Duci Mecklenburgi ac Gustrovii, haec & ipsa per dispositionem testamentariam devolvi id cimelii ad Germanam suam unicam *Sophiam Elisabetham*, Ducem Brunsvicensem ac Guelfherbytanam, voluit. Quae cum *Ferdinandi Alberti*, doctissimi Principis, fuerit mater, ipsi pretiosissimum hoc vasculum, (nam illud 150000 Imperialium pretio aestimatum esse accepimus) tanquam aliquod praelegatum, ut Jctorum filii vocant, assignavit. Vasculum ipsum tantae magnitudinis est, quanta aere expressa conspicitur, ex onyche integro, cui parem Europa vix vidit, constans, & res insculptas si contempleris, totius paganae Theologiae, seu superstitionis potius, compendiarium quoddam mysterium complectens; ut non abs re censet *Job. Henricus Eggelingius*, Reip. Bremensis Secretarius, in Epistola ad Eundem celsissimum Principem *Ferdinandum Albertum*, qui incomparabile hoc vasculum hodieque possidet, perscripta. Cum enim is suam de hoc onyche exponere animi mentem fuisset jussus, ad nutum clementissimi Possessoris se componens, quid de imaginibus ei insculptis sibi videatur, proluxa epistola, quae & typis publicis exscripta est, edisseruit. Est autem Eggelingio hoc vasculum *Guttum*, quo vinum guttatim in sacrificiis Gentilium fundi suevit. Aliud enim vas est, quo vinum praegustabatur ante sacrificium, quod *simpulum* dictum fuisse constat; aliud, quo inter victimae illud cornua deinceps effundebatur. Quo tempore ac loco fabricatum hoc Guttum fuerit, se dicere haud posse, ingenue profitetur. Ex Appiano tamen colligit, id Mithridatis fuisse Ponti Regis, a Pompejo Magno devicti ac triumphati. Nam in Tauris urbe ejus 2000 pocula ex onyche gemma facta, compactaque auro inventa;

Pompejus etiam, ut refert Plinius, tertio triumpho, quem Mithridate victo egit, primus in urbem *Murrhina* induxit, primusque sex pocula Jovi Capitolino dicavit. Mithridates præterea sacrorum, imprimis Bacchi, eodem Plinio teste, per omnem viam fuit curiosus. Sed cum Guttum isthoc per binas aureas Zonas in tria segmenta, mediumque horum in tres iterum classes satis conspicuas distinguatur, de singulis ordine suam exponit sententiam antiquitatis gnarissimus Secretarius. In prima classe segmenti medii (ita enim vocat) quæ Sacellum quoddam repræsentat, quatuor consistunt personæ, binæ majores, ac totidem minores. Illarum prima, quæ vestita quidem, sed dextrum humerum cum pectore & pedibus denudat, *Proserpina* ei est, sinistra manu floridum attollens papaver; altera, quæ geminas faces tenet, *Ceres*, quippe quæ Proserpinam sibi a Plutone raptam facibus in Æthna accensis quæsisisse per universam terram fertur; tertia fœmella in canistro poma præferens, *Pomona*; & quarta masculus capite vittatus, ac cætera nudus, maritus Pomonæ, *Vertumnus*; quia & hi Semidei gratæ ruriculis sint Numina. In secunda classe, quæ lauro a prima distinguitur, quatuor itidem personæ sistuntur. Harum prima Eggelingio est *Ceres*, sed in curru constituta, & dextra aliquid prætendens, quod in parte epistolæ mythologica muliebri organon esse existimat; secunda *Triptolemus* cum Cerere in curru stans, lorisque serpentes duos alatos regens: fertur enim *Triptolemus* sationem a Cerere edoctus, accepto abs eadem curru cum alatis Draconibus, id beneficii gentibus celeriter omnibus patefecisse. Ante currum hujus procumbit *Bacchus*, isque seminudus, & sinistra cistæ mysticæ resupinatæ, sed quæ uvis plena est, innixus. Juvenis autem alatus supra Bacchum ei est *Zephyrus*, ex antro suo quasi prouens, & *glebas*, ut Claudianus de eo, *fœcundo rore maritans*. In tertia classe quaternarius personarum se offert alius, tres fœminæ videlicet, cum uno juvene, seu viro. Illæ Sacerdotes Græcæ sunt Eggelingio, eæque ob verecundiam erga Deos vittatæ. Et prima quidem dextra porcæ offert, sinistra papaver. Cereri enim & sus & papaver, quod & *Cereale* Virgilio dicitur, offerri consuevere; sus quidem, quia excavatis scrobibus terram convulsisset, papaver autem, quod terram tum rotunditate, tum montium ac vallium inæqualitate, tum seminibus innumerabilibus, sic censente quidem Phornuto, scite præsentet. Altera Sacerdos album hircum seu arietem adducit cornibus

nibus, (nam & Cereri Virenti mactatus est Aries, teste Eupoli) læva
 phialam cum uvīs ac piris adfert. Tertia sedens in canistro fructus ge-
 nibus sustinet, dextra spicam. Juvenis, qui propter ficum arborem fisci-
 nam capite ficis aliisque fructibus plenam gestat, Eggelingio videtur esse
Phytalus. Huic enim Ceres, cum hospitio excepta ab eo esset, ficum
 plantam, ut Pausanias refert in Atticis, elargita est. Sacris ipsis ita
 expositis, ad instrumenta pergīt auctor, quæ in inferiori vasculi zona
 sunt exhibita. Hic primum intuentibus occurrit calathus cum map-
 pa, isque panibus, ut Eggelingio videtur, repletus ex papavere forte
 confectis; dein binæ faces decussatim junctæ: nam facum in sacris
 Eleusiniis longe maximus fuit usus; porro canistrum aliud, sed quod
 cognosci ob gemmæ foramen, quod ad emittendum per aureum tubu-
 lum liquorem spectabat, cognosci satis non potest. Canistra enim in sacri-
 ficiis adhiberi solita, quæ ex cannis, unde & dicta sunt, contexti mos erat.
 Sequuntur Tibiæ, sacrificiis & ipsæ solennes, & facies Bacchi seu Apolli-
 nis, cui supposita est *Fistula disparibus septem compacta cicutis*. Con-
 spiciantur etiam in fundo (loquimur ex mente Eggelingii) patera & ur-
 ceolus, quæ & ipsa ad solennem sacrificii ritum spectabant. Denique
 & saccus exprimitur fructibus refertus, & cista mystica, cui draco insi-
 det, & cui caput senile, quod Sileni esse auctor autumat, est adsculptum.
 Additus est & fasciculus, isque thyrsorum forte vel ferularum. In seg-
 mento superiori jugamentum lemniscatum conspicabile est, idque ex
 implexis frondibus, floribus, pomis, frugum spicis, boumque craniis
 contextum. Sed ne sic quidem mandato Serenissimi Principis fecisse
 satis sibi visus est Eggelingius, nisi & mythologiam sacrorum horum
 subjungeret. Ostendit igitur in his sacris vetustissima ac maxima
 quæque Theosophiæ gentilis contineri. Nimirum cum Sole nihil pul-
 chrius atque utilius, terra nihil benignius advertissent Gentes, illum
 patrem, hanc matrem Deorum atque hominum appellabant, variisque
 nominibus ac cultibus ob varia beneficia venerabantur. *Bacchus* enim
 Sol est; cui serpens tribuatur, eo quod corpora humana, infirmitatis
 pelle deposita, revirescere quasi faciat; *Ceres* terra, mater foecundissi-
 ma, cujus foecunditas non per organon tantum muliebri, sed & cani-
 stra fructibus repleta, nec non per frondes, flores, & crania boum (nam
 sine corruptione nulla fit generatio) denotetur. Deinde & quatuor
 anni tempora ex quatuor signis idem interpret elicit. Nam *Ceres* ve-
 stita

stita & faces tenens *hyemem*; *Proserpina* pectore ac pedibus denudata, & papaver manu gestans, *ver floriferum*; *Vertumnus* nudus *estatem*; & *Pomona* *autumnum* significare illi videntur. Imo & quatuor Elementa ex aliis signis producit; per *Cererem* nempe *terram*; per *Triptoleum*, noctu in ignem a Dea clam obrutum, *ignem*; per *Bacchum* a Nymphis educatum, *aquam*; & per *Zephyrum* *aerem* indicari existimans. Cæterum Bacchus cistæ mysticæ innixus securitatis rusticæ ipsi est symbolum; & Bacchus seminudus, morum in computationibus detectio; nec non Sol de die terram illustrans, & de nocte se abscondens.

* * * *

Et hæc illa Cereris & Bacchi sunt mysteria, prout ex vasculo illo onychino a clarissimo Eggelingio sunt evoluta. Nobis simile quid in mentem statim venit, simul atque Onychem ære expressum conspicer sine evolutione Eggelingiana licuit. Et primum quidem Thesmophoria, quæ & ipsa in honorem Cereris erant instituta, expressa in eo censebamus, sed re accuratius pensitata, sacra Eleusinia, *μυστήρια κατ' ἐξοχήν* dicta, & quibus tota Græcia, imo orbe universo, nihil celebratius sanctiusque fuit habitum, sic figurata esse deprehendimus. Neque enim eadem Thesmophoria sunt, id quod multi existimant, cum Eleusiniis. Illa enim Cereri *τῇ θεσμοφώρα*, ob acceptas videlicet leges, celebrantur; hæc in memoriam errantis ob raptam Proserpinam Cereris, & inde acceptarum frugum. In his autem Eleusiniis sacris & memoria Bacchi, cui sua alias peculiariora erant festa, relegebatur, eo quod, cum Cereris e Jove filius esset, una cum matre sororem Proserpinam apud Plutonem accensa face quæsivisset; unde & sexto Eleusiniorum die Jacchum myrto coronatum ac lampadophorum producebant. Vide Joh. Meurs. *de Eleusin. c. 28.* De cætero, quamvis Delii hariolatoris nomine non indignum censeamus Eggelingium, dissimulare tamen non possumus, nobis onychem hunc paulo fixius intuentibus diversas ab illo conjecturas circa imagines quasdam fuisse obnatas. Ac primum quidem impetrare a nobis non potuimus, ut crederemus, *Vertumnus* & *Pomonam*, quamvis minorum gentium Deos, in tam exigua statura fuisse repræsentatos. Nobis initiati videntur duo sic exprimi. Qui enim mysteriorum horum participes fiebant, in sacello quodam exiguo illis initiabantur. Athenienses autem his mysteriis etiam liberos suos adhuc pueros initiari certo tempore curabant. Sed cur nudus, inquires, alter

tam

conspicitur? Forte, quia vestem suam, qua initiatus fuerat, jam lacera-
tam Cereri ac Proserpinæ dedicarat. Initiati enim, qua tum veste ami-
cti erant, eam nonnisi longo usu detritam deponebant, depositamque
Cereri ac Proserpinæ consecrabant; quod ex Aristophanis Scholiaste
Meursius in libro jam allegato c. 12. luculenter docet. Adde, quod de-
nudatio corporum in sacris Eleusiniis fuerit longe frequentissima. Quod
Cererem in altera classe exhibitam attinet, ea vas muliebri manu pre-
hendere creditur. Sed virile nos, nisi sculptor aut oculus nos fallit,
agnoscimus. Neque id præter morem sacrorum horum. Nam, ut te-
statur Tertullianus adversus Valent. c. 1, *in sacris illius (Cereris) simula-
crum membri virilis revelatur*; quanquam pro muliebri vel ea fat lo-
quuntur, quæ Clemens Alexandrinus in Parænetico, & Arnobius Lib.
V adversus Gentes de detecto Baubonis pudendo, tanquam gratissimo
Cereri spectaculo, referunt. Et quis nescit, sacra Eleusinia celebrari
obscurissima licentia quadam consuevisse? In tertia classe foemina illa
tertia, quæ propter ficum in saxo sedet, sacerdos est Eggelingio, sed no-
bis videtur *Ceres*. Nam uti in prima classe ut facem gerens, & in alte-
ra ut Triptolemmum in curru instruens, ita in tertia in saxo sedens ac re-
quiescens efformata est. Nam *Ceres* in sacris Eleusiniis τὸ πᾶντα est.
Neque causæ quid obstat, quo minus & hanc foeminam agnoscamus Ce-
rerem. Spicam certe, præter canistrum fructiferum, in genibus
repositum, dextra sustinet, quæ perpetuum Cereris in nummis insigne
est; & spicam quidem, ut videtur, hordeaceam. Nam hordeum cum-
maximè in sacris Eleusiniis, præter molam & liba, adhibebatur, idque
in campo Rhario natum. Nec aliud certaminis Eleusinii, quod septimo
die instituebatur, erat præmium, quam hordeum, quippe primum
Eleusino natum. *V. Meurs. l. c. c. 28.* Accedit, quod cum *Ceres* Proserpi-
nam quærens Athenas pervenisset, a Celeo hospitio excepta in saxo
respiravit. Sic enim *Ovid. lib. IV. Fastorum*:

*Sic venit ad portus Attica terra tuos;
Hic primum sedit gelido mæstissima saxo,
Illud Cecropida nunc quoque triste vocant.
Sub Jove duravit multis immota diebus,
Et Luna patiens, & pluvialis aquæ;
Sors sua cuique loco est, qui nunc Cerealis Eleusis
Dicitur, hæc Celei rura fuere senis.*

Sed & hæc conjectura est, quam nemini obtrudimus. Ad pedamentum vasculi ut descendamus, faces primum conspiciuntur, decussatim positæ, eæque majores. Nam quinto Eleusiniorum die faces Cereri dicebant Athenienses, deque magnitudine invicem concertabant. *V. Meurs. l. c. c. 26.* Facies illa, quæ medio loco exhibetur, nobis Bacchi videtur, non Apollinis, quodque capiti suppositum est, non fistula ex septem cicutis compacta, quæ Pani tribuitur, sed fasciculus fistularum duobus ligamentis constrictus. Nam Bacchus una cum Cerere invenisse fruges, & cum validissimo exercitu magnoque tibiarum fistularumque concentu peragrassè orbem, & agriculturam docuisse mortales fuit creditus. *V. Nat. Comes Mythol. L. V, c. 14.* In fundo jacent duæ πλημοχόαι inversæ h. e. vasa fictilia ad turbinis figuram accedentia, leviterque in fundo compressa, quibus nono Eleusiniorum die Athenienses utebantur, unde & hic ipse dies πλημοχόης nomen retulit. Nam quod patera videtur esse Eggelingio, nobis est pars inferior alterius πλημοχόης. Nonno enim ultimoque mysteriorum die binas plemochoas implebant, unamque ad ortum, alteram ad occasum statuebant, tandemque utramque, mystica aliquot verba præfati, evertēbant. *V. Meurs. l. c. c. 30.* Restat, præter saccum malis punicis plenum, cista mystica, cujusmodi circumferri in sacris Eleusiniis solebat. Nec aliter Ceres Ægyptis culta sub Isidis nomine. Ita enim *Apulejus lib. XI Metamorph. Ferebatur ab alio cista secretorum capax penitus celans opera magnificæ religionis.* Erant autem in illa, ut Clemens refert in Protreptico, reconditæ sesamides, pyramides, lanæ elaboratæ, liba multis distincta umbilicis, micæ aliquot falis, draco, mala punica, corda (in Græcis est καρδία, sed Reinesius Var. Lect. lib. 1, c. 23, substituit καρδάι, & exponit, *rami ficulni, cacumina ramorum, συκῆς ἀκρεμόνες*; nos legeremus, *κερθαί herdea*, ob causam paulo ante adductam) ferula, hederæ, placentæ & papavera. Diximus hunc quoque morem κακοζηλίαν fuisse Diabolicam, simiamque DEI his ipsis cistis mysticis Arcam illam Fœderis (in qua tabulæ lapideæ, decem præcepta Dei digito scripta continentur, aurea item urna habens Manna, virga Aaronis quæ floruerat, & liber Deuteronomii servabantur) imitari apud paganos voluisse. Sed quid sibi vult draco cistæ insidens? & quid caput barbatum eidem adsculptum? Serpens alias anni vertentis semper fuit hieroglyphicum. *V. Pier.*

Valer. Hieroglyph. lib. 14, cap. 4, & 7. Recte igitur serpentes tribuuntur Cereri seu Terræ, quia quotannis fert fruges, recte & Baccho seu Soli, qui & serpere Lucretio dicitur:

Annua Sol in quo contundit tempora serpens.

Caput autem barbatum aut Saturni est, quem Ceres patrem habuit (nam in sacris Eleusiniis major Cereris, quam Bacchi, ejusque pædagogi Sileni habenda ratio,) aut Æsculapii, quem *Ἐσδαπιάγωνα* fuisse Lucianus in Jove Tragædo tradit. Nam octavus Eleusiniorum dies *Ἰνδαύρεια* dictus in honorem Æsculapii, qui Epidauro Athenas, ut sacris initiaretur, advenerat. Æsculapio autem draco fuit dicatus; cujus fabulæ mythologiam si excutias, redit eadem cœli annique, de qua modo diximus, circularis revolutio. Cum enim Æsculapius, Apollinis filius, nihil aliud sit, quam aer a Sole temperatus ac salubris redditus, hanc salubritatem Sol (sunt verba *Natalis Comitum lib. 4, c. 11.*) *per anniversarias sui cursus conversiones, vicissitudinesque caloris ac frigoris, hominibus impertit.* Nec aliam ob causam duo serpentes Æsculapii amplecti alibi cernuntur baculum, quam quia Sol, e quo ipse nascitur, quasi senectutem deponens, incipit a principio arietis vires resumere, donec ad cancrum perveniat, atque cum illo multa & herbarum & animalium genera vires resumunt. *V. Nat. Com. l. c.* Sed hæc conjecisse sufficiat. Oculatiores forte erunt alii, quibus aut major eruditionis antiquæ est apparatus, aut quibus vasculum ipsum inspicere licuerit.

AUGUSTI BUCHNERI ORATIONUM ACADEMICARUM Volumen Secundum, Festas continens.

Dresdæ, 1682. in 4.

Cum plures Poetæ pariter atque Oratores, tum superiori tum nostra ætate extiterint, qui, si non superarunt veteres, certe æquarunt aut proxime attigerunt illorum gloriam, vel principe inter hos loco constituendus venit *Augustus Buchnerus*, Poeta atque Orator Academiae Wittenbergensis, non intra Germaniæ tantum fines, sed apud externos quoque longe celebratissimus, isque Dresdæ d. 2. Nov. 1591 natus, & Wittebergæ d. 12 Febr. 1661 vivis ereptus. Et meritissimo quidem id suo. Erat enim Varro sui temporis, & cum reliquis politioris literaturæ

sapientiæque veteris præsidii instructus largiter, tum terso cumprimis ac numerofo dicendi genere plane admirabilis. Nam uti optimos quosque aureæ illius ætatis Scriptores vasto animo fuerat complexus, ita mera scriptitabat aurea, imo auro contra chara, & latinissimis Scriptorum veterum monumentis comparanda dicam, an præferenda? Posteaquam igitur emissis in orbem literarium limatissimis scriptis legentium quorumque animos velut iungibus attraxisset, insatiabili quadam cupiditate, quicquid tum in prosa tum in versa ab eo erat compositum, ab eruditioribus fuit expetitur. Collectæ itaque abs dignissimo ejus & genero & successore Ottone Prætorio *Orationes Panegyricæ & Orationes Funebres*, & A. 1669 Wittebergæ in lucem publicam emissæ. Collectæ etiam ante quadriennium ejus *Epistola* ad Illustrissimos Heroas clarissimosque viros scriptæ, eæque in duo volumina redactæ. Recusæ etiam Francofurti & Lipsiæ A. 1679 *Dissertationes Academicæ* in 4. quæ duobus ante libris in 8 comprehensæ, auctore adhuc vivo prodierant. Sed *Festæ* adhuc desiderabantur, h. e. illæ, quæ tum Catharinalibus seu festo Facult. Philos. in Acad. Witteb. die, tum in solenni Magistrorum promotione, tam ab aliis, (nam & ea problemata, quæ Magistri noviter creati pronunciarunt, elaboravit) quam ab ipso disertissimo Viro fuerant recitatæ. Igitur & illæ tandem blattistineisque ereptæ, & cura industriaque Mart. Gabrielis Hubneri, qui & reliquis Buchnerianis libris obstetricantes manus adhibuit, adhibebitque ulterius, in Electorali Dresda publicatæ. Hæ *Festæ Orationes*, numero XXIII, si genus dicendi spectes, non cothurnatæ sunt omnes æque ac Panegyricæ volumine primo comprehensæ, at Latinissimæ tamen, & suavissimo omnigenæ conditionis nectare veluti irrigatæ. Sunt enim & argumenta illarum varia, quæ breviter non percensere non possumus. In *I* differit Orator de statuis Magico ritu consecratis, ubi varia de iungibus & rhombis Magicis Scriptorum loca explanantur; in *II* de imaginibus, in qua Baronium potissime, antiquitatem imaginum in Annalibus hinc inde propugnantem, scite atque crudite confutat. In *III* id quæstionis ventilat, num nomina Idolorum inferenda sint carminibus? Ita autem censet, abstinendum Christiano penitus Deorum nominibus, majorum quidem, quos vocant, gentium præcipue, nisi aliqua urgeat necessitas; reliquorum autem non nisi rarissime & caute, & cum accurato delectu per tropologiam aliquam, neutrorum autem cum a-

Equo divinitatis elogio utendum esse. In *IV* problematice quæritur, quid dicendum de Sidonio, Ennodio, Ausonio, aliisque, qui Joves, Martes, Phœbos, Apollines, Minervas, Veneres, Parcas, Nereides, Charites, Musas, sua ingredi carmina sunt passi. In *V* reprehendit, qui Deorum nomina secure ac perlicenter usurpant; absolvit tamen, qui & parce, & sobrie, & cum judicio sibi id permittunt. Addit, cautione olim ea in re fuisse opus, eo quod in medio paganismo Ecclesia fuerit constituta; hodie nihil tale magnopere extimescendum, cum in tanta veritatis luce nemo his nominibus offendatur. Nihil itaque impedire, quo minus in profano carmine Martem pro furore, Bacchum pro ebrietate vel vino dicamus; sed in carminibus sacris, & cum de fidei nostræ mysteriis loquendum, omnino ab illis abstinendum. In *VI* agit de mimica Diaboli, qua cultum Dei sibi vendicavit, tum personas sanctas, tum res ac ceremonias populi Judaici imitatus. Dicit enim Diabolum imitatum esse Mathusalem in Nestore triseclisene, Noachum in Baccho, Mosen in Zoroastre, Simsonem in Hercule, Christum a Prophetis prædictum in Phœbo, Baccho bimatre, Æsculapio & Bellerophonte. Deinde repræsentasse Urim & Thumim in Oraculis, Hammonio & Dodonæo; Hierosolymitanum templum in Delphico; vestes item Sacerdotum candidas & lineas, lotionem ante rem divinam, integras & sine labe hostias, primitias frugum, decimas, sacros panes, abstinentiam a sanguine animalium, jejunia & res sacras oleo perfusas. In Orat. *VII* totus est occupatus in Eusebio Pamphilo refellendo, qui in Constantini Oratione auctoritatem Sibyllinorum carminum ex quarta Virgilio Ecloga adstruit, & ex Poeta hoc Prophetam facit. In *VIII* locum in tit. 18, L. 6, Cod. de *Mathematicis* exponit, ostenditque 1, non alios intelligi hac voce, quam Astrologos, qui ex nativitatibus hominum & observatione stellarum futura monent; 2, hoc Astrologiæ genus Romanis legibus damnatum semper ac severissime fuisse prohibitum. In *IX* ex Professo agit de Prudentia temporum seu recognoscencia illorum atque observantia, quam novo vocabulo *discretionem* Itali, rectius *discernentiam* dicerent. Intelligit autem excellentem illam animi virtutem, quæ momenta omnia temporum, locorum, rerum, ne minutissima quidem negligens, acute dispicit, perite æstimat, solerter discutit, subductisque rationibus callide statuit, quid agendum, quid omittendum, quod prius, quod posterius, & quo commo-

diffime & efficacissime tractandum modo. In *X*, quæ inscripta est de docendi munere, id potius disceptatur, utrum parentes magis quam præceptores revereri atque observare oporteat; sed tandem cum multa tum de parentibus tum magistris magnifice ac vere prædicasset, non postponendos præceptoribus parentes censet, illos puta, qui liberos a se procreatos cum cura atque sollicitudine educant, instituentosque aliis tradunt. In *XI* quæritur, an recte mentem Platonis damnaverit Themistius Peripateticus, quod eos populi rectores constituendos esse dixisset, qui essent Philosophi aut certe philosopharentur. Dixerat enim Themistius, Platonem hanc sententiam periculose admodum enunciaffe, laudaveratque meliorem Aristotelis sententiam, qui non philosophandum esse Principi, at philosophos tamen in consilium adhibendos ab illo esse pronunciaverat. In *XII*. negat 1, periculose locutum fuisse Platonem; neque enim eos ab illo intelligi Philosophos, qui conclusiones argute nectant, & magna volubilitate linguæ de vero & falso, de honesto & turpi disputent, cætera nihil eorum facientes, quæ præcipiant; hos enim Sophistas esse Platoni atque Aretalogos: sed qui juste, moderate, fortiter atque prudenter agant, & officia vivendi, quæ scirent, non omitterent. 2, negat, meliorem hac in re Aristotelis esse sententiam. Satius enim esse, si & ipse sapiat Princeps, atque ad lancem vocet suggesta ab aliis atque dispiciat. In Orat. *XIII* disquiritur: utrumne in Oratione Latina, exotica seu peregrina, Græca puta & alia admisceri cum laude possint. In *XIV* respondetur, nec abstinendum plane externis vocabulis, nec nimis indulgendum, & cum iudicio ac delectu adhibenda esse. Posse v.g. usurpari in epistola ad Amicos Eruditos scribenda, in Comœdia, Satyris & Epigrammatis, in dissertationibus item Philosophicis ac Theologicis, sed necessitatis aut doctrinæ, non ostentationis causa. In seriis autem operibus atque orationibus præsertim, in Heroicis etiam Carminibus & Tragœdiis, aut abstinendum prorsus a Græcis, aut certe rarissime parcissimeque illis utendum. In *XV* quæritur, an Historici, qui operibus suis interserere conciones solent, improbandi sint vel approbandi? In *XVI* respondet, non deculpandos esse Historicos, si in orationibus id genus ingenii vim & artificium dicendi exerant, cum Historia Eloquentiæ sit opus; Historicos etiam non delectare tantum, sed & insigniter prodesse, dum præclaros conceptus de rebus suppeditent, gravissimasque rationes & consilia de

rebus

rebus maximi momenti eleganti idoneaque oratione exprimant. In *XVII* hoc ζήτημα proponitur : num accusandi vel castrandi veniant historici principum vitia sceleraque enarrantes , eo quod majestatem principum polluere , pudori officere & integritatem legentium corrumpere videantur. In *XVIII* contendit Orator , non dissimulandas esse hallucinationes atque enormitates principum ; cum veritas omnis historiae fundamentum , speculique instar esse debeat , quod non decora tantum & elegantias , sed & naevos atque verrucas in homine exhibeat ; finem præterea historicorum esse , ut componendo virtutes & vitia , illarum amorem ac studium , horum fugam atque odium animis inculcent ; idemque factum in sacris literis , multorum libidines , adulteria , incestus aliaque scelera referentibus. In *XIX* quæritur , 1. an Cæsar ita sit dictus , quod ex utero sit cæsus ? ut Suidas , Cedrenus atque Etymologicum magnum refert. 2. cur Claudianus principem distinguat a Cæsare , cum Cæsaris tamen appellatio eandem , quam Principis vox , potestatem designet ? In *XX* enarratis variis de voce Cæsaris sententiis , refellit Græcorum adductorum fidem , ostenditque , non Julium primitus sic dictum , sed ante ipsum longe plures ex gente Julia. 2 apud Claudianum , Cæsarem non alium esse , quam Candidatum Imperii seu designatum ejus hæredem , nec aliter differre Principem ibi a Cæsare , quam Imperatorem hodie a Rege Romanorum. In *XXI* quæritur , num Misnia dicta sit a Misna rivo , secundum Detmarum , Episcopum Martisburgensem , an a missionariis militibus hic collocatis , secundum Radericum , an a Mysis , populo antiquissimo , secundum Melanchthonem , Peucerum , Reineccium atque Albinum ? In *XXII* explosa primum & prolixè quidem sententia Philippo-Reinecciana , ac deinde Radeviciana , Detmariam amplectitur , Misniam ab amniculo Misna denunciopatam , cum & aliæ clarissimæ urbes ab obscuris fluviolis sortitæ nomen , & Detmarus loco & tempore fuerit Misenæ proximus , Martisburgi quippe residens & 41 annis post Misenam conditam natus. Additur tandem Festis hisce orationibus Oratio *XXIII* tanquam pulcherrimum corollarium , Oratio inquam de Pace ab illustrissimo Heroe H. a. F. A. 1641 scripta , cui & Index rerum in hoc volumine contentarum subjungitur .

JACOBI THOMASII ORATIONES

argumenti varii.

Lipsiæ, 1683. in 8.

APem Atticam Xenophontem, alterum illud cum Platone Socrati-
cæ amœnitatis lumen, ob mirificam eamque in affectatam jucun-
ditatem dictum olim fuisse accepimus. Nos eodem jure Apem Philu-
ræam salutare nunc possumus *Jacobum Thomasi*, Philosophum
atque Oratorem Academiae hujus, quam patriam agnoscit, famosissi-
mum. Is enim uti apis sedulae instar per floriferos scriptorum omnis
generis volitavit saltus, ita libavit in illis omnia, & incredibili diligen-
tia, quicquid mellificio suo inservire unquam-usquam est visum, in cel-
lulas suas, quas plurimas habet, constipavit. Nec alia ejus dictio est,
quam Xenophontea h. e. mellea, & ab ipsis Musis velut instillata. Lo-
quuntur id præter *Præfationes* superiore anno editas, *Orationes* ejus-
dem luci publicæ nunc nuper expositæ, eæque juxta seriem temporum,
quibus habitæ sunt, ordinatæ, & doctissimis hinc inde scholiis illustratæ.
Has numero XXI in duas classes partitur Auctor ipse in præfatione
ad Lectorem, in *septem* videlicet *juveniles priores*, & *XIV viriles reli-
quas*, & posteriores hæc quod attinet, harum argumenta partim ab
ipsis temporibus fuisse imperata scribit, partim ab ipsomet liberrime
fuisse lecta, quoties videlicet cunque Orationis aliquid in honoribus
Philosophicis conferendis pronuntiandum ipsi fuerit. Quod si priores
percurras cum reliquis, earum alias Historicas, alias Philosophicas, alias
Theologicas, quoad materiam primariam, esse videas. Historicae sunt:
XI de Regibus Poloniae, IV de Augusto, Electore Saxoniae, VI de Mau-
ritio El. Sax. VII de Christiano I, V de Christiano II, X de Georgio,
Principe Anhaltino, it. XIV de Alexandro Alesio natione Scoto, &
Lipsiensi Theologo, cujus vita a nemine antehac, quod sciamus, memo-
riae fuit prodita, & XVI de Jacobo Wellero, magno illo Saxoniae Theo-
logo, nec non II de disputatione Lipsica Lutheri cum Eccio, & XIX de
congressu Lutheri cum Cardinale Cajetano. Philosophici argumenti
sunt: IIX de Felicitate Literatorum, IX pro Aristotele habita, negan-
te idoneum Ethicæ auditorem esse juvenem, XII de Secta Nomina-
lium, XIII de Ideis Platonicis exemplaribus, XV de Syncretismo Pe-
ripateti-

ripatetico (quanquam hæc tres ad historicas quoque ob historiam, quam spirant, Philosophicam referri queunt) XX illorum errori opposita, qui præexistentiam animarum humanarum adstruunt, & XXI de præstantia vitæ Theoreticæ. Θεολογικά τετρα sunt: I ostendens, mysterium SS. Trinitatis ex ratione, clauso Scripturæ sacre libro, ductu luminis naturalis cognosci haud posse ac demonstrari; III de potentia Angelorum; XVII Eucharistica pro pace Turcica, & XIX de indulgentiis Pontificiis, earumque expugnatione. Deest orationibus his tersissimis juxtim atque eruditissimis non minus, quam *Præfationibus*, Index rerum notabilium necessarius. Sed in eo jam non nemo est, ut indicem utrique libello adjiciat, eumque postea literato cum orbe communitet; id quod non præsignificare Lectoribus hic loci non possumus.

*OBSERVATIO ATQUE EXPERIMENTA CIRCA
usum Spiritus Vini externum, in hæmor-
rhagiis sistendis.*

NEminem illorum, quos inventa hujus seculi Physica atque Medica sollicitos tenent, usus *Liquoris* illius *styptici* latet, quem Colonelus quidam Gallus *Vivient* dictus, superioribus annis invenit, quique per Galliam, Angliam, Daniam, Germaniam aliasque provincias, non sine Inventoris singulari fama, & marsupii turgescencia circumlatus fuit, ita quidem, ut hoc per varios successus comprobato, remedii hujus conficiendi rationem Potentissimus Magnæ Britantiæ Rex 5000 imperialibus comparaverit. Ex vitriolo & alumine medicamentum hoc constare, plerique augurabantur; an bene, vel male, impræsentiarum haud disquiram: licet, quem ante octennium circiter ex gratiosa manu Generosissimi cujusdam Viri, cum summa asseveratione, eum ab ipso Inventore Gallo immediate prodire, acceperam, liquor per varias circumstantias ingredientia hæc testaretur. Ast cum sanguinem in grumum condensando, & obice hoc vasa fauciatia seu lacerata obturando illum stypticam virtutem exerere, multi tunc temporis assererent, simileque ex illius applicatione mihi quoque phænomenon conspiciere contingeret, cogitabam annon Spiritus vini quoque idem præstare, i. e. fluxus sanguinis compescere posset? Observabunt siquidem mecum cuncti, qui experimenta physica non abhorrent, aut forsân me haud monitore observarunt, spiritum illum sulphureum, sanguinem, quem

excipit fluidissimum e vena eductum, coagulare, seu in grumum spissum maxime, & carnem compactiorem referentem cogere; ut illius potentiae coagulatoriae taceam, quam in bilem quoque exerere, mechanica docet: adeoque non plane paradoxam theoriam illam meam iudicabunt, qua simili modo eundem in sanguinem vitalem quoque forsan acturum, i. e. huius aliquam portionem coagulaturum, hinc hæmorrhagias vulnerum, vasorum etiam notabiliorum, stitutum, augurabar. Dum autem & hic experiebar, rationem sine experientia, pariter ac navim sine rectore fluctuare, & a dubiorum infinitorum procellis agitari, varia in canibus hunc in finem adornabam experimenta, horumque vasa non tantum minora, v. g. in tibia, sed majora quoque, sc. cruralia & jugularia, venosa æque ac arteriosa, aliquando arteriam solam, interdum ejus sociam venam simul, modo secundum longitudinem fidebam, modo transversim refecabam; & a sola Spiritus vini ad pauca momentula applicatione constipabantur hæc, sanguisque stabat, ac nunquam expectationi successus haud respondebat. Quamvis autem nec in discindendis ac lacerandis vasis, nec in applicando stegnotico una eademque ratione me usum fuisse recorder, nihilominus repetitis tentaminibus cuncta remove dubia cunctasque penitus explorare circumstantias haud detrectavi, inter operandum sequentes observans encheirises. Sc. *primo*, sufficienter ac probe removi integumenta externa, cutem sc. eum pinguedine, & qui interdum obstabant, musculis, ut nuda conspicerentur vasa discindenda, neque illorum moles aut contractio hæc aperta comprimendo, obstruendo, aut quocunque modo obturando id præstarent, quod liquori meo adscripsissem. *Deinde* secundum longitudinem frequentius, rarius per transversum, vasa sauciavi, pariter ne horum extrema vel spasmis propriis corrugata, vel a partibus adjacentibus, in quas retrahuntur, compressa, sine ullius etiam medicaminis usu, hæmorrhagiam supprimerent: quemadmodum ex Chirurgia notum hic suppono vasorum in partibus musculosis laceratorum, hinc hæmorrhagiæ remedium, sc. ut reliquis cunctis irritis illa per transversum discendantur. Fissuras tamen has *tertio* satis longas, & nuperrime in vena jugulari externa, quæ in cane longe est interna major, harum unam digiti latitudinem æquantem paravi, desiderato tamen cum successu. *Quarto* in applicatione Spiritus vini ita me gessi, ut prius aliquid sanguinis, quide vera vasis laceratione testaretur,

tur, emiserim; hinc, sine ulla vel arteriæ in parte superiore, vel venæ in inferiore, compressione, splenium, modo simplex, modo duplex, liquore illo imbutum, plagæ imposuerim, digitis vel propriis vel ab uno adstantium mutuatis hoc quam levissime apprimendo, i. e. vix potentio-rem, quam quæ pulsui explorando solennis, compressionem adhibendo. *Quinto* fluxu sedato, interdum animal cum plumaceolis iisdem, Spiritu vini de novo imprægnatis, & fasciis commodis deligavi, ac per aliquot horas quietum detineri curavi: crebrius tamen sine ulla fasciatione dimisi, ne stillicidium quidem sanguinis in eo observans, ut ut varie se volutaret, ambularet &c. *Tandem* ultra quadrantis horæ spatium me compressionem liquorisque admotionem nunquam continuasse, testabuntur, qui obstetricantes manus his meis experimentis commodarunt; imo post pauca horæ minuta sæpius ad deambulandum martyres hos chirurgicos dimisisse, memini: semper Spiritum vini magis dephlegmatum celerioris efficaciam deprehendens.

Ast de experimenti fide certo, modum quoque operandi indagare placuit, i. e. an Spiritus vini, prout quidem olim opinabar, sanguinem congruando, an vasa potius constringendo, effectum illum præstaret? Ubi remotis plagulis circa vulnus vix me unquam aliquid coaguli sanguinei vidisse recordor: quid tamen proxime superioribus diebus in cane, cujus primo arteriæ cruralis, statim sub abdomine, truncum, & hac constipata postmodum venam jugularem externam aperueram, quemque his factis mox strangulari curaveram, deprehenderim, referre lubet. Nempe post trihorium sufficienter lustrata plaga consolidata, nulloque circa hoc visco grumo, per superiorem & intra abdomen reconditam partem immittebam stylum, tentaturus, an hic ad inferiora detrusus vulnus vasis rumperet: ast quamvis eum sursum ac deorsum agerem, sine laceratione tamen, quam metuebam, hoc contingebat. Aperiebam arteriæ ejusdem partem inferiorem, ut per hanc styli prodiret apex globosus, qui tamen nullum sanguinis grumulum protrudebat. Hinc locum ipsum affectum, qui reliqua arteriæ parte durior & rubedinis obscurioris erat, incidebam: nec intra labia, nec meatum hujus aliquid sanguinis deprehendi. Venæ jugularis vulnus, pariter nulla grumositate externa stipatum, ab immisso a parte superiore stylo promptius hiscebat, forsan, vel quod Spiritus vini contactum brevius longe, ac arteria dicta, sustinuerat, vel quod tenuior longe existe-

ret ejus substantia, vel impetuosius forsan instrumentum adigeretur: per vulnus autem recrudescens cum sanguine fluido tantillum quoque congelati prodibat, quem effectum Spiritus vini suspicatus fuisset, nisi mox in aliis partium internarum venosis vasis, v. g. vena portæ, similes grumorum sanguineorum moleculas mecum vidissent adstantes. Alterius cujusdam subjecti arteriæ & venæ crurali dextris transversim rescissis ac intrapauca minuta consolidatis, itidem immittebam stylum, hunc ad extremitates illarum desuper movendo: ubi singularem observabam harum angustiam, instrumentum non nisi difficulter admittentem; imo hujus apex per aperturam protrusus, membranulam quandam tenuiorem videbatur simul promere, similem forsan pelliculæ tenerrimæ, quam vasorum plagis liquorem stypticum Gallorum inducere *Acta Hafniensium* perhibent. Quibus accedit, quod Spiritus vini non statim & ex tempore sanguinem in grumum cogat, e contra momentaneo quasi contactu partibus corporis solidioribus, v. g. carni, cerebri & epatis substantiæ, nervis &c. firmitatem notabilem, imo tractu temporis duritiem, inducat, fibras sc. earum constringendo & harum laxitatem cum densitate commutando. Et ultra quadriennium asservo cor in museo meo, e cadavere humano extractum, quod post aliquot tantum dierum in spiritu vini simplici macerationem, osseam fere soliditatem induit, omnisque ideo putredinis adhuc expers cernitur: ita ut verosimiliter augurari liceat, liquorem constringendo seu densando in vasa potius, quam sanguinem agere, sicque hæmorrhagias compescere, quod illis minus paradoxum videbitur, quibus illius virtus in vulneribus consolidandis & gangræna arcenda maxima innotescit.

HIPPOCRATES DE INUSTIONIBUS SIVE FONTICULIS. Opus Historiis Medicis refertum & in Praxi utilissimum, Auctore R. R. Doctore Medico.

Lugduni 1681. in 12.

Quanto Hippocratis amore atque admiratione Auctor hujus libelli, sc. *Raimundus Restaurant*, teneatur, vel exinde colligere licet, quod pluribus suorum scriptorum titulis ejus nomen affixerit. Edidit siquidem olim idiomate Gallico, *Hippocratem de usu frigidi potus*, Hip-

*poeratem de Circulatione Sanguinis, Hippocratem de China China, imo in præfenti tractatu librum suum de usu Vini Emetici in curatione febrium malignarum ad mentem Hippocratis, item Hippocratem de usu Lactis in curationibus Morborum, allegat. In Præfatione hujus nostri in Martianum & Helmontium invehitur, fonticulorum & cauteriorum usum ex Medicorum scholis plane proscribentes: pariterque illis contradicit, qui hæc remediorum genera non nisi superfluos ac vitiosos humores educendo operari. Hinc novam & paradoxam proponit & explicat sententiam, hæc ipsa stimulos saltem existere, quibus attracto ad partem ægram necessario igne, reseratis ductibus, qui obsidentur a crudis succis, natura partis nutritioni incumbere possit, superflua, observato naturalis circuitus ordine, per emunctoria consuetæ expellat, aut calorem in partes oppositas revellat. Quod idem in ipsius opusculi (in 5 libros digesti) Libro primo, præmissa secundum principia Hippocratea doctrina de Natura Hominis, repetit. Quo facto regulas, inustiones feliciter præscribendi, tradit, spectantes affectus in genere, cum circumstantiis aliis simul observandis, v. g. constitutionis s. temperiei, molis corporis atque ætatis: ac cum Helmontius, doctrinam Medicorum de Catarrhis oppugnans, lemma suarum thesium fecerit *Catarrhi Deliramenta*, contra illum *Sapientiam Catarrhi* adstruit. Sequentibus vero in libris de morbis in specie agit, quos inustionibus profligare satagit. Theoriam ac ætiologias, quibus in his cunctis utitur, mittimus; ast legi merentur historiæ & observationes ejus practicæ, quas illis subinde intermiscet, quales v. g. sunt, quas pag. 245 de contumaci alvi fluxu per applicatum occipitio cauterium sedato; p. 248 de hypercatharsi enormi, vesicatoriis in nucha applicatis, cedente; p. 277 de hydrope, qui, aliis omnibus incassum tentatis, eadem partium superiorum inustione sæpius feliciter sanatus fuit, it. pag. 322 de febre hectica per fonticulos subacta, recenset.*

MAGNUS HIPPOCRATES COUS REDIVIVUS.
 Tomus primus, Physiologica continens,
 Auctore R. R.

Lugduni 1681. in 12.

Physiologica hæc corporis Oeconomia specimen quasi totius operis est, quo hominem ex duobus principiis, aqua nimirum & igne, constare idem Auctor asserit: dispositionem quoque totius Hippocraticæ Physiologiæ, in quinque Libros digestæ, horumque summa capita tradit.

*LE MEDICIN DE SOI-MEME, OU L' ART DE
se conserver la Santé par l' Instinct.*

i. e.

Medicus sui ipsius, seu Ars sibi sanitatem conser-
vandi per instinctum,

Lugd. Bat. 1682. in 12.

A Nonymus hujus Libelli Scriptor, cum observasset, quanto hactenus Medicina atque Medici contemptui se exposuerint, ponderassetque causas, propter quas illa æque ac hi negligendi videantur, demonstrare conatur hoc opusculo, artem Medicam homini non magis, ac brutis necessariam esse. Quemadmodum enim bruta per quandam Medicinæ speciem, quam in se ipsis habent, & quæ ab eorum instinctu naturali dependet, se in statu sano conservant, suosque morbos curant, hincque arte illa vana ac deceptoria, cujus mancipia nosmet profite- mur, supersedent? ita nos, qui communi cum brutis animali natura gaudemus, cum illis quoque hac medicina domestica & quasi connata uti debere, & ex ea eadem emolumenta pro conservanda ac restituenda sanitate nostra petere posse, si modo, ut illa, hujus consilia & monita sequamur.

Quod ut commodius præstet, in *prima* Scripti hujus *parte* prolixè declarat, hominem æque, ac animantia cætera perfectiora, instinctu seu appetitu quodam naturali gaudere, per quem ad bonum apprehendendum & malum fugiendum feratur: seu certum quoddam principium vel potentiam agendi cunctis animalibus inesse, quod causa omnium illorum actionum, præprimis illarum, quæ horum conservationem concernunt, existat; adeoque nec homini, quatenus animal, seu ut corporeus est, denegandum, cujus ope, abstracta rationalitate, pro sui conservatione easdem cum illis actiones exercent, id est, media insultibus morbofis resistendi habeat, nisi animalis in homine naturæ

conditionem deteriore[m] pronuntiare velimus. Atque hunc quidem Instinctum animale[m] seu naturale[m] non tantum in hominis primis & tenerioribus annis observari putat, dum infans v. g. nutricis mammam mox apprehendit ac fugit, antequam hujus lac sibi nutrimentum necessarium esse dignoscat, ignotos & sibi ingratos, præprimis qui ex ulnis nutricis aut matris illum eripere tentant, horret ac fugit, non sane quod malum sibi emergens prævideat, utpote ad ratiocinia ejusmodi formanda minus aptus; sed in proveciore quoque ætate nonnullas hominem actiones edere, quas rationi adscribere vix liceat; v. g. quando quis mente negotium magni momenti seu ponderis volvit, simul tamen alimenta, de quibus haud cogitat, assumit, utpote negotio illi unice animum omnem applicans: aut cum quis rerum arduarum meditationi ac deliberationi affixus, simul tamen frigescent, ac cameram foco instructam subintrans, hunc mox petit, corpus, non mentem, illuc convertendo: aut cum maniaci & ad brutalem stuporem redacti, sine omni rationalitate actiones fatis arduas edunt, solo naturæ impetu ad has impulsæ. Sicut proin Instinctus hic naturalis brutis principium adæquatum contingat, sanitatem conservandi morbisque medendi: ita idem sufficere quoque posse putat noster Auctor cunctis hominibus, qui eo eundem in finem uti haud detrectant; quatenus maximam morborum partem præsentiscamus, illorum quoque, qui subito nos obruunt, sine dubio per merum hoc principium. Dum non solum illi, qui morborum procellas aliquando sustinuerunt, sed & qui ab iisdem per totum vitæ tempus immunes extiterunt, fateri cogantur, quod sæpius morbi ingruentis signa in se perceperint, quamvis aut diæta accuratior, aut exercitium corporis conveniens, aut quædam evacuatio, aut naturæ robur hunc in prima herba interdum extinxerit. Per quod autem principium, nobis cum brutis commune, homines æque ac illa affectus sibi obvenientes quasi præfagiunt, per idem quoque illorum remedia hos reperturos credit, nisi aliæ diversæ curæ eos ab investigatione illorum arcerent: potissimum cum constet, plebejos & agrestes homines, utpote aliis negotiis haud distractos, ac necessitate quadam (quateus ruri degentes a Medicis & pharmacopoliis remotiores sunt) ad sui suæque sanitatis studium compulsos, si per instinctum illum naturale[m] ad evacuandum v. g. corpus adigantur, simplicia, quæ natale solum fert, assumere, hisque sæpe morbos alias incurabiles sanare; Imo cum temporibus & in locis illis, ad quæ Medicina in

artis formam redacta nondum pervenerat, nec adhuc pervenit, homines æque commode vivant, plures morbos per euporista facilius ac tutius sanent, imo longæviores extiterint atque existant, quam illæ gentes, quæ de natalibus singularique cultura hujus artis gloriari poterant, eamque adhuc indefesso studio exercent. Concludit E. quemlibet hominem per instinctum proprium se in statu sanitatis conservare & a morbo vindicare posse, modo illum observet ac sequatur, & quidem cum majore ac feliciori quam in brutis successu, dum ratio quæ reliquis animantibus denegatur, illo melius uti, & inter remedia unius speciei, selectum huic vel illi individuo adæquatum instituere concedat.

Quare in *parte secunda* signa, quibus mediantibus instinctus morbos ingruentes ac metuendos dignoscit, expositurus, quædam de causis horum præmittit, quas Medicos superiorum æque ac hujus seculi latitasse putat, ac in remotiores, sc. affectus animi & errores in diætâ commissos, atque proximas, nempe plethoram & fæcum alvi diuturniorem justo retentionem, qualitates vitiosas sanguinis massæ imprimentem dividit, adeoque primarium morborum internorum focus seu sedem, non, ex communi sententia, pancreas, mesenterium, epas &c. sed vasa potius sanguifera cum intestinis, & inter hæc potissimum Colon, proclamat, hocque frequentiore illorum radicem esse prolixè non minus quam curiose comprobat. Signa vero morborum, per instinctum naturalem observabilium, recenset plura, v. g. lassitudinem spontaneam, coloris in facie & habitu mutationem, marcescentiam corporis, somnolentiam, vigilias, animum prostratum, sudores nocturnos, siccitatem faucium, appetitum imminutum &c. quæ tanquam totidem nuntii, quos Medicus noster internus emittat, periculum sanitatis indicent. Quibus diversas subnectit historias, quarum prior evincit euporistis simplicioribus ac plebejis medicamentis sæpius in morbis curandis plus perfici, quam Medicorum dogmaticis consultationibus atque præscriptionibus: altera, quantum impatientia ac morositas ægri sanitatis recuperationi obstet, declarat: tertia mortis metum: quarta nimiam curiositatem seu subtilitatem, & quinta medicinæ aliquam cognitionem ægris interdum valde nocivam testantur.

In parte tertia remedia recenset modosque suggerit, evitandis morbis, quos Instinctus monstravit, congrua. Ubi in genere simpliciora compositis majoris efficaciam declarat, horumque studium accura-

tius & naturæ ductui conforme a Medicis hæcenus neglectum fuisse do-
let. Hinc in specie causarum morbificarum rationem habendo, quibus
modis pathematis animi horumque effectibus mederi liceat, differit; diæ-
tam seu moderamen in assumendis alimentis Venerisque usu præscribit;
tandemque causarum proximarum intuitu, sanguinis abundantiam seu
plethoram per venæ sectionem, ac sæcum diuturniorem in colo moram
per clysteres & purgantia, simul tamen diæta accuratiore & venæ sectio-
ne pariter adhibita, solvere docet; his immiscendo talia, quæ venæ sectio-
nem contra ejus osores defendunt, simul tamen ejus abusum vituperant:
exceptiones ad difficultates circa clysterum ac purgantium usum & vires
destruit, horumque utendi modum ac tempus exponit. Practicorum
autem vulgarium, item Chymicorum fumivendulorum methodum &
medicamina rejicit, demumque in genere tempus & modum remediis
medicis utendi subdit, una cum cautela, quantum astris horumque in-
fluxui vario tribuendum sit.

*ERASISTRATUS, SIVE DE SANGUINIS MIS-
sione. Auctore Luca Antonio Portio, Medico
Romano.*

Venet. 1683 in 12.

Quemadmodum ea, quæ per venam incisam promovetur, sangui-
nis emissio inter probatissima remediorum genera locum suum
hæcenus tenuit, cum a cordatioribus Medicis in periculosissimo quan-
doque morborum statu (ubi videlicet sanguinis copia uberior, aut
orgasmus ac exæstuatio intensior præprimis urgent) ad auxilium vo-
cata effectum, quem spondet, salutarem fere semper præstet, nec un-
quam facile conceptam de se spem inani eventu frustretur: ita & non
minus detestandus ejusdem abusus nostris temporibus in tantum inva-
luit, ut non raro ceu gladius in manu furentis plurimorum hominum
interitum ante diem perficiat. Videmus siquidem haud paucos ex
medentum turba, immo integras adeo nationes ac populos, tam imma-
ni flagrare cruoris siti atque cupiditate, ut absque discrimine in morbis
tantum non omnibus, nullo neque ægroti, neque occasionis respectu
habito, ad phlebotomum statim, tanquam ad sacram anchoram, recur-
rant, utut intempestiva hujusmodi ac immoderata sanguinis profusio-

ne nihil aliud pene efficiatur, nisi quod decumbentibus (quibus sicca morte perire amplius non licet) ad evitandos cruciatus diuturnos artificioso hoc compendio vitæ terminus acceleratur. Hanc ergo perversam sanguinis prodigalitatē ut ex animis popularium suorum excuteret *Lucas Antonius Portius, publicus Romæ Medicinæ Professor, vir gravis & non tam artium liberalium studiis, quam animi candore atque ingenuitate clarus* (maçtat eum hoc elogio Gregor. Roscius in Præfat. ad Lect.) præsentem emisit libellum in IV dialogos distributum, quorum interlocutores producuntur Erasistratus, Helmontius, Galenus ac Th. Willis, isti sanguinis missionem omni modo dissuadentes, hi vero eandem exemplo suo ac rationibus comprobantes.

Proinde in *primo* dialogo potissimum disquiruntur ea, quæ in communi circa evacuationes ex corporibus animalium notari debent; proponitur doctrina plethoræ, tam ejus, quæ quoad vasa, quam quæ quoad vires esse dicitur; abstinētia etiam a cibo ac potu, qua methodici veteres in curationibus morborum ut plurimum usi fuere, quid emolumenti conferat, quid detrimenti, explicatur. *Secundus* obstructions vasorum sanguiferorum, & quæ inde consequuntur, inflammationes, hasque vel cum, vel sine venæ sectione sanandi methodum exponit. *Tertium* dialogum format discussio eorum argumentorum, quæ ad evincendam Phlebotomiæ utilitatem a natura in morborum crisi spontaneis sanguinis eruptionibus interdum sibi opitulante petuntur, & probandi vim ipsis nullam inesse fuse monstratur. *Quarti* denique summa est examen historiarum Medicarum, a Galeno atque Willisio pro asserenda Venæ sectionis præstantia adductarum, ubi & obiter mentio injicitur diversarum animi affectionum, quas venæ percussio tum in ægro tum in adstantibus ciere solet, harumque curatio tractatio peculiari operi (cujus & in dedicatione hujus libri ad Christianam Sueciæ Reginarum jam tum spem fecit Auctor) reservatur; universa autem postremo venam secandi ratio tanquam res anceps & periculi plena, a qua nihil proficui certo expectari possit, damnatur ac rejicitur.

Quo vero Galeno nihilominus sua qualiscunque constet auctoritas, sub finem hujus opusculi adjecta est lepida nec inficeta *Galenæ Apologia*, in qua coram Erasistrato graviter se excusat hic Medicinæ Parens, errorisque incuria potius quam consulto commissi reatum serio de-

precatur, culpam protinus omnem in sectatores suos servum pecus devolvens, qui nimia dogmatum suorum admiratione abrepti carbones sæpissime pro thesauro, h. e. pro genuinis scientiæ Naturalis ac Medicinæ principiis absurdissima ut plurimum & exhibilanda utique commenta recipiant; namque si secundum regulas & cautiones a se traditas venæ sectio institui debeat, tunc vel nunquam, vel rarissime admodum sanguinem esse mittendum.

*L' OPTIQUE, PAR LE P. PIERRE ANGO, DE
la Compagnie de Jesus,*

h. e.

P. Petri Ango, e Societate Jesu, Optica in tres Libros divisa, omnia illa, quæ ad propagationem & proprietates Luminis, Visionem, Vitrorum visui perficiendo intervientium figuram & dispositionem spectant, facili methodo demonstrans.

Parisiis in 12. 1682.

Autor hujus Tractatus, tribus libris tria sigillatim argumenta, in frontispicio explicata, complexi, ut passim *Aristotelem* extollit; sic in limine causam Aristotelicæ contra *Recentiorum* Physicam graviter perorans, sua facit omnia, quæ de sensu & sensibilibus *Princeps Philosophorum* edisseruit: professus tamen, non Philosophum sed Geometram se hic acturum, missis de Lumine quæstionibus physicis, ad explicandas ejus proprietates, a motu certo dependentes, statim se accingit.

Intelligendo huic motui, a quo Luminis propagatio, aerem nostrum compressionis & dilatationis, instar spongiæ, capacem esse supponit: cujus pori, aut vacua spatia, æthere, substantia infinites subtiliori, liquidissimaque repleantur. Cumque firmamentum soliditate sua ætheri incluso impervium, eundem hunc gravitate sua versus centrum Universi deprimat; ab æthere porro & aerem eo versus premi; intendi pressionem hanc ab una parte, Solis & astrorum motu; ab altera, ignibus subterraneis, calore Solis & stellarum inferius producto, motibus & respiratione continua tot animalium, sufflaminari, & in diversis tractibus diversam effici.

Hoc præjacto, ipsum motum in duas species distinguit, unam Vi-

brationis; Undulationis alteram, a priori dependentem: Illam omnibus corporibus gravibus in æquilibrio suspensis, commotisque; hanc iis saltim, quæ compressionis & dilatationis sunt capacia, partibusque non implexis, sed uniformiter una super altera collocatis (velut aer, & fibræ musculorum corporis humani) constant, competentem. Utramque motu spirituum, violento aliquo impulsu ultro citroque in musculis commeantium (qui Vibrationis est) & musculorum, reciproco isto spirituum accessu recessuque concitatorum, tremula agitatione (quam Undulationem esse vult) non incongrue explicat: advocatis etiam in subsidium, quas lapilli guttæve in aquam casu excitari comperimus, Undulis. Quibus, ut Philosophi hæctenus compressionem dilatationemque aeris, soni productricem, dextre compararint: sic se, tum exemplo defuncti P. Pardies (ex cujus de hoc argumento schedis *ἀνεκδότοις* bonam partem huc transtulerit) tum ipsa utriusque convenientia ductum, easdem ad declarandam propagationem luminis non temere afferre contendit.

Hunc tamen Undulationis motum, tradit *Autor*, non reali translatione, quod quidem Undularum circuli a centro magis magisque recedentes præ se ferre videantur; sed sola agitatione, & mutua veluti partium intumescencia & subsidentia perfici: quod præter sensus iudicium, levi Undularum attactu haustum, extensa chorda fortiterque percussa manifestum faciat. Continuari vero eundem alterna partium vicinarum elevatione & depressione, juxta ductum rectarum, seu radiorum a centro motus quaquaversum divergentium: vi tamen Undulationum tanto magis continue imminuta, quanto magis ipsæ fuerint auctæ; iisdem interea æquali tempore se invicem subsequenter, & elevationis depressionisque vices peragentibus. Undulationes has in oram vasis, cui aqua infusa sit, impingentes, leges sequi reflexionis; aliasque Undulationes, prioribus varia decussatione, citra mutuum tamen sive impedimentum sive destructionem occurrentes, efficere: angulis incidentiæ & reflexionis constanter æqualibus.

Ut porro sequentia tanto rectius intelligantur, ad productionem soni longo discursu *Autor* digreditur: ostendens eum simplicem qualitatem minime esse; dependere vero a motu partium subjecti sui, eoque nullo alio, quam Vibrationis & Undulationis, teste individuo motuum horum sonique nexu. Esse a diversitate Vibrationum, Undula-

dulationumque diversa sonorum genera & intervalla, quorum proportio pendeat a proportione celeritatis Vibrationum, quæ quo sæpius simul auribus allabantur, eo gratiores efficiant sonos; quo infrequentius, eo ingratiore. Quæ ut speciosis experimentis non inconcinne comprobatur; sic & alia de tiliarum buccinarumque sonis admiscet, de quibus uberiores, *peculiaribus de Vibrationis & Undulationis motu tractatibus*, ad quos subinde provocat, doctrinam pollicetur: optandumque foret, ut quæ presse toto passim Tractatu hoc persequitur, quæque Schematum hinc inde nævis, Sculptoris dubio procul rudi negligentia debitis, obscura Lectori queunt videri, illorum editione, restitutis etiam integritati suæ figuris, reddantur explicatiora.

Haftenus Undulationes, quantum illæ, vel in eodem medio directe continuantur, vel diverso ipsive impervio obviantes reperiuntur, adeoque luminis directæ & reflexæ propagationi inserviunt, saltim contemplando, refractionis oblitus omnino poterat videri: hujus itaque causa ad Undulationes in diversæ densitatis medium offentes descendens, has a circularibus in alterius generis curvas abire; in medium densius lapsas tardari, in rarius, incitari; radiumque, cujus directionem illæ sequantur, illic ad perpendicularem inclinari, hic a perpendiculari retrocedere, refractionique obnoxium esse demonstrat.

Post ad cardinem negotii versus, difficillimum pronunciat, citra Undulationis cujusdam adjumentum proprietates explicare Luminis; sive ignis subtilis loco, sive qualitatis alicujus simplicis, hoc censeatur: eundem vero, quem superius inter sonum & Undulationem perpetuum adstruxerat nexum, inter hanc & Lumen oppido observari posse; ut nulum sit sine comite Undulatione Lumen, nullaque sine Lumine Undulatio. Hujus interim generis Undulationes, originem suam actioni cujusdam ignis debentes, priores & impetu & subtilitate longe præstare: cum igneæ naturæ corpora sint actionis ut continuæ, sic maxime intensæ; quorumque partes quæcunque citissimo circa centrum suum motu raptæ, substantiam liquidam circumjectam, dummodo hæc condensationis, ut æther, sit incapax, non possint non undiquaque premere. Notasse se vero alias in Physicis (quod variis porro hic exemplis firmat) corpora luminosa respiratione, h. e. compressionis & dilatationis motu esse prædita; unde necesse sit, impetu illorum ad partes undique circumpositi mediæ delato, pressas has concitari ad producendum

frequentissimas citissimasque Undulationes: quarum quæ a diversis corporibus sit ratio (præmissis, aerem devehendo sono destinatum, luminis simul esse vehiculum non posse; sed id officii substantiæ infinites subtiliori, & per hoc subeundis poris exilissimis idoneæ, cedere debere) exemplis ab accensa flamma, muscis, vitris piscibusque noctu lucentibus, lapidibus luciferis, & præcipue Sole accersitis luculenter declarat.

Explicata sic Undulatione, radium directum propagante, non difficile arbitratur, reflexionis causam ex supra dictis intelligere: refractioni vero luminis mirum in modum ea consentire, quæ de refractione Undulationum notaverit: cum *Cartesii, Maignani, Grimaldi, Hookii* hypotheses, suo iudicio, partim sibi non consent; partim refractioni explicandæ, aut nihil inserviant, aut minus consentiant. Memorabile interim esse, viam, quæ radio ab uno puncto ad aliud per diversæ densitatis media tendenti, lege refractionis conficienda est, omnium possibilibus esse facillimam. Cujus effecti demonstrationem elegantissimam, a *P. Pardies* Domino *Fermatio* transmissam, vellemus ut *Autor*, promissi memor, ad calcem Tractatus hujus adjecisset: non indecorum principio huic dioptrico, in *Actis superioris anni p. 185.* asserto, suffragium laturam.

Lumine ergo ad hunc modum se diffundente, corpora diaphana Undulationum oportet esse capacia, aut minimum libero easdem transitu non prohibere: sive id beneficio plurimorum rectorum pororum contingat; sive, quod *Autori*, circa corpora pellucida solida, non improbabile est, solo materiæ subtilis in illorum partes valido impulsu. Cumque eadem porro uniformia sint & continua: constare ex opposito, *Idem* differit, opaca corpora constitui plurimis partibus parvis, maleque inter se unitis, quas radii recepti, ob crebram refractionem adeo oblique feriant, ut turbata aut rupta Undulatione, hi penetrare tandem nequeant: unde etiam contingat, ut vitrum in pulverem partesque adeo irregularium figurarum comminutum, & duo liquores, quorum alter unctuosus sit & crassiusculus, commixti, ex pellucidis in opacorum trans-eant speciem.

Claudit Librum primum de Coloribus disquisitio: quos *Autor* nihil aliud esse statuit, quam Lumen a corporibus plus minus reflexum: prout hæc partibus constant, vel similibus, qualibus alba & nigra: vel dissimilibus, qualibus cætera. Accedere proxime ad Lumen
alba

alba, idque citra moram maxima vi reflectere; unde, cum radiis Solis ægre accendantur aut transitum præbeant, arcendo eorum ardori chartæ aut velaria coloris hujus opponantur: nigra contra, simul ac radiis speculo ustorio collectis tangantur, flammam concipientia, & ob partium mollitiem & laxitatem Undulationis reflexæ incapacia, radios acceptos non remittere, indeque non male ab *Aristotele* tenebris, ut priora luci, comparari. Esse porro alba corpora e particulis rotundis, h. e. uniformibus, mediocriter politis, invicemque probe compactis; nigra ex irregularibus, circumquaque foraminosis, oblecta in super & repleta aliis mollibus & laxis corpusculis, lumen receptum absorbentibus. Inter has duas colorum species cæteros, purpureum, rubrum, flavum; cinereum, viridem, cæruleum, diversa partium albarum nigrarumque mixtione, quam distincte explicat, productos, diverso gradu, velut umbras, interjici.

Librum dein secundum a brevi dictorum de Undulatione ἀνα-
 κει Φαλαίωσι exorsus, Visionem fieri pronuntiat receptione specierum; quæ quomodo figuram & colores objectorum repræsentent, fuse explicat, non sine erudita doctrinæ de Coloribus modo propositæ ἐξη-
 γήσι. Qua ratione ulterius species, intra oculum receptæ, in Retina pingantur; & quæ oculi vicissitudines circa sensum distantia, magnitudinis & situs objectorum, singula exemplo oculi artificialis (quo nomine cameram obscuram censet, per vitrum tubo specilli objectivum foramini insertum, objectorum imagines recipientem) dilucide illustrat: Choroidi in specie impressionem specierum, ipsamque adeo Visionem abjudicat; quod ob nigrorem ejus, nullius coloris susceptivum, tum objecta ibidem pingi nequeant; tum nec ipsa radios luminosos (quippe corporibus nigris, juxta antegressa, maxime infestos) citra sensum doloris acerrimum sufferre diu possit.

Post oculi fallacias, ex interjectu, cum diaphani inæqualis densitatis, tum corporis politis; picturæ Perspectivæque (quam posteriorem, peculiari *Autoris* opera exornatam, Orbis expectat eruditus) deceptionibus; binorum oculorum in idem objectum directione; corporum in gyrum celeriter actorum motu, aliisque causis ortas expendit. Toto vero passim Libro complura scitu digna, pro præsentis identidem

tidem argumenti cognatione, opportune evoluit: inter quæ ex pluribus, quæ de luminosis excellentioris gradus, retinam lædentibus, & nubeculis coloratis post illa conspecta visum turbantibus, earumque numero; de binis Aquilarum palpebris, quarum ope citra noxam fixis Solem intueantur oculis; de duplici aeris refractione, astrorum Solisque diametrum apparentem prope Horizontem ampliante, Solisque ibidem Elliptica figura; de igniculis & fulgore, in oculo, hemicrania aut ictu pugni laceffito, excitatis; de imaginibus & phantasmatis, quæ recens expergefacti aliquando videre sibi videntur, discutienda sibi sumsit *Autor*, suo merito referimus.

Ultimo Libro *Autor* remedia explicat corrigendo Visui; sive vitio aliquo, sive naturali impotentia (per quam nec remota nimis, nec nimis propinqua, aut exilia distincte concipimus) laboranti. Quæ cum a vitris politis, oculum inter & objectum debite collocatis, petenda sint, duorum illa generum constituit, Microscopia & Telescopia, quorum commune officium sit, cum radios ea ratione cogere, & ad oculum transmittere, quæ conveniat distantia, ex qua nudo oculo objectum omnium distinctissime alias cernere liceat; tum, ut tanto clarius objectum intra oculum pingatur, eosdem quam possit plurimos colligere: ea porro inter ambo differentia, ut Microscopia, objectorum prope positorum propria, radios ita disponant, tanquam a longinquo veniant; Telescopia contra, objectis longe distitis admovenda, eadem hæc velut ex propinquo intueri faciant. Utraque porro in Simplicia, uno vitro constantia, & Composita, ex pluribus constructa, distinguens, quæ singulorum propria sint, ex quo sc. Vitrorum genere sint, & qua ratione adornanda; quomodo radios tum parallelos, tum divergentes afficiant; quibus oculis, qualiterque se habentibus, & quomodo applicanda; quæ Vitrorum circularium proprietates; qui simplicium & compositorum Telescopiorum & Microscopiorum defectus, & quibus Microscopiis, Telescopiisque aliis tollendi; ad finem usque Libri discutit.

**Bernünfftmäßige Gedancken über die große
Conjunction beyder obersten Planeten Sa-
turni und Jovis &c.**

i. e.

*DE CONJUNCTIONIBUS MAGNIS SATURNI ET
Jovis earumque, ut & nupera, effectibus & significa-
tionibus Cogitata &c.*

**JOHANNIS CHRISTOPHORI STURMII Prof. Altdorf.
Altdorfii A. 1682. in 4.**

Quibus nimis credulum & metui nimis obnoxium vulgus alias terri-
tare consueverunt Astromantæ, cum coeuntes cœlo Planetas supe-
riores aut oculus detexit, aut Ephemerides indicarunt: his nuper vel
maxime, cum uniti fulgerent Saturnus & Jupiter, animos hominum
percellere laboravit quidam, qui schedis Germanice editis Conjunctio-
nis dictæ vim nimio opere extulit. At quemadmodum Astrologiæ Ju-
diciariæ nunquam non bellum indixit sanior Philosophia: sic omnem a
Conjunctionibus istiusmodi sive spem sive metum ex vano trahere, suc-
cincto hoc tractatu solide ostendit Clarissimus Autor. In quo de Con-
junctionibus Magnis, Veris & Mediis necessaria præfatus, quam, cum
sui ipsius, coeuntiumque Planetarum, tum triplicitatum, in quibus
contingunt, ratione vim, ex consulto Astrologorum exerceant, qui-
busque rationibus hæc Conjunctionibus asseratur, recenset: suam post
epicrisin subjungens, argumentorum ab Astrologis adductorum momen-
ta expendit, quamque ruinosa, & partim absona, partim secum invi-
cem pugnantia, nec ullo ab experientia fido & rationabili testimonio
suffulta sint, demonstrat: suo ubique loco interspergens, quæ supra me-
morati Astrologi de nupera Conjunctione effatis opponenda censuit.

**JOANNIS HANCKE, Soc. Jes. & Prof. Olomucensis, Tene-
bræ summam illustratæ;**

feu

*Doctrina Eclipsium pro opportuniore discentium usu
in compendium redacta.*

Moguntia, 1682. in 4.

Y

Cum

Cum doctrina Eclipsium inter Astronomicas principem citra dubium teneat locum, iuaque & utilitate & jucunditate animos ad se præcipue rapiat, cœlestium phænomenon cognoscendorum cupiditate flagrantes: & vero obvia fere compendia Tyrones calculo ineundo non satis instruant; Riccioli porro *Almagestum* (quod de grandioribus aliorum etiam Astronomorum systematibus censendum est) multis intricatum difficultatibus, copiosa varietate sua non paucorum arceat studia; nec, qui commodo discentium vulgati sunt in hanc rem Astronomorum libri, distractis dudum exemplaribus, compareant amplius: querulis multorum desideriiis Elucubratione hac subveniendum ratus *Autor*, quæ ad supputanda quarumcunque Eclipsium momenta inserviunt, in compendium retulit.

Distinxit eam in tria capita: quorum primum, Theoriam motus Solaris; alterum, Lunaribus; tertium, utriusque Luminaris Eclipsibus propria, succincte dilucideque complectitur: infertis unicuique capitum calculi exemplis, & subnexis Tabulis ad calculum necessariis, iisque ex Riccioli mensuris & hypothesebus, in *Almagesto* usurpatis, propria sine dubio *Autoris* opera supputatis.

OCCULTATIO HYADUM ET PALILICII, QUÆ AC-

cidit Vesperis die $\frac{9}{30}$ Januar. $\frac{3}{2}$ Decembr. Anni 168 $\frac{3}{2}$ observata Vratislavia a Gottf. Schultz D.

Dum circa horam quintam vespertinam, invitante cœli serenitate, ad instantem Palilicii occultationem supellectilem necessariam instruebam & disponebam, commodum animadvertēbam, Lunam duabus Stellulis quartæ magnitudinis, & ut puto, sub gemina inter Hyades a Bayero θ insignita comprehensis, imminere, hasque brevi ab illa tegendas esse. Quare sine mora ulteriore me ad observationem accinxi, & primo binas dictas stellulas cum Lunæ vicinæ maculis contuli, tantumque eas invicem distare deprehendi, quantum *insula Ficaria* a *monte Porphyrite* removetur. Mox existebant

Tempus æstimatum.		Tempus ex altitud. corr.		Altitudines Quadr. captæ.	
H. / //	H. / //			0	1
4. 55. 0	5. 4. 1	<i>Mons Sinai & Insula Apollonia major sub eodem Verticali.</i>			
4. 58. 30	5. 7. 32	Borealior duarum stellarũ, <i>Mons Ætna, & Besbicus Insula</i> erant in eadem linea recta.			
5. 5. 10	5. 14. 14	Altitudo Capellæ.			
5. 22. 0	5. 31. 9	Borealior occultatur, existens in linea recta cum <i>Insula Creta & Ostio interiore Freti Sirbonici.</i>			
5. 28. 40	5. 37. 50	Australior, <i>Mons Ætna & Insula Sardinia</i> in eadem linea recta.			
5. 34. 0	5. 43. 12	Australior, <i>Ins. Creta & Byzantium</i> in linea recta.			
5. 35. 0	5. 44. 12	Australior occultatur.			
		Animadvertēbam jam, aliam quandam stellulam dimidia Tubi apertura a margine Lunæ occidentali distantem, quam & ipsam paullo ante tectam fuisse, situs ad Lunam arguebat.			
		Emerfionis momenta occupatione quadam interveniente observare non potui.			
6. 25. 20	6. 34. 45	Altitudo lucidi Humeri Orionis.			
		<i>dub.</i> 27. 33			
7. 47. 0	7. 56. 47	Altitudo Canis minoris			
		23. 9			
8. 1. 0	8. 10. 51	iterum capta			
		<i>dub.</i> 25. 23			
8. 8. 15	8. 18. 8	tertium capta			
		26. 20			

Tempus æstimatum.		Tempus correctum.		Altitudines Quadr. captæ.
H. / //	H. / //			○ /
8. 13. 20	8. 23. 14	Stellulæ antea occultatæ jam integra Tubi apertura a margine Lunæ occidentali removebantur, interque hanc & illas medio fere spatio alia comparebat stellula, duabus istis minor, quæ & ipsa tecta fuerat.		
8. 31. 50	8. 41. 49	Insulæ <i>Creta</i> & <i>Corfica</i> sub eodem Verticali.		
8. 43. 30	8. 53. 32	Palilicium dimidia Tubi apertura a sectione lucis & umbræ distabat.		
		NB. <i>Tubi apertura præcise capit distantiam stellarum ζ & ο Tauri apud Bayerum.</i>		
8. 47. 30	8. 57. 33	Mons <i>Horminius</i> , Sinus <i>Syrcticus</i> , & Palilicium in linea recta.		
8. 58. 30	9. 8. 36	Mons <i>Sinai</i> , Insula <i>Cyprus</i> & <i>Circæium Promontorium</i> sub eodem verticali.		
9. 5. 50	9. 15. 58	Palilicium, <i>Ætna</i> & Insula <i>Besbicus</i> in eadem recta.		
9. 26. 40	9. 36. 53	Palilicium, Sinus <i>Syrcticus</i> , & Insula <i>Besbicus</i> in linea recta.		
9. 31. 45	9. 42. 0	Palilicium occultatur, existens in linea recta cum monte <i>Ætna</i> & <i>Sinu Syrtico</i> .		
9. 45. 0	9. 55. 18	Altitudo Cordis Leonis <i>dub.</i>		24. I
9. 46. 10	9. 56. 29	Mons <i>Sinai</i> & <i>Promontorium</i> .		

Tempus æstimatum.	Tempus correctum.		Altitudines Quadr.
H. / //	H. / //		
		ad <i>sinum Apollinis</i> , sub eodem verticali.	0 /
9. 53. 30	10. 3. 51	Altitudo Cordis Leonis	25. 53
10. 27. 40	10. 38. 10	Mons <i>Sinai</i> , & <i>Insula Calatbe</i> sub eodem verticali.	
10. 38. 0	10. 48. 32	Mons <i>Sinai</i> & margo orientalis <i>Sicilie</i> , sub eodẽ verticali.	
10. 45. 20	10. 55. 54	Emersio Palilicii e disco Lunari.	
10. 47. 40	10. 58. 15	Palilicium, Montes <i>Horminius</i> & <i>Porphyrites</i> in linea recta.	
10. 49. 20	10. 59. 55	Mons <i>Sinai</i> & <i>Porphyrites</i> sub eodem Verticali.	
11. 8. 20	11. 19. 0	Altitudo Cordis Leonis.	36. 58

Ex observatis hisce oppido liquet, Stellam subiisse Lunæ discum paullo infra Paludem *Maræotim*, emerfisse vero ad montem *Hippocum* inferiorem: Viam itinerariam ejus transiisse infra Paludem *Maræotim*, ad *Insulam Leam*, inter *Strophades*, supra *Melos*, per montem *Mascytum*, stringendo limbum australem montis *Didymi*, per *Antitaurum*, *Moschum* superiorem, *Fretum Ponticum*, *Caucasum* superiorem, & limbum australem *Insulæ Majoris* maris *Caspium*: & 1^h. 13'54" post corpus lunare delituisse.

LES MOEURS DES ISRAELITES, PAR
M. Fleury, Precepteur de Monseigneur de
Vermandois.

i. e.

MORES ISRAELITARUM,
Auctore Dn. FLEURIO, Dni de Vermandois Præceptore.
Parisiis 1681. Hagæ Com. 1682. in 12.

NUnquam satis inculcari populo Christiano potest pietatis & morum sanctimonia, his præsertim temporibus, quibus *abundat iniquitas & refrigescit charitas multorum*. Nec aliud Auctor hic, quem *Jac. Benignus Bossuetus Episcopus Condomensis* (nunc Meldensis) in Approbatione Opusculi *Presbyterum Parisiensis Diœcesis* nominat, insignique maectat elogio, propositum habet, quam ut posita ob oculos vitæ simplicis ac innocentis idea, qualem populus quondam Israeliticus coluit, seculi lascivientis mores pro virili emendet, ac ad vitæ sanctitatem illustri exemplo Lectorem reducat. Ita enim persuasum habet, vitam populi Judaici sacris Veteris Testamenti literis descriptam, & naturæ societatiq; humanæ maxime conformem extitisse, & non in morum tantum disciplina, sed Oeconomia quoque ac Politia præceptiones saluberrimas præbere: vulgo vero non aliam ob causam despiciatui duci, quam quod ab institutis hodierni ævi discrepet, quæ a simplici ac frugali vitæ ratione, moribusque pastoritiis & agrestibus veterum, ad ignaviam luxumque deflexerunt. Eo itaque studio vitam moresque Israelitarum describere aggreditur, tribusque partibus opusculum distinguit. *Prima* de Patriarchis, eorumque nobilitate, libertate, divitiis, occupationibus ac frugalitate; *altera* de Israelitis ab exitu ex Ægypto usque ad captivitatem Babylonicam, deque eorum nobilitate, laboribus, agricultura, regione quam incoluerunt seu Terra sancta, opibus, artibus, opificiis, vestitu, suppellectile, domibus, victu, purificationum ritibus, matrimoniis, uxoribus, liberorum educatione, studiis, elegantia, oblectamentis, luctu, religione, jejuniis, votis, prophetis, regimine, auctoritate senum, re forensi, militia, Regibus; *tertia* de Judæis ex captivitate reversis, eorumque sub Persarum & Macedonum dominatu conditione, Regno Assamonæorum, posteriorum denique Judæorum corruptis moribus, sectis, ac superstitione, succincte terseque differens.

LES MOEURS DES CHRESTIENS,

par M. Fleury.

Mores Christianorum, Auctore Dn.
Fleurio.

Parisiis & Hagæ Com. 1682. in 12.

Idem in hoc libello Auctori scopus, qui in superiori fuit, depravatos seculi mores corrigere. Præfigitur autem opusculo non Bossueti tantum Meldensis Episcopi, ut in priori factum, sed ipsius etiam Censoris Sorbonici luculentum ejus encomium; nec deerunt ex nostris, quibus liber probabitur, plurima in eo memoratu digna, tum candide & eleganter narrata deprehensuris. Quanquam enim inter alias scribendi causas eam etiam alleget Auctor, ut Protestantes agnoscant, se sine ratione a Romana Ecclesia dissentire, quæ in dogmatibus pura sit, etsi moribus & disciplina veterum sanctitati dissimilis: reperient tamen omnes multa, quæ ad excitandum pietatis studium faciunt, collato veterum Christianorum cum nostri temporis hominibus exemplo. Id vero ita præstat Auctor, ut in quatuor Epochas totam Christianæ vitæ & disciplinæ Historiam distribuatur. Agit enim 1. de Ecclesia Hierosolymitana, qualis in Actis Apostolicis describitur. 2. De statu conversionis tum Judæorum, tum maxime gentilium, post Apostolica tempora, usque ad Constantinum M. 3. De proximo post Constantinum tempore. 4. De sequentibus a quarto usque ad nostrum seculis. Ubi præsupponit in Ecclesia Romana, ut jam notatum est, dogmatum puritatem; dissimulat etiam & emollit multa in externis, quæ dissentientes possent offendere: ubi quam bene hypothesi & causæ seruiat, accommodatis, quos citat, Auctorum testimoniis, alii dispicient. Lapsam tamen morum in clero & populo ingenue agnoscit, ejusque varias causas refert: relaxationem puta disciplinæ, pietatis, concordia, benevolentia, patientia, frugalitatis, aliarumque virtutum, postquam persecutiones cessaverunt: contagium vitiorum ab admixtis magno numero paganis, Christianismum non serio, sed Principum, & moris, aut commodi externi causa amplexis: Hæreses, præsertim in Oriente, monstrosas & multiplices; dein Mahometismum: In Occidente barbararum gentium irruptiones & cum Christianis coalitiones: oppressa per barbariem sacra studia, ac scholasticas contra invecas speculationes: Episcopos ad munia aulica ac regendas provincias admissos: Casistarum, quos vocant, varia inventa & relaxamenta circa Moralem Disciplinam: bella tum inter Christianos ipsos gesta, tum adversus Mahomedanos ad liberandam Terram sanctam suscepta: Literatos duobus adhinc seculis Græcæ & Latinæ linguæ studio ad Ethnicorum mores reducendum, contemtimque de religione judicandum perversos, &c. Quibus omnibus opponere se scri-

scribit veterum Christianorum, & qui subinde corruptioribus licet seculis eorum exempla æmulati sint, mores & vitam: summeque lætaturum, si qui commoveri se patiantur, ut illorum exemplo, etsi in carne manentes, vivant tamen vita spiritali, quæ genuinus effectus est gratiæ Jesu Christi.

*JOH. LUDOVICI FABRITII APOLOGETICUS
pro genere humano contra calumniam Atheismi, ad Am-
plissimum Virum Philippum van
Heiring.*

Heidelbergæ in 4. 1682.

ETsi Christiani, qui divinis testimoniis fidem habent, dubitare non possunt, notitiam DEI omnium mortalium mentibus insitam, juxta cum contemplatione operum DEI mirandorum sumtam efficere, ut nulla gens adeo bārbara ac efferata esse queat, quin Numen aliquod (qualecunque tandem,) credat, idque cultu quodam prosequendum esse censeat; tamen infelici hoc nostro ævo legimus, non deesse, qui, ut gravissimo omnium scelere, atheismum puta, patrocinium parent, affirmare haud dubitant, & olim fuisse & extare adhuc populos ac gentes integras, quæ bestiarum instar, sine DEO, lege & omni religione vitam hanc transigant. Hanc calumniam, quæ generis humani parti affingitur magnæ, ut dilueret *Autor Clarissimus*, Aristæum *primum* opponentem sibi tum ex veteri, tum nova gentium historia, populos omni religione destitutos introducit; *deinde* vero ostendit certiori historiæ fide nixus, falsa esse, quæ de atheismo veterum Germanorum ex Jul. Cæsare, Romanorum ante Numam Pompilium, Græcorum ante informationem ab Ægyptiis acceptam, incolarum novæ Zemblæ, Zeilan, Souldanorum in extremæ Africæ oris, habitatorum Magellanicæ, Peruvianorum, Brasilianorum ante Christianorum in illas regiones adventum, Chichimecarum in nova Hispania, & aliarum gentium barbarie atheistica adferri solent. Concedit, quod per abusum sanæ rationis, multæ gentes nesciant cultum veri Numinis; sed inde illis abjudicare velle omnem religionem, absurdum putat. Quare tandem dissertationem hanc suam concludit, *nullam gentem adeo esse efferatam, quin Numen aliquod habeat.*

N. V. 177
ACTA
ERUDITORUM

*publicata Lipsiæ
Calendis Maji Anno M DC LXXXIII.*

---

*ACADEMIE DES SCIENCES ET DES ARTS;
contenant les vies, & les eloges historiques des hommes
illustres, qui ont excellé en ces professions depuis environ qua-
tre siecles parmi diverses nations de l' Europe; par ISAAC
BULLART, Chevalier de l' Ordre de Saint
Michael. Divisé en deux Tomes.*

a Paris, 1682, fol.
id est,

Academia Artium & Scientiarum: exhibens vitas, &
elogia, ac res gestas illustrium virorum, qui clari in sua arte
quatuor intra secula apud diversas in Europa gentes extiterunt:
auctore ISAACO BULLARTIO, Equite Ord. S. Michaelis;
duobus Tomis divisa.

Parisiis, 1682, fol.

CLarorum virorum facta moresque posteris tradere, scribente
Tacito, antiquitus usitatum: his quoque temporibus non ne-
gligendum sibi duxit ISAACUS BULLARTIUS, qui summo
studio & exquisita industria non laudes saltem eruditione &
artibus illustrium virorum composuit; sed vitas quoque eorundem,
quantum earum consequi licuit, descripsit; & ut tanto expressior
ipforum memoria exstaret, icones adjecit æri incisas, duorum artifi-
cum non contemnendorum, *Larmessini & Bulonnesii* opera elabo-
ratas. Nam cum imagines ac statux præclare meritorum de humano
genere hominum vultus referentes, jam priscis temporibus, non magis
ornamenti loco adhibitæ, quam ut memoria eorundem prorogaretur,
ac posteri incitarentur ad imitandas insignes eorum virtutes, quorum
Z simu-

simulacra saxi, cera, ære, argento, aurove expressa cernerent, propterea *animorum incitamenta* Senecæ epistola LXIV dicta, receptæ fuerint: laudabile sane istorum studium est, qui immortalitati defunctorum, utilitatibus vero superstitum, hoc dare satagunt, ut habitus oris, cujus jucunda recordatio, cum vita præstantium virorum ne intercidat, sed in omni posteritatis oculis versetur. Quo studio veteres cum primis flagrasse, Alexandri Severi exemplo, *imaginibus clarorum virorum lararium suum exornantis*, quod narrat Lampridius; ac Titi Pomponii Attici *singulari de iis edito volumine*, sed quod injuria ævi ad nos non pervenit, manifestum est. Idem propositum secutus est Auctor hoc opere, in quo litterarum & eruditarum artium gloria illustrium virorum imagines, æneis insculptas formis, nitideque expressas, exhibet: subjecta cujusque vita Gallico idiomate descripta, quam monumento, sive sepulchrali inscriptione, qua cujusvis tumulus insignitus fuit, claudit & obsignat. Cui studio summa cum laude, nec minori felicitate cœpto cum immortalis fuisset, ipsius filius JACOBUS IGNATIUS BULLARTIUS immorandum, istudque absolvendum duxit: ita quidem, ut prolixiori verborum in elogiis ambitu repudiato, quem interdum adhibuerat parens, versibusque Ronsardi ac aliorum poetarum Gallicorum, quos pater inspererat, resectis, Vitas ab ipso conscriptas expoliret: novas autem, quarum notitia parentem fugerat, sed quam ipse consecutus fuerat, adjiceret: pluribusque imaginibus opus exornaret. In duos istud divisit tomos: quorum prior quinque libros continet: *primo* rerum publice gerendarum laude insignes; *secundo* rerum gestarum narrationibus bene meritos; *tertio* juris scientia claros; *quarto* litterarum elegantiorum opera præstantes; *quinto* pingendi, ædificandi, ac statuarum apte concinnandarum artis peritos, exhibente. Posterior sex libros complectitur: quorum *primus* rerum sacrarum cognitione eximios; *secundus* philosophiæ, matheseos, & medicinæ studiis præstabiles; *tertius* vario scientiarum genere excellentes; *quartus* carminum gloria celebres; *quintus* artium variarum, typographiæ, mathematicæ, geographiæ, musiciæ, rei bellicæ, sive inventionis, sive cognitionis, ingens nomen meritos; *sex-tus* denique pingendi, oculorumque oblectandorum adjuvandorumve scientia insignes sistit.

JUSTINI HISTORIARUM PHILIPPICARUM Libri XLIV: ex recensione Joannis Georgii Grævii; cum ejusdem castigationibus.

Lugduni Batavorum, 1683. in 8.

OMnium regnorum & rerum publicarum, quæ floruerunt ante Servatoris Christi in terris ortum, origines, progressus & finem persecutus est olim *Trojus Pompejus*, laudatus Plinio, Charisio, Augustino, & veteri Virgiliano interpreti, aliisque. Hujus historiam in compendium redegit *M. Junianus Justinus*, ob id *compendiarius Trogi* dictus Saresberienſi: cujus ætatem in Antonini Pii tempora referunt; nullum autem ex vetustis scriptoribus, qui ex fœda barbariei tempeſtate, tristique rei litterariæ naufragio quasi eluctati ad nos pervenerunt, tyrociniis studii historiarum eo accommodatiorem esse, doctissimi viri censent. Tam terse sane, tam emendate scripsit, ut sæculi sui captum superare, nec solarum rerum, sed & verborum flosculos ex Trojo, optimi ævi scriptore, delibasse videatur. Nec præter eum quam amplius exstat eorum, qui secundum seriem temporum res ple-rarumque gentium digesserunt, in iisque ordine pertexendis elaborarunt: omnibus, sive totis sive maximam partem absorptis, & longa superioris memoriæ nocte, optimarumque artium fatali silentio deletis. Quo majori in pretio habendum conservandumque istum existimarunt, qui bonarum litterarum studia, superiori & hoc seculo, industria sua excoluerunt. Inter quos illustre nomen *Jacobi Bongarsii*, qui ei perpoliando magnam & utilem cum primis operam impendit; quippe e decem optimæ notæ manuscriptis codicibus eundem integritati nitorique suo redditum emendatumque & notis illustratum anno 1581 Parisiis edidit, Vir amplissimæ dignationis, exquisitæ prudentiæ, & rarioris doctrinæ. Hunc secutus *Franciscus Modius* ad Fuldensium membranarum fidem eundem emaculatum, cum notarum spicilegio emisit. Et ad horum editiones plures aliæ compositæ passim prodierunt. Post eos *Daniel Pareus* Francofurti anno 1630, *Matthias Berneggerus* Argentorati anno 1631, *Marcus Zuerius Boxhornius* Amstelo-

dami anno 1638, *Isaacus Vossius* Lugduni Batavorum anno 1640, *Tanaquillus Faber* Salmurii anno 1671, *Johannes Vorstius* Berolini anno 1673, *Johannes Schefferus* Holmiæ anno 1678, *Josephus Cantelius* Parisiis anno 1677, studii sui, quod auctori huic impenderunt, monumenta in publicum emisere: quorum plerorumque notas, chronologiam, & indices, resectis tamen amputatisque non negligendis observatis, Amstelodamenses anno 1669 auspiciis Schrevelii excuderunt, & hos secuti Lugdunenses in Galliis, ac Uratislavienses typi sunt imitati. Utilem autem cum primis & salutarem Justino operam Johannes Georgius Grævius impendit, ad Florentinam anni 1525 Juntarum editionem vulgatas hactenus componens, & insignem emendationem, eaque haud parum lucis pluribus scriptoris hujus locis, vel ætatis vitio, vel correctorum culpa depravatis afferens: quo studio suo exornatum notisque insignitum Justinum Trajecti ad Rhenum anno 1668 minori forma edidit. Igitur cum recudere denuo longe utilissimum auctorem superiori anno cuperet bibliopola Lugdunensis, vocato in consilium doctissimo & melioribus litteris juvandis nato Viro, omnes omnium qui hactenus Justinum illustraverant notas integras illibatasque, Bongarsii puta, Modii, Berneggeri, Vossii, Fabri, Vorstii, Schefferique adjiciendas, suas vero iisdem attextendas censuit: omittendas autem Cantelianas putavit, utpote Serenissimi Delphini in usum adornatas, instituto autem suo, quod auctorum emendationi sinceræque lectioni intendit, parum infervituras. Nec indicem a Freinshemio cœptum, a Vorstio autem & Scheffero locupletatum neglexit: adeoque quidquid egregii ad exornandum auctorem hunc in literas unquam missum fuit, congescit; ut omnibus elegantiarum numeris absolutam hanc recensionem, nec meliorem hac editione ullam extitisse antea, merito affirmare liceat.

**Die Deutsche Bibel D. Martini Lutheri
aus der Grund-Sprach/dem Context und Parallel-
Sprüchen / mit Beyfügung der Auslegung / die in
Lutheri Schriften zu finden / erkläret durch
D. Abraham Calovium.**

id est,

Biblia Germanice a Luthero versa, e fontibus, contextu, dictisque parallelis, secundum ductum ipsius Lutheri, ejusdemque ut plurimum verbis declarata per D. Abrah. Calovium.

Wittebergæ, 1682. in fol.

Postquam Biblia Illustrata Latine jam ante decennium edidit Auctor celeberrimus, inque iis *Ψευδεργμηνείαι* heterodoxorum exegetarum haud postremi, H. Grotii, polemice adduxit & rejecit; jam Germanice eundem sacratissimum Codicem evulgavit, inque eo Interpretum orthodoxorum principis, B. Lutheri, verba, ubi potuit, exegetice adhibuit & retinuit. Hæc nimirum cura præcipua in hoc Opere Theologi jam per XXXII annos in cathedra Lutheri docentis scribentisque indefesse. Præterea tam capita, quam libros accurate in sua membra distinxit; verbis singulis, si opus fuit, aut integris periodis interpretationem apte subjecit; eamque e linguis sacris, contextu & parallelismis pure hausit; ipsiusque Lutheri ore, ubi adhuc in scriptis ejus potuit audiri, fideliter expressit; adeo ut de literalis sensu ubique, deque usu non raro constare queat. Totum Opus in V. & N. T. est distributum, illudque quatuor, hoc duobus Tomis, subjectis totidem Indicibus universalibus, comprehenditur & absolvitur: ut iis, qui dulcius ex ipso fonte bibi aquas, hoc est, S. Scripturæ sensum e verbis Spiritus S. & Lutheri purissime cognosci norunt, haud ingratum esse possit.

LA GENESE TRADUITE EN FRANCOIS
avec l' Explication du Sens literal, & du Sens spirituel,
tirée des SS. Peres, & des auteurs
Ecclesiastiques.

five

Genesis Gallice versa, cum explicatione sensus literalis & spiritualis, excerpta ex SS. Patribus & auctoribus Ecclesiasticis, Tomis duobus comprehensa. Juxta exemplar

Parisiense 1682. in 12.

Auctorem, licet nomen non adscripserit, celebrem Parisiis esse, apparet ex testimonio censorum, qui plura ejus opera laudant: ipse vero Commentarium suum in Esaiam prophetam allegat. Præmisit amplam præfationem bipartitam, in qua multa sunt pie & candide dicta. Parte priori agit de auctoritate Moysis, miraculis ejusdem & Christi atque Apostolorum testimoniis probata. Deplorat tempora nostra, quibus necesse sit Divinitatem Christi Christianis probare, postquam paganorum impietas convicta jaceat. Affert hujus probationis tria capita, indeque concludit, miracula nova pro veritate desiderari non debere, sed, ut ait Augustinus, *credendum esse mundo credente, nisi quis velit ipse prodigium esse, qui prodigia postulet*. Horrendum etiam esse, quod de veritate librorum sacrorum inter Christianos disceptandum sit, cum de antiquis auctoribus profanis nemo nisi summe stupidus aut impudens neget, libros ab iis, quorum nomen ferunt, scriptos esse. Provocat ad Judæos, qui libros Moysaicos, quamvis multa contra illos contineant, circumferant & pro authenticis habeant, majori cum stabilimento fidei, quam si Judæi omnes conversi essent, & paganis aut atheis suspicionem collusionis facerent. Laudat exemplum Augustini, qui Manichæorum scepsin tandem abjecerit; & damnat dubitationes Philosophicas, quibus tot magna ingenia hodie abripiantur ad Atheismum. Quanquam vero externis adminiculis argumentorum non opus habeant *pectora fidelia & simpliciter Christiana*, qualia deprædicat Augustinus: prodesse tamen externa illa etiam fidelibus ad firmandam fidem. Confert postea Mahometis imposturas, earumque falsitatem & turpitudinem, cum veritate Christiana. In parte posteriori præfationis, institutum & ordinem operis sui enarrat. Præmittit iterum laudationem Moysis, qui non tantum ex divina inspiratione, sed & testium egregiorum traditionibus scripserit. Amramus enim pater Moysis narrare huic potuit audita a Levi patre suo: Levi vero vixit annis 33 cum Isaaco: Isaacus 50 annis cum Semo: Semus ante diluvium 100 annis cum Methusalem proavo suo, qui 260 annis cum Adamo vixerat. Sic inter Adamum & Isaacum duos tantum, Methusalemum nempe & Semum; inter Isaacum & Amramum, parentem Moysis, unum Levi interfuisse, qui visa & audita ab iis, qui viderant, suis narrarent. Ostendit fun-

damen-

damentum hujus calculi in adjuncta tabella chronologica. Quod attinet ad Textum & Commentationes, proficitur versionem Gallicam (cui Latina Vulgata e regione apposita est) ad fontes Hebræos adornatam, & ex optimis interpretibus. Capitibus singulis subnectitur Annotatio ad sensum literalem, deinde ad spirituales seu morales, vel ubi materia prolixitatem non exigit, uterque conjungitur. Spirituales sive Mysticum sensum dari omnino statuit contra eos, qui id negant: laudat tamen judicium Augustini, qui monuit, ne nihil, & ne omnia figurate scripta censeantur, ex lib. 16. de Civ. D. c. 2. Excusat, quod Originem, & qui eum imitantur, quamvis pro sanctis doctoribus habeat, secutus tamen non sit. Auctam enim fontium notitiam, & erutum postea sensum literalem, ad veritatem solidam & ædificationem facientem. Chrysostomum refert plusquam 60 homiliis Genesin explicasse; sed eo fine, ut exemplis Patriarcharum ad fidem & pietatem auditores excitaret; ad difficultates vero Textus non respexisse. Augustinum libris 33 in Genesin commentatum ad refutandum *Faustum Manicheum*; qui Deum & Patriarchas horrendis blasphemis & conviciis infestaverat. Consulendos etiam libros Augustini XII, quibus adversus eosdem Manichæos opus Dei hexaemeron, & tria Geneseos priora capita explicavit, tum libr. 12 & 13 Confessionum. Petit veniam, quod hos auctores secutus; prolixior aliquando, præsertim in primis capitibus fuerit. Lectionis vero utilitatem summam fore spondet ob egregia sanctorum exempla, quibus plus, quam præceptis, apud populum proficiatur. Nihil certe præferri posse *tribus illis Patriarchis*, quorum Deum se supremum Numen nominaverit, repetente id Christo Matth. 8, 11, qui & beatitudinis locum in sinu Abrahami collocet Luc. 16, 24. Nec satis prædicari posse Adami pœnitentiam, Noachi obedientiam; Josephi patientiam; aliorumque illo tempore virtutes, qui teste Augustino veri Christiani fuerint, licet nomen non gererent. Ipsum vero Moysen, quantum virum, *ministerium Veteris Testamenti; heredem Novi!* Vitia etiam & eorum pœnas cum ædificatione legi. Commendat denique simplicitatem styli Mosaici, adducto testimonio auctoris pagani, *ὡς ἰψῆως* cap. 7, & encomio D. Augustini lib. IV. de Doctr. Chr. cap. 6. Mirum igitur non esse, quod primitiva Ecclesia tanti fecerit Sacras

literas, & quod Concilia vetusta eas nominent *sancta verba* & *adoranda*.

**METHODUS PLANTARUM NOVA, BREVITATIS
ac perspicuitatis causa synoptice in Tabulis exhibita,
cum notis Generum tum summorum tum subalternorum chara-
cteristicis, & observationibus nonnullis de seminibus plan-
tarum. Auctore Joanne Raio M. A. e Socie-
tate Regia.**

Londini, 1682. in 8.

Cum plantarum multitudo atque varietas fere infinita, mirum quantum confusionis obscuritatisque in animis Botanophilorum pariat, de methodo investiganda solliciti semper fuere Botanici, cujus beneficio plantæ & clare intelligi, & facile addisci, & retineri fideliter possent. Methodum autem ei rei prosperandæ adinventam ab illis non unam esse videas. Alii enim differentias plantarum a locis arcessunt natalibus; alii a diversis temporibus, vel mensium anni intercapedinibus; alii ab usibus, quos hominibus præstant in cibo, in medicina, in sensuum oblectatione, operibusque mechanicis; alii a signatura externa; alii ab auctoribus, a quibus nomenclatura plantis fuit imposita; alii a foliis horumque vel convenientia, vel disconvenientia; alii abs qualitatibus, odoribus puta ac saporibus; alii a radicibus diversis. Sed nulla methodorum harum tum ob prolixitatem nimiam, tum ob dubia inextricabilia approbare se potuit perspicacioribus Phytologiæ mystis. Alia igitur methodus reperta ab aliis, eaque melior & naturæ magis consentanea. Atque hic præter cæteros mirifica *Andree Cesalpini* commendanda est solertia. Nam hic primus, quod sciamus, plantas a seminum & conceptaculorum unicuique flori succedentium numero, una cum corculi seminalis, hoc est puncti, unde germinatio incipit, situ, in genera seu classes distinxit. *Johannes* autem *Rajus* Anglus, qui & ipse notas plantarum characteristicas certas ac proprias, quæ & omnibus sub unoquoque genere contentis speciebus, & solis convenirent, investigavit, tum semina plantarum, earumque conceptacula, tum flores & perianthia, eo quod

quod nonnullorum generum certiores longe notas, quam aut semina aut eorum involucra suppeditent, in consilium adhibuit, atque adeo methodum plantarum partim a seminum & conceptaculorum seminalium numero, figura, situ &c. partim a floribus & perianthii in eisdem convenientia aliisque accidentibus, differentias generum constitutivas sumsit, plurima, ut ipsemet in præfatione fatetur ingenue, ex *Andrea Casalpino, Joachimo Jungio, Fabio Columna, & Roberto Morisonis* mutuatus. Tabulas synopticas, genera plantarum & species, harumque differentias ac notas characteristicas repræsentantes præcedunt sectiones V, quarum I generales quasdam de seminibus plantarum observationes exhibet, II de foliis plantarum seminalibus agit, quæ a succedentibus foliis parvitate, superficie lævi, figura, ac modo nascendi differant. III de plantula feminali, reliquisque semine contentis. IV de floribus plantarum, harumque partibus ac differentiis. V de divisione plantarum generali in Arbores, Frutices, Suffrutices, & Herbas, quanquam tertium membrum, Suffrutices nimirum, Autor refecat, & ad Herbas refert, plantarum tria genera statuens, Arborem, Fruticem, & Herbam. His ita præstructis per tabulas synopticas disponit plantas, initio ab Arboribus facta, earumque divisione in sectione nova seu Tabula generali exposita. Exhibentur postmodum Tabula I Arbores pomiferæ harumque species cum differentiis ac notis characteristicis. II Pruniferæ. III Bacciferæ. IV Nuciferæ. V Coniferæ. VI Lanigeræ. VII Siliquosæ. VIII Arbores vasculis seminalibus membranaceis membrisque extantibus aut adjunctis auctis, quibus subnecti posse autor censet, quæ anomalæ sint & sui generis. Arbores excipiunt Frutices. Horum partitione in Sectione II facta, sistuntur in Tabula I Frutices bacciferi cum speciebus ac differentiis, secundum methodum semel cœptam. II Frutices bacciferi foliis deciduis non spinosi. III Frutices foliis deciduis spinosi. IV Frutices seminibus nudis aut vasculis per maturitatem siccis inclusis floribus non papilionaceis. V Frutices floribus papilionaceis. VI Frutices, qui cum herbis genere proximo conveniunt, & herbæ frutescentes dici possent. Fruticibus subjiciuntur herbæ, harumque tabula generalis in Sectione III præmittitur. Sistuntur autem Tabula I speciali plantæ imperfectæ, quæ flore videlicet aut semine carent, aut carere saltem, quia sponte quasi proveniunt, videntur, eæque spe-

cificatæ & certis characteribus discriminatæ. II Herbæ femine minutissimo, & nudo oculo vix conspicuo. III Herbæ acaules epiphyllouspermæ, capillares, vulgo dorsiferæ dictæ, quia femina earum averfæ foliorum parti adnasci æstimantur, in punctis videlicet seu lineolis illis ferrugineis ibidem conspicuis. IV Herbæ flore imperfecto seu stamineo. V Herbæ flore imperfecto sexu carentes. VI Herbæ flore imperfecto monospermæ femine triquetra. VII, (post sectionem videlicet IV, quæ generatim agit de herbis flore composito, qui ex pluribus videlicet flosculis in unum totalem florem coeuntibus constat,) Herbæ flore composito seu aggregato, planifolio, natura pleno, lactescentes. VIII Papposæ Herbæ flore discoide. IX Herbæ flore discoide nudo. X Herbæ flore composito discoide. XI Herbæ corymbiferæ dictæ discoide nudo seu non radiato. XII Herbæ flore ex flosculis fistularibus, capitata vulgo dictæ. XIII Herbæ flore composito anomalæ, iisque affines, in quibus capitula aut spicæ florum compressiores flores compositos imitantur. XIV Herbæ flore perfecto seminibus nudis solitariis, h. e. ad singulos flores singulis. XV Umbelliferæ plantæ seu semen in umbellis gerentes. XVI Herbæ umbelliferæ femine crassiore & minus compresso. XVII Herbæ stellatæ dictæ, quia folia caules ad intervalla stellæ radiantis in modum ambiunt. XVIII Herbæ asperifoliæ. XIX Plantæ verticillatæ fruticosæ. XX Plantæ verticillatæ herbacæ. XXI Herbæ femine nudo polyspermæ. XXII Herbæ femine nudo polyspermæ, sed nullo perianthio tectæ. XXIII Herbæ pomiferæ. XXIV Herbæ bacciferæ. XXV Plantæ multifiliquæ seu corniculatæ. XXVI (post insertam sectionem de herbis, quarum semina conceptaculis per maturitatem siccis ad singulos flores singulis donantur) Herbæ flore monopetalo uniformi. XXVII Herbæ flore monopetalo difformi. XXVIII Herbæ flore monopetalo bicapsulares, item herbæ flore monopetalo, vasculis seminalibus in terna aut plura loculamenta divisis, nec non herbæ tetrapetalo flore uniformi siliquosæ & capsulatæ. XXIX Herbæ flore tetrapetalo uniformi siliquosæ. XXX Herbæ flore tetrapetalo siliquosæ, femine rotundo seu globoso. XXXI Herbæ flore tetrapetalo uniformi seminibus capsula brevi inclusis. XXXII Herbæ flore tetrapetalo uniformi anomalæ & sui generis variæ. XXXIII Herbæ flore papilionaceo scandentes. XXXIV Herbæ flore pa-

re papilionaceo erectæ seu non scandentes, item herbæ flore papilionaceo siliquis articulatis. XXXV Herbæ flore papilionaceo siliquis geminatis duplicem seminum seriem continentibus. XXXVI Herbæ flore papilionaceo non scandentes trifoliæ. XXXVII Herbæ flore pentapetalo seu polypetalo, foliis integris in caule conjugatim dispositis. XXXVIII Herbæ flore pentapetalo aut polypetalo, foliis in caulibus nullo aut alterno ordine dispositis. XXXIX Herbæ flore pentapetaloide anomalæ. XL. Herbæ culmiferæ seu quæ caulem teretem geniculatum & plerumque concavum edunt, foliis cinctum ad singula genicula singulis, & quidem culmiferæ grano majore. XLI Herbæ culmiferæ grano minore. XLII. Herbæ graminifoliæ, non culmiferæ, flore stamineo. XLIII Herbæ radice bulbosa donatæ eæque graveolentes. XLIV Herbæ radice bulbosa odore nullo aut minus gravi præditæ. XLV Herbæ radice bulbosa tunicata odore nullo aut minus gravi. XLVI Herbæ foliis, floribus, pericarpis aut radicibus bulbosis affines. XLVII Herbæ anomalæ & sui generis. Subnexa est *Synopsis Methodi*, qua *Andreas Casalpinus* in Subfruticibus & Herbis disponendis utitur, & *Index plantarum* in Tabulis dispositarum copiosus, isque non Latina tantum, sed & Græca quoque & Anglica plantarum nomina præ se ferens; nec non *summorum Herbarum generum nota characteristica*; & *nova Herbarum in tria genera divisio*, memoriæ juvandæ ergo addita.

JO. GEORGII KULPIS COLLEGIUM GROTIANUM,
super Jure Belli ac Pacis in Academia Giessensi
XV Exercitationibus institutum.

Prostat Francofurti ad Mœnum apud Albertum Ottonem
 Fabrum, in 4to, 1682.

Cum Hugo Grotius primus fuerit, qui nobilissimam de Jure Naturæ & Gentium disciplinam in justum artis systema redegit; opus ejusdem aureum de J. B. & P. non solum seculi adplausum meruit; sed multos etiam viros doctissimos excitavit, qui eandem scientiam vel ductu laudati Grotii excolerent, vel in libros illius commentarios aut notas scriberent. Quos cum legere sine Magistro juvenes

ejusmodi rerum adhuc imperiti nequeant, *Autor clarissimus*, novo instituto, sed captui discipulorum satis commodo, universi operis Grotiani argumentum, velut in compendium redegit: ita, ut observato ordine materiarum, quo se insequuntur invicem apud Grotium, sententias prolixiores paucis verbis excerpserit, ac ubi illæ obscuræ visæ sunt, vel non satis probæ, adjecto uno alterove vocabulo, reddiderit perspicuas & planas, aut etiam si opus fuit, emendaverit; interdum etiam postulantibus sic auditoribus suis, in argumenta, quæ pro contraria sententia adferri solent, inquisiverit, ac collatis postmodum aliis interpretibus, suam sententiam stabiliverit. In qua opera tamen non dissimulat, se ex doctissimi viri *Ulrici Obrechtii* Jcti Argentoratensis fontibus, quædam in suos rivulos derivasse. Nam hujus se scholas, cum Argentorati degeret, frequentasse gratus profitetur. In prima Exercitatione, de natura ac indole hujus disciplinæ, per modum *ωεγαυδίας* philosophatur: in quatuordecim sequentibus, ut jam dictum est, Grotii vestigiis insistit, fideliter tamen allegatis aliorum testimoniis, queis in hoc compendio passim usus est, aut quos etiam censura quadam modeste notavit.

EHRENFRIIDI KLOZII DIFFERENTIÆ
Juris Civilis & Reformationis Fran-
cofurtensis.

Francofurti, 1682, in 4.

IN strepitu litium Fori componendo, & administranda cuivis justitia, Igemina Germania nostra trutinam agnoscit, unam Juris domesticæ ac in sinu nati, alteram vero peregrinæ & a Romanis ascitæ, Comitiali tamen consensu Procerum Germaniæ quasi civitate donati. Cum igitur ex utriusque lancibus suum cuique hoc ordine reddatur, ut litium momenta aliique actus civiles semper ad normam prius Juris patrii, sive universale sive particulare illud fuerit, ponderentur, ac demum eo in casu, ubi hæc deficere videtur, ad alteram a Romanis acceptam recurratur, liquido patescit, utriusque naturam exacte futuro Jcto cognoscendam esse, nisi quis non sine probro idem audire velit, quod *Quintum Mucium Servio* quondam dixisse refert

Pom-

Pomponius. Et hinc non potest non omnium puncta ferre eorum institutum, qui Jus Romanum cum Jure proprio, vel Provinciali vel Statutario ita conferunt, ut quod inter ea discrimen intercedit, unicuique ponatur ob oculos. Luculentum hic hujus rei specimen dedit Auctor, qui in hoc ipso libro Juris Civilis & Reformationis inclytæ Civitatis Imperialis Francofurtanæ differentiam, ex ipsis textuum visceribus succincte pariter & perspicue exponit.

*ERNESTI GOCKELII, PHILOSOPH. ET
J. U. D. nec non Reip. Ulmensis Consil. Methodica Tra-
ctatio de Jurisdictione suprema, imprimis ad sty-
lum & praxin Cæsareo-Imperialis Ju-
dicii Aulici.*

Ulmæ, 1682, in 4.

PER Jurisdictionem supremam intelligit Auctor h. l. eam, quæ versatur circa Judicia sive primæ sive secundæ instantiæ, quamque exercet, vel aliis exercendam concedit summus Princeps, ut lites componantur. Quoniam vero scopus ejus σκοπιμώτατος est, hoc in libro Imperii nostri Germanici pandere Jurisdictionem, in quantum ea per Judicium Imperiale Aulicum sese potissimum exserit, hinc præmissis quibusdam generalioribus & summa Juris dicendi potestate Cæsari vindicata, de Jurisdictione ipsius Judicii Imperialis Aulici, Commissionibus Cæsareis & Appellationibus differit; mox, Ferdinandi III Imperatoris Ordinatione Judiciali Aulica secundum Alphabeti seriem in epitomen redacta, ipsum, qui in hoc supremo Judicio observari solet, Processum, brevibus exponit, tandemque Taxam Imperialem Aulicam, ut & Imperii ac Camerae Imperialis auctam matriculam appendicis loco annectit.

*JOHANNIS VOET P. F. D. N. J. U. G. ET
Antecessoris Lugduno-Batavi Compendium Ju-
ris juxta seriem Pandectarum, &c.*

Lugduni Batav. 1683, in 8.

PAndectas in nuce daturus Auctor, nihil aliud hoc libello agit, quam ut ad latiora Juris volumina, aliquando majori cum fructu evolvenda, tyronibus paret aditum. Hinc intra cancellos compendii subsistens, nulla antiquitatum monumenta, nullas historias, nulla auctororum testimonia, nec alia ex disciplinis Philosophicis petita huic opusculo admiscet, sed levi ac simplici via progressus, thesium suarum robur non aliunde, quam ex solis legibus, iisque haud magno numero constipatis, sed præcipuis, data simul in contextu contrariarum brevissima & nervosa analysi, depromit, hisque consuetudines & mores patrios, in quibus illi divortium a Jure Romano faciunt, ad calcenam cujusque tituli superaddit. Quibus ita ad finem perductis, succedunt Civilis atque Canonici Juris differentia, quas ipsi paratitlorum textui inferere noluit, ne nondum firmata discentium ingenia in diversum abeuntibus Canonum placitis turbarentur. Indicis loco subnexæ sunt definitiones atque divisiones variæ; juxta seriem Institutionum Imperialium digestæ, quas tenaciter memoriae mandari suadet. Sub finem vero proœmii huic ipsi libello præfixi, *ὡς ἐν παρρησίᾳ* tangit quendam, qui diu *Cephæ Pistophili* larva tectus, varia in se vibrasset spicula, sed cum semel & iterum repulsus, apertius professio nomine fuisset criminatus, huic epistola quadam ad Amicum se respondisse dicit, cui iste denuo præfationem suæ *Veritati illatae repulsæ* præmissam, opposuerit. Cum vero hæc ipsa nihil novi ac solidi contineret, eam contemptu se vindicaturum profiteretur, hoc unice lectorem rogans, ut utriusque scripta postrema probe ad se invicem conferat, & ex iis de justitia causæ ferat judicium.

JOHANNIS SCOTI ERIGENÆ DE
divisione nature libri quinq; diu desiderati. Accedit appendix ex Ambiguis S. Maximi
Græce & Latine.

Oxonii, A. C. 1681. in fol.

INter Ecclesiasticos noni seculi Scriptores fama haud postremus est Johannes Scotus Erigena, a natali solo forte sic appellatus, quod editionis hujus Autor non cum plerisque in Scotia vel Hibernia indigenis

genis Erin dicta, sed in Ergene quærendum suspicatur. Est autem Ergene ipso teste pars non contemnenda Herefortensis Comitatus, Walliæ contermina in eo terræ tractu, qui a modernis Wallis Erynug vel Ereinuc dicitur. Quam conjecturam exinde firmat, quod Johannes hic ab *Hidensium Annalium* conditore, & *Johanne Rosso* in lib. de Regibus, Wallus nominetur, & quod Scoti Walliæ fines aliquando occupaverint, unde Scoti cognomen Erigine accedere potuerit. Sed nolumus jamejus patriæ, de qua Autores admodum inter se dissentiunt, qui vitam ejus attingunt, diutius, immorari. Illud ex *Prudentio Tricassino* cœvo Scriptore constat, quod in Hibernia saltem versatus fuerit, antequam in Gallias abiret, ubi eum *Carolus Calvus* assiduam & familiarem mensæ & cubiculi comitem habuit, donec certaminum, quibus liber adversus *Gotteschalcum* scriptus, ipsum implicaverat, pertæsus in Angliam concessit. Illic veto dum Magistri officio fungeretur, eadem cum Prudentii Cassiano fata expertus, & puerorum graphiis confossus perhibetur, sive dogma Eucharistiæ; ut *Genebrardo in Liturg. Dionys. & Vossio in hist. Pelag.* aliisque placet, sive alia quæcunque causa, quam in tanto Historiarum silentio divinare difficile est, puerilia hæc arma in ipsius necem concitaverit.

Inter ingenii monumenta, quæ reliquit, sunt *libri quinque de divisione naturæ*, in quibus per modum dialogi inter magistrum & discipulum, post generalem rerum divisionem in ea, quæ sunt & non sunt, quatuor naturæ differentias exponit, quas statim sub initium operis summatim hoc ordine recenset: *prima est, quæ creat & non creatur; secunda in eam quæ creatur & creat; tertia in eam quæ creatur & non creat; quarta quæ nec creat nec creatur.* Quid de singulis statuatur persequi, ne vel obscuritate rerum vel nimia prolixitate lectori tædium creemus, superfedemus. At de integro opere, quod juxta fidem antiqui manuscripti cum alio Gallicano diligenter collati in Anglia nunc primum prodit, præfatio monet, quod diu sine nomine circumlatum, & a *Tribemio Johanni Scoto Mailrosio* perpetam tributum, sed a *Wilhelmo Malmesburiensi* & aliis Historicis Johanni Erigenæ recte vindicatum fuerit, cum vel e subjecta *S. Maximi* versione, unum eundemque utriusque operis Autorem esse constet.

Scriptit nimirum *S. Maximus* inter alia expositionem *ambiguo-*
rum

rum aliquot locorum, quæ in *Gregorii Nazianzeni* operibus continentur. Atque hæc ambigua saltem ex parte Latine vertit Scotus Erigena, quæ nunc una cum epistola ejus nuncupatoria ad Carolum Calvum (ejus enim ad nutum hoc tentaverat) libris de divisione naturæ instar appendicis accedunt. Ea vero quoad Græca magna ex parte *Emerico Bigotio*, sed quantum ad Latina *Johanni Mabillonio* accepta referri cupit doctissimus Editor, ex cujus emendationibus ad calcem additis apparet, Erigenam in Græcis alphabetarium fuisse.

Sed nihilominus præter Maximi Ambigua etiam *Dionysii Areopagite* pleraque monumenta in Latinum sermonem transtulit. Et hoc opus, quod in Bituricensi Jesuitarum Collegio manuscriptum *Labbeus*, ac simul cum *Dionysii Carthusiani* commentariis Coloniae A. C. 1536 typis excusum extare *Simlerus* & *Frisius* in Bibliotheca sua referunt, itidem Carolo Calvo dedicavit, ad quem eo nomine duas epistolas, unam soluta, & alteram ligata oratione scripsit, quas una cum *Anastasio Bibliothecarii* ad eundem Carolum de eodem argumento epistola, in Hibernicis suis epistolis *Jacobus Usserius* in publicum emisit.

Quamvis autem hæc Dionysii versio Scotum nostrum apud nonnullos in Hæreseos suspicionem adduxerit, longe tamen gravius ejus liber de *Prædestinatione*, quem *Hincmaro Remensi* & *Pardulo Laudunensi* impellentibus adversus *Gotteschalcum* scripsit, impugnatus est. Selecta enim ex hoc libro capitula & *Prudentius Tricassinus*, cui ea *Venilo* Archiepiscopus Senonensis transmiserat, & *Ecclesia Lugdunensis*, sive Diaconi sui *Flori Magistri*, sive alterius cujuscumque opera utens confutavit. Quin & *Synodus Valentina* ista Scoti capitula tanquam Scoticas pulles veritati nauseam afferentes rejecit & damnavit, cujus canones postea *Synodus Lingonensis* confirmavit & *Tullensis* apud *Saponarias* publice relegit, qua de re *Jacobus Usserius* in Hist. Gotteschalci, nec non *Gilbertus Manguinus*, qui hunc Scoti librum una cum *Prudentio*, *Floro* & aliis noni seculi monumentis ad hanc controversiam pertinentibus publici juris fecit, & dissertationibus illustravit, ejusdemque Antagonista *Ludovicus Cellorius*, qui ut per Gotteschalci latera Janseistas pungeret, Hæretici illius historiam quinque libris complexus est, prolixius egerunt.

Nec meliora fata liber Erigenæ *de Eucharistia*, in quo Berengario prælusit, habuit. Nam *Adrevaldus* Floriacensis Ordinis Benedictini Monachus Veterum Patrum sententias de Corpore & Sanguine Christi adversus Erigenam collegit, quem libellum Tomo XII *Spicilegii Dacheriani* insertum cernimus. Et postea circa medium seculi undecimi liber in *Concilio Parisiensi & Vercellensi* damnatus, & in *Romano* insuper combustus apud *Lanfrancum* & alios Autores legitur. Num vero liber ille Scoti adhuc supersit, nec ab eo differat, qui sub *Ratramni* nomine vulgatus extat, ut *Petro de Marca* in *epist. ad Dacherium*, & *P. Parisio* ord. Canonic. Regul. Congreg. S. Genovefæ Theologo, hoc ipso anno fatis suis defuncto, in dissertatione ad finem Tomi I de perpetua Ecclesiæ fide circa Eucharistiam edita videtur, nondum fatis manifestum est, ut ex iis liquet, quæ in eam rem differuit *Johannes Mabillon* in præf. ad part. 2. quarti Seculi Benedictini.

Idem Mabillon, diligentissimus antiquitatis Ecclesiasticæ indagator, Erigenæ librum *de Visione Dei* in MSC. Codice Claronariensi prope Audomaropolin deprehendit, qui nondum lucem publicam aspexit.

Reliqua opuscula, quæ Scoto tribuuntur, ut *Commentarii in Martianum Capellam*, *excerpta ex Macrobio*, *de disciplina Scholarium liber*, *disputatio cum Theodoro Studita*, *Versio Moralium Aristotelis*, *versio libri Aristotelici de regimine Principum*, *Commentarii in decem Aristotelis Categorias*, *dogmata Philosophorum*, *homiliæ*, *de fide contra Barbaros*, & *Tomi Paraphrastici*, pleraque Scoto supposita videntur.

Cæterum qui huic Scoto, vel ob consensum in doctrina de S. Cœna, vel ob alias causas bene volunt, allegant, quod inter sinistras multorum censuras haud pauca doctrinæ & sanctitatis elogia tulerit, & Chrysostomi cognomento decoratus fuerit; quod Græca quam affectavit literatura, gliscentibus inter Nicolaum I & Photium dissidiis, multum invidiæ ipsi conciliaverit; quod multa in eo reprehendantur, quæ in aliis Patribus, si non probata, saltem dissimulata fuerint; denique quod, cum martyr obiisset, grata posteritas ad d. 4. Id. Novembr. memoriam ejus celebraverit, inque *Martyrologio Romano*, quod A. C. 1580 prodiit, decus illi suam adhuc integrum constiterit.

At contra qui sentiunt, inter hæreticos illum referunt, nomenque ejus factis sacris aut merito expunctum, aut nunquam illis insertum, omniaq; quæ de honorifico martyrii titulo ex antiquo epitaphio & aliis monumentis afferuntur, ad alium Johannem pertinere contendunt. In hoc autem utraque pars consentit, quod Erigenæ ingenium, subinde spinosis & perplexis speculationibus nimium indulgens, in varios errores prolapsus fuerit, a quibus hos de naturæ divisione libros immunes haud esse, lubens agnoscit Vir doctissimus, cujus industriæ hoc opus diu ab eruditis frustra quæsitum & desideratum debemus.

DANIELIS GEORGII MORHOFII STENTOR
Ὀαλοκλάσης, sive de Scypho vitreo per certum humana vocis sonum fracto Dissertatio, qua soni natura non parum illustratur.

Kiloni, A. 1682. in 4.

INter ævi hujus Panepistemonas referendus vel maxime venit *Daniel Georgius Morhofius*, Professor Academiae Kiloniensis celeberrime jamdudum florens. Neque enim intra Themidis, cujus summa axiomata jamdudum obtinuit, sese continere potest cancellos, quin libero & excelso animo per latissimos scientiarum linguarumque omnium campos feratur, Poeseos quippe & Eloquentiæ quas publice proficitur, antiquitatis item omnis, atque uti Philosophiæ universæ, ita Naturæ imprimis arcanorum & olim & recens inventorum consultissimus. Utique naturæ illum mystagogum esse vel solus hic libellus, *Stentor Ὀαλοκλάσης* inscriptus, seu *de Scypho vitreo per certum humana vocis sonum fracto dissertatio*, locupletissimus potest esse testis. Omnia enim in illo allegationibus rarissimorum Autorum, omnia experimentis recentissimis sunt plena, nec ullum eorum sine acuta atque accurata disquisitione a perspicacissimo hoc viro dimittitur. Ediderat is jam ante decennium *Epistolam* de hoc ipso argumento, instigante Collega ejus celeberrimo & Medico apud Kilonienses primario *Johanne Daniele Majore*, ad quem & denuo tractatum hunc auctum atque interpolatum perscripsit. Hæc dici non potest, qua aviditate lecta,

lecta, quoque applausu excepta ab Eruditis fuerit. Eodem certe anno in linguam Belgicam conversa a non-nemine est, exempla que primæ editionis spatio temporis non longissimo distracta omnia, frustra-que adeo in Bibliotaphiis fuere quæsitæ. Flagitatus itaque Autor impetrari a se non difficulter fuit passus, ut novam scripti illius adornaret editionem, præsertim cum rem ab *Athanasio Kirchero* vocari in dubium, & a *Daniele Bartoli* desiderari in hoc experimento non nihil intelligeret. *Epistolam* autem mutavit in *Dissertationem*, eamque non in capita tantum XVIII tribuit, sed & singulis lemmata seu summaria præmisit.

Primum autem, ut levi & in sono quasi pede potissima percurramus, occasionem meletematis hujus exponit Autor, suppeditatam scilicet a Nicolao Pettero, Oenopola Amstelodamensi, qui scyphos vitreos voce non unos, Morhofio aliisque comitibus præsentibus, perfregerat. Deinde vitrum, corpus illud ex arena, cinere, & sale, summa caloris vi, per colliquationem compactum, tanquam Phænomeni hujus subiectum, considerat, idque non fragile tantum, sed & ductile, malleabile & flexibile, penetrabile item ac porosum esse ostendit, inventis novissimis connotatis, aliorumque autorum sententiis hinc inde confutatis. Vindicatis in vitro poris, investigat soni rationes, easque ex æqualitate tensionis ac proportione impetus ad mobile deducit; & quia corpus tenditur vel secundum lineam, vel secundum superficiem ac soliditatem, primum agit de tensione corporis secundum lineam in chorda, & cur chordarum æque tensarum altera tacta non tactam ad sonum laceffat, dispicit; dehinc de tensione corporis secundum superficiem in tympano, ut & de tensione corporum solidorum, metallorum puta, & ex metallis conflatorum v. g. campanarum, nec non lignorum, quorum & clarior effici possit sonus, si in cineres redigantur; ex sale siquidem illorum per ignem tenso novus per *παλιγγενεσίαν* artificialem sonus excitetur. Quia autem sonum non in tensione tantum, sed & in motu consistere dixerat, in motum porro inquirat, quem duplicem facit, internum alterum, qui a particulis tensis oriatur, si non actu semper se moventibus, at perpetuo tamen mobilibus, alterumque externum, qui internum illum particularum motum consequatur, motum videlicet aeris externi corpus sonorum in cavitate ambientis, qui & undulato-

rius ab eo, quia eadem proportione per totum aeris veluti oceanum se diffundit, dicitur. Differit postea de scyphorum vitreorum voce frangibilium figura & capacitate, de voce item clamantium frangendis vitris apta, vocalem U ululanti similem fortiolem esse innuens, quam reliquas AEI; nec non de soni in spatium ingens propagatione; qua occasione non Tubæ tantum Stentorophonicæ hodie usitatæ fit mentio, sed & Buccina Alexandri M. quæ ad LX miliaria audita fertur, sed conficta videtur Morhofio, in duplici figura, altera quidem ex *Kirchero*, altera ex *Achilleno* exhibetur. His ita subtiliter expositis, non obscuram amplius causam esse ait, ex qua vitri fractura proveniat. *Data enim tali conditione materia* (en ipsa Morhofii verba!) *ex armillis parum flexilibus constantis, dato etiam eo, quod moveri ac comprimi ab externo impellente & undulis illis aereis possint, fieri potest, ut ultra resiliendi potentiam compressæ particule resiliant, ipseque aer vi quadam erumpens ipsum vitrum rumpat, ea regione, quæ quam maxime ab aere impellente stringitur.* Hæc cum non absone conjectasset, memorabilia quædam non de scyphorum tantum vitreorum, sed & campanarum, imo montium saxorumque fractura subjicit. Quod autem vitrum per diapason vel sonum octavæ dirumpatur, id rationis dat Autor, quod octava sonorum omnium sit complementum, fortiorque longe sit cæteris ob vim motus duplo vehementiorem; non diffitetur tamen vitrum per sonum unisonum rumpi certius, in hanc sententiam tum a *Daniele Bartoli*, tum proprio experimento pertractus; quanquam per octavam quoque eundem effectum obtineri *δευτέρας* posse existimet. Sed explicandum jam illud erat, qua ratione vitri partes a sono homogeneo moveantur. Ita igitur hac de re censet Morhofius, *corpuscula undularum aerearum voce propulsatarum hoc precipue in sono poris vitri esse configurata, ut eos subeant, in reliquis non ita; ab impulsu enim & motu rem omnem procedere; & quoniam ab arteria aspera formatur sonus, mirificissimam ejus compositionem non incongrue hic loci contemplatur; ostensoque præter impetum etiam celeritatem, modificationem & configurationem soni requiri, sententiam suæ tibi-einem subdit ex Hookio, eamque motu chordarum unisonarum simili illustrat, imo & alia in sonis sympathiæ exempla, v. g. lignorum, lapidum ac statuarum adducit. Impetus autem jam dicti omnino*

magnam

magnam & plane admirabilem esse efficaciam, exemplis tonitruum ac tormentorum fragoribus confirmatur. Horum enim obstupenda vis est in frangendis corporibus, fenestris, ovis, scyphis vitreis, in corrumpendo vino & cerevisia, in piscibus exanimandis, in laxanda alvo. Mira etiam vis campanarum in tempestatibus discutiendis, mira etiam clamoris militaris. Ubi non incommode & illa ventilatur quæstio, num muri Hierichuntini vi naturali soni proportionati conciderint, an eversti per miraculum divinum fuerint? Autor postquam Rabbiorum hac de re explosit nugas, speciose multa pro sententia Mersenni, musos illos naturali sono fuisse dirutos existimantis, affert; agnoscit tamen tandem, vel Deum ipsum, vel angelos immediatam everisionis illius causam, præsertim cum & Apostolus fidei unice ruinam murorum illorum adscribat. Sed hæc obiter de sono explosivo disseruerat. Ad vocem itaque humanam, quæ certo sono vitri intima perfrumpit, e diverticulo quasi redit. Cujus modificatio cum sit varia, illius quoque artis, qua aliquis a natura surdus, atque adeo mutus per visum informari sic potest, ut & ipse loqui discat, & per visum loquentes alios percipiat, autores atque experimenta profert; deinde de mirabili sonorum corporibus proportionatorum efficacia, nec non de viribus Musicæ in movendis affectibus morbisque curandis plurima ac plane admiranda subjungit, ac denique dissertationem hanc de scypho vitreo per certum vocis humanæ sonum fracto *Hamelii & Fogelii* testimoniis, novo item de eo experimento (rumpi & illum posse affirmans, *si alius juxta positus scyphus æquisonus digito in gyrum ducto ad sonum commoveatur*) & ingeniosissimo epigrammate Germanico obsignat. Sed Autorem inspicere ipsum pretium erit operæ. Is enim uti cornu copiæ quoddam est eruditionum non trivialium, ita legentes quosque sic delectabit, ut ardentissimum in ipsis reliquorum ingenii foetum, quos affectos perfectosve domi fovet, desiderium accendat.

TRATTATO SOPRA LA PESTE DI GIORGIO

Calafatti Nobile Cretense, Dottore e Professore

Publico di Medicina Teorica nel celebre

studio di Padoua.

id est,

Georgii Calafatti Nobilis Cretensis, Medicinæ Theoreticæ in Academia Patavina Doctoris & Professoris Publici, Tractatus de Peste.

Venetiis, 1682, in 8.

Pestis, quæ multas hæctenus Europæ provincias afflixit, multorum etiam naturam ejus ac medelam explorantium ingenia, diverso cum successu, exercuit. Idem argumentum tractaturus Nobilissimus *Calafattus*, pestem veram a contagio distinguendam monet: illam enim ab aeris corruptione dependere, & citra aliarum rerum contactum per inspirationem solam homines opprimere; hoc vero, etsi etiam universalem causam supponat, non nisi per contactum rerum aut personarum infectarum propagari. Præterea peste vera non homines tantum sive bene sive male dispositos, sed bruta quoque corripit asserit, contagio autem homines tantum male dispositos, non vero bruta, nisi res infectas devorarint. Quemadmodum vero illos ad contagium excipiendum maxime pronos & aptos judicat, qui rariore corporis habitu ac cute gaudent: sic densiori textura instructos cum periculo idem experiri censet, quod hæc venenum semel conceptum non adeo facile evaporare sinat. Inde, qua ratione homines pestis corripit, ostendit, signaque ejus triplicia, scilicet prognostica, indicativa, & rememorativa seu ἀναμνηστικά, & causas pestis explicat, ac demum remedia tam præservativa, quam curativa, prolixa serie recenset.

EXPERIMENTA NOVA CIRCA PAN-
creas. Accedit Diatribe de Lympha & genuino
Pancreatis usu. Authore Job. Conr. Brun-
nero M. D.

Amstelodami, 1682. in 8.

Cum observasset *Cl. Brunnerus*, Pancreas, cui superiora secula vix
pulvinaris, ventriculū fulcientis, aut spongiæ, recrementa serosa
absorbentis, munus concesserant, a diversis magni nominis hoc ævo

Medi-

Medicis atque Anatomicis, v. g. a *Sylvio & Graefio*, ad vitam summe necessarii laticis fontem, unde omnis animali salus æque ac interitus promanet, constitui, i. e. in theoria ac praxi omne fere punctum illud ferre: per experimenta, in pluribus canibus vivis adornata, hypothesin hanc laudabili maxime conatu examinavit; scilicet vel pancreas post ligaturam decentem extrahendo, vel hujus ductus tantum refecando, adeoque commercium hujus visceris cum intestino intercipiendo; & quidem ut plurimum animali fospite & incolumi manente, commodeque post consolidatum abdominis vulnus edente, bibente, egerente, & uno verbo, cunctas functiones vitales rite obeunte, imo uno quoque ex martyribus his anatomicis catulas pariente, in dissectionis vero post mortem, omnibus visceribus ordinariæ & secundum naturam constitutis. Atq; hæc quidem aliquoties repetita experimenta horumque administrandi rationem prolixioribus non tantum circumstantiis describit, sed relationibus etiam illorum alia phænomena anatomica passim immiscet, v. g. pulsum cordis in cadavere canino, per flatum receptaculo lumbari immissum, resuscitatum & ab octava matutina ad duodecimam cum dimidia horam continuatum; humorem pancreaticum non acidum, sed insipidum fere aut subsalsum, observatum; Thoracici ductus & Lymphatici superioris varium concursum, & ad venam cavam habitudinem; insertionem ductus pancreatici in choledochum singularem &c. Hinc lymphæ amplum satis in œconomia animali usum explicat, ac duplicem eam pronunciat, glandularum seconglomeratarum, & conglobatarum: quarum illa viscidior alimentis digerendis, in ore, ventriculo ac intestinis, commisceatur; hæc vero limpidior magisque defæcata, immediate ipsi chylo intra glandulas mesenterii, ductum thoracicum, & venam subclaviam affundatur; utramque nihilominus unam scaturiginem, sc. sanguinis serum, agnoscere docet. In specie ad Menstruū seu humorem ventriculi solventem digreditur; hujusque acorem, hætenus Scholis Medicorum adeo decantatum, per argumenta non minus ac experimenta, destruit; illum autem vel ratione substantiæ suæ aqueæ salinas alimentorum particulas dissolvere, vel activitatis, quam a spiritu animalium elasticitate recipiat, has & alias dividere, digestionem præprimis superveniente ait; ita ut deliquescendo quasi alimenta in chylum abeant, ex iis vero emollitis, per ventriculi & intestinorum reciprocas constrictiones & triturationes, hic instar emulsio-

nis cujusdam, simul exprimatur; variis experimentis hypothesin hanc suam comprobans. Ast intestinorum tubum postquam elabatur chylus, a conglobatarum demum lymphæ, tam intra mesenterium, quam extra hoc, perfectionem ultimam hunc demum ait recipere: ita tamen, ut, cum quædam animalia lymphæ conglobatarum glandularum plane destituantur, scilicet ovipara & quæ non lactant, adeoque nec vasis lacteis gaudent, in his conglomeratarum lymphæ uberior observetur, v. g. in pennatis & serpentibus, imo ex his non improbabile fiat, aliquid chyli per venas quoque mesaraicas rubras massæ sanguinæ adduci. Usus ergo pancreatis Noster eum suspicatur, ut ejus succus chylificationem in ventriculo inchoatam, cum glandularum intestinalium latice, continet, ciborum particulas exagitas irretiat, simulque bilis acrimoniam temperet, neutiquam vero, quæ *Sylvii, Graefii* aliorumque est sententia, cum eadem effervescat: qua occasione in puero ductum pancreaticum atque cholodochum (præter consuetum alias in homine naturæ ordinem) diversis & transversis fere digiti distantia, in duodenum osculis insertos, mediante nihilominus canali quodam transverso communicantes, se vidisse refert. Quod autem rescisso quamvis pancreate omnes actiones naturales rite se habeant, ideo contingere putat, quoniam ad alia filtra glandulosa tunc temporis idem succus copiosius redundat, adeoque in his usum pancreatis, alimentis & chylo præstandum, restituit. Denique quomodo chylus ac lymphæ sanguini connubat, quosque usus cruor æque ac aliæ partes ab hac percipiant, exponit: scilicet quod sanguinis partes cunctas involvat, spirituosas irretiat, hasque æqualiter dispenset, salinas temperet, cunctas vero alias agglutinet, a glandulis conglobatis resorpta chylum diluat, intra conglomeratas vero aliis, & nominatis jamdum succis præparandis inserviat; Spiritibus animalibus, qui sine visco hoc alias facile evanescerent, aut intempestive ac tumultuarie moverentur, vehiculum ac frænum existat, & animal intra uterum nutriat. Quibus demum *Job. Conr. Peyeri* Schediasma de pancreate & ejus usu, una cum Autoris Responso subnectitur.

MENSIS MAJĪ A. M DC LXXXIII.

201

JAN. ABR. A GEHEMA, EQ. MED. DOCT. S.

R. M. Polon. Consil. & Medici Extraord. de Morbo
vulgo dicto Plica Polonica, Literula ad D.

Cornel. Bontekoe.

Hagæ Comitĭs, 1683, in 8, & Hamburgi in 12.

Qui miles & centurio hactenus extiterat, e castris Martialibus ad
Medica transit Scriptor præsens, non tantum de Moxæ in Poda-
gra usu hoc ipso anno edito tractatu, sed & Epistola hac publicata. Sc.
cum videret, raram hanc de Plica Polonica materiam a paucis admo-
dum Medicis sufficienter fuisse enucleatam, imo ipsos Poloniæ Practi-
cos ad alios, sc. Italos, suos quos morbo hoc affectos observant, non si-
ne Nationis suæ dedecore ablegare, quasdam a se in eodem malo obser-
vatas circumstantias congeffit, harumque causas & medelam a Dn. Bon-
tekoë, ut Practico celeberrimo, petit. Præprimis autem Russis potius,
quam Polonis, morbum hunc gentilitium seu inquilinum asserit; per
contagium eundem propagari, variisque præter plicas capillorum
symptomatis, v. g. paralyfi, arthritide, contracturis, colica, visus im-
becillitate, cæcitate &c. stipari: imo certis aquis vim plicandi, &
quidem in momento fere, subesse. Gloriari in his plicis Sarmatas ait,
easque non saltem in capite, sed in pube quoque gestare: imo Scythiæ,
Poloniæ & Russiæ bruta nonnulla, oves scilicet, canes, ac frequentius
equos, iis infuscari: & quod stupendum, foetus quoque, calvastris na-
tos, per solius imaginationis maternæ vim temporis tractu plicas con-
trahere.

Occultatio Palilicĭi

observata

GEDANI

a

JOHANNHE HEVELIO;

Anno æræ Christ. 1683, die 9 Januarii St. n. vest.

Cc

Ordo

Ordo Phasium.	Temp. sec. Horol. amb. Hor. / / /	Observationes Palilicii,	Distantiæ & Altitudin. o / / /	Quo Instrum.	Tempus Correct. Hor. / / /
1	8 43 5	Dist. Palilicii a Sectione luminis & umbræ Lunæ.	o 29 39	Microm.	8 49 5
2	8 47 30	Eadem distantia	o 27 22	Quad.or.	8 53 30
	8 54 30	Altitudo Pollucis.	48 48 o		9 o 5
	8 55 15	Eadem altitudo	48 53 o		9 1 22
3	8 58 10	Dist.* a Sect. luminis ac umbræ denuo capta.	o 22 48	Microm.	9 4 10
4	9 22 30	Initiū Occultationis Palilicii	o 13 41	Telescop	9 28 30
5	9 42 15				9 48 15
	9 50 40	Altitudo Reguli	24 12 o	Quad.or.	9 56 35
	9 54 15	Eadem altitudo	24 40 o		9 59 51
6	10 55 30	Finis Occultationis Palilicii		Telescop	11 1 30
7	11 3 58	Dist.* ab occid. Lunæ limbo	o 5 19	Microm.	11 9 58
8	11 9 10	denuo	o 7 36		11 15 10
9	11 13 20	Iterum capta.	o 9 7		11 19 20
	11 19 12	Altitudo Reguli	36 16 o	Quad.or.	11 25 32
	11 21 2	Eadem altitudo	36 22 o		11 26 20
	11 23 20	denuo observata	36 40 o		11 28 46
10	11 28 30	Dist.* ab occid. Lunæ limbo.	o 15 12	Microm.	11 33 56
11	11 35 40	Diameter Lunæ	o 31 39	Microm.	11 41 40
	11 44 23	Distantia Palilicii a limbo Lunæ occidentali.	o 22 48		11 50 23

Notanda.

Hæc observatio ex voto, cœlo perquam fudo a me peracta est; non solum enim ipsum initium occultationis exquisitissime, sed & ipsum momentum emersionis notavi; tum nonnullas distantias; priusquam stella tecta fuit a confinio Lucis ac umbræ, ope Micrometri, tum post emersionem diligenter dimensus sum. Luna eo tempore nondum ad oppositum venerat Solis, sed confinium Lucis & umbræ incidebat ad Mont. Porphyritem, Mare Syrticum & Sinum Sirbonis; diameter Lunæ erat 31. 30 & Libratio ad Paludem Mœotidem minima extitit, Luna versante circa maximam Latitudinem Austrinam. Linea vero Itineraria Stellæ incedebat sub centro Lunæ ad 4 circit. minut. & quidem ad Sinum Syrticum, Mont. Sipyllum, inter montem Olympum, & Mont. Didymum, ad Sinum Atheniensem, per Fretum Ponticum, infra Insulam Majorem Maris Caspii.

TRAITE DE LA PRATIQUE DES BILLETS, ENTRE LES
Negotians, par N. N. Docteur en Theologie. Sive

Sive

Tractatus de usu schedularum inter Mercatores,
N. N. Theologiæ Doctoris.

Lovanii, 1682, in 12.

Diu multumque agitata est inter Christianos, nec immerito, quæstio de usuris, an & quatenus eæ licitæ sint; incumbit enim fidelibus, ut a peccatis, sub periculo admittendæ salutis, abstineant. Cum autem Mercatores, ut de aliis jam nihil dicatur, sine fœnore negotiari non possint, & de hoc per schedulas, (billets) aut cambii, quod vocant, literas, sibi cavere soleant, Autor hic conscientia illorum prospecturus, quæstionis statum proponit, quid mutuum & quotuplex sit, & quæ usurarum ratio & utilitas explicat, deinde assertum it, usuras ad præscriptum Legum exerceri posse, nec peccari contra jus divinum naturale, positivum; humanum sive Gentium, Canonicum, Civile, decreta Pontificum, Conciliorum, Regum; & respondet ad objectiones. Hæc omnia breviter & terse, ut mereri videantur transferri etiam in alias linguas, & cum plurium regionum legibus conferri, atque expendi.

*LA VIE DU SULTAN GEMES, PAR LE Sr,
J. B. de Rocolles, &c.*

Sive

Sultani Gemis, unici fratris Bajazethis II Turcorum Imp.
Vita, per J. B. de Rocolles, Historiographum Gallicum &
Brandeburgicum.

Lugduni Batavorum, 1683, in 12.

Turci illius, sive Gemis, sive Zizimi, aut aliud nomen habuit, crudelitatem fratris fugientis, sed ab Alexandro VI Pontifice, ære Turcico corrupto, veneno sublato, multi illorum temporum Scriptores meminere. Excerptit & examinavit illa Rocolius, aliis jam libris famam adeptus, & additis ingeniosis digressionibus, Commentarii historici modum implevit, in materia fere sterili. Secutus inter alios est *Verdierium*, qui compendium rerum Turcicarum Gallice scripsit, aliaque non pauca: sed hunc cum uxore in Xenodochio prope Lutetiam miserrime & exemplo literatis metuendo viventem se deprehendisse, non sine dolore commemorat.

ACTA ERUDITORUM
 METHODUS AUFERENDI OMNES TER-
 minos intermedios ex data æquatione,
 per D. T.

EX Geometria Dn. Des Cartes notum est, qua ratione semper secun-
 dus terminus ex data æquatione possit auferri; quoad plures termi-
 nos intermedios auferendos, hæctenus nihil inventum vidi in Arte Ana-
 lytica, imo non paucos offendi, qui crediderunt, id nulla arte perfici
 posse. Quapropter hic quædam circa hoc negotium aperire constitui,
 verum saltem pro iis, qui Artis Analyticæ apprime gnari, cum aliis
 tam brevi explicatione vix satisfieri possit: reliqua, quæ hic desiderari
 possent, alii tempori reservans.

Primo itaque loco, ad hoc attendendum; sit data aliqua æquatio
 cubica $x^3 - pxx + qx - r = 0$, in qua x radices hujus æquationis desi-
 gnat; p, q, r , cognitæ quantitates repræsentant: ad auferendum jam
 secundum terminum supponatur $x = y + a$; jam ope harum duarum æ-
 quationum inveniatur tertia, ubi quantitas x absit, & erit

$$y^3 + 3ayy + 3a^2y + a^3 = 0 \quad \text{Ponatur nunc secundus terminus æqua-}$$

$$- pyy - 2pay - paa \quad \text{lis nihilo (quia hunc auferre nostra in-}$$

$$+ qy \quad + qa \quad \text{tentio) eritque } 3ayy - pyy = 0. \text{ Unde}$$

$$- r \quad \text{a} = \frac{p}{3}: \text{ id quod indicat, ad auferendum}$$

secundum terminum in æquatione Cubica, supponendum esse loco
 $x = y + a$ (prout modo fecimus) $x = y + \frac{p}{3}$. Hæc jam vulgata admo-
 dum sunt, nec hic referuntur aliam ob causam, quam quia sequentiâ
 admodum illustant, dum hisce bene intellectis, eo facilius, quæ modo
 proponam, capientur.

Sint jam secundo in æquatione data auferendi duo termini:
 dico, quod supponendum sit, $xx = bx + y + a$; si tres, $x^3 = cxx + bx + y + a$;
 si quatuor, $x^4 = dxx^3 + cxx + bx + y + a$, atque sic in in-
 finitum. Vocabo autem has æquationes *assumptas*, ut eas distin-
 guam ab æquatione, quæ ut data consideratur. Ratio autem ho-
 rum est: quod eadem ratione, prout ope æquationis $x = y + a$ saltem
 unicus terminus poterat auferri, quia nimirum unica saltem inde-
 terminata hic existit a , sic eadem ratione ope hujus $xx = bx + y + a$,
 non nisi duo termini possunt auferri, quia duæ indeterminatæ a & b
 adsunt;

adsunt; ac sic porro ope sequentis $x^3 = cx + bx + y + a$, non plures tribus auferri possunt, quia tres tantum indeterminatae a, b, c . Ut autem intelligatur, qua ratione hoc assequi liceat, ostendam qua ratione duo termini ex data æquatione ope assumptæ $xx = bx + y + a$ sint auferendi: hinc enim (cum ubique eadem Methodus sit procedendi) facile constabit, quomodo in hac re progrediendum, quousque quis velit. Sit itaque

Tertio, Æquatio Cubica $x^3 - px + qx - r = 0$, ex qua auferendi duo intermedii termini: auferatur primo secundus terminus (id quod equidem non opus est, sed saltem hic ob nimiam prolixitatem evitanda fit) tunc hinc obtinebimus æquationem similem huic $y^3 - qy - r = 0$. Jam sit assumpta æquatio (juxta secundam annotationem) $yy = by + z + a$, & fiat porro hinc tertia æquatio (procedendo juxta cognita Analyseos præcepta) ubi quantitas y penitus absit, & obnebitur

$$\begin{aligned} z^3 + 3azz + 3aaz + a^3 &= 0 \\ - 2qzz - 4qaz - 2qaa \\ + qqz + qqa \\ - qbbz - qbba \\ + 3rbz + 3rba \\ - rr \\ - qrb \\ + rb^3 \end{aligned}$$

Ponantur jam in hac æquatione Cubica secundus & tertius terminus æquales 0 (quia hos duos intermedios auferre nostrum propositum) & orientur hinc duæ æquationes $3azz - 2qzz = 0$, & $3aaz - 4qaz + qqz - qbbz + 3rbz = 0$, quarum ope duæ indeterminatae determinantur: invenitur siquidem $a = \frac{2q}{3}$

& $b = \frac{3}{q}$ multiplicatum in $\frac{r}{2} \pm \sqrt{\frac{r^2}{4} - \frac{q^3}{27}}$. Si itaque loco a & b modo inventæ quantitates substituantur in æquatione $yy = by + z + a$, ejus ope, in æquatione data Cubica, duo termini poterunt auferri; seu quod eo recidit, data æquatio Cubica ope hujus æquationis $yy = by + z + a$, in aliam Cubicam æquationem transmutabitur, ubi duo intermedii termini ablati erunt. Et sic idem processus observatur ad tres, quatuor, quinque &c. terminos auferendos. Cum enim data æquatio semper ope assumptæ ad aliam redigatur, quæ æque altas dimensiones obtinet (veluti unico intuitu patet hic fieri) in hac tertia, tres, quatuor, quinque &c. termini poterunt æquales poni nihilo, atque hinc totidem semper æquationes habebimus, quot indeterminatae ad-

sunt, ut proinde hæc semper ope harum æquationum possint determinari.

Notandum quarto, quod hinc similes regulæ possint formari, atque exhibet Dn. des Cartes pro auferendo secundo termino ex data æquatione, dum dicit, quod ad auferendum secundum terminum ope æquationis $x=y \mp a$ in æquatione quadratica quantitas a debeat æquari $\frac{p}{2}$; in æquatione Cubica $\frac{p}{3}$, atque sic porro. Dico etenim, quod ad auferendos duos terminos ope æquationis $xx=bx \mp y \mp a$, in æquatione Cubica $x^3 \mp qx \mp r=0$, a debeat supponi æqualis $-\frac{2q}{3}$ & $b=\frac{3r}{2q} \mp \sqrt{\frac{9rr}{4q^3}}$ $\mp \frac{q}{3}$; in æquatione quadratoquadratica, $x^4 \mp qxx \mp rx \mp s=0$, debeat supponi $a=-\frac{2q}{4}$, & $b=\frac{3r}{2q} \pm \sqrt{\frac{9rr}{4q^3} \mp \frac{2q}{4} - \frac{2f}{q}}$; in æquatione $x^5 \mp qx^3 \mp rxx \mp sx \mp t=0$, $a=-\frac{2q}{5}$, & $b=\frac{3r}{2q} \pm \sqrt{\frac{9rr}{4q^3} \mp \frac{3q}{5} - \frac{2f}{q}}$; in æquatione denique $x^6 \mp qx^4 \mp rx^3 \mp sxx \mp tx \mp u=0$, $a=-\frac{2q}{6}$, & $b=\frac{3r}{2q} \pm \sqrt{\frac{9rr}{4q^3} \mp \frac{4q}{6} - \frac{2f}{q}}$, atque sic in infinitum. Qui itaque similibus delectatur, his bene intellectis, rem hanc facile ulterius promovere poterit.

Quinto, qualis autem promotio Analyseos hæc sit, & quantus usus, periti Analystæ facile judicabunt: Ego unicum saltem hic corollarium deducam, quod nimirum hinc Methodus exhibeatur omnium æquationum cujuscunque gradus Radices analytice determinandi, idque exemplo ostendam. Sit etenim æquatio Cubica $x^3 - pxx \mp qx - r=0$, auferatur hinc secundus terminus ope hujus $x=\frac{y}{3} \mp \frac{p}{3}$ & invenietur

$$y^3 - 3ppy - 2p^3 = 0 \quad \text{Ponatur jam brevitatis causa } 3pp - 9q = q, \text{ \& } \\ \mp 9qy \mp 9pq \quad 2p^3 - 9pq \mp 27r = r: \text{ Unde erit } y^3 - qy - \\ - 27r. \quad r=0. \text{ Jam hæc æquatio rursus transmutetur}$$

in aliam Cubicam, ubi duo intermedii termini absint, idque fiet (pro ut supra indicatum) ope æquationis $yy=by \mp z \mp a$, si nim. quantitas a fiat æqualis $\frac{2q}{3}$ & $b=\frac{3}{q}$ in $\frac{r}{2} \mp \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}}$ (fiat brevitatis

$$\text{causa } \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}} = f, \text{ \& } \frac{r}{2} \mp \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}} = g) \text{ tunc etenim invenietur hinc } \\ z^3 = -\frac{27f^3g}{q^3} \text{ Unde } z = -\frac{6f}{q} \sqrt[3]{g} \text{ Antea erat } yy = \frac{3gy}{q} \mp \frac{2q}{3} \mp z, \text{ cum}$$

vero quantitas z modo inventa, erit $y = \frac{3g}{2q} \mp \sqrt{\frac{9gg}{4q^3} \mp \frac{2q}{3} - \frac{6f}{q} \sqrt[3]{g}}$.

Porro

Porro antea quoque supponebatur $x = \frac{p}{3} \pm \frac{y}{3}$; cum itaque y jam inventa, erit tandem $x = \frac{p}{3} \pm \frac{g}{2q} \pm \sqrt{\frac{fgg}{4qq} \pm \frac{2q}{27} - \frac{2f}{3q} \sqrt{3 - \frac{2f}{g}}}$ Radix æquationis Cubicæ $x^3 - px^2 \pm qx - r = 0$, quæ Radix diversa est ab expressione Cardanica, & præcipue quoque in eo, quod unicum signum radicale Cubicum includat; cum Cardanica expressio duo involvat.

Notandum vero ultimo, quod non solum ope æquationum exhibitarum annotatione secunda, duo, tres, quatuor &c. termini ex data æquatione auferri possint; sed quod variis aliis æquationibus, diversis ab his, idem quoque facere possim: imo quod omnes possibiles æquationes, ope quarum hoc negotium peragi possit, facile enumerare valeam: Ac quod proinde (per annot. 5.) omnium æquationum, omnes possibiles expressiones Analyticas Radicum, hac Methodo exhibere possim, prout suo loco diffusius explicabo. Jam ad confirmationem horum, quæ modo dixi, breviter ostendam, qua ratione etiam alia expressio Radicum Cubicæ æquationis, ope ablationis terminorum possit detegi, quæ apprime respondet Cardanicæ expressioni. Sit etenim $y^3 - qy - r = 0$, supponatur $yz = z^2 \pm a$, & ope hujus inveniatur tertia, ubi y penitus abest, $z^6 \pm 3az^4 - rz^3 \pm 3aaz^2 \pm a^3 = 0$:
 $-qz^4 \quad -qazz$

in hac æquatione, si termini, ubi z quatuor & duas dimensiones obtinet, ponantur æquales nihilo, inveniatur $a = \frac{q}{3}$ & hinc erit $z^6 - rz^3 \pm \frac{q^3}{27} = 0$: Unde $z = \sqrt[3]{\frac{r}{2} \pm \sqrt{\frac{r^2}{4} - \frac{q^3}{27}}}$ quæ restituta in æquatione assumpta $yz = z^2 \pm \frac{q}{3}$ exhibet $y = \sqrt{\frac{3y}{2} \pm \sqrt{\frac{r}{4} - \frac{q^3}{27}}} \pm \frac{q}{3}$
 $\sqrt{\frac{r}{2} \pm \sqrt{\frac{r^2}{4} - \frac{q^3}{27}}}$, Radicem desideratam æquationis $y^3 - qy - r = 0$.

*ISMÆLIS BULLIALDI OPUS NOVUM
 ad Arithmetica Infinitorum, Libris sex
 comprehensum.*

Lutetiæ Parisiorum, in fol. 1681.

Pro-

PRodiit anno 1656 Oxonii *Arithmetica Infinitorum* D. Joannis Wallisii, Geometriæ Professoris Oxoniensis celeberrimi: quam postquam, titulo libri invitatus, evolvisset Cl. Bullialdus, utilitate inventi amplissima adductus est ad pertexenda ea, quæ reliqua sibi a Wallisio facta esse deprehendit. Tam nobilem enim methodum, tamq; late profuturam, non sola inductione, in qua substituisse Bullialdo visus est Wallisius, absolvi, sed geometricis arithmetisque demonstrationibus exornandum ratus, jam inde ab anno 1662 fila huic operi contexendo ducere cœpit: quod, postquam ad sextas usque quantitates delatus, involutionem rationum & numerorum in altioribus gradibus occurrentium multitudinem exhorruisset, consummatum luci exposuit publicæ. Quam autem in condendo Opere, in quo nova plurima, nemini hæcenus Mathematicorum animadversa, demonstrationibus quamplurimis novis elegantissimisque instructa pertractavit, tenuerit, brevi sex librorum, in quos distributum est, recensione non difficulter intelligetur.

In *primo* autem *Libro*, primi fundamenti loco simplices numeros adhibens, atque a positis ab unitate deinceps exorsus, imparium, pariumque & triangularium proprietates evolvit; eosque tum ipsos, tum ipsorum summas inter se comparat; Triangularium præcipue, quorum scilicet usum veluti perpetuum comperit, ita ut citra opem eorum multæ quantitates, nec plene cognosci, nec commode inter se comparari possint, naturam sedula indagine rimatus est, diligenterque explicuit.

Secundo post *Libro*, gradu ad quadratos promotio, horum & triangularium mutuas habitudines, & mirabilem cum primis connexionem, qua summæ, ex diversis seriebus quadratorum ab unitate, & contiguis deinceps numeris continuatorum collectæ, sibi in infinitum respondent, demonstrat: juxta quam nempe,

$$\text{Seriei} \left\{ \begin{array}{l} \text{primæ triplum} \\ \text{secundæ quadruplum} \\ \text{tertiæ quintuplum} \end{array} \right\} \text{quintuplo} \left\{ \begin{array}{l} \text{secundæ} \\ \text{tertiæ} \\ \text{quartæ} \end{array} \right\} \left\{ \begin{array}{l} \text{duplo tertiæ} \\ \text{triplo quartæ} \\ \text{quadruplo quintæ} \end{array} \right.$$

seriei, & sic in infinitum.

Tertio, universali nullique hæcenus usurpata methodo, sub quibus numeris aut magnitudinibus triplum summæ Quadratorum, quadruplum summæ Cuborum, & quintuplum summæ Quadrato-

quadra-

Quadratorum, in serie continua ab unitate sumptorum contineatur, deducit; ortus porro ostendit multiplicium ex his, eorundemque ad multiplices maximorum, Quadrati, Cubi, Quadratoquadrati, in summis memoratis positorum habitudines; quas ad consequendum proportionem definitarum ab illis magnitudinibus figurarum apprime utiles pronunciat.

Idem etiam *Quarto Libro* circa Quadratocubos & Cubocubos quintas sc. & sextas quantitates præstat: i. e. sub quibus magnitudinibus summæ, illorum sextuplum, horum vero septuplum contineatur, enunciat; atque hic, ut in antecedentibus, dispositionem numerorum & analogiam, aliis Autoribus ignotam adhibet, eaque demonstrando perficit, quæ *Celeberrimus Wallisius* inductione inchoaverat. Ex quibus omnibus *Bullialdus* concludit, spatiorum plurimorum, solidorumque mensuras, & rationes quas inter se habent, methodo Arithmeticæ Infinitorum ostensive demonstrari & defini posse; adhibitis non solum illis potestatum gradibus, quibus demonstrationes prægressæ constant; sed etiam altioribus, quibus suæ quoque proprietates insunt & rationes.

Huic assertioni confirmandæ, *Libro quinto*, in tres partes diviso, ex antegressis facilius atque ab *Archimede* præstitum est, demonstrat, quas inter se servant rationes, sphaera, cylindrus & conus, eorumque superficies. Parabolas deinde quadraticas in cono sectas, cubicæ, quadratoquadraticas & supersolidas considerat; earum quadraturas exhibet, & quomodo ad ipsas ducendæ sint tangentes, non sine aliqua in *Wallisii & Stephani de Angelis Conica* strictura docet. Conoidea porro, ab ipsis genita, ut se habeant ad cylindros & conos æque altos, & super iisdem basibus constitutos definit. Hyperbolas deinde conicas & cubicæ contemplatus, in sphaeroidibus definit.

Libro tandem sexto in Theorematis quibusdam, quæ ad parabolam & circulum junctim consideratos spectant, occupatur, & occasione data refractiones radiorum luminosorum in lentibus vitreis sphaericis, parabolicis, hyperbolicis & ellipticis, quæque illarum perficiendis telescopiis conducant, determinat: demonstrationibus quarundam propositionum, quas *Dn. Wallisius* inductione probaverat, in antecedentibus a se omissis finem operi faciens.

ACTA ERUDITORUM
 REMARQUES SUR LES ACTES DE LA
*derniere assemblee generale du Clergé
 de France.*

sive

Animadversiones in Acta nuperorum comitiorum
 generalium Cleri Gallicani, sive examen commonefactionis
 pastoralis, & methodorum, quas Clerus proposuit. Opus
 ex Anglico Dn. Burneti Gallice versum
 a Dn. de Rosemond.

Londini, 1683, in 12.

ANnus jam vertitur, cum auditum est, Clerum Gallicum Roma-
 no-Catholicum, auctoritate Regia congregatum, commonefa-
 ctionem ad Gallia Protestantes edidisse, per quam ad conciliationem
 cum Ecclesia Romana paterne & humanissime invitarentur. Propo-
 sitos etiam, methodorum nomine, XVII modos fuisse, quibus conver-
 sio illorum absque violentia procurari posset. Et utrumque quidem
 scriptum non Lutetia tantum Parisiorum, sed in Belgio etiam jam su-
 periori anno excusum, publice prostat. In Anglia vero non recusa
 tantum nuper hæc opuscula, sed sub examen etiam vocata sunt a Bur-
 neto, cujus in ea animadversiones Anglico idiomate compositas in
 Gallicum Rosemundus vertit, ac cum iis simul publici juris fecit.

Exhortatoria vero Cleri Calendis Jul. 1682 Parisiis data, subscri-
 pta habet nomina Archi-Episcoporum VIII, Episcoporum XXVI, alio-
 rumque Prælatorum & Theologorum complurium. Stylus benignus
 est, & temperatus. Compellantur Protestantes fratrum nomine; vo-
 cantur blande in sinum Ecclesie; urgentur sæpius, ut dicant, quare
 separationem sive schisma fecerint? Præsupponitur, non aliam illos
 causam habuisse, quam corruptelam morum in Ecclesia Romana de-
 prehensam, sed ob hanc deserere unionem fidei non debuisse; peccatum
 id Donatistarum & Novatianorum fuisse. Laudatur Regis Christia-
 nissimi zelus ad reducendos errantes, & tollendum schisma. Additur
 tandem cautio & protestatio, quam integram hic legi, quia digna con-
 sideratione est, non ingratum fortasse Benevolo Lectori futurum est.

Quod si, inquiunt, facere adhortantibus nobis pertinaci animo, renuitis;

si nec

si nec precibus vinci, nec flecti charitate, nec monitis adduci ad concordiam vultis, Angeli quidem pacis amare flebunt; nec tamen vos continuo, ut fieri par esset erga nimium pervicaces, relinquemus vobis: sed per sepes & spinas oves Christi querere non desinemus: & cum effecerimus omnia, propter quæ mentes vestræ nobis reconciliari debuerint, pax nostra demum, vobis eam respicientibus tam officiose tam sincere oblatam, revertetur ad nos, nec amplius requiret Deus animas vestras de manu nostra; & quemadmodum hic error vester novissimus erit pejor priore, sic erunt novissima vestra pejora prioribus. Verum meliora speramus, Fratres, & salutis vestræ viciniora. Animadversionis ad Pastoralem hanc Epistolam summa est, male convenire vocem Jacobi cum manibus Esayi. Inter ipsa enim blandiloquia hæc, adversus Protestantes summum rigorem adhiberi, & fidem tum Regiorum Edictorum, & benevolentia Pastoralis, a Clero ostentatam, ipso facto subverti: certe spiritum Christi misericordis & placidi non apparere. Deinde, frustra exigi professionem causarum schismatis; eas enim notissimas & toties vulgatas esse, quotidieque scriptis & doctrina publica exhiberi.

Sequuntur Methodi XVI (alii XVII numerant) ad convincendos Protestantes, partim a Cardinale Richelio, partim ab aliis inventæ, ac a Clero Gallico superiore anno publicatæ; & in earum singulas, Burneti Angli animadversiones, quibus id agit Auctor, ut ostendat, istis quidem machinis religionem, qualem Calviniani profitentur, non subruui. Ac optandum omnino esset, ut & ea, quæ Clerus Gallicus his ipsis methodis parti adversæ objicit, & quæ ad ea Burnetus regerit, recenseri hic accurate possent. Fatendum enim, quod præcipua controversiarum, quæ inter Romano-Catholicos, & Protestantes Calvinianos hodie intercedunt, momenta hic expendantur. Ast fieri hoc ea brevitate non potest, quæ instituto nostro convenit: & nulli dubitamus, librum hunc non magnum, Cleri Gallici methodos, & Burneti ad eas responsa complexum, propediem in Latinum etiam sermonem iri translatum, ut legi ab omnibus, etiam Gallicam linguam non callentibus possit.

Denique Burnetus sibi quoque licere existimat, quæ Romano-Catholicis convincendis conducant, proferre in medium, quæque suspectam religionis Romano-Catholicæ veritatem faciant. Scilicet 1, quod sibi auctoritatem definiendi credenda arrogent, & obedientiam

cæcam exigant, plebem a lectione S. Literarum arcendo, utendo lingua peregrina in cultu publico, atque ita occultando myſteria divina, & populum in ruditate ac ignorantia detinendo. 2. Quod ad evolvendam Cleri potentiam tot dogmata foveant, jaſtando ſummum miraculum in converſione ſacramenti, vim conſecrationum, neceſſitatem conſeſſionum particularium, & quod vim ſacramentorum dependere faciant ab intentione ſacerdotum, ut adeo omnium hominum ſalus in illorum arbitrio verſetur. Eodem pertinere exemptionem Cleri ab imperio Magiſtratus politici, hierarchiam Pontificiam, hujusque prætenſam ſuper Reges & regna poteſtatem. 3. Quod doctrinam invexerint, ficto purgatorio, venditisque cenſuris, per quam opes provinciarum Chriſtianarum magna ex parte in Cleri dominium conſeſerint. Plus hæc dogmata illi profuiſſe, quam Hiſpaniarum Regi inventam Americam. 4. Quod auctoritatem ſibi, & dogmatibus atque potentiaæ ſuæ quaerant, falſis diplomatibus, corruptis libris, fictis miraculis, & Sanctorum fabulis, ut jam cordati & doctiſſimi ex eorum cœtu agnoſcant ac erubeſcant, Rituales etiam libros a fabulis purgandos. 5. Quod ſumma iracundia & crudelitate adverſus diſſentientes graſſentur, contra doctrinam & exemplum Chriſti. Tandem axiomata eorum, quibus maxime innituntur, aggreditur, negatque probari poſſe jaſtatam ſucceſſionis Episcopalis non interruptam ſeriem; nec recte Eccleſiæ immunitatem ab omni errore attribui credit; obſtare enim Judaicæ Eccleſiæ exemplum tempore Chriſti, quæ vera fuerit, capitali licet errore de officio Meſſiæ inquinata; infallibilitatem etiam ſeu Eccleſiæ, ſeu Pontificis Romani fruſtra prætendi; & Traditionum ac Præſcriptionum principium admitti non poſſe, quod applicando, quæ invocationi Sanctorum, & præſentiaæ corporis Chriſti in cœna ex fundamento Traditionis deductæ objici poſſunt, pluribus exequitur; ipsisque tandem Galliaæ Episcopis Traditionis neglectum ac violationem imputat, quod ſententiam tot ſeculis in Romana Eccleſia receptam ac ſtabilitam, qua Romano Pontifici jus Reges ac Principes hæreticos aut hæreticis patrocinium præbentes deponendi vindicatur, non ita pridem publico ſolemnique decreto rejecerit.

REFLEXIONS SUR L' UNION QUE LES CALVINISTES ont fait avec les Lutheriens &c.

Sive

Sive

Considerationes unionis, quam Calvinistæ inierunt cum Lutheranis.

Ad exemplar Parisiense, 1683. in 12.

ANni sunt plusquam quinquaginta, cum Ministri Reformatarum Ecclesiarum, Synodo Carentoni habita, decreverunt, Lutheranos, qui vellent, in communionem suam recipere, additis rationibus, quod in principiis fidei idem cum Reformatis sentiant, nec in cultu suo habeant, quæ idololatrica sint. Quod igitur Clerus Gallicanus in Methodo convincendi Protestantes, ex hoc decreto primo loco Richelii Cardinalis ductu arripuit, id dissertatiuncula hac acrius exequitur Anonymus, & Reformatis dicam scribit, quod in Lutheranis dogma consubstantiationis ferant, nec ob id Fraternitatem Christianam & communionem publicam iis denegent, cum tamen ex illo, vel Calvino teste, adorationis necessitas sequatur. Impostores itaque & obstinatos esse, quod ob hanc potissimum Catholicos Romanos vitent & schisma foveant: sublato enim hoc obstaculo idololatriæ, quam prætexant, nihil restare, quo minus Romano-Catholicis conciliari possint. Sed huic objectioni quid Reformati respondeant, non est ignotum. Burnetus, sive quisquis est, qui nuper ad methodum illam animadversiones edidit a nobis jamjam recensitas, ita se expedit, ut dicat, Reformatos quidem consubstantiationem non magis, quam transubstantiationem credere, nec Calvinum, dum contra Lutheranos disputaret, frustra ostendisse, quid ex dogmate illo sequatur: sed quoniam Lutherani consecutionem negent, nec in praxi illam exhibeant, sed adoratione Elementorum abstineant, non convenire, ut ob errorem Theoreticum in hoc articulo a communionem excludantur: sed Pontificios longius progredi, nec intra opinionem consistere, ideoque merito schismatis causam, neque tamen hanc solam dedisse. Hæc ille. Quæ autem sit Ecclesiæ nostratis sententia, institutioni CHRISTI conformatissima, qua & præsentia realis creditur, & adoratione, deficiente mandato, in actu hoc sacramentali abstinendum esse statuitur, ex confessione publica & libris eam exhibentibus & explicantibus, peti potest.

*CONFÉRENCES DES PROTESTANTS OPPOSÉES
aux XVII Methodes du Clergé de France.*

Sive

Collationes Protestantium, oppositæ XVII. methodis
Cleri Gallicani.

Lutetiæ, 1682, in 12.

PAUCIS pagellis Minister quidam sive Ecclesiastes, ut videtur, inter Reformatos Gallicos, sententiã suam exponit ad postulatam Cleri Romano-Catholici, ut Colloquia inter dissentientes instituantur, quæ abnuisse, habitis synodis, videntur Reformati. Adducit multas rationes, quibus ostendat, non abnuenda esse, & respondet ad dubitationes, victoriamque suis, ut doctioribus, & veritatis fundamento instructis certam pollicetur. Sed condiciones accipiendi colloquii has proponit, (1) ut ex utraque parte tres aut quatuor sint collocutores, ex doctissimis electi. (2) ne ad audiendum admittantur, quam quos utraque pars probaverit. (3) ut placide & absque convitiis agatur. (4) ut nemini negotium exhibeatur ob dicta, sed plena libertas & securitas præstetur. (5) ut promittatur utrinque, sequenda esse, quæ vera deprehendantur; non quidem gloriæ, sed salutis causa. (6) iudicium unice sit ex sacris literis. (7) ut acta subscribantur & firmentur ab utraque parte. (8) ut quoniam a Reformatis exigitur, ut causas schismatis profiteantur & probent, non procedatur ad aliam & novam causam, nisi prius illa, quam proposuerint, pro insufficienti declaretur: satis enim esse, ad amovendam schismatis culpam, si vel unam causam probent. Videt autor condiciones has admissum non iri, neque tamen, præter quintam, ullam relaxari posse. Itaque nunquam fore putat, ut ad colloquia perveniatur; satius tamen esse, ut Protestantes ad ea paratos se, certis nempe, iisque, quas proposuit, conditionibus ostendant, quam si illa defugiant, & calumniandi occasionem præbeant, ac si id ex causæ desperatione facerent.

*OBSERVATIONES QUÆDAM ANATOMICÆ CIRCA
Pilos, in diversis corporis membris repertos, ut & circa dentes,
ossa &c. communicata ab Eduardo Tyson M. D. & Regiæ
Societatis Socio.*

Excerptæ ex Collectionibus Philosophicis Anglicanis num. 2. pag. II. seqq.

Epistola cujusdam Norimbergæ anno 1680 datæ, & Collectionibus Philosophicis Anglicanis insertæ, quæ cadaver humanum, ante

43 annos sepultum, ac tum forte erutum, maximam partem in pilos longos ac crassos conversum fuisse perhibet; item Scriptorum variorum, *Hippocratis scilicet, Plinii, Cœlii Rhodigini, A. Lusitani, Schenckii, Eustachii, Marcelli Donati, Sculteti, Panaroli, Wierii, Hildani, Bartholini &c.* in diversis corporis humani aliorumque animalium internis partibus, pilos observari testantium occasione, observationes hasce illustrissimæ Societati Regiæ nobile ejusdem membrum Eduardus Tyson proposuit. Putat vero, vix ullum interaneorum phænomeno huic frequentius expositum esse, quam ovarium seu testiculos muliebres, ejusque rei exempla non ab aliis tantum se percepisse varia memorat, sed & horum tria ex propria autopsia refert.

Primum scilicet in cane fœmella, cujus anteriora satis naturaliter constituta, posteriora emaciata erant, omentum justo majus & extremitatibus suis intestinis, cornubus uteri laterique abdominis dextro annatum, observabatur, ut non nisi cum difficultate separari hinc potuerit; illa vero qua adhærescebat sui parte, aliquantum inflammatum pluribusque glandulis intertextum idem cernebatur. In hujus variis insimul membris pilos vidit, scilicet in omento dicto, uteri cornubus, ovario, venis & ventriculo cordis dextro, alios quidem liberos & separatos, alios in parvis glandulis defixos. Cornua uteri, in quibus fœtum antecessaneorū vestigia, extremitatibus suis coaluerant, ita ut ambo testiculi unam saltem magnam & informem constituerent glandulam, cui insculptæ cavitates sinuosæ materiam purulentam ac pilos continebant, quorum hi longitudine unciam aut unciam cum dimidia æquabant. Fatetur Tyson, se ad conspectum eorum in ventriculo cordis & venis valde confertatum futurum fuisse, nisi *Cardanus* in cujusdam Hispani, *Slovacius* in fœminæ Cracoviensis, & *Scultetus* in illorum, qui plicam patiuntur, sanguine tales se vidisse perhiberent.

Alteram observationem ex dissectione juveniculæ, una cum D. Morton, & D. Daniele Cox a se anno 1679 administrata, promit, in cujus cadavere præter alia specialiora, pro illius mortis ac morbi lenti causis habenda, tumorem testiculi dextri singularem, in duas vesiculas membranaceas, caput humanum æquantes, abeuntem, deprehenderunt. Vesiculæ hæ parte sua interna invicem communicabant, ac substantia seu liquore, coagulato & sero lactis simili, turgescerant;

bant, quatenus lymphæ pallidiori molculæ steatomosæ aut coagulatæ materiæ, quæ mollis & adiposa, coloris subflavi, ac omnis fere saporis expers observabatur, innatabant. Harum nonnullæ aquæ calidæ immersæ aliqua sui parte dissolvebantur, & pilos intertextos gerebant; una vero dimidium pugni humani æquans, multum eorum coloris argentei, mollium & firmorum, ulnam cum duabus unciis ut plurimum longorum, & ab omni connexione liberorum fovebat. Aliquandiu asservati pili hi ad subfuscum magis colorem vergebant, frequentiusque contrectati rumpebantur. In externa majoris illarum vesiculæ parte residuum conspiciebatur ovarii seu testiculi, & in hoc nonnulla ovula, aut hydatides, hujus propemodum (Oo) crassitie: simulque, quod mirandum, substantia inibi latebat, quæ denti oculari seu canino figura, duritie, colore omnibusque circumstantiis quam similima erat. Hæc basi sua latiore membranæ ovarii adhærescebat, ac ejus & utriusque lateri bina alia ossa aut dentes minores & irregularis magis figuræ adstabant, quorum forma & magnitudo figura prima sistitur.

TAB. V.

Fig. 1.

Quidam dentem & pilos hos partes embryonis corrupti suspicabantur, sed contradicit his Tyson, (1) quod præter reperta, nec ossa, nec purulenta materia fuerit observata; (2) dens extra ovarii vesiculam, pili intra eandem, extiterint: creditque, lusum potius quendam naturæ subesse, quæ, dum in animalis productione deficit, vegetabile formet, quatenus dentes atque ossa primo molliores existant membranæ aut tendines, postmodum in cartilagine, tandemque in ossa indurescant; pari scilicet ratione, ac tendines crurum in pennatis ossescant, & arteriam magnam, portionem emulgentium ac iliacarum arteriarum in fœmina quadam Oxoniensi viderit ossæ soliditatis. Præter illud quoque, quod ex Willisio de arteria carotide, quodque alias de aortæ principio, in bove, equo & cervo ossescente, notissimum supponit, aliquando tunicam epatis & splenis humani, ac in alio subjecto pulmonis tunicam, partim scirrhosam, partim ossæam, se vidisse testatur: hincque infert, simili forsan etiam modo portionem quandam ovarii muliebris scirrhosam aut callosam soliditatem induere posse, circumstantia quadam occulta dentis formam suppeditante.

Ad pilos vero intra folliculum generandos multum conferre putat pinguiorem illam substantiam, in qua hi continentur, similiter
ac fila

TAB. V

ad A: 1683.

pag: 216.

Fig 4.

fig. 2.

fig. 1.

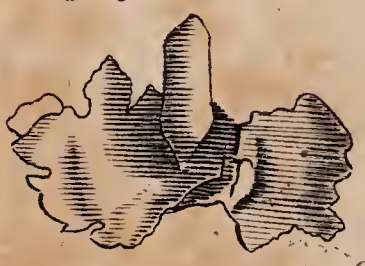

fig. 3.

ac fila bombycum, tela araneorum, gossypium & lanugo graminis tomentosi &c. ex determinatis fiat succis; ita tamen ut hic simul cola sua inveniant, per quæ instar filorum metallicorum ferantur. Dum pili, quorum prior observatio meminit, maximam partem in exiguis glandulis radicabantur: iis vero, quos observatio secunda exhibet, generandis & propagandis materia pinguior & steatomatosa congruum existat solum, perinde ac nonnullæ plantæ, dum vegetant, radices suas per fluidum aliquod corpus, scilicet aquam, emittunt atque explicant. Quod quidem vel ideo probabile magis suspicatur, quod subsequens similesve historiæ allegandæ, ubi ejusmodi pili reperti fuerint, pariter pinguem seu adiposam ejusmodi substantiam simul adfuisse, testentur.

In tertia siquidem observatione, seu dissectione foeminae cujusdam, 39 circiter annorum (quæ per longum satis tempus variis calculi renum agitata fuerat symptomatis, urina scilicet cruenta, dolore intenso, vomitibus &c. tandem ipsi sine dubio evadentibus lethali- bus) prope uterum visa fuit cystis sive sacculus, magnitudinem ovi gallinae Indicae æquans, & in hoc ejusdem cum antedanea generis materia pinguior ac candidorum atque mollium pilorum insignis copia, carnosæ vero intra folliculum substantiæ annatum os, mandibulæ haud absimile, i. e. diversos alveolos, quibus, quasi in triangulo, tres dentes molares, & quartus aliquantum adhuc latitans, infixi, habens, ut ex *fig. 2.* constat. Alter autem hujus ren calculum satis magnum continebat, *fig. III.* delineatum.

TAB. V.

*Fig. 2.**Fig. 3.*

Tandem materiam hanc unctuosam cum pilis sæpius circa uterum reperiri, ex *Sculteto* de Trichias. *Schenckio* & *Horstio* comprobatur: *D.* vero *Needham* superioribus annis in foeminae cujusdam ovario valde tumido dentem quoque cum pilis se vidisse perhibet.

OBSERVATIO SINGULARIS CIRCA VENÆ

*pulmonalis propaginem, tussi sanguinolenta
rejectam, relata a D. B.*

Atubo pulmonum horum compagem ita exedi posse, ut interdum cum sputo illorum quædam arrosa vasa excernantur, non adeo quidem experientiæ repugnat: ast sine suppuratione prævia tale quid

contingere, se primum & unicum observasse *Tulpius* credit, dum *lib. 2. obs. 12.* venæ arteriosæ seu arteriæ pneumonicæ furculum, longitudine digitum auricularem æquantem, & *obs. 13.* duos insignes venarum pulmonalium ramos cum sanguine & sine ullo pure rejectos fuisse, perhibet, adeoque in hæc verba erumpit: *Mirabuntur Medici, tantam parenchymatis pulmonum dissolutionem, sine prævio pure. Quod ipsum forte non minus quoque mirabuntur posteri, licet nec visuri, nec lecturi simile exemplum in ullis Medicorum monumentis.* Nihilominus quid elapsi anni mense Septembri in foemina quadam honestissima hujus generis viderim, posteritatis causa hic referre, congruum duxi. Scilicet postquam hæc per aliquot septimanas de ardoris cujusdam molesta sensatione circa & supra scrobiculum cordis, defluxionibus ad pectus, tussim subinde moventibus conquesta fuerat, ex improvise hæmoptosi satis enormi corripiebatur, quæ quidem remediis adæquatis adhibitis mox cedebat, ægraque per triduum ne guttulam quidem sanguinis amplius rejiciebat, & satis commode reliquas functiones animales exercebat, aliqualem saltem dyspnœam persentiscens. Sed quinto post primam sputationem cruentam die, adeo impetuofam hujus illa experiebatur recidivam, ut intra decem circiter horas sanguinis sinceri, floridi, spumosi ac omnis purulentæ heterogeneitatis expertis, ultra quinque libras excerneret, cum summa & præcipiti maxime virium prostratione ac præcordiorum angustia. Sub principium posterioris hujus paroxismi simul cum fluido sanguine solidiorem paulo rejiciebat substantiam, membranaceam scilicet, & digitum longam æque ac latam, quam tunicæ tracheæ interioris portiunculam cum eodem *Tulpio lib. 4. obs. 9.* dixisses: finem autem eidem imponebat, postquam sub excretionem hac ferina totam noctem insomnem egerat misera, immanissimus quidam tussis insultus, & cum hoc rejectum vas, ab omni fere parenchymate liberum, variisque ramis instructum, cujus iconem *figura quarta tabula V* sistit, corpus vero in liquore apto ab illo tempore integrum, cuilibet conspiciendum asservo. Ab hujus quippe vasis excretionem tussis aliquando mitescebat, ac cessabat in momento quasi cruenta expuitio, nisi quod primo & altero die quadam saltem quasi sanguinis striæ aut punctula exiguum illud pituitæ, quod tussiendo excernebat Nostra, interdum leviter tingerent. Haud tamen ob id spiritus reddebatur liberior, sed indies potius difficilior,

TAB. V.

Fig. 4.

præcordiorum angustia eadem & in orthopnoeam abiens cum febre continua, singulis vespers ingravescente, ac tussi recrudescente, uno verbo, talibus symptomatis, quæ vomicæ pulmonum generationem testabantur, ægram vigesimo, ni fallor, a prima affectus hujus ingruentia die, suffocantis. Venosum, seu venæ pulmonalis propaginem hoc vas longitudine palmam æquans, fuisse, conjicere jubebat hujus substantiæ textura, ast per fissuram ejus, ubi a trunco majore illud secessisse probabile erat, substantiam carneam, polypo non absimilem, ac totius forsan hujus tragœdiæ actorem primarium, intueri licebat.

*OBSERVATIONES MEDICO-PHYSICÆ TRES,
excerptæ ex Epistola Dn. Petri Rivalier ad Dn.*

Jac. Sponium Medicum Lugduncensem

Nemausi quinto Calend. Aprilis 1683 data.

I. Ossa cum alvi fecibus dejecta.

Susanna de Fontfroide, uxor Claudii Rivalier, Pharmacopolæ Nemausensis, quinquagenaria major, quæ per viginti quinque annos ulcus uteri, cum omnium ægritudinis istius symptomatum syndrome, sustinuerat, atrocibus tandem alvi & coccygis doloribus correpta est, qui per trium aut circiter hebdomadarum spatium noctesque diesque sævientes, deliria, convulsivos motus, ileumque excitarunt. His sedatis, duodecim aut tredecim ossa, parvula quidem, verum integra & recte conformata cumbiliosis alvi dejectionibus excrevit. Horum figura peculiaris in nullis unquam bipedum quadrupedumq; ossibus visa fuit, ne suspicari contigisset ab ægrotante deglutita esse. Defunctæ cadavere aperto, prædictum uteri ulcus callo obductum inventum est; abscessus autem steatomatis naturam redolens uterum inter & rectum intestinum adfuit. Sanis interim & inculpatis visceribus donata, nullam in partibus carneis osseisve læsionem præbuit. *Martio Mense 1678.*

II. Nervus monstruosus.

Magdalena de Poussa uxore D. de Genas de Puyredon, Nemausensis, mulier juvenca, in primis graviditatis mensibus, lienes ovillos infarctos & assos ab ancilla in lance gestatos, casu intuita est. Edulii

nidor nares appulit, oculisque cibum extreme gratum devorans, vix cupidinis suæ compos, manum tunc temporis auri & collo admovit, tanquam partes has scalpere voluisset, ut mos illis est qui aliquid vehementer appetunt. Graviditatis suæ tempora sine ulla invaletudine percucurrit. Adveniente tandem pariendi tempore, filiam enixa est, quæ adstantibus alterum caput gerere visa fuit. Tumorem scilicet habebat dimidii capitis magnitudine, qui ab extrema aure dextra ad mentum usque in longum protendebatur, & latitudinem ab inferiori malæ parte ad mediam colli regionem sortitus erat, radices suas late diffundens, ita ut basis apice duplo latior esset. Color ipsi modo ruber, modo lividus; vasis eodem colore præditis ubique apparentibus instructus, mirum in modum aliquando attollebatur & inflabatur, aliquando detumescebat. Pulsabant vasa, motusque totius tumoris, quandoque arteriarum, imo respirationis motum & ordinem sequi videbatur. Moles ista indies augebatur, prout filiola ipsamet crescebat. Mulierculæ tam monstruosum nævum horrentes, cum acicula punxerunt. Sed erumpentem torrentis instar sanguinem vix cohibere potuerunt, filiolaque vix mortem evitavit. Vocatos interim medicos & chirurgum de fœdo tumore extirpando interpellarunt. Sed cum tenerrima cutis ligatura forti, serica nempe aut linea, secta potius quam compressa fuisset, bombacinam adhibuimus: eaque quotidie arctius constricta, intra mensem, præcisus radicibus aut saltem ad minoris digiti crassitiem redactis, tanquam acrocordon propendebat tumor. Totum præternaturale corpus, ob constricta, per quæ sanguinem & spiritus accipiebat vasa, sensim deficcatum & foetens forcipe præcisum fuit. Apertum corpus, vasa omnis generis, spongiosam carnem, nervorum plexus, cellulasque instar veri & genuini lienis exhibuit: filiolaque sanitati restituta nullum præter parvæ cicatricis vestigium præ se tulit. *Octobri mense 1678.*

III. Ovum ovo prægnans.

Occurrit mihi forte, *Majo mense 1682*, gallinaceum ovum vitello & albumine instar ovorum communium perfecte instructum, in quo ovum aliud columbini magnitudine continebatur. Situm erat in majoris ovi medio, putamen inter & vitellum, cui paulisper adhærebat, mediante materia quadam viscida, quæ non impedivit, quo minus

ab illo facile avelleretur, illæsa, quæ vitellum majoris ovi continebat, membrana. Contenti istius minoris ovi testa imperfecta nec solida, facile a substrata, seu ovi substantias succingente tunica, quatenus friabilis, separata fuit. Hac autem aperta membrana, prodiit primo liquor albumineus, intus & extra candidis filamentis conspersus, quique albuminis proprie dicti haud dubie loco erat. Emersit deinde substantia quædam mucilaginea, crystallina, solidiorique consistentia donata. Primo liquori, ut vitellus albumini, cohærebat, & ab illo pari negotio separata fuit. Sphæricam figuram tenacissime servabat, pisi magnitudine. In ipsius medio albæ fibrillæ conspiciebantur, quæ illam præ se ferebant configurationem, quam a vario continentis istius crystallinæ substantiæ situ mutuabantur, cum nempe in plano collocabatur, in longum porrigebantur, cum vero sphæricam rursus figuram repetebat, contrahebantur. microscopii examini tradita, punctula quædam crystallina, nullo ordine constituta, filamentaque candida perlucidaque in ipsius circumferentia, quædamque etiam minus lucida punctula observabantur. Uraque substantia in aquam injecta fuit. Liquidior quæque primo prodierat, supernatavit: posterior autem sive sphærica fundum petiit: igni traditæ induruere. Illa extensa & diffusa fuit: hæc vero rotunda sphærica solidaque. In utraque dissecta nihil heterogeneum adfuit.

OECONOMIÆ SUBURBANÆ a P. CHRISTOPHORO Fischer S.I. conscriptæ, PARS PRIMA.

Pragæ, Anno 1679 in 4.

EJUSDEM OECONOMIÆ PARS SECUNDA, eaque Posthuma.

Pragæ, Anno 1683 in 4.

INter rei rusticæ Scriptores loco non postremo hic Autor facile meretur poni. Qui cum in prædiis colendis operæ plurimum studiiq; consumisset, amplissimisque, quæ Societatis suæ viri per Bohemiæ regnum possident, per plures quam quadraginta annos præfuisset, negandum nihil censuit eorum votis, qui enixo a se studio, ut, quæ tot annorum experientia edoctus in administrata re Oeconomica observasset,

cum novitiis communicaret Procuratoribus, efflagitarunt. Quamvis vero absolutum in hoc studiorum genere Magistrum dari neminem ultro agnoscat, sed Oeconomiam gymnasium inexhaustum esse, quod, si alia uspiam in re, hic maxime, res, ætas, labor, usus, cœli temporumque facies, & indoles telluris indies quid novi doceant; facere tamen ampliora studuit quæ accepit, eoque monita ac documenta rei suburbanæ administrationi & incremento peropportuna hoc opere est complexus: quo diutius enim hoc in munere versatus est, eo majorem quoque earum rerum comparavit sibi peritiam, in quibus solertis œconomi officia versantur.

Facit ergo Oeconomiam, quæ quidem hujus est loci, duplicem, *Ruralem & Domesticam*. Illam in operosa & matura agricultura constituit, annonæque proventu; in ordinate dispositis ædificiis, copiosis altilibus, feraci braxatorio; in granariis & cumeris munde ac solide conservatis, & in grana custodienda recte distributis; in hortis sedulo cultis, & bene elaboratis lupuletis; in necessariis & aqua perenni versatilibus molis; plenis saniore pecore ovilibus; robustis & utilibus armentis; bona progenie impletis piscinis; copiosis sylvis tam cæduis, quam vivis, seu germinantibus; suo tempore caute partinatis & excultis vineis, aliisque: de qua pars etiam PRIMA agit operis, integra tractatum Decade, Georgicam quam vocat, constans, & luci anno abhinc quarto jam tum exposita. Horum tractatum primo principem rei familiaris partem, culturam persequitur agrorum, modum & tempus sationis definit, & varia de tritico, siligine, hordeo, pis, avena, milio, panico adducit documenta, trituratorum fraudes, quidve cum in messe, tum in agrorum stercoratione probe attendendum sit, exponit. Monet autem inter cætera, in omni semente verana, maxime in avenacea, projectam prædige nocivam esse, quod largius illa & velocius germinet, granorumq; densitas cohibeat ubertatem.

In *secundo* piscium & piscinarum curam non invenuste explicat, & de aquæ in piscinas ductu, de cyprinorum foetu justo tempore ac numero illis inferendo; de recte constituendis seminariis, de piscatu, de piscium morbis, & piscinarum corruptela restauranda, de arundinetis extirpandis tractat aliquanto fusius. Piscatorem enim se a natiuitate passus, artis hujus fuisse perstudiosum non dissimulat. *Tertium* locum dedit Braxatorio, ubi non modus solum & praxis cerevisias co-

quen-

quendi ab ovo, ut ajunt, usque ad mala describitur, sed varii simul cerevisiarum morbi recensentur ac virtutes; quin & diversa alimentorum atque medicamentorum, ex cerevisia quæ parantur, genera. Sub finem, ubi lupuli, qui præstantissimus in Bohemia omnino gignitur, & in cerevisiariis officinis desideratur unice, naturam ac vires exposuisset, de lupuletis etiam, vinique sublimati distillatoriis ad usum sic factis accommodate disserit. Ad *quartum* tractatum, qui describendis hortis & hortensibus inservit, observationes quoque refert de herbarum & animantium Antipathia & Sympathia, nec non de mellificio. *Quintus* delineandis Pomariis destinatur. Propositis enim Plantarii, Seminarii que conditionibus, insitionum genera, quibus nihil natura invenit solertius, explicat; morbos pariter, & curam arborum, ut & remedia nonnulla talparum, insectorumque damnis opposita. *Sextus* in vinearum cura & cultura occupatur, & de situ ac solo earundem, de apertura & putatione, de prima pastione & propagatione, de vitium pullulatione & pampinatione, de vinetorum firmatione & vitiis, de maturitate & vindemiæ collectione monita cum jucunda, tum utilissima subjicit. *Septimus* de sylvis ac lignis instruit Oeconomum. *Octavus* de ovibus, ovium natura, utilitate, cura, pascuis, & pabulo: præterea de pactis cum opilione ineundis, & hujus officio, agnellorum castratione & tonsura, de cavendis opilionum imposturis, de pratis denique, & fœnifecio. *Nonus* curam docet pecoris, cum bubuli, tum porcini. *Decimus* idemque ultimus altilia contemplatur, & quid possit commodi ex corte, ex anseribus, ex noßotrophio, & peristerotrophio sperari, commemorat. Sub cujus extremum ἀνακεφαλαίωσιν eorum, quæ hucusque fuerunt proposita, subjungit, una cum rerum potiorum indice, & syllabo Latino-Boemo-Germanico, vocum variorum sensum & dictionum vim interpretante, ne quem forte Latina vocabula, huic argumento familiaria suspensum teneant.

ALTERA pars operis *Domesticam* œconomiam respicit; quæ sicut in prudenti regimine omnium actionum domesticarum, earumve per distributa tempora regulari ordine Autori ponitur: sic diversis hujus quoque partis tractatibus distincta argumenta dedit. Et *primo* quidem Cancellariam Oeconomicam ejusque requisita. Reconditorium enim hic delineat, seu ideam Archivi rei familiaris, cum perpetuo Calendario; in quo præcipuæ Oeconomix operæ in synopsi per menses

ses distributæ designantur, adjectis varii generis prognosticis ac reminiscentiis.

Secundo tractatu leges præscribuntur & instructiones, villæ Possessori seu Patrifamilias primum, deinde Capitaneo, ejusque substitutis ministris; Scribæ puta redituum, Scribæ frumentarii, Exactori seu Burggravio, & Braxatori. *Tertius* regimen in dominio aliquo bene constituto attendendum continet, cujus quidem petitur exemplum e districtu omnium fertilissimo, Slanensi. Declarato enim regiminis istius fundamento, subductisque rationibus, quis per annum haberi fructus ex Dominii hujus agris, ex re pecuaria, altilibus, braxatorio, piscinis, hortis, censu, ex lignatione denique & venatione queat, constituit; primarias dein expensas cum acceptis contendit: postremo in officialium salariis, alimonia familiæ, pecorumque pabulo describendis sic versatur, ut quantitatem & pondus annonæ in mensem, quin & in annum necessariæ, subjectis tabulis demonstret. *Quartus* modum tradit rite conficiendi rationes quotidianas, hebdomadarias, menstruas, annuas. In *quinto* variæ villarum lustrantur officinæ, Molitura, Pistrinum cum frumentaria taxa, Ultrina seu fabrile, Textorium cum materia sua proxima remotaque, quo simul loco de tractatione cannabis agitur atque lini, & quis sit utriusque fructus. Corollarii denique seu mantissæ titulo documenta accedunt de villis seu bonis emancipatis, de institutione pupillorum, de judiciis annuis paganis, & hæreditatum devolutione; de terminis ac limitibus cum vicinia; de metarum testibus horumque requisitis. Subjungitur huic secundæ parti geminus quoque index: unus rerum potiorum continet capita, alter vocum syllabum trilinguem.

Præter hæcenus enumeratas & tertiam Autor partem affectam habuisse fertur, in qua Geometriam ruralem, ædificiorum symmetriam, officinas metallorum, aliaque non ad splendorem tantum ac ordinem, sed etiam ad utilem curiositatem maxime facientia persequi statuerit; Sed fata viri, quo minus elaborari ac perfici potuerit, intercesserunt. Adeo incertis eventibus exponuntur, quæ in extremam senectutem conjicimus.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno M DC LXXXIII.

DICTIONARIUM ÆLII ANTONII NEBRIS- sensis Grammatici ac Chronographi

Regii.

Lugduni, juxta Exemplar Madriti, 1683 fol.

INter doctissimos superioris seculi Hispanos loco principis collocandus omnino est *Ælius Antonius Nebrissensis*, quippe qui primus, dicente Majoragio, literas apud Hispanos illustravit, barbariemque illorum suo Marte, quod Sepulvedæ de eo testimonium est, expugnavit. Is postquam in patria sub Grammaticæ ac Dialecticæ præceptoribus pueritiæ annos laboriosissime exegisset, per quinquennium in Salmanticensi hæsit Academia, ibique in Mathematicis Appollonio, in Physicis Paschali ab Aranda, in Ethicis Petro Oxemensis, Professoribus clarissimis, dedit operam. Quos cum excellentes quidem scientia, sed in sermone valde incultos reperisset, in Italiam anno ætatis XXI se contulit, non alia fini, quam ut linguæ Latinæ Autores jam multis retro seculis ab Hispania exules postliminio quasi patriæ restitueret. Decem in ea annis consumptis ab Alphonso Fonseca, Archi-Episcopo Hispalensi fuit revocatus, a quo liberaliter admodum per biennium habitus, ad Latinæ Linguæ professionem sese toto animo præparavit; nec destitit, etiam post fata hujus, rationem apud se exputare, qua barbaries per omnes Hispaniæ partes longe lateque diffusa profligari tandem posset; utq; in arcem quasi hujus rei invaderet, a Salmanticensi Academia, cujus & olim civis fuerat, auspiciis ejus cepit, non vane sperans, fore, ut hac expugnata, etiam cæteri Hispaniæ populi non difficulter in deditionem consentirent. Illic duplici salario, inusitato antehac exemplo, mactatus spartam Grammaticam insigniter & summa cum

laude adornavit. Ac primum quidem duo artis opuscula tumultuaria, ut ipse vocat, edidit; quæ cum incredibili totius Hispaniæ consensu reciperentur, non pigrabatur his fundamentis feliciter jactis ædificium ipsum jamdudum animo conceptum superstruere. Dimiserat enim priorem vitæ rationem, uxore ducta, nec aliunde, post reditus Ecclesiasticos ab alienatos, victum quærebat, quam ex mercede scholastica, munificentissime ipsi a D. Johanne Stunica, Magistro militiæ de Alcantara, Ordinis Cisterciensis, cui & pleraque opera dedicavit, persoluta. Elaboravit autem opera Grammatica, ut ipse refert, varia. In primo dictiones Latino sermoni admixtas strictim breviterque Hispanas fecit; In secundo dictiones pari brevitate Latine fuit interpretatus. In tertio, eoque in tria magna volumina distributo, omnes artis Grammaticæ partes cum singularum lectionum enarratione percensuit. In quarto sermonem Hispanum, incertis tum artis legibus velut oberrantem, certis regulis constrinxit. Adjecit etiam Grammaticæ artis commentarios, eosque ejusdem Stunica auspicio inchoatos; prout ipsemet Nebrissenfis in dedicatione Dictionario Hispanico præmissa profitetur.

Quod Dictionarium præsens attinet, id in quatuor divisum est partes; quarum prima dictiones Latinas in sermonem Hispanum versas; II. nomina propria regionum, urbium, montium, fluminum &c. III. neotericas ac vulgares regionum & urbium appellationes; IV. voces Hispanicas latinitate donatas complectitur. Ut autem completior comtiorque esset hæc postrema Dictionarii jam dicti Madridensis editio, præter *Johannis Lopez Serrani* Malacitani labores, multa, quæ desiderabantur, ex Lexicis atque Historicis, nec non ex sacrarum literarum monumentis & juris voluminibus, fuerunt addita; aucta etiam immane quantum sunt vocabula tum a M. D. *Guilielmo de Ocabasa*, tum L. D. *Johanne Gonzalez Manrique*; recognita denique omnia, & innumeris a mendis vindicata a R. P. M. Fr. *Petro Ortiz de Lujando*. Speciatim autem primæ parti annexa sunt verba vetera & raro usitata apud Terentium, eaque secundum Alphabeticum ordinem disposita; Leges item XII Tabularum juxta seriem Rivallianæ editionis, & Index M. *Johannis Alvarez Sagredo Burgensis* longe utilissimus, in quo opposita emendataque est quotidiani sermonis latinitas, seu voces ac phrasæ Ciceronianæ barbaris alie-

alienisque substitutæ. Alteram partem, quæ Dictionarium propriorum nominum est, ex probatissimis Græcæ & Latinæ linguæ auctoribus concinnatum, excipiunt locorum recentiores ac vulgares appellationes, eæque emendatæ & ab Ocahafa jam dicto auctæ, quibus *Note antiquarum literarum Valerii Probi* Grammatici sunt subnexæ. Quartæ parti seu Dictionario Hispano-latino subjicitur & Dictionariolum Arabico-Hispanum, idque a *Francisco Lopez* compilatum. Quid præterea scriptorum posteritati reliquerit Nebriffensis, refert Valerius Andreas Taxander in Catalogo clarorum Hispaniæ virorum, quem vide.

*A SHORT VIEWV OF THE LATE TROUBLES
in England, by Sir VWilliam Dugdale Kt. Garter
King of Arms.*

i. e.

Conspectus compendiosus nuperorum Angliæ motuum, Auctore Dn. Guilielmo Dugdali Equite,
Ordinis Periscelidis Herald.

Oxonii, 1681, in fol.

Civilium motuum, quibus concussa est hoc seculo Anglia, Historiam componere aggressi sunt multi; at pauci ea cum dexteritate, judicio, & adminiculis, quibus præsentis operis auctor nobilissimus, Guilielmus Dugdalius. Nosse illum intimius statum Angliæ publicum, vel ex muneris quod sustinet amplitudine (princeps enim Feccialium est, seu Heraldorum, quos Reges armorum vocant, occupatus præcipue regendis ceremoniis in comitiis illustrissimi Equitum periscelidis seu D. Georgii Ordinis) verosimile est. Tragediæ in theatro Angliæ actitatæ spectator ipse fuit, & cum feruerent maxime civiles dissensiones, Oxonii singula, quæ gesta utrinque fuere, in schedis suis in dies prope singulos diligenti annotavit studio; quæ magnam ipsorum horum commentariorum partem constituunt. Acta publica, Diplomata, Remonstrations, Protestationes, Declarationes, Scriptaque alia utrinque publicata, nec non Auctorum aliorum Relationes Historicas, ac monumenta quæcunque

alia sedulo evoluit excussitque. Motuum autem veram originem, ac rebellium sophismata & arcanas artes detegere nunc felicissime Dugdalius potuit, vir civilium rerum minime imperitus, postquam eas ab horrendæ seditionis architectis tanto olim studio occultatas, tempus ipsum ac negotiorum nexus eventusque luci publicæ exposuit. Nec vitio vertendum Auctori partium Regiarum, quod passim prodit, studium, odiumque in rebelles; cum nemo seu fidi Historici, seu boni viri nomen tueri possit, qui vel levissime excusare aut dissimulare in animum inducat parricidarum scelestissimorum facinora, quæ & nunc totus orbis damnat, & posteritas omnis execrabitur.

Exhibet ergo Auctor hoc opere universam civilium dissidiorum Historiam, quibus ab anno 1637 ad 1660 usque Anglia flagavit, temporum serie exacte servata: sed ita exhibet, ut res armis gestas, commissa prælia, obsessas & expugnatas urbes, & ejus generis alia non prætermittat quidem, at præcipue tamen curæ habeat, rationem rerum ac consilia expendere, & rebellium genuina destinata ponere ob oculos. Itaque & sub auspiciis libri de Presbyterianorum principiis Monarchomachicis, quibus, dum studium ostentarunt repurgandæ religionis, non disciplinam modo Ecclesiasticam, sed Monarchiam ipsam conati sunt evertere, erudite differit; & cum ipsam motuum Historiam absolvisset, Dissertationibus Politicis rebellium actiones accuratius examinat, comprobaturque eos revera exitium Religionis Reformatæ, stabilimentum vero Syncretismi pro fine habuisse; doctrinam & disciplinam legibus Ecclesiæ Anglicanæ firmatam oppugnasse; leges Regni fundamentales, libertatem subditorum, jura Parlamenti eversum ivisse; tametsi, ut vulgo fucum facerent, repetitis toties Declarationibus & Remonstrationsibus professos semper, non nisi religionem Protestantium, leges Regni, subditorum libertatem, ac Parlamenti privilegia tueri se velle.

Duo tamen præ aliis Discussus delectationem Lectori curioso non poterunt non afferre: alter, quo cum civili bello, quod in Anglia Optimates nonnulli Henrico III regnante concitarunt; alter, quo cum turbis, quas in Gallia superiori seculo Liga, ut vocari amabat, sancta dedit, motus illos qui nostro ævo Angliam concusserunt, contulit composuitque. Nam ii quidem, qui Henrici III temporibus ante hos quadringentos annos publicam Angliæ quietem turbarunt, iisdem

dem prope, quibus nostra ætate rebellionis auctores, mediis ad destruendam Regis auctoritatem fuerunt usi: sparsis in vulgus malignis de Rege rumoribus, tanquam insidiante libertati publicæ, ut animos plebis a Rege aversos ad suos usus adjungerent; Rege ipso ad paupertatem; negatis subsidiis, redacto, ut prædiis primum, post & cimeliis divenditis, *cum Abbatibus*, quæ verba sunt Matthæi Parisiensis, & *Prioribus satis humiliter hospitja querere & prandia cogeretur*; armis tandem adversus Regem, etsi exui se jam magna auctoritatis Regiæ partem passum, ac omnia fere rebellibus indulgentem pacisque Audiofissimum, palam sumptis, prælioque commisso, quo Rex ipse cum filio Eduardo captus est: etsi ad extremum æmulatio inter factiosos oborta occasionem Regi ex malis illis eluctandi pepererit. Ligæ vero Gallicæ dici non potest quanta fuerit cum rebellionem Anglicana similitudo, ut plane hæc ad illius exemplum adornata videri possit: nisi quod Galli Ligistæ Romano-Catholicæ, Angli rebelles Reformatæ Religionis vindicandæ acerrimum studium ambitioni prætexerunt. Quem parallelismum, non eo tantum, quod utraque factio ab urbibus Regnorum principibus, Gallica a Parisiensibus, Anglica a Londinensibus suffulta inprimis fuit, ac utraque legitimis Regibus suis, Gallica Henrico III & IV, Anglica Carolo I necem attulit, sed quamplurimis aliis factiosorum technis, molitionibus, consiliis mirifice congruentibus notabilem, & a paucis forte justo studio evolutum, operose Auctor prosecutus est. Ut adeo civilis etiam belli, quod Galliam superiore seculo pervagatum est, exactam hoc loco Historiam Lector inventurus sit; collatam cum Angliæ motibus, quorum concitatores Tragœdiam in Gallia actam, in Angliâ quoque mutatis tantum personis exhibuere:

Subnectitur Operi Appendicis titulo justum volumen, pacis Uxbrigiæ anno 1664 Regem inter & Parlamentum, sed irrito labore tentatæ Acta magno collecta studio complexum; ad quæ sæpius in ipso Historiæ contextu, ac Dissertationibus Politicis Auctor provocaverat, velut magni in consiliis Rebellium penitus cognoscendis usus ac momenti.

TRAITE DE LA COMMUNION SOUS

les deux especes. Par Messire Jacques Benigne Bossuet Evêque de Meaux, Conseiller du Roy en ses Conseils, cy-devant Precepteur de Monseigneur le Dauphin, premier Aumônier de Madame la Dauphine.

id est

Tractatus de communione sub duabus speciebus,
Dn. Jacobi Benigni Bossueti, Episcopi Meldensis &c.

Parisiis 1682 in 12.

DEplorandum est rei Christianæ fatum, quod venerabile illud Sacramentum, a Servatore nostro, suprema ante passionem nocte institutum, in acerbissimi dissidii & odiorum materiam versum sit, cum arctissimæ conjunctionis cum ipso & inter ejusdem mysterii participes, vinculum esse debeat. Neque enim de aliis fidei articulis majori vehementia certatum est, & inter præcipuas discedendi a Romanæ Ecclesiæ placitis causas, fuit usus sacri calicis populo Christiano interdictus. Inde tot volumina disceptantium de hac quæstione extant, ut ea plane exhausta videri possit. Placuit tamen Dn. Bossueto, eandem hoc libello tractare, & *Theologorum Reformatorum* in Gallia scripta quædam nova refutare; maxime vero Autorem libelli, magno cum Protestantium applausu non ita pridem sub titulo *Præservativi* editi, cui nomen est *Jurieu*, aggredi; etsi D. Lutherum etiam, & Georgium Calixtum impugnat. Materiam ipsam in duas partes distribuit. In prima probare annititur praxin Ecclesiæ, per quam appareat, communionem sub una specie, jam primis Christianismi seculis, in quibusdam casibus receptam, aut indifferenter habitam fuisse. Demonstratum id esse putat, quod ægrotis non nisi una, *panis* nempe consecrati, species; infantibus vero *vini* data sit; deinde quod eadem panis species ex templis in domos deportata, & ad privatum usum servata fuerit: denique quod ante Leonis & Gelasii Pontificum constitutiones, adversus Manichæos, ut ait, editas, in publica etiam communione usitatum aut promiscuum fuerit sacro calice abstinere; unde infert, Ecclesiæ sententiam semper fuisse, præsupposita

posita *reali præsentia & concomitantia*, eandem vim & efficaciam uni speciei, ac duabus inesse. *Parte altera* principia hujus praxis afferre & defendere satagit. Horum *tria* recenset. (1.) Non omnes Christi actiones in Sacramentis imitandas aut indispensables esse, sed eas solum, quæ ad substantiam Sacramentorum pertineant. (2.) In dignoscendis substantialibus respici debere ad effectum Sacramenti essentialem, collationem nempe gratiæ. (3.) Leges divinas tam Veteris, quam Novi testamenti, præsertim in practicis, ex usu Ecclesiæ perpetuo & constanti explicari debere. Hoc modo ad quæstionem de traditione reditur, cujus necessitatem & utilitatem rationibus & exemplis firmare allaborat, eamque ab ipsis *Reformatis*, aliquibus in casibus, v. g. in baptismo, admissa aspersione loco immersionis, & in baptizandis infantibus, agnoscere statuit, urgetque maxime, quod abstemios ad S. cœnam admittant, & responsionem adversarii sui *Jurii* exagitat, qui in libro *Præservativi* supra dicto, *Articulo 13* statuit, ab abstemio Sacramentum non ore, sed tantum voto & corde percipi, quanquam eandem gratiam accipiat, quam illi, qui integro fruuntur. Perstringit etiam ejusdem Autoris *historiam de restrictione S. Calicis*, aliaque, etsi non nova, quod ipse fatetur, ita tamen pro eruditione & eloquentia sua objicit, ut ad ea sine dubio responsuri sint, qui id sibi incumbere existimaverint.

CONFERENCE AVEC M. CLAUDE MINISTRE
de Charenton sur la matiere de l' Eglise, par
Mess. Jacques Benigne Bossuet Evêque de
Meaux &c.

Sive

Collatio Dn. Jacobi Benigni Bossueti Episcopi
 Meldensis &c. cum Dn. Claudio Ministro Charentonio
 super articulo de Ecclesia.

Paris. 1682 in 12.

Collationem hanc Calendis Martii A. C. 1678 Lutetiæ habitam,
 Cargumenti non minus quam colloquentium dignitas insignem
 reddi-

reddidit. Actum enim est de Ecclesia, a cujus nutu & Scripturæ auctoritatem, & omnes fidei articulos dependere *Jacobus Benignus Bossuetus*, eo tempore Condomensis, nunc Meldensis Episcopus, ab una parte asseruit; quod Charentoniæ Ecclesiæ Minister & reformatæ, quæ vulgo sic dicitur, religionis acerrimus hyperaspistes *Claudius* ab altera negavit. Acta hujus collationis, dum recens adhuc esset rerum ibi gestarum memoria, uterque literis consignavit; sed cum *Claudii* relatio typis expressa nondum extet, interim ex *Bossueti* fide summa disputationis illius capita paucis referemus.

Procuravit hoc colloquium, dum injectos conscientiæ suæ scrupulos eximi sibi cuperet, illustris *Virgo de Duras*, quam *Bossuetus*, cum Lutetiam venisset, antequam cum *Claudio* congregaretur, de perpetua Ecclesiæ visibilitate semel iterumque privatis discursibus instruxit, & his quasi velitationibus, quæ primam relationis hujus partem constituunt, ad futuri certaminis arbitrium præoccupavit.

Ad ipsum cum *Claudio* conflictum, in quo alterum relationis caput occupatur, ubi ventum est, *Bossuetus* ex Actis quibusdam Ecclesiarum Reformatarum synodicis, quatuor probationis instrumenta iterum produxit, quæ olim in tractatu suo, cui titulus, *L' exposition* artic. 20. & 21 exposuerat, & pridie collationis *Virgini*, quam diximus, Principi non alium in finem communicaverat, quam ut illi persuadere posset, ipsos Reformatos in rebus fidei quoad praxin subinde supremum ultimumque judicium Ecclesiæ detulisse; quoties nempe vel in eos, qui post consistoriorum, colloquiorum & synodorum provincialium sententiam Nationalibus Conciliis refragaturi essent, excommunicationis pœnam statuerint; vel de Spiritus S. gratia Patribus conscriptis affutura firmiter persuasi, se omnia illorum decreta rata habituros solenniter promiserint, ut in Synodo *Victoriaci* congregata factum est; vel effrenem Independentium licentiam severis edictis castigaverint; vel, quod in Synodo Nationali anni 1578 contigit, suis ad colloquia deputatis plenam transigendi potestatem permiserint, adeoque fidem suam illorum judicio submittere haud recusaverint. Ad hæc argumenta partim ex libro de disciplina Ecclesiastica Anno 1667 Charentoni impresso, partim ex actis authenticis Amstelodami Anno 1655 a *Blondello* evulgatis deprompta, cum *Claudius* ipsius *Bossueti* judicio nec ineleganter, nec confuse respondisset

disset, & a bono Ecclesiæ ordine usque disciplinæ Ecclesiasticæ ad absolutam Conciliorum infallibilitatem perperam concludi demonstrasset; Bossuetus inter alia hæc potissimum regessit: absurdum esse, cum quis ea conditione Conciliorum decretis se subjiciat, nisi ea Scripturæ contraria agnoscat; sic enim Deo pariter & hominibus illudi; nec causam apparere, cur Reformati in Synodis magis quam in aliis judiciis Ecclesiasticis solennem juramenti formulam exegerint, si etiam synodalia decreta ad examen revocare cuilibet liberum relinquatur; denique si absoluta decidendi potestas Conciliis denegetur, nil ob stare, quo minus, quot capita, totidem religiones enascantur, nec Independentes condemnari a reliquis Reformatis debuisse, si ipsi quoque cuilibet privato tantum sibi præsumendi licentiam indulgeant, ut Sacram Scripturam melius vel intelligere vel explicare possit, quam in Conciliis congregati tot illustres Ecclesiæ Doctores. Quod cum ab omni probabilitatis specie alienum esse Bossuetus multoties exaggerasset, *Claudius* contra suam Conciliis autoritatem constare non negavit, neque tamen inter ea, a quibus cujuslibet Christiani aures abhorreere debeant, referendum censuit, quod integro Doctorum cœtu errante privati homines etiam indocti duce Scriptura verum apprehendant. Idque Ariminensis Concilii, & maxime Synagogæ Judaicæ exemplo comprobavit; quo sane tempore quilibet fidelis sacrorum oraculorum sensum longe melius penetraverit, quam universa Pontificum & Seniorum in unum congregata colluvies, quæ Messiam a Prophetis promissum reprobavit & ad mortem condemnavit. Hæc cum ultro citroque variis ut solet assertionibus, probationibus, confirmationibus, objectionibus, responsionibus, exceptionibus, & vindictis, quas prolixitatis vitandæ causa repetere superfedemus, per quatuor horarum spatium fuissent agitata; disceptatum deinde est, an Christianus, qui S. Codicem nondum legit, Scripturam S. verbum Dei esse animo suo firmiter & sine metu oppositi persuadere possit, nisi in Ecclesiæ, quæ Scripturam ipsi tradidit, autoritate acquiescat. Atque hic *Bossuetus* statuit, primum actum fidei, quem Spiritus S. in lavacro regenerationis humanis cordibus immittit, esse hunc, quod Ecclesiam Catholicam esse credant, eandemque Ecclesiam externum illud instrumentum esse, quo Deus homini Christiano, antequam Scripturam S. legit, hunc actum fidei, quo Scriptu-

ram Dei verbum esse credit, coelitus inspiret, ideoque hominem Christianum & Scripturam, & Scripturae sensum sine examine & scrutinio ab Ecclesiae manibus accipere oportere. At *Claudius* haec omnia gratis dici excepit, & ex hoc principio Græcos, Æthiopes, Armenos, & quaslibet Christianorum sectas religionem suam etsi erroneam non incommode tueri posse demonstravit, si se per baptismum fide Ecclesiae donatas Scripturam ejusdemque sensum ex Ecclesiae manibus accepisse dicant. Atque hæc controversia iterum prolixam differendi materiam subministravit, utroque sententiam suam, quantis posset viribus tuente, donec post multas verborum reciprocationes surgerent ac abire pararent. Id vero dum facerent, abiturientes *Durasia* rogavit, ne prius a se discederent, quam de separatione ab Ecclesia verba inter se contulissent: quod cum haud gravatim stantes peregissent, tandem receptui canentes hanc verborum pugnam abruperunt, factoque hic sine quieverunt.

Postremo loco, qualis collationis hujus eventus fuerit, *Bossuetus* memorat, qui postridie *Durasiam* invisens eandem multis verborum blandimentis in suam sententiam pertraxit, & paulo post iterum cum ea conversatus haud difficulter obtinuit, ut, quod diu jam animo agitaverat, abjurata religione, cui hactenus addicta fuerat, ad Romanam Ecclesiam transfiret.

Cæterum cum hæc collationis Acta, antequam a *Bossueto* edita fuissent, per amicorum manus versarentur, exemplar aliquod in *Claudii* manus incidit, eundemque permovit, ut scripto suo, quo, ut jam superius indicavimus, non minus ac *Bossuetus*, collationis hujus historiam complexus fuerat, per modum epistolæ responsum ad *Bossueti* instructiones superadderet, & familiaribus suis communicaret. Quod ubi ad *Meldensis* Episcopi notitiam pervenit, is non modo collationis gesta a se pridem concinnata & hactenus a multis non satis fideliter descripta, ac juxta vitiosum aliquod exemplar, ut ipse refert, se in scio *Tolosæ* typis impressa, publici juris facere, verum etiam animadversiones aliquas, in quibus ea, quæ vel in ipsa collatione, vel in instructionibus præmissis asseruit, ulterius amplificat atque exornat, attexere decrevit. Sunt autem animadversiones illæ numero tredecim, e quibus octo priores relationi *Claudianæ*, quam a sua admodum diversam esse notat, sunt oppositæ, reliquæ

quæ Claudii responsum perstringunt, quod in duas partes divisum esse dicit. Prior enim pars juxta ideam a *Bossueto* nobis exhibitam, circa quatuor quæstiones versatur, scilicet qualis sit Ecclesia, cujus in Symbolo Apostolico mentio occurrit? num recte Ecclesia per communionem externam definiatur? an Ecclesia perpetuo sit visibilis? & quænam illa sit Ecclesia, ad quam promissiones a Christo factæ spectant? quas postquam exposuit & undecim ex iisdem consequentias elicit *Claudius*, ad alteram partem progreditur, quæ agit de statu Ecclesiæ Israeliticæ tempore Regis Achabi, idololatria Baalitica usque adeo contaminatæ, ut Elias se solum ab isto cirmine immunem crederet. Quid ad singula *Bossuetus* animadverterit, in præsentī recensere nolumus, cum non dubitemus fore, ut *Claudius* aliquando, nisi major vis impediatur, scriptum suum edat, & a *Bossueti* animadversionibus vindicet, quo facto nova nobis de his dicendi materia nascetur.

DISSERTATIO HYPATICA

seu de Consulibus Cæsareis, ex occasione inscriptionis Foro-Julienſis Aureliani Augusti. In qua Cæsarum & Augustorum Consulatus Ordinarii, eorumque Decennalia & id genus festa regulis nemini observatis declarantur: Perpetui vero, tam cum Imperii, quam cum Ære Christianæ annis, juxta accuratam Chronologiam, nunc primum de integro digeruntur &c. auctore R. P. Antonio Pagi, Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci Doctore Theologo.

Lugduni, 1682 in 4.

Duo illa Cenotaphia Pisana Caji & Lucii Cæsarum ansam dabant *Henrico Norisio*, doctissimo apud Italos Augustiniano, dissertationes prolixissimas quatuor, quas mense Martio hujusdem anni recensuimus, conscribendi. Non ab similem in modum & unica Foro-Julienſis Epigraphe Aureliani Augusti, cum auctori *Antonio Pagi* abs *Ludovico de Thomasin* Supremæ in Gallo-Provincia Curia Senatore, & altero Peireskio oblata esset, diffusissimam hanc, addo & eruditissimam dissertationem Hypaticam nobis peperit. In ea Columnæ XV pe-

des altæ insculpta Aureliani Augusti tribunitia potestas quarta tertio ejusdem Consulatus illigata legitur, licet in alia ejusdem Imperatoris, quæ apud Onuphrium, Gruterum, & Golzium extat, & una cum Foro-Julienfi ab Autore sub initiũ exhibetur, tribunitia ejus potestas quinta cum Consulatu tertio tantum designato connectatur. Nata igitur hinc doctissimo Pagi fuit occasio, non tertium solummodo Aureliani Augusti Consulatum in Inscriptione Foro-Julienfi expressum, sed & alios quoscunque a Cæsaribus & Augustis gestos explicandi. Tres autem dissertationis hujus Hypaticæ cum sint partes, in priori agit de Cæsarum & Augustorum Consulatibus tum designatis, tum suffectis; ostenditque, tertium Aureliani Augusti Consulatum in Epigraphie Foro-Julienfi cum quarta Tribunitia potestate conjunctum, vel esse tantum designatum, vel tertium dici in ordine ad suffectum, quem ante adeptum Imperium idem Imperator gesserat. In altera de eorundem Cæsarum & Augustorum Consulatibus ordinariis, eorumque regulis fermocinatur, Decennalia etiam, & id genus alia festa, post Henticum Notisium & Carolum Dufresnium, ad amussim discutit; magnamque ex illis lucem Historiæ Ecclesiasticæ, Scriptoribus Historiæ Augustæ, Chronologiæ, Nummographiæ & Codici Theodosiano affert. In postrema denique de perpetuis Imperatorum Orientalium Consulatibus tractationem instituit, Fastosque Byzantinos consulares de integro ordinat. Tametsi enim Onuphrius Panvinius Fastos Romanos quam diligentissime digesserit, in ordinandis tamen Orientalibus, qui in Justino Juniore incipiunt, & in Constantino Porphyrogeneta deficiunt, errasse sæpissime fuit deprehensus. Supplentur igitur hic, quæ desiderantur in Onuphrio. Multa certe in lucem de Cæsareis Consulatibus proferuntur, ignorata atque inexplicata hactenus, sed incredibile quantum ad rem Chronologicam facientia. Tria autem potissimum, quæ parum alias fuere cognita, in ea exhibentur; accurata videlicet Consulatum designatorum & suffectorum a Cæsaribus & Augustis gestorum tractatio, qua varia Historiæ Augustæ Scriptorum loca illustrantur; deinde ordinariorum Consulatum ab iisdem assumptorum Rationarium, seu nova Fastorum Consularium Romanorum ab Augusto Imperatore ad Justinum Juniorem, in quo defiere, illustratio, & Consulatum Cæsareorum cum Decennialibus & id genus Festis, Triumphis, Ludis secularibus & insignioribus Impe-

ratorum factis connexio; & denique perpetuorum Consulatum, quæ impossibilis alias visa est, certa ordinatio, qua ipsa difficultates, quæ in Fastis Byzantinis digerendis alias se obtulerunt, tolluntur, eorumque usus a multis seculis, summo Chronologiæ detrimento, in termis revocatur. Dissertationi præmittuntur Prolegomena, quibus & Autoris institutum exponitur, & multa in Dissertatione hinc inde asserta uberius dilucidantur: præmissus etiam est index capitulorum, quæ in hoc volumine continentur, & syllabus autorum, qui in eo citantur, notantur, emendantur, illustrantur; nec deest Index præcipuarum rerum in hoc opere contentarum, sed libro finito subjectus.

BIBLIOTHECA ROMANA SEU ROMANORUM
Scriptorum Centuria autore Prospero Mandosio,
Nobili Romano, Ordinis S. Stephani
Equite.

Romæ 1682 in 4

Quemadmodum nullo non inventi sunt tempore, qui Heroum, cujuscunque gentis, res præclare gestas monumentis literarum consignarent, ipsisque adeo æternitatis tabulis inscriberent: ita nec de fuere & olim & hæctenus, qui illustres Urbis terrarum quondam Dominæ cives ab oblivione ac silentio vindicarent. Notus præter cæteros a Cl. Viro *Martino Hankio* duobus libris percensitos, est *Plutarchus Chæronensis*, Polyhistor Trajano Imperatori summe æstimatus, qui commentarium scripsit de *Romanorum fortuna*, inque eo res varias illorum, quibus quidem indulgentiorem fortuna se præbuit, commemoravit. Extat etiam liber *Sexti Aurelii Victoris de Urbis Romæ Viris illustribus*; quanquam autorem hujus multi aut *Cornelium Nepotem*, aut *Plinium Secundum*, aut *Suetonium Tranquillum*, sed nullo alicujus momenti argumento, constituunt. Quo loco nec tacendus *Georgius Cassander*: Is enim librum hunc, quem *Plinio Secundo* adscribit, supplevit, prius agens de tribus illustribus Viris, qui ante *Pröcam* fuere in Latio, *Evandro* videlicet, *Latino*, & *Ascanio*, & posterius de novem Viris illustribus, qui cum *Pompejo* vixere. Ex recentioribus Romanorum illustrium Scriptoribus nominari vel maxime meretur *Janus Nicius Erythreus*, seu, *Julius Victor Rossus*, quippe qui in *Pinacotheca* sua

uti Italos sui temporis clarissimos longe plurimos, ita Romanos quoque non paucos eleganti stylo percensuit. Sed ecce recentissimum Romanorum illustrium scriptorem, *Prosperum Mandosium*, Nobilem Romanum, & Ordinis S. Stephani Equitem! Nam & hic in opere supra indicato non alios viros exhibet, nisi Romanos, eosque non Marte, sed arte, non bipenni, sed penna, non pilo, sed stilo claros, qui que *diu noctuque*, ut ipse loquitur, *in propriis lucubrationibus ex arandis insudarunt*. Exhibet autem horum *Centurias quinque*, his quinque alias, si fortuna cœptis faveat, succenturiaturus, inordinatum quendam, quod nec ipsemet diffitetur, observans ordinem, nulla quippe dignitatum, nulla temporis, nulla seriei abecedariæ ratione habita, sed omnimoda libertate sua utens, & scriptores promiscue recensens v.g. jam Pontificem quendam, mox priscum aliquem Poetam aut Historicum, & mox nonneminem vel ex recentissimis. De cætero non *vitas* tantum Romanorum horum, sed & *scripta*, quantulacunque etiam, refert, unde & Bibliothecæ Romanæ titulum liber meruit; inserit etiam hinc inde *Inscriptiones illustrium Virorum sepulcrales*, quæ & gemmarum instar ob argutius dicendi genus in toto hoc opere exsplendescunt.

*DES BALLETS ANCIENNES ET MODERNES
selon les regles du theatre.*

id est,

De saltationibus veterum & hodiernis juxta
leges theatri.

Paris. 1682, in 12.

NON minus pervagatus saltandi mos fuit olim, quam hodie passim obtinet; nec minori apparatu in magnatum aulis antiquissimis temporibus, ac hodiernis saltationes institutæ fuerunt: in theatris non saltem, ludis, chorisque ac intersceniis apud gentiles, verum in sacris etiam apud Judæos recepto, & ab his ad Christianos derivato earum usu. Quo factum, ut præsules sacrorum, quos a *præsiliendo* appellatos Scaliger affirmat, dicerentur, qui præ cæteris Dei laudes canerent, & hymnos saltationibus ac tripudiis auspicerentur. Non alienum igitur a muneris sui ratione se acturum cen-

sunt

fuit Menetrerius S.I. si, postquam de *Dramatibus musicis* commentatus esset, quod in Actis anni superioris mense Julio pag. 226 memoravimus, de *Saltationibus* etiam tractationem susciperet, & veterum Judæorum, Græcorum, Romanorum, aliarumque gentium moribus receptum, ad nostra tempora deductum saltandi morem ostenderet, quibusque initiis ad quantum gradum quantamque absolutæ artis laudem iste pervenerit, exhiberet. Quod commodissime per exempla se præstiturum existimavit: ideoque egregiorum ac admirandorum prorsus in Gallia editorum ludorum orchestricorum recensionem per universum librum instituit: ac in præfatione statim eximiorum duorum meminit; quorum alter Parisiis *feliciter armorum Gallicorum* repræsentans a Rege exhibitus; alter Lugduni anno 1658, *aræ Lugdunensem* Ludovico Augusto consecratam & in æde Gloriæ collocatam referens editus fuerit. Cujus posterioris auctor cum idem qui libri hujus extiterit Menetrerius, ejus occasione arti huic exactiorem se operam dedisse, & quidquid Plato, Aristoteles, Plutarchus, Lucianus, Libanius, Athenæus, Julius Pollux, veteres Scholiastæ Græci, alique recentiores in scriptis suis de orchestica & saltationibus reliquerunt, investigasse ac collegisse indicat; unde libellus hic sibi natus sit, in quo veram indolem & naturam saltationum (*des ballets*) juxta regulas Aristotelis, ad mentem Luciani, & exempla antiquioris ævi, exposuit. Ludicram earum artem non esse primum probat, quod inventionis filia, & musicæ, pictoriæ, & poeticiæ æqualis sit: neque poeseos dramaticæ solum partem, sed peculiare constituat genus, quod mixtum ex serio & jocosò, naturali & artificiali, fabula & historia, ideoque peculiaris artis nomine merito veniat: quæ hætenus regulis circumscripta certis non fuerit, quod istæ ex professo a nemine fuissent traditæ: quas ipse ex plurimis scriptoribus colligere, & in justæ artis modum orchestricen concinnare studuerit. Originem saltationum divinam esse, easque in sacris tam apud gentiles, quam Judæos & Christianos olim usitatas, tripudio Mariæ & chori feminarum Judaicarum, postquam eæ transivissent mare rubrum, Exod. XV; populi Israelitici circa vitulum ab Aarone conflatum choreas ducentis, Exod. XXXII; mulierum Israeliticarum in occurso Davidis, cum is Goliathum stravisset, 1. Reg. XIX; filiarum Sionitarum a Benjamitis raptarum, 2. Reg.

VI; Davidis item in Psalmis ad choreas instituendas creberrimis exhortationibus; & *chori* in omnibus templis hodiernum usitati appellatione ostendit. Apud gentiles autem saltationes in rerum sacrarum numero recensitas fuisse, ipsa *saliendi*, a *Saliis* in honorem Martis saltantibus deducta appellatione, pluribus item poetarum locis, in quibus Dii saltantes introducuntur, & furore sacro probat. Qui cum vel *propheticus* ab Apolline, vel *poeticus* a Musis, vel *bellicosus* a Marte, vel *amatorius* a Venere, vel *ebriosus* a Baccho inspiratus fuerit, omnes tamen saltando se exeruisse affirmat, quod tremor ille & concussio ad saltandum eos raperet. Nec vanam esse sanctorum Patrum conjecturam statuit, existimantium angelos & beatos coelites saltantes laudare Deum; quorum sententiam celebres quidam pictores penicillo expresserint.

Comicas autem saltationes (*Ballets* vulgo dictas) absolutæ magisque perfectæ artis esse docet: quas apud Ægyptios frequentatas, motus cœlestes & harmoniam universi referre, Sophoclis, Euripidis & Aristophanis scholiastæ tradiderint: stropharum etiam & antistropharum epodarumque originem ad istos motus referendam, Marius Victorinus scripserit. Nomen *ἄνω τῆ βάλμου* deductum ait, quod a Græcis Galli, Itali, Hispanique acceperint, quodq; media etiã ætate a apud Latinos usitatum fuerit: quos *ballationes* pro saltationibus, & *ballare* pro saltare dixisse, Concilii Bragensis & Romani anno 826 habiti verbis probat. Definit ex sensu Græcorum apud Athenæum hanc saltationem, quod sit *imitatio earum rerum quæ audiuntur & canuntur*; addit Lucianus: *gestibus, motibus & intervallis eam absolvi*: ita ut quemadmodum cantus flexione vocis, sic saltationes motu & flexione corporis consistent. Omnium vero accuratissimam esse definitionem Aristotelis observat, qui *mores & affectus & actiones in his choreis exprimi* ait, *eo quem gestibus effingunt rhythmo*. Unde Tessaurus *metaphoram realem & agentem* eas vocat, *gestu & motu affectus interiores & actiones externas hominum exprimentem*. Nonnullos occasionem his saltationibus ab Hierone Syracusanorum tyranno suppeditatam statuere docet, quod is loquendi usu interdixit Siculis, ac propterea motibus gestibusque loqui & exprimer e sensus suos coegerit. Hinc nomen *pantomimorum* eos adeptos, quod imitando quævis exprimerent: qualis Proteus fuerit, unde nata fabulæ

bulæ occasio, in omnes habitus se commutasse eum nar-
rantis.

Post hæc *materiam* saltationum latissime patentem, quod ar-
gumentum undecunque, cum primis autem ex historia sive vera sive
fabulosa depromere liceat; *formam* quam inventio, imagines, mo-
tus, harmonia & ornamenta, singulorumque commoda distributio,
aptaque concinnitas ipsis conciliant; *genera* varia, tragicum, comi-
cum, thymelicum, aliaque huc pertinentia excutit; de Lusitanorum
etiam ambulatoriis tripudiis (*des ballets ambulateires*) in plateis ur-
bis institutis, machinis in quibus tripudia peraguntur, se provolven-
tibus, de Hieronicis item ludis, e Græciæ Olympicis ad Romanos
translatis, quorum artifex Pylades quidam celebratur, differit: Petro
Mambrunio autem, qui Dissertationi suæ de epico carmine *tripudi-
um* ejusmodi versibus Latinis expressum subjecit, cui argumentum
fecit, dissidia populorum religione potius ac pietate, quam armis
componi, eidemque præfatiunculam præmisit, in qua asseruit, tri-
pudii pompam Latino versu satis commode posse exprimi, litem mo-
vet, nec instituto huic parem eum fuisse ostendit. tum de *schemati-
bus* tripudiorum tractat, quæ infinita esse ex Luciano, Phrynicho, & Si-
donio Apollinari tradit: de *motibus* porro, *harmonia*, *scenis*, *choro*,
vestibus, *machinis*, apparatuque reliquo tripudiorum erudite tam ex
veterum mente, quam hodierno more differit, & ubi a decoro lon-
gius recesserint quævis tripudia passim instituta, admonet: quæ hic
recensere omnia nimis longum foret. Neque enim exempla, quæ
plurima in Gallia, Italia, Sabaudia, Hispania, Lusitania & Anglia in-
stitutorum ludorum orchestricorum, magnis sumtibus splendidissime
editorum affert, heic referre instituti operis modus permittit.

SCHOLASTICÆ THEOLOGIÆ, AUTORE

Stephano Spinula, Episcopo Savonensi,

Pars Prima.

Papiæ 1681, in fol.

Auctor hic, præter splendorem familiæ in Italia haud exiguum,
& honores quibus ab Alexandro VII publice affectus fuit, co-
mes nimirum nepoti Flavio Chisio, Cardinali & ad Regem Galliæ Le-
gato,

gato, e Theologis datus, & rediit Episcopus Savonæ creatus, claritudinem etiam nominis sui ipse comparavit sibi scriptis Philosophicis, quæ jam iterato edita conspiciuntur. Hæc vero insequitur jam Theologiæ Scholasticæ *Pars prima*, disputationes in primam partem Thomæ complexa, in quibus, post Prolegomena, de Deo uno, de visione, scientia, voluntate, prædestinatione, Trinitate, atque Angelis, subtiliter atque perspicue disquiritur; media etiam & nova quædam via, quæ hoc nomine in toto libro maxime notanda & consideranda est, in Tract. 4. disputat. 3. tentatur inter prædeterminationis & scientiæ mediæ assertores, in ardua illa & periculosa quæstione de conjunctione divinæ voluntatis cum libertate creata: ita nimirum explicato concursu causæ primæ cum secundis, ut nec physica præmotio, nec scientia media opus esse videatur. qua de re viderint domestici ejus, hoc est, Pontificii ipsi heic in diversum abeuntes.

OTHO SOPHIA, SEU PHILOSOPHIA

Impulsus universalis Johannis Marci Marci a Kron-
land, Philos. & Med. Doctoris & Prof. Pragensis &c.

Opus posthumum.

Vetëro-Pragæ 1682 in 4.

Quo præclaro animo doctissimus Dn. Jacobus Joannes Wenceslaus Dobrzensky de Nigro Ponte, Philos. & Med. Doctor, & Præceptor suo fati functo referendi gratiam, & de re literaria bene merendi, ante *Liturgiam mentis*, nunc *Othosopham* ingeniosi præ cæteris Philosophi & Medici publicavit. In quo libro *impulsus natura, progressus ac vires* explicantur & demonstrantur, argumentum Physicis Mathematicisque acceptissimum. Partibus hoc agitur tribus.

In primâ naturam impulsus exponendo illum describit virtutem locomotivam, a qua proxime oritur motus, cap. 1. sive vim motricem de novo acquisitam vel de potentia in actum traductam, cap. 6. Principium ejus duplex facit, unum internum seu liberum, alterum externum seu necessarium. Principium liberum sunt animalia, quæ proxime aliquam partem corporis, mediate alia corpora movent. Sicut autem virtus impulsiva in animalibus ex se indifferens est ad omnem differentiam loci, & ipse motus unus est specie juxta loci differentiam ex-

trinsece & accidētaliter diversus, ita quoque impulsus non nisi una specie continetur, plures differentias accidētales habens a variis directionibus ab impellente acceptis: a forma quidem elementi, quatenus dirigitur sursum aut deorsum, dicitur levitas aut gravitas: ab aliis motoribus plures differentias admittens: nam & sursum & deorsum & ad laterus atque etiam circulariter dirigi potest. Et licet directio ab impellente v.g. lapidi impressa absumat nativam inclinationem seu gravitatem, non tamen interminabilis fit adscensus, sed terminatur impulsus tum per oppositam eidem reluctantem gravitatem, tum per resistantiam medii, in quo motus contingit. Principium motus necessarium indagaturus ostendit (1) ejus impulsus neque ad gravitatem, neque ad levitatem referri posse, cum indifferenter a quolibet corpore produci videatur. quam sententiam probans declarat, *quomodo globus in bellico cylindro impetum ab igne capiat, a quo motore ortum habeat impulsus sagittæ a nervo excussa.* (2) nullum motum fieri absque impulsu; inde causam reddit, *quod curru vecti urinam in eo motu aut nullo modo aut difficulter reddunt, & quod qui navi magis concita feruntur, ubi hæc ripam attigit aut in vado subito hæsit, sibi a lapsu vix cavent.* (3) impulsus non esse substantiam, non spiritum illi similem quo animantia cientur ad motum. (4) differentiam motus in animalibus ejusque determinationem non pendere a sola voluntate seu appetitu, sed animam, quæ in se ipsa habet motus alicujus potestatem, ejus speciem vel ideam novam imprimere & imaginativæ & parti mobili: itaque ab anima efficienter, ab idea veluti causa exemplari talem motum procedere. (5) motus impedimentum non ab anima, sed ab organis varie affectis provenire, vel ex defectu speciei, sicuti in apoplecticis, lethargicis, sopore somnove affectis; vel ex defectu spiritus influentis, ut in paralyti; vel ex defectu vectis seu musculi, ut in membris resolutis nimia humiditate & infantulis; vel ob mobilem partem nimis vastæ molis aut onere ab extra gravatam. Addit ab intensione speciei, si illi robur accedat a specie mundi analoga, opera illa miranda in lunaticis, rabidis, furiosis, maniacis &c. provenire. *Hanc speciem Cræsi filio linguam reserasse, dum nimio terrore percitus, ex nece patri imminente, omnes vires huc collegit: hanc podagricos sæpe in pedes conjicere, dum specie doloris & quæ huic coherent omissa ob gravius malum, quod effugere properant, sola spe-*

cies motus concitatrix adest, totaque vi imprimitur imaginationi atque inde spiritui. Quibus præmissis concludit, impulsum esse qualitatem a forma vel principio interno mobilis productam: formam vero ex se indifferentem ad omnem motum, per levitatem & gravitatem veluti ideas determinari: proinde falso a Peripateticis gravitatem pro causa efficiente motus reputari, cum ipsa tantum sit exemplaris. porro ideam determinatricem motus elementi esse ejusdem speciei cum idea motus voluntarii, quæ dirigit ad eundem motum, ut quo brachium deprimatur & quo lapis descendit: membro enim mobili speciem hanc motus anima imprimat. rebus ergo inanimatis etiam inesse quandam notitiam naturalem ab ejusmodi ideis, a quibus determinatæ agunt, absque tamen cognitione vitali: eas vero ideas in motu voluntario a cognitione ortum habere; in iis, quæ naturaliter moventur per gravitatem & levitatem, h. e. per ideas sursum & deorsum dirigentes, a forma elementi emanare necessitate naturali, tanquam inseparabiles ejusdem proprietates, quibus ad impulsum certum determinantur: in iis, quæ ab extrinseco impellente moventur, ideam oriri ex corporum mutuo contactu vel unione: tum enim extrema formæ fieri unum, atque sic cum idea insit communi extremo, ab hac utramque formam determinari ad similem impulsum producendum; v. gr. cum lapis alium percutit, ideam hic ab illo recipit ob unitatem formæ, quæ ex unione subjecti facta per illum contactum resultat. Hinc intelligi, moveri corpora contra nativam gravitatem aut levitatem ad vacuum prohibendum ab impulsu, facta determinatione communis superficiei, ut uno corpore moto alterum quoque moveatur. Hæc potissima sunt Partis primæ.

In secunda parte de gravitate ad mundi centrum relata tractat. Hic initio disputat, inæqualia pondera motu inæquali deorsum ferri, motum gravium in descensu augeri, contra Ariagam; qua occasione geometricè demonstrare conatur, magnitudinem non posse constitui ex individuis punctis. Deinde rationem gravitatis in mobili ad medium relatæ inquirat, in primis ut ipsa in humido vel fluido, cui vel aliud fluidum vel corpus concretum incumbit, se habeat: pluribus enim heorematis hypotheses ab Archimede positas illustrat. Hinc ostendit, aerem & ignem esse sua natura gravia & fluida corpora, demonstratque ex eo, quod humida sphaerice terminentur, vim habere illud principium aquilegorum: ascensum & descensum aquæ facere inter se paria.

paria. Ad quod ab objectionibus vindicandum *de fluxionum exortu* differit, rejectis Scaligeri & Caspari Bartholini opinionibus, sententiam Aristotelis explicando, elegantibusq; argumentis confirmando. In qua dissertatione verisimilitudines quas inspergit, *cataraclas cæli ad diluuium Noachicum concurrentes fuisse vaporosum aerem orbi terrarum circumfusum, omnem in aquas a Deo resolutum & depressum; ignes subterraneos tam copiosos sæculis futuris tellure rupta urbes populosas absorptos; die illo supremo mundi exesis & perruptis omnibus et usuris ab igne erumpente universa in vitrum colliquatum iri*, aliis iudicandas relinquimus. Hoc sine dubio se magis approbat, quod *Gurgites & voragine maris, in quibus reciprocatio aquarum æstui maris conformis, qualis vorago est ad Norwegiam celebris, effectum æstus maris afferit*; at in illis, in quibus reciprocatio aliter contingit, ut in *Streti Sicæli Charybdi ter, in Euripo Chalcidis septies diei ac noctis spatium, causam in plurimum gurgitum confluxum refert. Inde commode transit ad* *is seu accessum & recessum singulis diebus bis evenientis*, in quibus locis sex horis mare affluit ac totidem refluit. Causam ejus facit Lunam; modum agendi hunc existimat: Luna ideam motus sui quæ Oceani sibi subjectis imprimendo eas attollit: hæ vero ductricem suam eo modo quo possunt sequuntur. atque hic æstus universalis primarius est, cujus uti principium definiunt radii lunares superficiem maris tangentes, ita summum incrementum radius ejusdem Lunæ perpendicularis adducit: est enim radius omnium fortissimus perpendicularis, maxime debilis ejusdem tangens. In locis igitur, quibus Luna oritur vel occidit, minimum, quibus verticalis, summum efficit incrementum. Nec obstat in ortu & occasu paria fieri; quoniam occidua terminat tumorem, qui sensim illius digressu fudit, ortiva eundem inchoat. Ex quibus fluxus Oceani, qui in Occidentem assidue fit, derivari poterit; nam cum aquæ assurgentes Lunam comitentur, necesse in eandem plagam fluere, quæ a parte Orientali videntur subsidere. Ab illo universalis primario æstu, loco eidem opposito, ad quem radii lunares nullo modo perveniunt, æstus secundarius proxime efficitur. Nam partes aquæ sub illa mole sunt magis pressæ; recipiunt ergo ab his partes contiguæ minus pressæ fluxum, qui per infinitos circulos ejusdem spheræ continuatus, si nil occurrat a quo reflecti possit, demum in parte sibi opposita occurrens in eandem altitudinem

partes ibidem minus pressas attollit. Enim vero quia superficies maris non est continua, sed immensa terrarum spatia aquas disjungunt, fluxus quoque a pressione inductus variat, dum alibi quidem a promontoriis intercisis & litorum continua productione elisus aut varie reflexus & non nisi mutilatus suo pari occurrit. Unde neque eodem semper modo, neque in omnibus locis similiter fieri æstum contingit. Ex quibus rationem differentiarum & varietatis æstuum particularium assignari debere, exemplis nonnullis ostenditur.

Considerata ita gravitate & impulsu tam in uno quam in diversis mediis in ordine ad mundi centrum, quorum motus est linea recta, parte 3 vim gravitatis & impulsus expendit, quam habent ad hypomochlium seu centrum revolutionis, cujus respectu circulariter moventur. Et cum in Mechanica *ad circulum libra, ad hanc vectis, ad vectem reliqua omnia reducantur*, ante omnia de circuli proprietate ad motum comparata agens, demonstrat circulo inesse contrarietatem motus & quietis; circulos majores esse magis mobiles; (quæ utraque assertio est Aristotelis) motus cœlestes nihil commune habere cum motu penduli, contra Galilæum &c. post hæc *de causa librationis inequalis ob rationem situs* sollicitus est, quamobrem ejusdem ponderis, sola remotione ab hypomochlio, vires augeantur in infinitum? an brachia libræ æqualiter onerata quiescant extra situm horizonti parallelum? aliaque plura de libræ motu explicat. Tertio motum ponderis trochleæ appensi declarat.

His subjungitur (1) velitatio epistolæ inter Auctorem & Caramelem, *an libræ seu vectis ratio in centro universi locum habeat?* ubi inter cætera disceptant, *an centro mundi semper idem telluris punctum respondeat? an ipsa vacillet & trepidet ad cujuscunque rei insultum? an terra moveri in gyrum possit?* (2) demonstratio nova Georgii Behmi Matheseos Professoris Olomucensis contra Staticos, præsertim Paulum Guldinum, ostendens in centro universi non haberi rationem vectis. (3) de ista demonstratione inter Marcum Marci & Godefridum Aloysium Kinnerum Theol. & J. U. Doctorem, Capellæ Regiæ Pragensis Decanum &c. amica concertatio. (4) Problema Mathematicum Theodori Moreti: *An Archimedes recte demonstravit, posse terram a medio Universi amoveri sic, ut non propellantur etiam cætera elementa & cœli?* Quod Marci noster resolvens concludit: nos necdum videri
solu-

solutos ea lege, quam tulit quondam Hiero Rex Syracusanus: *Pro vero habendum, quicquid dixerit Archimedes.*

Tandem pagellas vacuas mansuras occupant *Monita quadam Medica* ad valetudinem conservandam, ex familiaribus colloquiis Marci Marci collecta ab humanissimo doctissimoque Balbino, qui ad ea vivens suam literarum studiis aptam proficuamque senectutem non accusavit.

*LA VIE REGLEE DANS LE MONDE, OU
la maniere de bien passer la journée, & de vivre
dans l'ordre, par Monsieur de la Volpiliere
Docteur en Theologie.*

id est,

Vita ordinata, sive modus bene transigendi singulos dies, & vivendi secundum ordinem. Autore
Volpilerio, Doct. Theolog.

Lutetiæ 1683. in 12.

MAteria hujus tractatus seipsam satis commendat, nec auctori eruditio aut facundia defuit ad eam terse & eleganter explicandam. Distribuit autem opusculum in partes sive capita *sex. Parte I* commentatus est de tempore vitæ, præterito, præsentis, futuro, variis & salubribus monitis singula prosequutus. Insistit autem hypothese Tridentini decreti, *de incertitudine salutis.* *Parte II* monstrat, quam necessarium & utile sit, de ratione vitæ deliberare; scopumque sive finem tenere, qui non alius sit, quam Deus; Eo enim referenda & ordinanda esse omnia, nisi perniciosè aberrare velimus. Eligendum vero cuique pro conditione sua vitæ genus, scopo illi convenientissimum, & in proposito constanter permanendum. *Parte III* necessitatem ordinis in vita servandi ejusdemque facilitatem ostendit, sine quo monstrosè & confuse fierent omnia. Pendere autem ex ordinatione singulorum dierum, totius vitæ ordinem: cum vita nihil aliud sit, quam dies sæpe iteratus. Deinde cum agenda omnia tribus consent occupationibus, cultu divino, negotiis, recre-

ationi-

ationibus: quomodo eæ per singulos dies distribuendæ sint, summam docet, & in consilium adhiberi suadet *directores*, quos vocant, *conscientia*. Quotidie ex matutino & vespertino tempore aliquam partem precibus & meditationibus piis assignat; actiones cæteras, non consuetudine, nec impetu, aut ex vanitate, & pravis affectibus, imo nullo respectu mere humano, suscipiendas esse dicit, sed motu supernaturali, ex principiis religionis, & ex spiritu gratiæ & charitatis: ut ita ad Deum ejusque gloriam & amorem omnia referantur. sic fore ut, quod D. Paulus exigit, *omnia fiant in nomine Jesu*. Interferit his, ex religionis, quam profitetur, placitis, aliquam multa de sacrificio, quod vocant, Missæ, de precationibus pro mortuis, de meritis operum, de cultu sanctorum, & inprimis Virginis Deiparæ; Hanc enim, ait, mediatricem esse in omnibus, quæ ob peccata cum DEO habemus, dissidiis, illam misericordiæ sinum pandere, & peccatoribus refugium præbere, nec ullum hominibus beneficium a Deo conferri, quam per ministerium divinæ hujus Reginæ, omnis gratiæ dispensatricis, addit invectivas in dissentientes, etiam ex suo cœtu, qui excedi putent devotione erga Virginem, cum tamen, ut ipse opinatur, omnia quæ illi exhibentur, ad filium pertineant, neque hic melius coli possit, quam veneratione matris. Minus paradoxa & a piis omnibus probanda adjicit, de præstanda fidelitate & fervore in exercitiis pietatis, & quomodo in spiritu & veritate Deo serviendum sit. *Parte IV* de negotiis sive laboribus agit, quos unusquisque pro sorte sua, sive manu, sive cura publica, aut privata, suscipere debeat, acriter taxans otium & inertiam juvenum, feminarum, & hominum opulentorum & illustrium. *Parte V* refectioes, & recreationes, non necessarias saltem, sed & proficuas esse, ad laborem constantius & durabilius ferendum, statuit: dictum Christi ad Apostolos Marc. 6, 31 allegans: *Requiescite pusillum*. Sed rejicit delectationes vitiosas, inprimis aleam, cujus damna graphice describit, sobrietatem & moderationem ubique commendans. *Parte VI* de intentionibus actionum breviter commentatur, bonis, malis, indifferentibus: & quamvis rigorem Thomæ & quorundam Scholasticorum sequi non videatur, qui indifferentes intentiones in classem malarum conjiciunt; ostendit tamen meritorias (ita enim ex instituto suo loquitur) actiones nullas fore, id est Deo non placituras, nisi fiant

ex gratia sanctificante: eorum enim, qui in mortali peccato hæreant, opera mortua esse. Referenda itaque omnia, ut supra dictum est, ad bonum finem, ad fidem, charitatem, religionem, aliasque virtutes Christianas. Afferit essatum Servatoris, rationem ob *omne otiosum* verbum exigentis, & dictum Augustini: *Omne factum, si recte factum non est, peccatum est, nec recte factum ullum esse potest, quod non a recta ratione proficiscitur.* Et pro symbolo commendat, sive quotidiana precatione: *Propter te Domine;* ut omnia pro Deo, & ad gloriam divini nominis fiant. Hoc vovendum esse Deo sub initium cujuslibet anni, septimanæ, diei, imo si fieri possit, uniuscujusque horæ. Sic divina præmia sperari posse, imo Deum ipsum præmium nostrum futurum esse.

*EXCERPTA EX LITERIS ILLUSTR. ET CLAVIS-
simorum Virorum, ad Nobilissimum Dominum
JOHANNEM HEVELIUM per scriptis, Judicia de rebus Astro-
nomicis, ejusdemq; scriptis exhibentia, studio & opera
Joh. Erici Olhoffii.*

Gedani 1683, in 4.

Quanquam ea dudum summi Viri JOANNIS HEVELII in rem literariam sunt merita, ut nec ipsi, nec Operibus ejus a cujusquam testimonio existimationis aliquid accedere possit amplius: optime tamen de literis meruisse merito censendus est clarissimus Editor, vulgatis Virorum tota Europa celebrium de HEVELIO scriptisque ejusdem judiciis. Præterquam enim quod communi celeberrimorum hujus ævi Virorum suffragio, de fide, solertia & sagacitate tanti Astronomi, ejusque adeo seu observationum seu hypotheseon pretio & veritate certum reddant unumquemque: quid hactenus inter principes in literis, præcipue Astronomicis, Viros HEVELIUMque commercii intercesserit, & velut historiam aliquam cœlestem, ob oculos ponunt. Habet autem curiosus Lector in hoc libro cum Serenissimorum quorundam Principum, & Oxoniensis atque Cantabrigiensis Academiarum, tum summorum celeberrimorumque virorum Bullialdi, Cassini, Colberti, Felli (Episcopi hodie

Oxonienſis eminentiſſimi) Gaſſendi, Heiſii, Hugenii, Kircheri, Merſenni, Oldenburgii, Riccioli, Robervallii, Uſſerii, Walliſii, Wardi, aliorumque, quos recensere longum foret, literas, non affectus ſolum in HEVELIUM & Heveliana propenſiſſimi, ſed & eruditionis ſubinde mathematicæ pleniffimas: ut, quanto Uranies commodo futurum eſſet, ſi cæteræ ad magnum huñc Aſtronomum ab Eruditis undiquaque intra ſemifeculum ſubmiſſæ, atque ab hoc eodem cum reſponſionibus ſuis in quindecim Volumina digeſtæ, (vide Act. ſup. anni p. 32.) fatiſ propitiis ſubſequerentur, non temere conjectare liceat.

LES DIVERSES ESPECES DE NOBLESSE

*Et les Manieres d' en dresser les Preuves, par
le P. Menestrier, de la Compagnie de JESUS.*

id est,

De diverſis Nobilitatis ſpeciebus, eamque probandi modis, Tractatus P. Menetrierii, e Soc. Jeſu.

Parifiſiis 1683, in 12.

TRactatus hic continuatio eſt illius, quem ſub eodem titulo menſe Februario hujus anni excerptum dedimus, & continet enumerationem nobilitatis, tum majoris ſive titulatae, tum ſimplicis, ejuſque vel militaris, vel patriciæ & civilis. Percurrit vero auctor provincias & civitates Germaniæ, Belgii, Helvetiorum, Britanniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Sueciæ, Daniæ, Poloniæ, Italiæ, Hiſpaniæ, & quæ regiones aut inſulæ regnis & tractibus illis adjacent, aut eo referuntur. Apparet tamen, ob defectum auctorum aliorumque adminiculorum, non magnam notitiam de provinciis Germaniæ, præſertim ſuperioris, ad ſcriptorem huñc perveniſſe: quamvis diligentia ejus & rectitudo judicii non exiguam laudem mereatur. Fatetur ipſe ſæpius, non alibi majorem de nobilitate ad veterem morem ſervanda & probanda, quam in Germania, curam habitam fuiſſe, aut nunc etiam haberi. Potuiſſet industria ejus juvari, & familiarum nobilium per plurimas alias Germaniæ provincias, non minor quam in Weſtphalia

phalia ratio haberi, si auctori inspicere & excerpere licuisset, vel archiva Episcopatum & collegiorum Ecclesiasticorum, in quæ nobiles soli recipiuntur, vel indices sive matriculas nobilium, tam immediatorum i. e. soli Imperatori jure ordinario subjectorum, (quales tantum in Franconia, Suevia, & tractu Rhenano reperiuntur,) quam mediatorum, quos *Landsassios* vocamus, quique ad comitia Principum vocari solent. Ex talibus enim documentis certiora petuntur, quam ex libris, privata auctoritate, aut superficiaria opera compilatis, quales fere sunt qui insignia exhibent. Interim uti diximus, non defraudandus est laude sua auctor, cum quod potuit, etiam in regionibus peregrinis præstitit, exemplumque dedit, quod indigenæ & regionum periti minori cum difficultate sequi possent.

*COURS DE CHYMIE CONTENANT LA
maniere de faire les operations, qui sont en usage
dans la Medecine, par une methode facile, avec des
Raisonnemens sur chaque operation &c. par
Nicol. Lemery, Apoticaire du Roy,*

à Paris, 1682, in 8.

id est,

*Cursus Chymicus, methodum facilem operationum
in Medicina usitatarum continens, cum discursibus
& notis circa operationem quamvis, auctore
Nic. Lemerio, Pharmacopœo Regio &c.*

Parisiis 1682, in 8.

Libri olim jamdum impressi quartam, eamque diversis in locis notabiliter auctam & emendatam nunc sistimus editionem, (quæ enim Latine *Genevæ* anno 1681 impressa fuit, secundæ editionis Gallicæ versio, adeoque nostra imperfectior longe videtur) a materiæ ubertate, methodique hæcenus desideratæ elegantia commendati, & tantum non omnibus systematis Chymicis antehac editis palmam præripientis.

Primo siquidem Auctor de generalioribus hujus artis præceptis, hacque occasione de principiis rerum, hinc de furnis & vasis differit, plura addens, quæ in prioribus duabus editionibus (tertia enim frui nobis haud licuit) neglexerat, imo illorum figuras tribus tabulis æneis exprimens: terminos vero technicos dum explicat, locupletior longe pariter observatus. Deinde operationes ipsas aggreditur in variis concretis, secundum tria mixtorum perfectiorum regna in classes digestis, ita tamen ut primo ipsum operandi modum exponat, postmodum autem huic semper encheirises ac annotationes quasdam ætiologias operationum concernentes, annectat, uno verbo, chymiam philosophice satis profiteatur.

De principiis rerum ubi agit, spiritus, sive sulphureos, sive urinosos, sive acidos, principii nomen haud mereri putat, quod cuncti satis compositi sint: non nisi unum sal, & quidem acidum, terræ visceribus innatum agnoscens, unde reliqua salia, mineralia æque ac vegetabilia cuncta, varii nominis, & texturæ paululum mutata, v. g. gemmæ, marinum, vitriola, salia vegetabilium tam essentialia, quam urinosa & fixa emergant; posteriora tamen bina ab igne modificentur, ac vegetabili nunquam sub hac textura inexistant. Occasione salis alcali animalis bilem cum acidis effervescente, prout hæctenus nonnulli sibi persuaserunt, experientia subnixus negat: quamvis acidum cum bile, sanguine &c. intra corpus simili ratione ac in musto aut cerevisia recenti conspicitur, fermentescere, facile concedat.

Mineralium præparationibus egregias meditationes & discursus (olim quoque omisos) de illorum genesi præmittit, ac inter alia vulgarem & hæctenus receptam sententiam, de influxu illo particulari septem planetarum in septem metalla, & vice versa, examinat ac destruit, argumentis haud levis momenti: & ubi in specie de auro agit, Alchymistarum errores & imposturas, quas in illo producendo & metallis transmutandis committunt, cum summa artis transmutatoræ difficultate exponit, concluditque, *Alchymiam congrue a nonnullis definiri per artem sine arte, cujus principium mentiri, medium laborare, & finis mendicare.* Præterea aurum usum cordialem, quem ab influxu Solis particulari habere vulgo dicitur, dubium reddit, illorum simul objectionibus satisfaciendo, qui
idem

idem metallum, a caponibus devoratum, intra horum viscera aliquid ponderis perdidisse sibi persuadent: insimulque hoc paradoxi subdit, vix aurum exacte homogenum, id est 24 caratarum, dari, quatenus omne aurum, etiam summe purificatum, portiunculam quandam Lunæ & Veneris retineat; qualem puritatem atque sinceritatem veram argento quoque denegat. Volatilifari posse metalla hinc infert, quod remanentia tincturæ Lunæ, cum sp. vini & sale urinæ paratæ, si per se, revivificationis seu deliquationis gratia, igni committatur, maximam partem in auras abeat. Stanno sulphur inesse, per detonationem, quam metallum hoc cum nitro præstat, evincit. De Martialibus horumque ætiologiis ubi sollicitus est, terræ motus & thermarum causas tradit. Occasione Mercurii sublimati venenorum differentias eorumque antidota recenset; hinc quam absurde illi agant, qui Theriacam, Orvietanumve omnibus venenorum generibus opponunt, ostendit. Regulo Antimonii, dum evacuationis gratia propinatur, aliquid molis revera derodi, contra antimonii super ignem calcinatione (adeoque non saltem, quæ nonnullorum est traditio, ex radiis solaribus) pondus augeri, testatur. Stellam reguli Antimonii Martialem non a Planetæ Martis influxu, sed ab ipsa Antimonii textura, derivat. Postquam de calcis vivæ exæstuatione, potentia caustica ac hujus præparatis dissetuit, atramentorum sympatheticorum confectioem, applicationem atque agendi rationem ostendit. Omittit vero in hac editione Hæmatitis examen, quod filicum præparationibus & olei de lateribus confectioem in secunda interjecerat. Coralliorum rubedinem a cera alba deliquata extrahi perhibet: quam autem in secunda illa editione hinc parandam suaserat tincturam, sicco nunc pede transit, forsitan, quod fallacem valde hanc posthac observavit. Aquam marinam per destillationem aliquid salis volatilis evehere, hinc salia per evaporationem parata, illis, quæ crySTALLIFICATIONE sola perficiuntur, virtutibus longe inferiora esse, per experientiam comprobat, hacque occasione, quomodo sal marinum Rupellæ paretur, edisserit. Postquam aquæ regiæ præparationem dedit, in arduum illud Phænomenon, cur hæc aurum, non vero argentum solvat aut corrodat, prolixè satis inquirat. Porro spiritui salis armoniaci vim hypnoticam concedit; pulveris sympathetici, ex vitriolo Veneris parati, vim & usum

in dubium vocat. Spiritum aluminis, secus ac communiter asserunt, continuato igne elici posse, item ad spiritum sulphuris per campanam conficiendum parum referre, sive tempore & in loco humido, sive sicco hæc operatio adornetur, docet.

Vegetabilia dum tractat, in horum virtutem purgatricem, ejusque ætiologiam, disquirit, ubi ab iis recedit, qui certo, sive salino, sive sulphureo principio vim hanc attribuunt, & hanc potius in illorum determinata miscela, hincque dependente humorum fermentatione collocat. Papyri analysin dum molitur noster, oleum hujus in surditate & flatibus pellendis maxime extollit: spiritum vero, aciditate omnes vegetabiles spiritus antecellentem, ut diureticum & deoppilativum commendat.

Corticis chinæ chinæ usum in febribus intermittentibus sub certis cautelis pariter deprædicat, & medicaminis hujus rationem agendi subministrat, una cum ejusdem præparatis. De Sacchari confectione & depuratione compendiose agit, spiritum vero hujus cum sale armoniaco præparatum communi & simplici præfert.

Occasione Tartari vitriolati diversorum acidi phænomenorum explicationem suscipit, v. g. cur acida modo dissolvant, modo coagulent? fermentatio quomodo fiat? Acidum ventriculi dissolvens, scholis hæctenus adeo decantatum, negat; febrium vero causam in acore quodam præternaturali supponit. Opii potentiam narcoticam hujus glutinosæ substantiæ, spiritus quasi inviscanti, tribuit: adsuefieri tamen interdum nonnullos adeo hujus usui, ut drachmam ejus unam sine aliqua noxa aut singulari alteratione assumant, cujus consuetudinis pariter rationem addit. Nicotianam venenum certis animalibus, v. g. serpentibus, lacertis, existere testatur, sive fumum hujus admittant, sive cuti eorum vulneratæ aliqua ejus portiuncula intrudatur: aliis vero exterius, scilicet per vulnusculum, admotam hypercatharsin excitare, experimento in cane facto confirmat.

Ex Animalibus dum viperæ præprimis accuratius examen instituit, de hujus venenositate quædam præmittit, ejus formalitatem in acido coagulante quærens. Hinc pulveris viperini confectionem, spiritus, salis, & olei destillationem docet, ac secundum hanc methodum cornu cervi, capillorum, cranii humani &c. analysin præsta-

præstare jubet : tandem vero urinæ , mellis ac ceræ præparata potillima recenset.

CONSIDERATIONS SUR LES LETTRES

circulaires de l'Assemblée du Clergé de France, de l'Année M. DC. LXXXII.

id est,

Considerationes ad Epistolam Circularem

Cleri Gallicani anno 1682

congrégati.

Hagæ 1683, in 12.

EXhibuimus nuper, mense Majo; excerpta ex *Animadversionibus Burneti*, ad has ipsas literas, quas aggressus est Anonymus hic, non minori apparatu & argumentorum agmine. Redegit vero considerationes, sive monita sua, in quatuor capita: (1) Affectatam a Clero fraternæ charitatis blanditiem, pro acerba illusione habet, cum ex eodem stylo amarulenta in Protestantes convitia, & ex ipsius Cleri, ut putat, instigatione, durissimæ persecutiones procedant. (2) Objectam hæresin ita repellit, ut meram esse dicat petitionem principii: nullum enim fundamentum allegari, quam decretum concilii Tridentini, & Traditionem, cui toties contradicendum; citatque Auctores ex ipsis adversariis, qui fateantur, articulos a Protestantibus in controversiam vocatos ex Scripturis probari non posse. Schismatis culpam in Pontificem & Clerum retorquet, qui Protestantes superiori seculo vera & justa urgentes non audiverint, & crudelissime fuerint persecuti. Certissimum verò falsæ Ecclesiæ indicium esse, violentiam adversus dissentientes, etiam manifestos hæreticos. Constare hoc ait ex historia S. Martini Episcopi Turonensis, qui contra Priscillianistas vi agi noluerit. (4) Quæstionem, *cur Protestantes schisma fecerint*, & intempestivam & captiosam esse asserit: satis enim notum esse, propter, quos erroris discessio facta sit, nec quadrare comparationem Evangelicam de tritico & zizaniis; quæri enim, utra pars pro tritico habenda sit? Protestantes hoc nomen jure sibi tribuere, ob reverentiam divinam & internam religionis bonitatem, licet externam Ecclesiæ speciem, cum ædificiis & redi-

reditibus Pontificii possideant. Frustra etiam ex Augustino & Optato compilari dicta adversus Donatistas, & inepte in Protestantes dirigi: illos enim nullum caput fidei, sed personas Episcoporum quorundam impugnasse, at Protestantes plus millies ostendisse, quos articulos admittere non possint, nullam tamen ne minimam quidem emendationem obtinuisse, neque in præsens sperare, cum indies superstitionis plebis incrementa sumat, etiam in tanta veritatis luce. Adducit ad hoc probandum, unum atque alterum exemplum, præsertim continuationem prohibitionis de non legenda a Laicis in lingua patria Scriptura, quicquid contra urserint Jansenistæ. Digreditur ad pleraque controversiarum capita, ob quæ ad communionem cum Ecclesia Romana redire nequeant Protestantes; nec moveri posse dicit argumentis a desiderio & voluntate Regis & moribus Pontificis hodierni accersitis. Regem enim ea esse modestia, ut imperium in mentes Deo relinquat. Pontificis autem vitam inculpatam laudem quidem mereri, sed id non efficere, ut pro capite & sponso Ecclesiæ haberi debeat, non magis, ac pro iudice controversiarum, pro quo neque ab ipso Clero agnoscat, in quaestione maxima, quæ nunc de potestate ejus movetur. In epilogo conqueritur de minis Epistolæ circularis, in versione Gallica adjectis, quarum sensum Protestantes satis intelligant & effectum sentiant. Mitiora tamen a Clero sibi promittere, cogitatur tandem, quam aliena sit a disciplina Christiana omnis violentia, in docenda religione; quamque noxio exemplo, & infelici successu exerceatur. Provocat ad Constantini M. tempora & ad historiam Gabaonitarum: spem etiam superesse a justitia & bonitate Regis, qui tot proborum belloque & pace utilium civium millia opprimi non sit permissurus. Etsi enim Protestantes iisdem calumniis apud Regem deferantur, quibus Judæi apud Ahasverum, aut Christiani apud Imperatores ethnicos olim onerati fuerint: ita tamen oculatum esse Regem, ut veritatem perspecturus sit, eoque animo, ut potentia sua non sit usus in subditos prostratos & omnia toleraturos. Oceanum objectos sibi aggeres disjicere, sed parcere littoris sui arenæ. Nihil impedire Protestantes, quo minus Regi obsequantur, nisi timorem Dei & vincula conscientiæ: neque tam male consultos esse, ut levibus ex causis tantas incurrant jacturas, aut oblata commoda respuant. Denique Dei causam esse, qui in manibus habet corda Regis & Cleri. Fidendum esse clementiæ &

potentiæ Dei, omnia tandem ad salutem suorum sit directurus, nec ad patientiam & constantiam vires denegaturus, si ulteriores persecutio- nes immittere decreverit.

HENRICI HAHNII OPUSCULUM AUREUM

*ad §. de indaganda, in Instrumento Pacis Osnabru-
gensis & Monasteriensis comprehensum, & Constitutionem
Imperii Ratisbonensem de Anno 1654 von Schuld-Sachen
Capital und Zinsen/etc. Curante Johanne Eichelio,
Antecessore Primario in Academia
Julia.*

Helmstadii 1683, in 4.

Cum infinitis calamitatibus tempore belli Germanici tricennalis
Cobortis remedium aliquod ab Imperatore & Statibus Imperii
subinde quæsitum esset, inter alia etiam in Instrumento Pacis Cæ-
sareo-Suedico art. 8. §. *de indaganda* &c. promissa fuit indagatio mo-
di alicujus æquitati convenientis, cujus ope persecutiones actionum
contra debitores ob bellicas calamitates fortunis lapsos, aut nimio
usurarum cursu aggravatos, moderate terminari, indeque nascituris
majoribus incommodis tranquillitati publicæ noxiis obviam iri pos-
set. Stetit promisso Majestas Cæsarea, dum antea exquisitis Judiciū
Aulici ac Cameralis, ut & Electorum, Principum, ac Statuum consi-
liis, constitutionem peculiarem controversias istas sopientem novis-
simo Recessui Ratisbonensi de anno 1654, a §. *nachdeme auch in dem
Friedens-Schluß etc. 170, usque ad §. dieser unserer etc. 175, inferi
jussit. Hanc Imperialem constitutionem in præsentī opere sibi di-
stinctius exponendam sumsit Hahnus Antecessor in Academia Julia
quondam primarius, ob variam videlicet ac infinitam ejus in præxi
forensi utilitatem.*

Postquam igitur p. 1. verba sanctionis hujus ex dicto Recessu
Imperii retulisset, p. 9. ejusdem dispositionem quasi Logicam, secun-
dum cujus normam etiam commentationem suam instituit, exhibet,
memoratam Legem summatim dividens in proœmium, constitutio-
nem ipsam, & sanctionem. *Proœmium quod d. §. Nachdem auch etc.*

170 continetur, exponit p. 25 seqq. *Constitutionem* ipsam, in §. 171 172, 173, 174, d. Recess. propositam, resolvit in subjectum, (de personis & rebus) prædicatum (quod Lege ipsis sit succurrendum) & ipsam Legis decisionem (seu modum quo subveniri debeat.) Ad subjectum & prædicatum accommodat verba §. 171. *Sehen demnach* / *ic.* eaque explicat p. 55 seqq. Modum subdividit in extraordinarium, & singularem. Ad extraordinarium refert (1) statuta particularia d. §. 171 vers. *zum zweyten* / *ic.* p. 108 seqq. (2) Amicabilem compositionem d. §. 171 vers. *zum dritten* / *ic.* p. 163 seqq. Modum singularem quatuor capitibus constare asserit, quorum (1) agat de sorte, cujus artic. (1) vult eam non esse minuendam, nec per præscriptionem auferendam §. *So viel nun die Capitalia &c* 172 p. 210 seq. (2) non tamen exigendam ante triennium d. §. 172, vers. *Jedoch fürs andere* / *ic.* p. 244 seqq. (3) hoc præterlapso insuper septennium concedendum esse ad solutionem particularem, d. §. 172 vers. *Falls aber drittens* / *ic.* p. 263. (4) pecunia deficiente aliud pro alio solvendum esse, d. §. 172, vers. *oder auff dem Fall* / *ic.* p. 281 seqq. (5) debitorem sua prodigalitate vel culpa bonis lapsum hoc privilegio frui non debere, d. §. 172, vers. *wäre es aber* / *ic.* p. 305 seqq. (6) nec idem plene creditori inopi opponendum esse, d. §. 172, vers. *wan auch sechstens* / *ic.* p. 320. seq. (7) instrumenta obligationum per vim extorta secundum instrumentum pacis esse dijudicanda, d. §. 172, vers. *Siebendes wegen derer* / *ic.* p. 320 seqq. (II) caput tractare ait de pensionibus & usuris residuis, cujus artic. (1) disponit, remissas usuras esse usque ad quartam partem, nisi & hanc debitor se solvere non posse probaverit, §. *die verfloffenen* / *ic.* 173, p. 347 seqq. (2) quartam illam intra decennium post publicatam legem particulatim solvendam esse, d. §. 173, vers. *wird aus erst-gedachten Ursachen* / *ic.* p. 390 seqq. (3) sorte vero ante decennium soluta, quartam istam, aut ejus residuum intra triennium vel quadriennium proximum pendi debere, d. 173, vers. *Wosern aber drittens* / *ic.* p. 418 seqq. (III) Caput agit de pensionibus & usuris in futurum solvendis; ad has scilicet privilegium concessum non esse extendendum, §. *Unreichend die künfftige Zins* / *ic.* 174. p. 428 seqq. (IV) denique caput proponit casus septem a regulis superioribus exceptos: (1) rerum transactionum, d. §. 174 vers. *damit aber gleichwohl* / *ic.* p. 439 seqq. (2) rerum judicarum ac executioni datarum, d. §. 174, verb. *die vollzogen* / *ic.* p. 444. seq. (3) *for-*

(3) sortis & usurarum solutarum, d. §. 174, verb. was an Capital &c. p. 44 seq. (4) creditorum durante bello & ad redimendam pacem, d. §. 174, verb. was in den Kriegs-Laufften ic. p. 450 seq. (5) creditorum ad emtionem & reparationem bonorum desertorum, d. §. 174, verb. was zu erlauff etc. p. 453 seq. (6) solutorum a fidejussore, d. §. 174, verb. was ein fidejussor &c. p. 457 seq. (7) creditorum a piis causis, d. §. 174, verb. und wie es etc. p. 761 seqq. Postremum *Sanctio* continetur §. Dieser unser etc. 175, & explicatur p. 466. seq.

Uti vero Autor in id incubuit potissimum, ut justitiam hujus constitutionis ex immotis Juris Naturalis, Divini, Gentium, Civilis privati pariter ac publici Romano-Germanici principiis ostenderet; ita quæstiones practicas ad præsens negotium facientes sedulo proposuit, & ex legibus communibus, statutis itidem provincialibus, ac variis præjudiciis supremi Judicii Aulici Cæsarei, inclytæ Camerae Spirensis, multorumque Dicasteriorum Electoralium & Principalium, nec non Collegiorum Juridicorum, accurate, solide, ac perspicue definivit.

Subjunctus insuper est fasciculus varia ad hunc tractatum facientia continens: (1) verba §. *de indaganda* &c. art. 8. Instrum. pac. p. 1. (2) D. Wilhelmi Bidenbachii Consilarii Imperialis Aulici consilium super d. §. *de indaganda* &c. p. 2. seq. (3) Simile Consilium Camerae Spirensis de anno 1653 d. 16 Augusti, p. 19. (4) Principum, Electorum & Statuum Imperii Consilium d. 30. April. 1654, p. 31. (5) Imperatoris resolutionem d. 2. Maji 1654, p. 37. (6) Excerpta ex recessu circuli Saxonici inferioris sub dato Brunsvig. d. 4 Decembr. 1654, p. 38. (7) Excerpta ex recessu Provinciali de dato Halæ II Febr. 1655, p. 40. (8) Ordinationem Magdeburgensem d. 16 Febr. 1655 p. 42. (9) Constitutionem Megapolitanam d. 25 Junii 1655, p. 45. (10) Mandatum Principis Anhaltini d. 2. Maji 1655 p. 49. (11) Mandatum Electorale Saxonicum 1656, p. 51. (12) Mandatum Electoris Bavariæ II. April. 1635, p. 63. (13) Constitutionem Haderslebiensem Christiani IV Regis Daniæ obstagia concernentem de anno 1604, p. 65. (14) Ejusdem constitutionis renovationem de anno 1630. p. 69. Neque omittenda laus JCtissimi *Eichelii*, cujus cura opusculum hoc lucem aspexit. Is quippe non solum magno studio ejus editionem promovit, sed &, cum integrum libellum ad finem B. Hahnii morte præventus perducere non

potuisset, ex amore erga socerum hunc suum, ultimam manum eidem erudite imposuit.

MISCELLANEA CURIOSA, SIVE EPHEMERIDUM Medico-Physicarum Germanicarum Academiae Naturae Curiosorum Decuria II Annus Primus, Anni MDCLXXXII, continens celeberrimorum Virorum, tum Medicorum, tum aliorum Eruditorum in Germania & extra eam Observationes &c.

Norimbergæ, sumptibus Wolffg. Maurit. Endteri,

Anno 1683, in 4.

Quas anno 1670. instituto nunquam satis laudando, inchoarunt, perque integrum decennium feliciter continuaverunt *Academiae* in Germania *Naturae Curiosae* eruditissimarum Observationum Medicarum, Physicarum, Chymicarum & Mathematicarum Collectiones, seu *Miscellanea Curiosa*; illas in posterum quoque indefesso continuatum iri studio, praesens novus hic observationum fasciculus spem certam literato orbi facit. Absolutis enim & completis annis *Miscellaneorum* decem, nunc undecimus, seu secundae *Decuriae* primus sistitur, in quo praemisso ac repetito Patronorum & Collegarum omnium Catalogo, varii generis observationes & experimenta, numerus 185, modo cum, modo sine scholiis, uno verbo, methodo alias Societati huic Illustrissimae solenni recensentur. Huic subnexa vero Appendix continet 1. ejusdem Societatis Leges a Sac. Maj. Cæsar. confirmatas. 2. Litteras supplices ad Comitem de Montecuculi pro suscipiendo ejusdem protectoratu, cum hujus responso & Collegii gratiarum actione. 3. Litteras ad Electorem Moguntinum supplices, pro suscipiendo pariter protectoratu, cum Electoris Reverendissimi responsoriis, & Academiae gratulatoria & eucharistica &c. 4. D. Wedelii orationes binas, de pestis diritatis causis ac antidoto. 5. D. Weizii meditationem de Peste & Febribus malignis. 6. Joh. Jac. Harderi dissertationem de Rupicaprarum interaneis & Aegagropilis, & 7. Balduini Hermetem Curiosum.

LA COUR DU ROY CHARLES V SURNOM-
mé le Sage, & de la Reine Jeanne de Bourbon.

id est,

Aula Caroli V cognomento Sapientis, Galliae Regis,
ac Reginae Johannaë Borboniæ.

Paris. 1683, in fol. maj.

Cujus non semel mentionem fecimus, quique inter Eruditos, TAB. VI.
quorum Acta publicamus, jure optimo cenferi meretur, clarissi-
mus *Menestrierius* e Societate Jesu, ut artem Heraldicam cum amcenio-
ribus quibusque literis magno semper studio excoluit: ita operam
dare non ita pridem coepit conquirendis antiquis figuris ac monu-
mentis, quibus & Gallica illustrari Historia, & simul Heraldicæ Ar-
tis cultus posset promoveri. Deditque jam industriæ suæ specimen,
expressis ære duabus tabulis, quarum altera Caroli V Galliae Regis,
altera Reginae Johannaë Borboniæ Aulam exhibet, personis singulis
per insignia, quæ in vestitu præ se ferunt, distinctis. Cum in manus
illæ nostras incidissent, operæ nos facturos pretium existimavimus, si
præcipuam ex tabulis illis, quæ Regis curiam repræsentat, æri incidã
curarem, ac explicationem figurarum ipsis *Menestrierii* verbis latine
redditis *Lectori* Benevolo communicarem, si non alio, at illo tamen
fine, ut ad excutienda diligentiori studio antiqua monumenta, quibus
Germaniæ nostræ Historia exornari, & illustrium Familiarum arma
gentilitia, quorum præcipua apud Germanos Heraldicæ artis ipsorum
Gallorum confessione inventores, cura olim fuit, explicare posse vi-
deantur, hoc Galli hominis exemplo Germani etiam nostri excitaren-
tur. Est vero Tabulæ hujus argumentum solennis ceremonia, quæ
Ludovicus II Dux Borbonius nomine Claromontani Comitatus, an-
tiqui a Roberti, qui filius Ludovici Sancti fuit, primi Claromontani
in Bellovacensi ditione Comitis temporibus, Borboniorum apanagii,
homagium Carolo V Regi præstat; suntque in ea viginti quatuor per-
sonæ observandæ.

1. Rex Carolus in throno sedens, indutus habitu longo liliis per-
sperso, cum collari ex vellere murino (*d' hermine*) cui annexum
est capitium, seu cucullus, secundum morem illius temporis. Corona

ejus aperta est, & ex sex depressioribus liliorum floribus, prout priores Franciæ Reges eam gestarunt, etiam antequam lilia coeperunt esse Francici Regni insignia.

2. Ludovicus II Dux Borbonius, amictus tunica liliata, cum baculo rubro, velut nota adscita (*brisure*) Domus Borboniæ. Hæc tunica munita est vellere murino, & revincitur baltheo crasso per fibulam adstricto. Capiti circumcingitur corona, sive sertum rosaceum Equestris ordinis insigne (*chapellet de chevallerie*) quod capillos subligat. Cujusmodi corollæ in pluribus simulacris vetustis conspiciuntur, de quibus Menestrierus in Eroticis antiquis sub titulo *chapelet* consulendus. Hic Princeps junctas manus suas Regis immittit manibus, qui eas comprimit; id quod signum fidei ac homagii est, dominis & superioribus, a quibus cum onere vasallagii feuda recipiuntur, debiti.

3. A læva solii Regii Delphinus est, qui Regnum postea sub nomine Caroli VI tenuit. Togam gerit Franciæ & Delphinatus insignibus quadripartitam, ex pacto cum Humberto Delphino Viennensi, qui ea conditione Johanni Regi Delphinatum concesserat, inito. Innititur dextra throno tanquam præsumptus Regni hæres.

4. Dux Aurelianensis Delphini ad ipsum, respicientis frater, vestitus toga liliata cum lamella argentea, velut adscita nota ordinaria filiorum Regionum postgenitorum, qui Aurelianensium Ducum titulo gaudent.

5. Pone teneros hos duos Principes consistunt tres fratres Regis. I. Ludovicus Dux Andegavensis, posteaque Rex Sicilia, indutus tota liliata cum limbo rubeo, ascito caractere filiorum Regionum nominis Andegavensis.

6. II. Philippus, Dux Burgundiæ, togam quadripartitam habens insignibus Niverni & Burgundiæ, quæ nunc Burgundia hodierna & vetus appellantur. Burgundiam hodiernam sparsa lilia indicant cum limbo argenteo: Burgundiam veterem laterculi aureis & cæruleis fasciis a dextra deorsum exarati, (*bandé d'or & azur*) cum limbo rubro.

7. III. Johannes, Dux Biturigum, vestitus, ut frater, toga liliata, cum limbo ferrato seu denticulatim inciso (*engreslée*) tanquam ascita nota filiorum Regionum nominis Bituricensis.

8. Johannes Artesius, Comes Augensis (*d'Eu*) a Roberto Ludovici

vici sancti Franciæ Regis fratre oriundus, post thronum Regis consistit, illique innititur, cubicularii hac occasione manus exercens. Vestitus est habitu liliato, cum lambella seu fascia trifida novem castellis distincta (*chastelê de neuf pieces*) velut nota adventitia Comitum Artesiæ e Regia Franciæ Domo.

9. Cancellarius pariter post Regis thronum visitur, bacillum, jurisdictionis signum, manu tenens. Vestitus est clerici habitu, cum corona seu sero rosaceo equestri. A tergo duos habet libellorum supplicum Magistros cum cucullis, post quos iterum adstat clericus quidam seu Eleemosynarius.

Omnes hæ personæ editiorem locum occupant: inferiorem vero Comestabilis, duo Mareschalli Franciæ, summus machinarum bellicarum Præfectus, & Thalassiarthus.

10. Comestabilis est Bertrandus Guesclinus, insigne suum, Aquilam nempe duorum capitum coronatorum, cum fasciola rubra totum ambiente (*cottice de gueules qui broche sur tout*) præ se ferens. Longiorem baculum gerit, velut characterem jurisdictionis suæ; & in vita Ducis Borbonii legitur, quod Regi prandenti cum ejusmodi baculo adfuerit.

11. Post illum Mareschallus Ludovicus Sancerranus comparet, quem e Domo Campanica (*de Champagne*) fuisse manifesto arguunt insignia; fasciolæ nempe duæ alternis utrinque patibulis distinctæ (*deux cottices contre-potencée*) cum lambella rubra, tanquam nota ascita minorum natu e Campanica Domo.

12. Mouton de Blainville, alter Mareschallus, in insignibus togam præfert caruleam cum cruce argentea, aureisque minoribus aliis, cum fasciâ rubra circumfusa.

13. Post duos hosce Marescallos conspicitur Hugo Castillonius, Damperræ Dominus, lineæ Dampetrinæ, ex postgenitis Comitum de Porcean. Dignoscitur ex armis Castilloniorum gentilitiis, quibus pro symbolo postgenituræ additi sunt leunculi duo frontem sibi invicem obvertentes. Supremus is Magister fuit balistariorum, quæ dignitas, postquam tormentorum aliorumque armorum flammantium usus invaluit, in supremam rei tormentariæ præfecturam mutata est.

14. Ultimus ab hoc latere est Johannes Viennensis Franciæ Archithalassus, cum toga rubra & aquila aurea bicipiti.

Dux Borbonius comites in his solennibus habuit Dominos de Beaujeu, Chaumont, Trie, Borbonium nothum, de Monchy, de Norry, & de Nedonchel.

15. Eduardus Bellijocensis (*de Beaujeu*) Dynasta in Perreux noscitur ex insignibus, leone nigro cum lambella rubra:

16. Postgenitus quidam e Domo Calvomontia (*de Chaumont*) in Vexino, ex fasciis suis rubris & lambella cærulea.

17. Ægidius Nedonchelius Cubicularius Ducis Borbonii, qui super baculo elevat claves castellorum Comitatus Claromontani, quorum nomine Dux Borbonius Regi præstat homagium. Togam gerit cæruleam cum argentea a dextro fascia, quod ipse est insigne.

18. A tergo ipse est D. Reginaldus de Trie, Eques, Dominus de Plessis, togam gestans auream cum rubra a dextro fascia, quam interstinguit fascia alia argenteo-cærulea, *pour brisure*, cum merula in angulo dextro, *pour contrebrisure*.

19. In medio consistit Johannes nothus Borbonius, Ducis frater naturalis. Indutus est candido amictu cum quadrante insignium Borboniorum, pro more illius temporis; cum ordinarie liberi naturales non nisi quartam partem insignium paternorum gererent. Nam ut minores nati ex legitimo matrimonio paterna & materna insignia quadripartito secabant, ut distingui a primogenitis possent: ita liberis naturalibus quadrans tantum insignium paternorum ob vitium natalium concedebatur.

20. Petrus d' Auxe, Dominus de Monceaux, post Dominum de Trie emicans togam habet auro minioque tessellatam, velut insigne suum. Cubicularius is fuit Ducis Burgundiæ, & Capitaneus Duaci; qui idem præsto quoque fuit, cum Ludovicus Andegavensis eidem Regi fratri suo in Basilica S. Pauli Parisiis d. 19 Martii Anno 1374 fidei sacramentum præstaret.

Is qui toga rubra cum fascia argentea indutus est, incognitus Menestrerio fuit, habitus tamen de Domo de Norry, ejusmodi insignia gerente.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Julii, Anno MDC LXXVIII.

*LES EDIFICES ANTIQUES DE ROME
deslinés & mesurés très exactement par Antoine
Desgodets Architecte.*

id est,

Ædificia antiqua Romana exactissime designata &
mensurata ab Antonio Desgodets
Architecto.

Parisiis 1682. in fol. charta augusta.

Architecturam, politioribus quibusque gentibus nullo non tempore excultam, Romani in primis summum ad perfectionis fastigium evexere. Nam ex quo semel eos pudere casarum ac tuguriorum cœpisset, quibus inter surgentis imperii angustias deliciarum ac splendoris incuriosi, unque armorum dediti studio, contenti sat longo tempore vixerant; jamque cum devicti orbis opibus luxuria etiam invec̄ta in urbem esset, Græcæque & Asiaticæ magnificentiae æmulatio: dici non potest, quantis sumptibus, quantoque studio urbi suæ, rerum dominæ, splendidissimis exornandæ ædificiis Romani incubuerint. Exemplo præivit Augustus, qui urbem, dicente *Suetonio*, neque pro majestate imperii ornatam, & inundationibus incendiisque obnoxiam, excoluit adeo, ut jure sit gloriatus, marmoream se relinquere, quam lateritiam accepisset. Secuti sunt Cæsares reliqui, excitatis insana prope ambitione magnificentissimis templis, theatris, amphitheatris, arcubus, aliisque operibus publicis, ut quicquid artificum Græcia Asiaque habebat, Romam spe certa mercedis conflueret, nec ullæ tam magnæ opes essent, quas non ædificiorum sumptui Romani promptissime profunderent. Ex quo factum, ut Romana illa opera, & mole, & materia, & symmetria,

artisque excellentia, alia omnia orbis monumenta crederentur superare; & nunc etiam, postquam dudum non vi quidem temporis, sed barbarorum manibus destructa sunt, ipsa eorum rudera pro absolutissimæ architecturæ exemplaribus reputentur. Nostro tempore nullibi fortasse, quam in Gallia, acriori studio Architectura excolitur, inprimis ex quo tempore non Academia tantum Regia Artium & Scientiarum, ut scientiis quibuscunque aliis, ita Architectonicæ quoque perficiendæ manum admovit, sed peculiaris insuper Academia Architecturæ, illustrissimi Colberti, Regiarum ædium, ut munia alia augusta taceamus, magnificentissimi Curatoris, auspiciis instituta est. Attamen ita huic arti incumbunt Galli, ut Romam tamen velut magistram respiciant, indeque exempla artis præclara mutantur. Quo fine Romæ quoque Rex Christianissimus Seminarium condidit, in quo in architecturæ, picturæ & sculpturæ studiis, Gallica ingenia erudirentur, ex urbe harum artium cultu olim hodieque celeberrima, exactiorem earum scientiam revectura in Gallias.

Atque id ipsum institutum præfens quoque Opus nobis peperit, cujus Auctor, cum in Academia Architecturæ præstantissimis in ea arte viris operam Parisiis per biennium dedisset, ac Romam inde A. 1674 cum alumnis Regiis pluribus, uberius capiendi cultus causa esset missus, id sibi potissimum incumbere existimavit, ut quantum superesset antiquorum ædificiorum, ipse metiretur exactissime, & minimorum pariter ac maximorum symmetriam accurato studio exploraret, singulaque ichno-ortho-sciagraphice in futuros delinearet usus. Tametsi enim non ignoraret, occupatum jam ab aliis laborem hunc fuisse, eorumque libros, quibus Romana illa ædificia descripta conspectui lectoris sistuntur, ut profiteretur ipse, veneraretur, operæ tamen facturum se pretium existimavit, si cum exemplis opera ipsa sedulus conferret, laboremque sæpius exercitum resumeret denuo, ac num typi archetypis responderent, etiam in minimis scrutaretur. Quo studio id visus sibi est deprehendisse, vix ullum Romæ momenti alicujus antiquum monumentum extare, in quo delineando errores non admiserint notabiles, quotquot ante se experiri laborem hunc voluerunt; non ignorantia quidem artis, sed quod vel minutiora curatius expendere neglexerint, vel metiendi curam sibi gravem hominibus operariis, imperitis sæpe, ignavis, ac infidis, commiserint. Quatuor vero inprimis virorum præ oculis semper

habuit

habuit libros, ædificiorum antiquorum Romanorum typos exhibentes, *Palladii, Serlii, Labacci & Chambraji*, inque singulis antiquitatis monumentis describendis sic versatus est, ut quo Auctore quodque conditum, quosque in usus fuerit, aut a quibus restauratum ac amplificatum, ex Annalium fide memoret; inde structuræ excutiat rationes, ac symmetriam in primis & proportionem singularum partium diligentissime describat, figuris semper adjunctis; denique Auctorum jamjam dictorum errores hic illicve notatos castiget.

Cæterum opera, quæ hoc volumine describuntur, ea sunt. 1. Pantheon. Templum illud celebratissimum ab Agrippa, Augusti genero, exstructum, ac Jovi vindici cæterisque Diis olim dicatum; postea vero Bonifacii IV Pontificis auspiciis vero Deo consecratum, ac ab Urbano VIII magnificentissime instauratum, cujus nuda moles hodieque superstes structuræ omnis laudes exsuperare creditur, quodque dignum reputavit *Desgodetius*, cui per partes singulas accuratissime exhibendo integras viginti & tres tabulas destinaret. 2. Templum Bacchi. 3. Templum Fauni. 4. Templum Vestæ. 5. Templum Vestæ Tiburtinum. Etsi enim Romana tantum ædificia titulus libri præ se ferat, Templum tamen illud Vestæ, cujus vestigia Tiburi supersunt, nec non Veronense Amphitheatrum, illis immiscere non dubitavit. 6. Templum Fortunæ virilis. 7. Templum pacis. 8. Templum Antonini & Faustinae. 9. Templum Concordiæ. 10. Templum Jovis Statoris. 11. Templum Jovis tonantis. 12. Templum Martis vindicis. 13. Frontispicium Neronis. 14. Basilica Antonini. 15. Forum Nervæ. 16. Porticus Septimii. 17. Arcus Titi. 18. Arcus Septimii Severi. 19. Arcus Argentariorum. 20. Arcus Constantini. 21. Amphitheatrum Vespasiani & Titi, 13. tabulis descriptum. 22. Amphitheatrum Veronense. 23. Theatrum Marcelli. 24. Thermæ Diocletianæ, & 25. Balneum Pauli Æmilii.

FRANCISCI VAVASSORIS E SOCIETATE

Jesu multiplex & varia poësis, antea sparsim

edita, nunc in unum collecta.

Parisiis, Anno 1683, in 8.

Ultra quadraginta jam annos scriptis in lucem editis per orbem literarium inclaruit *Franciscus Vavassor*, patria Burgundus, ex

Comitatu Carolesio, & anno ætatis XIV, seculi hujus XXI, in Societatem Jesu, ut vocant, cooptatus, & postquam Parisiis Humaniora duos, Rhetoricam quinque, & Theologiam positivam seu expositivam sex & triginta annos doceret, ibidem Anno 1681. d. 16. Decemb. non sine ingenti literatorum mœrore his terris ereptus. Nam *poetica ejus paraphrasis in librum Job* jam anno 1637 prodiit; quam succedentibus deinceps annis alii atque alii felicissimi ingenii fœtus, & quidem 1644 *Theurgicon seu liber de miraculis Christi*, Anno 1646 *Orationum volumen*, Anno 1649 *liber de Forma Christi*, Anno 1650 *Cornelius Jansenius Iprensis suspectus*, Anno 1651 *Claudii Avauxii Elogium & Funus*, Anno 1663 *dissertatio de libello suppositio*, Anno 1656 *Liber Elegiarum*, Anno 1658 *de ludicra dictione liber, in quo tota jocandi ratio ex scriptis veterum æstimatur*, Anno 1669 *liber de Epigrammate, & Epigrammatum libri tres*, ac denique Anno 1679 *Jobus brevi commentario illustratus, cum Metaphrasi poetica aucta & emendata*, qui & cantio ejus cygnea extitit, exceperunt. Nunc postquam fatis cessit hic cygnus, carmina ejus variis temporibus evulgata & dissipata, ut fit, quædam, Elegias puta, Heroica, & Epigrammata in unum corpus collegit *Johannes Lucas*, ejusdem Societatis Pater, eaque incomparabili hoc tempore Literatorum Mæcenati *Ferdinando*, Episcopo Monasterio-Paderbornensi & Libero Baroni de *Fürstenberg* dedicavit. Subjunxit etiam his carminibus *Observationes Vavassoris antehac non editas, de vi & usu verborum quorundam Latinorum*. Erat enim Vavassor non comptus tantum orator atque poeta elegans, sed & Latinæ literaturæ tam sciens, ut nemo magis; unde & tale illi a Johanne Commirio, Jesuita, positum est epitaphium:

*Vavassor jacet hic, quem postquam fata tulerunt,
Ausonia Charites dedidicere loqui.*

De cætero quoniam idem Vavassor proferre in lucem cœperat *Petri Johannis Perpiniani*, doctissimi & eloquentissimi Jesuitæ, natione Hispani, *Epistolas aliquot* cum operibus ejusdem non evulgatas, & nescio quo casu derelictas, etiam isthoc affectum ejus opusculum perfecit *Johannes Lucas*, imo has quoque *Epistolas Perpinianæas Observationibus* jam dictis annexuit, eo quod non emendatissimæ tantum sint latinitatis, sed multa, præter cætera, *de locis Rhetoricæ*

communibus, deque erudienda in Græcis Latinisque literis juventute complectantur. Eloquentissimum autem fuisse Perpinianum, vel solius Mureti (at quanti Oratoris!) testimonium persuadere cui potest. Ita autem ille Variar. Lect. lib. 15 c. 1 ad Darium suum: Nunquam quenquam audisti, ac ne audies quidem, opinor, in quem illud de Nestore elogium melius conveniret, cujus ex ore melle dulcior fluebat oratio.

CENTUM HISTORIARUM EXAMEN,
cum sententia definitiva in utroque jure & pro utro-
que foro: seu Decisiones Theologico-Legales P. F. Cassiani
a Sancto Elia Carmelita Discalceati
Mediolanensis.

Bononiæ, 1682. in fol.

ET si Theologia moralis ad informandam hominis conscientiam longe utilissima doctrinæ pars sit; tamen illam, per maligna nonnullorum Jesuitarum principia, in scholis Pontificiorum miris modis fuisse corruptam, notius est, quam ut prolixè declarari debeat. Nam famoso ac pestilentissimo illo de *Probabilismo* doctrinæ genere invento, non tantum omnia legis divinæ vincula laxata sunt; sed & sceleribus omnibus porta patentissima fuit aperta. Id quod ante annos non ita multos demonstravit *Ludovicus Montaltius*, publicatis literis provincialibus de *Morali & Politica Jesuitarum disciplina*, a *Wilhelmo Wendrockio Salisburgensi theologo*, e Gallico idiomate in linguam Latinam translatis, & cum *Examine Probabilitatis Jesuiticæ, novorumque Casuistarum* a celeberrimo *Rachelio Helmstadii* editis. *Hic Autor*, qui centum hosce casus (ipse vocat *historias*) proposuit atque resolvit, non quidem ubiq; Moralistarum malignorum rationes sequitur, nec *damnatas* Jesuitarum *propositiones* adprobat; sed tamen multas superstitiones ac inutiles plane quæstiones admiscet, quas ignorare, Christiano fraudi non erit; v. gr. *Cas. XVIII. An liceat mulieri sub veste virili mentiri sexum, ut degere possit intra septa conventus Regularium, donec edat partum conceptum in sacrilego adulterio cum Superiore ejusdem conventus?* *LIV. An amasius jurans quinque olim suis concubinis ob affectivam erga illas recordationem, quotidie recitare*

pro singula unam Angelicam salutationem, peccet recitando, vel omittendo? LXXXII. An inciderit in pœnas violantium clausuram monialis, pergens per longum subterraneum usque ad muri fracturam, in qua partim intra, partim extra superstramentum cum amasio cubabat? IC. An monialis fornicaria acquirat sibi, vel monasterio pretium sacrilegarum fornicationum? LXXXV. An sit dabilis casus, in quo quis teneatur baptizare aqua rosacea? XXXIV. An emens rem cum obligatione solvendi cum pecuniis, quas in ludo lucrabitur, teneatur ludere? &c. Tractavit etiam aliquos casus, qui ad jurisprudentiam, ut titulus libri innuit, referri possunt: ut XXVIII. An licite fiat compensatio propter ablata ab eo, qui fraudabat gabellam? XXIX. An venditori sit restituenda res non ei soluta a mortuo emtore, si ab alio creditore tollatur? & quæ aliæ sunt hujus generis quæstiones inspersæ; quarum multæ quoque statum ipsorum hierarchicum respiciunt, aut disciplinam monasticam corruptiorem. Sub calcem operis indicem propositionum damnatarum à Pontificibus R. Clemente VIII, Alexandro VII, & Innocentio XI. subjicit: cui annexus est index rerum & verborum copiosissimus, quem claudit Instructione parochorum & aliorum confessionariorum pro casibus, quorum absolutio vel dispensatio spectat ad sacram Pœnitentiarum seu ad sedem (ut loquuntur) Apostolicam.

TOBIÆ ANDREÆ, Phil. & Med. D. Bilanx exacta Bilsiæ & Clauderianæ Balsamationis. Quæ ostenditur, D. Clauderi inventam balsamationem non minus ac veterum longe a Bilsiæ differre &c. Omnia per modum epistolæ communicata Samueli Andrea, SS. Th. D. ejusdemque & Histor. Professori Celeberrimo.

Amstelodami 1682. in 12.

EDiderat A. 1679 D. Gabriel Clauderus, Medicus Duc. Altenb. & Academicus Naturæ Curiosus, Praxi Medica æque, ac vulgata anno 1678 de Tinctura universali dissertatione, non incelebris, *Methodum balsamandi subjecta humana, aliaque majora, sine evisceratione ac sectione hucusque solita, Bilsiæ haud inferiorem eam, imo ob certas circumstantias præstantiorem persuasus. Ægre hoc ferens præsens*
 Scriptor,

Scriptor, quem plerique historiae Anatomicae gnari unicum Bilfianorum arcanorum conscium, ac inventorum postmodum possessorem ajunt, ad patrualem suam hanc conscripsit epistolam: in qua demonstrare satagit, illam ipsam D. Clauderi condiendi cadavera methodum a Bilfio, suaque immane quantum differre, & huic dignitate & utilitate longe cedere. Postquam enim Dn. Clauderi candorem & balsamandi rationem laudavit, *primo* urget, Bilfium cadavera integra, sine ulla sectione aut exenteratione antegressa, balsamationi subjecisse: adeoque falli Clauderum, quod concurrente illa hanc a Bilfio praestitam, id est extractas & seorsim preparatas partes rursus repositas fuisse asserat: prolixius declarans, Bilfium finita demum balsamatione, commodioris demonstrationis, aut alterius cujuscunque rei gratia, membrorum separationem & extractionem adornasse, certe minus necessariam habuisse. Et quamvis forsitan quatuor illa cadavera, quae Clauderus olim Roterodami viderat, absque exenteratione non fuissent balsamata (quod tamen non adeo prompte Noster concedit) posse nihilominus omnia citra ipsam ait parari: quod non tantum Bilfius, Auctori aetioris societatis vinculo junctus sancte asseveravit, & anno 1669 in publico Sylvae Ducis theatro praestiterit; sed ex natura balsamationis Bilfio & Andreae communis sequatur, ipseque Auctor in cadaveribus infantuli, avium, pisciumque, citra plumarum evulsionem, aut detractionem squamarum comprobatum dedit. *Deinde* tantae efficaciae Balsamum Bilfianum, & suum deprædicat Auctor, ut non tantum cadavera, quorum viscera ulcerosa & corrupta (quale illud, quod Bilfius Sylvae Ducis præparatum ostenderat) sed etiam peste extinctorum, & quae per aliquot dies jam sepulta fuerunt, ac putrefieri jamdum coeperunt, in tantum conservet, ut reliquum in integritate sua maneat, id est, ne pars corrupta sinceram trahat: imo foetorem ex putredine contractum per balsamationis hujus vim obtundi, ac tandem plane dissipari, diversis experimentis comprobatur. Quod idem quamvis Clauderus de sua quoque balsamationis ratione sibi polliceatur, spem tamen ejus forsitan frustraneam fore autumat; ideo præprimis, quod Clauderus passim fateatur, cadavera sua, antequam ultimam pollinctoris manum experiantur, fermentationibus variis agitari, mephitimque insignem & foetorem cadaverosum spargere, ut vel hinc Clauderianam balsamationem Bilfiana lon-

na longe inferiorem judicet: quod uti ne sanis quidem cadaveribus a putredine & foetoris exhalatione praeservandis sit idonea; sic multo minus cadaverum jamdum putrescentium foetorem tollere queat: praeprius cum Clauderus liquorem balsamantem per incisionem corporis cavitatibus majoribus infundat; Bilsii balsamum sine ulla incisura exteriora saltim cadaveris alluat. *Tertio* differre etiam Bilsii & Clauderi balsamationem scopo ostendit: quatenus hic exsiccationem, seu mumificationem tantum cadaverum Magnatum intendat, ratione cujus haec aetatem longiorem ferant; Bilsius autem methodum suam primario eo direxerit, ut pervestigandis iis, quae Anatome nondum detexit, cadaver totum flexile redderetur, & minutissimae quaeque illius partes disseccari commode possent. *Quarto* non exiguum inter utramque hanc balsamationis rationem discrimen a temporis, quod ipsi impenditur, diversitate intercedere asseverat; ita ut quamvis subjectum majus sine ulla incisione tres menses Clauderus in liquore balsamante maceret, cum incisione vero sex vel ad summum octo septimanas, adeoque praeparationem intra hoc tempus absolvat: idem tamen hoc de cadavere humano majore tamdiu adeo simpliciter asserere non possit, quamdiu experimentum in tali subjecto non fecisset: quale illum hactenus nondum tractasse, diversis argumentis conjicit. De Bilsianis contra cadaveribus se certum esse, ea sine omni incisione praevia, spatio bimestri, ita praeparari posse, ut in mumiam diu perennaturam, nisi ob anatomem in illis ad minutula instituendam flexibilia conservare mens sit, mox mutari queant. Huic *quinto* subjungit, non omnia cadavera, quae ut mumias Clauderus servat, sed pleraque saltem ipsius confessione per octodecim post mumificationem menses sine alteratione, & putrefactionis labe substitisse; ita quidem, ut quamvis longiorem durationem ipsis praefagiat, hoc tamen non simpliciter, sed sub legitimae curae tantum conditione affirmet: Bilsiana vero & sua, non obstante plurium septimanarum anatome, post elapsos jam aliquot annos, adhuc dum belle se habere, nulla postquam in mumias mutata sunt, balsamationis nova specie in illis instituta. Nec *sexto* Bilsii referre, sive in aere calido & aestivo, sive in frigido & hyemali tempore balsamationem adornet: cum Clauderus frigidiorum & hyemalem potius auram seligat. *Septimo* foetere inter balsamandum cadavera Clauderiana; secus ac Bilsiana faciant,

ciant, in quibus balsamatio foetorem, si quem forte ex putredine concepta jam emittant, superet & penitus extinguat, utut a balsamatione ferventissimis statim exponantur radiis solaribus. Tandem & *octavo* interdum illa post balsamationem & mumificationem ab aeris vicissitudine mollescere, horumque viscera quaedam vermiculorum insidiis exposita esse: cum nullum ejusmodi corruptionis vel leve indicium in balsamatis a Bilsio cadaveribus, quocunque anni tempore & aeris temperie observetur.

His omnibus prolixius explicatis, Clauderum praejudicio laborare Epistolae Scriptor ait, dum Bilsianam balsamandi Methodum plane interiisse putat: utut concedat, Bilsium (quem primum Transfusionis sanguinis Authorem pronunciat) & quidem optimo jure, artem hanc studiosissime celasse. Sibi enim artem hanc Bilsiana adhuc praestantior, cognitam, inque balsamandis minoribus subjectis identidem usurpatam, annexis fini epistolae observationibus seu experimentis atque testimoniis confirmat: addens demum coronidis loco, descriptionem quoque illorum cadaverum, olim a Bilsio Marchioni a Caracena demonstratorum, quae tamen cuncta obstetricantibus Marpurgensium typis, jam anno 1678 in publicum prodierunt.

*VITI RIEDLINI ULMENS. PHIL. ET MED. D.
ac Poliat. August. Observationum Medicarum
Centuria.*

Anno 1682. in 12.

Medicorum praepriis nonnullorum auctoritate excitatus praesens Scriptor, illa quae circa morbos & aegros notatu digna observavit, publico exponere non dubitavit: ita tamen ut pauca de signis, tam diagnosticis, quam practicis, pauciora adhuc de causis addiderit, adeoque in recensendis observationibus seu historiis totus videatur. Finem hujus opusculi duplicem, theoreticum aequae, ac practicum, augurari licebit, quatenus ex *observatione* statim *prima* lac, ex decocti amari haustu amarum, pro materia chylum potius, quam sanguinem, habere colligit; per *observationem quinquagesimam nonam* animi pathematum in movendo corpore, in specie mensibus; & per *septuagesimam octavam* imaginationis gravidarum in foetum miram

vim, dum filius, quod mater gravida herniotomum viderat, sine testibus nascitur, ostendit. Reliquis vero potissimis historiis varias circa morborum causas & curationes, similesque practico, ut tali, attendendas circumstantias suggerit. Dum v. g. *observatione quarta* febrem pallidam non semper ex obstructione mensium contingere, *Undecima* ex utero vermes, quales non nisi ab Humelbergio antea observatos ait, longitudine dimidiam ulnam superantes prodiisse, *Decima quarta* Hypercatharsin pueris & senibus lethalem contingere, & *Nonagesima secunda* Antimonium diaphoreticum rite præparatum in puella, febre maligna decumbente, loco sudoris, vomitus & alvi fluxum cum mensibus, atque quidem cum euphoria, excitasse refert.

Sicut autem singulis suis observationibus aut parallelam alterius ejusdam scriptoris celebris anteponebat seu combinat, aut de harum scopis ex variis auctoribus quædam præfaminis loco monet: ita deum huic opusculo triplicem indicem, quorum prior Autores & alios, quorum mentio facta fuit, exponit, alter observationum ipsarum seriem constituit, ultimus vero res & nomina recenset, annectit.

*JOHANNIS CASSINI DESCRIPTIO NOVI
cujusdam rarique Phænomeni cœlestis, ineunte Vere
Anni 1683 Parisiis ab ipso observati, Diario Gallico Erudi-
torum XI, d. 10. Maji 1683 inserta.*

Ex Gallico idiomate translata.

Lux quædam, gemina illi, qua Via Lactea candicat, clarior tamen in medio splendidiorque, & extrema versus debilior, expandit se per signa, quæ Soli hoc verno tempore percurrenda sunt. Animadvertere id primū cœpi in Observatorio Regio vespere d. 18 Martii, bi-duo ante æquinoctium: cum, observatis quæ in Saturno contingunt vicissitudinibus, oculos in prima stella Arietis figerem, quæ tubospe-cillis, tanquam ex binis, suarum diametrorum summa ab invicem distantibus, composita conspicitur. Arietis Tauriq; asterismi solito longe lucidiores erant, tertio ab hora septima quadrante, finito jam
ante

ante semihoram crepusculo vespertino. Lux ista a latere occidentali non erat terminata, nisi a vaporibus, duobus tribusve gradibus ibidem super Horizonte elevatis; ejusque pars clarior latitudinem habebat octo aut novem graduum. Extendebatur oblique prope modum secundum Zodiacum; latere septentrionali duas lucidiores stellas in capite Arietis, cujus totum corpus ambibat, stringens. Secundum longitudinem porrigebatur super Pleiades, sensimque circa caput Tauri evanescens in acumen desinebat.

Cœlum in illo tractu erat clarissimum, ita ut stellas sextæ & septimæ magnitudinis illic nudo oculo distinguere liceret: & Claritas illa, ut nubeculæ a Solæ illustratæ similis, non impediēbat, quo minus parvæ illæ stellæ in ipso ejus medio conspicerentur, ubi illa magis densa apparebat; quemadmodum usu venit per transversum caudas Cometicas intuentibus. Latitudo tamen ejus major erat, quam ut cauda Cometæ cujusdam censerī posset; quippe quæ triplo quadruplove maximorum Cometarum, mihi hucusque visorum, latitudinem excedebat. De reliquo similis erat illis, non solum pelluciditate, sed & colore, situsque ad Solem respectu, ad quem juxta longitudinem ferme dirigebatur.

Brevi post etiam animadversum est, illam cœli motum versus occidentem sequi: intra eadem enim signa motu hoc translata subsistebat, & cum illis sub vaporibus circa Horizontem condebatur.

Anceps hærebam, annon illa exiguo motu proprio septentrionem versus ferretur: lucidiores enim duas Arietis, quas Lux illa latere suo septentrionali initio stringebat, ipsa postea complexa est; id quod deinceps insequentium dierum observationes ratum fecerunt. In hoc tamen neque tunc, nec post plures dies plane certus esse potui; quod extremitas Lucis hujus ab omni parte nimis dubia, paulatim languesceret, ut longe difficillimum esset, eam præcise definire; accedente diversa aeris, juxta crepusculi distantiam, per insequentes dies claritate, ob quam jam plus jam minus extensa cernebatur. Unde prima apparitione, quæ lapsa post occasum Solis hora contigit, Lux sensibilibior se non nisi ad lucidiores Arietis in latum, & in longum ad Plejades usque diffudit, quas utrasque paulo post complexas tenuit: quod autem medium attinet, quantum visu licuit percipere, in eodem perpetuo tractu versus medium Arietis comparebat.

Postquam Arietis Taurique signa occidere, non cessavi explorare, utrum adhuc vestigium quoddam Luminis hujus, ea altitudine atque situ, quo ipsum conspectum erat, superesset; nihil insoliti tamen ibidem comperi. Ex quo manifestum erat, id revolutione diurna circa Terram memorata signa sequi; quandoquidem sequentibus diebus una cum illis occidens, in eodem cum ipsis loco erat, quo præcedentibus diebus cernebatur: quod juxta Copernicæos idem est, ac intra revolutionem Sphæræ elementaris diurnam, ab occidente in orientem circa axem Terræ, eodem cœli loco fixum permanere.

In hoc itaque statu, a 18 ad 26. Martii, quoties cœlum ab occidentis latere ferenum fuit, Lumen illud observavi, citra evidentem animadversionem alicujus mutationis: nisi quod novissima observatione diei 26 non eousque, quo prioribus, versus Tauri cornua extendi, pauloque magis septentrionem versus porrectum videretur. Arietis lucidior, quæ lateri ipsius initio hærebat, nunc plus uno gradu Luci huic immersa erat.

Postrema hac observatione, primam hujus signi stellam detegere non potui, quod humilior esset, vaporibusque profundius conderetur: qui simul expansionem Lucis a parte occidentali, plus ac in observationibus præcedentibus, imminuebant.

Apparebat ergo, citra hoc, illudque quod a crepusculis est impedimentum, futurum fuisse, ut diutim Lux ista magis occidentem versus extensa, Solique proxima conspiceretur: qui sub initium ejus in penultimo gradu Piscium constitutus, a prima Arietis non nisi triginta; & postrema observatione d. 26 paulo plus viginti duobus gradibus distabat: ita ut si Lucem illam præsentem Sole licuisset oculis usurpare, huic speciem comæ circumpositura fortassis fuisset.

Ab hoc tempore, Cœlo vesperi ab occidente nubilo, an Lux hæc dissipata esset, exploratum habere non potui; nisi 14, 22, 24, & 28 Aprilis. Tunc, licet crepusculo finito signum Arietis jam occidisset, eadem Lux in signo Tauri se offerebat, ad ejus boreale Cornu usque protensa; appellebatque latere septentrionali ad caput Medusæ & genu meridionale Persei, cujus pes australis claritati ejus immersus erat.

His ergo postremis observationibus longe evidentius atque præcedentibus comperi, Lucem hanc septentrionem versus progressam esse: id quod impedimento fuit, quo minus illa tam cito per crepusculum

lum vespertinum extingueretur, dum Sol interea signo Tauri se ad-
moveret.

*Comparatio Phænomeni hujus cum aliis similibus, notabilisque
circa hanc materiam animadversio.*

Difficile fuerit in historia lapsorum temporum Phænomenon
huic novo Lumini per omnia simile reperire, quod plusculis diebus
in iisdem cœli signis, citra motum proprium satis evidentem, & cum
tanta, præcipue in latum, extensione, citraque Cometæ alicujus,
cui originem debuisset, apparitione perstitisset.

Quoad ultimam tamen hanc, & cæteras, durationis, status,
directionisque ad Solem circumstantias, plurimum recenti huic
convenit, quod Bononiæ anno 1668 tunc conspexi, cum regio jussu
honor mihi deferretur, Regiæ Scientiarum Academia censeret. Erat
id Semita seu Via luminosa, caudæ Cometæ similis, quæ spatium
in longum occupabat 30 graduum, unius & dimidii paulo plus in
latum.

Observavi eam 10 Martii die e vaporibus, qui prope horizon-
tem erant, & asterismum Ceti tegebant, exire, latere orientali ver-
sus pedem Orionis, occidentali Solis locum versus directam. Lon-
gitududo ejus, ut hujus, ad signa Arietis & Tauri se referebat, sed insi-
gnem latitudinem australem habebat, mutabatque situm inter Fi-
xas, motu versus orientem & septentrionem proprio, per quem die-
tim ad sidus Orionis magis accedebat. Apparuit usque ad 19. Mar-
tii diem, & hoc novem dierum spatio diversas Eridani Fixas, ut ta-
men eas visui non subtraheret, transiit.

Refert Dominus Chardin, in Libro suo de coronatione Soli-
manni Regis Persici: *Idem phænomenon anni 1668, in metropoli cujus-
dam provincia Persicæ d. 7. Martii, qui secundus erat apparitionis dies,
observatum; & Ispahani, quæ Regni metropolis est, 10 Martii hora 7
postmeridiana. Apparuisse in parte australi, & secutum esse primum mo-
bile, cum longitudine 30 gr. 32 min. quod nostræ observationi consen-
taneum est, latum fuisse undique ferme æqualiter 6 gr., quadruplo plus
ac mihi Bononiæ comparuit; ubi nihilominus fuere, qui latius æsti-
marent: difficile tamen erat latitudinem definire, quod extrema ver-
sus debile esset, sensimque deficeret. Addit, elevatiorem ejus partem
versus Orionis balteum & flumen Eridanum fuisse.*

Mihi erat versus Eridanum, balteo Orionis longe septentrionaliore & occidentaliore. Longitudo quam is ipsi 72. gr. tribuit, & latitudo ab Ecliptica trium graduum, non magis conveniunt dicto fitui.

Subjungit, *extremitatem ejus inferiorem fuisse Cetum, aut flexuram Eridani*, quod exacte consentit observationi meæ, quæ eandem ad ventrem Ceti, qua flexuram Eridani tangit, collocat; citra respectum longitudinis & latitudinis, extremitati huic ab ipso tributæ, ubi errorem commissum esse numerorum apparet. *Persas, ait, id appellasse Niazach, b. e. lanceolam, a figura similitudine. Dixisse eos, nunquam sibi visum, nec fando ab aliis, de ejusmodi phænomeno quicquam acceptum; quamvis Cometa censeretur, cujus caput sub occasu conditum esset, ut super horizonte non posset observari.*

Occasione tamen hac ostendi, Phænomenon hoc cum alio quodam simili, bis mille annis hoc antiquiore, miram habuisse convenientiam: cum eo scilicet, quod Charimander, referente Seneca l. 7. quæst. natur. Anaxagoræ observatum tradit, grandis insolitique luminis, quod magnitudine amplæ trabis per multos dies fulserit; illove, quod idem Auctor Callistheni observatum ait, ignis effigie in longum extensi, antequam Burin & Helicen, amplas Achaiaë urbes terræ motu absorptas mare absconderet: quodq, Aristoteli Cometes fuit, qui a principio ob nimium ardorem non apparuerit, sed procedente demum tempore, cum minus flagraret, visus sit.

Dictus Philosophus 6. cap. l. 1. Meteororum, de Phænomeno isto, quod tempore terræ motus & inundationis Achaiaë in cælo visum est, differens, id jam magnum Cometam, jam magnum sidus appellat; memoratque, circa occasum æquinoctialem (quemadmodum & nostrum) apparuisse: & recensitis notatisque pluribus aliis similia phænomenorum exemplis, subjungit, ingens illud sidus, de quo ante dixerat, hyeme, aura frigidissima & vespere maxime sereno, anno quo Aristeus Archon Athenis regnasset, fulsisse: primo die, ante Solem scilicet occidens, non comparuisse; sequente die parum visum, quippe, Sole ante se parva distantia relicto, occumbens; lumen suum ad tertiam usque cæli partem saltus forma porrexisset, atque hanc ob causam Viam nuncupatum; ascendisse usque ad cingulum Orionis, ibique dissipatum; quod & accidit Viæ luminosæ Anni 1668.

Seneca, cui Phænomenon istud Cometes est, Ephorum mendacii & imposturæ arguit, dicentem, eum in duas stellas divisum esse: quod, quamvis per totum orbem idem observatus, & præsagium inundationis duarum illarum urbium habitus fuisset, solus ipse sustinuit. Quamvis igitur ejus apparens magnitudo luminis certa fuit, & testimoniis omnium observatorum suffulta, non tamen in determinanda ipsius specie omnium consensus erit; sicut etiam contigit circa Phænomena similia nostri temporis.

Sunt aliæ Cometarum ambiguum historia, de quibus non nisi magnum aliquod lumen visum est, qualis observatus est post 10. usque ad 23. diem Nov. anno 1618, versus Hydræ sidus in hemisphærio australi, ante insignem Cometam, qui in parte cœli borea sub finem dicti mensis fulsit, duravitque ad finem Januarii anni 1619.

De Natura hujus Luminis.

Lumen hoc insolitum non est sine materia ad Terram radiante; sive ipsa ex se sit luminosa, sive radios suos reflectat aut refringat, a Sole aut alio quopiam corpore luminoso, aut immediate, aut mediantibus aliis corporibus, venientes: & vero directio, quam longitudo ipsius ad Solem habet, ansam suppeditat statuendi, illud ab ipso Sole derivari.

In Synopsi observationum mearum Cometæ anni 1681 num. 12 sustinui, diffusam in Æthere materiem esse posse, reflectendo luminem idoneam, quemadmodum in atmosphæra nostra contigit; eamque in orbita Cometarum, ubi Æther jam plus jam minus purus est, offendi, & caudarum Cometicarum phænomenon, cæterasque, quas illi subeunt, vicissitudines efficere posse.

Quando ergo Lumen hoc tam colore, quam claritate, tenuitate, & situ ad Solem, geminum est luminem Cometarum; credibile est, materiam id ad nos reflectentem ejusdem esse naturæ: sive Cometa ibidem sit sub radiis Solis absconditus, a quo illud originem trahat (id quod tamen asseverare non auderem, quandoquidem latitudine sua adeo differt ab omnium, qui hucusque observati sunt, Cometarum caudis) sive radios suos immediate a Sole recipiat.

Sicut enim phænomena in aere conspicimus, solarium radiorum immediate advenientium, aliorumque similibus, interventu Lunæ appulsorum, refractione & reflexione producta, qualia sunt Irides &

sideris unius aut alterius Halones: non erit absconum, similia etiam phænomena, in materia per Ætherem sparsa, a Sole, sive immediate, sive interposito cujusdam corporis Cometici, formari. Ea ipsa materia sideris alicujus lumen ad nos reflectere posset: quale quid accidit, certis Fixis aliquando comam quandam adsciscentibus, quod non tantum juxta Ægyptiorum observationes, sed propria sui ipsius contigisse testis est Aristoteles, visa hoc modo stellarum aliqua in coxa Canis majoris, principio quidem obscuriori, intentis tamen oculis satis manifesta.

Notandum est, nostrum Lumen in eodem tractu apparuisse, quem plures Cometæ hujus seculi, annorum nimirum 1652, 1665, 1672, 1680, aliique plures seculorum præcedentium, in ea sibi Fascia obviantes trajecere, cui in Tractatibus meis, ob frequentem Cometarum transitum, *Zodiaco Cometarum* nomen feci.

Conjectura de distantia materiae hujus luminosæ.

Quantum ad distantiam substantiæ, quæ subjectum est hujus Luminis, aut medium, quo id, sive per reflexionem, sive per refractionem, Terris allapsum est, determinari illa mensura satis justa per parallaxin non potest; præcipue ob ambiguum ipsius terminum, qui obstitit, quo minus accurate ad stellas fixas diversis noctis horis, diversisque Terræ locis compararetur: eam tamen ingentem esse, ex circumstantia motus diurni 24 horarum, quo sidera æmulabatur, cognoscere licuit. In communi enim Hypothesi, quæ venti rabies toto mense per aerem materiam hanc citra dissipationem propellere posset, tanto cum impetu, quali uno die totam Terram circumvivi, talique ordine, ut eadem perpetuo sidera respiceret? Et in Copernicæ, qua vi illa motui Sphæræ elementaris diurno ab occidente in orientem continue reniteretur, ut neque abriperetur, neque dissiparetur? Necessè ergo est fateri, materiam hanc esse supra Sphæram elementarem, & consequenter in Æthere. Pensato etiam motu ejus proprio nimis exili, eam longissime versus regionem Fixarum elevatam esse, supponere cogemur.

Non abs re Veteres, illos Planetarum versus Fixas magis elevari judicarunt, qui harum motui communi propiores essent, propriique motus minus haberent. Nec alia ipsis ratio, Saturnum super omnes

omnes reliquos planetas evehendi & infra hunc Jovem collocandi, de quo nemini Astronomorum deinceps plus 20 aut 30 seculis fuit dubium.

Iidem ipsi circa hoc confirmati sunt novis hypothesibus, quæ phaenomenis motus illorum repræsentandis inserviunt, utut inter se differant, sibiq; invicem alicubi adversentur, ut Copernicæa Tychnicæ & Ptolemaicæ. Harum quælibet ordinem Planetarum superiorum Veteribus statutum, per principia sibi propria demonstrat, cum impossibile sit, independenter hoc a quaque hypothesi facere: duobus istis Planetis parallaxin sensibilem, ob exiguam inter Terræ & circuli ipsorum Diametros proportionem, non habentibus.

Non incongrua igitur ratione novorum objectorum situs in mundo, ex comparatione eorundem motus ad motum corporum nobis cognitorum determinatur: qualia per observationes Astronomorum, diversis distantis, secundum differentes gradus velocitatis apparentis, sunt disposita.

Figuram luminis hujus, quod anno 1683 a d. 10 Martii ad finem Aprilis, observatum est, nec non illius, quod anno 1668 comparuit, exhibet Tabula præsens. TAB. VII.

OLAI BORRICHII DISSERTATIONES ACADEMICÆ de Poetis, publicis disputationibus in Regio Hafniensi Lyceo assertæ.

Francofurti 1683, in 4.

Ilustre jamdudum inter seculi hujus Medicos Chymicosq; nomen est *Olaus Borrichius*, Danus, ex quo dissertationem illam longe eruditissimam *de ortu & progressu chemiæ, Hermetis item sapientiam a Conringianis animadversionibus vindicatam, & docimasticen metallicam* in lucem evulgavit. Sed posteaquam tractatum *de lingua pharmacopæorum, de causis diversitatis linguarum, et atibusque Latine lingue*, foetusque id genus plures in orbem emisit literarium, infinitæ lectionis, judicii que acerrimi philologus, criticus ac polyhistor abs nemine non fuit agnitus atque deprædicatus; quemadmodum & in tractatibus illis chemicis, non oculatissimum tantum arcanorū chemicorum indagatorem, sed & florentissimæ latinitatis scriptorem le-

gentibus omnibus sese prodidit. Sed luculentissime id ipsum nunc patet ex dissertationibus ejus academicis, in academia Hafniensi ab anno 1676 ad annum 1681 assertis publice, & hoc anno iterum divulgatis. Nam in hisce poetas Græcos atque Latinos, atque ex his quidem illustriores percenset omnes, & quid in illis palmam censoriamve mereatur virgulam, accurate discernit, candideque edisserit. Dissertationibus præmittitur præfatio ad lectorem, in qua nonnulla excerpit ex iis, quæ ante plures annos de epopœia Aristotelica docuerat publice. Ostendit autem, Aristotelem jus epicæ poeseos nimis arctis circumscripsisse limitibus, pennasque adeo liberioris alioquin spiritus poetici plus justo circumcidisse, dum dicitavit, poetæ epico canendam esse actionem unam, & quidem, non quæ vere gesta sit, sed quæ fieri & quomodo fieri possit. Hujus enim legibus si sit standum, innumeros poetas e censu poetarum morose excludendos fore, qui vel unius Principis vel plurium facinora præclara, sed varia simul enarrarint; nullam etiam historiam Biblicam, nec quicquam eorum, quæ vere contigerunt, argumenti esse epici &c. Liberio rem itaque epico campum permittendum existimat Borrichius, *Aristotelem non esse normam rerum aut artium, sed illum ipsum ad normam quoque redigendum*, asserens.

Dissertationes ipsæ in universum sunt septē, quarum duæ priorēs in Græcis, posteriores quinque in Latinis poetis percensendis sunt occupatæ. Ac in prioribus quidem, postquam Autor artis poeticæ incunabula, multiplicemque ejus usum diserte, ut solet, exposuit, poetas Græcos in certos digerit ordines, epicos scilicet, elegiacos, lyricos, (quibus dithyrambicos etiam & jambicos annectit,) & dramaticos seu tragicos & comicos. Recenset autem Græcos tantum, non alibi etiam natos, qui Græco idiomate poemata condiderunt, quod in *Italica sua Poetarum Græcorum Historia* Neapoli anno 1678 in fol. edita *Laurentius Crassus* Baro de Pianura præstitit; & recenset quidem secundum seriem ætatis, temporumque, quibus floruerunt, cursum, editiones ubique illorum atque interpretes coindicans, & versus ex iisdem aliquot, ut ex ungue cognosci leo possit, subjungens. In Latinis autem poetis recensendis ordinem potius ætatis, quam classis peculiarium intuetur, eo quod plures Latinorum in genere versuum mixto versentur, atque adeo ad varias pertineant classes, vatumque

tumque insuper lyricorum, tragicorum, comicorum apud Latinos rarior, epicorum autem atque elegiacorum longe densissima sit nubes. Incipit autem a Livio Andronico, qui A. U. C. DXIV floruit, poetasq; ab eo tempore omnes, qui quidem clarioris præter cæteros sunt nominis, ad initia usque seculi post C. N. XIV enumerat, accuratum circa omnes Tarpam atque Aristarchum agens, nec editiones tantum optimas significans, sed & gemmas ex illis nonnullas assuens, ut velut ex fimbria de texto reliquo judicare cuivis liceat. Ad ea autem tempora dum evagatus est Borrichius, nec barbaros illos & lulentos, ut sic dicam, poetas præterire sicco pede sustinuit. Erat enim tum poesis fœdis barbarismis squalida, leoninorum versuum crepitaculis horrida, imo & legis pedis, colorisq; poetici, certe majestatis priscae plane immemor. Sed mitiora spirare cœpit, postquam circa medium seculi XIV Franciscus Petrarca, Florentinus, inclauit. Hic enim cum barbara adhuc tempestate illa epico carmini admovisset manum, poetas ævi sui omnes longissimo post se reliquit intervallo. Cujus vestigia cum infiniti propemodum ad nostra usq; tempora sint secuti, Borrichius selectiores dissertationibus reliquis recenset, non temporum amplius, quibus florere, seriem, sed ordinem alphabeticum, ut promptius quærenti inveniatur, sequens. Auspicatur autem ab Italis, ut apud quos lux hæc primum & nata & propagata est; deinde ad Gallos divertit stylum, paucisque postea Hispanis & Lusitanis enarratis (nam illi & in hoc genere pauciores deprehenduntur, & rarius illorum ad nos opera transferuntur) Germaniæ Latinos centum & viginti quatuor admodum longo ordine enarrat, eosq; clariores tantum & melioris præ cæteris notæ. Nam poetarum in Germania, si usquam, largissima est seges; quemadmodum & ipse Borrichius hic loci scribit, in sola bibliotheca regis Daniæ centum & plures numerari Germaniæ poetas, a se hic non tactos. Germanos poetas excipiunt Belgæ, hos Angli & Scoti, qui quidem ad Borrichii notitiam pervenere. Nam & vatum in regno illo est affatim; ex una siquidem academia Oxoniensi reditum Carolo regi centum admodum sunt gratulati, nec pauciores morienti principi Henrico, germano regis, ut & nuptiis regiis cum Catharina Lusitana, referente Borrichio, assurrexere. Tandem ex vicinia, Borussia videlicet & Polonia, paucos cum attulisset justisq; laudibus exornasset,

Pastorium puta, *Sarbievium*, *Dachium*, *Vincentium Fabricium*, *Titium* &c. ad Danos suos censor delabitur, omissisque priscis intra suam, patrum, & avorum subinde memoriam se continet. Attingit autem & hic celebriores tantum, & quod solenne ejus fuit per omnes dissertationes, flosculos ex illis amoenissimos, ut totus exinde æstimari hortus possit, interspergit: & quemadmodum vernaculos quoque poetas illustriores Itatorum, Gallorum, Hispanorum, Lusitanorum, Germanorum, Belgarum, Anglorum & Scotorum, post Latinos recensitos, nullibi tacuit, ita vernaculos quoque Daniæ suæ vates, imo & poetrias clarissimas, quod & alibi factitavit, immortalitati in hoc libro consecravit. Sed cum inter poetas Daniæ Latinos duo *Borrichii*, *Claudius* & *Petrus*, velut stellæ effulgeant, his meritissimo suo adjungendus venit hic *Olaus Borrichius*, quippe qui non in censura tantum poetarum, sed in carmine pangendo vix quenquam habet superiorem. Poeseos haud trivialis documento vel sola esse potest elegia ad poetas, quorum nomina in hoc libro attinguntur, directa, brevis illa quidem, sed tersa, vivida, & ab ipso Phœbo dictitata, quæque reliqua ejus argumenti varii poemata, intra Vestæ sacrarium adhuc delitentia, impatienter sitire nos facit. Sed commodum se nobis offert *Thomas Bartholinus*, Danus, isque uti medicus, ita & poeta optimus, qui præclarum illud de cive suo in tractatu *de Medicis poetis* perhibet testimonium: *Olaus Borrichius, medicus regius & academicus, secundas in poemate partes jure & eruditioris confessione occupavit, ne primas dicam. Penetrasse eum in artis poeticæ arcana Parnassus in nuce editus fidem facit, in quo Smetii, Gloneri, Riccioli, Cavalli aliorumque industriam accurate superavit. Augusto deinde poemate augustissimo regi Friderico III publico Academia nomine gratulatus est, & in Laboratorio Borrichiano describendo, oculorumque operatione decantanda, firmam facilitatem ostendit.*

PETRI MULLERI JC. JURISPRUDENTIA

*Elementaris, ad ordinem Institutionum Imperialium
directa, & 53 disputationibus ventilata.*

Jenæ, 1683. in 4.

Qui jamdudum, editis pluribus dissertationibus Juridicis omnigenam Jurisprudentiâ spirantibus, inclaruit Autor Consultissimus,

mus, ante annos aliquot munere Professorio in Academia Salana ornatus, operam dedit, ut officio huic suo non cum dedecore fungeretur, sed Juventutem sibi concreditam ad sacram Themidem via quasi regia duceret. Quapropter cum initio Professuram Juris extraordinariam accepisset, *titulum ultimum ff. de Regulis Juris antiqui*, non solum legendo, sed etiam 40 Disputationibus publicis expositum absolvit: posteaquam vero ordinaria Institutionum Professio ipsi obtigisset, suarum partium esse existimavit, disputatoriis exercitiis studiosam pubem exercere, ut alacrior & diligentior quisq; in evolventa una alterave controversia evaderet. Tali igitur forma opusculum edere ipsi placuit, ut esset totius legitimæ scientiæ compendium, propterea etiam titulo Jurisprudentiæ Elementariis insignitum. In quo, ut ipse in præfatione ad Lectorem profitetur, non in solius textus expositione acquievit, sed longe plura quoque comprehendit, ut in tabula quasi conspici possint Legum ænigmata, & quæ in vasti juris libris continentur. Subjunxit etiam disputationibus 53, quibus Jurisprudentiam hanc Elementarem inclusit, quinquagesimam quartam de processu Judiciario agentem, Corollaria itidem, disputationibus singulis antea annexa.

*DES OFFICES DE JUDICATURE EN
General &c. par Mr. Borjon. A Paris 1682, 12.*

De officio Judicis in genere, Autore Dn. Borjonio.

Parisiis, 1682. 12.

Profitetur Autor in Præfatione hujus opusculi, se istud ex opere magno omnes decisiones Juris Romani, Gallici & Canonici ad usum modernum accommodatas continente collegisse: & quidem, addit, præter hunc tractatum se adhuc alios duos ex prædicto opere compilasse, quorum unus agat de *Parochiis*, & de Decimis, Novalibus, Portionibus congruis, Residentia, Tributis, Juribus Parochialibus, Rationibus, Sepulturis, Domibus Parochialibus, Patronis, Juribus honorariis, Foundationibus, Proclamationibus, Baptismo, Accidentiis, Aqua benedicta, Exequiis, & omnibus iis,

quæ Parochis scitu sunt necessaria, tractet; alter vero *Officia Ecclesiastica* explicet, puta Legatorum, Delegatorum & Subdelegatorum, Officialis seu Judicis Ecclesiastici, Officialis Metropolitanæ & Primatis, Promotorum, Concionatorum, Inquisitorum Fidei, Fabricatorum, Custodum, Syndicorum & Procuratorum Cleri: Se confesse insuper Indicem omnium materiarum in isto magno Opere contentarum. Ipsum vero hoc Opus elaboratum esse spatio sesquisecolari & compositum ex pluribus Codicibus in Folio; hos inter Jus Romanum & Edicta Regum Galliæ duorum saltem Voluminum numerum adimplere, ac adeo facile de labore a Compilatore impenso constare. Cæterum quod præsentem tractatum attinet, complectitur ille 454 theses succinctas pariter ac perspicuas, in quibus Autor generaliter ea, quæ ad ætatem, vocationes, inquisitiones, examen, receptiones, salaria, pensionem annuam, præcedentiam, sessionem, inhabilitatem, negligentiam, recusationes, abdications, depositiones officialium judicialium totius regni pertinent, exponit, & Lectorem tum ad varia edicta Regum, tum ad Jureconsultos Galliæ, potissimum autem ad Rochefflavineum de Parliamentis, & Loeseum de officiis hereditariis remittit.

FRANCISCI SADARINI JCTI MEDIOLANENSIS Responsa cum Rebus judicatis.

Bononiæ, 1681. in fol.

Qui hodie ad Jus Civile appellant animum, duobus iisq; diversis plane itineribus incedunt. Pleriq; eorum, ubi Grammaticorum atq; Rhetorum præceptis utcunque tincti sunt, mox leviter gustatis Dialecticæ principiis, cæteris autem Philosophiæ partibus ne a limine quidem salutatis, nulla antiquitatis cognitione, nulla Græcæ linguæ notitia instructi, Icaro prorsus ausu Jurisprudentiæ cœlo sese credunt, ac tum demum in magnos Justitiæ Sacerdotes evasisse putant, quum multarum legum non intellectarum farraginem uno spiritu citare, ac crudis suis studiis in forum propulsis, Judicum cancellis obstrepere, miserorumque clientum marsupia evacuare didicerunt. Quemadmodum vero hæc inania fori tintinnabula & clamorosa rabulæ

rabulæ non nisi in sapientiæ civilis opprobrium & serendis ex lite litibus nati factique videntur: ita illi e contrario veram, non simulatam Jurisprudentiæ affectare censendi sunt, qui politiori literatura & Philosophiæ sacris probe imbuti, Jus Civile ad altiora & superiora principia revocant, neque vel Ulpiano, vel Paulo, vel Papiniano, vel ipsi deniq; Justiniano tam cæco assensu blandiuntur, ut non identidem ad naturalia recurrant præcepta, ipsosque adeo fontes limpidissimos, e quibus amplissima illa Juris Civilis flumina in omnem fere orbem Europæum dimanarunt, invisant. Cum enim Jus Romanum arbitrarium, perinde ac alia Jura quævis positiva, in his, quæ ἐπὶ τὸ πλεῖστον accidunt, constitutum sit, adeoque varia in eo deprehendantur ἐλλείμματα, nemo rectius utiq; ac felicius, cum perorandis tum dijudicandis causis præesse poterit, quam qui solidiori Philosophiæ, Practicæ cum primis, apparatu succinctus, istos legum arbitrariarum defectus commoda interpretatione supplere, & quid justum, quid utile Reipublicæ pariter ac privatæ sit, ubivis dispicere, verasq; juris & æqui causas ac fundamenta inquirere novit. Sane hac ipsa de re jam pridem æterna laudum præmia meruerunt viri summi, Guilielmus Budæus, Andreas Alciatus, Franciscus Hottomannus, Andreas Tiraquellus, Barnabas Brissonius, M. Antonius Muretus, Jacobus Cujacius, Franciscus de Victoria, Didacus Covarruvias, Ferdinandus Vazquez, aliique, qui superiori seculo primi omnium nobilissimum Juris Civilis studium connubio longe auspiciatissimo, partim cum elegantioribus Musis & Græcarum æq; ac Romanarum antiquitatû peritia, partim vera Juris æterni Philosophia maritarunt. Hæ eadem nominis non intermoritura fama inter nostrates secuti sunt Hubertus Giphanius, Conradus Rittershusius, Udalricus Zasius, Bachovius, Sutholdus aliique celeberrimi Juri, quorum doctissima solertiissimi ingenii monimenta passim adhuc veneratur orbis eruditus. Quibus veris ac gravibus, veterumque illorum similis Justitiæ mystagogis meritissimo jure accensendus etiam est SADARINUS noster, quippe qui in his ipsis quinquaginta Responsis ubique ostendit, quantum adjumenti juxta ac ornamenti Juridicæ ferat humaniorum literarum & sanioris Philosophiæ cultus. Neque enim in iis solum causas arduas ad stateram domestici ac Romani Juris accurate expendit, sed etiam rationes legum civilium morales solerter passim indagat, nonnunquam vero defectus

earum

earum & rigorem, ubi ab universali recedunt, petitis e Practica Philosophia subsidiis, supplet ac emollit, nec raro ad auctoritates & testimonia veteris Græciæ atque Latii Sapientum provocat: plane ad eorum exemplum, quorum responsa Pandectis inserta sunt, qui in decidendis ac definiendis quæstionibus hinc & inde Aristotelis, Ciceronis, Chryssippi, Demosthenis, Draconis, Hippocratis, Homeri, Platonis, Solonis, Xenophontis aliorumq; meminerunt. His gravioribus atq; feriis dulcia ubique maxima cum jucunditate miscet, qualia sunt, quæ de bibliopolis, bibliothecis, libris, de typographia, typographis atque charta Resp. X, de hasta fiscali, ejus origine & significatione Resp. XIII, de delatoribus & quæstoribus Resp. XIV. & XV, ac de ludo chartularum ac alea Resp. L, erudite non minus ac copiose differit. Ad calcem adjecta sunt Responsa duo, unum *Picenardi*, senatus Mediolanensium Præsidis, alterum *Sertorii*, Senatoris & Advocati Fiscalis, quorum, perinde ac aliorum argumenta, præmissus in fronte libri catalogus sincere exhibet. Coronidis locum occupat alius rerum locupletissimus index.

CLAUDII COLUMBET SENATORIS PARATITLA Digestorum.

Parisiis, 1682. in 12.

HOc, quod ordinem Digestorum examussim servat, opusculum, *à Cl. Columbeto*, quem summa Juris peritia, patrocinate perpetuo literatorum Mæcenate, purpurato Richelio, ad senatorium munus in principe Galliarum curia quondam evexerat, in usum cupidæ legum juventutis fuit compositum. Quod cum per plurium manus atque calamos volitans, a typographo quodam lucri avido mendis ac erroribus inquinatissimum evulgaretur, ipse mox Auctor autographum ad Franciscum Cottinum, Antecessorem Parisiensem misit, curis secundis subjiciendum. Jamque in eo erat Columbetus, ut opus viri doctissimi manibus perpolitum ac elimatum luci committeret, cum denuo nova editio ex alio corruptissimo exemplari prodiret in publicum. Hinc tertia vice hic libellus prelo subjectus, & ex Cottini aliisque MSS. locupletior redditus est, qui tamen, præteritis jure patrio & consuetudinibus Gallorum propriis, non nisi placita juris Romani pandit.

THEOPHILI ANTECESSORIS INSTITUTIONUM Libri quatuor, ex Jacobi Curtii Latina interpretatione, cum notis ac animadversionibus JO. DOUJATII, Antecessorum Parisiensium & Regiorum Professorum Primicerii.

Parisiis, 1681. in 12.

Quo seculo floruerit Græcus ille, isque doctissimus Imperialium Institutionum paraphrastes, quem plerique Theophilum, alii cum Cujacio Theophilizem appellitant, non una omnium est sententia. Haud defuerunt enim, qui eum Justiniano fecere *σύγγραμμον*, nec alium ab eo putarunt esse, quam qui in proœmio Institutionum, & præfatione de Confirmatione Digestorum secunda, nec non Constitutione de novo Codice faciendo, ipsimet Imperatori memoratur. Sed hanc opinionem errorem longe maximum jam suo tempore vocavit celebratissimum inter Jctos nomen, Carolus Annibal Fabrotus, qui hunc Theophilum Justiniano multo juniorem, antiquiorem vero auctore Basilicorum fuisse, & præter hanc elegantissimam paraphrasin, plures eruditissimi ingenii fœtus, qui tamen injuria temporum perierint, reliquisse, adductis in medium aliquot non levis momenti argumentis, censuit. Quod si hoc veri aliquid habet, delituit hic fidelissimus interpres, & cum blattis ac tineis per sexcentos annos colluctatus est, donec eum superiori seculo profligata barbarie, quæ spississimæ noctis instar bonis literis tenuis hac incubuerat, e tenebris protractū, luci primus redderet non vulgaris doctrinæ Jctus, *Viglius Zuichemus*, qui textum Theophili Græcum Basileæ in folio minoris formæ A. 1534 excusum, cum proluxa præfatione ad augustissimum Cæsarem, Carolum V, publici juris fecit. Haud multo post hunc ipsum optimæ notæ auctorem ore Latino loqui fecit *Jacobus Curtius*, Jctus Brugensis, quam versionem deinde A. 1587 *Dionysius Gotofredus* cum Græco textu & Justiniani verbis conjunxit. Hujus industriam secutus *Carolus Annibal Fabrotus* novam plane editionem molitus est, in qua non modo ductu trium librorum veterum, e Regia Bibliotheca acceptorum, Græcum Viglii exemplar multis in locis emendavit, sed Latinam quoque interpretationem textui authentico re-

spondentem, additis quibusdam scholiis, concinnavit. Cum vero hæc & aliæ Theophili editiones vix amplius proflarent publice venales, hinc non immerito suarum partium judicavit esse primarius in regia Parisiensium academia Antecessor, JO. DOUJATIUS, ut hic longe utilissimus liber, in singulare Studioforum Juris emolumentum, denuo luci publicæ, dempto tamen textu Græco, exponeretur. In quo quid præstiterit vir clarissimus, en ! ipsis ejusdem verbis accipe: *Interpretationem (Curtianam) ubi opus videbatur, correxit; opus ipsum tum selectis VV. CLL. JACOBI CUFACII & CAR. ANN. FABROTI, tum suis notis illustravit, auctoris errores appictis ad marginem asteriscis indicavit, initium ac summam cujusque paragraphi, quo facilius hæc interpretatio cum Institutionum textu comparari posset, ad latus adjunxit, & paraphrasin a mera versione distinxit.*

Succincta HISTORIOLA

De tribus Conjunctionibus magnis, Saturni scilicet, Jovis, nec non Martis,

GEDANI,

Exeunte Anno 1682, & initio Anni 1683, ad 28 Maji st. n. usque

JOHANNE HEVELIO,

observatis,

Ex epistola illustris hujus Viri Lipsiam transmissa.

Mense Septembri anni præcedentis 1682, cum cometa sese oculis nostris prorsus subduxisset, cœpi tres superiores planetas Saturnum, Jovem, & Martem, qui haud multum ab invicem distabant, atque ad conjunctionem vergebant, aliquanto crebrius & diligentius, a die scilicet 17 Sept. novo nostro sextante orichalcico, per plurimas distantias a diversissimis fixis, quandoque etiam micrometro, quando fieri potuit, dimetiri; ut suo tempore ipsæ observationes docebunt. Hac vice solummodo Tibi, Vir Præclarissime, in gratiam Astrophilorum primum referam, quid die 27 Sept. st. n. a me peractum sit, eo præsertim attento, quod nonnulli spem fecissent, ea ipsa die Lunam corniculatam decreascentem omnes tres modo dictos planetas

planetas omnino tecturam; quæ occultationes ut rarissime, & quidem simul una eademque die accidunt, sic sane merentur observari a quibusvis rerum cœlestium scrutatoribus. Quare & ego officio meo nolui deesse; sed summo mane, ab hora secunda, ad Solis occasum diligenter his congressibus invigilavi: & utut hæ occultationes de die inciderent, sperassem tamen me optime omnia notaturum; sed cœlum omnino nubilum ab ipso Solis exortu, ad occasum usque, id minime indulsit. Mane hora 3 cœlo aliquanto sereniori, Lunam, tum tres reliquos planetas nudo quidem conspexi oculo; sed Luna eo tempore adhuc ad septem circiter gradus removebatur s. s. s. occasum versus; unde certo concludere poteram, ante meridiem Lunam motu suo reliquos tres planetas haud assecuturam. Quantum autem ex inclinatione cornuum Lunæ quoad planetarum ductum colligere licuit, protinus perspiciebam, nullas fore occultationes, sed tantum transitus; sic ut Luna infra illos superiores planetas incederet. In qua opinione magis magisque etiam sum confirmatus: cum die subsequente 28. sc. Sept. mane, nec Regulus fuerit a Luna textus, quæ stella, ratione utriusque latitudinis, potius occultari debuisset. Regulus namque in ipsa conjunctione, hora sc. 4. 6 distabat a superiori Lunæ cornu Boream versus adhuc 31. 55; id quod optimo micrometro, tuboque egregio accurate observatum est: adeo ut nulla prorsus fuerit occultatio Reguli, sed tantummodo Lunæ transitus. Ita pariter accidit die 25 Octob. circa illas occultationes, quas nonnulli prædixerant. Nam Jupiter & Saturnus; nec non Mars die 26 Octob. st. n. minime fuerunt a Luna obtekti; sed Luna satis longe infra planetas incessit: quot vero minutis præcise tempore conjunctionis a planetis abfuerit, cœlum subnubilum adeo accurate micrometro dimetiri minime tum concessit. Situm tamen Jovis & Saturni hac die, 26 hora sc. 1. 40, mane tubo & micrometro dicto ex voto deprehendere mihi obtigit: quo tempore simul fixa quædam satis conspicua (quod notatu dignum) dictis planetis satis prope adhærebat. Jupiter sese cum tribus comitibus tum offerebat, forte & quartus adfuit, sed ob nubeculas haud fuit conspectus. Saturnus distabat a Jove 16. 44, Jupiter a stella (nisi fallor in armo dextro Leonis) 27. 55; rursus Saturnus a dicta stella 18. 1. Stella dicta versatur modo juxta nostrum Catalogum in 19. 2. 9 Leonis cum latit. 0. 20.

Die Veneris 30 Octob. mane hora 5 rursus Jovis & Saturni distantiam dimensus sum; ea nimirum spe (cum secundum Ephemerides conjunctio adhuc instaret, atq; 3 Novembr. celebrari primum deberet) me jam Jovem aliquanto propiorem Saturno inventurum; sed eadem plane sum frustratus. Siquidem distantia dicta, quæ die 26 Octobr. 16. 44, hac die 25. 5 extitit, atque sic notabiliter major reperta est. Unde certo colligere licuit, conjunctionem jam ante complures dies celebratam esse, quam Ephemerides, calculusque demum die 3 Novembr. exhibent. Id quod subsequentes observationes adhuc clarius demonstrant. Nam distantia Jovis & Saturni, quæ de die in diem (conjunctione instante) paulatim minor fieri debebat, continuo aucta est. Die Solis 1 Nov. hor. 2. mane, ope micrometri nostri dicta distantia extitit 31. 36; & die Lunæ 2 Nov. eandem distantiam rursus reperi 35. 21; Die Martis 3 Nov. mane hora 1, jam 39. 9; die Mercurii 4. Nov. cælo perquam sereno adhuc paulo major dicta distantia inter Jovem & Saturnum deprehensa est, sic ut amplius meo micrometro eandem dimetiri haud potuerim, sed sextante per distantias eam impetrarim. Ex quibus iterum iterumque satis superque nunc patet, superiores planetas, Ephemeridum computatores, omnemque calculum egregie elusisse, conjunctionemque magnam non die 3 Nov. sed longe citius incidisse; sic ut tabulæ omnes seria correctione, etiam in superioribus planetis (uti jam olim in Mercurio meo sufficienter demonstravi) indigeant: quemadmodum adhuc clarius ex subsequentibus horum planetarum congressibus patebit.

Alteram igitur conjunctionem magnam quod attinet, quæ incidere debebat secundum Ephemeridum scriptores die 26 Januarii hujus anni currentis 1683, eam pariter proposueram diligentissime observare, in primis cum vidissem adeo enormiter conjunctionem hanc priorem a calculo recessisse; Sed cælum frequenter nubilum impedivit, ut a 21 Januarii ad 1 Febr. usque, ne semel quidem planetas intueri potuerim. Hinc ab hac die avidissime incepti conjunctioni huic rursus invigilare, quæ altera nunc vice ex retrogressionibus horum planetarum superiorum incidere debebat. Omnes autem & singulas observationes tam sextante, quam micrometro egregie habitas, cum nimis longum foret, Amice honorande, hic apponere, hac vice non consultum esse duco, sed eas reservabo in annum mearum observatio-

vationum climactericum propediem edendum. Quare nonnullas tantum & præcipuas micrometro habitas hic apponam, quæ sufficere huic Historiolæ de trina hac notabili conjunctione magna videbuntur.

Mens. Dies ft. n.	Tempus ex altit. corr. Hor. / //	Anno 1683. Observations Saturni & Jovis	Distantiæ. ° / //	Instrumentum.
Febr. 1. die Lunæ vesp.	6 40 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 3300 partium; hoc est	0 25 5	Microm.
Febr. 2. die Mart. vesp.	9 30 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2900 partium; hoc est	0 22 3	Microm.
Febr. 3. die April. vesp.	9 0 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2500 partium; hoc est	0 19 0	Microm.
Febr. 4. die Jovis vesp.	10 0 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2300 partium; hoc est	0 17 29	Microm.
Febr. 5 die Ven. vesp.	8 30 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2100 partium; hoc est	0 15 58	Microm.
Febr. 6 die Satur. vesp.	7 51 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 1850 partium; hoc est	0 14 6	Microm.
Febr. 7 die Solis vesp.	8 17 19	Dist. Satur. & Jovis inventa est 1700 partium; hoc est	0 12 55	Microm.
Febr. 8 die Lunæ vesp.	6 10 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 1600 partium; hoc est	0 12 10	Microm.

Die 9. Febr. vesp. hor. 9. 0. 0. cœlum omnino nubilum extitit; nihilominus tamen semel planetas tubo conspexi per dehiscentes densissimas nubes; sed tantum temporis non concedebatur, ut debite micrometro distantiam Saturni & Jovis dimetiri potuerim; oculo tamen fugitivo deprehendebam Conjunctionem ipsam jam celebratam esse nocte præcedente inter 8 & 9 Febr. Nam dicta distantia jam paulo amplior modo apparebat. Prout etiam die Jovis 11 Febr. vesp. hor. 9. 0. 0. factum est: nam distantia inter Saturnum & Jovem erat partium 2000, hoc est 0. 15. 12, micrometro, quæ die 8. Febr. tantum inventa est 0. 12. 10.

Adhæc conjunctionem jam esse celebratam, exinde certo constabat,

bat, quod uterque planeta cum ventre urfæ majoris non amplius, ut quidem die 8 Febr. contingebat, in linea subsisteret recta; tum etiam quod Saturnus non amplius ad orbitam Jovialium sub angulo recto commoveretur. Manifestum igitur est, etiam hanc conjunctionem magnam intermediam omnes supputatores, calculosque egregie elusisse: tum illos qui conjunctionem hanc ad diem 27 Januarii; tum etiam eos, qui ad 2 Febr. retulerunt. Sic ut certum sit, quod hæc intermedia conjunctio longe tardius; illa vero prior longe citius contigerit, quam Tabulæ revera promiserunt. Quamobrem omnimode allaborandum omnibus rerum cœlestium cultoribus, ut ab istis maximis deviationibus tabulæ astronomicæ tandem depurgentur.

Quo autem hoc ipsum eo evidentius redderetur, observationes singulis diebus subsequenter, quoties cœlum tantummodo annuit, diligentissime continuavi, non solum micrometro, sed etiam sextante, diversissimis distantis a plurimis fixis captis; verum ex iis tantummodo nonnullas micrometro acquisite hic apponam.

Mens. dies st. n.	Tempus ex altit. corr. hor. / //	Anno 1683.		Distantiæ o / //	Instru- mentum.
		Observationes Saturni & Jovis.			
Febr. 12 die Ven. vesp.	9 0 0	Dist. Satur. & Jovis capta est 2200 partium; hoc est		0 17 6	Microm.
Febr. 13 die Sat. vesp.	7 15 0	Dist. Satur. & Jovis capta est 2550 partium; hoc est		0 19 24	Microm.
Febr. 14 die Solis vesp.	6 0 0	Dist. Satur. & Jovis capta est 2900 partium; hoc est		0 22 3	Microm.
Febr. 17 die Merc. vesp.	6 0 0	Dist. Satur. & Jovis capta est 3750 partium; hoc est		0 28 30	Microm.
Febr. 20 die Satur. vesp.	9 0 0	Dist. Satur. & Jovis capta est 5250 partium; hoc est		0 30 12	Microm.

Ex his igitur continuatis observationibus satis superque liquet, cum de die in diem planetæ ab invicem magis magisque discesserint, quod conjunctio ipsa inter 8 & 9 Febr. revera jam fuerit celebrata.

Ab hoc vero tempore die 20 Febr. distantiam horum planetarum micrometro non amplius, ob nimiam eorum remotionem potui observare; nihilominus tamen singulis diebus sextante iis invigilavi: quo eorum locus postmodum cuique pateret, & ubinam, & qua die stationem celebraverint. Quas omnes suo tempore cuique sub oculos ponam, cum aliis notatu dignis observationibus, aliorumque omnium Planetarum, post II partem Machinæ meæ cœlestis obtentis.

Denique adjiciendum pariter censeo Astrophilorum gratia, quidam circa tertiam eorum conjunctionem, mense Majo observaverim: ut eo promptius eliciam, quid in Italia, Gallia & Anglia ab Amicis hocce in negotio detectum sit; & ut videas, mi Amice, Saturnum & Jovem a legibus Astronomorum, etiam tertia vice quam longissime discessisse: inprimis cum cœlum ipsum mihi hic Gedani ex voto satis annuerit. Sed solummodo ab octavo Maji incipiam, ubi primum micrometro distantias superiorum planetarum dimetiri concessum fuit.

Mens. Dies st. n.	Temp. sec. hor. amb. Hor. / //	Anno 1683.		Distantiæ. o / //	Instru- mentum.
		Observationes Saturni & Jovis			
Maji 8 die Satur. vesp.	9 6 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 4300 partium; hoc est		o 32 41	Microm.
Mai 10. die Lunæ vesp.	9 14 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 3750 partium; hoc est		o 28 30	Microm.
Maji 11 die Mart. vesp.	9 10 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 3450 partium; hoc est		o 26 13	Microm.
Maji 12. die Merc. vesp.	8 45 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 3050 partium; hoc est		o 23 10	Microm.
Maji 13 die Jovis vesp.	9 15 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2800 partium; hoc est		o 21 17	Microm.
Maji 14 die Ven. vesp.	9 45 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2550 partium; hoc est		o 19 23	Microm.
Maji 15 die Sat. vesp.	9 30 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2400 partium; hoc est		o 18 15	Microm.
Maji 16 die Solis vesp.	9 30 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2250 partium; hoc est		o 17 6	Microm.

Mens. dies st. n.	Temp. sec. hor. amb.		Anno 1683. Observationes Saturni & Jovis.	Distantiæ		Instru- mentum.
	Hor.	/ //		o	/ //	
Maji 17 die Lun. vesp.	9	40 o	Dist Saturn. & Jovis inventa est 2150 partium; hoc est	o	16 10	Microm.
Maji 18 die Mart. vesp.	10	o o	Dist. Saturn. & Jovis inventa est 2100 partium; hoc est Hac die extitit vera conjunctio	o	15 58	Microm.
Maji 20 die Jovis vesp.	11	45 o	Dist. Saturn. & Jovis inventa est 2450 partium; hoc est	o	18 37	Microm.
Maji 21 die Ven. vesp.	9	15 o	Dist. Saturn. & Jovis inventa est 2650 partium; hoc est	o	20 9	Microm.
Maji 22 die Sat. vesp.	9	20 o	Dist. Saturn. & Jovis inventa est 2900 partium; hoc est	o	22 3	Microm.
Maji 23 die Solis vesp.	9	5 o	Dist. Saturn. & Jovis inventa est 3250 partium; hoc est	o	24 43	Microm.
Maji 24 die Lun. vesp.	10	6 o	Dist. Saturn. & Jovis inventa est 3600 partium; hoc est	o	27 22	Microm.
Maji 25 die Mart. vesp.	9	30 o	Dist. Saturn. & Jovis inventa est 4000 partium; hoc est	o	30 25	Microm.
Maji 26 die Merc. vesp.	11	o o	Dist. Saturn. & Jovis inventa est 4450 partium; hoc est	o	33 50	Microm.
Maji 27 die Jovis vesp.	9	25 o	Dist. Saturn. & Jovis inventa est 4900 partium; hoc est	o	37 15	Microm.
Maji 28 die Ven. vesp.	9	56 o	Dist. Saturn. & Jovis inventa est 5325 partium; hoc est	o	40 29	Microm.

Ex quibus observationibus cuilibet nunc liquidum est, cum distantia Saturni & Jovis de die in diem continuo decreverit ad 18 Maji, & ab hac die rursus creverit, conjunctionem horum planetarum eadem ipsa die etiam accidisse, & quidem (uti ex observationibus diei 15 & 20 Maji patet) hora antemeridiana 10: quæ secundum Ephemeridum scriptores die 26 primum ingruere debuit. Sic ut hæc tertia & ultima hujus anni conjunctio magna pariter haud mediocriter tabulas eluserit; ita quidem ut citius ultra 8 integros dies revera contigerit.

De cætero, hanc ultimam conjunctionem jam celebratam, die sc. 18 Maji vesp. hor. 10 fuisse, ex eo liquet, quod Saturnus jam non amplius eo tempore ad orbitam Jovialium sub angulo versabatur recto: deinde etiam (uti ex subsequentiis dierum observationibus videre est) quod a die 18 Maji ad diem 28, quousque Micrometro distantiam Saturni & Jovis dirimere potui, continuo aucta fuit.

Ultimo notandum quoque occurrit, cum die 21 Maji vesp. inter reliquas observationes, etiam distantiam utriusque Planetæ a stella superiori in pede anteriore dextro Ursæ majoris, sextante obtinuerim, atque eadem dicta stella cum utroque Planeta in eadem simul fere recta tum constiterit linea, quod promptum sit cuilibet rerum cœlestium cultori adjudicare, an observationes meæ sextante nostro novo simul obtentæ, cum observationibus Micrometro captis omnino etiam conveniant. Sextante distantia Jovis a dicta stella erat 32 gr. 38 min. 40 sec. & Saturni 32 gr. 19 min. 45 sec. sic ut genuina utriusque Planetæ distantia extiterit 18 min. 55 sec; Micrometro vero ea ipsa distantia inventa est ea ipsa die 21 sc. Maji, 20 min. 9 sec.; Sic ut sextante obtenta 1 min. 14 sec. minor extiterit. Non est autem, mi Amice, ut existimes, hoc vel illo instrumento me aberrasse. Minime profecto: quippe Saturnus & Jupiter cum dicta stella non omnino in linea recta substiterunt; prout cuilibet ex globo & calculo patet, hincque necessario illam distantiam sextante derivatam etiam paulo minorem oportuit esse. Proinde manifestum, sextantem meum novum, etiamsi priori meo minime sit comparandus, haud esse tamen omnino contemnendum: cum satis præcise etiam Micrometro, ejusmodi subtilissimo instrumento, respondeat.

Hæc sunt, Vir honorande, quæ hac vice de tribus istis diversis conjunctionibus breviter Tibi communicare volui; fusiora suo tempore, ut dixi, expectabis. Si quid hujus generis ab aliis rerum cœlestium scrutatoribus etiam impetraveris, rogo ut ea mecum pariter communicare haud graveris. Prima occasione tibi etiam nonnullas occultationes, ab initio hujus anni currentis hucusque a me ex cœlo impetratas, cum aliis quibusdam rebus, ut puto notatu haud adeo indignis transmittam.

Dabam Gedani, A. 1683, die ipso Solstitii æstivi 21 Junii st. n. alto Sole in meridie 59. 7, quadrante quidem parvulo orich. sed tamen satis accurato.

Amice Lector, cum cupido cognoscendi, quæ circa unam alteramve harum conjunctionum visa aliis & notata fuerint, Illustri Hevelio communis fortasse sit cum cæteris cælestium rerum scrutatoribus: utrisque remperinde gratam facturos nos arbitrati sumus, publicatione observationis, Nobilissimo Dn. D. Godofredo Schulzio Wratislaviae superiori anno habitæ, nobisque sequentibus benevole descriptæ, transmissæque.

CONJUNCTIO MAGNA SATURNI ET JOVIS,

Quæ accidit mense Octobr. 1682.

ANno 1682 die 23 Octobr. st. n. post plures noctes intempestas, mane hora $5\frac{1}{2}$ cœlo sereno, vidi Saturnum & Jovem sibi invicem adeo appropinquasse, ut nudo oculo ægre discerni possent. Per tubum spectatis, simul se fixa quædam oculò ingerebat, quam ψ Leonis apud Bayerum esse, pro comperto habebam. Constituebat vero fixa cum Planetis triangulum scalenum, obtusangulum ad Jovem, infra lineam ψH (tubus enim invertit) existentem. Perpendiculum ex Jove in lineam ψH demissum, eam ita dividebat, ut portio inter perpendiculum & Saturnum esset partium ejusmodi trium, qualium portio inter perpendiculum & ψ erat quatuor. Aliud vero perpendiculum, ex ψ demissum ad lineam HZ mente prolongatam, erat fere semissis distantia Jovis a Saturno.

Die 24 Octobr. st. n. mane hora $2\frac{1}{2}$ inter nubes dehiscentes aliquandiu rursus Planetas hosce contemplari licebat. Erant cum fixa ψ fere in eadem linea recta, Jovis centro tantillum infra lineam ψH existente, ut margine superiori Jupiter hanc quasi tangeret. Distantia Jovis a Saturno ad distantiam ψZ rursus erat ut 3 ad 4.

Die 25 Octobr. mane hora $2\frac{1}{2}$ rursus Saturnus, Jupiter, & ψ efficiebant triangulum scalenum obtusangulum ad Jovem, jam supra lineam ψH existentem. Distabat Jupiter a Saturno tribus talismodi partibus, qualium quatuor emettebantur lineam ψZ & perpendiculum ex Jove in lineam ψH demissum æquabat unam istiusmodi partem. Porro distantia ψH tanto superabat diametrum, sive distantiam extremorum cornuum Lunæ, nuper ad-

modum

modum prætergressæ, quanta est distantia *montis Audi*, a monte *Porphyrite* Linea ψ ζ erat fere horizonti parallela.

Ex his colligo, conjunctionem visam accidisse die antecedente, hora matutina tertia præter propter. Nam cum Jupiter hora $2\frac{1}{2}$ distiterit una sui semidiametro a linea ψ ζ , quæ juxta *Hevelium* est 9 sec. circiter; Motus autem horarius Jovis tunc temporis fuerit fere 18 secundorum; liquet, ipsam centrorum conjunctionem trium istorum corporum coelestium accidisse ipsa h. 3, quam libens spectassem, si nubes densæ cælum paulo post observationem institutam non penitus texissent.

MAUROCENA MEGALOPREPEIA, SEU

Mauroceniadum Fastorum libri decem, in quibus

Gentile Serenissima Domus Maurocena hypomnema collectum

ab Antonio de Grassis, J. U. D. Archipresbytero Canonico

Cathedralis Clodiensis, Academico

Dodoneo.

Venetiis, anno 1682, in 8.

Quemadmodum Serenissima Venetorum respublica millenarii ævi firmitate supra tria propemodum jam gaudet secula, ita tam vetustis hodieq; suffulta est familiis, ut ortum splendoremq; suum a summotis longe ætatibus, imo ab ipsis urbis incunabulis non difficulter possint arcessere. Has inter cum *Maurocena Domus* in hunc usq; diem tanquam pulcherrimam Orionis sidus effulgeat, Autor ob Mæcenates in ea repertos, Poetæ epici suscepit partes, & decem libris *Maurocenorum* res præclarissimas, easq; non sacras tantum, sed & in toga & sago gestas percensuit. Originem horum ab antiquissimis deducit temporibus, a *Maroniana* videlicet *Virgiliorum* familia, quæ Mantuæ ad annum usq; C. N. 414 floruisse, & postea, cum Attila, Hunnorum Rex, per Italiam ferro & flammis late grassaretur, Patavinorum exemplo, in insulas & æstuaria maris Adriatici recepisse se dicitur. Hæc cum Romana non minus, quam Mantuana nobilitate fuerit conspicua, Tribunatum indepta est inter Electores XII, seu inter electrices familias primi ducis Anaphesti, honoribusq; postdeinceps ac dignitatibus in Veneta Republica summis, iisque qua Ec-

clesiasticis, qua Politicis, eminebat. Protulit enim hæc Maurocena
 Domus anno 764 Mauritium, ducem Venetorum VII, a quo *Mauri-*
cina, & tandem Maurocena, cum *Maronia* alias vetusto agnomine
 audiret, appellari cœpit, & anno 768 *Johannem*, ducem VIII, *Mau-*
ritii filium, *Dominicū* item *Maurocenum*, ducem XXXVIII anno 1148,
 & *Marinum Maurocenum*, ducem XLV anno 1298. Protulit etiam
Thomam Maurocenum, patriarcham Venetum I, & *Johannem Mau-*
rocenum, patriarcham XV, præter tres Cardinales, tres Episcopos
 Venetos, archiepiscopatum videlicet antegressos, totque Episco-
 pos alios diversis in locis constitutos. Dedit etiam reipublicæ Ve-
 netæ imperatores bellicos, senatores, divi Marci procuratores, le-
 gatosq; ad reges longe splendidissimos, quorū omnium res domi fo-
 risq; gestas cum heroico versu exposuisset Autor, tandem suæ quoq;
 ætatis *Maurocenos* illustrissimos refert, justisque exornat laudibus,
 triumviros inprimis adhuc superstites, & divi Marci procuratores,
Franciscum Maurocenum, equitem, *Angelum Maurocenum*, comitem
 S. Annæ, & *Johannem Maurocenum*, equitem, qui & libris VIII, IX &
 X, imo toto hoc poemate mirifice celebratur. Fastos hosce *Mauroce-*
niadas, ut vocantur, excipit inscriptio, seu, ut Autor appellat, *elogi-*
um paradigmaticum in triumviros jam laudatos seu *Maurocenos* ho-
 diernos, & *epigrammata* in præstantissimos aliquot *Maurocenos*, una
 cum indice, in quo & obscuriora carminis exponuntur verba, &
 Mauroceni vetustiores primum, dein & recentiores secundum al-
 phabeticum ordinem, adjunctis dignitatibus eorum atque officiis,
 recensentur. Institutum Autoris hujusce optimum est, & utroque,
 quod ajunt, pollice dilaudandum. Neque enim committendum te-
 mere est, ut tot illustrium ex *Domo Maurocena* heroum res cedro di-
 gnæ silentii veluti cineribus insepeliantur. Optandum autem omni-
 no esset, ut illustrissima hæc gens *Maurocena*, seu ut olim dicta est,
Maronina in Maronem aliquem virtutibus meritisque suis dignum
 incidisset; cujus versibus latinissimo ævo scriptis nec fecis aliquid
 barbaræ adpersum, nec verba ingesta esse constat in dimensionem
 syllabarum, legesque alias metricas impingentia. Sed de eo alii vi-
 derint. Neque enim instituti nostri morisque est, censoriam in Acta
 Eruditorum stringere virgulam, quippe qui recensitores, haud cen-
 sores nos profitemur.

TRAITE' DE L' ORGANE DE L' OUIE,
 contenant la structure, les Usages & les Maladies de
 toutes les parties de l' Oeille, Par M. DU VERNET, de l'
 Academie Royale des Sciences, Conseiller, Medecin Ordi-
 naire du Roy & Professeur &c.

A Paris, chez Estienne Michalet, 1683, in 12.

id est,

Tractatus de Auditus organo, structuram, usus & affectus
 cunctarum auris partium complectens.

Auctore Dn. du Verney &c.

INter illa hominis membra, quorum accuratior cognitio Anato-
 micos hactenus fugit, merito referendum auditus organum, utpo-
 te intra ossium solidiorum cavernas maxime reconditum. Hujus
 descriptionem in se suscepit Dominus Verney, præstititque tali soler-
 tia ac dexteritate, qualem forsan nullus ante eum hac in parte adhi-
 buit, qualemque ipsius inventum circa *musculos binos internæ bruto-
 rum palpebræ*, atque observationes circa *partes nutritioni dicatas* (de
 quibus *Ephemerid. Gallor. ann. 1678 n. 27 & 30 videndæ*) testantur, &
 a qua non tantum tractatum *de Organo tactus*, ad quem in præsentī
 scripto Lectorem remittit, sed *Anatomen quoque oculi accuratiorem*,
 item *de motu ventriculi ad digestionem*, in aliis æque animalibus, ac
 in pennatis faciente, meditationes (quibus eum nunc vacare ami-
 corum literæ perhibent) nobis pollicemur.

Scriptum hoc in tres partes dividit, quarum prior auris tam ex-
 ternæ quam internæ conformationem singulari studio explicat; Al-
 tera physiologiam seu usum cunctarum ejus partium integrantium
 rimatur; Tertia demum harum pathologiam atq; therapeiam com-
 plectitur; cunctæ tamen varietate & nobilitate argumentorum ab-
 undant. Ita v. g. ceruminum, quæ veteres immediate a cerebro, re-
 centiores nonnulli ab auris arteriis deponi asserunt, productioni in-
 servientes primus monstrat glandulas, tunicæ meatus auditorii sub-
 stratas, & vas excretoriis instructas. In Aquæductu Fallopii, qui
 ex cavitate tympani ad extremum palati, circa narium basin abit, ut
 & in ossiculis quatuor auditus describendis, aliis pariter scriptoribus

accuratior est. Musculorum auriculæ externæ, quos communiter quatuor numerant, duos tantum; internæ, cui duos tantum alias concedunt, tres enumerat: horum posteriorum binos malleo, stapedi tertium assignat, cunctos vero pone tympani membranam collocat; secus ac ab aliis professoribus hætenus factum. Ratione nervi auditorii varia exponit, a Willisio, accuratiori alias Neurologiæ interprete haud annotata, & quidem hujus æque portionis mollioris ac durioris; item nervuli, qui tympani membranæ, instar chordæ, subtenditur, quem non auditorii, ut communis fert sententia, sed quinti paris propaginem ait. Præterea auriculæ & meatui auditorio surculum nerveum a secundo (non a primo, prout Willisius putat) vertebrali pari implantari ostendit: ulteriorem item nervi auditorii, postquam auriculâ deseruit, ad partes vicinas diramationem, majori, quam hætenus factum, cura delineat. Qua occasione iterum Willisium notat, qui interveniente communi surculo hunc cum conjugationis octavæ seu vagæ nervo inosculari, affirmat; autopsiam in homine contrariâ adducens, utut in brutis phænomenon hoc admittat. Quibus absolutis differentias quasdam aurium, fœtus nimirum ac adultioris, recenset, sc. portionem meatus auditorii in hoc ossea, in illo membranea duntaxat substantia gaudere; annulumque quendam osseum huic ipsi subjici, annorum tractu cum eodem coalescentem: Aquæductum Fallopii plane membraneum esse; ac tympani pelliculæ aliam adhuc membranam, (a Kerckringio jamdum visam) prætendi sustinet.

In parte hujus scripti altera, multum Mariotto se debere, ingenue professus Autor, Musculos auriculæ asserit concham ejus contrahere ac dilatare; auris internæ duos, malleo implantatos, membranam tympani tendere ac laxare; tertium, mediante stapede, pelliculam, foramini ovali dicatam, contrahere, motus tamen sui instinctus non a voluntate, sed objectorum diversitate, recipientes: Canalem ad palatum terminatum tympani cavitati aerem, per nares attractû advehere suspicatur; organum vero auditus immediatum & proximum labyrinthum pronunciat. Ex anastomosi nervi auditorii durioris, cum nervis quinti & vertebralis secundi paris, variorû phænomenorû animalium ætiologias declarat; v. g. cur auditam vocem imitari conemur; cur homines pariter ac alites se motu ad cantandum excitent; & cur a nativitate surdi necessario simul muti existant?

Pars tertia affectus sensorii hujus eorumque remedia prolixè ostendit, secundum ordinem, parte prima observatum: primo nempe differendo de pathematis auris externæ; hinc de morbis membranæ tympani, tympani ipsius, nervi &c. diversis observationibus hæc illustrans, materiam vero de tinnitu aurium per diversam a communi hypothesein explicans.

Quoniam vero iconismis sedecim, ad declaranda phænomena anatomica facientibus, Dn. Verney quandam baseos cerebri humani a vasis sanguiferis liberatæ, figuram adjecit, in qua nonnulla a figuris & textu *Willisiana Cerebri & Nervorum anatomie* aliena sistit, TAB. VIII. eam inserere hic operæ pretium duximus: quis horum typorum archetypo magis conformis existat, Lector benevolus dijudicet. Sunt autem AA prora cerebri; BB cerebellum; CC locus, ubi cerebri illa portio, quam Willisius posteriorem hujus limbum vocat, in uno latere est rescissa, quod in altero latere simili modo concipi debet; DD corpora striata, seu, ut alii vocant, tubulata, quæ principia medullæ oblongatæ existunt; EE thalami nervorum optidorum; F medulla oblongata, cujus crura duo hic coeunt, quamvis Willisius ea distincta & ab invicem dehiscencia docuerit; G protuberantia annularis; HH primum par nervorum, seu olfactorium, ortum trahens ex basi corporum striatorum, per fibram quandam medullarem hh, & ubi prope nervos opticos incurvatur, crassescens; II nervi optici, aut secundum nervorum par, prout ab origine sua ad egressum usque e cranio conspicitur; KK tertium nervorum par, dictum oculorum motorium; LL quartum seu patheticum; MM quintum; NN sextum; OO auditorium, quod septimum constituit, divisumque in exortu cernitur in duos ramos, quorum major & superior mollior est; PP nervi octavi paris, emanantes ex medulla, sub eminentiis yy notatis; QQ nonum par, in uno saltem latere expressum, &, ne obscurior redderetur figura, reclinatum; notato in altero tantum ejus exortu; RR decimum medullæ oblongatæ par, quod Willisius cum primo vertebrali confudit; S medulla ad ingressum in vertebrae discissa; TT nervi duo, qui ex spinali medulla intra vertebrae cervicis prodeunt & ad calvarium ascendunt, ut nervis octavi paris combinentur; U infundibulum; xx duæ eminentiæ medullares, quas Willisius glandulas credidit; yy itidè duæ eminentiæ medullares, olivæ figuram habentes.

tes, quas idem scriptor corpora pyramidalia vocavit; 22 duæ exiguæ fibrillæ, ex medulla oblongata emanantes, & nervis spinæ; ad octavum par inclinantibus, insertæ: quæ in singulis lateribus interdum duplices aut triplices cernuntur.

NOVUM LAMPADIS GENUS COMMUNICATUM a Dn. Johanne Christophoro Sturmio, Math. Professore Altorfino:

In literis Lipsiam mense Junio 1683 missis.

PAraveram antehac duplex clepsydræ ἀπομάτῃς genus, quorum alterum sua quasi sponte per intervalla fundit aquas, jucundo, nec invisio tamen ante spectaculo: alterum antehac nunquam, quod sciam, visum ad nutum & adstantium jussa fluxum aquarum continuat & intercipit, utrumque in *parte secunda Collegii experimentalis* describendum, & ad causas suas reducendum. Prius autem illud non ante mihi (quod facile tamen poterat ac debebat) occasionem suggessit novæ lampadis parandæ (quam κλεψέλαιον haud incongrue appello) quam ista de Boyliana lampade in Actis vestris perlegissem. Tum vero in mentem statim venit ea forma, quam hic describo, effectu sperato quoque interim comprobata.

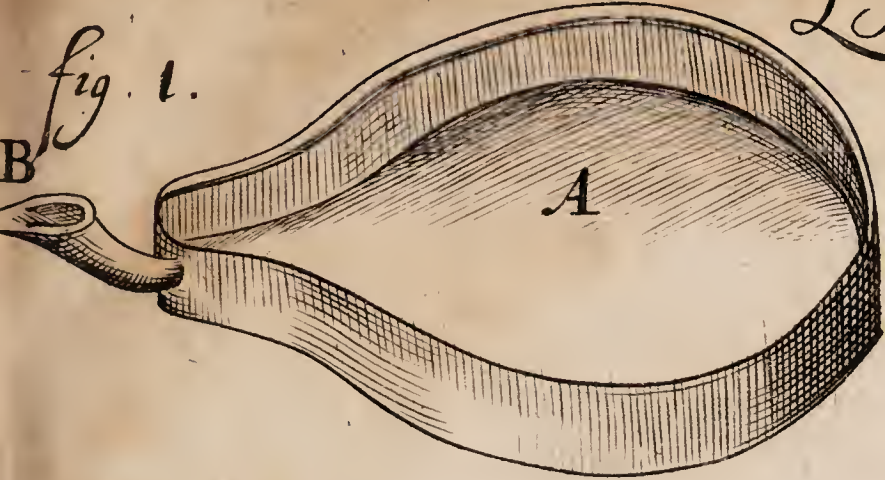
TAB. IX.

Partes ejus duæ sunt: una lampas ipsa A, suo rostro B, pro capiendo ellychnio vulgariter constructa: altera vasculum, pro oleo sensim in lampadem effundendo, quod insimul operculi vicem subit. Vasculum C superne clausum, & subtus ad fundum plurimis foraminulis instar clepsydræ pertusum, in fundi medio ad ferruminatum habet tubulum paulo laxiorem EDF, ita ut circa E superiora vasculi non attingat, & circa F intra connexum lampadis operculum (quod 4 foraminibus grandiusculis hiat) ad quartam circiter digiti partem promineat, orificio ad libellam & parallelum cum operculo situm juste complanato. Per hoc ipsum orificium F, inverso vasculo oleum citra sollicitam cautelam infunditur, & cum repletum istud fuerit, ac orificium F admoto digito clausum, in debitum iterum situm convertitur, & remoto inferne digito, lampadi subito imponitur, uncinulisque suis operculo affixis firmatur, ut integra κλεψέλαις forma prodeat ea, quam

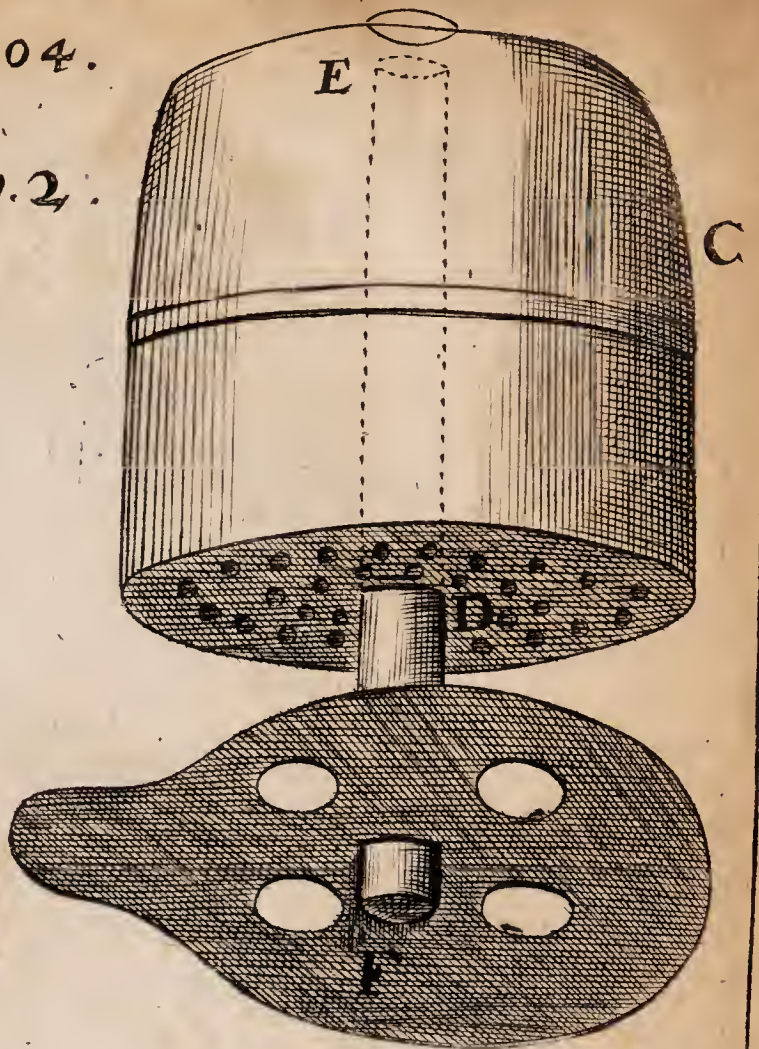
Fig.

TAB. IX. *Ad A. 1623 pag. 304.*

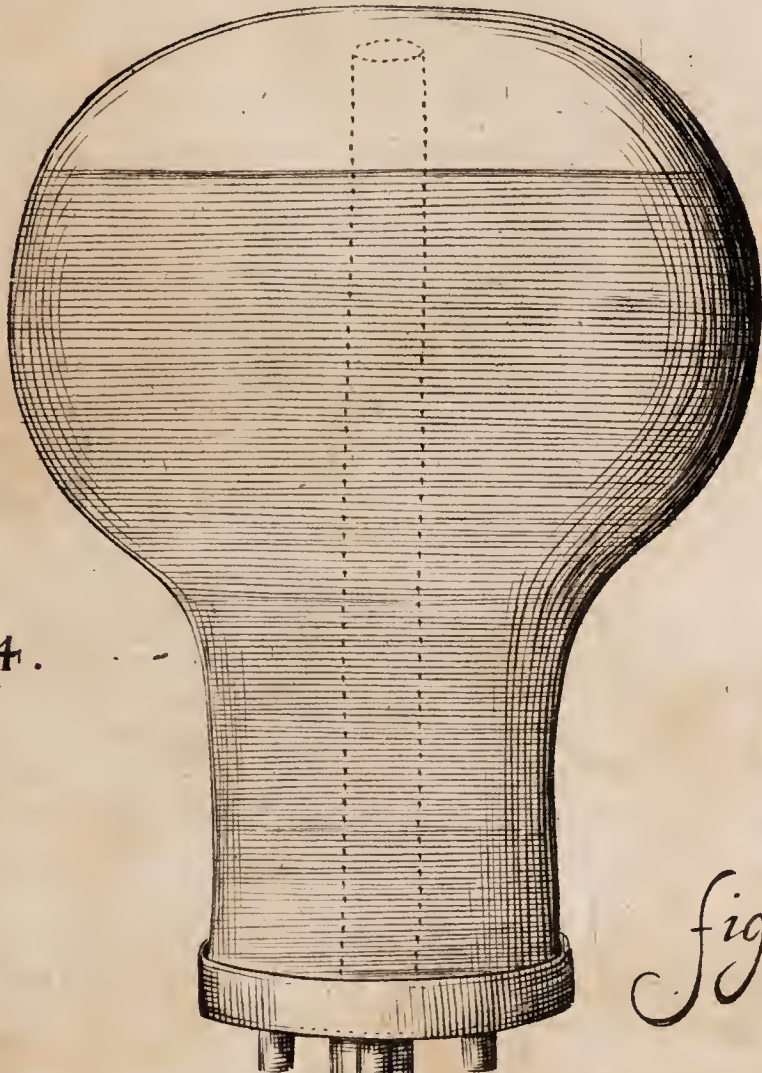
fig. 1.

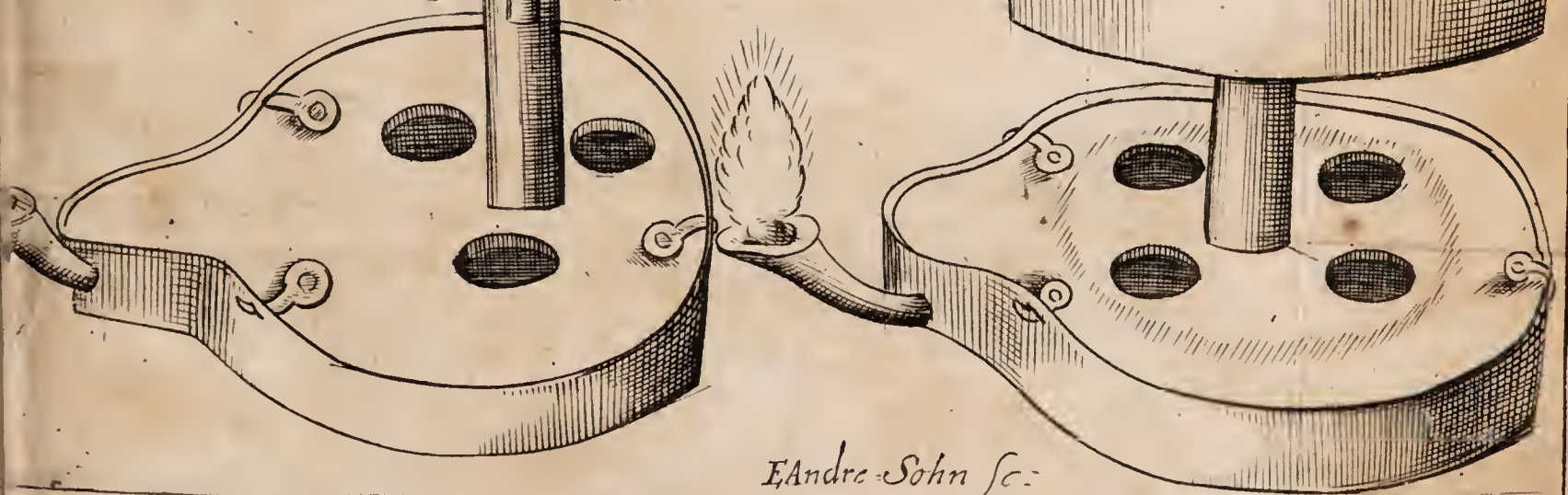
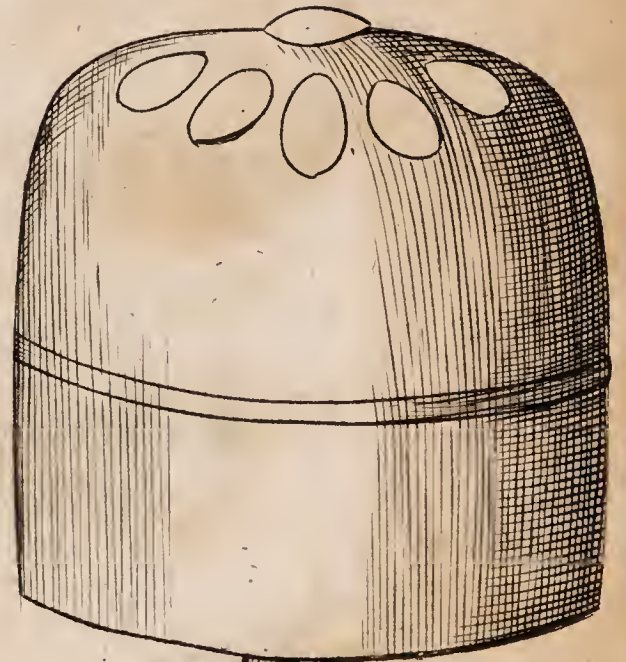
fig. 2.

fig. 4.

fig. 3.

E. Andre Sohn sc.

Fig. III exhibet. In hoc autem, minus operoso, credo, quam est ullus alius, lampadis apparatus, sequentia eveniunt.

I per fundi D, pertusi licet, foraminula nihil olei effluit, quamdiu digito inferum orificium clausum manet, & aeri externo ingressus denegatur.

II remoto vero digito (quod ante fieri non debet, quam operculum lampadi proxime immineat) oleum ab ingresso per tubulum EE aere fundi foraminulis filatim expressum, per operculi grandiores aperturas in lampadis internam cavitatem colligitur, usque dum orificium tubuli F suprema sua superficie attingat. Tum vero

III quod aer porro subingredi & in vasculum per tubulum ab oleo jam clausum eniti non possit, sistitur fluxus olei, deinceps ab accenso ad B ellychnio paulatim absumendi.

IV Absumtum vero hoc in tantum si fuerit, ut ejus suprema superficies orificium tubuli inferum F non amplius attingat, aer, per operculi foramina libero gaudens accessu, in tubulum reclusum subito se insinuat, & ad superiora enixus tantum olei rursus exprimit, quantum ad occludendum infra tubulum iterum sufficiat: idemque per vices postea fit tam diu, donec vasculum C exhaustum fuerit. Hoc vero uncinulis operculi reductis a lampade removeri, denuo repleri, & reponi tandem commode potest, lampadis flamma interim nec extincta, nec ullo modo turbata.

V Quandoquidem autem experimento edoctus notavi, propter insensibilia fere olei ab igne absumendi decrementsa, non nisi paucissimum aerem singulis vicibus admitti, pauculasque olei guttulas ab eodem exprimi, cum clepsydra *αὐτοματὸς* ex defluxu aquæ inferioris admodum sensibili per grandius aliquod foramen multum aeris simul admittat, & consequenter majorem aquæ copiam per fundi foramina effundat; in clesylæi fundo non adeo necessariam deprehendi foraminulorum multitudinem, quin 3 aut 4 angusticaniculi, foraminibus operculi exacte respondentes sufficiant: quo casu lampadis infernæ minor & tractabilior capacitas abunde sufficeret, sordiumq; minus metuendum foret, & vas supernum (quod vitreum haut incommode esse posset, & capsulæ metallicæ DE decenter adferruminatū, ut olei in ipso defectus in oculos facilius incurreret) arbitrariæ amplitudinis ac tantæ fieri posset, quæ lampadi sustentandæ per menses aliquot continuos sufficeret. (Vide Fig. IV)

TRAITE' DE LA RAISON HUMAINE,

traduit de L' Anglois,

id est,

Tractatus de ratione humana, ex Anglico versus, addita præfatione, in qua Autoris sententia plurimis auctoritatibus defenditur.

Amstelodami, 1682, in 12.

TRactatus hic, ejusq; prolixa, & ab alio, ut videtur, autore præmissa præfatio, si scopus spectetur, mitius judicium admittit. Agit enim, quod Theologi & Politici, diversarum licet partium, sæpe egerunt, improbando rigorem, quo principes, sacerdotum plerumque impulsu, adversus dissentientes in religione utuntur, & elidit axioma Hobbessii, qui religionem arbitrio magistratus subjicit. Sed periculosa est argumentatio, & principio fidei, sive id unice (quod nostrates faciunt Ecclesiæ) a sacris literis, sive ut aliis placet, simul a traditione petatur, adversa. Præsupponunt enim tractatus & præfationis autores, rationem humanam nec corruptam nec obscuram esse, sed satis validam & illuminatam ad salutis æternæ viam obtinendam. Quamvis vero inter media instruendæ rationis non videantur rejicere revelationem divinam in sacris literis, neque negent, Christum esse mediatorem, per quem salvemur: nolunt tamen quemquam pro damnando haberi, qui mysterium Christianismi non perceperit, neque adhibita summa diligentia animum ad credenda, quæ Scriptura proponit, inducere queat, dummodo veritatem serio quærat, & sancte vivat, evitando vitia, quæ natura & recta ratio improbat. Religionem inde exstruunt universalem, ex universali rationis principio, ex quo vere divinum lumen, etiam sine auxiliis gratiæ, satisque aptum ad cognoscendum & colendum Deum deducunt, tantamque de clementia Dei spem faciunt, ut Origenis errorem de salute dæmonum non rejiciant, imo Deo diversitatem religionum placere putent, ad eove nec Turcis, nec idololâtris, nec ipsis atheis cœlum claudant: esse enim unicam ad salutem viam per virtutem, licet in plures semitas dissectam, quarum una altera sit expeditior. Et Christianam quidem doctrinam aliis præferunt, sed meritum Christi absque prædicatione

tionem verbi & sacramentorum usu, a Deo omnibus applicari posse statuunt; neque aliam damnationis causam agnoscunt, quam vitam carnalem. Opinionem suam inde potissimum firmare annuntiantur, quod non aliter nisi per rationem, sive syllogismum, religio percipi, neque quisquam a sententia sua, nisi per oppositas rationes dimoveri possit. Sic medium apprehendendi principii, cum ipso principio confundunt, ut difficile non sit futurum Viris Theologis, assertum hoc, fundamenta religionis aperte convellens, solidis rationibus confutare.

DIVINUM AC IMMOBILE S. PETRI APOSTOLORUM PRINCIPIS, CIRCA OMNIUM SUB CÆLO FIDELIUM AD ROMANAM EJUS CATHEDRAM APPELLATIONES, ADVERSUM PROFANAS HODIE VOCUM NOVITATES ASSERTUM PRIVILEGIUM, PER FR. CHRISTIANUM LUPUM IPRESEM, IN ALMA LOVANIENSI UNIVERSITATE SACRÆ THEOLOGIAE DOCTOREM, AC PROFESSOREM PRIMARIUM ET REGIUM, EREMITARUM S. AUGUSTINI NUPEP PRIOREM PROVINCIALEM,

Moguntia, 1681, in 4.

CHRISTIANUS Lupus, cujus vitam Josephus Sabatinus Ravennas Vaticanæ bibliothecæ præfectus literis consignavit, anno 1612 Ipræ natus & decimo quinto ætatis anno Augustini familiæ adscriptus, cum in Coloniensi primum cœnobio philosophiæ aliis tradendæ præpositus fuisset, hinc a Superioribus ad altiora studia Lovanium, & Duacum, iterumque Lovaniū evocatus, ingenio suo & industria magnum sibi nomen comparavit. Sed ut Magistralem lauream & Doctoratus insignia, quibus A. 1653 decoratus est, serius quam ambierat, obtineret, eorum invidia, qui ipsum apud Innocentii X Apocrisarium Jansenismi arguerant, effecit. Quæ certamina cum postea recruduissent, Lupus noster ab Innocentii successore Alexandro VII Romam accersitus, ibiq; cum doctrinæ suæ rationē reddidisset, ac suum Romanæ sedi obsequiū probasset, per quinquenniū versatus, ac ab Aulæ Pontificiæ proceribus ipsoq; Pontifice honeste habitus, Lucæ Holstenio aliisq; viris doctrina illustribus familiariter

convixit, & celeberrimas urbis bibliothecas diligenter perlustravit. Neq; minus honorifica ipsi fuit altera, quã una cum aliis Theologi-
cæ Facultatis legatis, ob turbas a maleferiatis quibusdam Casuistis in
Theologia morali motas, provecta jam ætate in se suscepit, Roma-
na peregrinatio. Nam & magnus Hetruriæ dux Cosmus III, qui
ipsum, cum Florentiam transfiret, amplissimis stipendiis per viros
celeberrimos Magliabecum & Norisium oblatis, sibi auctorari con-
cupivit, & serenissima Sueciæ Regina, & eminentissimi R. E. Cardi-
nales cum Pontifice suo Innocentio XI, eruditionem ejus admiran-
tes nihil omiserunt, quo affectum suum & benevolam erga ipsum vo-
luntatem declarare possent. Tandem confectis, ob quæ Romam ve-
nerat negotiis, ægre dimissus, anno 1679 in Belgium suum rediit, &
paulo post Professoris Primarii dignitatem impetravit. Sed ea diu
haud gavissus est, siquidem anno 1681 septuagesimum ætatis annum
jam ingressus vivis excessit, cum *variorum opusculorum* tomos duos,
*notarum, scholiorum & dissertationum in canones & decreta concilio-
rum generalium & provincialium, a decretis concilii Niceni usque ad
concilia a Gregorio VII habita* tomos quinque, *notas & scholia ad Tertul-
liani librum de præscriptionibus*, aliaque ingenii monumenta reliquis-
set. Nam in extremis vitæ metis, ut adproperantia, quæ animo præ-
sagiabat, fata anteverteret, aliquot diversi argumenti voluminibus
simul edendis acriter incubuit, e quibus *variorum Patrum epistolæ ad
Ephesinum concilium spectantes*, e Cassionensi codice descriptæ, & *no-
te* in istas epistolas, item *Thomæ Cantuariensis vita & epistolæ*, autore
suo, quibus vitam debent, non amplius vivente, lucem aspexerunt.
Sed posthumos illos Lupi fœtus ad proximum, Deo volente, men-
sem reservamus.

Præsens opus de S. Petri privilegio Moguntia, si titulo fides adhi-
benda, quidem impressum, sed Romæ, ipso Petro (scilicet) quasi
præsente elucubratum quantum attinet, occasionem illi dedit *Pa-
schasius Quesnellus*, congregationis oratorii Domini Jesu apud Pari-
sienses Presbyter, qui paucis abhinc annis Leonis Magni opera notis
suis atq; dissertationibus illustravit. Cum enim is in causa Hilarii
Arelatensis discutienda, Leonem Magnum nimio sedis suæ amplifi-
candæ studio contra canones & synodorum provincialiũ jura præ-
varicatum, potestatem insuper Romani Episcopi suburbicariis limi-
tibus

tibus circumscriptam, & non modo a Gallicanis synodis ante Hilarii tempora nullas omnino appellationes ad Romanæ ecclesiæ tribunal delatas, verum etiam Afrorum & orientalium patrum ecclesiastica judicia appellationis jure nunquam a Romanis Episcopis retractata fuisse asserat, illustrissimus Augustinus Favoriti ac alii Pontificiæ monarchiæ patroni Romanorum censorum virgula haud contenti, Lupum irritarunt, ut adversus Quesnellium calamum distringeret, & appellationes Romanæ sedis, non Osi Cordubensis & Sardicensis concilii haud recte intellecti commentum, ut Quesnelio visum fuerat, sed divinitus Romanæ cathedræ concessum & perpetuo ecclesiæ usu roboratum privilegium esse, collectis omnibus ingenii sui viribus demonstrare conaretur.

Exorsus igitur *Dissert. 1.* a Gallicis Ecclesiis, & Chelidonii, ab Hilarii Arelat. & provincialis, quæ ipsum exauctoravit, synodi sententia Romam appellantis negotio, non Leonem sed Hilarium dignitatis suæ & debitæ modestiæ limites excessisse probare nititur, & id ubiq; agit, ut appellationes hujusmodi jam inde a primis nascentis Ecclesiæ incunabulis apud Gallos viguisse, conquisitis undiq; testimoniis lectoribus suis persuadere possit. Quod dum facit, omniaq; sententiæ suæ obstacula remove contendit, non solum cum *Quesnelio* congreditur, verum etiam ea, quæ *Johannes Gerbius* Doctor Parisiensis, Socius Sorbonicus & Regius eloquentiæ Professor, in dissertatione sua *de majoribus causis* circa appellationes istas annotavit, ad examen revocat, in primis vero fonti, ex quo Quesnellium rivulos suos deduxisse animadvertenterat, obstruendo, hoc est, evertendis *Petri de Marca* Parisiensis quondam Archiepiscopi, cui consensum cum Leone Acridensi, acerrimo Latinæ Ecclesiæ adversario, invidiose exprobrat, fundamentis, libro sexto & septimo celeberrimi operis de concordia sacerdotii cum imperio contentis, aliquot capita insumit.

A Gallicanis Romanæ sedis appellationibus *Dissert. 2.* ad Africanas transit, ac primum de Africanæ Ecclesiæ diœcesi & hierarchia, & potestate sacrarum apud Afros ordinationū, & in specie de Carthaginensis ecclesiæ primatu ejusq; variis prærogativis, & Donatistarum in hanc Africæ metropolin injuriis multa disserit. Deinde, siquidem Leo IX inter alias Carthaginensis primatis dignitates hanc etiam recenset, quod solus ab apostoli sede pallium acceperit, per hanc

occasionem prolixa digressionem iterum contra *Petrum de Marca*, & deinde contra novellum aliquem scriptorem, qui *Diurno Romana ecclesie* libro notas & appendicis loco dissertationem de pallio cum duabus aliis dissertationibus adjecit, de pallii episcopalis antiquitate, origine, forma atque usu disputat, eosdemque variorum in hac controversia errorum arguit. Hinc ad Africanarum synodorum sextuplicem differentiam earumque formam & auctoritatem, & episcopalia Africanæ Ecclesiæ judicia descendit, & tandem his fundamentis jactis, Afrorum appellationes ad Romanum Episcopum probandas suscipit, quid post Photium aliosque Græci schismatis fautores, item Calvinum, M. Antonium de Dominis, Petrum de Marca, Stephanum Baluzium & alios, Quesnellus de his appellationibus statuat, exponit, & adducta pro sua sententia Cypriani, Optati, Augustini & Leonis magni testimonia, ab adversariorum exceptionibus vindicare allaborat.

Cum vero maxime sibi adversari deprehenderet, quod Apiarii Siccensis Presbyteri, ab Episcopo suo Urbano & provinciali synodo excommunicati, transmarinam appellationem, a Zosimo quidem, Bonifacio, & Cœlestino Romanis Episcopis susceptam, & per legatos suos sub prætextu Nicenorum canonum non sine falsi crimine propugnatam, sed ab Africanis patribus rejectam & constanter repudiatam fuisse constet, in totum illud negotium prolixius inquirat, nec gesta circa Apiarium spuria aut commentitia pronunciat, quod *Marcus Antonius Capellus* in suo de Romanis Afrorum appellationibus opusculo fecerat; interim tamen quæsitis variis effugiis, Bellarmini, Baronii, Perronii & aliorum Ecclesiæ Romanæ promachorum vestigiis insistens, modo inter ipsam appellationum substantiam, de qua Afros inter & Romanos nullam unquam litem fuisse contendit, & inter modum easdem prosequendi; modo inter inferiores clericos, quibus ante Gregorii magni ætatem appellationes Romanas non semper licuisse concedit, & inter Episcopos distinguit.

Tres reliquæ dissertationes de Hæresiarchæ *Eutychetis*, *Flaviani* Episcopi Constantinopolitani, *Theodoret* Cyrensis aliorumque Orientalium Patrum appellationibus eadem methodo agunt. Magnum vero & chartæ & laboris compendium fecisset Lupus, si ejus, quod jactat, privilegii instrumentum producere potuisset.

*LES CESARS INVITE'S A LA TABLE DES DIEUX: Satyre ingenieuse sur la conduite des Empe-
reurs Romains ecrite en Grec en forme de dialogue, par l'Em-
pereur Julien surnommé l' Apostate, & traduit en langue
Françoise par M. P. Moret, avec des Remarques
historiques.*

A Paris, 1682, in 12.

id est,

*Cæsares ad convivium Deorum invitati: Satyra in
Romanos Imperatores Græce scripta in modum dialogi a Ju-
liano Imp. cognomento Apostata; in Gallicam linguam
tracta a P. Moreto, adjectis annotationibus
historicis.*

Parisiis 1682, in 12.

ET si fidei religionisque Christianæ desertor turpissimus infensissi-
musque hostis Julianus esset, omni tamen doctrinæ genere ex-
celluit; vitæque suæ & morum acerrimus censor, bellorum etiam
in Germanos & Persas magna cum celeritate nec minori felicitate
confectorum gloria inclytus, eam laudem apud posteros meruit, ut,
quod paucis contigit, & armis strenuus, & vita integer, & literarum
studiis excellens noscatur: cum quæ singuli Imperatores partitim
præclara habuerant, ea unus hic animo & factis sit complexus uni-
versa. Igitur cum virtutibus maximis animum parem gereret,
& laudes cæterorum Imperatorum, ipsius etiam Constantini ma-
gni, superaret (quod adversus Patres ipsi iniquiores asseruit Pe-
trus Cunæus, ringente Petavio) inique tulit eorum vitia, nec co-
hibuit calamum, quin istum in perversos mores & temeraria fa-
cta priorum Imperatorum stringeret. Hinc natus liber, quem
Cæsarum nomine insignivit, quod eorum, qui ante se Romanis im-
peritaverant vitia insectaretur. Hic cum elegantia dictionis,
& arguta dicacitate, rerumque varietate insignis, reliqua vel Græ-
corum vel ipsius etiam Juliani scripta superaret, e Græco sermo-
ne in Latinum a Carolo Cantoclario Gallo, & Petro Cunæo Belga
olim translatus est. Superioribus quoque annis dignum eundem
censuit

cenfuit doctiffimus vir Ezechiel Spanhemius, quem in Gallicum habitum indueret, & cum prolixis eruditiffimisq; Observationibus criticis Heidelbergæ anno 1666 in publicum emitteret. Sed nativum linguæ Gallicæ decus a Germano, docto licet, homine vix fatis expreffum, rectius fe affecuturum existimans Moretus Gallus, Spanhemiana editione, de qua non confiterat, cum Gallice loqui Cæfares Julianos doceret, a proposito versionem fuam edendi non paffus eft fe dimoveri: eamque præmiſſa Juliani vita, cum brevibus annotationibus historicis, quibus quæ de Imperatoribus Julianus memorat illuſtrantur, publicæ luci expoſuit.

DU BONHEUR ET DU MALHEUR DU MARIAGE, par le Sr. de Mainville, Eſcyer.

a Paris, 1683, in 12.

id eſt,

Fortuna & infortunium matrimonii, expoſita a Manuvillio, Equite.

Parifiis, 1683, in 12.

ARduum & ancipitis deliberationis negotium ſuſcipere eum, qui a matrimonium inire conſtituit, a quo univerſæ vitæ fortuna pendet, & vel bona vel adverſa naſcitur, in aperto eſt. Quid expendendum igitur prius & reputandū ſit iis, qui ſe pelago huic committere cupiunt, *tribus & triginta epiftolis* auctor expoſuit: quas ad nobilem viduam, num ad ſecunda vota tranſeundum, animo ſecum deliberantem ſcripſit. In his commoda & incommoda, quæ ex matrimonio naſci, vel in eo accidere poſſunt, eleganter oſtendit, prudenter expendit, ejusque vel ineundi vel omittendi rationes exponit, & gerendi conſilia fideliter præbet. Ambitionem, avaritiam, & voluptatem pravas incendere cupiditates docet, cum iſta perverſa, illa turpis, hæc cæca ſit, ac proinde nulla harum idonea matrimonio contrahendo conſilia ſuppeditet: ſolum igitur eum amorem animo eſſe concipiendum monet, qui Deo nos attrahat; eum averſandum, qui nos alienos a Deo reddat. Alia præterea tradit, quæ cum primis utile fuerit obſervare matrimonium inituros: fabuloſis etiam quibusdam recitationibus ſalutaria præcepta exponat, nempe ut dum docet, ſimul oblectet animos, quos inſtituendos ſibi propoſuit.

ACTA ERUDITORUM

*publicata Lipsia
Calendis Augusti, Anno MDC LXXXIII.*

GEORGICA CURIOSA,

das ist/

Umständlicher Bericht und klarer Unterricht von dem Adelichen Land- und Feld- Leben / auff alle in Teutschland übliche Land- und Haus- Wirthschafften gerichtet etc. Wolff Helmhard Herrn von Hohbergs/ Freyherrn.

feu

Georgica Curiosa, hoc est, exacta Relatio & Instructio perspicua de Vita Nobilium Suburbana, ad omnem in Germania & ruralis, & domesticæ Oeconomix statum accommodata &c. Wolff Helmhard Domini ab Hohberg, Liberi Baronis,

Nürnberg/ 1682. in folio.

Quandoquidem rerum omnium ex quibus aliquid acquiritur, nihil est, dicente Cicerone, agricultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil libero homine dignius, nemo dubitabit, quin de re œconomica & universa mortalium vita præclare mereantur, qui ut in optimis maximisque fundis excolendis singulari studio & magna intelligentia sunt ipsi, sic & optimam administrandi illos rationem luculentis scriptis tradunt & relinquunt aliis; eoque ad bene beateque vivendum momenti plurimum ubivis adferunt. Locum hos inter facile principem Illustrissimus Autor tenet suo merito. Enimvero quæ is e probatissimis Rei Georgicæ Scriptoribus, Græcis, Italis, Latinis, Hispanis, Afris, Belgis, Anglis, & Germanis, cum veteribus, tum

novissimis, (singulorum catalogus in præfatione legitur) præprimis ex usu rerum multiplici cum cura observaverat, in splendidum hoc volumen œconomicum pulcherrimo sane studio congeffit.

In quo concinnando non parum etiam sibi servivisse testatur selecta quædam manuscripta: Ranzavium unum; partem tamen maximam res Medicas complexum: quod ipsum Danici belli tempore, anno seculi 27, e bibliotheca expugnata in Holsatia arcis Ranzaviæ Brendenberg, in manus primum Viti Kitzingii, Tribuni Cæsarei; ab hujus autem genero postmodum ad se pervenerit: Alterum suis reliquisse Philippum Jacobum a Grüntall in Krembslegg & Zeiler: Tertium, idque præcipuum, instructionem Procuratoris fuisse, seu memoriale annuum, e Celsissima domo Lichtenstein, inde jam a multis annis, per Austriam, Moraviam, Bohemiam, & Silesiam, eximiis œconomia bene constituta & administrata laudibus florente. Honoris præterea & gratitudinis causa Excellentium Virorum nomina Illustria profitetur, qui communicatis partim scriptis, partim curiosis libris, partim etiam arcanis suis, & observationibus, liberalissime institutum promoverint, quo nomine cum primis benevolentiam & promptum gratificandi studium Dn. Francisci Christophori Comitis Khevenhulleri, Dn. Johannis *Thorenreich* Geymanni L. B., Dn. Comitis Francisci Benedicti Perchtoldi, Dn. Wilhelmi Balthasaris in *Löwenfeld* / Cæsareæ Majestatis Consilarii, & Domus Archiducalis nomine ad Comitiam Ratisbonensiam Legati, Dn. Georgii Ferdinandi Pernaueri L. B. a Perney, Dn. Christiani Knorrii a *Nosenroth* / Consilarii Sulzbacensis, Dn. Martini Christophori Metzgeri Medicinæ & Philosophiæ Doctoris, maximo-pere & in præfatione & in conclusione operis collaudat. Ne vero dulce uspiam ab utili sejunctum in hoc videretur, cujusque libri frontem epico exornavit carmine, quod rerum contentarum summam rotunde exprimit.

In duas autem partes opus universum distinguitur, quarum quælibet libros senos, opusque adeo integrum duodenos, ambitu suo complectitur: eo argumentorum ordine servato, ut in utraque parte priora sint, quæ potiora necessitate atque fructu. *Primo* itaque pro argumento est totius rei œconomicae basis quasi, & fundamentum, ipsum puta Prædium; de cujus, ut nonnulla duntaxat rerum capita attingamus, quod & instituti ratio, & insignis rerum copia ad
singula

singula quæque respicere prohibeat, acquisitione, securitate, juribus, situ, structura, ædificiis variis, regalibus, judiciis, molis, metallifodinis, opificiis, incremento, & similibus prolixius in eo differitur.

Secundus in describendis Domini officiis occupatur, cum erga Deum, & semetipsum, tum erga conjugem & liberos (de quorum liberali & accurata educatione monita utilissima hic inseruntur) nec non erga famulos, procuratorem, subditos, & vicinos observandis. Inde percurrens partes anni singulas, designat quid cato incumbat patrifamilias, & domi suæ, & in agris, & in hortis quo vis peragendum mense. Porro de justis semper exigendis rationibus, de sua suorumque tuenda sanitate, de incendiis cavendis, aliisque præcipit.

Tertius scite admodum, in quibus officia & labores Domine versantur, quæque scitu necessaria eidem sunt, exponit. Cujus quidem generis potissima sunt: devotum cultum, spreto procul & proscripta omni superstitione, Divino præstare Numini; benevolum obsequium, & auxilium viro: cum cura educare generosam sobolem: sua servis ancillisque imponere pensa, & exigere: cellam penuariam (de condiendis plantarum, fruticum, & arborum fructibus, de cibariis a corruptione defendendis plurima hoc loco habes documenta) sufficienter instruere: indefessam præcipue in re familiari claudenda & referenda, custodienda & dispensanda adhibere operam. Et quoniam valetudinis curam matrifamilias quoque committendam censet, hoc eodem libro non *ιατρειῶν* modo œconomicum, seu officinam Medicam domi adornare docet, pharmacisque probatissimis, conservis, succis, theriacis, unguentis, emplastris, ecligmatis, & id genus aliis probe instruere, sed de affectuum etiam generibus, quæ humanum affligere corpus cum suis membris ac visceribus solent, ordine sic differit, ut recenseat & morbi cujusvis, pestiferæ etiam luis, conditionem, & præsentissima adhibenda singulis remedia.

Quarti libri pars una quidem culturam vineæ, vinoque impendendam curam ponit ob oculos; & inter cætera de loco vitibus conferendo, de corrigendis fundi vitiis, de vitium satum & delectu, de amputatione, religatione & propagatione earundem; de sarmentorum immisione, de agri fossionibus & repastinationibus: de stercore vineam & fœcundandi modo: de vinitoris partibus: de apparatu, vindemia imminente: de variis ex musto coquendis & præparandis,

de virtute vini dignoscenda, de ratione vina conservandi, eorumque defectus emendandi, &c. agit uberius. Parte autem reliqua Hortorum, Pomariorum maxime, & arborum cultura exponitur. *Quintus* porro de Horto Olitorio initio agit, variasque divisiones & species olerum considerat: tum de Medico; ubi herbarum signaturæ, & plagæ cœli, quibus potissimum quæque gaudeant, explicantur, curiosa etiam de Melonum cultura inseruntur fol. 503. ex Societ. Reg. Anglicanæ Actis Philosophicis. *Sextus* culturam ostendit adhibendam floribus, & num. perfecto libro consignari possint omnes disquiri, variis hujus argumenti scriptis in medium allatis. Accedunt & varii generis diagrammata, pro hortorum areis artificiose dividendis. Quo absoluto, partem operis primam finiunt indices: unus arborum, plantarum, florum, fructuum &c. alius præcipuarum rerum in eadem occurrentium.

Liber *Septimus*, cum quo Autor secundam operis partem inchoat, œconomix Studiosum de Agricultura instruit: quo relata simul fuere, quæ ad braxandi, molendi, pinsendique negotia spectant. Documentum etiam de succo præstantissimo ex polenta cujusvis generis frumenti extrahendo, extractoque in mellis spissitudinem coquendo, ex Glaubero adfertur, pro cerevisiæ & panis in navibus munitisque castris feliciter retinenda copia. *Octavus* Equile inscribitur, & potissimum de equorum agit varietate, & præstantia pro regionum, & colorum numero: de bonis & pravis eorundem signis; de equorum oculis, toris, cruribus, & unguibus; de generosorum propagatione, equitandi ratione, nec non de curandis variis, queis obnoxium id esse genus solet, vitiis. Hujus prodromo annectitur carmen similis argumenti, ab Autore olim in Baronis Stubenbergii Hippologiam elaboratum. *Nonus* contemplatur villam & rem pecuariam cujusvis generis reliquam: Villicum & villicam, eorum famulitium, & officii partes. *Decimi* pars prior de Apum examinibus tractat, & de mellificio: posterior de bombycibus in Europæis regionibus alendis. *Undecimus* de fontibus & aquarum deliciis, de piscinis, pisciumve generibus & alimentis, de amphibiiis, & horum omnium captura. *Duodecimus* idemque ultimus perlustrat nemora, & venandi studium cum feras, tum volatilia persequitur. Post discursum denique de avium nidis, qui apud Chineses de esculentorum sunt numero,

& a nostris etiam haberi in deliciis cœperunt, sequitur totius operis conclusio, quam excipiunt indices: prior rursus arborum, plantarum, fructuum: posterior potiorum in hac secunda expressarum rerum.

SADUCISMUS TRIUMPHATUS, Or full and plain evidence concerning Witches and Apparitions: By Joseph Glanvil late Chaplain in ordinary to his Majesty, and Fellow of the Royal Society.

i. e.

Evidens ac plana assertio Sagarum & Spectrorum: auctore Josepho Glanvilio, Regis nuper Capellano ordinario, & Regiæ Societatis Socio.

Londini, 1681. in 8.

ANsam libro huic spectrum quoddam dedit, quod a medio Aprilis anno 1661 Tedworthi in Anglia ædes Mompeffonianas importuna tympanorum invisibilium pulsatione, variisque ludibriis aliis infestas longo tempore habuit. Cum enim post alios fide dignos viros, per quos fama de spectro illo late percrebuerat, Glanvilius quoque vir Theologus tumultuans illud coram audivisset, omnibusque circumstantiis probe exploratis fraudem illi rei nullam subesse comperisset; telum sibi oblatum existimavit, quo Saducismum configeret, & Dæmones, Spectra, ac sagas omnino dari, quod secta illa negat, demonstraret. Nam cum Saducismus multorum in Anglia animos occupasset, viamque pandere ad Atheismum videretur; ad dubitandum de Spiritus infiniti existentia inducendis facile, qui finitos spiritus a corpore separatos existere negant: suarum esse partium Glanvilius existimavit, hac ipsa occasione pestilentissimam illam Saducæorum doctrinam male curiosorum ingeniis resuscitatam pro virili refellere. Itaque jam anno 1668 Historiam spectri illius Tedworthiensis, sub titulo *The Demon of Tedworth*, junctis de magia meditationibus (*considerations about Witchcraft*) edidit. Quod scriptum cum semel iterumque prelo subjectum fuisset, oppugnandum

postea sibi sumpsit quidam Saducismum professus, J. Websterus, edita magiæ explicatione (*Display of Witchcraft*) qua & Dæmonem Tedworthiensem Mompeffonii & Glanvili fraudibus confictum fuisse, & Dæmonum sagarumque commercia mutua falso jactari, nec nisi in melancholicorum aut impostorum cerebris nata, conatus est evincere. Quæ hominis audacia Glanvilio non minus, ac Mompeffonio unam alteramve extorsit Epistolam, qua sibi suæque narrationi veritatis intemeratæ honorem assertum ivere: tandemque Glanvilius, ab Henrico Moro imprimis per epistolam stimulatus, justo Opere Websterum refutare aggressus est; quod, postquam Auctor ipse immortuus illi esset, amicus quidam ejus revidit, ac sub titulo Saducismi triumphati anno 1681 publici juris fecit.

Præmittitur vero Operi huic Henrici Mori, Theologicis æque ac Philosophicis scriptis, quæ edidit, aliis minime incelebris, illa ipsa, cujus jamjam meminimus, Epistola, qua dum Glanvilio calcar ad Websterum refellendum addit, suam de hoc argumento sententiam uberius explicat, ac demonstrare nititur, magorum Ægyptiorum & sagæ Endoreæ effectus non præstigias, sed idipsum quod visi sunt, fuisse, animamque Samuelis revera Sauli apparuisse. Ubi dum apparitionem animarum post mortem exemplis probare contendit, Raphaelem Tobix comitem statuit animam fuisse Asariæ Anania magno nati, in Raphaelium ordinem post mortem cooptatam, idque ex eo putat patere, quia asserendum alias foret, Angelum mendacio alienum sibi nomen tribuisse; Saulem vero a Webstero *miseri reprobi* nomine male traduci putat, cui potius benevolam cum filiis in alterum mundum receptionem I. Sam. XXVIII, v. 19. verbis hisce, *cras eritis mecum*, Samuel promiserit, quique in typo tantum, ut Ismael & Esavus, fuerit reprobatus, &c.

Opus ipsum duabus partibus absolvitur, quarum prima spectrorum ac sagarum possibilitatem, altera existentiam Glanvilius demonstrat. Et in priori quidem ita se gerit, ut comprobata sententia sua, non Websteri tantum, sed Reginaldi etiam Scoti objectiones refellat, ac Simoni quoque Episcopio sagarum non existentiam quidem, sed cum dæmone commercia neganti respondeat. Ubi tametsi ingenium Auctor ac eruditionem passim prodit, non dissimulandum tamen, inspergi paradoxa quædam, & Platoniam potius quam Christianam scholam

scholam sapientia. Ex Platoniorum enim hypothefi, quam Henricus Morus tam in Enchiridio Metaphyfico, cujus ultima capita de natura Spiritus primæ parti præfentis Operis Anglice appendicis in modum annexi funt, tum peculiari libro de anima, Operibus ejus Philofophicis inferto, ac feperatim Roterodami anno 1677 excufo, interpolare aggreffus eft, animam humanam non omnis plane materiæ expertem eſſe, & quando a corpore feperata eſt, certo quodam vehiculo aërio feu ætherio gaudere exiſtimat. Unde ubi de ſagarum per aera ad nocturnas epulas tranſvectione agit, & explicare rationem nititur, qua fiat, ut vulnera ſagis, quando felis aut alius animalis formam induerunt, inflicta in earundem proprio corpore poſtea deprehendantur; ſtatuit animas quidem ſagarum tantum per aera vehi, a corpore nempe revera ad tempus ſeparatas, ſed animabus ſuum eſſe vehiculum feu corpusculum aereum, in quo ope phantaſiæ figuras quas velint formare, ac vulnerari etiam poſſint; ſic ut ejusdem phantaſiæ vi vulnerum veſtigia, quando anima corpori redditur, vero etiam corpori imprimantur. Quod minime abſurdum videri putat poſſe, ſi in gravidis mirandam vim phantaſiæ in foetum, cujus tot exempla exſtant, animo reputemus. Porro cum de lactatione Dæmonum feu Spirituum familiarium agit, eſſi ſubefſe huic negotio ſacramentum aliquod Diabolicum agnoſcat, non abſurde tamen ſtatui cenſet, & Dæmonem nutrimentum quodcunque ex lacte ſagarum capere, & viciffim ſagis virus quoddam inſtillare, phantaſiæ penitus corrumpendæ idoneum. Quid quod alibi, cum Chriſti animam Patriarchis in Veteri Teſtamento dicit apparuiſſe, dogma quoque illud de animarum præexiſtentia Orthodoxis dudum damnatum, non potuit non præſupponere.

Parte ſecunda Auctor exiſtentiam ſpectrorum, ſagarum, & Spirituum, tum argumentis probat ex Scriptura S. deſumptis, tum exemplis. Argumenta deprompta ſunt 1 ab apparitione Angelorum bonorum, Genef. 16. 18. &c. 2 ab apparitione Spirituum malorum, Pſalm 78. v. 49. Job. 1. v. 7. &c. 3 ab Energumenis, Matth. 10. v. 1. 8. v. 16. &c. 4 ab exemplo Magorum Ægyptiorum. 5 ab exemplo ſagæ Endoreæ. Quorum extremum dum a Webſteri exceptionibus vindicat, animamque Samuelis revera, non cum terreſtri tamen corpore, ſed ſolo æthereo vehiculo ſuo ad formam corporis expreſſo

expresso comparuisse comprobat, sagam nec opera impostoris cujusdam callide subornati, ac Samuelem mentiti, Saulem lusisse; nec ipsam ecstasin patientis speciem præ se ferendo procubuisse humi, vocemque ad sonum, quem Samueli congruum putarit, detorsisse demonstrat. Etsi fatetur, aliorum sententiam, qui Dæmonem ipsum loco Samuelis comparuisse ajunt, nec absurdam esse, nec Websteri argumentis concussam. Exempla vero, quod alterum probationis genus est, producuntur magno numero, quæ in Britannia maximam partem intra unius alteriusve annorum decadis spatium contigerunt, & fide dignorum testimoniis confirmantur; subjecta calci Operis Suecicarum quarundam sagarum Historia ex Germanico in Anglicam translata.

D. JOH. ANDREÆ KUNADI *Paralipomena ad beati sui Parentis D. Andreæ Kunadi Hypomnemata Methodo concionandi subservientia.*

Dresdæ, anno 1683. in 8.

EXcidere animis nostris non potest Vir æterna memoria dignissimus, *Heinricus Hopfnerus*, Theologus quondam in hac Philurea primarius. Id enim non sinunt tum scripta ejus consummatam undique eruditionem, acre judicium, candoremque singularem spirantia, eaque edita partim, partim adhuc edenda (quæ utinam blattis eriperentur tandem & publici juris ex destinato Autoris fierent!) tum affectu ejus scriptis Theologicis in luce publica extantibus clarissimi, archetypum Præceptoris sui exemplar exacte repræsentantes, *Stegmanni* puta, *Hulsemanni*, *Cundisii*, *Kromayeri*, *Geieri*, *Olearii*, *Rappolti*, aliique complures, quos inter non postremo loco collocandus venit *Andreas Kunadus*, patria Dobelensis, Rector primum illustris Portæ, dein Ephorus Leisnicensis, mox Grimmensis, & tandem Theologus Wittebergensis, & matrimonium ejus si spectes, *Johannis Hopneri*, Theologi ac Superintendentis Lipsiensis gener. Nam & hic γνήσιος erat Hopfnerianus, sive in arenam descendendum esset cum adversariis, sive textus aliquis Biblicus per Logicam anatomen esset resolvendus. Documento huic rei sunt cum scripta ejus alia solide ac
cum

cum ἀνεβεία elaborata, tum insignis ejus in epistolam ad Galatas Commentarius, seu *Collegium privato-publicum*, idque XV disputationibus absolutum, & Wittebergæ anno 1662 evulgatum. Doni autem analytici, quod eximium plane in illo erat, locuples testis est, vel solus ejus in Oratoriam Ecclesiasticam commentarius, seu *Hypomnemata*, ut vocat, *methodo concionandi subservientia*, in quibus Studiosos cathedræ Ecclesiasticæ se præparaturos ad brevem succinctamque dictorum Bibliorum ἐξηγήσειν manu duxit. Cum enim animadvertisset Vir optimus, Studiosos plurimos in summi Theologi *Hülsemanni Oratoria Ecclesiastica*, velut profundo quodam in pelago nec progredi, nec natare posse, *Hypomnemata* illi hæc sua adjecit, methodumque adeo difficilem nonnullis visam pro ea, qua pollebat, perspicua ac methodica docendi ratione planiorem facilioremque reddidit. Præmisit enim præcepta de methodo necessaria, iisque strictim atque nervose expositis *Dispositiones* methodo suæ conformes in textus Evangeliorum & Epistolarum anniversarios subjecit, fidelemque adeo ac nunquam poenitendum futuris Concionatoribus hodegetam se approbavit. Deerant autem huic opusculo anno 1677 Dresdæ edito *Dispositiones in ordinarias Festorum anniversariorum Periochas*. Quas cum anxie desiderari intellexisset Filius ejus paternarum virtutum ex asse hæres, Dn. *Johannes Andreas Kunadus*, SS. Theol. D. & Superintendens hodie Ileburgensis, *Paralipomena* beatissimi parentis *Hypomnematis* jam laudatis addidit, hacque laudabili omnino opera, quicquid deesse laboribus paternis videbatur, paterno more h. e. pari facilitate supplevit. Præmisit etiam brevem quidem, sed eruditum, de methodo concionandi discursum, atque uti *Hypomnematis* antehac B. Parentis, ita suis quoque *Paralipomenis* necessarios *Indices* attexuit.

*PARALYSIS FIDEI PAPÆÆ, JUXTA ANALY-
sin fidei Catholicæ Gregorii de Valentia, ostensa a Philippo Lu-
dovico Hannekenio, SS. Theol. D. ejusdemque in Acade-
mia Gissensi P. P.*

Gissæ anno 1683. in 4.

INter fulcimina Papatus nullum aliud eminent magis quam Papa-
Ipsæ, quippe quod in hunc ultima fidei analysis in omnibus apud
Sf Papi-

Papistas fiat. Melius itaque de Papatu se mereri non posse, haud inepte putavit Gregorius de Valentia, Jesuita non incelebris, quam si Papam extolleret magis magisque, & ab ipso fidem Christianorum atque salutem, tanquam ab ipso fonte, derivaret. Præstare hoc conatus fuit integris octo libris, quos de Analyfi fidei catholicæ inscripsit. Sed hanc Analyfin degenerare in paralyfin, ita ut in Ecclesia Romana haut aliter ac in homine paralytico, male se habeant & contorte cohæreant omnia, ostendit celeberrimus Hannekenius in præsentî Tractatu, in quo primum, bona fide, Assertiones & Argumenta Adversarii sui ubique proponit, deinde his declarationes, & tandem Considerationes, uti loquitur, suas, aut Examen & Refutationem subjicit, ut nimirum de mente non minus quam de errore adversæ partis clare constare possit. Hæc methodus, hic scopus, hic usus Libelli doctissimi utilissimique.

WOUNDS OF THE BRAIN, Proved Curable. Published for the Encouragement of Young Chirurgeons, and Vindication of the Author James Yonge.

id est,

Vulnerum Cerebri Curatio asserta &c. Publicata ad excitandos Chirurgos juniores, & vindicandum Autorem, Jacobum Jongium.

Londini, 1682. in 8.

Occasio, qua obstetricante libellus hic in publicum prodiit, Medici cujusdam Durstoni crisis, de vulnere capitis gravissimo cum substantiæ cerebri læsione & perditione, in puero quatuor annorum feliciter a Jongio sanato, extitit, qua ille, hujus operam ut deprimeret, haut adeo periculosum, multo minus cerebri, vulnus illud fuisse asseruerat, ideo quod hujus membri plagæ semper & absolute lethales observentur. Vindices itaque has pagellas emisit Chirurgus, in quibus Læsionis ejusque Curationis historiam exponit, & in hac prolixis circumstantiis duas satis ingentes utriusque cranii lateris depressiones, cum notabilis fragmenti ac portiunculæ cerebri per meninges laceratas separatione atque secessu, sine ullis fere symptomatis

ptomatis, brevi a se curatas & consolidatas testatur. Quo facto nulum vulneratum prognostico facile relinquendum, hinc nec de Cerebri atrocioribus plagis, utut eas Hippocrates lethales pronunciet, desperandum esse monet, modo illæ sufficienter, pro materiæ purulentæ ac saniosæ egressu, patefiant. *Roonhuysii* proin atque *de Foj* sententiam, qua ideo, quod dura mater calvariæ extra futurarum etiam tractus, i. e. ubiquè adhærescat, Trepanationem absurdam atque inutilem volunt, reprobatur & per argumenta non minus ac experientiam destruit. Quibus demum ultra sexaginta Scriptorum, Cerebri vulnera non absolute lethalia, sed frequentius sanata, profitentium observationes atque testimonia subnectit, per Epilogum satis invecivum Antagonistam suum dimittens.

RELATION DE LA RIVIERE DES AMAZONES,
traduite par Mr. de Gomberville sur l' original Espagnol
du Christopble d' Acunna Jesuite.

id est,

Relatio de flumine Amazonum, Hispanice conscripta
 a Christophoro Acugna, ac in Gallicam linguam translata a
 Domino Gombervillio.

Parisiis, 1682. in 12.

TRactatus hujus autor primi voluminis loco prolixam præfationem, quam *Dissertationem* vocat, præmisit: cujus scopus est, ut ostendat, jus quoddam esse Gallis in Americam navigandi & colonias eo mittendi: Id enim statim tentasse, postquam Hispani regiones illas detexerint. Probare hoc nititur ex ipsis Hispanorum scriptoribus, & imprimis Hieron. Benzonio Italo. Extollit gentis Gallicæ, & præcipue Oleronensium, maris Aquitanici insulam incolentium, maritimam peritiam, qua Britannos & Batavos anteiverint, & leges nauticas optimas, quæ ab illis ad Suecos & alias Septentrionalium regionum gentes delatæ fuerint. Cum itaque Galli ad latus Americæ Orientale, insulam Cayenam, fluvio cognomine a continenti separatam, jam a longo tempore possideant, animum eis, aliisque Gallis, facere videtur, ut majora tentent. Id metuisse dudum Hispanos putat,

nec aliam ob causam Christophori Acugnæ librum, quem nunc a Gombervillio ex Hispanico Gallice versum exhibet, suppressum esse. Hunc enim in finem Acugnæ ad explorandas illas regiones, & imprimis celeberrimum Amazonum flumen, A. C. 1639 ab Hispaniarum Rege destinatum fuisse, ut stationes navium a Gallorum, Anglorum & Batavorum incurfu tutiores, & novam commerciorum viam inter Peruviam & Brasiliam indagaret. At postquam defectione Lusitanica A. C. 1640 Brasilia Hispanorum potestate excidit, & Para, colonia & munimentum Lusitanorum, ad ostium Amazonii, scopo illi jam servire non posset, fatius visum Hispanis, relationem Acugnæ ad notitiam æmularum nationum non pervenire; ita factum, ut nullum libri exemplum, nisi forte in Bibliotheca Vaticana, supersit, præterquam illud, ex quo Gombervillii versio facta est. Constare vero ex scriptore hoc dicit, fabulosa esse, quæ de Maragnono fluvio, de regione aurata (*Dorado*) de ingenti Parimæ lacu, aureum sabulum habenti, sive in libris narrent, sive in tabulis describant Hispani. Hæc & alia dissertationis capita primum tractatus volumen faciunt.

Succedit *Acugnæ historia*, in duas partes divisa. Fatetur tamen qui edidit Anonymus, ab interprete Gallo ex vetustioribus Scriptoribus interpolata esse priora capita, in quibus Pizari & Orelliani navigatio A. C. 1539 cœpta describitur. Ex his Orellianus miserrima morte ulteriorem indagationem prævenit: periit etiam Petrus Orsua in eodem conatu A. C. 1560. Nec mitius fatum experti sunt duo Jesuitæ A. C. 1606 ab accolis, dum Christianam religionem prædicarent, necati. Frustra etiam fuisse scribitur Franciscus Coellus, Paræ supra dictæ Præfectus, qui A. C. 1634 fluminis investigationem tentavit. At eodem tempore monachi duo Franciscani ex regione Peruvix Quitensi secundo amne ad Param usque vecti, barbaros humanæ carnis devoratores reperisse se affirmarunt, sed cum monachi isti indocti & rudes essent, nihil relatione dignum observare aut referre potuerunt. Horum tamen qualicumque narratione motus Brasiliæ Gubernator Lusitanus, Petrus Noronia, A. C. 1639 Petrum Texeiram centurionem, cum lincium classe, quæ 70 milites Lusitanos, & 2000 fere Americani generis homines utriusque sexus vehebat, adverso flumine submitit, qui post annum integrum ad Quitum, Hispanorum (sive Castellanorum) urbem in Peruvia Septentrionali, pervenit,

a læ-

a lætantibus quidem in speciem Hispanis Quitensibus exceptus, sed utriusque gentis, uni licet tunc Regi Hispanorum subjectæ, æmulatione, parum comiter, eo tamen prætextu remissus, ut secundo flumine Param, unde venerat, delatus, accuratius cursum ejus, & situm regionum exploraret. Additi vero sunt Hispani comites, ipse hic scriptor *Acugna*, cum socio Andrea Dartieda, qui diligenter omnia observarent, & ad Regem referrent. Discesserunt ex colonia Quitensi Januario mense A. C. 1639, & enavigato fluvio post menses decem Param attigerunt.

Oritur vero flumen, quod Maragnoni & Orelliani, plerumque autem Amazonum nomine nosci cœpit, haut procul Quito in montibus; plurimisque & magnis amnibus ex utraque ripa acceptis, cum per leucas Hispanicas 1356 cursum ab occidente in orientem continuavit, ostio 84 leucas lato & innumeris insulis repleto in Oceanum præcipitatur, servato aquarum suarum alveo & dulcedine ad 30 leucarum spatium: Æquatoris lineæ fere parallelus 3, 4, aut ad summum 5 gradibus meridiem versus ab ea divertens. Præferendus itaque maximis orbis terrarum fluviis. Ad 600 fere leucarum spatium orgyjas 30 aut 40 profundus est, habetque abyssos, quæ mensuram non admittunt. Accolis & navigationis commodum & piscium mirabilem copiam suppeditat, inter quos optimi & sapidissimi habentur, quos indigenæ *Pege Buey*, Galli *Lamantins* vocant. Eorum pinguedo butyri vicem præstat. Aqua fluvii salubris & incorrupta in navibus longissimo durat tempore. Testudinibus magnis plenus est, magna scuta in dorso gerentibus. Has capiunt, percussa cum ingenti sono aqua stupefactas. Regionum adjacentium & modicis clivis asfurgentium summa perhibetur fertilitas, aer temperatissimus & salubrior, quam in tractu Peruviano. Refrigeratur enim ab altissimorum montium perpetua nive & flantibus inde ventis; sic falsi convicta antiquitate, quæ regionem Zonæ torridæ inhabitabilem credidit. Perpetuo viret terra, sed hyemis loco inundationes habet. Materiam ædificiorum flumen suggerit, cedros ripis abrasas devehens, quas *cordelieres* sive cingula vocant. Fluitantes ita arbores accolæ, ut lubet, sistunt & usibus suis aptant. Gossypii, Tabaci & Sacchari magnus proventus est. Radices in cibum & potum sufficiunt. Auri feracissimas esse provincias illas & celebratissimis Potosi fodinis opulentio-

res, sperant potius, quam demonstrant, qui hæc referunt, ab incolis, ut plurimum mendacissimis, forte delusi. Circuitus regionum harum, quas 150 diversis nationibus inhabitari perhibent, ad 4000 leucas computatur. Incolæ feri & fortes sunt, sed Europæis minime comparandi; arma habent missilia ex ligno, (carent enim ferro & ære) eaque tanta jactant vi & solertia, ut hominem statim transfodiant. Scuta ex juncis vel ex piscium corio contexunt. Commercium omne in lintribus exercent, ex cedris cavatis igne aut lapide, nisi ferramenta a peregrinis accipiant. Nudi incedunt, nullo pudore: idola parva sibi ipsis ex ligno fabricant, cistis inclusa servant, variisque rebus præficiunt, ita ut aliud belli, aliud fertilitatis vel alia causa venerentur; nec id faciunt, nisi cum opus auxilio eorum habere se putant. Videntur tamen Deum aliquem idolis illis superiorem & mundi dominum agnoscere, nec advenis de eo loquentibus fidem denegant, ut non difficile habeatur, eos ad religionem Christianam permoveere, nisi Hispanis & Lusitanis (ut queritur ipse scriptor Acugna) id potius cordi esset, ut sub variis prætextibus gentem opprimant, & captis pro mancipiis utantur. Incantatores aut impostores sacerdotum, magistratum & medicorum loco habent, inter quos sunt, qui se Deos esse jactant. Mortuorum corpora quidam semper aservant, alii comburunt. Exequias plurimis diebus magno ploratu, dein potu immodico celebrant, qui ex radicibus fermentatis non minus, quam vinum aut aliæ, quibus nos utimur, potus species inebriat. Affabiles etiam & hospitales esse scribuntur, quique bello captos clementer tractent, nec nisi in quibusdam regionibus & raro ostendendæ vindictæ causa devorent. Industrii sunt ad lignea & figlina vasa affabre facienda. Auri nullum usum sciunt, quam ad narium & aurium ornatum. Corpora habent bene composita, colore olivæ, sed Brasilianis minus fulci sunt. Constanter affirmant, & nanos, & gigantes in regionibus his reperiri, & qui pedibus retrorsum versis nascantur, neque dubitandum de mulieribus, quæ in altissimis montibus habitant, advenas sagittis repellunt, & Amazonum exemplo singulis annis ad vicinos descendunt, virisque se permittunt: incertum tamen esse, an mares, quos pariunt, interficiant, an patribus remittant. Hæc & plurima alia, cum locorum & gentium horridis nominibus refert Acugna, ejusque interpretis, multa que notat, ex quibus

bus Geographicæ tabulæ corrigi possent. Subjungit invectivas in Europæos, qui media negligent, homines illos ad Dei cognitionem & mores meliores, quibus facile videantur imbui posse, placido modo & bono exemplo adducendi: imo eos persequantur, aut vitiorum suorum contagione pejores efficiant. Tantas vero opes provinciis illis inesse statuit, ut toti orbi ditando suffecturæ sint, omnesque adeo nationes ad colendas illas terras invitat. Ostendit etiam commoditatem coloniæ novæ & quæ Paræ præferri possit, in æstuario fluminis, insula nempe quam Solis vocant, constituendæ. Cæterum magna hujus tractus pars Goyana vocatur, inter Orenoquium & Amazonum fluvium, cujus promontorium, sub nomine *Capitis del Nort*, nautis celebratur.

Partem denique hujus tractatus constituit *Relatio Joh. Grilleti Jesuitæ ad Præpositum suum* scripta, cum diario itineris A. C. 1674 ex Cayena insula in mediterranea suscepti, ad explorandas gentes quasdam intra tres gradus latitudinis æquinoctialis habitantes. Miserima fuit hæc profectio, tum ob navigationis periculum, cum lintribus amne Cayena, & postmodum Unia subvecti, cataractis & saxis impedirentur, ita ut lintres aliquoties extrahere aquis, & per montium & sylvarum invia bajulare cogerebantur; tum ob summam omnium rerum penuriam. Comites quosdam & viæ duces habuere ex Galibum gente, quæ oram maritimam incolit, quorumque linguam aliæ nationes intelligunt. Adierunt per 170 leucarum spatia aut anfractus, Noraguios & Acoquas, ad fines usque Merciusorum. Repererunt autem exiguum, pro locorum vastitate, incolarum numerum, casis vilissimis & dispersis habitantium, tenuique victu ex radicibus, sicut alii earum regionum homines, vitam tolerantium. De moribus quæ referuntur, hæc fere sunt: Dei quandam notitiam habent, sed rudem admodum, ita ut corporeum potius, quam spiritum esse concipiant. Dæmones esse fatentur, sed ejus naturæ, ut a medicis seu sacerdotibus suis, nugatoribus insulsissimis, pelli, imo & occidi possint. Idololatria fere carent. Animam superstitem corpori esse opinantur. Polygamiam licitam habent, neque tamen omnes affectant. Concordes satis cum suis & inter se vivunt. Ineptissimum morem, qui Septentrionalibus quibusdam populis tribuitur, aliqui servant, ut mariti, quando uxores pepererunt, decumbant, & gratulationes

tiones aliaque, quæ puerperis exhibentur, accipiant. Industrii sunt & laboriosi; viri piscatione & venatu occupantur, fœminæ domus & victus cura, & concinnandis lectis pensilibus, quos *Hamac* vocant, quique in Europa jam satis noti sunt. De auro sive metallo (generis enim nomen omnibus speciebus tribuunt) & de aurifodinis interrogati, nihil quod responderent, habuerunt. Ferramenta maximi faciunt, iisque oblatis faciles ad omnia se præbent. Barbaries tanta illis non est, quanta vulgo creditur. Agnoscere videntur justitiam, & naturæ legem de mutuis officiis; & de religione Christiana loquentes Jesuitas non illubenter audierunt. Memorat autor, imitados esse quosdam ex barbaris, juniores præsertim, cantum Ecclesiasticum, & formulas orandi B. virginem, crucis etiam signum formasse: permisisse dein, ut ex adultis unus & alter, atque infantes quidam, sed lethaliter decumbentes, baptizarentur. Conferentibus hæc cum Acugnæ historia apparebit, satis convenire mores & instituta gentium; sed jactata ab illo terræ felicitas & incolarum frequentia, in hac Gallorum peregrinatione non reperitur. Subjicitur tandem brevis Goyanæ descriptio, de qua supra jam aliquid dictum est.

BREVISSIMÆ JURIS CANONICI INSTITUTIONES præcipuis illius Definitionibus ac Divisionibus contextæ.

Parisi. 1682. in 12.

NON bene studiis suis consulunt, qui in addiscenda Jurisprudentia initium ab enodatione controversiarum ac conciliatione textuum faciunt, antequam terminos ipsos, ex quibus propositiones Juridicæ constant, eorumque significationes technicas intelligant; cum hoc pacto fieri aliter haut possit, quam ut, si in diversos autores incidant, vocabula juris diversimode accipientes, confusam juris notitiam firmiter hærentem, nec facile emendabilem sibi comparent. Unde optandum foret, ut cuilibet disciplinæ, more eorum, qui Mathesin profitentur, præmitteretur brevis ac succincta, methodica tamen vocum technicarum explicatio. Id enim uti brevi temporis spatio fieri poterit, ita apparebit, hac leviore via ingressos studiosos maturius ad id perducere, ad quod ea neglecta serius istis fuisset progrediendum.

Et

Et hæc etiam ratio fuisse videtur, quæ Autorem præsentium Institutionum Juris Canonici, ut easdem conscriberet, commoverit. Quæ uti nihil nisi terminorum in Jure Canonico occurrentium Definitiones ac Divisiones proponunt, atque perspicuitate pariter ac brevitate sese commendant; ita etiam ob hanc causam laude dignus est autor, quod methodo in iis usus fuerit proxime ad ordinem Imperialium Institutionum accedente, neque adeo vel Pontificum, quam in compilatione Decretalium adhibuerunt, vel Lancellotti dispositionem fuerit secutus. Postquam enim de Jure Canonico in genere quædam præfatus esset, *Libro I* de Jure Personarum tractat, ibique personarum Ecclesiasticarum, ut & Judicis ac arbitratorum Ecclesiasticorum differentias, officia, constitutionem; & contraria exponit. *Libro II* Rerum Divisionem aggressus, summariter eas in spirituales & temporales distinguit; ad spirituales Sacramenta 7 (ex hypothesi videlicet Pontificiorum) tum & alias res sacras ac religiosas; ad temporales vero decimas, primitias, & oblationes referens, iisque tractationem de beneficiis & Jure Patronatus subjungens. *Liber III* obligationes ex contractibus & delictis exhibet. Unde hic de pactis & contractibus in genere, tum de contractuum speciebus singulis secundum ordinem Justiniani agit. His deinde ultimarum voluntatum tanquam (ut ipse loquitur) contractibus accedentium, & ultimis voluntatibus sepulturarum (quod eæ plerumque in testamentis eligantur) considerationem annectit. In delictis ab iis, quæ Divinam majestatem lædunt, ad ea, quæ proximo damnum inferunt, pedem promovet, tractationem pœnarum Canoniarum iisdem adjiciens. Denique in *quarto ac ultimo Libro* capita singula processus qua civilis qua criminalis summariter delineat, & ita finem opusculo imponit. Eos igitur qui Autoris hujus tradita sedulo imberint, cum fructu non pœnitendo ad lectionem Decretalium, vel eorum, qui super Decretalibus commentati fuerunt, accedere posse, nulli dubitamus.

RECUEIL de VOYAGES de Mr. THEVENOT.
seu

Syllabus itinerum Thevenotii, dedicatus Regi.

Paris. Anno 1681 in 8.

T c

Appen-

Appendix hic libellus est majoris Operis in quatuor partes distributi, quo complurium itinerum Relationes, Scriptaque alia res Orientis illustrantia, quorum index tribus paginis constans præfationi Opusculi hujus subjicitur, typis Thevenotus particulatim edidit. Continentur vero & hoc libello tractatus & dissertationes non unius generis, plura quam titulus promittit exhibente. I *Tabula navigationis Abelis Tasmanni*, ad oram terræ Australis, ex qua autor deducit, partem Javæ meridionalem non adhærere, ut creditum est, terræ alii, sed a Tasmanno circumvectam, atque ita insulam esse. II *Iter Marquettæ & San-jollieti* Jesuitarum ex nova Francia sive coloniis Gallorum in America Septentrionali, in partes occidentales Anno 1673, per varia flumina, inter quæ maximum *Mississipy* vocatur, susceptum, in quo plurimas gentes, antea fere incognitas, aut parum exploratas adierunt. Sed cum iter hoc ultra quatuor menses non duraverit, & annis postea secutis, *Ludovicus Hennepinus* in eadem regiones, & ulterius delatus, inque iis ad triennium usque versatus, amplio rem historiam ediderit, cujus excerpta *Acta nostra* exhibebunt, superfluum visum est, ex brevi hac commentatione multa referre. Urbanitatem saltem barbaricam notare libuit, quam quidam, qui se *Ilinos* id est homines vocant, aliis scil. ob ingenium & mores præferendos, Marquettæ & socio in convivio exhibuerunt. Erat nempe, qui hospitibus frustra cibi, vilissimi licet, ita ingereret, ut pullis avium fieri solet. Inter fercula, quatuor in universum, canis assatus erat, summis in deliciis populis illis habitus: quem tamen, hospitem gratia, eum averfantium, amoverunt. De usu quoque fistulæ, qua tabaci fumus attrahitur, quam *Calumetum* vocant, mira narrantur, utque ea non tantum in conviviis & choreis, sed & caducei loco in negotiis publicis bello & pace, adhibeatur. — III *Historia itineris, quod Legatus Moscoviticus, Anno 1653 in regiam Tartarorum Cambalu, sive Peguinum Cbinense, suscepit.* Ex hac Tabularum Geographicarum errores autor eruit. Memoratur v. g. *Irtis* fluvius, quo ex *Tobolo* metropoli Syberia egressus legatus ultra quatuor septimanas navigavit, antequam in *Obin* deferretur. At *Irtim*, ait, in chartis vel frustra quæri, vel male notatum inveniri. Dein oppida plurima inter *Jenicsum* fluvium usque ad promontorium *Tabinum* collocata, aut non reperiri, aut manifestæ falsitatis argumento, bis poni, primo sub gradu 53, dein sub 42; nec recte murum Chinesem notatum esse. IV

Dissertatio ad rem nauticam pertinens, in qua quinque problemata ab autore proponuntur. (1) de constructione libellæ perpendicularis ad Horizontis rectitudinem observandam, quam ex fistula pellucida vitrea fieri posse existimat, humore puro, nec frigori cedenti, (e.g. spiritu vini) repleta, eamque apposita figura describit. (2) huius ope elevationem poli exactius indagari posse statuit, etsi Horizon videri non possit. (3) modum suggerit ad mensuram graduum cæli cum milliaribus terræ exæquandam & computandam, quod difficulter fit ob basium trianguli brevitatem. Basin itaque convenientis magnitudinis in maris littoribus glacie concretis, a *Suecia ad Curlandia* oram designari posse sperat, si cura & sumtus regum accedat. (4) modulum inveniendum esse monet, quem omnes nationes capiant ad metiendas leucas, aut alia spatia, certius quam per palmas, grana, crines, aut per pedem Anglicanum, quem *Gravius* pyramidibus Ægyptiacis inscripsit, aut pendulæ ope, quam alii commendant. Putat autem cellulas in favis apum, id mensuræ supeditaturas esse, cum eadem dimensione in plurimis & dissitis provinciis reperiantur; prius tamen explorari debere, an ubique, v.g. in *Ægypto, Moscovia, Mexicana regione*, eodem modo se habeant. Digreditur hac occasione ad observationem figuræ sexangularis, quæ in favis accurate servatur, & aptissima est ad implendum aliquod spatium, sive pavementum sine interstitiis vacuis, & philosophorum speculationem de figuris solidis, spatia solida replentibus, solertia apum confundi notat, de qua merito dici possit: *in tenui labor; at tenuis non gloria*. (5) Declinationem magnetis ulteriori observatione egere docet, neque superioris seculi inventioni tribuendam esse monet, allegata epistola manuscripta cujusdam Petri Adfigerii, qui jam anno 1269 quinque graduum declinationem observaverit. Addit ex sua observatione per annos fere quindecim, haut procul Lutetia habita, variare acum singulis pene annis, & aliquando longius, aliquando propius a linea discedere, aliquando locum immotum tenere.

V Accedit ex alio scientiæ genere, *Sectio 5^a descriptio*, additis figuris, *insecti*, quod Aristoteles *Ephemeron* vocat, & uno die nasci & mori credidit. Sed hic ostenditur, non nasci, sed prodire ex verme, in cœnosis Rheni & Vahalis ripis per annos tres latitante, patetisque inde horis vivere. Additur tunica *Eruce* mirabilis structuræ, accurate depicta; tum *Cancelli* marini anatomia, & tandem index plurimo-

rum insectorum, multarumque partium ex animalibus, quæ raritate memorabili asservabantur in celebri armario *Suammerdami*, Doctoris Medici, ejusque patris; quod tunc Amstelodami venum prostabat. Præfatio opusculi præter quædam jam notata, aliaque lectu digna, tractat etiam quæstionem vexatam de via terrestri, qua homines in Americam provenerint. Accedit vero autor eorum sententiæ, qui Isthmos, per quos via patebat, inundationibus submersos fuisse statuunt. Id vero fieri posse & debere ostendit, maris superficie, ob centri terrestris mutationem, quæ varias causas habere possit, librata, & in terras adjacentes expulsa, alicubi etiam retracta: quod accidisse existimat in Gallia, ubi irrefragabiles notæ evincant, Oceanum ad Lutetiam usque pergitisse, qui nunc 40 leucis ab ea diffitus sit.

LETTERE DI GIAN PAOLO OLIVA,

Soc. Jes. Tomo II.

Sive

Johannis Pauli Olivæ, Soc. Jes. Epistolarum Tomus II.

Venetiis. 1683 in 4.

ENcomii, quod primo harum Epistolarum Tomo in Actis mensis Aprilis proximi tribuimus, poenitere nos non potest; Admirabilis enim in hoc quoque tomo apparet eloquentia & elegantia, cum inventionis & judicii acumine. Continet autem epistolas 432, incipiendo a 568, & finiendo in millesima. Rogamus hac occasione Lectores Benevolos, ut mendum in recensione Tomi Primi admissum corrigant: Irrepsit enim numerus 5651 pro 568; totidem enim nec plures epistolæ in primo illo tomo habentur.

HISTORIA DELLE GUERRE D'EUROPA ARRIVATE dall' Anno 1643, in sino all' anno 1680. descritta da D. Pietro Gazzotti.

Sive

D. Petri Gazzotti Historia bellorum in Europa ab An. 1643, ad an. 1680, gestorum, dedicata Serenissimo Mutinæ Duci Francisco Estensi.

Venet. 1681 in 4.

Opus hoc historicum pro immensa materiæ amplitudine, compendiosum dici potest, & autoris eloquentia & iudicium in eo cum laude deprehenditur, quod & concinne ordinavit diffusa, & terse atque perspicue elocutus est. Nec ingenuitas ejus dissimulanda, qua Lectorem monet, Titulum latiore contentis esse, non suo proposito, sed ob preces Typographi, quibus moveri se passus sit ad illam epigraphen, cum ipse non aliam libro præfixisset, quam *de bellis inter Galliam & domum Austriacam*. Sed excusationem hanc tanto facilius tueri potest, quia occasione illorum bellorum nihil non commemorat, in aliis Europæ partibus gestum, non bello tantum, sed & pace, atque ita plurima relatu dignissima exhibet. Distributum est volumen in partes duas. Prima incipit a morte Ludovici XIII Galliarum Regis, & progreditur ad narrationem usque Pacis Pyreneæ, & congressum Regum in finibus utriusque regni An. 1660. Altera absolvuntur reliqua, usque ad Pacem Neomagensem & finem anni 1679. De stylo jam diximus, neque de veritate quæ anima historiæ est, dubitandi causa apparet. Errata non pauca in orthographia nominum, præcipue extra Italiam, quivis facile deprehendet, sed &, si peritus locorum & hominum est, non difficulter corriget: at imperitos hæc non morantur. Faciles sunt hi lapsus, linguas præter Latinam & ex ea deductas non callentium, adeoque a paucissimis scriptoribus exteris alieni.

*IL SOLENNE INGRESSO ALLA PROCURATURA
di San Marco dell' Illustrissimo & Excellentissimo Sig.
Girolambo Basadonna & c.*

i. e.

Solennis ingressus ad Procuraturam S. Marci Viri Illustrissimi & Excellentissimi Domini Hieronymi Basadonnæ, duabus epistolis descriptus in perpetuam hujus fausti diei memoriam, una cum aliis hac occasione scriptis, colligente & curante Co. Francisco Damiani.

Venetiis Anno 1683 in 4.

POSTEAQUAM vivis superiore anno excessisset *Johannes Mauroce-*
nus, Divi Marci Procurator, quem superstitem adhuc ab *Antonio*
de Grassis in *Megaloprepeia Maurocena* mirifice celebratum nuper di-
 ximus, id dignitatis atque functionis apud Venetos longe splendidis-
 simæ unanimi Patritiorum ac populi suffragio collatum est excellen-
 tissimo viro *Hieronymo Basadonna*, absenti licet, & minime tale quid
 ambienti. Quam D. Marci Procuraturam cum divinitus veluti evo-
 catus d. 27 Septembr. ejusdem anni suscepisset, seque sueta magnifi-
 centissimi ingressus pompa inaugurari fuisset passus, suarum partium
 esse existimarunt felicia Italiæ in tractu illo ingenia, illustrem hunc
 novi Procuratoris introitum longe illustriorem ac magis auspdatum
 gratulationibus atque ominationibus suis, iisque qua pro his qua ver-
 sis, reddere. Sed periissent tandem, ut fieri amat, tot egregia tam
 præclarorum ingeniorum meletemata, nisi quæ dispersa hinc inde
 jam erant, conquista undique, inque justum redacta volumen essent
 a *Co. Francisco Damiani*. Hic enim elogiorum horum & collector
 fuit & editor, hoc ipso devotissimam animi sui mentem Procuratori
 approbaturus novo, Charitesque ejus beneficas sibi propitiaturus.
 Præcedunt in hisce Proseria, *duæ* videlicet *Epistola* perquam elegan-
 tes, altera *Christophori Ivanowich*, ad D. Marci Canonici, altera *Vin-*
centii Scipionis, Prætorii Patavini Cancellarii: *duæ* itidem *Orationes pa-*
negyrica coram ipso Procuratore novo habitæ, altera quidem a *Jo-*
hanne Baptista Magnavini, Cive Veneto, altera a *Francisco Sylvani*,
 Academico pacifico & Paragonista. Quod *Epistolas* attinet, prima
 pompaticum Basadonnæ ingressum non indiferte describit, cui altera
 respondet hieroglyphice pompam omnem exponens, laudesque exin-
 de novi Procuratoris ingeniose exsculpens. Quod *Orationes*, prima
 Basadonnæ dignissimum hoc munere tum ob natales splendidissi-
 mos, tum ob vitam virtutibus meritisque maximis conspicuam osten-
 dit. Ex majoribus autem duos saltem *Johannes Basadonnas* repræ-
 sentat, quorum unus, proavus *Hieronymi* hujus, Venetæ Reipublicæ ad
 Carolum V Hispaniarum, ad Franciscum I Franciæ regem, ad Maxi-
 milianum Sfortiam, & Paulum III Pontificem Orator extitit, postque
 obitas summa cum laude legationes, volumen Dialogorum, abstrusam
 undique Philosophiam de se spirantium, conscripsit; alter, patruus
 ejus, Oceanum omnem fuit emensus, Utinam etiam defensavit, Bre-
 sciam

sciam restauravit, senatusque concilium per biennium solus & unus sustinuit. Sed nec propria *Hieronimi Basadonnæ* tacentur facta atque merita; referuntur quippe in eadem oratione ejus studia, virtutes, atque honores hæcenus gesti, Senatoris videlicet, Decem-viri, Prætoris atque Consiliarii; ex quibus & non vane conjicit Orator fore, ut ad Principalem aliquando dignitatem evehatur. Oratio altera ejusdem propemodum est argumenti, nisi quod in laudes quoque fratrum trium, *Petri* imprimis, Cardinalis Romanæ Ecclesiæ, nec non *Johannis & Antonii*, qui & ipsi duo Reipublicæ Venetæ sunt lumina, ut & filii *Ludovici* evagatur. Orationibus proxime & longa quidem serie subjiciuntur carmina Italico partim, partim Latino idiomate conscripta, inscriptiones item valde argutæ, anagrammata, aliique lusus poetici complures. Quorum autores uti tum ingeniosæ inventionis, tum scitæ dictionis certamen instituisse quoddam videntur, ita plurimi tam Hieronymo Basadonnæ, novo D. Marci Procuratori, quam fratri ejus Petro, Cardinali, summum fastigium, huic quidem in sede, ut vocant, Apostolica, & illi in Republica Veneta, & augurantur & apprecantur.

MENS IMMORTALIS, CONTRA ATHEOS SCEPTICOSQUE demonstrata a Johanne Eberhardo Schwelingio.

Bremæ 1683, in 12.

MEntis immortalitatem firmioribus sua opinione rationibus, quam sectarum aliarum philosophi hæcenus fecerunt aut præstare possunt, asserturus Dn. Schwelingius J. U. D. ejusdemque ut & Philos. in Gymnasio Bremensi Professor, methodo Philosophiæ Cartesianæ procedit. Varia itaque demonstrationi suæ præstruit. *Primo* abjicere jubens omnia rationis ac sensus præjudicia fallacia, ponit primam veritatem: *Cogito; ergo existo*. Hanc, ait, indubitatam unice reddi a visione intellectuali sive evidentia vel clara distinctaque perceptione; hincque infert, infallibile omnis veritatis criterium esse: *quicquid clare distincteque percipitur, verum est*. Hoc cum cognito Deo manifestum fiat a priori, *Secundo* Numinis demonstrat existentiam, essentiam, atque attributa nonnulla scopo Tractationis ancillantia.

DEI existentiam probat (1) ab idea vel clarissimo distinctissimoque conceptu DEI, h. e. entis perfectissimi, in nobis. (2) a dependentia illius ideæ entis perfectissimi, ab ente perfectissimo. (3) a productione & conservatione sensibilibus creaturarum. Attributa, esse spiritum (vel rectius mentem) æternum, omniscium, optimum, sanctissimum, justissimum, omnipotentem, veracissimum, & reliqua, ex conceptu perfectissimi colligit. Ex quo porro deducit, omnia a DEO ceu Creatore, ceu Conservatore, ceu Directore, h. e. (ut ex hypothesi Reformatis accepta explicat) Præmotore ac Cooperatore pendere, ipsumque scientia & operatione (qui tamen modus adessendi divinus neque Theologis Reformatis sufficit) in omnibus esse. Præ cæteris probe vult observari, cum substantiæ omnium rerum a solo Deo creatæ sint, perque continuationem virtutis creandi unice conserventur, nullas earum posse desinere in existendo durante illa creandi vi: proinde solum DEUM aliquid etiam nihil facere; philosophis autem uti de nova creatione, ita etiam de annihilatione temere h. e. citra experientiam, rationem, aut DEI ipsius testimonium non loquendum esse. Ex summa DEI veracitate, qua fallere ipse non potest, mentibus hominum potentiam convenire rebus accurate conformem, qua infallibiliter judicare possimus, res id esse, quod in mente nostra per intellectum revera, clare & distincte cognoscimus. Quare conscientiæ vel rationis dictamini ceu voci divini parere singulos teneri.

Tertio Animæ, (rectius Mentis, quia minus ambigua vox) cum existentiam, tum essentiam adstruit. (1) quia existere mentem nostram, a corpore revera distinctam, nullo modo reddi dubium potest. (2) quia sine extensione vel corpore anima rationalis se potest cognoscere: Ergo extensio vel corpus non pertinet ad essentiam ejus. (3) sine cogitatione anima rationalis se nequit cognoscere, estque cogitatio omnium animæ rationalis attributorum realium primum, quo ea necessario est id quod est: Ergo cogitatio est essentia animæ. (4) ex actibus mentis cogitationes indicantibus, qui sunt colloqui, scribere, æstimare gestibus & lingua res mere incorporeas, quas inter DEUS: numeros addere &c. Exinde suapte sponte fluere docet, mentem in genere (cum ea sit res a corpore realiter & essentialiter distincta) esse substantiam essentialiter adeoque intrinsece mere cogitantem. Hic voce cogitationis monet non intelligendum esse actum aliquid cogitandi

tandi vel cogitandi certum objectum (qualis cogitatio accidens mere contingens est) sed actum duntaxat cogitandi, ad quem mens se habeat mere subjective, non causaliter, qualis spectat ad esse mentis substantiale, diciturque cogitatio substantialis, uti v. g. igni focali essentielle est non calefacere hoc vel illud circumstans, sed calefacere; Corporis autem essentiam ponit in extensione per se subsistente. Ex essentia mentis cogitatione deducit (1) simplicitatem, i. e. negationem compositionis ex partibus realiter ab invicem distinctis; (2) duas Facultates, quibus mens independententer a corpore aliquid potest. videl. intellectum per quem res sibi in imagine repræsentare; & voluntatem, per quam intrinsece ad agendum se determinare valet; (3.) existentiam peculiarem a corporibus; (4) mentes esse nullibi locorum, esse tamen præsentis sibi, i. e. in se & apud se; præsentis objectis variis cogitatis, rebus in quas operantur, & a quibus juxta DEI voluntatem patiuntur; (5.) mentem non posse agere extra se in corpus vel in alias mentes physice, i. e. actione a se proficiscente & passum contingente, sed agere duntaxat ad extra moraliter, dum quod ipsa serio vult, Deus physice divinæ suæ voluntatis efficacitate peragit: neque vicissim ullum corpus posse in mentem agere physice (quod iterum repetit veluti præcipuum hujus disputationis cardinem). Similiter hinc patere putat, reciprocam animi ac corporis nostri actionem & passionem unice fundari in voluntate divina, nec a mente physice moveri membra corporis, sed moraliter, dum ille, quem mens serio vult motus, propter conjunctionem animæ & corporis, DEO ita volente, adest. Quod animæ & corporis in unione commercium prolixius declarat, supponens corpus nostrum esse automatum hydraulico-pneumaticum, cujus crassiusculæ partes inter se venis, arteriis, nervis horumque propaginibus, aliisque subtilioribus sive roriferis sive lymphaticis vasis connexæ, iuvicem se plurimis modis afficiant, moveanturque originarie, partim a corde agente fluvio sanguinis ad functiones mere naturales, partim a cerebro operante flatibus animalium spirituum ad functiones animales: atque illorum spirituum animalium e glandula pineali cerebri scaturitionem esse instrumentum occasionale vel morale, quo mens agit patiturque. Ex quibus dignitatem hominis extollit, qui creaturas reliquas intellectu comprehendit, regit ac determinat; libere omnia agit, loquitur, imaginem re-

fert æterni Numinis, & exinde æternitatem appetit vivendi apud DEUM, qua nihil novit melius sibi esse. Officium suum erga Deum capit esse amorem, vel laudem continuam ejus, vel perpetuam erga eum obedientiam.

Quarto ostendere satagit, animas racionales a solo Deo produci ex nihilo, productasque uniri corporibus in utero matris plene organisatis.

Quinto declarat, vitam proprie significare actuositatem, quæ mentibus essentialis & maxime intrinseca sit, ut actuositate negationum existentia negetur: Usu communi vero vitam corporum notare conjunctionem automaticam, ex qua, quamdiu incorrupte se habet, functiones oriantur. Ei oppositam mortem esse automaticæ conjunctionis dissolutionem totalem, qualis in sola corpora cadat. Corruptio, pergit, pinguiuscule accepta continet annihilationem & modum desinendi compositione vel divisione. Hæc desitio in mortem, & corruptionem speciatim dictam, quæ est naturalis aut violenta, distribuitur. Compositione ac divisione desinunt corpora duntaxat, vel (quo homo reducitur) res partibus præditæ invicem distinctis. Mors hic opponitur automaticæ conjunctioni. Corruptio speciatim dicta est corporum inanimatorum, quæ mutari possunt variis modis in res alteras, vel propter intrinsecus alterabilia principia, quibus constant (uti ova putrescunt & acescit vinum) quæ corruptio dicitur naturalis, vel ob causam extrinsecus res conjungentem, (uti pharmaceopœi sua miscent ægris catapotia) ictive eas unico valide findentem (uti fulgetris ac turbine arbores & domus prosternuntur) diciturque corruptio violenta.

Sexto, nihil seipso unquam proruere ad interitum, in creato universo. *Septimo*, teneri quemlibet ratione duce in veritatem ac divinitatem Scripturæ consentire.

His omnibus, quæ ad scopum tractationis adipiscendum putavit facere, præjactis, nunc vitam mentium humani generis æternam ac immortalem sequentibus argumentis evincere suscipit.

Primum: Nullo corruptionis genere mens humana perit aut perire potest. Non divisione, quia expers partium, simplex, realiter indivisibilis est: Non compositione, tum quia natura mentis tantum est cogitare, quæ essentialiter manebit eadem substantia, licet ipsi vel

centies centena millia corporum aut mentium aliarum annectantur; tum quia corpora variis constantia partibus realiter distinctis ita sola mutari possunt: Ergo mens hoc ipso quod nulla vel divisione vel compositione mutabilis est, neque mori nec corrumpi potest.

Non desinit anima hominis corruptione speciatim dicta, cum (1) simplex vel incomposita sit; (2) nulla in toto mundo existat causarum naturalium & creatarum animam destruere potens. Non intus latent in mentibus principia, quæ alterari a naturalibus causis eatenus possint, ut mentes per intrinsecam contrariorum actionem desinant, quod sunt, & incipiant quod non erant; Unum enim atque simplex duntaxat mentis est principium, nempe cogitatio substantialis. Non ab extrinseco; quia neque corpora, neque aliæ mentes creatæ physice animam attingere valent. Non corpora; 1. ob naturarum disproportionalitatem vel dissimilitudinem, per quam corpora mentes non attingere, mentesque idcirco nullam corporis alicujus actionem recipere in se vel pati possunt. 2. quia propter dissimilitudinem naturarum ne quidem mentes in corpora possunt physice operari; ergo multo minus corpora in mentes naturali præstantia robur corporis cujusvis superantes aliquid poterunt. Non mentes aliæ possunt nostris corruptionem speciatim dictam inferre; (1.) quia mentes nil ita corrumpere possunt aliter quam componendo & dividendo; Atqui compositione ac divisione mens nulla mutari potest, (2.) quia nulla mens creata agere quidquam potest extra se physice. (3.) nulli corpori auferri potest id, quo corpus est; Ergo multo minus mentibus naturaliter auferri potest, quo mentes sunt. Non possunt mentes a rebus creatis annihilari, cum opus hoc sit Deo proprium. Magis repugnat, eas posse per aliquid ipsis intrinsecum annihilari, quia nihil sibi contrariatur, sed cunctæ res, quæ existunt, habent semper rationem in se, qua sunt id, quod sunt, oppositam rationi, qua possunt non esse quod actu sunt. Quare non possunt nisi per rationem extrinsecam desinere vel non existere. Non denique Deus annihilat animas; nam non solum frustra id assereretur, sed & repugnaret divinæ justitiæ, sanctitati, sapientiæ, bonitati, gloriæ.

Secundum ex consideratione nostri in utero desumitur. Sicut embryo in oculis maternis non coaluit ad jugiter ibidem hærendum, ubi

neque audire, neque videre, neque cæteras potentias, quibus pollet, explicare potest, sed ad abeundum in spatiosiore locum, quem totuplicis facultatis suæ usurpatio exposcit: ita mens nostra, quæ per tenebrorum corporis carcerem, quo conclusa est, suas in exercendis naturæ viribus quasi compedes sentit, e corpore egredi debet &c. præsertim cum libera in corpus effluerit a DEO.

Tertium est Alphonfi Regis, ex decremento corporis progressionem temporis, & mentis in perfectionibus incremento.

Quartum, quod summam reliqua omnia complectitur, supeditat notitia sui ipsius, ex qua homo novit conditionis suæ & causam DEUM; & officium, vivere DEO; & finem, vivere penes DEUM æternum.

Quintum est Platoniorum, a cibo mentis mere spirituali ac incorruptibili, ipsa nimirum veritate ac bonitate quam sitit esuritque; quo suo cibo mentes fruuntur plenius ac vivacius, quo a radice mortis materia abstrahunt longius. Ita pueri difficilem, faciliorem juvenes, promptissimam viri experiuntur intelligentiam & in bene agendo libertatem.

Sextum petitur ex mentis stupenda agilitate cogitandique celeritate, ratiocinandi solertia, discernendi, nullaque ad cerebrum & cætera corporis instrumenta reflexione facta percipiendi facultate, memoria præteritorum, ac providentia futurorum, artium & linguarum peritia, ex studio virtutis ad famam perennem &c.

Septimum a provocationibus ad vallem Josaphat. *Octavum* a duplici incommodo; inanes fore gentium religiones, quæ virtuti præmium, vitio supplicium statuerunt æternum; malos fore felicissimos, bonos infelicissimos.

Nonum ex conscientia testimonio, quod Epicureos & atheos in articulo mortis vexat. *Decimum* ex consensu præstantissimorum Sapientum, tum apud gentes, Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Senecæ, aliorum; tum inter Christianos, qui libris animæ immortalitatem evicerunt; imo gentium etiam barbarissimarum, Brasiliensium, Guinensium, Getarum, Ægyptiorum, Virginensium, Chinesium, Mexicanarum, Peruanarum, & illarum omnium, quibus sancta sepulchrorum cura & religio. *Undecimum* ex historia Veteris & N. Testamenti. *Duodecimum* ex Diaboli confessione apud Plutarch. lib. de sera Numinis vindicta.

Tandem

MENSIS AUGUSTI A. M DC LXX XIII. 341

Tandem rationes adversus mentis immortalitatem pugnantes
examinat & refellit.

*BENJAMINI a BROCKHOYSEN, MED. & PHIL.
D. & in Athenæo quod Sylva Ducis, Professoris & c.
Oeconomia Corporis Animalis,*

sive

*Cogitationes succinctæ de Mente, Corpore & utri-
usque conjunctione juxta methodum Phil. Cartesianæ.*

Amstelodami an. 1683. in 4.

Liber in Aphorismos CXXI distributus prodiit Noviomagi a. 1672 in
Octavo; qui omnes in hac recente nostra editione repetiti sunt; po-
steriores plurimique nude; priores XXV cum commentariis subje-
ctis, a Cartesii doctrina passim recedentibus, ob opiniones vero locu-
tionesque Platonicas & Cabbalisticas, obscuris, difficilibus, & aliis tum
Philosophis tum Theologis minimè placituris.

*PETRI MEGERLINI, J. U. & PHIL. D. MATH.
in Acad. Basil. P. P. Theatrum divini regiminis a mundo con-
dito usque ad nostrum seculum, delineatum in Tabella Mathe-
matico-historica, cum Indice Chronologico-historico
& Commentario Chronologico.*

Basileæ. A. 1683, in 4.

Quod fieri optavit Lipsius in Cent. miscell. ep. 65, ut esset videlicet,
qui breviter & compendio ab orbe condito velut fastos concin-
naret, nec aliud quam annos ac præcipua rerum notaret ac libaret,
id faciendum sibi existimavit Mathematicum in Academiâ Basileensi
Professor clarissimus *Petrus Megerlinus*, J. U. & Ph. D. Itaque ad imi-
tationem Geographorum universum terrarum orbem tabella unica
repræsentantium, res ab orbe condito ad nostrum usque seculum in
vasto hoc theatro gestas, tabella unica spectandas exhibuit, easque
methodo nova, atque industria non vulgari collectas atque disposi-
tas

tas. Neque enim vel annos Hainlini Sabbaticos, vel millenarios Helvici fuit secutus, sed revolutiones conjunctionum & oppositionum magnarum Saturni & Jovis ad trigonum igneum, quarum singulae octingentos annos complectuntur: Quæ revolutiones cum septem sint, & tanquam septem mundi ætates, ævum omne a primordio mundi in initium usque hujus seculi exhauriant, septem etiam columnas in tabella sua representavit, quarum I incipit a creatione & Adamo, II ab Enocho, III a Noacho & diluvio, IV a Mose & exitu ex Ægypto, V ab Esaia & captivitate Assyriaca, VI a Christo nato & Augusto, VII a Carolo M. & Imperio Germanico. In columnis omnibus non nuda tantum referuntur nomina, sed cum nominibus etiam res gestæ, quantum quidem instituti ratio concessit. Cum vero omnia breviter atque concise, imo decurtatis hinc inde literis vocabulisque in Tabula exhibeantur (neque enim ob angustiam spatii exprimi omnia potuerant) adjecit ei Autor *Indicem Historico-Chronologicum*, eumque ordine Alphabetico dispositum, qui & Locorum Communium historicorum præstare vices potest; in eo siquidem res & personæ fufius, addita Chronologia & Autoribus, imo & eorum libris, capitibus & sectionibus, unde petitæ illæ sunt, continentur. Adjecit præterea & *Commentarium brevem Chronologicum*, in quo rationem reddidit, cur non secundum millenarios & septenarios annorum, sed secundum Revolutiones Conjunctionum, & Oppositionum magnarum Saturni & Jovis ad Trigonum igneum, Tabulam suam concinnaverit. Item, cur Epocham mundi non perduxerit usque ad Epocham Nativitatis Christi, sed periodum Julianam adhibuerit, demonstrans quippe, illam incertam plane esse, atque characteres Chronologicos tam Scaligeri Astronomicos, quam Hainlini mysticos ex numeri septenarii progressionem geometricam, quam etiam Biblicos *Christiani Ravii* ex commentis Rabbinicis desumptos, non esse indubitatos. Attextæ etiam huic commentario sunt animadvertiones quædam Chronologicæ de antiquissimis regibus Assyriæ & Ægypti, nec non Gothorum: item de regibus Persarum, aliaque haut vulgaria, de principiis imprimis Chronologiæ & computo Ecclesiastico, ut & de Cyclis Planetarum & Eclipsium, quibus mediantibus vera ipsorum loca per XXIV secula ex Ephemeridibus seculi nostri facillime depromi possint. Agmen claudit Disquisitio Chronologica de Johanna

hanna Papissa, qua Blondelli examinatur Anacrisis ususque Chronologia in historicis ostenditur.

TRAITE' DES FESTINS, PAR M. MURET.

id est,

Tractatus de conviviis, a Mureto editus.

Parisiis, 1682. in 12.

Conviviis communem hominum societatem foveri, iisque corpus non magis quam animum mortalium sustentari, auctor in epistola nuncupatoria affirmat. Modum tamen haud raro in iis parum servari observat, ita ut saepe ciborum apparatus ubi nimius adest, festivitas & lepores desint; hæc condimenta ubi adsunt, ciborum tenuitas gratiam intervertat convivii, quod ciborum lautitia corpus, & colloquiorum amœnitate ac conversationis festivitate animos reficere oporteat. Hinc fieri vix potest, quin is, qui de conviviis scribit, de plurimis simul vitæ humanæ officiis tractet; & inde ethnicorum quondam philosophi gravissimi sapientissimique, Plutarchus, Xenophon, Aristoteles, Plato, aliique complures Athenæo (qui egregios *Δειπνοσφισῶν λόγους* reliquit, ubi Larenis Romani convivium describens, doctissimos jucundosque sermones de omni doctrinæ genere habitos refert, occasione eorum sumpta ut quidque fuit mensæ appositum) memorati: ac inter Christianos post Clementem Alexandrinum & antiquiores alios, doctissimi quique, Marsilius Ficinus, Pontanus, Platina, Coelius Rhodiginus, Stephanus Figulus, Justus Lipsius, Gul. Stuckius, & alii, ubi de symposiacis agunt, aut qui de symposiis peculiare libros composuerunt, plurima humanæ vitæ utilia istis asperferunt.

Priorum tamen omnium de hoc argumento tractationem se ordinis accurata ratione in hoc libello servata, supergressum esse gloriatur auctor, præstantiam conviviorum primum commendans, simulque excessus & defectus, qui circa eadem contingunt observans: varia eorum genera, natalitia, ab lactationis, nuptialia, militaria, rustica, servilia, advenarum, foederalia, confraternitatum, publica, sacra, coronationum (quo loco solennis illius convivii, quod Franco-

furti,

furti sub electionem Romani Imperatoris institui solet, ritus enarrat) exequialia enumerans; qualitatem & numerum convivarum, tempusque & modum invitationis, magistrum & mod-imperatorem, leges, locum & adparatum designans; de exercitiis ante & balneis post cibi usum, vestibus, modo accubandi, corollis, variis ministeriis, usu calidæ, libatione, precibus, cantu musico & oblectationibus aliis differens: sermonum autem convivialium prolixiorum recensionem instituens, & discursus de astrologia super convivio habitos, philosophorum item quorundam veterum & recentiorum vafre & argute sapienterque dicta memorans. Ultimum caput salutaribus monitis circa convivia vel instituenda vel adeunda implet, & quomodo se hospes & conviva gerere debeat, docet.

*DEVICES DES PRINCES, CAVALIERS, DAMES,
Scavans & autres personnages illustres de l'Europe: ou, la
Philosophie des images. Tome second. par le P. C. F. Mene-
strier de la Compagnie de Jesus.*

id est,

**Symbola & emblemata principum, nobilium, fœ-
minarum, eruditorum, & aliorum illustrium in Europa
hominum: seu, Philosophiæ imaginum tomus secun-
dus, auctore C. F. Menestrerio S. I.**

Parisiis. 1683. in 8.

Quamvis rem symbolis & emblematis præbere materiam, nec quidquam in hoc universo existere, quod non idoneum iis argumentum suppeditet, supra in Actis Jan. hujus anni p. 17 fuit monitum; cum *primum* Philosophiæ imaginum tomum superiori anno editum enarraremus. Cujus assertionis alter hic tomus, qui hoc anno prodiit, egregia præbet documenta; a naturalibus & artificialibus rebus, elementis, igne, montibus ignivomis, tormentis pulverariis & aliis machinis bellicis, chymicis item instrumentis, subterraneis cuniculis, fumo, luminaribus, igne sacro, aere, & variis avium generibus deprompta symbola & apposita lemmata exhibens: interdum etiam historiam narrans, quæ docet quem auctorem unum vel alterum

rum emblemata agnoscat, & quo tempore quave occasione istud primum adhibitum fuerit, & ad quod negotium porro applicari possit. Ingens autem superesse videtur, qui adhuc auctori suppetit, apparatus: quem ubi in publicum prodiderit, non reticebimus.

AD EPHESINUM CONCILIUM VARIORUM PATRUM Epistola ex manuscripto Cassinensis Bibliothecae codice desumpta, item ex Vaticana Bibliotheca manuscripto commitorium Coelestini, tituli decretorum Hilarii Papa, Neapolitanum concilium, epistola Anacleti Anti-papa, nunc primum in lucem data per F. Christianum Lupum, cum ejusdem scholiis & notis ad epistolas, acta concilii Ephesini & Calcedonensis concernentes.

Lovanii, Anno 1682. in 4.

Quamvis acta concilii Ephesini, quae & seorsim & in conciliorum Tomis extant, admodum prolixa sint, multa tamen etiam postremis editionibus deesse, cum aliis eruditis animadvertit *Johannes Garnerius*, qui Tom. II editorum a se *Marii Mercatoris* operum, ad splendendam ejus concilii & contiguorum temporum historiam haut pauca contulit. Cujus exemplum imitatus *Lupus*, cum Romae *Hieronymi Casanatae* Cardinalis beneficio in codicem quendam Cassinensis Bibliothecae manuscriptum incidisset, qui variorum Patrum epistolas, nec non Imperatorum & Comitum edicta, aliaque Ephesini Concilii & proximorum temporum acta, partim haecenus inedita, partim ab editis discrepantia continebat, eundem diligenter exscribi, & Lovanium reversus, una cum appendicibus quibusdam ex Vaticano quodam codice depromptis, publicam in lucem protrahi curavit, tanto magis operae se pretium facturum ratus, quod opus suum de privilegio S. Petri circa Romanas appellationes superiori mense a nobis recensitum, ex Cassinensi hoc codice haut parum confirmari posse confideret. Continet enim (cap. 117) authenticum, ut *Lupus* vocat, appellationis instrumentum, quod *Eutherius Thyanensis* & *Heladius Tarsensis* Episcopus apud Pontificem Romanum *Xystum* tertium adversus Ephesinum concilium interposuerunt, & (c. 222) *Eutychetis*

tychetis Hæresiarchæ Leonem M. appellantis epistolam, quo nomine acerrimus hic Romanarum appellationum Patronus non quod pueri in faba se reperisse ratus, & in dissert. 4. de privil. S. Petri p. 848 & 883, & in scholiis ad Cod. Cassin. p. 450, impense gloriatur. Reliqua epistolici hujus voluminis capita recensere nimia eorum copia prohibet, quæ major est, quam ut angustis unius alteriusve pagellæ spatiis circumscribi possit. Viderint autem eruditi, quantum huic codici Latine tantum prodeunti, & ab aliis antiquitatis Ecclesiasticæ monumentis nonnunquam dissentienti tribui debeat, quem Lupus, cum ex Insomni apud Constantinopolin cœnobio translatus fuerit, irrefragabili autoritate pollere, & multa hæctenus ignota prodere asserit, licet ejus compilatorem nec in digerendis epistolis accurati semper ordinis tenacem, nec ab omnibus plane mendis liberum agnoscat. Cæterum cum in eo illustrando ad ducentessimum usque Epistolarum caput pervenisset, morte præventus integrum opus absolvere non potuit, cui e typis educendo *Fratres Augustiniani* obstetrices manus supposuerunt, qui ipsas quidem Patrum epistolas magno Hetruriæ Duci Cosmo III, scholia vero & notas a Lupo additas Principi de Parma Alexandro Farnesio dedicarunt. Præmissa est scholiis vita Lupi a Josepho Sabatino descripta. Ad finem autem subjectus est index rerum & verborum in utroque tomo contentorum, quem proxime præcedit epitaphium ab ipso Autore adhuc vivo sibi positum:

Hæres peccati, natura filius iræ

Hic jaceo, dignus nomine reque Lûpus.

Indignus, non re, sed solo nomine, Doctor,

Verbis, non factis me docuisse fleo.

Perdocuisse alios, & non docuisse seipsum,

Quid juvat? O! mundi fumus, inane, nihil!

Agne Deus, Patris doctrina, Redemptio mundi,

Nunc tibi prostratum commiserare reum.

Et Latro, & Meretrix gratis tua regna subintrant:

Gratia peccatis fiat & ista meis.

hoc est,

F. Blondelli, regii Mathematicæ & Architecturæ Professoris, regionum exercituum Campimareschalli &c. Historia Calendarii Romani, ejus originem variasque vicissitudines complexa.

Parisi. 1682, in 4.

Opere hoc tribus distincto partibus Clarissimus Autor (a quo propediem novam munitionum extruendarum rationem expectamus) præcipua Calendarii Romani fata, quæ a primordiis suis hucusque habuit, ita recenset, ut simul mathematici Doctoris partes tueatur, Lectoremque suum circa computi exacte ineundi rationes studiose erudiat.

Cum autem Calendarium politica temporis sit dispositio; ejus velut incunabula non incongrue præmittit: ut videlicet simplicissimam primo temporis partem diem mortales, inde horas, menses, septimanas advertere aut distinguere sint adducti; ex quo fonte dierum per hebdomadem appellationes, Judæis & Christianis propriæ, quasque ex gentilismo reliquas hodie habemus, fluxerint; quæ porro ratio annorum, ad motus Luminaris unius aut utriusque constituentium, Assyriis, Ægyptiis &c; Arabibus, Turcis &c; Græcis, Romanis, Judæis fuerit, succincte præfatus.

Ipsos dein Calendarii Romani sub Romulo natales, annique rationem, & quomodo, quibusque de causis id mox a Numa Pompilio, longe vero post, penitus confusis, Pontificum sive negligentia sive superstitione, anni rationibus, a Julio Cæsare Pontifice tunc Maximo, correctum aut mutatum sit, stricte exponit: singulorum Calendariorum Tabulas, inque Juliano literas nundinales; dies fastos, nefastos, & comitiales; nomina dierum; festa, ludos, sacrificia, signorum cœlestium ortus & occasus, cum brevi commentatiuncula exhibens.

Hoc Juliano Calendario, latissime tum dominantibus Romanis, quoad civilem temporis distributionem a plerisque gentibus recepto, has interim religionis & ceremoniarum libertatem usurpasse: inde & Judæos, circa Sabbati violationem, sacri Codicis legibus festa celebrasse; & Christianos singulis Judæorum solennibus alia, pleraque antitypica surrogasse: posteriores tamen ob celebrationem Paschatos mox inter se divisos, sub medium rursus seculi secundi auctoritate Pii Pontificis in unum coaluisse, memorat.

Stabiliendo postea Paschati, decretum a Concilio Nicæno interpositum, quo & æquinoctio verno, & novilunio paschali, & quartadecimæ Lunæ termini perpetui sint constituti, parte secunda refert: cujus causa deinceps cyclus Solaris literarum septem dominicalium (in vicem octo nundinalium a nascente Ecclesia olim jam obstitutarum) inventus sit, & Lunaris, sive decennovalis Metonis, sub aurei numeri titulo, Calendario investus. Dissidium vero inter orientales & occidentales Ecclesias, circa numeri hujus in Calendario dispositionem, obortum, & ultra grassaturum, ineunte seculo sexto a Dionysio Exiguo Abbate consopitum; occidentalibus orientalium in ori concedentibus. Subjungit autor pauca de Periodo Victoriana & Juliana, cycloque indictionum: argumentum de aureo numero ejusque per Calendarium dispositione & proprietatibus; mensibus plenis, cavis & embolimæis, horumque convenienti per cyclum decennovalem ordinatione; diebus mensium ab aureo numero vacuis; eorumque versibus memorialibus, adjecto Calendario ipso & Tabula Lunarum cycli 19 annorum, fusius prosecutus. Claudit hanc partem Practica Calendaria, rationem Paschatos & Festorum mobilium, ope cycli Solaris & Lunaris, Tabulæque paschalis antiquæ, quoque anno figendorum, edocens.

Cum vero subsequenter temporibus animadverteretur, hanc Calendarii formam cœlum parum propitium habere, nec ideo festa legitimo tempore amplius exhibere: quippe æquinoctiis, ob assumptam anni Solaris quantitatem justo majorem, & Noviluniis ob cycli Lunaris super 235 Lunationes aliquem excessum, præscriptos terminos magis magisque, illis quidem spatio 134, his $312\frac{1}{2}$ annorum integro die antevertentibus: de remedio tollendis his erroribus adhibendo

bendo, pluries & a pluribus serio quidem agitatum fuisse, parte tertia Autor commemorat; sed successu plane frustraneo. Gregorium demum XIII Pontificem Romanum, convocatis in hanc rem Astro-nomiæ consultis, arduum hoc negotium prospere aggressum, indu-ctaque anno 1582 nova Calendarii forma, ab Aloysio Lilio Medico Romano excogitata, quæ Gregorianæ nomine hodie venit, ex voto perfecisse: sublatis non solum præmemoratis erroribus, sed &, ne ii-dem successu temporum denuo obrepere possent, accurata cautione interposita.

Nimirum, quantum ad errorem ex præcessione æquinoctiorum oriundum, expunctione decendii, (tanto enim intervallo æquinocti-um verum diem 21 Martii, Niceno canone eidem dictum, tunc præver-tebat) post 4 Octob. diem statim istum numerando, æquinoctium pri-stinæ sedi restituisse; & ut communi anni civilis quantitate retenta, excessus ejus supra Solarem debite pensaretur, nec terminus æquino-ctii imposterum vacillaret, singulos post 1600m annos seculares (quorum numerus per 400 non esset divisibilis) Bisfextilibus exemptos communes esse voluisse; exfecto hac ratione singulis quatuor seculis triduo, quod ex 134 annis ter sumtis alias redundasset.

Novilunia, quæ integro quatruiduo numerum aureum tum fal-lebant, sublato cyclo decennovali pergit Autor, alio, triginta nume-ro Epactarum, in locum ejus suffecto, in ordinem coegisse: harum-que (ut & cycli imposterum Solaris) ob intercalationis secularis dein-ceps omissionem, usum tantummodo temporarium futurum, æqua-tionis certæ beneficio effecisse perpetuum.

Epactarum porro harum dispositionem in Calendario, usum, æquationes, aliaque quæ tum ad perfectam Calendarii Gregoriani cognitionem, tum ad praxin Calendariam hujus formæ faciunt, ele-ganti plurimarum Tabularum apparatu, postrema hac Parte prolixè Autor eruditeque explicat.

ACTA ERUDITORUM
 LEGATUS URANICUS EX ORBE NOVO
 in Veterem.

h. e.

Observationes Americanæ Cometarum factæ, conscri-
 ptæ ac in Europam missæ, a R. P. Valentino Stansel, e So-
 cietate Jesu &c.

Pragæ, Anno 1683, in 4.

INsigne par Cometarum, quod sub decursum anni 1664, verisque an-
 ni 1665 initium late fulsit, & in Brasilia P. Valentini Stansel, e Pro-
 fessore mathematicum Olomucensi & Pragensi tunc Missionarii in Indi-
 is oculos in se convertit. Nec hoc solum, sed & cursus sui, & quæ cæ-
 tera his ignibus æthereis accidunt, adeo sollicitum habuit, ut obser-
 vandis iis Bahiæ omnium Sanctorum vigilem sibi laborem sumserit, vi-
 giliisque has suas Illustribus & Clarissimis Europæ Astronomis sacras
 ex orbe novo transmiserit. Has non observationum tantum seriem,
 sed ipsam etiam Autoris sententiam, de motu, materia, lumine, loco,
 cauda caudæque flexu, & magnitudine Cometarum, valido argumen-
 torum nexu, nec indecora oratione complexas, & schematismis ele-
 gantibus instructas, Astrophilorum commodo Collegium Patrum
 Jesuitarum ad S. Clementem, vel ut titulus fert, Mathesis Pragensis
 ejusdem Collegii, cum Auctario observationum Europæarum circa
 priorem præcipue illorum Cometarum, Romæ, Venetiis, Florentiæ,
 Gedani, Parisiis, Viennæ, Madriti, Ingolstadii, Pragæ, Wratislaviæ,
 Znoymi, Olomucii a celeberrimis Astronomis habitarum, aliarumq;,
 Cometarum anni 1680 & 1682, publico dedit.

*JOHANNIS HEVELII Observationes Circa
 nonnullas Occultationes Fixarum*

GEDANI

Anno 1683 habitæ.

CUm Astronomiæ Cultoribus nuper promiserim, me iis quoque
 velle (ut circa ternas illas Conjunctiones Magnas factum est)
 brevi-

breviter exponere, quæ circa quarundam Stellarum Occultationes, atque nonnullos Lunæ Congressus, mihi ab 11 Febr. hucusque deprehendere obtigit, facio id nunc animo lubentissimo, nihil potius exoptans, quam ut meæ observatiunculæ in commodum Uraniaë quodammodo cedant.

1. Die 11 Febr. Anni hujus currentis 1683 vesperi sperabam non solum partem Eclipsos Lunaris (prout Tabulæ spem faciebant) circa Lunæ exortum & occasum Solis, sed & simul Occultationem Reguli me observaturum. Quare omne tempus pomeridianum in Specula impendi; verum frustra: siquidem Cœlum totum ad horam usque nonam vesp. nubibus obscurissimis ita erat obductum, ut nihil quicquam, ne quidem unicam stellulam, conspici licuerit. Post nonam vero Luna emerfit, sed prorsus ab omni umbra libera; sicut nihil penitus de illa Eclipsi deprehensum fuerit. Occultationem Reguli quod attinet, quæ pariter hac die celebrari debebat; sciendum, quod hora 9 cum Luna in oculos incurreret, Conjunctio dicta jam fuerit præterita. Siquidem Regulus jam satis longe occasum versus à Luna removebatur; ita ut ea ipsa Conjunctio (quantum ruditer colligere dabatur) oriente circiter Luna, hora sc. 5 vel 6 contigerit; utrum autem Regulus omnino tectus sit, an vero tantummodo transitus fuerit, haut adeo accurate deprehendere licuit. Si cœlum occidente Sole omnino annuisset, præclarissimum extitisset spectaculum; hanc Conjunctioem, una cum particula Eclipsos debite & accurate annotare.

2 Die 2 Aprilis vesperi proposueram Planetas tantummodo observare; sed cum vidissem tres stellulas minutissimas haut procul a Lunæ limbo obscuriori ortum versus existere, quas Luna juvenis, in minima libratione ad paludem Mæotidem degens, sine omni dubio tectura esset, accinxi me protinus ad observationem jucundissimi hujus spectaculi, & quidem Telescopio egregio. Negotium etiam hocc ex voto successit, sic ut binas stellulas A & B distinctissime viderim a Lunæ limbo, licet obscuriori, occultari. Tertia vero stellula C non tecta est, sed in ipsa Conjunctioe distabat a Lunæ cornu inferiori Austrum versus 4 circiter minutis; sicuti ex apposito Schemate videre est. Sectio Luminis & umbræ hac die per Montes Serrorum & Carpathos, per Sinum Peronticum, inter Byzantium & Ins. Cyaneam, per M. Amanum, Taurum Uxiique Montes incidit.

Prior Stellula A in Catalogo Tyconico non invenitur; sed in meo novo habetur; vocatur sub cornu Tauri Austrino sequens quintæ magnit. Versatur hoc tempore in $19^{\circ} 1' 35'' \Pi$, & in latit. $4^{\circ} 43' 44''$ Austrina; altera vero B, quantum ex hac observatione colligere potui, existit in $19^{\circ} 17' 0'' \Pi$, in latitud. $4^{\circ} 47' 0''$ Austrina; at tertia C, quæ forte nudis oculis non conspicitur, degit modo in $19^{\circ} 0' 0'' \Pi$ & in latitud. $5^{\circ} 2' 0''$ Austrina.

Cæterum stella A, Lunam subingressa est ad Montem Audum, transit

transiit per Insulam Cercinnam, per M. Neptunum, Mare Adriaticum, inter M. Horminium, & M. Amanum, per M. Herculis; sic ut inter Paludem Mæotidem & Inf. Majorem Caspii rursus emerferit, unde liquidum est, hanc stellulam A fere centalem cum Luna celebrasse Conjunctionem. Quam diu autem sub Luna hæserit, ipsa subsequens observatio ostendit: nam admodum exacte illam rursus prodire animadverti.

Altera vero stella B, sextæ magnit. Lunam ingressa est ad Paludem Mareotidem, transiit per Sinum Syrticum, ad M. Athos, Per M. Latmum, inter Montes Sipylum & Maficytum, infra centrum Lunæ per superiorem M. Moschum, per Fretum Ponticum, atque sic infra Insulam Majorem Caspii; prodire autem illam non conspexi, ob Lunæ decliviorum situm, vaporesque ei adhærentes.

Mens. dies st. n.	Temp. sec. hor. ambul.			Anno 1683 Occultatio Duarum Stellarum cum alterius transitu.	Distant. & Altitud.			Quo Instrum.
	H	/	//		o	/	//	
April. 2. die ♀vesp.	9	53	30	Initium Occultationis stellulæ majoris A, 5 m.				Tubo egregio.
	10	8	30	Conjunctio Lunæ & Stellulæ C: distabat a Lunæ cornu inferiori	o	4	o	Tubo.
	10	29	36	Initium Occultationis Stellulæ B, 6 magn.				Tubo.
	10	52	50	Finis Occultationis Stellulæ A 5 magn.				Tubo.
	11	45	30	Altitudo Lyræ.	31	44	o	Quadr. orich.
	11	46	30	Eadem Altitudo.	31	55	o	
	11	47	50	Denuo.	32	6	o	
Pro corrigendo tempore.								

3. Die 2 Maji vesp. hora 11 o' o" Luna supra stellulam in radice Caudæ Cancræ transibat, quæ modo versatur in 27° 53' 37" ☉ & in Latit. 2° 18' 42" Austr.; sic ut in ipsa conjunctione non nisi ad 12' a Lunæ cornu infer. abesset.

Hora 12 o' o", eadem die, etiam alia Fixa, sed minutissima tecta est, quæ in Catalogo alias non habetur. Quantum conijcere datur, hærebat in 28° 30' ☉, & in Latit. 1° 54' Austr.

4. Die 3 Maji, hora 9' 12' Mars Conjunctionem celebrabat cum penultima stella aë Austrinæ Virginis, quæ modo degit in $13^{\circ} 49' 14''$ & Latit. $1^{\circ} 48' 33''$ Bor., sicut in ipsa Conjunctione vix ultra 40' Mars infra dictam stellam incederet.

5. Die 4 Maji, vesperi Cælo perquam sudo Luna decrescens plus quam bfecta Regulum occultavit, quam egregiam Occultationem animitus exoptassem ut more meo observare potuissem; sed ob rationes maxime prægnantes atque indispositionem corporis id pro voto fieri haud potuit. Nihilominus tamen ipsum momentum immersionis accuratissime notavi, id quod incidit hor. II 17' 20'' vesp. secundum horolog. ambulatorium ex subsequente altitudine Lyræ corrigendum; sed emersionem, ob rationes dictas, minimeprehendere mihi licuit. Linea itineraria incessit per mare Pamphilium, infra Insulam Carpathos, Inf. Cyprum, infra Sinum extremum Ponti, & Sinum inferiorem Maris Caspii. Hora II 24 42 secundum horologium ambul. altitudo Lucidæ Lyræ observata est $44^{\circ} 39' 0''$; ex qua initium Occultationis corrigi potest. Sectio luminis & umbræ per Lacum nigrum majorem aut Inf. Corsicam, M. Myconium, per Lacum Strymonicum ad Inf. Rhodum, per M. Sinai & M. Techisandam incidit.

6. Die 31 Maji, vesp. hora II 45' 0'', Regulus rursus a Luna tegi potuisset, ut mihi tum videbatur; sed citius occiderunt, quam id fieri potuit. Distantia namque Lunæ a Regulo erat fere adhuc tanta, quanta alias est Stellæ in Coxa a Tergo Ursæ Majoris, fere $4^{\circ} 30'$.

DIATRIBA DE FEBRIBUS, IN QUA AUTOR complures Medicorum, Antiquorum juxta ac Recentiorum, detegit errores, cum ratione earundem Theoriæ, tum Praxeos, Belgice conscripta a D. Cornelio Bontekoë, ac Latinitate donata a Jano Gebema.

Hagæ Comitum 1683, in 8.

Medici atque Scriptoris famigeratissimi opusculum hoc est, illius scilicet, qui sub idiomate Batavo diversos hæcenus libros, de *Herba Thee, Coffe ac Chocolata; Novam Chirurgiæ Structuram &c.* publicè

publico mancipavit. Ante aliquot quoque jamdum annos Diatriba hæc eodem ab Autore vernaculo idiomate typis exscripta fuit, ita quidem, ut editionis quartæ præfens versio existat, ipso originali in diversis locis paulo magis succincta. Scilicet sicut in reliquis suis scriptis Bontekoë scholarum æque medicarum ac praxeos errores castigare contendit; sic febrium quoque doctrinam hisque medendi methodum vulgarem examinat, utramque vero plurimas quoad circumstantias insulsam, ineptam, imo mortiferam pronunciat; Veterum æque ac nonnullorum Neotericorum, v. g. Willisii, Sylvii, &c. febris definitiones, differentias, & causas impugnans, ac curandi rationem (si Sylvii, quam præ aliis commendat, excipias) hætenus usitatam, & falsæ theoriæ innitentem, summopere detestans. Occasione hac, & dum febris essentiam non in calore præternaturali consistere probat, in Causo v. g. calorem naturali longe minorem paradoxe satis asserit: Willisii hypothesein ubi examinat, fermentationem vulgarem, & qualis vino & cerevisiæ solennis, in humoribus nostris concipi haud posse ait. Pariter, quasi in parenthesi, Sylvii hypothesein de natura & causa pestis, imo quoad posteriorem omnes Scriptores impugnat. Experientiam, quam vulgus practicum prætereundum quoque contra novatores eaque se munire solent, egregie dispellit; Refrigerantia & venæ sectionem ac purgationem damnat; Chinæ Chinæ usum contra eosdem vindicat; hisque demum Epistolam provocatoriam ad Chymicæ olores subnectit.

FRAGMENTA, DIENENDE TOT EEN ON-
derwys van de Beweginge en Vyandschap, of liver
Vrindschap van het Acidum met het Alkali, &c.

id est,

Fragmenta, Motum & Hostilitatem, seu potius Amicitiam Acidi & Alkali, simulque Phlegmatis, Spiritus Olei, Sulphuris, Terræ ac Capitis mortui naturam declarantia. Item Fundamentum Medicinæ & Chirurgiæ, autore Cornelio Bontekoë, M. D.

Hagæ Comitum 1683, in 8.

Y y 2

Quem

Quem in gratiam Chirurgorum saltem publici juris factum libellum præfatio hujus edisserit, illum nec Medicinæ Tyronibus inutilem judicamus, quatenus præter fundamenta chymica, totius fere Medicinæ practicæ theoremata generalia suggerit. In capite siquidem primo hujusque Appendice, duo genera salium, ut principia rerum activa, *Alcali & Acidum*, asserit Autor, horumque naturam, differentiam & habitudines, quas in se invicem, & in alia concreta, effervescentia, præcipitando ac fermentando, exercent, exponit, *Dn. Leme-ry Cursum Chymicum* hujusque manuductionem in his sequendo. Oleum seu sulphur e principiorum naturalium numero delet, quod ex acido & alcali componatur: quamvis simul fateatur, peculiarem adhuc olei texturam subesse, quæ nos fugiat. Pariter spiritum nihil peculiare ab alcali, acido, oleo & aqua habere, adeoque simplicioris corporis nomen nullo jure mereri, ostendit: ac tandem salibus illis binis, Aquam, Pingue, & Terram seu Caput Mortuum, ut principia rerum adæquata, addit.

In secundo capite Operationes chymicas sub triplici, Mundationis, Comminutionis & Compositionis classe, exponit. In tertio vero Præparata recenset, horumque selectum commendat, salis tartari volatilis & salis volatilis oleosi Sylviani famæ non parum subtrahendo.

In capite quarto simplicium, e tribus Regnis petitorum, medicaminum catalogum exhibet, de horum virtutibus horumque ætiologiis simul differendo, ac illorum farraginem damnando. Ita v. g. gemmas, præprimis calcinatas, e pharmacopoliis proscribit, crystallum tantum montanum, utpote reliquarum gemmarum materiam, & post hunc lapidem nephriticum ac smaragdum martialem commendat; margaritis, si corallia præsto fuerint, Practicum carere posse ait. Ex lapidibus minus pretiosis, paucis saltem, scilicet calcario, calaminari, hæmatite, pumice & spongia, hunc opus habere putat: quibus tamen talcum adhuc addit, utpote sulphure quodam solari scatens. Inter Metalla ferro potissimas; pauciores plumbo, cupro & stanno; nullas argento ac auro, concedit virtutes: hujus Tincturis ac panacæis cinabarim & sulphur antimonii rite præparatum longe anteponebat. Mercurii commoda atque incommoda explicat, eumque ad libras duas, imo tres, interne absque ullo periculo propinari posse, docet:

docet; inprimis vero ejus vim salivatoriam, quam acidis combinatus exerit, ab ejus corrosivitate & glandulas oris exculcerandi ratione derivat. Spiritum sulphuris satis paradoxe venenum potius, quam medicamentum pronunciat; Sperma Ceti vero e mineralium serie relegat, haud tamen semen balæne, sed cerebrum cujusdam piscis, Microcephalos dicti pro materia agnoscere asserit, quod exsiccatum cum lixivio calcis vivæ, certa ratione in pinguedinem saponi similem redigatur.

In *Fundamento Medicinæ* Autor primo quasdam de natura corporis propositiones physicas exponit; deinde morborum naturam & differentias generales æque ac speciales, item symptomata recenset, adeoque pathologum agit. Sequitur hæc methodus medendi, cujus occasione temperantium seu alterantium, sudoriferorum, diureticorum, catharteorum, emeticorum atque anodynorum, tanquam sex remedium internorum capitum, ætiologiam & applicandi modum tradit.

EXCERPTUM EX LIBELLO GALLICO, Mercure Galant, part. 2. Octobr. 1682, de insignibus Ducis Burgundiæ.

Cum Delphini filio, nepoti suo, Burgundiæ Ducis titulum Rex Christianissimus suo usus arbitrato tribuisset, de insignibus illi assignandis non eadem omnium fuit opinio. Consultus ergo ea de re Dn. Dosierus, judex armorum, sententiam suam scripto exposuit, quod Mercurio Gallico, quem politum vocant, loco supra dicto pag. 333. seqq. insertum legitur. Non ingratum vero futurum Artis Heraldicæ cultoribus putavimus, si Dosieri illud judicium Latine versum hic exhiberemus, inprimis cum probatum illud publica auctoritate fuisse, Auctor Mercurii testetur. Ita vero ille:

Non alia, quam Franciæ insignia pura, concedenda esse Duci Burgundiæ, persuasum omnino habeo. Cum enim Princeps hic patrem habeat Delphinum, cujus nomen & insignia soli primogenito Regis Franciæ filio vindicantur, nec communicantur illius liberis: alia quam Regni suo ad eum tempore hereditario jure devolvendi insignia usurpanda ipsi non videntur, quamdiu in expectatione successionis, seu in titulum patris sui, seu in Regnum ipsum, hereditario ad eum jure spectans, futurus

est. Cumque Burgundia Ducis titulus nudum in hoc Principe distinctivum nomen sit, apanagium provinciae illius annexum non habens; inconveniens utique foret, in scuto Principis hujus, insignibus Franciae insignia Domus cujusdam, cujus caput esse non posset, nisi tanquam postgenitus e Regia Familia, adjungi. Convenire id potius in fratrem quendam Principis nostri aliquando posset, si Burgundiam is apanagii jure possideret. Hic enim, novam Regiae Domus lineam auspiciaturus, uti etiam insignibus posset, quibus a regnante Domus Regiae linea discerneretur. Regeri equidem hic posset, Duci Burgundiae ob titulum hunc, scutum Regni Franciae & Ducatus Burgundiae insignibus quadripartitum convenire, non minus ac Delphinus Franciae & Delphinatus insignia quadripartitur. Par enim videtur causa, patrisque exemplum filio praebere videtur regulam. Verum enim vero, sicut nemo nescius est, Delphinum nomen hoc & insignia non alio instituto gerere, quam ut stet conditione, sub qua Delphinatus Franciae olim Regno coaluit: ita constat, aliam omnino rationem esse tituli Ducis Burgundiae. Ea enim provincia nunquam pro Principibus, nudam a se denominationem habituris, quicquam stipulata est: ipseque titulus, proprie loquendo, non nisi aliunde pro Principe mutuo sumptus est, donec ad Regnum pervenerit, jure natalium ipsi debitum.

Quapropter cum successio alia Principi huic non pateat, quam in Delphini titulum, suo tempore gerendum: mea quidem haec constans est sententia, quocumque nomine Princeps hic salutetur, non alia quam Regni insignia tribuenda illi esse, nec his Burgundiae arma jungenda; quippe quae ascitum segmentum (brisure) forent, quale in Principem non quadrat, angustiorem multo, quam Burgundiae Ducis, titulo aliquando gavisurum.

INSTITUTIONES JURIS PUBLICI GERMANICI
Romani, ex ipsis recessibus & legibus ejus Reipublicae
fundamentalibus adornatae.

Frankofurti ad Viadrum, 1683. in 8.

Varia sub variis titulis prostant Juris systemata ac institutiones, in quibus uti multi, pro ingeniorum diversitate, multa commendaverunt

runt aut censoria notarunt virgula, ita præprimis in aliis methodus minus iusta accusata fuit, in plerisque illud desideratum est, juventutem studiosam magis ad rivos quam ad fontes duci, hoc est, in decisione controversiarum præprimis, magnas Publicistarum, uti communiter appellantur, cohortes citari, raro leges ipsas fundamentales, quæ tamen hic utramque facere deberent paginam. Quod haud dubie, trutinans Autor præsentium Institutionum Magnificus, in Auditorum suorum gratiam, quo utrique huic nævo mederetur, easdem ita formavit, ut non solum, sicubi ex historiarum monumentis res fuerit deducenda, ad paucos, sed optimos scriptores; sin ex ipso jure assertio firmanda fuerit, ad Auream Bullam, Recessus Imperii, Capitulationem Imperatoriam, Instrumenta pacis, ac alia monumenta publica & Imperii Romano-Germanici bases, eos remiserit; sed & prudentissimo consilio, methodo usus fuerit ordini Justinianearum Institutionum simillima. Quo pacto id effecit, ut juvenis discendi cupidus, non solum ulterioribus absque ambagibus ad ipsum Jurisprudentiæ publicæ centrum brevi compendio ducatur, sed &, ut non per diversam a Juris privati institutionibus methodum scientia ejus turbetur, ac suo quasi loco quodammodo moveatur. Quinimo methodi occasione simul illud evenit, ut materiæ scitu necessariæ ab aliis in institutionibus juris publici vix memoratæ, aut levi saltem penicillo & obiter quasi adumbratæ, ab aliis vero plane omissæ, fusius tractarentur atque enucleatius. Postquam enim libro I intuitu juris personarum de personis Imperii, puta Rege Romanorum, Imperatore, Rege Germanorum, Vicariis Imperii, Electoribus & reliquis Imperii Statibus egisset, de patria quoque potestate, connubiis Principum & Statuum Germaniæ, juribus item foeminarum illustrium, ac de tutelis denique & juribus illustrium liberorum, ductu juris publici tractationem instituit. Deinde libro II non solum de juribus rerum Statibus & immediatis Imperii Germanici competentibus, quæ communiter regalium nomine appellantur, accuratissime differit, sed & ad discursum de rebus corporalibus & incorporalibus progressus, servitutes, ac acquirendi domini modi, ejusdemque instrumenta & effectus, tum successionem testamentariam; in libro III vero successionem ab intestato & obligationum materiam plene proponit, & secundum usum juris publici evolvit. Denique libro IV ordinem processus in Imperio Romano publice recepti distin-

distincte adducit, eique tractatum de judiciis, intuitu criminum vel delictorum publicorum, subjungens coronidem elementis hisce imponit; quibus adeo quod ulterius addamus nihil superest, nisi ut Magnifico Autori hactenus summis Ordinis sui in Academia famigeratissima honoribus maxima cum laude defuncto, nunc vero ad intima Serenissimi sui Principis consilia admissio, digna ac jam diu promerita edecumatarum virtutum suarum præmia animitus apprecemur.

*EMAN. KONIG. PHILOS. ET MEDIC. BASIL.
Regnum Animale, Sectionibus 3 Physice, Medice, Anatomice,
Harmonice, Mechanice, Theoretice, Practice eviscera-
tum, enumeratum, & emedullatum &c.*

Coloniæ Munatianæ, apud Eman. König & Filios
Bibliopol. 1682. in 4.

SAne hoc ipso ævo, quod abstrusorum inventione, & solertibus non minus ac judiciosis rerum naturarum scrutatoribus splendet, mirari contingit, ejusmodi adhuc hominum genus reperiri, quod dogmata superiorum seculorum adeo colit, & unius vel alterius Medici aut Physici pronunciata, tanquam Idola in Fano Æsculapii erecta, tanta superstitione adorat, ut Neotericorum inventa ac cogitata, nec evolve- re, nec legere, multo minus pensitare velint, sed, quo suam vel cœcitate, vel torporem, vel desidiâ incrustent, Novatorum titulo mox hos contemnant, & quasi aliquid virulenti eorum scripta spirent, cuncta sua sensoria contra hæc muniant & obturent. Ingenua magis illorum videtur sagacitas, qui, quantum lucis quotidianum experimenterum scrutinium Veterum monumentis fœneretur, quamque scientiam Naturalem pariter ac Medendi Artem expoliat, ut utraque nunc splendidior, quam olim, nitore fulgeat, observantes, multum equidem Antecessores nostros egisse cum Seneca profitentur, nec tamen omne peregisse, sed multum adhuc Posteritatis investigationi reliquisse, concedunt: potissimum cum ipse *Hippocrates, in Epist. ad Democritum*

critum scripserit, Ego ad Medicinæ finem nondum perveni, etiamsi jam senex sim. Commendamus hoc nomine præsentem Autorem, per hujus seculi inventa superiorum asserta illustrantem; ac per dissertationem Physico-Medicam modo nuncupatam, singularem in rebus Anatomicis & Medicis eruditionem nobis probantem. Complectitur hæc tres Sectiones, quarum *prior* corporis animalium internam fabricam & animæ sensitivæ operationes, cum animæ rationalis formalitate explicat; *altera* animalium quinque summa genera & sub his diversas species recenset; *tertia* tandem de animalium usu alimentoso & medicamentoso, item noxis animalium venenatorum harumque medelis agit. Totum hocce scriptum materiebus infinitis scatet, ita ut determinare nequeamus, num plus verborum, an rerum ipsi insit: cum, ut posteriores Sectiones mittamus, prior prolixissimam atque accuratissimam Physiologiam, Medicam æque ac Philosophicam, sistat, ex optimorum Scriptorum inventis ac meditationibus congestam, propriaque sedulitate atque epicrifi exornatam, ut in hunc usque diem nullam ipsi similem, multo minus hac perfectiorem, aut magis consummatam, Publico videre contigerit.

Chymischer Glückshafen / oder grosse Chymische Concordanz und Collection von 1500 Chymischen Processen etc. Zusammen getragen von Joh. Joachim Bechern / von Speyer / Med. D. und Röm. Käyserl. Majestät Cammer- und Commerzien-Rath etc.

hoc est,

Urna sortis fortuitæ Chymica, seu Concordantia Chymica & collectio major 1500 Processuum Chymicorum, congesta a Joh. Joach. Bechero, Spirensi &c.

Francofurti, Impensis Joh. Georgii Schiele / 1682, in 4.

Qualem sortem ex Urna hac Tibi L. B. promittere possis, vel solius hujus Autoris, per experientiam Chymicam & varia atque erudita ab eodem hætenus edita scripta, sc. *Oedipum Chymicum, Metallurgiam, Physicam subterraneam & hujus Supplementa, Psychologiam, Mineram Arenariam &c.* famigeratissimi nomen docet. Multa in hac invenies chymica, plura alchymistica, pauca medica & mechanica, ex manuscriptis ac laboratoriis celebrioribus collecta, ac propriis medi-

tationibus ornata, Theorias partim, partim Encheirises singulares experimentia, & in partes 20, diversæ molis, cum Appendice, quam *Rosetum Chymicum* vocat, digesta. Earum prior diversa philosophorum Scripta atque Theorias, & inter hæc ipsius Becheri judicium Philosophicum de Tinctura Philosophica in via sicca, ac ejusdem Commentarium in *Monte-Snyders*, aut viam Tincturæ humidam completitur, reliquæ vero varia experimenta & modos metalla exaltandi, maturandi, transmutandi, a scoriis suis liberandi, cum diversis encheiribus Chymicis; & harum vigesima, miscellanea Medica atque Mechanica non unius generis, v. g. de margaritarum dealbatione, ex minoribus majorum productione, adamantum flavescientium depuratione, Speculorum Metallicorum fusione, Plantarum regeneratione &c. suggerunt.

THE SAURUS LINGUARUM ORIENTALIUM, CONTINENS Lexicon Turcico-Arabico-Persicum, non solum vocum tam simplicium quam conjunctarum copia maxima refertum, sed etiam innumeris phrasibus locupletatum; & Grammaticam Turcicam cum adjectis ad singula ejus capita præceptis Grammaticis Arabicæ & Persicæ lingua: opera, typis, & sumptibus Francisci a Mesgnien Meninski.

Viennæ Austriæ, Anno 1680, in fol.

PRæsentia tempora, quibus Turcici exercitus Viennam Austriæ infestant, Lexici hujus Turcici paucis abhinc annis in eadem urbe evulgati memoriam nobis suggerunt. Autor operis laboriosi hujus & mole pariter ac sumptibus magni est Franciscus a Mesgnien Meninski SS. Sep. Eques Hierosolymitanus, Sac. Cæs. Maj. Consiliarius ac linguarum Orientalium Interpres primarius, qui cum ex plurimorum librorum lectione & continuo annorum ultra quam viginti exercitio magnam linguæ Turcicæ, nec non Arabicæ & Persicæ, quibus Turcica exornari solet, suppellectilem sibi comparasset, alios etiam earundem literarum notitia, ob Turcici imperii amplitudinem in præcipuis Regum ac Monarcharum aulis necessaria, imbuere animum induxit.

Quamvis enim ipsum haud fugeret, extare Lexicum Italico-Turcicum *Bernhardi a Parisiis* Capucini, & Arabico-& Persico-Latina *Raphelengi, Giggai, Golii, & Castelli*, nec non Grammaticas linguæ Arabicæ, Per-

cæ, Persicæ, & Turcicæ, a *Martellotto, Metoscita, Erpenio, Guadagnolo, Wasmutho, Ludovico de Dieu, Maggio, Ryerio, Seamano* & aliis editas; noverat tamen, libros istos non ubivis reperiri, & ab iis, qui Turcicas litteras tractandas susceperunt, multa ad syntaxin ejus linguæ pertinentia prætermissa deprehendit. Quamobrem ut pleniorum istarum linguarum thesaurum aperiret, omnibus immensi laboris, maximarum impensarum aliarumque difficultatum obstaculis insuper habitis, Johannem Lobingerum civem Noribergensem chalcographiæ peritissimum ad lares suos invitavit, ejusque opera characteres Arabico-Turcicos cum aliis typis ad hoc opus necessariis incidi, ac postea typographia integra jam satis instructa, Lexicon hoc cum adjuncta Grammatica imprimi curavit. Ac in onomastico quidem, juxta notissimam Alphabeti seriem disposito, voces & phrasas Turcicas, Arabicas, & Persicas, characteribus etiam Latinis secundum pronunciationem Turcis assuetam expressas, primum per alia earundem linguarum synonyma, deinde vero Latine, Germanice, Italice, Gallice & Polonice explicat. Nonnullas tamen voces & phrasas, in communi loquendi usu minus vulgares, Latine & Italice tantum, eas vero, quæ non nisi in libris profundioris doctrinæ occurrunt, Latine tantum interpretatur. Interfer-ta nonnunquam etiam invenias vocabula ex Tatarica lingua deprompta, de qua etiam in Grammaticis institutionibus nonnulla afferuntur. Onomasticum enim hoc, quod cum appendice seu auctario subjuncto ultra sexies mille paginas extenditur, excipit Grammatica Turcico-Arabica & Persica in septem partes distributa, in qua orthographia, etymologia, syntaxis, & prosodia istarum linguarum perspicue traditur & exemplis illustratur. Reliqua ad splendidi hujus operis methodum ac usum spectantia Autor in proœmio fusius exponit, ubi notas quoque, quibus Turcicas voces ab Arabicis & Persicis distinxit, aliosque characteres, quibus passim usus est, declarat, & Autores Turcicos, Arabicos, Persicos aliarumque gentium editos & manuscriptos indicat, e quibus hunc thesaurum linguarum orientalium collegit.

*PREUVES & PREJUGEZ POUR LA RELIGION
Chrestienne & Catholique, contre les fausses religions &
l'Atheisme, Par M.F. Dyrois, Docteur en Theologie
de la Faculté de Paris.*

five

Probationes & præjudicia pro Religione Christiana & Catholica, contra falsas religiones & atheismum, M. F. Dyrois, Doctoris Theologi in Facultate Parisiensi.

Parisiis, 1683. in 4.

Pias mentes non facile alius dolor gravius afficit, quam cum divinam veritatem & gratiam aut proterve rejici, aut simulata professione jactari vident, factis sive moribus negatam & elisam. Ita David stultitiam impiorum & hypocrisin eorum, qui religionem profitentur, acerbis querelis toto fere Psalmorum libro persequitur. Ita ipsum Christum ex vaticinio Davidis Ps. 68, 10. *comedit zelus domus Domini.* Joh. 2, 18. Prædixit tamen idem, & confirmarunt Apostoli ejus, utrumque malum, atheismi nempe & simulatae religionis, indies majora incrementa sumturum esse, & circa finem mundi vix vestigia veræ fidei superfutura: quæ cum impleri deprehendant temporibus nostris fideles & pii, spem quidem de Ecclesiæ externa felicitate in mundi hac fece abjiciunt, solatium tamen capiunt, sperantes, non minus comprobatum iri eventu, quæ de conservatione piorum, utut numero paucorum & forte miserabilium, Servator promisit. Pugnant interea, ejus auxilio freti, tum adversus animi sui trepidationes, tum adversus insultus impiorum; & causam Dei, pro viribus divinitus concessis, ore, scripto, morum sanctitate, inter tot corruptelas servata, defendunt. Inter eos vero, qui contra calumnias & sophismata atheorum & heterodoxorum calammum strinxerunt, non sine eruditionis, eloquentiæ & zeli laude comparet Autor hic Theologus Parisiensis. Audiamus eum de instituto suo, in Præfatione operis, pie & docte scribentem. Præmittit encomium religionis Christianæ, qua nihil toto orbe attentione nostra dignius esse, merito statuit. Hæc enim, ait, docet omnia, quæcunque homines ratione præditi cognoscere cupiunt, ad cursum præsentis vitæ recte tenendū, & melioris atque æternæ post mortem possessionem adquirendam. Ostendit hæc, quis sit Autor omnium rerū, quo fine hæc productæ sint, quis sit earū licitus usus: quid sentiendū de Ente supremo, omnium aliorum causa effectrice: quid sit summum bonum, quibus mediis ad id perveniatur: quæ sint mala, quale contra ea remediū. Tantos vero & tam certos esse tradit doctrinæ hujus characteres, ex quibus divinitas & veritas ejus agnosci possit, ut neminem latere, aut fallere queant, qui debitam attentionem adhibeat, ideas sive conceptus ejus superare omnes & speciosissimas Philo-
lofo-

losophorum speculationes. Argumenta pro ejus veritate ex intuitu creaturarum, & ratiocinatione subtiliori, non pauca quidem oriri, sed longe evidentiora esse, quæ ipsa historia religionis propagatæ, Prophetiarum antiquissimarum eventus, & effectus doctrinæ probe considerati, suppeditent. Infert inde, excellentiam & veritatem religionis Christianæ demonstrari luculentius & firmitus non posse, quam si simpliciter referatur & consideretur, quomodo in orbe stabilita sit, quid eam præcæferit, quid sit consecutum; tum quomodo conservata fuerit. Intuitu hujus ordinis & horum eventuum, orbem terrarum persuasum fuisse de veritate prædicationis de Deo & de officio hominis, cum aliis viis per paucorum philosophantium subtilitates parum effectum fuerit, nec superatæ dubitationes & difficultates. Quoniam vero multi ea vel præsumptione tuméant, vel præjudiciis ex sua imaginatione aut assuetudine a teneris, quæ sitis occupentur, ut nihil credere velint, quam quod ratiocinatione assequantur; visum sibi esse, scribit Autor, a primis cujuscunq; religionis elementis, quæ sola ratione comprehendi possunt, initium facere, & stabilitis veritatibus, quæ sensus communis inficiari non potest, ostensum ire, necessario recipiendas etiam esse reliquas, quæ a Christiana religione proponuntur, utut incredibiles appareant. Putat autem Deum ipsum hac via progressum esse. Ex principiis enim illis generalioribus, quæ Philosophi, & quæ ipsa doctrina Moysaica proposuerit, indutos esse homines, ut respicerent ad rerum visibilium conditorem, ejusque perfectionem, & in gubernando mundo sapientiam: ad præstantiam humanæ naturæ: ad officia hominum erga Deum & inter se: ad usum creaturarum decentem: ad studium & acquisitionem summi boni: Tum ad expendendum, quid variæ Theologorum & Philosophorum opiniones doceant & inferant, istis principiis vel conforme, vel adversans. Quo igitur tempore Christi doctrina prædicari cœpit, gentes, quibus ea primum annuntiata est, jam assuetas fuisse ait, ad differendum de veritate opinionum circa religionem & cultum divinum, ideoque facilius intellexisse, quæ disquirenda & credenda proponebantur. Quemadmodum enim prius homines sumus, quam Christiani: ita usu rationis opus esse, ut cognoscamus, præferri Christianismum debere omnibus aliis religionibus. Tanto igitur expeditius esse, hujus veritatem & dignitatem agnoscere, quanto magis præparatæ sint mentes ad materias, quas tractat.

His ita præmonitis & consideratis Autor Libr. I enarrat, quæ ex lumine rationis de primariis religionis cujuscunque articulis proponi

possint. v. g. de consensu gentium super existentia Dei : de eventibus rerum : de immortalitate animæ : de libero arbitrio ; intersertis etiam argumentationibus physicis. Libr. II. ad cognoscendum hæc cum certitudine opus esse revelatione divina, si absq; falsi intermixtione doceri velimus, monstratque Philosophorum errores, & quibus argumentis & notis veræ revelationes a supposititiis & falsis dignosci debeant, easque notas S. Scripturæ V. T. traditisque in ea revelationibus, præsertim per Noachum, Abrahamum & Moysen, inesse probat, & quæ iis ab impiis obijciuntur, refutat. Lib. III & IV omniū excellentissime reperiri omnes illos characteres demonstrat in Revelatione Jesu Christi, Domini nostri, & scriptis Apostolorum & Evangelistarum. Lib. V progressum, profectus, & effectus religionis Christianæ recenset, & contra Judæos argumentatur. Lib. VI deducit, omnes revelationes & religiones, quæ cum doctrina Christi non conveniant, falsas esse, sive ob idololatriam, quæ Christianismi tempora præcessit, & morum pravitatem inde secutâ ; sive ob corruptelas & hæreses : & speciatim Mahometanos impugnat. Hæc omnia ita proponit & firmat, ut in plerisque applausum meriturus videatur etiam discrepantium circa articulos fidei quosdam Theologorū, aliorumque doctorum virorum. At Lib. VII scopum suum, posteaquam contra hæreses veteres differuisset, coarctat, eoque defleat, ut fundamento solido & immobili, quod in libris præcedentibus magnifice præstruxerat, adjungat aut superficiat id ipsum, de quo cum Romanæ Ecclesiæ doctoribus tot annis disceptant repurgatæ religionis assertores, Traditionem nempe ore factam, & quidem eo modo descriptam & statuminatam, qui hypothesi Romanæ convenit. Hinc efficere vult, religiones omnes, quas sectarum & hæresium nomine & numero censet, adeoque vel maxime etiam nostram, quæ B. Lutheri ministerio prædicari superiori seculo cœpta est, rejici debere. Extollit felicitatem, amplitudinem & potentiam religionis Romano-Catholicæ. Laudat etiam exempla sanctorum morum & conversionis gentium a Clero Romano edita. Elevat & exprobrat nobis paucitatem, & alia, quæ fidelis, utut parvi gregis, signa esse scimus, nec minas aut omina ejus metuimus, cum eadem nobis fata minitatur, quæ hæreses veteres incurrerint. Recoquit etiam veterum calumniam, quod Principes Germaniæ non aliam secessionis ab obedientia Romanæ sedis causam habuerint, quam cupiditatem invadendi & retinendi bona Ecclesiastica. Sed hæc atque alia breviter hic notari debuerunt, ne agnita videantur. Refutata sunt dudum

dum a multis, & si aliqua responsione digna judicentur, non deerunt, qui eam in tempore possint reddere. Meliora sunt, quæ secunda Libri VIII parte adversus Socinianos disputat, nisi cum iterum ad axioma suum de Traditione regreditur, existimans hoc maxime refutari & reprimi istos posse, qui Scripturæ fidem cavillis perpetuis eludant.

Addere lubet, quæ de Scriptoribus adversus Atheismum, sive pro veritate Christianæ religionis in præfatione compendiose tradidit. Scripsisse refert secundo & tertio post Christum seculo adversus Paganos & Judæos *S. Justinum* Martyrem in Apologetico, in dialogo contra Tryphonem Judæum, & in opere contra gentiles; discipulum Justinii *Tatianum*, libro contra gentes; dein *Theophilum Antiochenum*; *Athenagoram* in scripto ad Imperatores; *Minutium Felicem* in dialogo elegantissimo; *Tertullianum* in Apologetico, itemque contra Judæos & ad Scapulam; *Clementem Alexandrinum* plurimis locis in libris Stromatum; *S. Cyprianum* libris ad Demetrianum & de vanitate idolorum; *Originem* contra Celsum. Quarto seculo *Lactantium* & *Arnobium*. Superesse etiam tractatum excellentem *S. Athanasii*. Idem egisse *S. Chrysostomum* in præstantissimis homiliis, ut & *S. Cyrillum Alexandrinum* in libris contra Julianum Apostatam; *Eusebium Casariensem* de præparatione & demonstratione Evangelica; *S. Augustinum* libris de veritate religionis & magno de civitate Dei opere: præter multa, quæ Patres scriptis contra hæreticos inseruerint. Post illa tempora nihil tale legi, usque ad *Anselmum* & *Thomam Aquinatem*, cujus Summa contra gentes existat. Posteaquam vero multæ Barbarorum provinciæ a Christianis detectæ sunt, & commercia cum Mahometanis frequentari cœperunt, rediisse ad materiam hanc tractandam doctores Christianos, insignemque operam navasse *Raymondum de Sebunde*, *Ludovicum Vivem* & *Granatensem*. Meruisse etiam apud Romano-Catholicos laudem ex dissentientibus *Philippum Mornæum Plessium*, & *Hugonem Grotium*. Memorat inde cum elogio opus *Hueti* de demonstratione Evangelica, paucos ante annos editum, & quæ *Episcopus Meldensis* scripserit. Ex quibus omnibus collegisse se fatetur, quæ valida & plausibilia sibi visa fuerint. Præteriisse vero de industria veterum gentium adversus Christianos calumnias, dudum ab Ecclesiasticis scriptoribus retusas. Evitasse etiam controversias quasdam particulares & criticas, quæ ad demonstrandam veritatem nihil proficiant. Abstenuisse ab omnibus, quæ non certissima judicaverit, & a disputatione inter Christianos non dependentia. Pia est, quam sub-

subjungit, admonitio, quod sine precibus gratiæ divinæ illuminatio impetrari non possit: absque gratia vero hac ne crassissimi quidem errores deponi queant, & argumentorum robur nec a sagacissimis agnosci: cum ipsius Christi divina verba tantis miraculis firmata, non nisi misso Spiritu Sancto perfectam fidem & operationem invenerint.

NOVUS COMETES.

a medio Julii anno 1683 Lipsiæ visus.

Die 13. Julii st. vet. Lipsiam rure nunciatum est, denuo Cometam in cœlo conspici. Nec abnuuit huic nuncio nox insecuta, quæ novum hunc advenam Amico, ad quem perlatus erat rumor, oculos per cœlum sollicitè circumferenti primum detexit. Præter tractum tamen cœli, in quo Phænomenon hoc offendit, regionem scilicet Ursæ majori & Aurigæ mediam, cujus sparsæ stellæ in Jordanis asterismum congestæ sunt, nihil ab ipso tunc notatum.

Postero die 14, circa XI vespertinam promiscue visus est, non procul a loco, unde superioris anni Cometes cursum suum occeperat: corpore exiguo, nec stellis tertiæ dignitatis par, lumine diluto & subalbicante, caudaque tenui, nec nisi oculis vegetioribus obvia, ad paucos etiam gradus versus verticem protensa.

Hoc insequentibusque diebus captæ sunt ejus a proximis Fixis distantia, quantum cœlo vario, & per crepusculinam lucem, licuit: at quia Fixæ istæ in Catalogis non comparent (a notis enim & insignioribus stellis phænomeni distantiam capere locus observationi incommodus non permisit) calculus motus eousque nobis differendus est, donec supputatis Fixarum illarum locis, cursuque Cometæ peracto, integram ejus historiam una veluti Tabula exponere liceat.

Hoc interim compertum habemus, motum ejus in antecedentia niti, languidum, & dietim vix besii unius gradus æqualem; quem tamen hujus diei (scribimus autem hoc pridie Kal. Aug.) observatio nunc intendi conjicere nos fecit. Distitit autem circa mediam noctem a Lucida in capite Aurigæ circiter $6^{\circ}.30'$, ab Humero ejusdem plus 5° ; superato jam Coluro Solstitiorum versus Capellam & Eclipticam, sed (nisi conjectura fallimur) arcu circuli minoris, tendens: Longitudo utcunque æstimata fuit $28^{\circ}\Pi$, cum latitudine 27° Borea, quæ sub initium apparitionis erat 30° .

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris, Anno M DC LXXXIII.

MISCELLANEA ERUDITÆ ANTIQVITATIS,
sive Supplementum Gruterianum: in quo eruditiora & in-
tellectu difficiliora Marmora a Grutero omissa enodantur; sta-
tuis, gemmis, nummis, & toreumatis illustrantur;
consarcinante JACABO SPONIO Medicinæ
Doctore & Professore Collegio Lugdunensi
Aggregato.

Lugduni 1679 & 1683, in fol.

OMnia nata interire, neque quidquam immortale esse in terris, sed quæ manibus hominum facta sunt, iisdem concidere ac dirui, æreis & marmoreis quam maxime patet monumentis. quæ ab auctoribus immortalitati nominis, quod cum æternitate temporum certet, destinata, vix per aliquot secula durarunt; devastationibusque bellicis obruta, aut situ & carie exesa, exiguam sui memoriam posteris reliquerunt, ex cineribus & ruinis urbium hodie repetendam solliciteque effodiendam. Quo magis laudanda est eorum industria, qui de bonis litteris bene merituri, in desolataram urbium ruderibus conssepultas lapidum memorias investigant, arbitrati antiquis lapidibus ceu fundamentis meliorem eruditionem superstrui: & his adminiculis fulti multa latinitatis faucibus vulnera feliciter sanarunt, vocabulis luxatis genuinas litteras, orationi hiulcæ appositas sententias, vetustate deletis nominibus memoriam, & obscuris lucem ex obsoletis statuis, scabrosis cippis, & squalore obductis ac temporis injuria fere abolitis monumentis restituentes. Omnium cæterorum industriam studii hujus assiduitate & felicitate proventus supergressus est JANVS GRVTERVS, qui omnes sive ab aliis editas publice, sive

privatim transmissas aut aliunde erutas Inscriptiones vasto opere collegit : quod eruditorum omnium applausu exceptum, qui incredibilem monumentorum quæ vetustis saxis continentur præstantiam, & late diffusam per omne genus priscae ac reconditæ doctrinæ varietatem veneratione profecuti, *admirandi* elogio passim celebrarunt. Inde utique nec aliunde ferme petendi varii Sacrorum ritus ; Fœderum formulæ ; Magistratum scita , munia ; discrimina ; Collegiorum , Corporum , Professionum genera , officia , rationes ; Domus Augustæ ministeria ; Tituli operum publicorum ; multa domi militiæque instituta : adde Manium jura ; Pietatis mutuae Parentum , Conjugum , Liberorum , ac eruditæ simul elegantiae monumenta ; principis denique gentium Populi nomina , ætates , tribus ; singula publicis quasi tabulis descripta. Hæc certe aliaque, enarrante doctissimo Spanhemio *sub init. Dissertat. IX. de præstantia & usu numismatum*, tot literatis ex omni memoria ætatum , temporum , civitatum Saxi, impensum quoddam pretium apud gnaros talium ac intelligentes haud immerito constituunt , eorumque assertores ac vindices æternitati consecrant. Igitur ad consummandam Gruteriani instituti nobilissimi utilissimique (quod accessionibus locupletabitur, quamdiu bonis literis honor constabit) laudem complures editis hoc sæculo quas ipsi deprehenderunt Inscriptionibus insignem operam contulerunt ; REINESIUS vero , cujus Syntagma anni superioris mense Aprili pag. 89 recensuimus , & cui hoc studium ætatem fuit , eorum spicilegia colligendo & ad Scaligero-Gruterianas rationes componendo largam earum messem coacervavit : & nunc elegantissimæ doctrinæ ac variæ eruditionis vir JACOBUS SPONIUS Medicus & Polyhistor Lugdunensis idem institutum magno elegantiarum apparatu instructus strenue urget. Ac superiori quidem nono & septuagesimo sæculi anno *Supplementi Gruteriani* Partem primam, ejusque primam sectionem, sub titulo *Miscellaneorum erudite antiquitatis* emisit, universumque per partes proditurum opus Serenissimo Galliarum Delphino nuncupavit ; hoc vero quem agimus anno sectionem *secundam & tertiam* publici juris fecit : ubi magis nitorem typorum, chartæ munditiem , elegantiam iconismorum , & artificiosam accuratamque marmorum delineationem mireris , an adjectorum discursuum variam eruditionem suspicias , ambiguum est. Sponianum sane

Gruteriano operi, cui supplendo & explicando expoliendove operam hanc impendit, palmam prærepturum esse, ubi ad justæ magnitudinis molem excreverit, dubitationi locus vix relinquitur. Tribus enim libris omnia constituit Auctor se collecturum marmora, quæ vel in Gruteriano opere nondum viserentur, cum primis Græca; vel male in eo posita aut vitiose descripta ipse iter per Italiam Græciamque faciens accuratius enotasset, aut ab amicis accepisset, aut ex libris post Gruterum editis hausisset; vel denique quorum imagines & typos nondum quisquam vulgasset, & quæ eruditas ac intellectu difficiliore inscriptiones gemmis, statuis, musivis & toreumatis illustratas exhiberent. *Primum* librum *septem* vel *octo sectionibus* absolutum iri indicavit, quarum *tres* suis distinctæ articulis jam prodierunt, nitidissimis æneis tabulis artificiose exsculptis insignes, quæ sacra ac Deorum historiam, inque sacrificiis usitatorum rituum, Mænadam, Musarum, Collegiorum & aliarum ad bonas literas intelligendas proficuarum rerum cognitionem illustrant. Sub finem de *tripodibus* Dissertatio annexa est, eique præmissa tabula e nummis & aliunde petitas varias tripodum formas ob oculos ponens. Ut quæ restant sectiones partis hujus absolvere, sed & reliquas duas partes integri operis adornare liceat, celeberrimo Auctori idoneum otium & ætatem ac vires præstantissimo studio suffecturas a DEO precari bonarum literarum nos jubet amor.

SANCTI GREGORII PAPÆ PRIMI COGNOM-

mento Magni Milleloquium Morale; Autore R. P. Jaco-

bo Hommey Augustiniano, Communitatis

Bituricensis.

Lugduni 1683. in fol.

NON inepte quidam, cum Patres Ecclesiæ tam Græcæ quam Latinæ in ætates, primam, mediam, & ultimam distribuunt, ac cuique ætati quatuor Cardinales Patres tum Græcos tum Latinos assignant, ex Latinis primæ ætatis Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, & Gregorium M. pro cardinalibus habent. Hi enim validissima quatuor Ecclesiæ Latinæ fulcimenta præter cæteros sunt visi, imo & tanti a Canonistis fuere habiti, ut, quod Glossator *ad Jus Canonicum* & Ever-

hardus in *Topica Legali* observavit, ipsis standum in rebus certis dixerint, Hieronymo puta in Translationibus, Augustino in Disputationibus, Gregorio in Moralibus, & Ambrosio in Sacramentis seu in Allegoriis sacris. Fuere autem Patrum horum quatuor opera non evoluta tantum ac revoluta quam diligentissime, sed a multis in succum etiam atque sanguinem, quod ajunt, conversa. Fuerunt quippe ex varii ordinis Fratribus, qui in otio illo monastico flores ex spatiosissimis Patrum campis decerpere; quemadmodum & liber extat *Deflorationes Patrum*, rectius, *Flores ex Patribus*, inscriptus. Notus præ aliis est *Bartholomæus Urbinas* seu *de Urbino*, Ordinis Eremitarum S. Augustini, Vir, Trithemio teste, non in divinis tantum scripturis studiosus & eruditus, sed & operum sanctorum patrum perscrutator. Hic enim *Milleloquium Augustini*, quod *Augustinus Triumphus de Ancona* inchoaverat quidem, sed morte præventus non absolverat, perfecit; seu, ut Sixtus Senensis de eo in Bibliotheca Sancta, *omnia fere D. Augustini volumina tenens contexuit e variis sententiis ac locis opus ingens duobus tomis constans in explicationem totius scripture &c.* Habuit autem Urbinas præduces hac in re, præter Augustinum Triumphum, adhuc alios. Ita enim ille in epistola præliminari ad Clementem V. Pontificem Romanum: *Consideravi doctorum Bernhardi compilatorem atque Gregorii; volui itaque ob devotionem, cui ex devotione obligor, equaliter esse Augustini; imitatus Archidiaconem Aretinæ Ecclesiæ, qui de dictis hujus Doctoris eximii omnes fere epistolas Pauli glossavit. Secutus etiam Eusebium Abbatem, qui de libris ejusdem volumen sub vocabulo Florum Paradisi transcripsit; occurrit insuper moderna inspectio viri spectabilis, venerabilis amici mei, Domini Johannis Andreæ de Bononia, Decretorum Doctoris eximii, qui de vita & libris beati Hieronymi luculentum librum edidit, & Hieronymianum nuncupavit.* Scripsit autem idem Bartholomæus de Urbino & *Milleloquium Ambrosianum*, & quidem ad mandatum ejusdem Clementis Papæ, prout ipse in epistola præfixa profitetur. Sed ecce! & *Milleloquium Gregorianum*, *Milleloquium* inquam *S. Gregorii M.* qui Patrum cardinalium Latinorum primæ ætatis quaternionem meritissimo suo complet. Scripsit illud P. Jacobus Hammey, Augustinianus, idque Innocentio XI, Pontifici hodie Maximo, dedicavit. Cum enim animadverterit hic autor, duo *Milleloquia Bartholomæi Urbinatis*

laudari ab omnibus, tractarique utiliter, dolueritque non simile quid tentatum in Gregorio, Bernhardo, aliisque Patribus, (tentatum autem simile quid fuisse, verba Bartholomæi de Urbino supra allegata docere ipsum potuissent) *Milleloquium Gregorianum* adornare ipse voluit, inque eo quicquid Gregorius non ad formandos tantum mores scripsit, sed & quicquid in eo ad Theologiam Scholasticam, Positivam, Asceticam, sacrarum literarum intelligentiam, Jus Canonicum, Ecclesiasticamque disciplinam spectat, ordine digessit alphabetico, notisque perpetuis illustravit. Opus hoc autor ipse commendat, ut Theologis, Interpretibus, Ascetis, Concionatoribus, Canonistis, omnibus denique Christianis longe utilissimum. Et sane non collectæ tantum in eo ex libris Gregorianis sunt sententiæ, sed loca etiam obscuriora adnotationibus doctis elucidata; cumque loci operis alii sint Theologici, alii Historici, alii mixti; Theologici, Canonici imprimis atque Ascetici, in varias divisiones ac subdivisiones sunt secti, adhibitis etiam quæstionibus & argumentationibus Syllogisticis, ut tractatus integri ac dissertationes videri possint. Sed audite Autorem ipsum has suas merces sic commendantem in præfatione ad Lectorem: *Milleloquium hoc nostrum omnium tractatum ejus (Gregorii) supplementum, lumen, medulla est, nec mera censeri debet sententiarum collectio indigestaque moles; quinimo corpus doctrinæ suis membris distinctum, constans nervis &c.* Et sub finem: *Vix tibi deinceps opus fuerit aliorum tractatus evolvere, ut de quovis Theologico, Morali, Ascetico, Canonico capite ad amussim disputes. Quodlibet proponatur, doctissime, ornatissime, efficacissimeque pertractabitur a te, exhaurietur, adeo ut meo Milleloquio utaris ceu quodam omnium scientiarum penu, gazophylacio, encyclopædia, isque tibi erit liber & omnis, & multiplex, & unicus.*

DESCRIPTION DE LA LOUISIANE, NOUVELLEMENT decouverte au Sud-Oüest de la Nouvelle France
par ordre du Roy &c. par le R. P. Louis
Hennepin, Missionnaire
Recollet.

feu

Descriptio Louifianæ, nuper detectæ ad meridiem & occidentem Novæ Franciæ, ex mandato Regis; cum tabula Geographica & relatione de moribus & victu barbarorum: dedicata Regi, a R.P. Ludovico Hennepino Missionario Recollecto & Notario Apostolico.

Parisiis 1683. in 12.

Louifiana nomen tractui Americæ septentrionalis Galli nuper dare cœperunt, sive quod incolæ Solem *Louis* vocant; sive ad nomen Regis Christianissimi respicientes; sive quod simul ad emblemata alludant, quo Regias virtutes & actiones cum Sole comparare ingeniosique quidam scriptores assueverunt. Inde est, quod in dedicatione sua, ut & in fine libri, autor hic, professione monachus, ordinis S. Francisci, ex severiori Recollectorum disciplina provinciæ Atrebatensis, Regi novum & ingens in Americanis illis provinciis regnum ominatur: reperta jam via, hucusque non explorata, per lacus & flumina, quibus ex nova Francia in sinum usque Mexicanum navigari potest. Hujus indagatio non semel a Gallis tum militibus & mercatoribus, tum missionariis Ecclesiasticis, æmulatione & invidia, ut ex hoc ipso libro apparet, aliquando certantibus, cœpta, sæpe tamen interrupta fuit. Conatum *Jollieti* anno 1673, ex relatione *Marquettæ* Jesuitæ, *Thevenotius* in tractatu nuper memorato exposuit. Paulo ante *Robertus Sallius* Eques anno 1669 iter ingressus, ultra fines lacus *Ontarii* sive *Frontiniaci* non pervenerat, variis remoris impeditus, donec anno 1675 ex cessione Comitum *Frontiniaci*, Novæ Franciæ postmodum Gubernatoris, (a quo & lacus & munimentum adjacens nomen habet,) Regium diploma impetraret, ad *Frontiniacam* munitionem, quæ subitaneo opere ex vallis & cespite exstructa erat, amplificandam & cæmentis firmandam; deinde anno 1676 novo privilegio ad exercendam pellium mercaturam excitatus, serio de itinere occidentem & meridiem versus cogitaret. Assumpsit autem ad religionis Christianæ rudimenta barbaris proponenda, ex Recollectorum sodalitate monachos

chos tres. Inter eos fuit autor hujus descriptionis, qui paulo ante in colonia Gallica 14 aut 15 familiarum ad Frontiniacum collecta sacerdotis & catechetæ munus exercuerat, & liberos *Troquiorum* (ita barbari indigenæ illius tractus, Gallorum foederati aut clientes vocantur) literis imbuere cœperat.

Orsi sunt iter mense Novembri anno 1678 lembo majori usi, hominum primum 16, postmodum 32 comitatu, & mercibus, quas barbari desiderant, ferramentis præcipue, instructi. Ingentes in vasto illo terrarum tractu lacus sunt, a Geographis minus recte notati. Eorum quinque maximis Galli nomina *Delphini, Aureliani, Condei, Contii & Frontiniaci* dederunt. Hic coloniis Gallicis *Monti Regali & Quebeco*, ubi Episcopi sedes habetur, propior est. Ex lacubus hisce ingentem aquarum molem celebre *S. Laurentii flumen* & sinus haurit. Isti lacus per transeuntia flumina inter se connectuntur, periculosa tamen navigatione, tum ob rapiditatem amnium, tum ob cataractas immanes: quarum una, ad Niagaram fluvium, *magnifal-tus* nomine famosa, ad 500 pedes alta est. At Barbari lintres habent ex arboribus cavatas, vel ex arundinibus & juncis ita compositas, ut fere non nisi duos tresve homines capiant; eaque sunt levitate, ut cum ad cataractas perventum est, vel ab uno fluvio in alium transcendendum, bajulari, aut per terras nive oppletas trahi possint. Ita fit ut flumina celerrime pernavigent, & improvise hostibus superveniant, aut venationes in dissitis terris exercent. Talibus scaphis utendum etiam fuit Sallio & sociis, cum majora navigia subvehi & transferri non possent. Facilis tamen est majorum navigiorum structura ob materiæ copiam: eaque infra cataractas, per quas nullus navibus ascensus patet, fabricari, & navigationem commodiorem, barbaris vero terrorem facere possunt. Etsi enim ex commerciis cum Anglis & Batavis arma Europæa quidam acceperint, pavide tamen ne satis perite iis utuntur, ita ut centeni Europæis decem non resistent. Cæterum molestissimum fuit hoc iter, tum ob frigus, quod sub climate illo non est mediocre, & flumina glacie adstringit, tum ob summam omnium rerum penuriam, cum commeatum sufficientem lintrium angustia non caperet, sed victitandum esset modico frumenti Indici demenso, eoque tosto, plerumque vero carne urforum aut bubula, pingui quidem, sed ob salis & aromatum defectum insipida. Mirum

vero

vero est, quod carnes illas, sine sale siccatas, in fassis ex pilis taurinis compositis, ad quatuor menses barbari servent, ita ut recentis saporem retineant, & jus ex iis coctum bibatur; quod optimum potus genus est, ubi præter aquam ferme nihil habetur, quod sitim restinguat. Accessit barbarorum nequitia & perfidia, quippe quos non Batavi solum, sed & ex Gallis quidam Sallii æmuli stimulabant, ut iter quovis modo, mentiendo etiam & pericula fingendo, impedirent. Sic coactus fuit, amissis etiam naufragio mercibus non contemnendi pretii, Frontinicum miserrimo modo pedes remeare; cum prius inter lacum Delphinum & fluvium, cui *Segnelay* nomen fecerunt, in finibus *Ilinorum*, domum aliquam *Crepicordii* seu *Crevecoer* nomine, exstruxisset & communiisset, postea tamen defectione sociorum derelictam. At Hennepinus rogante Sallio, & excitatus a sodalibus monachis, iter, duobus Gallis comitantibus, continuavit, ut non solum alia flumina, sed & ingens illud, in quod cætera incidunt, cui accolæ *Mechsapsipi* sive *Mississipi* a magnitudine, sed Galli ab illustrissimo Colberto, coloniarum & navigationum summo post Regem patrono, nomen fecerunt, ascendendo & descendendo ad 500 leucarum longitudinem enavigaret; eo tamen fato, ut non saltem fame & fatigatione fere consumeretur, sed & per menses novem captivi loco a gente *Iffatorum* sive *Nadovefforum*, una cum sociis duobus, haberetur, quotidie mortem a barbaris exspectans, quam ex monachis Gabriel Ribukdæus, nobili in Burgundis genere natus, alio loco, sed in hoc ipso itinere oppetiit, clava barbarica trucidatus. Supervenientibus tandem Gallis quibusdam, mercaturam exercentibus, & dimissus ab hero barbaro qui servitutis rigorem adoptionis titulo emolliverat, filiumque suum vocabat, post annos a cœpta navigatione fere tres, Frontinicum rediit, mense nempe Julio anno 1681. Quæ omnia ex narratione ejus non sine commiseratione, sed & cum admiratione legentium percipi possunt. Sed præstat de regionibus ipsis & incolarum moribus & victu notabilia quædam excerpere.

Regio sita est ad occidentem Novæ Franciæ in meridiem protensa, inter gradum latitud. septentrionalis 50 ad 36. A septentrione & ortu æstivo habet barbaras gentes, & versus ortum colonias Anglorum, Gallorum & Batavorum. Cum vero, posteaquam Hennepinus iter suum finiit, anno sequenti 1682 Sallius, flumine Colbertino ad

ad 300 leucas ulterius descendens, usque ad sinum Mexicanum navigaverit, novasque gentes, & inter eas *Ovamas*, qui regem, & aulam ministris sapientibus ordinatam habent, detexerit, accuratior & amplior descriptio sine dubio brevi evulgabitur; cujus spe tabulæ Hennepinæ, ut imperfectæ, exemplum Actis hisce addere supersedimus. Quod vero naturam & temperamentum locorum attinet, feracissima omnis generis frugum terra ista perhibetur, etiam vitium, quæ ibi sine cultura crescentes, ad arbores eriguntur, & racemos uvarum ingentes ferunt, unde vinum Gallico fere æquale exprimitur. Quoad calorem & frigus, Europæis provinciis non absimilis est, cum quibus in eodem climate jacet, nisi quod ob lacuum & fluviorum copiam depressior est & humidior, sed ideo etiam fertilior, & incredibili pascuorum copia abundans. Admittit itaque nostri frumenti, tum leguminum & oleorum omnium sationem & plantationem: at arbores proceritate & specie fructuum nostras vincunt. Major etiam omnium ferarum multitudo & varietas est, ut & piscium, & volatilium. Inprimis ingentes bouum sylvestrium, sive urorum, greges circumvagantur, quorum venatio barbaros maxime occupat. Urforum, cervorum, caprearum, luporum, castorum non parvus numerus est: ranarum ea magnitudo, ut voce mugitum bouum fere æquent. Serpentes & alia venenata non desunt; sed & remedia adversus ea ex herbis in promptu habentur. Alicubi ad ferri & æris fodinas spes apparuit.

Hominum pro vastitate regionum numerus exiguus, sed corpora robusta & morbis raro subjecta; quia continuo venatu & labore, ut & saltatione fere quotidiana exercentur, & ita cibos, quamvis viles & insulsos, bene digerunt: famem tamen ad tertium aut quartum diem, etiam insidiarum aut venandi causa tolerant: cutem ita assuefecerunt, ut pulicum & insectorum aliorum morsus, aut non sentiant, aut negligant, & in terra nive aut glacie plena seminudi cubent. Sarcinas ingentes portant, mulieres plerumque, quantas tres viri Europæi non gestarent. Iter 300, vel 400 leucarum, belli aut venationis causa, longius illis non videtur, quam Gallis via, qua Parisiis Aurelianam itur. Fœminæ licet gravidæ nihil remittunt ex labore, & enixæ ad omnia officia domus statim redeunt: gibbosi aut alio vitio debiles rarissime inter eos conspiciuntur. Fatigati aut ægrotantes balneo calidissimo & fricatione vires recipiunt; dolores membrorum inci-

sione, expressione sanguinis, & unctione leniunt & superant. Decocta ex corticibus, februm & aliorum, si qui sunt, morborum remedia præbent; variolis tamen nulla quærunt. Impostores inveniuntur, qui violenta tractatione, multisque præstigiis, nescio quid decumbentibus extrahere & evellere se fingunt, dum domestici commestationi & saltationi superstitiose indulgent. Narrat Autor se quoque pro medico habitum, cum infantem morti vicinum baptizaret, qui postea convalescere inciperet, quod aqua tingi, & cruce signari illum vidissent; sed magis, quod venæ sectione asthmaticis succurreret, & puerorum vertices novacula tonderet. Vestitu etiam, antequam Europæi in terras istas venissent, usos esse constat, pellibus nempe ferarum & sandaliis ex corio simplici confectis; norunt enim pelles cerebro animalium infectas, cerdonum arte paratis similes efficere. Telam ex urticarum fibris crassam texunt, in usum indusiorum. Fœminæ vestitus cincturæ genere a viris distinguuntur. Imberbes sunt hi, nec pilos, nisi in puerorum capitibus, patiuntur, horrentque Europæos barbatos & capillatos. Domi fere nudi incedunt, pueri imprimis & puellæ; tingunt corpora atro vel rubro colore, quidam etiam animalium figuris. Floribus & plumis capita, conchyliis & globulis fictilibus ex porcellana (quam vocant) collum, brachia & aures ornant. Mores in universum fœdi & improbi. Nullus illis pudor est, non ætatis, non sexus reverentia: obsequuntur inverecundissime, viri fœminæque, non naturæ saltem, sed & libidini: illoti & squalidi præterea tota vita. Matrimonii nullum est vinculum; plerique uxores, prout lubet, assumunt & dimittunt. Alii polygami sunt, zelosi etiam, ut adulteras vel necent, vel auribus naribusque truncent. Fallacissimi & mendacissimi sunt, qui applaudere omnibus & assentiri in speciem incondita acclamatione solent, sed nihil præstant, quam quod ipsis lubet aut utile est. Lacrymæ raro commiserationis, sæpe crudelitatis argumenta sunt. Aliquando enim non desinunt lacrymari & ululari, priusquam hostem ulti sint, aut captivum occiderint. Humanitatis signum est, cum hospitibus crura pinguedine unguunt, aut corpora fricant, aut offas ori ingerunt. Tanta est eorum in hostes, quos ex mera nocendi libidine, aut fortitudinis affectatione sumunt, crudelitas, ut major esse non possit. Vidit autor, ut pueri captivis frustra carnis absciderint, & summa cum voluptate & petulantia devoraverint: hi
postea

postea arbori alligati, & omni tormentorum genere excruciat, tandem semivivi comburuntur. At morituri eadem ferocia insultant tortoribus, & suæ gentis gloriam laudant, hostilem convitiis incessunt, & ultro ad sæviendum, exprobrata mollitie, provocant. Aliquid gravitatis ostentant, cum consilium ineunt, in quo seniores taciturni confident, dein ordine & meditate verba facientes. Mos est genti, loquentem neminem interrumpere, nec interrumpi sine offensa. Capita, quæ proponuntur, bacillis numerant, & ad singula respondent. Epularum & saltationum, luctus & sepulturæ quædam ceremoniæ servantur. Ingenio sunt docili, ut omnia imitentur. Carbone Gallis fluminum cursum & viæ ordinem descripserunt. Commercium pellibus ferarum & imprimis castorum, quos Europæi pilorum causa magni faciunt, exercent. Cæterum mirati sunt maxime librorum & scripturæ usum, & pyxidis magneticæ; etiam calicem deauratum, quem sacrorum causa circumvehebant monachi. Hunc, cum cætera omnia eriperent, tangere, ut scribit Autor, non sunt ausi: spirituale quid his omnibus inesse rati, imo Gallos ipsos pro spiritibus potius, quam hominibus habentes. Ferramenta summe appetunt: qui iis carent, etiam nunc lapides acutos bacillis insertos pro cultris habent. Arma patria sunt arcus & sagittæ, tum clavæ, quibus cerebrum hostium comminuunt. Omnia ex insidiis agunt, nihil aut parum aperto Marte: belli utilitas habetur captura mancipiorum. Nam terræ vastæ & vacuæ acquirendæ nulla est cupiditas. Signum belli & pacis (ut alibi jam notatum est) fistulam faciunt, qua fumus tabaci attrahitur, diversis tamen plumis ornatam: eam a vicina gente pacis tesseram afferentibus amicitiam præstant, eandemque ad alias deferendam eodem effectum tradunt. Religionis deploranda est ignorantia & incuria: Idola non habent, aliquid tamen circumferunt, v. gr. ossiculum, conchylium: quidam etiam corvos & ululas, quæ symbola Dei, vitæ Domini, esse dicunt. Animas superstites esse corporibus fatentur, & in regione amœna, resumtis corporibus, venaturos esse mortuos, nugantur; eaque de causa instrumenta & arma sepultis addunt, horumque utensilium spiritum etiam revicturum esse ajunt. Sunt, qui indumentum aliquod, aut aliud tale, flumini aut cataractæ offerant, & in arboribus suspendant, additis ineptis precibus aut votis, pro successu venationis aut belli. Vetustas traditio-

nes & fabulas vel defendunt, vel præferendas exterorum doctrinæ putant. Ineptissima, quæ & ipsis fabulosa videntur, narrant de foemina, cœlo delapsa & in mari a testudine recepta: hanc ex spiritu cœlitus descendente gravidam, duos fratres ex costis enixam esse, ingenio inter se discordes; eorum alterum mores fratris non ferentem in cœlum rediisse, eumque esse, qui tonitrua edat, & fulmina in odiosum fratrem vibret. Eandem foeminam alio partu homines edidisse, qui terras impleverint. De origine itaque gentis frustra cum iis agitur, nihil plane relatu dignum aut non absurdissimum referentibus, & meliora docentes in speciem quidem audientibus, sed postmodum acerbè irridentibus. Ita animati, difficillime, autore sic judicante, ad Christianismum converti possunt. Alias aversionis causas, & inter eas linguarum addiscendarum difficultatem, recenset autor; alias imputat Batavis & Britannis, qui Missionariorum fidem apud Barbaros elevent; tum ipsis Missionariis, qui de modo catechizandi inter se non conveniant. Superesse igitur, ut in potestatem redacti ad religionem vi compellantur, nisi singularis quædam gratia & miraculorum editio a Deo accedat. Verum hæc ad sacrarum literarum normam, & primitivæ Ecclesiæ mores examinantibus, longe alia methodus ad religionem seu Evangelium Christi prædicandum probabitur. Interest enim, qua puritate id proponatur, omisissis, quæ fundamento carent, aut ei sunt adversa. Alii etiam mores docentium, alii omnium, qui in istas terras evagantur Christianorum, requirerentur, ne fidem doctrinæ pravitate vitæ corrumpanant. Interim legentibus has descriptiones, agnoscenda est summa istarum gentium miseria, & nostrarum, si cum illis comparentur, felicitas. Ea tamen si, ut plerumque fit, abutamur, non potest non major poena, justa DEI ultione, eos manere, qui in tanta veritatis luce & disciplinæ sanctitate, sub Christiani nominis larva, barbaricis vitiis inquinantur.

JOH. JACOBI HOFMANNI LEXICI UNIVERSALIS continuatio, duobus tomis comprehensa.

Basileæ apud Joh. Hermann. Widerhold, an. 1683, in fol.

ET si in tanta librorum copia, *novum* ceu vocant *Lexicon* conscribere, non tam ingenii quam laboris magni res est; tamen ideo laborem

borem diversis sic rebus in unum volumen colligendis infumtum contemnerere velle, aut inutilem censere, minus æquum esse videtur. Nam opera talis studiosæ juventuti librorum inopia laboranti, aut forte etiam autores probos ignoranti, non tantum prodest, eorumque defectum supplet quasi; sed & jucundo laboris compendio, viam ad *πολυμαθείας* studium ostendit. Inde Græci & Latini jam olim sua *Onomastica*, & varii generis *Lexica* compilare aggressi sunt: quos in hac parte imitari, & antiquis paria præstare multi recentiores ausi sunt. Inter hos merito suo censendus venit *Job. Jacobus Hofmannus*, *Græcæ Linguae in Academ. Basileensi Prof. Publ.* vir clarissimus: qui, cum ante hoc sexennium *Lexicon universale, Historico-Geographico-Chronologico-Poetico-Philosophicum* edidisset, illudque emtorem invenisset facilem; non pigratus est nuper *Continuationem* ejus per *duos tomos* alphabeti ordine *digestam* lectori exhibere. In qua præter res jam nominatas, collegit *historiam animalium, plantarum, lapidum, metallorum, elementorum, rerum astricarum, præcipue hominis, negotiorumque ejus, in omni ætate, sexu, conditione, ævo recentiori, medio & veteri.* Autores, unde hæc omnia desumpsit, non dissimulat. Inprimis Corali Du Fresne Glossarium, Bocharti Hierozoicon, Salmasii, Casauboni & similium polyhistorum notas in diversos autores crebro allegat, ut qui plura ex horum commentariis noscere velit, fontes non ignoret.

NOUVEAUX DIALOGUES DES
MORTS.

id est,

Novi mortuorum dialogi.

Paris. 1683. in 12.

Scripserat jam olim *mortuorum dialogos* Lucianus, quibus philosophorum, regum ac tyrannorum, divitum, robore corporis & forma præstantium, pauperum item & afflictorum sortem apud inferos perstrinxit, & Croesum cum Plutone de divitiis; Plutonem cum Mercurio de hæredipetis, cum Terpsione de communi factorum lege; Zenophantem cum Callidemide de iis, qui insidias vitæ alterius struunt, ut opes consequantur, differentes: Charontem autem cum Mer-

curio, neminem navem conscendere ferentes, nisi sarcinam omnem abjecerit: Alexandrum, Hannibalem, & Scipionem certamen gloriæ rerum gestarum ineuntes introduxit. Eandem rationem secutus auctor libelli hujus Gallici, quem Luciano nuncupavit, satyricam ejus indolem in isto expressit, veterum inter se, & cum modernis, nec non recentiorum inter se & cum priscis sermones fingens, quibus vanitas omnis potentiæ & scientiæ ob oculos ponitur. In primæ classis, quæ veteres inter se committit, *primo* dialogo Alexandri Magni fortitudinem & famæ cupiditatem exagitat Phryne luxuriosa fœmina; in *secundo* Milonis Crotoniatæ robur elevat Smindirides mollis Sybarita; in *tertio* Didonis famam a Virgilio sparsam sugillat Stratonica; in *quarto* Aristotelis molestum philosophandi genus improbat Anacreon; in *quinto* Homeri fabulis implexis mysticisque suas præfert Æsopus; in *sexto* Athenais exemplo suo Icasia ostendit, quos fortuna facere soleat ludos. In secundæ classis, qua veteres cum modernis colloquuntur, *primo* dialogo Petrus Aretinus Imperatori Augusto suggerit, argento a Poetis elogia sibi comparare principes; in *secundo* sexum suum infirmiores esse, quam qui juvenum amor resistere possit, Sappho queritur apud Lauram: quæ tamen superiorem se semper fuisse inde probat, quod cum Sappho laudes amasii sui cecinerit, ipsa assiduis Petrarchæ celebrata fuerit carminibus, utrum vero præstet amore invadi an aggredi, ambæ disquirunt; in *tertio* Socrates Montano persuadet, non minori virtutum gradu hodie ac olim mortales præstare; in *quarto* Hadrianus placidam suam mortem, quam ludibundus obiit, Catonis Uticensis excessui præfert, animosioresque fuisse affirmat: Margaretha autem Austriaca Hadriano se præferendam arbitratur, quæ imminentem mortem lepidis jocos naufraga excepit; in *quinto* Erasistratus numerum ætate sua decedentium, antequam circulatio sanguinis inveniretur, haud majorem fuisse eo, qui quotannis post inventas tot novas anatomicas & physicas rationes tantum non increscit, Harveo exprobrat; in *sexto* Bernice Cosmum II de Medicis querentem, astrum quod ab ipsius nomine Galilæus Mediceum appellaverat, a multis amplius non ita vocari, sed Circumjovialium nomine venire, solatur indignitate fati, quod ipsius etiam experiatur coma: ac immortalitati nominis ne ista quidem ratione satis consuli, si istud astris inseratur, admonet.

In tertiæ classis, quæ recentiorum umbras loquentes fingit, *primo* dialogo Anna Britanna, quæ post mortem Caroli IX Gallia Regis successori Ludovico XII nupsit, gloriam continuati imperii & ambitionem potiorem putat amore, quo ducta erga Ducem Suffolciensem Maria Angla post obitum Ludovici XII Regis Gallia in istius se matrimonium accipi passa est; in *secundo* Erasmus omnem gloriam Carolo V & magnitudinem nominis detracturus, quam ab aliorum infirmitate & sua fortuna profectam affirmat, veram laudem in propria virtute consistere docet: cui Carolus respondet, ingenii animique dotes æque ac opes & potentiam, casu & felicitate nascendi ac cerebri formatione contingere hominibus; in *tertio* Elisabetha Anglia Regina summam oblectationem mortalium in eo consistere, si quis non plene potiatur ea re, cujus tamen potiundæ causa omnia agit, Duci Alençonio, tum ipsius, tum suo exemplo demonstrat: quam & ipse aliquot regnorum cupiditate ductus nullum eorum consecutus fuerit; & ipsa aliquot matrimonia summopere expetita rejecerit, quibus tamen animum prius applicuisset; in *quarto* Gulielmus Cabestanus stultitiam mortalium in eo potissimum consistere, quod nemo se respiciat & quivis alterius facta pro stolidis habeat, Alberto Friderico Brandenburgico suo ipsius exemplo persuadere studet; in *quinto* Agnes Sorella proprio etiam exemplo, amorem erga foeminas utilem sæpe imperiis & salutarem extitisse, Roxelana ostendit; quæ rationem Agneti exponit qua & ipsa Sultano imperavit; in *sexto* Johanna I. Neapolitana, futurorum sollicita ab Anshelmo admonetur, ne quærat scire fata recondita, Babyloniosve ne tentet numeros.

EPISTOLÆ ET VITA DIVI THOMÆ MARTYRIS & Archiepiscopi Cantuariensis, nec non epistola Alexandri III Pontificis, Gallia Regis Ludovici septimi, Anglia Regis Henrici II, aliarumque plurimum sublimium ex utroque foro personarum; Concernentes Sacerdotii & Imperii Concordiam: in lucem producta ex MS. Vaticano, opera & studio F. Christiani Lupi, Ipressis, Ord. FF. Erem. S. Augustini, S. Theol. in Alma Lovaniensi Universitate Doctoris, ac Regii Primarii Professoris.

Bruxellis Anno 1682. in 4.

Thomæ

Thomæ Beckeri, e Regio Henrici II Cancellario Cantuariensis in Anglia Archiepiscopi, ob insolentiam Regiæ Majestati gravem exautorati, & tandem quidem post sexenne exilium restituti, sed eodem anno per sicarios interempti, & ab Alexandro III, cujus autoritatem summa pertinacia adversus Regem suum propugnauerat, in Martyrum & Sanctorum numerum relati vitam, præter Eduardum Cantuariensem, cujus epitome apud Surium in vita Sanctorum ad 29 Decembr. legitur, adhuc alii quatuor coætanei Scriptorum, nimirum Heribertus de Bosham, Gulielmus Stephanides Cantuariensis, Johannes Sarisberiensis, & Alanus Abbas Deobesberiensis posteritati commendarunt. Et ex his quatuor Autoribus, quorum nomina suis ubique locis annotata sunt, nescio quis, qui Heriberto & Wilhelmo tædii matrem nimiam prolixitatem, & in reliquis duobus exprimendæ veritatis novercam succinctam brevitatē, se animadvertisse præfatus est, quadripartitam historiam confecit, eamque tribus libris comprehendit, quorum primus vitam Thomæ a pueritia usque ad exilium transactam, secundus res in exilio gestas, & tertius cum suis appendicibus ejusdem in Angliam reditum, recrudescencia inter ipsum & Regem dissidia, & ultimum vitæ exitum, nec non gesta post mortem, & discipulorum catalogum aliaque nonnulla ad historiam hanc spectantia enarrat; in quo quatuor Autoribus prædictis testis quintus Benedictus Abbas S. Petri de Burgo (cum is quoque de vita, passione & miraculis Thomæ commentarium scripserit) accedit. Hanc Thomæ vitam plurimæ ejusdem, nec non Alex. III. Pont. Rom. Ludovici VII. Galliarum R. Henrici II. A. R. & aliarum illustrium personarum, Ecclesiasticarum pariter & politicarum, ad hæc certamina pertinentes epistolæ, quæ plenior de Thomæ vita notitiam suppeditant, quinque libris digestæ excipiunt, quæ omnia ex Vaticana Bibliotheca nunc in lucem protrahi curavit Christianus Lupus, codicem hunc Romæ quondam a se exscriptum notis suis & scholiis illustraturus, nisi vis major propositum hoc intervertisset. Nam in edendo hoc Vaticano & alio quodam Cassinensi volumine, cujus mentionem in Actis nostris mense proxime elapso fecimus, adhuc occupatum mors invasit. Quid autem in hac Thomæ vita & subjuncta epistolarum sylloge contineatur, locupletissimus index subministrat.

PETRI DANIELIS HUETII LIBER DE ORIGINE Fabularum Romanensium, ad Johannem Renaldum Segre-
sum, ex Gallico Latine redditus à Gulielmo Pyrrhone Prof.
Regio, & Huetii libris de interpretatione & optimo in-
terpretandi genere annexus.

Lipsiæ ap. Fritschii hæredes, in 8. A. 1683.

FAbulas Romanenses, seu fictas casuum amatoriorum historias, pro-
fabratione, ad voluptatem & utilitatem legentium conscriptas, non
novum seculi inventum esse, *Autor celeberrimus* in hoc libello eru-
ditissime demonstravit. Nam postquam earum definitionem, finem,
& discrimen a poematibus epicis, & historiis fabulosis aut plane com-
mentitiis, ac fabulis mythologorum accurate tradidisset; illarum in-
ventionem orientis populis, hoc est, Ægyptiis, Arabibus, Persis, Syris-
que acceptam referri debere pronuntiat: quia plerique horum, qui
inter priscos fabulæ Romanensis artifices laudatissimi extitere, ut Cle-
archus, Jamblichus, Heliodorus, Lucianus, Achilles Tattius, Joannes
Damascenus fabulosæ Barlaami & Josaphati historiæ autor, alique
ab illis populis originem traxerunt suam. Itaque terras illas Romanen-
sium natale solum fabularum potiori jure appellandas esse, quam Græ-
ciam, in quam tantum fuere translata, concludit. Inde progressus,
probat figmentorum & figurarum amantes semper Ægyptios & Persas
fuisse: apud Arabes poeseos itidem amantes, natam esse versuum simili-
sono (quos Leoninos vocant) concludendorum artem: Indos etiam
Persis vicinos figmentis poeticis & Romanensibus magnopere delecta-
tos esse confirmat: in Syria parabolico dicendi generi sanctitatem a
Dei autoritate accessisse; quippe qui in S. Scriptura per figuras & ænig-
mata voluntatem suam Prophetis aperuerit: Salomonem inde parabo-
larum non solum studiosum fuisse, sed Scripturam S. allegoriis & ænig-
matibus plenam esse: librum Psalmorum, Proverbiorum, Ecclesiastica
& Cantica Canticorum opera poëtica esse: Jobi autem librum non esse
parabolam ab Hebræis excogitatam, contra quosdam Talmudistas
contendit, rejiciens simul eorum opinionem, qui historiam Estheræ &
Judithæ eodem censu habendam putarunt.

Primis sic fabularum Romanensium fontibus reclusis, viam & ductum scrutatur, quo se per Græciam & Italiam diffuderint, quique illam artem, compositis scriptis Eroticis, excoluerint primum, tradit. Heliodorum Fabulæ Rom. autorem imprimis laudat: Gyraldi errores circa fabularum istarum argumentum admissos notat, desiderans in Italorum Rom. fabulis artificium. Qui ex Græcis artem Romanensem excoluere, ipsamque rudem, uti erat apud orientis populos, & incultam ad meliorem formam speciemque traduxere, recenset. Qua occasione Sybariticas fabulas describit, & ut Romani, postquam ab Imperatoribus regi cœperunt, fabularum Romanensium amœnitate capti fuerint, declarat.

Ingruente autem postea in Imperio Romano cum populis septentrionalibus barbarie, ars hæc quidem obscurata & corrupta fuit: sed Galloligures literas & poemata magis, quam Franci ceteri excellentes, illam in lucem protrahere iterum studuerunt: & cum *sermone* in componendis operibus suis uterentur *Romano*, corruptiori licet, *fabule* istæ dictæ sunt *Romanenses*, & *Romanisare* significavit versificare & narrare prosa oratione. Fabularum igitur Roman. recentiorum compositionem Francis deberi, & ab his Italiam & Hispaniam accepisse ostendit, rejecta Cl. *Salmasii* opinione, qui Hispanos ab Arabibus accepisse illam tradidit. Hinc cum barbaras gentes etiam fabularum Rom. studio deditas fuisse differuisset, in causas inquit, unde nata omnibus hominibus in fabulas & scientias propensio; & cur *Fabule Romanenses*, quæ originem ex falsis historiis habent, magis delectent, quam aliæ doctrinæ: cur Franci in hac arte fabularum principes, & quid de earundem usu statuendum sit, luculenter exponit. *Honoratum Urfeum* laudat, qui primus in Gallia hujusmodi fabulas barbari sermonis corruptela exemit, certisque iterum regulis adstrinxit in opere egregio *Astræa* indigitato; cui adjungit virginem in hoc genere eruditionis excellentem, *Dominam de Scudery*, quæ illustrem Bassam, Cyrum Magnum, nec non Cleliam composuit. Tandem Tractatum hunc eruditissimum voto finit, quo moderni Regis Galliæ Ludovici XIV gloriæ consultum cupit, ut mirabilis regni ejus historia æque sublimi stilo, æque accurata rerum ab illo gestarum observatione, eademque mentis sagacitate describatur.

MENSIS SEPTEMBRIS A. M DCLXXXIII. 387

IDEA DE EL BUEN PASTOR COPIADA POR
los S. Doctores, representada en Empresas sacras; por el Pa-
dre Francisco Nunnez de Cepeda de la Compannia
de Jesus.

hoc est,

Idea boni Pastoris delineata a sacris Doctores,
& repræsentata in Emblematis sacris a Patre Fran-
cisco Nunnez de Cepeda e Societate Jesu.

Lugduni, 1682. in 4.

Quinam Scriptores Emblematis inventis illustratisq; & hoc & su-
periore seculo inclaruerint, mense Januario præsentis anni p. 18.
indicavimus. Itaque *à veu de goùs* nunc illis adjungendum suo merito
censemus Franciscum Nunnez de Cepeda, Jesuitam Hispanum. Nam
& hic Emblemata anno proxime elapso edidit, sed Sacra, quippe in qui-
bus, quæ bonum pastorem v. c. Pontificem, Archiepiscopum, Episco-
pumque deceant dedeçantve, non obscure adumbratur. Cum vero
Emblema quodvis illustramenti aliquid sibi jure quodam vendicet, Au-
tor hæc sua ipsius Emblemata, quorum XL in universum sunt, discursi-
bus Hispanicis iisque Sacris, Moralibus, Politicis & Oeconomicis, cer-
te ad gubernationem Ecclesiasticam valde conducibilibus, illustravit.
Margini etiam paginarum latiusculo Doctores tum veterum, tum re-
centiorum adscripsit verba, e quibus & tota Boni Pastoris Idea ab eo
est desumpta. Cæterum inter ea, quæ minus convenire bono Pastori Au-
tor innuit, etiam morem illum Emblemate VI refert, quo Episcopi o-
pium ampliorum gratia ab Ecclesia transeunt ad Ecclesiam, & Emble-
mate XXXIX famosissimum illum Nepotismum; ubi & hæc Bernhar-
di allegat verba: *Non sibi de bonis Ecclesiæ amplā palatia fabricet, nec lo-
culos inde congreget, nec in vanitate aut superfluitate dispergat. Non
extollat de facultatibus Ecclesiæ consanguineos suos, aut nepotes (ne fili-
as dixerim) nuptui tradat &c.*

HIERONYMI RUVEREI pueri decennis
Carmina.

Ratisponæ Anno 1683. in 8.

Ccc 2

Pleros-

PLerosque diviniore ingenii pueros, ἀνδρόπαδες Græce dictos, aut vivaces minime esse, aut in ipsa annorum ἀνωγή hebescere, multorum seculorum testatur experientia. Multos certe Jacobo Narchifetto Pisarenfi, qui & ipse præcocis oppido erat indolis, videas similes, de quo *Janus Nicius Erythraeus*, vel *Julius Victor Rossus*, in Pinacothecæ suæ lib. I, n. LXXII: *Verum*, inquit, *tot tantisque initiis non satis visi sunt exitus respondere. Expectabatur enim ab eo immensa, infinita, & supra humani vires ingenii eruditio; sed tanquam si natura desperaret, posse se operi, quod inchoaverat, par fastigium & culmen imponere, hominem prope deseruit. Ut verum illud apparuerit, quod a viro sapientissimo iraditur, non posse in eo esse succum diuturnum, quod nimis celeriter maturitatem est affecutum.* Quanquam autem excellentia ingenia vivacia raro ac durabilia esse compertum habeamus; nonnulla tamen viguisse satis diu, fructusque suos, quos minati in herbescente ætate jam fuerant, feliciter protulisse, non una docent exempla. Duravit enim portentosum illud ingenium, *Hugo Grotius*, qui octennis carmina scripsisse dicitur; duravit *Claudius Salmasius*, obstupescendæ & ipse indolis puer, qui anno decimo ætatis necdum exacto Nilum de primatu Papæ recensuit atque emendavit; duravit etiam superiori seculo *Hieronymus Ruverius*, quippe qui puer decennis scripsit carmina, par tribus fratribus Canteriis, Petro, Jacobo, & Andrea, qui decennes in omni disciplinarum genere ad miraculum usque emienerunt, & Pico Mirandulano, qui decimo quoque anno Philosophiam omnem præter tot linguas didicerat, cujus & æmulum Ruverius ipse in carmine XV se profitetur. Posteaquam enim vix decennis, Simlero, Cardano, & Gyraldo testibus, felicissima carminum vena orbem literarium reddidisset attonitum, succedente tempore non defecit, quin magis indies magisque inclaruit, cumque Tolonensis factus esset Episcopus, successor Arragonii Cardinalis, qui ab Archiepiscopatu Taurinensi se abdicaverat, a Principibus Sabaudia fuit expetitus; qua Episcopali in dignitate & Emanuelis Philiberti Orator in Galliis extitit. Cardinalitio tandem mactatus pileo, Pontificii fastigii ipsius post Urbani VII obitum fuit candidatus. Erat autem familia ejus (ne & hanc taceamus) ex amplissimis vetustissimisque totius Italiae, eaque gentilitia quercu insignita, unde *Roborei* quoque ac *Quercentes* ejus furculi cum Hieronymo hoc fuere cognominati.

Habuit ea sedem Taurini jam olim seculo post C. N. octavo; sed gente aucta postmodum, colonia ex subalpinis in Liguriam missa, Saonam sibi patriam elegit, unde & in reliquam Italiam diffusa late est. Mox Urbinorum Ducum per nuptias inferta familiæ, Ducatum Urbinensem varia tenuit fortuna, deditque Romæ non duos tantum Pontifices, sed & octo Cardinales, Urbis item præfectos & Vici novi dominos, imo & alia dedit tam Latio quam patriæ ornamenta longe illustrissima. Quod Ruveream hunc attinet, is patrem habuit Lælium Ruveream, Patritium Taurinensem, Paduamque ab eo puer missus divinum præcoxque ingenium mox probavit omnibus; emensusque concitatissimo cursu artium humaniorum circulum, anno ætatis nono de artium omnium intet se consensu peroravit ac disputavit, carminaque postdeinceps, decennio nec dum completo, applaudentibus Musis, conscripsit. Edita hæc A. 1540. Papiæ fuere a Maria Symonetta: Sed tanta illorum ex eo tempore fuit raritas, ut, cum legentes quosque rapere in admirationem potuerint, descripserint ea plurimi, descriptaque tanquam rarissimum quoddam cimelium Bibliothecis suis inseruerint. Quæ postquam inter suas quoque chartas reperisset Vir magnæ dignitatis atque eruditionis *Joachimus Hartliebicus*, impetrare a se haut quivit, quin eriperet ea tenebris, & velut ab orco in publicam lucem hoc anno revocaret. Neque enim ludicra & inepta, cujusmodi puerorum decennium esse solent, isthæc Ruverei sunt carmina, sed miram ubique venæ poeticæ facilitatem, verborum item ornatum delectumque, ac fertile inventionum ingenium, imo masculum aliquem spiritum, certe aliquid supra ætatem illam, præ se ferentia. Sunt autem varii ea generis, epici puta, elegiaci, Sapphici, Phalæcii, aliorum; divisaque sunt in Heroica (quorum primum est ad Paulum III Pont. Max. tempore belli Turcici conscriptum) literaria, domestica, amatoria, catholica & rustica; quibus & epica, nescio cujus, ad Ruveream in Italiam venturi subjuncta est epistola.

JOHANNIS MARCKII

*de Sibyllinis Carminibus Disputationes Academicæ
duodecim.*

Franekeræ, A. 1682. in 8.

Autoritatem Oraculis, ut usurpantur, Sibyllinis non tribuerat solum, sed defendendam peculiari etiam tractatu superioribus annis susceperat Cl. Vir Isaacus Vossius. Quo ipso & diluere opinionem eorum voluit, qui piis illa & officiosis fraudibus accensent, & simul ostendere, quod fieri non possit, ut a Christianis illa sint conficta, cum non tantum priusquam Christianorum in seculum exiret nomen, sed & diu antequam nasceretur Christus, & lecta & celebrata pene fuerint ab omnibus: quodque si non præcipua, at certe magna fuerint causa, ut innumeri, non ex Judæis modo, sed & ex gentibus, relictis prioribus sacris, ad Christianorum castra se reciperent. In eorum tamen fide & integritate tuenda sic versatur, ut additamenta nihilominus, quæ majorem istorum librorum partem constituent, a Christianis esse conficta, libenter agnoscat. Atque hæc ipsa Dissertatio est, quæ ansam doctissimo Marckio dedit, Theologiæ Doctori Groningensi, accuratius inquirendi in horum versuum originem, & eruditas hasce Disputationes Academicas de illis conscribendi: sub quarum calcem dilucide satis & nervose expressit, quid in Dissertatione dicta, omnibus probe consideratis, improbandum existimet.

Primum autem, non levis momenti hanc esse controversiam ubi docuisset Autor, Judicium exponit Christianorum, cum veterum tam recentiorum, de Sibyllinis hisce varium omnino atque diversum: Historiam deinde repetit Sibyllarum veterum: tertio, historiam ut & fata Sibyllinorum carminum; idque tribus Disputationibus prioribus. Quarta Disputatio Judicium de hoc Carminum genere Autoris exhibet, quinque thesibus comprehensum. Quarum prima est: Carmina hæc neque a Sibyllis omnibus & singulis, neque ab aliqua earum profecta sunt; quæ sub hoc nomine apud Gentiles celebres fuerunt. Secunda: Neque eadem Carmina *θεόπνευστα*, aut a Dei Spiritu inspirata fuisse censenda sunt. Tertia: Neque prout hodie extant, ante Christi nativitatem, a quibuscunque tandem hominibus, scripta fuerunt; sed a Christianis post prædicatum passim Evangelium. Quarta: Incerto interim & præciso temporis puncto, & Auctoris secta, ita ut maxime probabile sit, primis post natum Christum seculis a diversis hæc carmina composita, collecta, adaucta esse: non negari interim alio loco monet, immixta iis esse nonnulla, quæ Sibyllis jam ante Christi adventum fuerant adscripta, & sub earum tum no-

mine five falso, curantibus id ex Prophetarum prædictionibus Judæis, five etiam vere per traditionem a Judæis haustam, apud Gentiles legabantur. Quinta: Unde neque ad firmanda fidei dogmata, neque ad convincendos Gentiles quicquam ea valent, sed placita tantum istius ætatis leviter nobis aperiunt, multis adeo *ὑποθέσεις* celebrium in Ecclesia Doctorum scriptis longissime postponenda. Atque hinc nullo intelligitur negotio, quænam sint Disputationum octo reliquarum argumenta; quippe quæ in thesibus recitatis ordine singulis explicandis, confirmandis, atque vindicandis occupantur.

Cæterum, ubi post adducta & stabilita sententiæ suæ firmamenta ad examen eorum descendit, quæ pro Sibyllinorum ingenuitate adferuntur, ista ad duo præcipue capita, autoritates & rationes, retulit. Priores observat partim esse domesticas, a veterum Christianorum, Justini Martyris, Theophili Antiocheni, Clementis Alexandrini, Origenis, Constantini, Lactantii, Augustini, &c. testimonio, & hinc fluente Ecclesiæ traditione petitas; quæ propterea apud recentiores tantum reperiantur: partim exoticas, quas ex Josephi, Hesiodi, Ovidii, Lucani, Taciti, Suetonii, Ciceronis, Virgilio denique & maxime scriptis producant juxta cum nostræ ætatis scriptoribus antiqui etiam Patres. Rationes vero peti potissimum ab interdicta Christianis Sibyllinorum lectione, & perversorum hominum ac veritatis inimicorum in ea odio, a perpetuo & communi Sibyllinorum usu, ab argumenti in multis cum veteribus Sibyllinis consensu, ab impletis, quæ in illis continentur, nostro tempore vaticiniis: quas & similes rationes cum Baronio, Possevino, Gyrardo, Mornæo, Montacutio, Erasmo Schmidio, & aliis, quorum ingenia idem argumentum exercuit, quique Disputatione I, thes. VI citantur, urget etiam Vossius. Traditionum itaque de Sibyllis vanitas quo pateat magis, ad ista cuncta tum generaliter, tum ad singula quæque speciatim respondet Autor discretissimus. Erratorum etiam, quæ in Sibyllinis hisce continentur, catalogum texit, & quamvis Manichæismi ea absolvere non dubitet; exempla tamen de communi animarum custodia ad diem judicii, de igne ultimi diei purgatorio, de expectanda paradisi terrestris habitatione, de regno Christi Chiliastico, de Sanctorum pro ipsis damnatis efficaci intercessione, testari satis arbitratur, quod a Dei spiritu sint profecta minime. Quæstionem præterea, num ad Reformationem
per

per D. Lutherum institutam Sibyllina respiciant, & num illa ex Carminibus hisce possit extorqueri, negat argumentis non ficulneis subnixus. Christianos tandem, ut Christianæ fidei consulere, & cœcæ gentilitatis conversionem promoverent, sub Sibyllarum nomine Evangelii mysteria vulgasse concludit.

Disputationibus hisce, Spicilegii titulo, breve examen subjungitur dissertationis cujusdam Gallicæ, quam de Oraculis Sibyllinis ante quadriennium & quod excurrit, Parisiis edidit Johannes Crassetius Jesuita, & cujus mentionem Huetius facit in Demonstratione Evangelica. Quam parum vero rhetoricationibus suis Gallicis Sibyllina Carmina hic juvet scriptor, quodque Dissertatio ista ex Societatis erga Protestantes odio potius, quam ex veritatis indagandæ studio promanaverit, succincte in eo ostenditur.

*CRITIQUE GENERALE DE L' HISTOIRE DU
Calvinisme de Mr. Maimbourg. Seconde edition Revüe
& beaucoup augmentée.*

id est,

Critica generalis Historiæ Calvinismi scriptæ a
Lud. Maimburgio. Editio secunda, revisa & multum aucta.

Villæ Francæ A. 1683. in 12.

DEdimus mense Martio nupero excerpta historiæ Calvinismi, Ludovici Maimburgii, ea, quæ nobis cordi est fide, suspensoque judicio nostro: dedimus etiam ad eundem modum, contenta notarum in illam historiam, Hagæ editarum. An eidem autori Critica hæc generalis debeat, definire non possumus; etsi scribendi genus non abludit. Ethic quoque Theologicas disputationes ut plurimum declinat, atque ut ille fecerat, ad alium scriptorem, optimo stylo valentem & celebrem provocat, qui refutationem luculentam & ordinatam meditetur. Itaque & hic inter velites esse vult, laxiori ordine cum adversario congregiens. Congessisse autem se fatetur in epistolas, quæ opponenda censeret Maimburgio, sed magna cum adse-

veratione

veratione, mentem suam minime fuisse, ut epistolæ istæ ederentur, seque obstupuisse, cum Amici præpropere studio, sub titulo *Critica generalis*, literas suas typis expressas legeret. Multa non scripturum; mutaturum alia fuisse, si edenda scribere cogitasset. Sed quoniam res eo devenerit, neque sibi jam evulgata suppressere liceat, revidisse & auxisse scripta, atque correxisse quædam, ita ut secundam hanc editionem jam pro opere suo agnoscat, rejectis, quæ in priori leguntur, nisi in hac repetita inveniantur. Libertatem tamen, quæ epistolis familiaribus naturalis est, tollere nequivisse, eoq; nomine excusari se petit, nec fraudi sibi esse, si non ad omnia responderit; neque enim concedi, quæ prætereuntur. De stylo, quanquam essent, quæ taxari possent, noluisse cum Maimburgio altercari; factum id ab aliis, & a quodam ex sociis ejus Jesuitis, cui nomen *Bouhours*. Scire se, non responsurum esse Maimburgium; jam pridem publice professum, nolle cum anonymis coluctari. Sed sic putat eum non habiturum, cum quo depugnet; neminem enim tam temerarium fore, ut nomen suum edat, cum summo periculo omnibus imminenti ab acerrima inquisitione, quam in Gallia contra scriptores diversarum partium institutam esse queritur. Combustam jam carnificis manu fuisse refutationem historiæ Arianismi a Maimburgio scriptæ, nec mitius cum autoribus ipsis actum iri, si deprehenderentur. Itaque stultum fore, scribere aperte adversus eos, qui possunt proscribere.

Epistolarum in universum sunt 27, inter quas duæ priores locum communem tractant, quam difficile scilicet sit, veritatem ex historicis eruere, cum nemo fere odio adversariorum aut studio suorum vacet: Itaque Pyrrhonismo vel maxime in lectione historiarum opus esse putat. Deinde adversario affectuum intemperantiam objicit, eamque probare conatur, tum ex elogiis, quibus Heroës suos, Protestantium persecutores, ultra modum & meritum extulerit, (quorum nævos Criticus hic non celat,) tum ex assuetudine & habitu quodam, concionandi licentia quæsito. Hac occasione commemorat, infeliciter ei cecidisse, quæ adversus Novi Testamenti versionem *Montensem*, sive *Jansenisticam* hæreseos convincendam declamasset; nam & acerrime refutatum fuisse, sicut & Malletum quendam, (cujus meminit Ep. 26;) & non multo post eandem versionem, tam atrociter exagitatam, approbationem ipsorum quoque Jesuitarum consecutam esse. Blandi-

menta deinde Maimburgii in aulam Regiam, cum detrimento auctoritatis Pontificiæ, & quacunq; alia occasione affectata, & e longinquo accersita aut detorta infectatur. Cæterum quæ vel de rigore, quem nunc Reformati in Gallia cœtus patiuntur, vel de excusatione bellorum superioris seculi, & pro apologia Doctorum, qui reformationis auctores fuerunt, dici possunt, eadem fere sunt, amplius tamen elaborata & deducta, ac quæ in autore *notarum* supra allegato reperiuntur. Ad malignam laudem Luthero a Maimburgio tributam, quasi modestior in retinendis quibusdam dogmatibus, aut ritibus, quam Reformati, fuisset, ita respondet, ut ex rigore & asperitate, sive siccitæ religionis, quam adversarius objicit, gloriam quærat ejectarum funditus corruptelarum. Irridet distinctionem Pontificis, & Sanctæ Sedis, quæ ad operiendum inter Clerum Gallicanum & Pontificem in multis & maximis rebus dissidium inventa est. Refert Ep. 13. ut decretum Parlamenti Parisiensis d. 24. Sept. 1680, in causa monialium Charonensium publicatum, Romæ exceptum sit, Excommunicatione nempe *ipso facto* omnibus intentata, qui id typis vulgarent, describerent, legerent, domi servarent; & injungendo ex plenitudine Apostolicæ potestatis omnibus id habentibus, ut ordinario loci ad comburendum exhiberent. Adversus hanc Bullam Pontificiam tamen eodem stylo (excepta excommunicatione, & combustione,) reciprocitam prohibitionem a Parlamento emanasse; sicque fundamenta fidei Romano-Catholicæ, a Pontificis infallibilitate dependentis, palam subruunt. Eadem epistola narrat damnatum Romæ d. 16. Sept. 1680 librum *Amadei Guimenii* nomine, a *Moya* Jesuita Hispano scriptum, pro defensione laxioris disciplinæ in moralibus, sive casibus, quam Jansenistæ Jesuitis objiciunt; defensum tamen hunc ipsum librum a *Daniele Campforto*, cum approbatione Censoris Lovaniensis; in quo inter alia eadem exceptio allegatur, qua Jansenistæ utuntur, non extare scil. in libris propositiones Pontificis decreto damnatas. Putidum esse ait Ep. 19, quod Calvinii sectam, si prematur, ut timidissimam exagitet Maimburgius; nam ex dogmatibus id minime probari, & si nationis hoc vitium sit, commune illud fore cum Catholicis. Spiritum vero sanguinarium nunquam veræ Ecclesiæ indicium fuisse multoties repetit, & Inquisitionis tribunal inauditæ crudelitatis accusat. Antiquitatis argumentum nullum ait pondus habere, nisi

de veritate simul constet; at donec de hac definitum sit, temporis prioritate errores juvari non posse, non magis ac idololatriam, quæ Christianismum multis seculis præcesserit. Ad maculas vitæ Doctõribus Reformatis objectas respondet: etsi vera essent, quæ plerumque per calumnias illis impacta sunt, id tamen quod adversarii inde eliciant, minime efficere; nam neminem tam sanctum esse, qui non peccet. Invertit dein argumentum, & ex moribus pessimis plurimorum Pontificum & Episcoporum, aut idem, aut nihil, quod veritatem doctrinæ afficiat, sequi contendit. Deplorat conditionem Reformatõrum, qui ob culpas singulorum, (posito quod veræ sint,) omnibus privilegiis toti Ecclesiæ indultis nunc exuantur; & periculosam edictõrum regionum interpretationem, quasi pro temporum ratione stent, aut cadant: sic enim fidem publicam everti, & neminem tutum fore, quamcunque securitatem pactus sit. De potestate Pontificis supra Reges in temporalibus Ep. 24. scribit: etsi Clerus Gallicus & Parliamenta pro regibus stent, graviter tamen argumentatos jam dudum non solum *Leonardum Lessium* in libro, sub nomine *Guilielmi Singletoni* adversus *Vaddingtonum* Britannum, scripto, sed & *Cardinalem Perronium* oratione in conventu procerum Gallix habita, per quam tunc effecerit, ne condemnaretur publice, quod quidam urgebant, dogma de superioritate Pontificum in Reges temporali. Si enim id fieret, dixisse Perronium, necessario consecuturum esse, & allegatum iri a Protestantibus, quod Ecclesia Romana per aliquot secula capitalem errorem (Papam super Reges evehendo) foverit, atque sic Papa capitaliter errans, non fuerit caput Ecclesiæ, sed hæreticus & Anti-Christus; amissuram esse Ecclesiam nomen Catholicæ, nec mansuram templum & sponsam Dei, sed Satanæ. Quomodo se ab hac objectione liberare queant, qui Gallicam sententiam pro regibus, adversus Pontificem tuentur, videre se dicit non posse; nam si vera illa sit, sequi omnia, quæ Perronius dixisset: si non vera, Gallos schismatis culpa palam teneri. Addit aliud argumentum eodem pertinens, quod nunc in materia Regalium aperte Concilio Lugdunensi contradicatur, licet ei 500 Episcopi, præsentem Pontifice & Rege, interfuerint. Refert etiam rejectam esse Bullam Pontificiam nuperam in Parlamento Parisiensi contra 65 propositiones Jesuitarum; cautelam quidem Senatam apponere voluisse, quod condemnationem propositionum

num ipsam non improbarent, sed quod circa formam aliquid desiderarent: veruntamen a quibusdam, quos nominat, effectum, ut clausula hac omissa decretum pure contra Bullam publicaretur.

Infallibilitatem Ecclesiæ & Pontificis Ep. 26. acriter impugnat: inter alia hoc argumento, quod ultimum etiam hujus principium in Scripturis sacris quærendum sit. Nam ne simplicissimum quidem ex plebe crediturum, vera esse quæ Pastor, deinde Episcopus, denique Pontifex de religione statuant, nisi ei dicatur, Deum velle, ut his credatur. Itaque hoc ex Sacris literis, (alia enim revelatio non habetur,) demonstrari debet, atque sic ad ultimum & supremum iudicem in rebus fidei recurritur. Sequi inde, non aliud in terris tribunal quærendum, neque quemquam fide & testimonio parochi sui, aut qui ei præficiuntur ex clero, salutem adepturum, sed certum esse debere de iis, quæ credat fide divina ex Scripturis aut earum prædicatione hausta. Multus est in elevanda confessione Eboracensi, quam Maimburgius Historiæ Calvinismi annecti fecit, laudatque eâ occasione scriptores quosdam, in primis *Paionium*, qui argumentatores ex Jansenistis acutissimos, *Arnaldum* cum fociis conticescere fecerit. Corrigit tamen quæ in priori epistolarum editione scripserat, quasi *Episcopus Meldensis* nihil regesserit ad responsiones libro ejus *Expositionum* a Reformatis oppositas. Nondum enim se tunc vidisse tractatum ejus novissimum *de Communione sub una*. Quæ adversus hæc profert, sicut & alia multa, præsertim acerbiora, scientes præterimus: non tantum, ne litem nostram faciamus, (quod pro instituto nostro minime intendimus) quam quod omitti præstet, si quæ scriptoribus partium studio duriora excidunt, & nobis ea potissimum notanda videantur, quæ alicujus momenti sint, & ad veritatem eruendam, atque genium autorum dignoscendum maxime faciant, aut historiam literariam, sive librorum notitiam juvent.

ABBREGÉ DE L' HISTOIRE DU CONCILE DE
Trente, avec un discours contenant les reflexions histori-
ques &c. Par Pierre Jurieu Docteur & Profes-
seur en Theologie &c.

id est,

Petri Jurii, Doctoris & Professoris Theologi, compendium Historiæ Concilii Tridentini, cum dissertatione continenti considerationes historicas de conciliis, & speciatim de Tridentino, ut constet Protestantes ad id recipiendum non teneri.

Genevæ, 1682. Amstelodami 1683. in 12.

Historia Concilii Tridentini sub *Petri Suavis Polani* nomine dudum edita, ab omnibus fere attribuitur *Paulo* illi *Sarpio*, quem vulgo *Fra Paolo* vocabant, Serenissimæ Reip. Venetæ quondam Theologo & Canonistæ, scriptis pro illa adversus Pontificem claro. Non audet tamen autorem Historiæ istius Paulum profiteri Fulgentius, ejusdem cum Paulo ordinis, *servorum B. virginis*, monachus, qui vitam ejus descripsit. At Sfortia Pallavicinus, e Soc. Jes. novam suam, quam veram vocat, Concilii Tridentini historiam manifeste Paulo opposuit, magno molimine id agens, ut illum hæresis, atheismi, & plurimarum falsitatum reum sistat. Romæ quidem præmium scriptionis amplissimum consecutus est Pallavicinus, Purpuram nempe Cardinalitiam; sed nec Paulo eruditionis, sapientiæ & pietatis fama, quæ vivum prosequeretur, mortuo plane intercidisse videtur, sed reliqua esse, non tantum apud illos, qui Pontifici obsequium denegarunt, sed & apud aliquos Romano-Catholicos. Egregius fane Diarii Eruditorum Gallici autor, in actis *mensis Mart. 1665.* non veretur scribere, *metuendum esse, ne legentibus Pallavicini opus, quod Pauli librum simul comprehendit, verisimilius scripsisse Paulus videatur, licet verius scribere potuerit Pallavicinus.* Debetur igitur refutatori, quod liber Pauli, qui oblivione fere sepultus erat, denuo quasi resuscitatus, in multorum manus pervenit. Sed Jurius præterea, citatis plurimis Pallavicini locis, ostendere nititur, summo cum detrimento famæ & existimationis Pontificiæ detectas esse ab ipso Pallavicino, dum excusat, artes vaferrimas, quibus in Concilii convocazione, directione, & exitu Pontifices usi sint. Defendit deinde Paulum, breviter licet, adversus Pallavicinum, & scriptorem alium Gallum, autorem tractatus *de arte historica*, qui Paulo scurrilitatem, nullo, ut putat, fundamento objecit: nec morari se multum dicit documenta a Pallavi-

cino ex scriniis Romanis, pro refutando Paulo eruta: neque credere vult, reponi ibi, aut produci, si reponantur, quæ rei pontificiæ non conducant: denique si vivo Paulo aliquid objectum fuisset, potuisse eum respondere; sed post annos quadraginta, superstite nemine, qui de factis controversis testimonium ferre possit, impune & vane de plerisque disputari: semper tamen fidem viri Romano-Catholici & monachi pondus habituram in illis, quæ adversus suæ sectæ homines & consilia protulerit; accedentibus præsertim adminiculis ab aliis autoribus. Hæc & alia hujuscemodi præfationis, sive dissertationis, quæ libro præfixa est, partem faciunt, sed in eadem prolixius agit Autor de conciliis. Exponit primum causas, cur Tridentinum nullo modo obliget Protestantes, & firmat, quæ jam dudum contra illud allegatæ sunt, exceptiones; ut nempe Pontifex in propria causa, & dum potestas ejus in dubium vocabatur, judicare nequiverit; ut Protestantes jam ante concilium præjudicio damnaverit, non decretis tantum, sed & ferro atque igne in eos grassatus, aut ut id fieret, Principes incitans; ut variis artibus Episcoporum suffragia suis placitis accommodaverit; ut denique omnem spem corrigendi errores aut mores præciderit. Impugnat titulum universalis Concilii, cum ne dimidia quidem Christianorum in orbe pars, Romani Præsulis potestatem agnoscat; nec sine petitione principii, de quo controvertitur, dici possit, illos omnes, qui secessionem fecerunt, schismaticos aut hæreticos esse. Quod si quis contendat, occidentalis saltem Ecclesiæ caput esse Romanum Pontificem, ne sic quidem effecturum, ut Concilii autoritas stabiliatur, cum præter Italos & quosdam Hispanos Episcopos, pauci ex Gallia, pauciores ex Germania, ex aliis regnis nulli adfuerint, & tota Gallia Concilii decreta rejecerit, neque postquam in speciem post longum tempus approbasset, ab opinione sua discesserit, quæ concilii canonibus semper fuit opposita, & nunc quoque est, in gravissimis articulis Tridenti vel aperte vel tecte stabilitis, de autoritate Pontificia supra Concilia, & Regum majestatem, item de munere Episcoporum. Inde fieri, ut summum illud axioma Pontificiæ infallibilitatis, quod Protestantibus perpetuo objicitur, lubricum & inane evadat, dum indecisum, aut saltem ab amplissimo Galliæ regno rejectum maneat. Progreditur inde ad examinandum, quæ sit autoritas Conciliorum universalium sive Oecumenicorum, & in ea est sententia, non nisi abusive titulum hunc

hunc quibusdam conventibus Episcoporum datum esse. Neque enim fuisse unquam, neque futura esse Concilia Oecumenica. Tribus namque ante Constantinum Imp. seculis nullam eorum mentionem aut usum fuisse, licet plurimis & gravissimis hæresibus Ecclesia vexaretur. Quod vero per accidens, postquam Imperatores Christianismum professi sunt, Episcopi convenerint, & quorundam conciliorum decreta locum ubique fere habuerint, id non ideo factum, quod universalia essent, aut sua autoritate in rebus fidei definire possent, sed quod dogmata pronunciaissent fidei analogæ. Reprobata vero fuisse aliorum, veluti Hierosolymitani, Antiocheni, Ephesini, Sardicensis, Ariminensis placita, non ob defectum autoritatis Imperatoriæ vel Pontificiæ, sed ob decreta erronea, hæresi vel hæreticis faventia. Rediri itaque quæstionem de regula fidei, eamque in conciliis quæri non debere. Disputat etiam, cur solis Episcopis, aut aliquibus ex eorum numero deputatis, jus suffragandi in conciliis tribuatur, & cur admittendi non sint ex Presbyteris, itemque ex populo, viri docti & pii. Quod si hoc locum inveniat, impossibile fore, ut concilium vere universale, ob impedimenta insuperabilia, haberi possit.

Cæterum compendium hoc libros habet octo breviusculos, totidem nempe, quot opus Petri Suavis sive Pauli Sarprii: sed omissæ aut contractæ sunt digressiones de controversiis, ordo etiam alicubi immutatus, junctis quæ ob materiam connecti poterant, cum Paulus temporum seriem, ad formam Diarii, secutus sit. Hoc institutum placuit auctori, ut plurimum usui accommodare posset compendium suum, stylo magis plano & populari, eleganti tamen scriptum, cum Pauli liber abstrusior sit, & doctiores lectores requirat. Versionem Gallicam, quæ jam olim edita fuit, optimam quidem esse fatetur, sed mutato interim Gallicæ linguæ genio, archaismi vitium contraxisse. Fideliter in excerptando auctore, & sensum ejus sequendo, versatum se fuisse profiteretur, nec de hoc dubitandi causa apparet; sed deprehendet id certius, cui vacat cum breviario hoc librum Pauli conferre.

CN. JULII AGRICOLÆ VITA, SCRIPTORE C.

Cornelio Tacito, cum notis Augusti Buchneri primum editis cura Georgii Schubarti.

Lipsiæ 1683. in 8.

Quando

Quando nuper admodum volumen Orationum Buchneri academicarum secundum a nobis percenseretur (supra pag. 347.) elogium huic viro ex meritis in rem literariam amplissimis tribuebatur. Verum licet scriptura doctorum hominum virtutes rectius exprimantur, quam solerti pictorum arte: ibi tamen pariter atque heic in externis hæremus sæpius, nec interiora exhaurimus penitus. Eruditio nostri tam varia, iudicium adeo firmum & multa lectione subactum, ut quoquo tandem incumberet, sese daret felicissime, neque statim cunctis pateret. Quam ingens sit munus illorum qui scriptores veteres enarrant, ac vel inferunt lumen, vel, si per temporum iniquitatem male habiti, medica juvant ope, refecantes aliena, depravatam restituentes, non uno loco huc usque demonstratum fuit. Buchnerus quorsum inter hos referri debeat, communi suffragio monemur, paucos tanta elegantia, tam commoda & perspicua interpretatione, tam efficaci sensu magnitudinem cogitationum, ac prudentiam in monumentis antiquorum tradidisse. In corruptis ac desperatis membris ea modestia semper usus, ut nihil ex nimia ingenii fiducia, ex probatis contra lectionibus, & sententiæ veritate, sibi præ cæteris obvia, decerneret omnia. Non jam curatae ejus meditationes in plures veterum, gentilium atque Christianorum, quasi exserto digito indicabimus, quod unus exemplo sit nobis C. CORNELII TACITI AGRICOLA, in quem notas edidit publicis scholis, quando apud Wittebergenses humanitatis ac politioris doctrinæ professionem cum gloria quondam sustineret. Auberti Miræi verba sunt asperiora, quam libera, ubi Justus Lipsius vitam narrat, *interpretes historici gravissimi post eum, instar muscarum, ad odorem bonæ fame convolasse, inque eodem mustaceo laureolam quesivisse.* Palma in medio posita est, de cujus honore certare permittitur, quibus modo artes ingenue cordi sunt, & incrementa studiorum. Romanæ antiquitatis consultissimus ille, ac sapientiæ humanæ mystes recte putatur, qui fere primus Taciti genium pervidit; adeo autem non perfecit singula ac suis absolvit numeris, quin multa notanda posteris relinqueret. Quam noster industriam adhibuerit isthac parte, quam in civili argumento perspicacitatem, utique adparet. Non sectatur quæ in superficie posita, non levia magni facit aut protrita, sed reconditiora ubivis aperit, sensa difficilia & morosa complanat, diducit, illustrat.

A multis prætermiffa, aut non fatis explicata, sub incudem revocat, & jam brevi obfervatione mentem commonftrat, mox digreffione facta, fi forte requirat ufus, prifca cum hodiernis componit, libertate fentiendi cui-libet integra fervata. Ita rudimenta caffrorum, educationem ac difciplinæ ordinem, quem in republica diligenter cuftodiverunt Romani, *capite IV & V* exponit, fummamque illius ad eloquentiam præcipue ac fcientiam militarem refert. In fequentibus virtute Agricolæ atque exemplo porro docet, quid a primis annis neceffarium fit ei, qui menfuram egregii ducis olim implere, patriæque fe utilem præftare cupiat. Prudentiam ac moderationem coercendi milites, ad turbas proniores, *capite VII* declarat, animumque iudicis cum primis format, ne fortassis iracundiæ, fævitæ, aut vehementiori affectui unquam indulgeat: quin confilio regat, ut inveniffe potius, quam feciffe bonos videatur. Fortunæ & auspicii religionem, qua veteres fua paffim reddunt intricatiora, *capite VIII* mira perfpicuitate evolvit, & quæ prolixis alii commentationibus, ipfe compendio perquam erudite abfolvit. Ibidem legati obfequium, quod duci fuo debet, paucis exfequitur, & quid in utramque partem conveniat, eleganter proponit. Occafio quam grave fit momentum in rerum novarum molitionibus, maxime cum abfentia ducis patefiat a tergo relictis, *capite XIV* per monita & exempla docet. Imperium muliebri, Britannis olim folenne, *capite XVI*: principum ignavorum ferociam, atque indolem fuperciliofam, qua gloria ac rebus geftis, qua fortitudine, iuftitia, prudentia, & reliquo virtutis habitu, præcellere cunctis, ut ab his male inffructi, prope in fpeciem volunt, *capite XXXIX* defcribit, & quantus inde bonis horror femper incutiatur, fi emineant, pari doctrina fignificat. Minima quæque perfequi in præfenti haut vacat, neque pro inffituti ratione libet: nifi quod non omit-tendum duximus, egregiarum harum commentationum copiam, in paucorum fcriniis delitefcientium, nunc publici iuris factam, doctiffimo viro *Georgio Schubarto* Jenenfem Academiam elegantioribus ftudiis exornanti deberi: a cujus induffria plures Buchnerianas reliquias, commentationes nimirum in *Catilinarias* Ciceronis, *Cæfarem*, *Florum*, *Juvenalis* quasdam fatyras, *Zenonis* fermonem de refurrectione, ipfosque Taciti *annalium* & *hifloriarum* libros, sub **LECTIONUM ACADEMICARUM** titulo exspectamus.

LES POESIES D' ANACREON ET DE
Sapbo, traduites de Grec en Francois, avec des Re-
 marques. Par Mademoiselle le Fevre.

id est,

ANACREONTIS & SAPPHUS POEMATA
 e Græcis Gallica facta, & cum Observationibus edi-
 ta ab Anna Tanaquilli Fabri filia.

Parisiis 1682, in 12.

INter præstantissima ingenia, quæ bonas literas nostro ævo exornant, florentissimum viget femineum doctissimæ Virginis ANNÆ Tanaquilli Fabri filia. Quæ in Delphini usum non tantum Latinos quosdam Scriptores, *Flori* Res Romanas, *Sexti Aurelii Victoris* Romanæ historiæ compendium, ac *Dictys Cretensis* de bello Trojano *Daretisque Phrygii* de excidio Trojæ monumenta elegantibus Notis & accurata Interpretatione illustravit; sed quantum patris æmula literarum Græcarum usu valeret, eruditissima venustissimaque *Callimachi* editione octo abhinc annis orbi exhibuit, & nunc *Anacreontis & Sapphus* cultissima interpretatione e Græca in vernaculam sibi linguam, doctisque quas adjecit Observationibus, satis demonstravit. Ac Pater quidem ejus Græca hæc carmina cum animadversionibus, Salmurii anno 1660 ediderat: sed ab eo Filia non raro dissentendum sibi putavit, doctiores quam veriores nonnullas ejus animadversiones arbitrata, & immerito quasdam odas quasi minus genuinas exturbatas fuisse. Vitam Anacreontis & Sapphus tam exacte percensuit exquisitisque narrationibus condidit, ut omnes qui de iisdem commemorarunt, longo post se intervallo reliquerit. Interpretationem autem Gallicam contexere instituens, nec Henrici Stephani & Heliaæ Andreae, qui Latino numeris alligato sermone odas has expresserant, nec Remi Bellavii, qui Gallico carmine eas anno superioris seculi sexto & quinquagesimo reddiderat, exemplum sequi, nec Itali interpretis vestigiis insistere; sed Græcas Anacreontis odas, & superstites a Dionysii Halicarnassensi & Longino asservatos duos Sapphus hymnos soluto sermone verbis exquisitissimis Gallicis exprimere

mere maluit. Id studens, ut auctoris sententiæ, ipsisque quantum Gallicæ linguæ facultas ferret verbis arctissime adhæreret, & nativum Anacreontis characterem, quoad ejus fieri posset, adumbraret, & nulla eum detractioe imminutum, nullo additamento auctum, sed integrum sui-que simillimum omni ex parte perquam fideliter exhiberet, apta verborum compositione & æquabili prorsæ orationis tractu contextum. Quod si enim obsequi numerorum legibus, & præfinitis syllabarum modulis alligari voluisset, metuebat ne deficeret in sententiis, quas præ cæteris confectandas sibi proposuerat: nec enim nimia patitur linguarum dissimilitudo, observante doctissimo Huetio, ut versus versus exacte refundi queat; longius quippe excurrere, & in remotas plus æquo ac diversas partes evagari necesse est. Quæ ratio ipsum patrem Tanaquillum Fabrum eo compulerat, ut posthabitis Henrici Stephani & Eliæ Andreae metris Latinis decerneret *Græca Teii poetæ odaria prosaico sermone convertere: quod sciret, in ea versione, quæ carminis necessitate & metri vinculis adstricta sit, multa esse duriora & obscuriora, quædam etiam non satis perite aut intellecta aut conversa: nec unquam illam interpretandirationem, qua versa oratione in alteram linguam auctores transferuntur, sibi esse probatam; quippe quæ doctis hominibus non necessaria, semidoctis autem pene inutilis sit, nonnunquam etiam obsit propter intricatam impeditamque obscuritatem, quam nemo interpret numeris adstrictus, quantacunque utatur diligentia, vitare possit.* Sed ab hoc proposito amicorum hortationibus revocatus, provinciam quam Latine excolere voluerat, Gallico habitu exornandam doctissimæ filiæ reliquit. Quæ interpretationem suam venustissimam eruditis Observationibus cuiusvis odario subjectis comtiorem reddidit: in quibus versionis suæ rationem, si quando ad hodiernum vivendi morem suum loquendi genus componens ab auctoris recessisset verbis, exposuit, Græcum textum emendavit, ejus Interpretes notavit, plurimaque erudita & præclara attulit, quæ præstantiam ac vim ingenii, tum insignem & plurimorum auctorum haud vulgari cognitione acquisitam eruditionem ostendunt, nosque in desiderium reliquorum Auctorum Græcorum, quos interpretatam se esse & notis illustrasse indicavit, rapiunt: ac proinde bonarum literarum causam, istorum editione promovendam, celeberrimæ Virgini, sexus & seculi ornamento, commendamus.

DES COMEDIES DE PLAUTE, TRADUITES
 en François, avec des remarques & un examen, selon
 les regles du theatre: par Mademoiselle le Fe-
 vre; en trois tomes.

id est,

Comœdiæ quædam Plauti, in Gallicum sermo-
 nem translatae, adjectis Observationibus & Examine ad
 leges theatri: per Virginem Annam Tanaquilli
 Fabri filiam; tribus tomis.

Parisiis 1683, in 12.

Plautinas fabulas Gallicanis venustatibus exornatura, & vernaculi
 sermonis suavitate civibus suis suoque sexui commendatura do-
 ctissima Virgo, Anna Tanaquilli Fabri filia, tribus quos nunc emisit
 tomis, totidem comœdias Gallice versas & eruditis Observationibus
 illustratas dedit. His Præfationem de tenui dramatum origine apud
 Græcos æque ac Romanos, eorumque mutationibus & incrementis,
 comœdia veteri, media, & nova, earum auctoribus, satyra, ludisque
 scenicis præmisit. In qua Plautum omnibus reliquis comicis felici-
 õrem fuisse prædicat; qui & Latinam scenam majori adparatu instru-
 xerit, sicque Grajorum mores adsimularit, ut identidem & suos agno-
 scerent spectatores Romani: & maximam sui partem inter tot bona-
 rum literarum omniumque comicorum ruinas sit superstes, quod
 priorum nemini contigerit, quorum hodie exigua solum supersunt
 fragmenta. Terentium novem annos natum cum diem obiret
 Plautus, anno ætatis vicesimo octavo primum ludum Andriam edi-
 disse ait. In isto plus artis, in hoc plus inesse ingenii; in isto dicti-
 onem, in hoc actionem meliorem. Nec præferendum Terentium
 Afrum Plauto Umbro censet, cum hic non minus quam iste habeat
 quo alterum præcellat: recteque Horatii de Plauto & Terentio sen-
 tentiam, quam ex Julii Cæsaris mente explicat, accipiendam docet.
 Molierium celeberrimum Gallia comicum Plauto & Aristophani
 simillimum existimat, quod iste non minus ac hi hominum captus
 eorumque omni generi se accommodaverit. In interpretatione
 trium

trium quas jam edidit comœdiarum, studium haud leve sibi adhibitum affirmat, ut bonæ interpretis munus impleret; nec parum in ea adornanda consumptum temporis, quod sufficere potuisset alteri, perfunctorie id agenti, omnibus Plauti fabulis convertendis. *Examen* cuius fabulæ præmissum veras theatri leges tradit, & ut Plautus eas servarit demonstrat, unde intelligenda ejus mens & verus dramatis genius per noscendus. In *Observationibus* varia ex penitiori eruditione deprompta afferuntur, ac ratio interpretationis redditur, si quando a Latinis auctoris verbis ea abeat. Amphitruonem, Rudentem, & Epidicum e reliquis Plautinis fabulis selectas sibi ait quas ederet, quod inventionis, mutationis, & reliqui adparatus gratia cæteras viderentur præcellere. *Aristophanis* Comœdias, & omnes *Tragicos Græcos* eodem studio excultos posthac se edituram, ac *Plautinas* omnes fabulas, eodem habitu, quo jam tres gaudent, indutas se in publicum emissuram promittit, ubi gratam hanc operam orbi futuram cognoverit, De quo dubitandi ut nullus relictus ipsi est locus, ita promissi fidem ut impleat, ætatem & vires celeberrimæ Virgini, ævi miraculo, apprecamur.

סוף הנבואה

id est,

NUCLEUS PROPHETIÆ,

Auctore Antonio Hulstio, Theolog. D. ejusdemque ut
& Lingua S. Professore in Academia
Lugd. Bat.

Lugduni Batav. 1683. in 4.

Librum quatuor suis filiis dedicatum, quibus & bona sua ex æquo legat, & curriculum vitæ simul in epistola dedicatoria enarrat, Auctor in duas partes distribuit. Priore non solum primaria V. T. vaticinia de Messia persona, officio, regno spirituali, sed etiam alia quædam celebriora Scripturæ dicta explicat. Omnia a vanis Rabinorum argutiis doctissime vindicat, Cocceji simul interpretationes, imprimis in Canticum Canticorum, Judaicam methodum redolentes perstringens. In epilogo lubricam hodiernam Judæorum fidem etiam circa gravissimos fidei articulos, ethnicorumque superstitionibus

& hæreticorum deliramentis foedam, ex R. Joseph Albo libro Ikkarim demonstrat.

Posteriore parte de Typis V.T. tractaturus præmittit introductionem, in qua postquam monuisset, universum Judaicæ Reipubl. statum, tam ecclesiasticum quam politicum, sub triplici Lege delineatum pro fine habuisse repræsentationem spiritualium, quæ in Christum credentes habent, beneficiorum, de triplicis Legis, puta Moralis, Ceremonialis, & Forensis pædagogia differit, qua ad Doctrinam Typicam manuducamur. Lex enim, imprimis Ceremonialis, veluti fons est, e quo plurimi typorum rivi manant. Typum hinc appellat signum repræsentans hominibus V.T. gratiam futuram, seu media gratiæ obtinenda per Christum. His explicationem doctrinæ Typicæ subjungit in decem capitibus, agens de Typicis (1.) Sacramentis, duobus ante peccatum, *arbore vitæ & arbore scientiæ boni & mali in Paradiso*, duobus sub Oeconomia legali, *Circumcisione & agno Paschali*: (2.) Miraculis quatuor celebrioribus, Arca in diluvio Gen. 7. Mari & nube Exod. 14. Manna Exod. 16. Rupe cap. 17. (3.) Personis quæ repræsentant officium Christi triplex, *Regium*, ut Patriarchæ, Judices, Reges; *Sacerdotale*, ut Sacerdotes ordinarii eorumque subordinati Levitæ & Nethinæi; *Propheticum*, ut Prophetæ. Occasionaliter etiam agitur tum de iis, qui proxime ad ista officia accedunt, Nazareis & Recabitis, tum de falsis Prophetis, sectatoribus, hæreticis, nimirum Pharisæis, Essenis, Sadducæis, Herodianis, Gaulonitis, Samaritanis, Publicanis: (4) Sacrificiis: (5) Ablutionibus: (6) Instrumentis celebrioribus, arca fœderis, altaribus, indumentis Sacerdotum: (7) Locis tum *Sacris*, tabernaculo, templo primo & secundo, atrio Gentium, & his oppositis lucis & excelsis, ubi colebantur idola; tum *Politicis*, scilicet portis & asylis; tum *Scholasticis*, synagogis & scholis: (8) Festis, in quibus prolixè de Sabbathi origine, moralitate, Sabbatho Christiano, de operibus Sabbathicis disceptatur: (9) Visionibus: (10) Hostibus, qui ecclesiam Judaicam atrociter persecuti, figuram præbuerunt hostium N.T. in quibus eminent, Pharaon Rex Egypti, Nebucadnezar Rex Babylonis, Antiochus Epiphanes Rex Græcorum. In istis erudite utiliterque pertractatis Auctorem *Ἰωάννης* suæ (i. e. Reformatorum religioni) passim *ἀγαλλεύειν*, & aliquos meditatione sua typos fecisse Lector deprehendet.

Ob argumenti affinitatem adjecta est Disputatio Epistolaris Hebraica cum Jacobo Abendanah Rabbino Amsterdamenti super Hag. II. 9. constans octo Epistolis, quinque Hulsii, tribus Abendanæ, qui ad octavam & ultimam responsionem debet. Earum omnium versio Latina adscripta legitur.

Addita tandem est Mantissa ad Dan. XII. 2. *Multi ex dormientibus* &c. in qua Hulsius modeste contendit, se nullibi negasse mortuorum resurrectionem in verbis Danielis *literaliter* attendi; quem errorem sibi immerito B. Dn. D. Martin. Geierus (cujus de cætero præcellentem eruditionem & eximia in Ecclesiam merita veneratur) in Commentario ad Danielelem imputaverit, allegata pag. 73. Tom. I. Theolog. Judaicæ, ubi Hulsius scripserat: *verba sub initium Cap. 12. Danielis non ad literam, sed figurate & typice potius accipienda esse.* Ex quibus num sententia ea, quam vir immortalis nominis Hulsio tribuit, elici possit, nec ne, Lectoris esto judicium.

MOSIS CHARAS M. D. D. ET REGIÆ
Majestatis Anglicæ Chymici Pharmacopœa Regia, Galenica & Chymica, Gallice ab Authore conscripta, jam vero Latinitate donata.

Genevæ, 1683, in 4.

Quod Opus, Gallice primum conscriptum & iterato jamdum editum, paucis forsitan hætenus in Germania videre contigit, illud nunc Latino habitu in publicum prodiit. Opus vero est, quod Pharmacopœæ Regiæ Titulum optimo meretur jure, non minus in recessu, ac in fronte gerens, & per quod Autor (per Scripta *de Theriaca & Experimenta circa viperas* dudum celebris) Rempublicam Medicam non parum sibi obstrinxit; talia juris & usus publici faciens, quæ indefesso labore, studio multo & magnis sumptibus sibi comparaverat, aut a Viris illustribus, & inter hos præprimis a Domino Aquino, Medico Regio primario, sibi concredita fuerunt. Ubi tamen præmonitum ante omnia Lectorem volumus, quatuor partes editionem Gallicanam complecti, quarum ultima, varia continens remedia particularia, aut ex nobilioribus scriptoribus, aut viris singularis peritiæ hausta, propriaque experientia comprobata, huic præsentī deest.

Dividitur hæc in duos Tomos, quorum prior præter præcepta generalia & Pharmaciæ tam Galenicæ, quam Chymicæ communia, de Principiis Mixtorum, de Medicamentis in genere, horum Facultatibus, Electione ac Præparationibus variis, de Furnis, Vasis, Lutis &c. Producta præprimis Galenica, horumque parandi modos, cum singularibus observationibus v. g. occasione Conf. alkermes, quod Aurum foliatum in ventriculis animalium revera dissolvatur, de efficacia pulveris contra rabiem Domini de Piroa a Palmario descripti &c. tradit, & post Balsamorum confectionem, Methodum balsamandi & condiendi cadavera Autori peculiarem hæctenus exponit. Alter Tomus circa Præparationes Chymicas versatur, in tres Libros, vegetabilium, animalium, & mineralium, digestas, multisque egregiis phænomenis atque experimentis instructas. Ita v. g. ubi de destillationibus Aquarum agit, singularem encheiresin, Aquas fragrantissimas ex floribus, cum stercore vaccino exsiccato stratificatis & rore Majali irroratis, conficiendi exponit. In cap. de Mali Citrii destillatione in *D. Frid. Hofmannum* valde invehitur, lacessitus ab hoc in *Clave Pharmaceutic. Schroderianæ* per materiam de natura veneni Viperini. Spiritus vini Tartarisati vulgaris destillationem rejicit, alium ejus modum surrogando, a nullo forsan hæctenus adhuc observatum, ipsum vinum acidulum a Sale Tartari destillare jubens. Optimum ac purissimum Opii extractum per Aquam simplicem parandum commendat; ejusdem vero Opii vim soporiferam haud catholicam, sed diaphoreticam ac sudoriferam tantum asserit, dum ipse aliquando a 6, ac postmodum a 12. ejus granis assumptis nihil torporis aut somnolentiæ, sed pruriginem saltem aliquam in habitu expertus fuit. De Salis Tartari volatilisatione egregia profert. Viperas destillandi modum ubi tractat, contra *Denisium*, Adversariorum Artium & Scientiarum Conscriptorem, de ætiologia veneni viperini iterum disputat, sententiamque olim super hac explicatam contra illius asserta vindicat. Cantharidum Sal volatile omnium diureticorum potentissimum & Venerem insigniter stimulans pronunciat, ultra trina grana non propinandum: it. Oleum earundem, olei Caryophyllorum æqualibus, ac duodecim olei Nucistæ expressi partibus commixtum, & plantis pedum, perinæo testiculisque inungendum commendat. De Calcis vivæ natura pariter non vulgaria edisserit, Mercurii vivi texturam minime (ut vulgo ferunt)

alkalicam, nec virulentiam mali venerei in acido consistere, evincit, Butyrum Antimonii cum causticum potens sit, adeoque in ossium carie, gangræna, fistulis, cancro &c. absumendis ac sistendis laudetur, vehementia nihilominus illius effectuum multa cautione opus habeat: Methodum Domini Pelegrini oleo hoc in recensitis similibusve casibus cum successu & tuto utendi, testis ocularis explicat. Antimonii insuper singulares nonnullas Præparationes subnectit, v. g. Antimonium per inferiora tantum purgans, & Tincturam ejusdem cum oleo terebinthinæ aut baccarum juniperi parandam, ac per secessum & sudorem pariter tantum evacuantem. Tandem vero & in capite de Bismuthi præparationibus, Bismuthum ac Zinckum arte parare docet.

EXPERIMENTA AC DUBIA NONNULLA

*Chymica, Auri & Argenti solutionem spectantia,
communicata a D. B.*

Sicut nec in Chymia tyronem latere auguror, Menstruorum, quæ Aurum atque Argentum dissolvunt, adeo restrictam esse potentiam, ut quod solutioni Argenti adæquatum, sc. Aqua fortis, Aurum ne superficialiter quidem arrodatur; contra quod metallum hoc in minima solvit, sc. Aqua Regis, argentum vix, aut leviter saltem afficiat: Ita ex iis quæ circa hæc, satis quidem mihi paradoxa & assertis trivialibus contraria, nuper annotavi, explicare volui.

Primo nempe repetitis tentaminibus expertus sum, nihil plane referre, si pro Aqua Regia paranda, Basis Spiritus Nitri seu Aqua fortis, siue Spiritus Salis sit: modo illi tantillum Salis communis aut marini, huic Nitri (quartam, imo sextam, partem) adjicias, vel stigmata illa ab his destillando abstrahas: i. e. Aqua Regis fiet æque, ex Spiritu Salis v. g. unciis quatuor & Nitri uncia una aut drachmis sex, ac ex Aquæ fortis seu Spiritu Nitri unciis quatuor & Salis comm. uncia una &c. Unde difficile satis explicatu mihi videtur, quomodo Menstrua, ratione equidem ingredientium eadem, proportionis tamen illorum intuitu satis disparia, unum eundemque nihilominus præstent effectum?

Secundo Spiritum Salis marini seu communem simplicem, & qui de Nitro nihil plane participat, Aurum solvere, Paradoxum Chymicum est: deprehendi interim, illum hoc præstare, modo super æqualem Salis ejusdem portionem bis cohobetur; Argentumque sicut antea, ita & nunc, intactum relinquere.

Tertio si Aqua fortis a Nitri communis minusque depurati parte æqualibus vel ter cohobetur, Menstruum Auro appropriatum evadit, Argentum aliquantum duntaxat arrodens: Quod si autem ab eadem Nitri, probe depurati, portione binis vicibus avocetur, Lunam in momento & sine caloris extrinseci adminiculo solvit, Solemque, calore externo quamvis adjuta, minime contingit.

Quarto mirari subit, quomodo eundem effectum, in solvendo Auro, duplici pariter ratione parata Aqua Regis præstet? Sc. modo in Aqua forti aliquid Salis dissolvitur, atque totum in menstruum deliquatur, nihil autem ab hoc segregatur: Modo ab eodem Sale Aqua fortis tantum cohobatur, hinc ejus aliqua duntaxat & volatilior forsan substantia in Aquam Regis facessit; ab Aqua forti autem Sali loco illius, quod decesserat, aliquid imprimi, credere jubet Nitrum verum, in quod remanens Sal degenerat.

THE ANATOMY OF HUMANE BODIES EPITOMIZED, by a Fellow of the College of Physicians in London.

id est,

Anatomia humani corporis in compendio tradita a Socio quodam Collegii Physici Londinensis.

Londini. 1682, in 8.

Scriptum anonymi Tibi L. B. sistimus, omnium partium humani Corporis conformationes, actiones & usus tradens, & quidem pro ut hæc partim superioribus Seculis explicata, partim per Neotericorum, v.g. Harvæi, Bartholini, Willisii, Malpighii, Graëfii &c. inventa atque asserta, emendata fuerunt. Dividit illud Autor in Libros sex, quorum *primus* Abdomen, *secundus* Thoracem, *tertius* Caput, cum singulorum contentis; *quartus* vasa artuum cujuscunque generis, *quintus* Musculos, & *sextus* Ossa totius corporis una cum Cartilaginibus, Ligamentis & Unguibus exponit, methodo negotio huic satis congrua multisque Anatomicorum observationibus exornata.

FORMULES DE MEDECINE, TIREES DE LA Galenique & de la Chymie, par H. Tencke Professeur Royal a Montpellier.

id est,

id est,

Formulæ Medicamentorum Galenicorum &
Chymicorum, autore H. Tencke Prof. Reg.
Monspel.

Lugdun. 1682, in 12.

Viderat hoc Opusculum, sub Idiomate Latino, primam lucem Anno 1681, postmodum vero Interpretis Gallici expertum est calammum: diversa continens, praxin ineuntibus utilissima scituque necessaria. Sc. Remediorum Medicorum administrationem decentem, magnæque momenti ac difficultatis summæ negotium, observans Nobilissimus Scriptor, hanc ut tyrones doceat, illa sub Alterantium, Evacuantium, Roborantium, & Lenientium seu panegoricorum quadruplici classe recenset, cunctorum partim compositionem, partim usum, partim formulas exponens, ultimæ vero classi Caput unum de sanguinis fluxu sedando, alterum de Animi deliquio corrigendo, annectens, ac hinc inde varia scitu digna immiscens. Ita v. g. Usus Opii & opiatorum in hysterica passione singularem per binos casus confirmat: ubi de Pulveribus Alterantibus agit, Chinæ Chinæ usum febrifugum hujusque circumstantias, item Coffee & herbæ Thee, exponit: & de unguentis ubi agit, de salivatione per inunctiones Mercuriales concitanda differit.

LA COUR DE LA REINE JEANNE DE BOURBON épouse de Charles V surnommé le Sage.

id est,

Aula Reginae Johannæ Burboniæ, conjugis Caroli V cognomento sapientis.

Exhibuimus mense Junio presentis anni p. 261. Caroli V. Gallie Regis Aulam, antiqua tabula expressam, & a Clarissimo Menestrierio Soc. Jes. diligentissimo studio evolutam. Tantum vero abest, ut Historiarum ac Heraldicæ artis cultoribus, quorum in servire studiis ea re voluimus, operam visifuerimus lusisse, ut gravissimi quidam viri ad Regina quoque Johannæ Burboniæ Aulam, quam priori Menestrierius adjunxerat, eodem modo ac ornatu sistendam, ultro nos sollicitarint. Eam ergo, Lector Benevole, nunc accipe, ab eodem Menestrierio, cujus verba Latine reddimus, ex presenti tabula descriptam.

Argumentum picturæ congressus est Isabellæ Valensæ viduæ Bourboniæ, cum filia Regina Johanna Bourbonia, ad castrum Claremontanum in sylva quadam, in qua venationi Dux Bourbonius incumbit. Fœminæ illustres omnes insignibus suis super amictu expressis, perinde ac in tabula priore viri, distinguuntur. Castellum quod in angulo superno repræsentatur, Claremontanum est, in quo anemoscopia singula scutulum exhibent aureum, ex symbolo Ludovici Bourbonii, qui ordinem Equestrem cum clypeo aureo instituit.

1. In medio tabulæ Regina visitur, tunicam velleris murini, & pallium Franciæ miniata fasciola Bourbonica sectum induta. Coronam ea gerit coronæ mariti sui persimilem.

2. Manuducitur vero a Johanne Bourbonio, primo hujus nominis Marchiæ Vindocinensis & Castri Comite, honorarii Reginæ deductoris munus obeunte. Manu sua dextra innititur sinistræ Principis, sinistra vero avem sustinet; ad venationem condictum esse, seque in agrum Claremontanum velut advolare innuens. Marchiæ Comes nonnisi brevi toga indutus est, insignia ipsius ostendente, quæ rupta sunt (*brisées*) balteo Bourbonico, & subdistincta (*surbrisées*) leunculis Marchiam Vindocinensem & Castri notantibus.

3. Syrma pallii Reginæ Domina de Savoisy sustinet, Philippo de Savoisy uni ex Regis cubiculariis nupta. Stola ejus divisa est, ac altera parte insignia mariti refert, aream nempe auream tribus capreolis (*chevrons*) rubris, & striatura (*engreslure*) quadam cyanea exaratam; qualia variis in locis exstructæ ab eo arcis Segnélay conspiciuntur.

4. Post Reginam Maria Francica, filia Regia, consistit, tres aut quatuor annos nata, cum tunica velleris murini, & stola exteriori liliis confita, caput corolla seu sero aureo cincta.

5. Anna Ducissa Bourbonia, Delphina Arvernæ, Comitissa de Forests, Domina de Mercoeur, Beroaldi II hoc nomine Comitis Claremontani Delphini Arvernæ, & Johannæ de Forests Dominæ d'Vffel filia, lateri natæ Regiæ assistit. Palla ejus symbolis Bourbonicis, velut mariti sui, & propriis, ad Delphinatum Arvernæ & Comitatum de Forests spectantibus, est bipartita.

6. Ejus syrma Domina de Nedonchel ex Domo Burnelia colligit, cujus peplum altera parte insignia mariti, aream cyaneam argento a dextra oblique fasciatam (*d'azur a la band d'argent*) al-

tera ipsi propria, scutulum miniatum & marginem disjunctum (*un orle*) cum phttaxis viridis coloris in solo argenteo repræsentat.

7. Tres reliquæ, Principissæ sorores sunt Regina. Prima, Bonna Burbonia Comitissa Sabaudia, conjux Amedei VI, cognomentum Comitissæ viridis, ex affectu in colorem illum, quodque Calendis Maji celebres ludos Equestres Camberii instituerit, habitu & sago militari viridi usus, consecuti. Palla Principissæ hujus Sabaudicis, Burboniisque insignibus distincta est, ipsaque catulum loro tenet.

8. Altera, Catharina Burbonia, Johanni ejus nominis VI Harcuriæ Comiti, ex nobilissima quadam & antiquissima Normanniæ domo, nupta. Pallæ ejus bipartitæ pars altera insignia Burbonico-Francica sistit cum fascia miniata, altera Harcuriana, fascias nempe duas aureas in campo rubeo.

In Gallico mendose legitur: d' or a deux fasces de gueules. Legi enim debet: de gueules a deux fasces d' or. Id enim convenit figuræ ipsi, ubi area miniata, fasciæ autem auro tinctæ conspiciuntur, & diserte ejusmodi symbolum Harcurianæ illi genti Varennes parte prima libri Gallici Le Roy d' Armes pag. 94. tribuit.

9. Tertia est Margareta Burbonia, uxor Arnoldi d' Armanieu Domini d' Albret, supremi Franciæ Cubicularii. Peplum ejus una parte insignia Franciæ per fasciam rubram rupta, altera Albretana, aream nempe rubentem eamque puram, defert.

Comitissa Harcuriæ avem manu tenet, sicut Regina. Tres vero has Principissas uxor Burbonii nothi comitatur. Nempe

10. Agnes de Chaleu, cujus symbola bipartita alteram quidem aream puram, nisi quod quadrans insignium Burbonicorum ipsi impressus est; alteram argenteam nigro (*ita Menestrerius: au fautoir de sable. Ast in tabula ipsa non niger color, sed miniatus expressus est, quo argenteum solum in decussim trajicitur; ut necesse sit, vel in pictura, vel in descriptione erratum fuisse, quod definire, cum explorata insignia Domus de Chaleu non habeamus, integrum nobis non est; visum tamen fuit monendum*) decussatam, qua familia de Chaleu notatur, exhibent.

Quatuor hæ singulæ sertum aureum capite gestant.

11. Isabella Valesia vidua Burbonia, palla sua cum insignibus Burbonicis, & mammillari ac velo albo conspicua, velut vidua Petri hoc nomine I Ducis Burbonii. A calantica illa viduarum mos pro-

cessit, quo Regum viduæ apud Gallos *albæ Reginae* consueverunt appellari.

12. Honoraria illius assecla ex Domo de Mornay de Villarceau in Normannia, stola sua aream præfert aureis & rubris taniis exaratam cum leone nigro.

13. Dux Burbonius gladio suo cervum transverberans, brevi veste venatoris instar indutus est, cingulo aureo in tesseram instituti ab eo Ordinis Spei circumdata.

14. Dn. de Nedonchel Ducis cubicularius, pro veteri more pedem cervi tenet Reginae exhibendum, portatque lagenas vinarias.

JOHANNIS STRAUCHII INSTITUTIONUM JURIS Publici Specimen. Jussu hæredum ex Schedis B. Autoris adornavit vulgavitque Johannes Georgius Kulpis.

Frankofurti. 1683. in 8.

Qui eruditissimis suis scriptis, Jurisprudentiam qua publicam qua privatam concernentibus, immortalitatem sibi paravit Jctus summus Johannes Strauchius, non semel dum viveret Publici Juris prudentiam in formam artis redigere, ejusdemque Institutiones secundum methodum Justinianearum formare aggressus, subinde tamen per varios eosque concatenatos labores illas perficere impeditus, tandem ante paucos annos, dum extremo conatu ad finem eas perducere instituisset, atque in explicanda Auditoribus suis Expeditione Romana esset occupatus, supervenientem mortis hora expeditionem coelestem suscipere jussus, & ita coeptum opus expedire fuit prohibitus. Cujus fragmentum hactenus avide a pluribus descriptum orbi erudito diutius invidere noluit, sed jussu hæredum publici Juris fecit Clarissimus Editor, qui & ipse in præfatione ad Lectorem curam atque operam suam in hoc fragmento adhibitam latius declarat. Siftuntur autem tibi, benevole Lector, in hoc specimine Liber primus integer, & Libri secundi pars aliqua non contemnenda. In illo deprehendes Discursus accuratissimos de civibus Imperii Romano-Germanici tam imperantibus quam parentibus, de Imperatore Romanorum & ejus potestate, de Capitulatione, de Vicari-

is, de modis quibus potestas Imperatoris solvitur, de Electoribus ac Principibus Imperii, Prælati item, Comitibus, Baronibus ac Civitatibus Imperialibus, tum de modis, quibus Jus civitatis amittitur, de subditis Imperii immediatis & mediatis, de Nobilibus, Equitibus, Ganerbiis, Patriciis, Comitibus-Palatinis Cæsareis, de Protectoribus & Clientibus, ac de Judæis, denique de Statu Familiarum Illustrum, de uxore Augusta & Illustri, de Liberis illustribus, de divortiis, de illustribus viduis & tutelis. In Libro secundo invenies dissertationes de rebus publicis, de Jure maris, de littoribus, portibus, fluminibus, & insulis, de territorio, de superioritate territoriali, de Jure Belli, de Jure sequelæ, cujus occasione tanquam ejus partem Autor Expeditionem Romanam exponit, in qua ut modo dictum, abrumpere coactus fuit. Cujus adeo reliquas cogitationes simul nobis fuisse ereptas merito dolemus, & plus adhuc doleamus, nisi ex alterius Viri Magnifici Institutionibus Juris publici, jam præcedenti mense a nobis commendatis, & jam ob defectum hunc operis Strauchiani (quem egregie suppleant) multo magis commendandis, caperemus solatium. Nec illud omittendum, fragmento huic additas esse disputationes tres a Strauchio olim in hac alma habitas ad explicationem Taciti de moribus Germanorum plurimum facientes, in quarum prima Germanos esse indigenas probavit, in secunda vero de modis acquirendi priscorum Germanorum, & in tertia de armis eorundem solide disseruit.

*CONTINUATIO RELATIONIS DE COMETA
præterito mense Julio observari cæpto.*

Quanquam inter Eruditos constare arbitramur, Cometam quem cælo noviter suspensum, saltim oculis nostris detectum, Aug. mense retulimus, Spectatoribus industriis se nondum subduxisse: non omnino tamen frustra nos futuros confisi sumus, qualicumque etiam descriptione motus, quem phænomenon hoc a Calendis Sextilibus hucusque in cælo confecisse Lipsiæ visum est.

Die 3. Aug. Stylo vet. Hora X, 10' vesp. Cometa distabat a Lucida Humeri Aurigæ $3^{\circ}. 27'. 51''$; lineamque $\delta\beta$ (stellarum Uranometriæ Bayerianæ) supergressa, ab eadem dodrante gradus removebatur.

Die 4. Hora IX, 52' vesp. ab eadem Lucida aberat $3^{\circ}. 21'. 26''$, & semi-hora post, a δ Aurigæ paulo minus 7° . Die

416 ACTA ERUD. MENS. SEPT. M DC LXXXIII.

Die 6. Hora IX, 19' Cometa a Capella $3^{\circ} 6' 26''$ distans, a linea $\alpha\beta$ sursum 30' remotus erat, simul in eadem recta cum δ & θ Aurigæ consistens.

Die 8. Hora III mane, transcenderat lineam $\alpha\beta$ semisse circiter gradus; quadrante a linea $\alpha\theta$, ad quam tendebat, distans.

Eodem die vesp. Hor. IX, 20', Cometes & ε Aurigæ rectam constituebant, saltim superiore Cometæ limbo: cujus Diameter per tubum quatuor pedum 7' minor non erat. Hac etiam nocte, cum a pluribus diebus nihil Caudæ visum fuisset, eadem, sed tenui specie, visui denuo se ingerebat.

Die 9. Hora II, 38' mane, Capella, Cometa, γ Aurigæ; β item, Cometæ limbus superior & ε in eadem recta consistebant.   0   "   "

Die 10, Hora IX, Cometa, ε }	1	49	17	
IX, 56' } - - - η }	1	0	0	Aurigæ distabant
- - - ζ }	1	0	0	
X. 9' - - - α }	4	42	61	

Die 11 Hora IX, 50' Cometa cum Hædis η & ζ erat in una recta, ab η 20. 17. 9"; ab ζ 1 $^{\circ}$. 30' remotus. Nudo oculo earum unam æquare videbatur.

Die 12, Hora X, 26' Cometa & e Persei $2^{\circ} 47' 9''$;
32' idem & ζ Aurigæ $3^{\circ} 43' 56''$ distabant.

Die 19. Hor. X, 52' Lucidæ Pleiadum & Cometæ distantia erat $1^{\circ} 42' 51''$.

Die 18. Hor. X, 44, eadem distantia $3^{\circ} 12' 51''$. Transiitque Cometes inter proximum hoc biduum supra Pleiades.

Die 22, Hor. XI, 40', Cometa & μ Ceti $4^{\circ} 17' 9''$; Idem & λ Ceti (quantum per nubes capere licuit) $3^{\circ} 12' 51''$ distabant. Omnes hæ distantia micrometro per tubum captæ sunt; sed tempora ex Horologio ambulatorio ad fixas non exacta. Juxta has vero aliasque observationes Cometa intra proximum quatrimum 20° emensus est.

Ab hoc tempore ad 31 Augusti, coeli constans intemperies Cometam oculis persequi inhibuit. Optamus autem, ut quando præceps ejus jam temporis in austrum declinatio eundem climati nostro mox subductura est, in transalpinis Europæ partibus celebrium Astronomorum vigilet industria, animadversoque, qua tandem cursum deducturus, aut etiam desiturus sit, absolutam phænomeni hujus nobis condat historiam.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno M DC LXX XIII.

INTRODUCTIO AD HISTORIAM NUMISMATUM, auctore Carolo Patino Equite D. Marci, Med. Doctore Parisino & in Academia Patavina Med. Professore.

Amstelodami, apud Henr. Wetsteinium, 1683, in 12.

INter literaria monumenta, quæ ad historiam pertinent, nullum præstantius, utilius, jucundius commodiusque Numismatis antiquis esse, dudum ostenderunt qui bono publico ea collecta dedere: & præclaram hanc antiquitatis partem ab interitu, & eorum judicia, qui plurimum illi solent tribuere, a ludibrio vindicavit, tum ab iis, qui veteris elegantia & eruditionis amore vel studio ducuntur, egregiam ac laudabilem in eadem versanda operam collocari posse ac debere, apertum manifestumque fecit præclaro opere *de præstantia & usu eorum* edito doctissimus vir Ezechiel Spanhemius. Et sane, ad summam ingenii aut doctrinæ laudem consequendam nil opportunius, quam ea versare monumenta, quibus simul & novitas inventionis gratiam, & varietas delectationem, & vetustas auctoritatem conciliat. Sed cum haud vulgaris laus neque in medio posita sit, abditæ ac retrusæ vetustatis arcana ex coævis neque facile obviis monumentis eruere, proba in hoc genere ab adulterinis, cusa veteri metallo ab incrustatis aut subæratissimis segregare, & sincerum de ætate singulorum judicium ferre: ad hanc artem consequendam viam ac rationem ostendit, qui pro dignitate eandem excoluerat, nobilissimus vir *Carolus Patinus*, Gallice edito libello Parisiis A. 1665: *Introduction à l'histoire par la connoissance des medailles*. Qui intra Gallias delitescens, ut aliis quoque gentibus, istius linguæ ignavis & stu-

dii hujus præstantissimi cupidis notus redderetur, ipse auctor doctissimus, Patavinam Academiam medicis & humanioribus studiis jam exornans, in animum induxit eum Latinum reddere: ita tamen ut novis accessionibus passim eum locupletaret. Cui bibliopolæ non ineruditi bene de hoc literarum genere merendi studium, *Josephi Maria Suaresii* Episcopi Vasionensis Dissertationem de Numismatis & nummis antiquis, Romæ 1668 quæ prodierat, recusam subjecit.

ACADEMIA ARTIS PICTORIÆ, AUCTORE
Joachimo de Sandrart a Stockau.

Noribergæ, 1683, in fol.

PRæclare hæctenus apud Germanos de pictoria arte meritus est, qui eandem felicissime tractavit *Joachimus Sandrartus*. Nam cum jam pridem famam excellentissimi pictoris sustinisset, & tabulis venustissime pictis ingentem gloriam sibi comparasset; de hac arte justis operibus, quæ germanice prodierunt elegantissimis ære expressis imaginibus insignita, commentandum ratus, tam copiose & exacte atque eleganter ipsam non magis quam ejus cultores ob oculos posuit, ut quemvis, oculis licet eruditis destitutum, in amorem hujus studii, quod statuariam & sculpturam complectitur, rapiat. Duos autem Germanica lingua conscriptos *tomos* anno 1675 & 1679 emisit in publicum: quos secuta est ipsius cura adornata *Iconologia Deorum*, quæ anno 1680 prodiit. Sed quando gloria nominis Sandrartiani intra Germaniæ fines non continebatur, operum quoque ejus penitus cognoscendorum avidæ erant cultiores gentes exteræ: istis ut fieret satis, doctissimus & de bonis elegantioribusque literis bene meritus vir *Christophorus Arnoldus* stylum Sandrarto commodavit, & quæ auctor nobilissimus de Statuaria, præstantissima & picturæ prorsus cognata arte, patrio sermone tradiderat, Latinis litteris mandavit, quæ sub titulo *Admirandorum Statuaria* peculiari volumine Sandrartus A. 1680 evulgavit, veram delineationem perfectissimarum & absolutissimarum statuarum, artisque hujus nobilissimæ tractationem orbi exhibens, & maxima cura summoque studio conquistis Græcorum & Romanorum statuas, æri artificiose incisas & inde expressas oculis

obji-

objiciens. Cumque intelligeret pictoriam artem, quæ coloribus rem exprimit, statuaria quæ imagines & ipsa corpora effingit, præstantiorem esse, quippe quam a teneris etiam excoluisset; majori apparatu exteris nationibus, *Christiano Rhodio* interprete usus, eam exponere aggressus est, & quæ Germanico idiomate duobus tomis diffusius tradiderat, Latino sermone in unum volumen arctata exposuit: singula istius artis proprio atque nativo suo nomine, secundum hodiernum usum atque consuetudinem nuncupando, & fideliter artem deque artis operibus auctoribusque judicandi scientiam tradendo. Quoniam autem cum pictoria arte ferme comparatum est, sicut cum oratoria facultate, in qua primum argumenta sunt invenienda, deinde apte quæ inveneris collocanda, post ubi disposueris verborum sententiarumque luminibus exornanda, ac denique voce & gestu animanda: ideoque pictorem prius ὑπόθεσιν (quam μέγῃ εἶναι τῆς ζωγραφικῆς τέχνης, ὡς περ τὰς μύθους τῶν ποιητῶν *Nicias* pictor pronunciauit, apud *Demetrium Phalereum* libro de Elocutione) cogitare, dein οἰκονομίαν, σὴνθεσιν καὶ συμμετρίαν, seriem juncturamque, ut *Horatius* appellat, observare, post τῶν χρωμάτων ἀκρίβη τὴν κρέσιν, καὶ εὐκαιρον τὴν ὀπιβολὴν ποιήσασθαι, tandem σκιάσαι εἰς δέον, quod *Lucianus* in *Zeuxide* ait, & umbræ ac lucis beneficio vitam & motum quasi rei quam pingit conciliare oportet: hæc omnia qua ratione fieri debeant, & quomodo facultatem hæc exequendi pictor consequatur, in hoc opere auctor ostendit; de veris & genuinis pictoriæ artis proprietatibus, inventione, delineatione, εὐρυθμίᾳ & proportione corporum, de picturæ variis generibus, in albario recente sive fresco, tabulis item atque linteis, de pictura *Sinensium* & figuris ligno incidendis, nec non de melano-chalcographia seu figuris nigricantibus quæ in ære effinguntur, differens; tum de pingendis historiis, imaginibusve hominum, de subdialibus & nocturnis, de affectibus & perturbationibus animi exprimendis, vestibus item delineandis, & vero imaginis decoro servando tractans; tandem de lumine & umbra, colorum item proprietate, efficacia, usu, natura & significatione, eorumque subigendorum per aquam vel oleum ratione lectorem instruens. Maximam autem operis partem icones & descriptiones vitarum celeberrimorum tam veterum quam recentiorum seu modernorum artificum occupant, qui pingendi aut statuarum

apte conficiendarum arte inclaruerunt. Quorum e priscis Græcis Gyges Lydius, Pyrrhus, Polygnoti Atheniensis & Thasius, Telephanes, Cleophantus, Bularchus, Eumarus, Cimon Cleoneus, Panaeus, Colotes, Timagoras, Phidias, Mycon, Onaras, Apollodorus, Callimachus, Zeuxis, Parrhasius, Demon, Timanthes, Eupompus, Nicomachus, Aristides, Pamphilus, Echion, Pausias, Euphranor, Praxiteles, Cydias, Antidotus, Nicias, Anthenion, Melanthius, Apelles, Prontogenes & alii; e Romanis Fabius, qui inde cognomen tum Pictoris tulit, Pacuvius, Arellius, Q. Pedius, Ludijs, Amulius, Pinus, Actius, Turpilius, & Imperatores Nero ac Hadrianus, libro primo partis secundæ exhibentur: in altero celeberrimorum Italorum modernorum pictorum vitæ & imagines referuntur: in tertio Germanorum & Belgarum, nec non Gallorum Anglorumque icones & encomia oculis animisque curiosorum objiciuntur, ut artis & historiæ pictoriæ corpus absolutum hoc opus dici mereatur.

THESES THEOLOGICÆ VARIIS TEMPORIBUS in Academia Sedanensi editæ, & ad disputandum propositæ, autore Ludovico le Blanc, verbi divini Ministro & Theologiæ Professore.

Londini, 1683, in fol. ap. M. Pitt.

Quo loco habitus thesium harum Autor inter suos fuerit, ex epistolæ verbis, quam Thesauro Theologiæ Sedanensis, anno 61 hujus seculi edito, præmisit Jacobus de Vaux, aperte satis liquet: *Quam subacti, ait, sit judicii Vir ille eximus, quantopere in rebus Theologicis versatus, quam solidæ eruditionis, quam doctus in Linguarum Orientalium notitia, prælectionibus publicis & concionibus ad populum luculentissime probat. Si Deus ei vitam diuturnam largiatur, & id per valetudinem, quæ sæpe infirma est, possit, multa & præclara ab eo habebimus, & præcipue Tractatum egregium de Statu Controversiarum, quæ inter nos & Pontificios intercedunt, cujus operis specimen dedit in Thesis, quas de Scriptura conscripsit.*

Nec fefellisse Autorem epistolæ videtur opinio. Siquidem scopus Blanci præcipuus in Thesis hisce fuit dilucidare distincteque expo-

exponere Statum Controversiarum, quæ pluribus annis magna contentione animorum agitantur inter Ecclesiam Romanam, & eos, qui seculo superiori ab ea secesserunt propter superstitiones varias, quæ lapsu temporis in eam irrepsérant, & quarum emendationem impetrare non potuerunt: eo videlicet consilio, ut perpetuis partium querelis occurreret, sycophantia se & scripta sua premi causantium. Quamvis autem temporibus diversis a Cl. Autore editæ fuerunt, in usum privatum Academiae Sedanensis; dignæ nihilominus Viris doctis in Anglia nunc visæ sunt, quæ juris magis publici fierent, & in unum corpus collectæ denuo, imo tertia vice typis mandarentur: idque his maxime de causis, quod primo in quæstionibus singulis diligenter observet Autor diversos, si qui in Reformatorum & Romanorum scholis occurrunt, vocabulorum usus, & *λογομαχίας* inde enascentes a controversiis realibus curatius discernat: dein de Autoris alicujus sensu non ex verbis ab illo obiter & aliud agente prolatis iudicet, sed ex iis, quæ docet & affirmat, rem ex professo tractans & explicans: præterea non tribuat ulli, tanquam ipsius dogmata & placita, nisi quæ ipse pro suis agnoscat & defendat: privatas denique Doctorum opiniones, a communi & publica sententia Ecclesiæ cum Romanæ, tum Reformatæ probe distinguat; nec tribuat adversariæ huic quicquam ut propriam illius doctrinam, præter id quod sanxerunt istius Concilia atque Pontifices, aut quod in Scholis illius communi consensu docetur. Est vero hoc Volumen thesium, Anglorum adornatum ope, bipartitum. Pars prior theses complectitur, vivo adhuc Autore hinc inde editas, quarum quoque partem aliquam alterum thesium Sedanensium Volumen impressum Genevæ anno supra memorato, sub finem exhibet. Parte reliqua opuscula quædam posthuma continentur, & theses ex Autoris manuscriptis depromptæ; quibus illustrare studuit status controversiarum aliquot, quæ circa Dei verbum & Scripturam sacram: circa Christi personam & officium: de Ecclesiæ regimine, Romanoque Pontifice: de Conciliis: de Ecclesia militante, ejus natura, visibilitate, invisibilitate, duratione perenni, & constantia in fide: de membris Ecclesiæ militantis; nec non de cultu divino in lingua vulgari celebrando, moveri atque agitari solent. Extremo partis loco oratio legitur de Scripturæ sacræ divinæ origine, ab Autore in promotione aliqua Doctorali habita.

ACTA ERUDITORUM
 FRIDERICI SPANHEMII FR. F. INTRO-
 ductio ad Chronologiam & Historiam Sacram, ac
 precipue Christianam, ad tempora proxima Reformationi:
 cum necessariis castigationibus Caesaris
 Baronii.

Lugduni Batavorum 1683, in 4. apud
 Dan. Gaesbeck.

Autoris hujus celeberrimi *Introductio ad historiam & antiquitates* *sacras* in 12, jam anno 1674 Lugduni Batavorum prodiit, sed edita ex discipuli cujusdam apographo, atque incito ipso recusa. Quam cum non plurimis tantum mendis, sed magnis hinc inde hiatibus deſœdatam deprehendiſſet, & caſtigatiorem & auctiorem repræſentare illam induxit animum. Præmiſſa itaque *Introductione ad Chronologiam*, in qua de principio temporis, de diverſis annis, menſibus, ſeptimanis, diebus, diverſis item epochis aliisque huc ſpectantibus diſſeritur; brevem, ut vocat, ſubjungit *Introductionem ad Historiam Eccleſiaſticam Veteris Teſtamenti*, & hac abſoluta, brevem *Introductionem ad Historiam Eccleſiaſticam Novi Teſtamenti*. Sed hæc ad ſexti tantummodo poſt Chriſtum natum ſæculi uſque finem perducta in hoc opere eſt. Cum enim operæ typographicæ ad res Chriſtianas jam aliquousque proceſſiſſent, & vero proluxiorem ſibi tractationem, inceptæ in *Baronium*, ejusque exſcriptores, nec non *Valeſium*, *Allatium* ac *Maimburgium* animadverſiones requirerent, Autor in duos Tomos neceſſitate quadam compulſus diviſit hunc laborem, atque adeo priorem tantum, quamvis & alterius pars aliqua jam prælo evaſiſſet, præmittere hoc anno voluit. *Introductionem* autem hanc non eo, quo *Baronius*, loco finiſſe & tempore, ſed telam hiftoricam produxiſſe paulo longius, & quidem ad tempora uſque Reformationi proxima, profitetur: de quo videbimus tum, ſi & alter tomus in publico ſeſe ſtiterit. Quod priorem tomum hunc attinet, percenſentur in eo Eccleſiaſticæ Antiquitatis archiva; Judaicæ & Chriſtianæ origines; doctrinæ cœleſtis propagatio, eique immixti identidem errores; Eccleſiarum orientalium & occidentalium diverſæ veluti phaſes, ſeu incrementa ac decrementa; res Chriſtianorum modo afflictæ,
 oppreſ-

oppressæ, extinctæ, mox ex cineribus suis veluti renascentes; veteris disciplinæ ac publicorum rituum constitutiones, mutationes, aliorumque ex aliis propullulans multitudo; hæreses, hæresiumque oppugnatores; res item gentilium contemporaneæ aliaque plura tam ad Judaicam, quam Christianam historiam intimius pernoscendam facientia. De cætero non posteriorem tantum hujus operis tomum minatur Autor, sed & uberiores sacrarum historiarum thesaurum, & Baronianorum Annalium pensatiorem longe trutinam: idque in præfatione parænetica, qua & Ecclesiasticæ antiquitatis commendatur studium, & hujusdem introductionis ratio ab eo redditur.

*SPICILEGIUM RITTERSHUSIANUM,
sive Tabula Genealogica, quibus Stemmata aliquot
illustrum in Germania Familiarum, quas Vir Cl. Nicol. Rit-
tershusius in opere suo vel omnino præterit, vel a posteriore
saltem stipite enumeravit, exhibentur.*

Decades Tres.

Tubingæ, 1683, in fol. apud Georg. Cottam.

Cum anno 1658 Vir Cl. Nic. Rittershusius Tabulas suas Genealogicas ederet, easque tum ob ordinem exactissimum, tum ob Familiarum insignem copiam, Politicis mirifice commendasset: tria passim cœperunt observari, quibus auxiliatricem manum multi apprecabantur. Primo enim paucissimæ Familiæ retro porrigebantur usque ad seculum ad N. C. decimum quartum, quæ tamen controversias suas ab annis ulterioribus petebant. Deinde non deerant Familiæ Principum & Comitum, quorum hodiernus splendor locum in hoc Honoris templo merebatur. Tandem labentibus annis Natalium, Nuptiarum, Exequiarum nova exempla, novas additiones flagitabant. Neque penitus defuit his querelis Vir Celeberrimus, dum anno 1664 nova editione singulas fere tabulas recentissimis Familiarum casibus egregie auctas exhiberet, simulq; post aliquot annos adjiceret Stemmatum hæcenus omissorum enarrationes non paucas. Interim Auctoris mors effecit, ut bibliopola de augmento parum cogita-

gitaret, ac adeo tertiam editionem nullis additamentis redintegratam credulis emptoribus obtruderet.

Sed ostenditur nunc Vir Nobilissimus πολιτικώτατω huic studio novam sedulitatem allaturus. Etsi vero pro sua modestia nomen in titulo dissimulat; Præfatio tamen innuit, Parentem ipsius καλοκαγαθόν in Rittershusii Præloquio laudatum fuisse, quod strenuam in hoc labore operam contulisset. Dum igitur ibidem nominari legimus Nobiliss. & strenuum Dn. Wilhelmum Im Hoff, Patrium Norimbergensem, ejusque Reip. Senatorem; facile nobis innuitur dignissimus tanto Parente Filius Dn. Jacobus Guilielmus Im Hoff, cui tanto feliciores apprecamur successus, quanto pulchriore nunc initio est defunctus. Dat enim Tabulas triginta, quibus tum nova *Altempfiorum, Bentheimiorum, Bronchorstiorum, Crichingensium, Dhauniorum, Eckiorum, Eggenbergiorum, Falckensteiniorum, Gronsfeldiorum, Hoben Emsiorum, Manderscheidiorum, Metternichiorum, Machselreiniiorum, Salmensium & Reifferscheidiorum, Schönborniorum, Trautmansdorfiorum, Vehlensium, Waltpodiorum, Windischgraziorum* Stemmata designat; tum etiam fidelissime supplet, quicquid ab ipso Rittershusio fuerat omissum *de Electoribus Saxonie & Brandenburgi ex Ascaniis, de Guelphis Ducibus Bavarie & Saxonie, nec non Brunsvici & Luneburgi, de Habsburgicis Comitibus, de Comitibus Leiningii, de Ducibus Meklenburgensibus, de Pomerania & Stetini Ducibus, de Zolleranis Comitibus, Burggraviis Norimbergensibus.* Recentiora quod attinet, singularem promittit libellum, cujus annotata quivis excerpere, ac in Tabulas Rittershusii referre queat, ne sumtuosa Editionum repetitio priorum possessores vel affligat vel confundat. Ut autem hujus libelli festinationem habemus in votis, sic Nobiliss. Auctori idoneos apprecamur & Fautores & Amicos, qui rem cognitu difficilem suis admonitionibus ac intercessionibus reddant aliquanto faciliorem. Quin & nomine rogamus publico, si quis vel novarum Familiarum possideat arcana, vel antiquarum novos casus habeat in numerato, nolit diligentissimo Auctori, seculoque curiosis studiis dedito pulcherrimum hoc officium denegare.

G. G. L. MEDITATIO JURIDICO-MATHEMATICA de Interusurio simplice.

I*nterusurium* sive resegmentum anticipationis, vulgo *Rabat*, est differentia inter pecuniam in diem certum debitam, & præsentem ejus valorem; seu quanto plus petat, qui plus tempore petit, vel quanto minus solvere æquum sit eum, qui post aliquot annos demum debiturus, nunc solvit. Hujus quantitas, quæ apud Jurisconsultos passim non satis, & apud aliquos non satis recte explicatur, accurato calculo definiri potest, duabus suppositionibus ex jure assumtis. Nimirum

I. SUPPOSITIO PRIMA est, *quod is, a quo pecunia ante tempus, quo deberi incipit, petitur, vicissim petere potest, ut sibi eo nomine, quovis anno futuro medii temporis, præstetur legitima usura.* Exempli causa: post decem annos proximos finitos, mihi centum debebis (de quibus interim nullas debes usuras, alioqui sortem jam nunc deberes.) Ego qui forte negotium aliquod utile, sed paratæ pecuniæ indigum, gesturus sum, peto & a te obtineo, ut nunc solvas; tu vicissim petere potes, ut eo nomine tibi quovis anno totius decenni proximi finito solvam quinque: *nec refert, utrum pecunia, quæ ante tempus solvitur, fors sit, an usura.* Omnis enim usura soluta fit fors; imo cum usurarum petitio per se odiosa sit, magis odiosa erit usurarum petitio ante tempus, & qui nihil eo nomine præstare volet, incidet in quandam usurariam pravitatem: revera enim plus usuræ nomine exiget, quam legibus permixtum est, quia tempore quoque plus petitur. Itaque usuræ exactæ ob usuras ante tempus præstitas, quæ fortis naturam induere, non nisi vocabulum commune habent cum usuris usurarum non solutarum, quæ legibus prohibentur: & tantum abest negotium in vetitum Anatocismum incidere, ut secus fieri regulariter in leges peccatum videatur; regulariter inquam, nam exceptiones ex natura negotii personarumque sumi possunt (de quibus alias) quæ judicis arbitrio permittuntur. Nobis autem in calculo ineundo inspiciendum videtur, quod regulare exactumque est.

II. SUPPOSITIO SECUNDA est, ex jure notissimo petita,
 H h h quod

quod *compensatio est quedam solutio*: & qui a pecunia, quam accipit, summam certam sibi detrahi patitur, eam ipsam summam, eo ipso tempore solvisse censetur.

III. His adjungo **POSTULATUM**, quod creditor ac debitor in diem futurum certum, de pecunia nondum *cadua*, nunc statim inter se contrahere possint velintque, ita ut totum negotium simul ac semel inter ipsos (& quidem sine alterutrius lesione, finiatur. Itaque creditor, qui centum post decennium debita, nunc anticipat, eoque nomine quovis anno decennii proxime futuri, deberet quinque solvere, ut ea molestia se debitoremque liberet, totumque negotium finiât, potest pati, ut sibi nunc statim de ipsis centum detrahatur aliquid usurarum futurarum nomine, & quidem non integra 50 seu decies quinque, nondum enim *cadua* sunt, seu nondum dies eorum venit; sed paulo minus aliquid. Proinde minus quam centum accipiet, & quod detrahi sibi patitur, ipsissimum est *interusurium* nunc determinandum.

IV. Ex his jam ducetur **CONCLUSIO PRIMA**: si usura legitima sit *vicesima sortis*, valor *presens unitatis post annum debita* erit: $\frac{1}{1} - \frac{1}{20} + \frac{1}{400} - \frac{1}{8000} + \frac{1}{160000} - \frac{1}{3200000} &c.$ in infinitum: sive generalius, loco 20 assumendo numerum quemcunque v , qui quotam usurariam exprimat, $\frac{1}{1} - \frac{1}{v} + \frac{1}{v^2} - \frac{1}{v^3} + \frac{1}{v^4} - \frac{1}{v^5} &c.$ *Demonstratio simul & explicatio*: statim post annum finitum mihi debebis unitatem seu 1, (*ex facto*) unum verbi gratia aureum, aut unam decadem aureorum, vel unum centenarium, &c. Hanc unitatem sive sortem si mihi nunc solvas, ejus nomine tibi usuram post annum finitum debebo, nempe vicesimam unitatis seu $\frac{1}{20}$ (*per suppositionem artic. 1.*) quoniam vero placuit, ut negotium inter nos nunc statim finiatur, (*per postulatum artic. 3.*) ideo tu vicissim postulas, ut ego tibi hanc summam $\frac{1}{20}$ nunc solvam anticipando. Solutio autem hæc fieri potest per compensationem, si tantundem mihi detrahi patiar de summa, quam a te accipere debeo (*per supposit. artic. 2.*) accipio ergo 1 minus $\frac{1}{20}$ seu $1 - \frac{1}{20}$. Sed quia ita tu quoque summam $\frac{1}{20}$ post annum demum *caduam*, nunc accepisti; eo nomine & tu mihi post annum finitum debebis usuram (*per artic. 1.*) nempe vicesimam de $\frac{1}{20}$ hoc est $\frac{1}{400}$. Et cum negotium statim inter nos sit finiendum (*per artic. 3.*) ea mihi nunc statim dabis præter summam præcedentem, quæ erat

erat $1 \frac{1}{20}$: dabis ergo mihi nunc $1 \frac{1}{20} + \frac{1}{400}$. Verum ita mihi quoque istam summam $\frac{1}{400}$ post annum demum cæduam nunc statim anticipando dedisti, itaque eo nomine vicissim tibi post annum finitum debebo usuram (*per artic. 1.*) nempe vicesimam de $\frac{1}{400}$, hoc est $\frac{1}{8000}$; & cum negotium statim inter nos sit finiendum (*art. 3.*) hanc usuram anticipando statim nunc tibi solvam, salva rursus anticipationis consideratione. Solvere autem potero per compensationem (*artic. 2.*) seu statim $\frac{1}{8000}$ a te detrahi patiar de summa præcedente, quam mihi solvere debes, quæ erat $1 - \frac{1}{20} + \frac{1}{400}$ itaque solves mihi $1 - \frac{1}{20} + \frac{1}{400} - \frac{1}{8000}$. Et sic in infinitum calculum continuatum fingendo semperque anticipando (ut negotium statim finiatur) nulliusque anticipationis refegmentum negligendo (ut neuter lædatur) patet, te mihi solvere nunc debere summam seriei infinitæ prædictæ: cuius termini sunt progressionis Geometricæ subvigecuplæ, semper enim sequens est vigesima pars proxime antecedentis: Signa autem, $+$ & $-$ alternantur.

V. LEMMA ex calculo infinitorum: *fractio $\frac{v}{v+1}$ est æqualis*

toti seriei infinitæ $\frac{1}{1} - \frac{1}{v} + \frac{1}{v^2} - \frac{1}{v^3} + \frac{1}{v^4} - \frac{1}{v^5} \&c.$ Demonstratio simul & explicatio: posito v esse 20, ostendendum est fractionem $\frac{20}{21}$ idem esse quod infinita series $\frac{1}{1} - \frac{1}{20} + \frac{1}{400} - \frac{1}{8000} + \frac{1}{160000} - \frac{1}{3200000} \&c.$ Nimirum fractio $\frac{20}{21}$ multiplicata per 21, dat 20, ut patet: & series ista infinita, multiplicata per 21 dat etiam 20, ut mox ostendetur. Jam quorum æquimultipla sunt æqualia, ea ipsamet sunt æqualia; æquatur ergo fractio & series. Superest tantum ut ostendatur, seriem multiplicatam per 21 seu per $20 + 1$, dare 20. Operatio ita stabit:

Multiplicetur	$+ 1 - \frac{1}{20} + \frac{1}{400} - \frac{1}{8000} + \frac{1}{160000} - \frac{1}{3200000} \&c.$
per 20	$20 - 1 + \frac{1}{20} - \frac{1}{400} + \frac{1}{8000} - \frac{1}{160000} \&c.$
fiet $\odot$	$20 - 1 + \frac{1}{20} - \frac{1}{400} + \frac{1}{8000} - \frac{1}{160000} \&c.$
Multiplicetur	$+ 1 - \frac{1}{20} + \frac{1}{400} - \frac{1}{8000} + \frac{1}{160000} \&c.$
per 1	$+ 1 - \frac{1}{20} + \frac{1}{400} - \frac{1}{8000} + \frac{1}{160000} \&c.$
fiet $\ominus$	$+ 1 - \frac{1}{20} + \frac{1}{400} - \frac{1}{8000} + \frac{1}{160000} \&c.$

Ergo $\odot + \ominus$ æqual. 20 * * * *

VI. CONCLUSIO SECUNDA: *Valor præsens unitatis seu*

sortis post annum debita est $\frac{v}{v+1}$ posito v esse numerum, quotam usu-

usurariam exprimentem: seu si v sit 20, hoc est si usuræ sint quinquagesimæ, sive vigesima fortis, erit $\frac{20}{21}$ seu *subsesquivecupla sortis* sive $\frac{100}{105}$ de Sorte. Nam valor ille præsens est $1 - \frac{1}{20} + \frac{1}{400} - \frac{1}{8000} \&c.$ (*per artic. 4.*) id est (*per artic. 5.*) $\frac{20}{21}$ seu $\frac{100}{105}$, quod probandum erat. Si vero usuræ essent 6 in 100, tunc numerus valeret $\frac{100}{96}$ seu $\frac{50}{48}$ & valor præsens sortis foret $\frac{100}{96}$ seu $\frac{50}{48}$ de sorte. Eadem conclusio adhuc alia ratione inveniri & demonstrari potest, sine serie infinitorum, hoc modo: post annum debebis mihi summam S : quæritur quantum mihi solvi æquum sit nunc, ut res eodem recidat. Ponamus te mihiolvere nunc debere Y , itaque debet summa Y esse talis, ut anno finito usura cum sorte æquetur ei, quod mihi debes. Nam dedisti mihi Y nunc indebita, ergo debeo tibi Y , & anno finito, debebo tibi Y una cum vicesima ipsius Y seu $Y + \frac{1}{20} Y$, quæ si æquantur ipsi S , summæ quam post annum mihi debes, compensatione facta, debitum tunc ipso jure mutuo tolletur *per artic. 2.*, & negotium initio inter nos finitum intelligi potest, quod desideratur *art. 3.* *Quoniam*

S

am ergo $Y + \frac{1}{20} Y = S$, erit $Y = \frac{S}{1 + \frac{1}{20}}$, seu erit $Y = \frac{20}{21}$ de S , ut supra.

Nam si $\frac{20}{21}$ mihi nunc indebite solvas, post annum inde usuras debebo $\frac{1}{21}$: ergo post annum in summa tibi debebo $\frac{20}{21} + \frac{1}{21}$ seu $\frac{21}{21}$ sive 1. Sed post annum tu quoque mihi debebis 1, unitatem nempe sive sortem. Ergo compensatione facta apparet, si pro 1 tunc debendis nunc solvas $\frac{20}{21}$ neutrum alteri quicquã amplius debiturum. Licet autem hæc via in hoc casu sit facilior priore, tamen priorem magni momenti esse judico, quia exemplum præbet Analyseos memorabilis, ab Algebra in eo diversæ, quod Algebra, ut in posteriore via patet, assumit quantitatem incognitam, tanquam cognitam, & inde regrediens, eamque cum cognitis æquans, valorem ejus quærit. Prior vero *Analysis per meras cognitatas* procedens, valorem incognitum directe obtinet. Quod magnum usum habet, quando impossibile est obtineri valorem incognitæ rationalem per Algebram, tunc enim ea nihilominus hac via obtineri potest per seriem infinitam.

VII. CONCLUSIO TERTIA. *Iisdem positis valor præsens unitatis seu sortis post biennium debita est* $\frac{1}{1} - \frac{2}{v} + \frac{3}{v^2} - \frac{4}{v^3} + \frac{5}{v^4} - \frac{6}{v^5} \&c.$ *Demonstratio:* debebis mihi 1, biennio abhinc: quod si mihi nunc solvas

I anticipando, inde tibi debebo usuræ nomine post annum $\frac{1}{20}$ post biennium rursus $\frac{1}{20}$ in summa $\frac{2}{20}$; quæ si statim mihi detrahas *per articulum 5*, dabis mihi tantum $1 - \frac{1}{20}$: Sed quia hoc modo tu quoque priora $\frac{1}{20}$ uno anno, nempe *primo*, & posteriora $\frac{1}{20}$ duobus, nempe *primo & secundo*, anticipasti; ideo usuram mihi post annum primum tam ob priora quam ob posteriora $\frac{1}{20}$ primo anno anticipata debebis, nempe bis $\frac{1}{400}$, seu $\frac{2}{400}$; & post annum secundum ob posteriora $\frac{1}{20}$ secundo anno anticipata debebis mihi $\frac{1}{400}$. Ergo summa $\frac{3}{400}$, quæ si rursus anticipando mihi solvas, dabis mihi $\frac{1}{1} - \frac{2}{20} + \frac{3}{400}$. Sed jam ita ego rursus priora $\frac{2}{400}$ anticipavi anno primo, posteriora vero $\frac{1}{400}$ anno primo & secundo: unde usuram tibi debebo, quæ anno primo finito de prioribus $\frac{2}{400}$ erit $\frac{2}{8000}$; de posterioribus $\frac{1}{400}$ erit $\frac{1}{8000}$, summa $\frac{3}{8000}$; anno secundo vero de posterioribus $\frac{1}{400}$ usura erit $\frac{1}{8000}$, & summa usurarum anni primi & secundi $\frac{4}{8000}$, quam si rursus anticipando mihi detrahi patiar, dabis mihi tantum $1 - \frac{2}{20} + \frac{3}{400} - \frac{4}{8000}$. Sed jam ita tu priora $\frac{3}{8000}$ rursus anticipasti anno primo, posteriora $\frac{1}{8000}$ anno primo & secundo, unde usuram mihi debebis, quæ anno primo de prioribus $\frac{3}{8000}$ est $\frac{3}{160000}$, de posterioribus $\frac{1}{8000}$ est $\frac{1}{160000}$, summa $\frac{4}{160000}$; anno secundo de posterioribus $\frac{1}{8000}$ est rursus $\frac{1}{160000}$, summaque usurarum anni primi & secundi $\frac{5}{160000}$; quam si mihi statim solvas anticipando (salvo in continuatione calculi anticipationis refegmento) dabis mihi $1 - \frac{2}{20} + \frac{3}{400} - \frac{4}{8000} + \frac{5}{160000}$: & ita calculum in infinitum continuatum fingendo, prodibit series infinita quam posuimus.

VIII. CONCLUSIO QUARTA. *Pro triennio iisdem manentibus Nominatoribus & signis, Numeratores erunt Numeri Triangulares, pro quadriennio Pyramidales, pro quinquennio triangulo-triangulares, & ita porro pro pluribus annis, altiores numeri, quos figuratos vocant, ego ob usum combinatorios appellare soleo, in infinitum. Hoc cum ad eundem modum ostendi possit, quo præcedentem conclusionem demonstravimus, prolixè hic deducere supersedeo. Numeri ipsi tales sunt:*

Numeri figurati seu Combinatorii.		Valor præsens sortis debitæ.			post ann.		
Unit.	1. 1. 1. 1. 1.	$\frac{1}{1} \frac{1}{20}$	$\frac{1}{400}$	$\frac{1}{8000}$	$\frac{1}{160000}$ &c. =	$\frac{20}{21}$	1
Natural.	1. 2. 3. 4. 5.	$\frac{1}{1} \frac{2}{20}$	$\frac{3}{400}$	$\frac{4}{8000}$	$\frac{5}{160000}$ &c. =	$\frac{400}{441}$	2
Triang.	1. 3. 6. 10. 15.	$\frac{1}{1} \frac{3}{20}$	$\frac{6}{400}$	$\frac{10}{8000}$	$\frac{15}{160000}$ &c. =	$\frac{8000}{9261}$	3
Pyramid.	1. 4. 10. 20. 35.	$\frac{1}{1} \frac{4}{20}$	$\frac{10}{400}$	$\frac{20}{8000}$	$\frac{35}{160000}$ &c. =	$\frac{160000}{194481}$	4
Triang. Triang.	1. 5. 15. 35. 70. &c.	$\frac{1}{1} \frac{5}{20}$	$\frac{15}{400}$	$\frac{35}{8000}$	$\frac{70}{160000}$ &c. =	$\frac{3200000}{4084101}$ &c.	5 &c.

IX. Ad inveniendos adhuc aliter hos valores præsentis, assumo LEMMA: *valor præsens valoris futuri, est valor præsens ipsius summa.* Exempli causa, sub finem anni 1685 seu post biennium debebis mihi aliquam summam: Vellem nosse quis nunc sub finem anni 1683 ejus summæ sit valor præsens; itaque primum quæro, quis summæ post biennium, seu sub finem anni 1685 cæduæ futurus sit valor post annum, seu sub finem anni 1684, is utique erit $\frac{20}{21}$ de summa (*per art. 6.*) quia unus tantum annus intercedit. Itaque si post biennium mihi debeas unitatem, perinde est, quantum ad hunc calculum, ac si post annum mihi debeas $\frac{20}{21}$. Sed rursus, si post annum mihi debes $\frac{20}{21}$ perinde est (*iterum per art. 6.*) ac si mihi deberes nunc $\frac{20}{21}$ de illa summa, seu $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ hoc est $\frac{400}{441}$. Itaque si post biennium mihi debes aliquid, valor præsens erit $\frac{400}{441}$ de illo, seu quadratum numeri $\frac{20}{21}$, acceptum de illa summa tanquam unitate. Et eodem modo apparebit, valorem præsentem unitatis post triennium debitæ, esse $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$, seu cubum numeri $\frac{20}{21}$, id est $\frac{8000}{9261}$. Et ita porro. Atque hoc Lemma nihil aliud est, quam subsumtio illius axiomatis notissimi, quod æqualia uni tertio sunt æqualia inter se; nam $\frac{400}{441}$ nunc æquantur ipsis $\frac{20}{21}$ cæduis post annum, & hæc æquantur unitati cæduæ post biennium. Ergo & hæc unitas æquatur ipsis $\frac{400}{441}$ cæduis nunc. Inde jam patet

X. CONCLUSIO QUINTA. Si numerus quotæ usurariæ sit v (id est 20, positus usuris quincuncibus seu vigesima sortis) erit valor præsens summa post aliquot annos cædua, ad ipsam summam, in ratione v ad $v+1$ (id est subsesquivecupla, seu 20 ad 21) replicata secundum numerum annorum. Hoc est summæ cæduæ post annum unum valor præsens erit simpliciter $\frac{20}{21}$ de summa, seu erit ad summam in ratione 20 ad

20 ad 21. At valor præfens summæ cæduæ post duos annos erit $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ seu $\frac{400}{441}$ summæ: seu erit ad summam in ratione duplicata 20 ad 21 seu ut 400 (quadratum de 20) ad 441 (quadratum de 21.) Et valor præfens summæ cæduæ post triennium erit $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ summæ, seu $\frac{8000}{9261}$ summæ: seu erit ad summam in ratione triplicata 20 ad 21, seu ut tertia dignitas sive cubus de 20, ad cubum de 21; & ita porro. Idque generaliter exprimendo, sit præfens valor Z, summa debita S, numerus annorum a, & quotæ usurariæ numerus v, quibus positis,

erit $Z = S$, multipl. per $\left[\frac{a}{v+1} \right]^v$. Sit v 20, & S, unitas, erit

unitatis cæduæ

post annos unum,	duos,	tres,	quatuor,	quinque,	&c.
valor præfens, $\frac{20}{21}$	$\frac{400}{441}$	$\frac{8000}{9261}$	$\frac{160000}{194481}$	$\frac{3200000}{4084101}$	&c.
id est, latus.	quadra-	cubus.	biquadra-	surdesoli-	&c.
	tum.	tum.	tum.	dum.	

qui numeri vel multiplicando, vel tantum eorum logarithmos addendo, continuari poterunt ad quotlibet annos: utileque erit fractiones decimaliter enuntiari. De usu horum in quibusdam juris quæstionibus apud egregios autores non satis recte definitis, æstimandisque retribus ad vitam, (ubi *Interusurio composito* locus est) alio schediasmate differemus.

Cæterum ut Meditationis hujus usus sit in promptu: operæ pretium, ipso præferrim Nobilissimo Autore invitante, facturos nos rati sumus, constructa Tabella, in qua (posita forte 100000, & usura vicenaria) quantum pro quoque annorum (ad quadraginta usque) numero, deducto legitimo interusurio relinquatur, sive quanti fors anticipato æstimanda veniat, exponeretur; unde porro, beneficio regulæ proportionis, quamcunque sortem datam, ad quamcunque anticipationem æstimare planum foret: cum alias calculus futurus esset longe impeditissimus; iis saltim qui Logarithmorum destituuntur præsidio.

Tabula sortium anticipato accipiendarum, posito debito

100000.

Ann.	Sors anticip.	Ann.	Sors anticip.
1	0. 95238	11	0. 58468
2	0. 90703	12	0. 55684
3	0. 86384	13	0. 53032
4	0. 82270	14	0. 50507
5	0. 78353	15	0. 48102
6	0. 74622	16	0. 45811
7	0. 71068	17	0. 43630
8	0. 67684	18	0. 41552
9	0. 64461	19	0. 39573
10	0. 61391	20	0. 37689

Ann.	Sors anticip.	Ann.	Sors anticip.
21	9. 35894	31	0. 22036
22	0. 34185	32	0. 20987
23	0. 32557	33	0. 19987
24	0. 31007	34	0. 19035
25	0. 29530	35	0. 18129
26	0. 28124	36	0. 17265
27	0. 26785	37	0. 16444
28	0. 25509	38	0. 15661
29	0. 24294	39	0. 14915
30	0. 23138	40	0. 14205

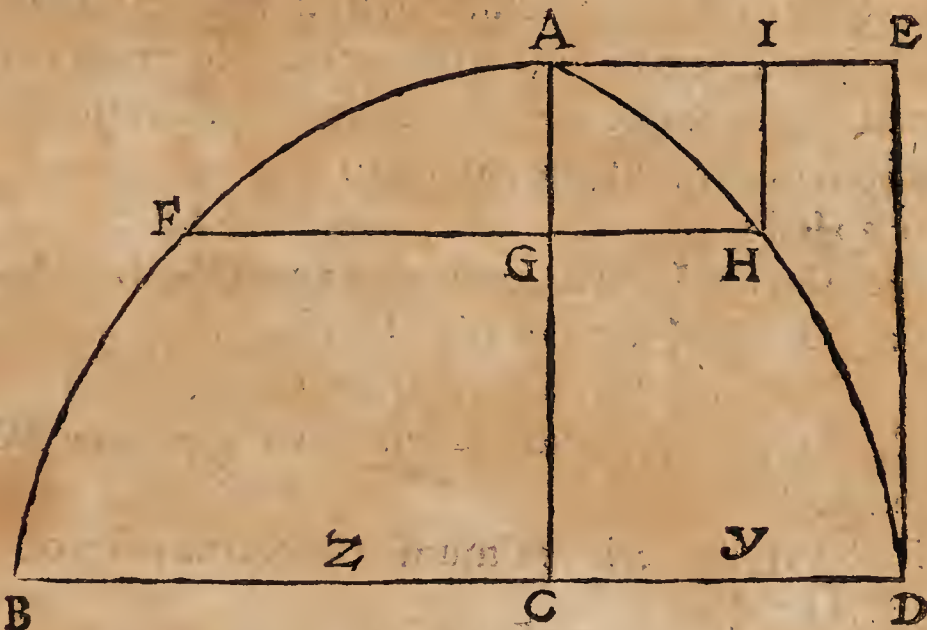
METHODUS

Data figura, rectis lineis & Curva Geometrica terminata, aut Quadraturam, aut impossibilitatem ejusdem Quadratura determinandi, Auctore

D. T.

HÆc ut breviter & perspicue simul rerum harum peritis aperiam, notandum:

I. Sit in figura præsentis spatium ACB, Curva Geometrica AFB, axi AC & ordinata applicata BC terminatum; intelligatur jam spatium ACB æquale esse rectangulo AEDC,

item spatium AGF æquale rectangulo AIHG; si jam idem concipiatur ubique, proveniet hinc Curva seu linea aliqua AHD. Hæc vero vel erit Curva Geometrica, vel Mechanica: si sit Curva Geometrica, spatium ACB, tam quoad totum, quam omnes suas partes, erit Geometricè quadrabile, atque ideo Quadraturam talem possibilem voco; Si vero sit Curva aliqua Mechanica, spatium ACB tam quoad totum, quam omnes suas partes, erit mechanice quadrabile, seu quadratura hujus Geometricæ non poterit inveniri: Atque ideo Quadraturam talem impossibilem voco.

II. Fiant jam sequentes æquationes

$$\begin{aligned}
 by + ca = 0 & \quad byy + cay + eaa = 0 & \quad by^3 + cayy + caay + ha^3 = 0: \\
 + dx & \quad + dxy + fax & \quad + dxyy + faxy + iaax \\
 & \quad + gxx & \quad + gxxy + kaxx \\
 & & \quad + lx^3
 \end{aligned}$$

Atque sic porro quousque placet.

De his vero æquationibus notandum :

Quod omnes Curvas Geometricas AHD, earumque omnes relationes possibiles ad lineam rectam exhibeant :

Quod litera x repræsentet omnes abscissas A C ;

y vero omnes ordinatim applicatas C D.

b, c, d, e, f, g, &c. designant quantitates cognitæ his terminis præfixas, quibuscunque signis sint affectæ.

Quantitas vero a, loco unitatis est, ad efficiendas dimensiones æquales, in omnibus terminis harum æquationum.

Quo autem absque prolixo calculo explicem sequentia Theoremata, quæ datæ curvæ Geometricæ quadraturam, aut ejus impossibilitatem demonstrant, sit porro

$$\begin{aligned} c &= ca \mp dx & i &= ca \mp 2dx \\ d &= eaa \mp fax \mp gxx & \text{item } k &= 2eaa \mp 3fax \mp 4gxx \\ c &= ha^3 \mp iaax \mp kaxx \mp lx^3 & l &= 3ha^3 \mp 4iaax \mp 5kaxx \mp 6lx^3 \end{aligned}$$

III. Sint ulterius Curvarum Geometricarum AFB omnes abscissæ A C æquales x, ordinatim vero applicatæ BC æquales z, tunc ponatur

$$1 \quad B = bz \mp i \quad \& \text{erit primum Theorema, } B = 0$$

$$2 \quad \left. \begin{aligned} B &= 2bz \mp i \\ C &= cz \mp k \end{aligned} \right\} \quad \& \text{erit secundum Theorema, } BBd - BCC \mp CCb = 0$$

$$3 \quad \left. \begin{aligned} B &= 3bz \mp i \\ C &= 2cz \mp k \\ D &= dz \mp l \end{aligned} \right\} \quad \& \text{erit tertium Theorema,}$$

$$\begin{aligned} B^3ee - BBCde \mp BCCce - C^3be \mp CCDbd - CDDbc \mp D^3bb = 0 \\ - 2BBDce \mp 3BCDbe - 2BDDbd \\ \mp BBDdd - BCDcd \mp BDDcc. \end{aligned}$$

Hæc suo loco ulterius extendam, quod jam ob nimiam prolixitatem evitandam omittere cogor.

IV. Usus jam horum Theorematum duplex est. Primo hinc expedite admodum, infinitæ imo omnes Quadraturæ possibiles Curvarum Geometricarum determinantur. Assumpta enim quacunque Curva Geometrica AHD, invenitur statim ope Theorematum modo exhibitorum quadratura spatii ACB, Curva Geometrica terminati: cumque æquationes annotatione secunda omnes Curvas earumque omnes possibiles relationes ad lineam rectam exhibeant;

beant; etiam hisce Theorematis omnia possibilia spatia, Curva Geometrica terminata, quadrantur; quod unico exemplo illustrasse sufficiat. Sit Curva AHD Circulus, cujus natura hac æquatione explicatur $yy=2ax-xx$, seu $yy-2ax+xx=0$: jam in æquatione, quæ ejusdem gradus, annotatione secunda

$$\begin{aligned} byy + c ay + e a a = 0 & \text{ erit } b = 1, \\ + d x y + f a x & c, d, e, = 0 \\ + g x x & f = -2 \\ & g = 1 \end{aligned}$$

Unde in secundo Theoremate $BBd - BCc + CCb = 0$ (quod eligendum, quia assumpta æquatio duarum dimensionum) erit

$$\begin{aligned} c = 0 & i = 0 & B = 2x \\ d = -2ax + xx & k = -6ax + 4xx & C = -6ax + 4xx \end{aligned}$$

Quæ omnia si restituantur, obtinetur $zz = \frac{9aax - 12axx + 4x^3}{2a - x}$

curvæ AFB explicans naturam, cujus omnia spatia ope Circuli quadrantur; spatium siquidem A GF semper æquatur rectangulo AIHG. Eadem ratione alia ac alia assumpta Curva Geometrica AHD, alia ac alia Curva Geometrica AFB invenitur, & quadrabilis; unde sic quidem patet, qua ratione hæc Theoremata omnes quadraturas possibiles includant.

V. Usus alter horum Theorematum, non minus illustris, hic est, ut data Curva Geometrica, non alterius cujusdam quadratura inveniat, prout modo explicatum, sed ipsius datæ seu propositæ Curvæ, aut Quadratura exhibeatur, aut ejusdem impossibilitas demonstratur; quod duobus exemplis declarabimus: sit etenim I. datæ Curvæ

AFB natura hac æquatione expressa $zz = \frac{9aax - 12axx + 4x^3}{2a - x}$

Quæritur jam, num hujus Quadratura detur nec ne? & quidem ex annotatione quarta constat, ejus Quadraturam dari: verum supponatur hoc nobis nunc incognitum esse, & notetur Processus quæsitum determinandi.

I. Quia ordinatim applicata z ad duas dimensiones ascendit, secundum Theorema eligendum (si tres dimensiones habuisset, tertium Theorema fuisset assumendum, & sic porro) Theorema autem illud sequens est: BBd

$$BBd - BCe + CCb = 0$$

2. Restituantur in hoc Theoremate quantitates B & C item b, c & d, & erit:

$$\begin{aligned} & bzz + caz + eaa + dde + ccg + bff - cdf - 4beg \text{ multiplicatum in } aaxx \\ & + 2dxz + 2fax + \hline & + 4gxx \quad 4beaa + 4bfax + 4bgxx \\ & \quad - ccaa - 2cdax - ddx \end{aligned}$$

3. Fiat jam comparatio omnium horum terminorum Theorematis hujus, cum omnibus terminis (ubi x eandem compositionem utrobique obtinet) æquationis quæ datæ Curvæ naturam explicat, & hinc orientur aliquot æquationes novæ, ope quarum invenientur quantitates b, c, d, e, f & c. & invenitur hic $b = \frac{1}{2} cde = 0$; $f = -1$; $g = \frac{1}{2}$ quæ omnia cum nihil absurdi involvant, Curvæ datæ quadratura datur (si aliquid impossibile inclusissent, aut si omnes æquales essent nihilo, eadem quadratura impossibilis foret.)

4. Si jam ex æquationibus annotationis secundæ assumatur ea, quæ duas dimensiones obtinet, prout talis est

$$\begin{aligned} & byy + c ay + eaa = 0 \text{ (quia datæ Curvæ quantitas } z \text{ quoque ad duas} \\ & \quad + dxy + fax \text{ dimensiones ascendit.)} \\ & \quad + gxx \end{aligned}$$

& in hac restituantur modo inventæ quantitates b, c, d, e, f, erit $\frac{y}{2} - ax + \frac{xx}{2} = 0$; seu $yy = 2ax - xx$, proprietas Curvæ AHD cujus ope data Curva quadratur. Adeoque determinatum jam, quod Curva proposita quadraturam admittat, & cui spatium noto sit æqualis. Quod erat faciendum.

Secundi exempli loco sit Curva data Geometrica AFB Circulus, cujus proprietas $zz = 2ax - xx$. Quæstio jam est, num quadratura ejus possibilis nec ne? ut hoc detegatur, quia quantitas z ad duas dimensiones ascendit, eodem Theoremate hic, ac in antecedenti exemplo, utendum: sique jam omnes termini datæ æquationis (quæ Curvæ datæ naturam exprimit) cum omnibus terminis Theorematis illius, juxta notas leges comparationis, inter se adæquentur, invenientur b, c, d, e, f æquales 0, seu nihilo. Et per consequens nulla Curva Geometrica AHD datur, ope cujus Circulus quadretur: ac proinde Circuli quadratura eo sensu, ut vulgo desideratur a Mathematicis, impossibilis est. Idem prorsus invenietur, si hyperbola assu-

matur

matur quadranda, ejusdem nimirum quadraturam non possibilem esse. Ex his vero abunde constabit, qua ratione ope similium Theorematum, quorum quædam annotatione quarta tradidi, datæ Figuræ Curva Geometrica terminatæ, aut quadratura possit exhiberi, aut ejusdem impossibilitas demonstrari (dum idem processus circa omnes Curvas Geometricas institui possit, eo modo ac explicavi in hisce exemplis) quod meum propositum erat hac vice aperire. Notandum vero

VI. Quod quæ modo ostendi, nullatenus contraria sint Quadraturæ circuli & hyperbolæ, quam nobis exhibuit Actorum horum Anno primo, Mense Febr. ingeniosissimus *Leibnitius*: dum etenim spatii alicujus Geometrica non datur Quadratura, tunc ultimum remedium est, ut eadem per seriem numerorum, in infinitum decrecentium exprimat. Nec mihi persuadeo simpliciolem posse inveniri arithmeticam expressionem quadraturæ circuli aut hyperbolæ illa, quam nobis hic Vir, qui credo, paucos æquales in hisce & omni studiorum genere habet, publicavit. Quoad curvas Mechanicas AHD vero, & quæ natura sua simplicissimæ videntur, ut horum ope circulus & hyperbola, imo omnes Curvæ, quæ Geometricam quadraturam non admittunt, possint Mechanice quadrari, illas determinandi suo tempore exhibebo Methodum: ubi constabit, quantam affinitatem habeant cum Curvis Geometricis, cum semper spatia harum æqualia sint spatio Curva Geometrica terminato. Verum hæc alii tempori reservantur, ubi ad sufficientiam (quam prævideo hic quoque desiderari posse a perspicacioribus ingeniis) explicata erunt. Jam vero hoc invento me multo majus quid præstitisse, quam si ipsam circuli aut hyperbolæ quadraturam Geometricam exhibuissem, absque dubio rerum harum periti & æqui Judices æstimabunt. Etenim si hæ quadraturæ possibile essent, ea ratione ac desideratur ordinarie a Mathematicis, eadem methodo easdem exhibuissem, cum hinc omnes quadraturæ possibile determinentur: Cum vero id non sit possibile, impossibilitatem quoque earundem demonstravi. Sed idem non solum de hyperbola aut circulo, sed circa omnes Curvas Geometricas, quæ infinitæ sunt numero, ope hujus inventi præstat; quod qui bene considerabit, judicabit utique, non hoc seculo Antiquorum inventa in Geometricis longissime prætervexisse, imo & ipsa Recentiorum inventa, hisce incredibili ratione aucta esse.

ACTA ERUDITORUM
 PRÆJUGES LEGITIMES CONTRE LES
 Calvinistes. Troisième édition, augmentée de deux
 additions considérables, contre M. Claude dans sa
 Défense de la Réformation.

id est,

Præjudicia legitima contra Calvinianos. Editio
 tertia, aucta duabus additionibus notabilibus, adver-
 sus Defensionem Reformationis Joh.
 Claudii.

Juxta Exemplar Parisiense, Bruxellis 1683, in 12.
 apud E. H. Frix.

Anni sunt plus minus duodecim, cum liber hic editus fuit, ma-
 gno cum Romano-Catholicorum applausu. Autor, licet no-
 men in titulo omiserit, vix alius esse potest, quam *Antonius Arnaldus*,
 Doctor Sorbonicus, ob defensam Jansenii causam celebris, idemque,
 qui adversus Claudium volumen ingens, in materia Eucharistica a
 se compositum, Pontifici, non dissimulato nomine suo, anno 1668
 dedicavit. Eundem enim istius operis, & horum Præjudiciorum
 autorem agnoscunt Episcopi Condomensis & Gratianopolitanus in
 approbatione Præjudiciis præfixa. Refutavit autem hæc, prolixo sa-
 tis scripto, quod hoc ipso anno recusum mox referemus, modo di-
 ctus *Claudius*, Theologus & Ecclesiastes Carentonensis, diuque sine
 responsõ dimissus est. Id ne Reformati desperationi causæ tribuerent,
 in repetita hac Præjudiciorum editione Typographus introducitur,
 autorem excusans, quod replicare superfederit: tum quod dignum
 responsione Claudii librum non æstimaret; tum quod aliis distractus
 esset laboribus. Attamen additiones duas subjunxit, quibus Claudii
 defensionem, dum nova ejus editio sub prælo esset, prævertit, & quæ-
 dam ex illa iteratis argumentis aggressus est. Occasio ex novis his
 additionibus nata nobis fuit, utrumque librum in Acta hæc refe-
 rendi, accedente præsertim magnorum virorum hortatu, qui utrius-
 que autoris eruditionem, acumen & diligentiam animadvertentes,
 materiam de Justitia reformationis in negotio religionis superiori
 seculo

seculo in Germania & Gallia susceptæ, plenissime & fere decretorie tractatam esse judicarunt.

Enucleaturis autem ea, quæ pro & contra scripta sunt, non potuit non in mentem venire, quod eodem reformationis tempore *Georgius Cassander* ad Art. VII. Aug. Confessionis, qui est de Ecclesia, breviter & vere notavit: *Ex hoc articulo*, inquit, *omnis hæc distractio, quæ hodie est in Rsp. Christiana, originem ducit.* Ita enim cordati & accuratissimi quique statuunt, quicquid inter Romano-Catholicos & Protestantas per sesquiseculum, & quod excedit, disputatum est, hærare & sisti in quæstione de autoritate Ecclesiæ, sive Pontificia. Mirandum itaque minime est, si illarum partium scriptores id maxime & lubentissime agunt, ut evitata de articulis fidei disceptatione, in qua Protestantas ad sacrarum literarum testimonia provocant, autoritatem opponant, quam jure divino niti dicunt, omniumque controversiarum finem & decisionem dare. Pertinet huc institutum auctoris Præjudiciorum, quod summatim in præfatione exposuit. Questus enim primum de humani ingenii, etiam in acutissimis & doctissimis, imbecillitate, & dissentendi, aut præconceptis opinionibus insistendi libidine, tum summa in rebus, ad religionem pertinentibus, difficultate, earumque copia & amplitudine, hominum vero circa infinita pene alia negotia occupatione; autoritatem tanquam portum & arcem veritatis & salutis ostendit, eamque in Romano-Catholica Ecclesia eminenter conspici, multis rationibus adstruere vult. Hac fieri dicit, ut ex S. Scripturæ & Traditionum norma scrupuli omnes, amoveantur, ejusque sententiæ tum simplices, tum docti acquiescere, & in unione Ecclesiastica contineri queant. Errare vero omnes: qui huic se non submittant, sed suo examini capita religionis subjiciant. Licet enim non difficile putet, in singulis articulis errores eorum confutare, idque compositis a se circa duas magni momenti quæstiones tractatibus, nempe de *Justificatione* & de *Transubstantiatione* præstitisse confidat; utilius tamen & facilius esse statuit, generalia quædam præjudicia, ab externis Reformationum defectibus desumpta proponere, quorum intuitu, absque discussione articulorum controversorum, rejici secta Calviniana possit & debeat, atque sic labore disputandi supersederi. Nolle tamen se nunc directo infallibilitatem Ecclesiæ probare; id enim alios præstitisse; sed naturali

rali quodam & sensui communi congruo modo ostendere, nulli Catholico, neque nunc, neque olim, fas fuisse, aut esse, ab ecclesia secedere, & doctores sequi, de quibus sperari non possit, quod ad veritatem docendam a Deo sint constituti. Sequi inde, cum tale non sit Ministerium, nec cœtus Reformatorum, deserendum eum esse omnibus, qui salvi esse velint. Deficere autem ei notas externas veræ Ecclesiæ, ut adeo opus non sit, de veritate interna disquirere. At veræ Ecclesiæ externa testimonia adesse: ita enim Deum adminiculo miraculorum & sanctitatis primitivam Ecclesiam spectabilem fecisse, eandemque gratiam, si non omni, aliquo tamen modo, Romanæ conservasse. Satius itaque fore, etsi intrinseca veritas capitum, quæ creduntur, non minus probari possit, externa argumenta præmittere, & evitare dogmatum discussionem, quæ paucissimorum captui conveniat. Quod si gratificandum sit Reformatis, & ad disceptationem de articulis controversis descendendum, utile tamen esse, urgeri & premi eos his præjudiciis, ut ad ea removenda, & dogmata sua adstruenda, non nisi apertissimis argumentis pugnare possint. Catholicos autem his præjudiciis facillime in fidei suæ professione firmari, etsi non discutiantur dogmata. His subjungit excusationem, quod de autoribus reformationis, zelo religionis & indignatione adversus schisma, quod tanto cum Ecclesiæ damno fecerint, commotus, durius loquatur; licet in Reformatos, qui nunc vivunt, utpote in schismate natos & educatos, mitiori sit animo, eorumque salutem animitus cupiat.

Tractatus ipse capitibus 21 absolvitur. *Cap. I* obtestatur Reformatos, ut secundum sua principia diligentissime singuli in examen omni præoccupatione seposita, vocent causas & rationes, propter quas ab Ecclesia Romana secesserint. Ut autem id recte faciant, *cap. II.* mente concipere eos vult statum, qui fuit superiori seculo, cum tota ecclesia occidentalis, exceptis Valdensium aut Husfitarum reliquiis, sub obedientia Romanæ Ecclesiæ quiesceret, solus vero Lutherus & Zwinglius nova dogmata proponerent. Considerare igitur jubet, an auscultandos eos putassent, Lutherum maxime, qui ex diaboli instructione ad Missæ solitariæ abrogationem permotum se esse diceret. Externa autem omnia, quæ primi Reformatorum Doctores habuerint, ita fuisse comparata *cap. III* innuit, ut nihil boni
& ad

& ad ædificationem profecturi promitterent, cum nulla sanctitate ornati essent, miracula non ederent, imo impuritate vitæ, & castitatis atque virginitatis contemptu, scandalosi essent, ad rebellionem etiam homines concitarent; quod Lutherus fecerit, cædem Pontificis & Cardinalium suadens. Inquiri itaque (*cap. IV.*) in eorum missionem seu vocationem debuisse, obligatosque fuisse, ut de ea fidem facerent. At (*cap. V.*) de extraordinaria vocatione gloriari non potuisse, etsi id Beza statuerit, eandemque jactet Confessio Gallicana Art. XXXI, & Synodus Gapensis Anno 1603: nam præterquam quod a Deo non promissa sit extraordinaria missio, præcipue obstare huic asserto certamina Lutheri & Zuinglii, ex quibus sequatur alterutrum a DEO non fuisse vocatum. *Cap. VI.* etiam ordinariam vocationem illis abjudicat, cum caruerint ordine presbyterii, aut eum apostasia amiserint, vel nulliter a plebe acceperint. Itaque (*cap. VII.*) notorie schismatis reos esse; tanto magis, quia non contenti secessione negativa, (quæ concedi potuisse videatur) iis cultus publici partibus, quibus conscientiam lædi putabant, abstinendo, sed illicito prorsus modo separatis cœtus & nova ministeria instituerint. Atqui, ut *cap. VIII* probare nititur, nunquam fas esse ab Ecclesia visibili & Catholica, nec ob mores nec ob dogmata secedere; quod evincere vult per tradita ab Augustino contra *Donatistas*. Ergo sufficere, quod constet, ab Ecclesia separasse se Reformatos, nec ullam disputationem necessariam esse, juste ne an injuste communionem ruperint. *Cap. IX* ulterius contendit, nulli Ecclesiæ nisi Romnæ characterem universalitatis & perpetuitatis competere; itaque nec Reformatæ, nec veteribus illis hæreticorum, quibus succedere voluerit, cœtibus. Summæ proinde temeritatis accusata (*Cap. X*) Lutherum, Zuinglium, Calvinum, qui schisma fecerint, religionis iudicium Magistratibus & plebi detulerint, & ministros ex laicis eligi permiserint, ut Lutetiæ factum ait. Ob hanc ergo temeritatem statim rejiciendos, nulloque modo audiendos fuisse. Idem eos mereri (*cap. XI*) ob calumnias, quibus Romanam Ecclesiam oneraverint, afflictis ei dogmatibus & erroribus, quos nunquam habuerint, aut motis frivole controversiis, quas jam ipsi agnoscant, non de re sed verbis fuisse; quod in articulo de justificatione nuper factum esse scribit ex Reformatis *Ludovicum Blancum, Professore Sedanensem*, cujus scriptorum hoc anno recusorum supra

pag. 420. sqq. meminimus. Aliam (*cap. XII*) rejiciendi eos' causam esse, ab ingenio & consilio politico, mereque humano; quia non alio respectu cum Lutheranis contra Catholicos se conjungant, & apud hos Lutherum pro vero & divino Doctore habeant, etsi ab illo & sectatoribus ejus vehementer dissentiant, quod ex Hospiniani libris potissimum probare vult. *Cap. XIII* dogmata quædam enormia, statum Christianorum subruentia, v. g. de baptismi licita omissione, & de peccatis, electorum saluti non obstantibus, a Reformatis proferri, ob quæ statim sint repudiandi, nec ulla auscultatione circa alios articulos digni; in primis *cap. XIV* ridiculam & impossibilem esse scribit viam & methodum, quam Reformati ad instruendos in veritate homines, ex solis Scripturis, rejecta autoritate Ecclesiæ, proponant. Refutat *cap. XV*, quæ Claudius in responsione ad tractatum Arnaldi de perpetuitate Ecclesiæ pro perspicuitate sacrarum literarum attulerat. Tum *cap. XVI* dissensiones in explicandis locis Scripturæ, qui pro clarissimis habentur, inter Lutherum & Reformatos allegat, & quomodo Calvinus etiam agnoscentibus sociis, in interpretationibus enormiter erraverit, utque patres Ecclesiæ, quos Reformati non improbant, longe aliter Scripturam explicent: unde efficere vult, claram & perspicuam non esse Scripturam, tot interpretationis obnoxiam. *Cap. XVII* statuit, Claudium ex hypothese sectæ, de baptismi sui validitate confidere non posse, indeque sequi principia illa falsa, & Reformatos non esse Ecclesiam Christi. Ait enim baptismum infantum & aspersionem immersioni subrogatam, ab Ecclesiæ traditione dependere, nec ex Scriptura probari posse: repudiata ergo autoritate Ecclesiæ, fidei Reformatæ principium in hoc articulo, atque ita in tota religione nullum esse. *Cap. XIX* Calvinianos ipsos methodi suæ legem non sequi, neque ex Scripturis fidem suam stabilire, aut contradicentes refutare posse tradit, sed ad Doctores plerumque provocare; injuste itaque exigere ab aliis; quod ipsi non præstent. Talibus (*cap. XIX*) tantisq; præjudiciis oneratos minime omnium habendos fuisse pro Reformatibus, qui a Deo destinati essent, ad Ecclesiam in articulo suæ Eucharistiæ informandam. Idque *cap. XX* plures, ex discrepantibus de hoc articulo opinionibus Protestantium deducit. Et denique *cap. XXI* allegat lectores ad librum Arnaldi, i. e. suum, quem supra jam nominavimus, de Perpetuitate, ubi præjudicia

dicia alia demonstraverit, ob quæ omnem disputationem de dogmatibus cum Reformatis recusare jus fasque sit. Subjungit nihilominus, etsi hæc ita sint, nolle se tamen quidquam omittere, quod ad conversionem errantium facere possit, & aliis libris de articulis fidei acturum, ne Catholicis argumenta veritatem probandi deesse videantur.

Ista sunt libri de præjudiciis capita, quorum contenta pluribus recensere nimis longum & præter propositum nostrum foret. Sed Autori ea fuit industria, ut cum tertia editio Claudianæ defensionis sub prælo esset, eo tempore suus quoque hic liber recuderetur, cui additiones quasdam, ad refutandum in aliquibus locis Claudium subjecit. Verum de his commodior referendi locus erit, cum de Claudii libro prius dixerimus.

*LA DEFENSE DE LA REFORMATION
contre le Livre intitulé: Prejugez legitimes
contre les Calvinistes; par Jean Claude, Ministre de l'Evangelie
en l'Eglise de Paris qui se recueille à
Charenton.*

id est,

Joh. Claudii, Ministri Evangelici Ecclesiæ Parisiensis, quæ Carentoni congregatur, Defensio Reformationis adversus librum, cui Titulus: *Præjudicia legitima contra Calvinianos.* Editio tertia, purgata a plurimis mendis secundæ editionis.

Amstelodami 1683, in 12. apud Tim. ten Hoorn.

Sistimus Præjudiciorum autori Antagonistam, ut promisimus. Distribuit vero is opus suum in partes IV. *In prima cap. I,* inverso argumento adversarii, de dogmatum veritate prius quæri, & ab hac ad Ecclesiæ infallibilitatem concludi debere, non vice versa, generaliter monet. Dein quatuor deducenda sibi præfinit: (1) quod jus habuerint majores Reformatorem examinandi statum religionis

& Ecclesiæ. (2) quod reformationem iuste instituerint. (3) quod fas illis fuerit discedere a communione Romanæ Ecclesiæ. (4) quod licuerit, cœtus & ministerium sibi constituere. Sed antequam hæc aggrediatur, sibi quoque permitti debere contendit, ut præjudicia præjudiciis opponat, & ex Scriptoribus Romano-Catholicis referat, quis fuerit religionis & Ecclesiæ status, quo tempore reformatio fieri cœpta est. Itaque *cap. II & III* plurima & præcipua recenset, quæ vel ad regimen Ecclesiæ, vel ad doctrinam, vel ad mores pertinent, unde corruptionis indicia facile cognosci a Reformatioribus potuerint; quæque justam examinandi causam dederint. Collegisse enim ex illis (*cap. IV*) non impossibilem esse Ecclesiæ corruptionem; accedente exemplo Israeliticæ sub idololatriis, & Christianæ sub Arianis, quo tempore etiam Pontifices & concilia manifesto erraverint. *Cap. V* Infallibilitatis prætensæ dogma acrius examinat, consensu universali stabilitum negat, & Ecclesiæ Gallicanæ contradictione infringi statuit. Ad dicta Scripturæ, quibus infallibilitas & visibilitas atque eminentia Ecclesiæ adstrui putatur, respondet; neque pro ea quidquam, quod jactatur, probari posse existimat, sed id modo tradi, quod conservanda sit vera Ecclesia, quæ ex fidelibus & electis eorumque interna unione consistat, & inter medias etiam corruptelas durare debeat: cœtum enim semper fuisse & futurum, de quo dici possit, in eo salvari fideles, quia Deus media salutis nunquam plane sustulerit, etsi errores & zizania admisceri veritati patiatur. *Cap. VI* auctoritatem Prælatorum tantam non fuisse, nec esse debere statuit, cui cœca obedientia præstanda fuerit; sed omnibus & singulis Christianis scrutinium & iudicium de veritate, ex doctrina & præcepto Christi & Apostolorum incumbere. *Cap. VII* absurda elicit, quæ ex dominatu & absoluta Sacerdotum potestate sequantur. Ita enim Israelitas culpandos fore, qui spreto Sacerdotio per idololatriam corrupto, Regibus reformantibus paruerint; dein Judæos excusandos, quod Synagogæ interdicta, Christi & Apostolorum doctrinæ præposuerint; auctoritatem, antiquitatem, numerum, splendorem, felicitatem, ab heterodoxis quoque & gentilibus atque Turcis jactari; veritatem unicum Ecclesiæ Orthodoxæ characterem esse. *Cap. VIII* respondet ad objectiones, eam imprimis, quod sublata Hierarchia non possint schismata & hæreses præcaveri. Remedium enim ejusmodi externum

a Deo non esse provisum, nec revelatum; neque id in primitiva Ecclesia usitatum, aut hæreses eo modo impeditas fuisse. Nihil etiam autoritate effici contra Atheos & Pyrrhonianos. Itaque Arnaldi consilium Christianismo adversari, cum dicat, oculis sacerdotum videntum, & vestigiis eorum insistendum esse; neque quidquam ab eo demonstratum, quod conscientia obligationem ad reformandum solverit.

Part. II, cap. I, Reformationem sub initium superioris seculi sperari a Romana Hierarchia non potuisse, ex historia Pontificum, qui proxime ante Lutherum fuerunt, & quomodo desideria Principum & populorum, pro reformatione doctrinae & morum, eluserint, ostendit. Idem *cap. II* ex actis cum Luthero firmat, cum is adversus indulgentias disputare coepisset, usque ad Ann. Chr. 1520. Unde consequi tradit *cap. III*, incubuisse iis: qui tunc vivebant, ut perempta spe æqua impetrandi a Pontifice & clero, ipsi conscientiae confulerent; allegatque ex Theodoro exemplum Aphraatis monachi, qui Valenti Imperatori Arianismum foventi, solus contradicere ausus fuerit, incendium ab unoquoque restinguendum esse dictitans. Singulis autem Christianis, absque novo aut extraordinario titulo, jus esse errores corrigendi, *cap. IV* deducit, & præscriptionem temporis contra divinæ veritatis æternam autoritatem, in rebus fidei locum habere negat. Itaque *secula ignorantia & vias gentium* ab Apostolis vocari, quæ præcesserint Evangelii prædicationem, Act. XIV, 6. Cap. XVII, 30. Respondet *Cap. V* ad objecta Reformantibus vitia, tum quod pleraque per calumniam impacta iis fuerint, tum quod dato, non caruisse eos nævis, nihilominus vera docere potuerint. Constare id ex dictis & exemplis S. Scripturae, & esse, qui sanctitatem vitæ non minus allegare possent, quam Prælati Romanæ Ecclesiæ. Defendit inde Lutherum a crimine rebellionis, diabolicæ informationis in articulo S. cœnæ; dona ejus divina agnoscit & laudat; quæ acerbius dixerit, aut ubi non satis magnum lumen habuerit, excusat. Castitatem & virginitatem a clero falso jactari dicit, nec in matrimoniis contrahendis peccatum a Luthero aut aliis agnoscit. Continentiam enim singulare Dei donum esse, non omnibus impertitum; neque tamen Abrahamum, Moysen, Aarone, Petrum & plerosque Apostolos minus præstitisse, in concredit

sibi operibus divinis, quod mariti fuissent. *Cap. VI* Caroloftadii, Zuinglii & Calvinii apologiam facit. Principibus & Magistratibus jus cognoscendi de religione asserit. Nec ob levia aut speculativa sed maxima, & practica, discessum esse a Romana Ecclesia, deducit; objecta de Justificationis Articulo ex *Lud. Blanci* libro elidit, & de æquivocatione vocabulorum agi dicit. *Cap. VII* ad alias objectiones respondet: Lutherum & reliquos negat novos prophetas fuisse: certamina inter illum & Zuinglium ac socios veritati Evangelicæ non putat officere. Paulum ex *invidia & contentione* Christum prædicantes tulisse Phil. I, 15, & *ministros Christi* vocare, 2. Cor. XI, 23, quorum errores paulo ante v. 13 acerrime taxaverat. *Hospiniani* virulentiam adversus Lutherum non probat. Salomonis, cujus libri Canonici extant, & regum, qui reformationem legitimam fecerint, vitia recte scriptis & gestis non nocere docet. Jansenistarum & Jesuitarum dissidia objicit, ut & Canonizationem Sanctorum quorundam in Romana Ecclesia, v. g. Catharinæ Senensis, Petri Lucenburghici, Vincentii Ferrerii, qui in schismate, Antipaparum tempore, vixerint, & oppositos Pontifices pro Anti-Christis habuerint. *Cap. VIII* pro autoritate S. Scripturæ ex patribus multa adducit, & testimonium egregium ex præfatione Montensium in versionem nuperam N. T. opponit, Arnaldi iudicio plane contradicens, nullumque iudicem controversiarum excogitari aut dari posse monstrat, quam sacras literas; itaque quæ de Pontifice, conciliis, & populi consensu jactantur, rejicit. *Cap. IX* objecta diluit, & ad primum principium, nempe Scripturam, ex quo & traditiones stabiliri debeant, recurrendum esse ostendit, quasque difficultates Arnaldus lectioni & intellectui Scripturarum opponit, & propter quas ridiculam & impossibilem methodum religionis stabilicndæ, ex Scriptura sumi contendit, longe majores in traditionibus & consensu Ecclesiæ, si quis his pro principio uti velit, reperiri iudicat. Sufficere tamen, ait, fidelibus simplicioribus ideam credendorum articulorum generalem, ex qua errorum rejectio sequatur, quod per exempla cultus Sanctorum, & dogmatis de transsubstantiatione explicat. Ad perfectiorem autem gradum majorem diligentiam & scientiam requiri. Peccare vero, qui vera ex Scripturis non agnoscant, & falsa statuunt, ut Ariani & Sociniani.

Parte III, cap. I sufficientes & iustas causas separationis habuisse statuit majores reformatorum, posito, quod in controversiis recte senserint. Firmat autem jus separationis exemplo Christianorum, qui a Judaica, & Orthodoxorum, qui ab Arianorum Ecclesia, utut numero & autoritate prævalenti, secesserint. Admitti ergo debere Reformatos ad probationem causarum, quæ non leves aut personales, quales Novatiani & Donatistæ prætenderint, sed gravissimæ & de maximis fidei articulis fuerint. Sequi porro (*Cap. II*) iuste etiam a ministerio seu clero Romano, & ab ipsa sede Pontificia discessionem factam esse. Obediendum enim pastoribus esse, si loquantur verbum Dei, Hebr. XIII, 7; fideles Christo immediate jungi, non per pastores. Idurgere Paulum, 1 Cor. I & III. Exemplum Orthodoxorum adducit, soli fere Athanasio adversus Episcopos ipsumque Pontificem Liberium, Arianis cedentem, adhaerentium, & cum Novatianis potius, quam cum publico Ecclesiæ ministerio, utpote errore infecto, conjunctionem tentantium, idque non Episcoporum, nec Concilii Nicæni, sed Scripturæ autoritate, quod ex *Augustino* probat. Restitisse etiam *Victori & Vigilio*, aliisque Pontificibus totas nationes Christianas, nec damnari posse, quos isti excommunicaverint. Sublata Synagoga & omnium gentium discrimine, Col. III, 11, non substitutam esse Romam, sed *cælestem Hierosolymam, liberam, matrem nostram*, Gal. IV, 26. Inter munia Ecclesiastica a Deo instituta, & a Paulo enumerata, Eph. IV, 11, non reperiri Pontificatum, nec Christum pro *Samarie aut Hierosolymorum monte, Capitolinum* nominasse, Job. IV, 24. Tacuisse de tanta re, capite visibili & subalterno, quis crederet Paulum? cum de eo ipso disceptantibus *Corinthiis*, 1 Cor. I, 12 & c. III, 22. Petrum ostendere potuisset. Testatur tamen, si antiquam fidem restituat Pontifex, promptos ad obsequendum ei fore Reformatos. Ut vero appareat, non frivole nec precipitanter ad separationem a sede Romana proruisse majores, *cap. III* prolixè ex historicis refert, quid actum sit ab anno 1520 usque ad exitum concilii Tridentini, & objectam comparationem *Reformatorum cum Donatistis* refellit. Prosequitur hoc *cap. IV*, & quæ ex *Augustino* opponuntur, examinat, Donatistas vero non ob dogmata, sed ob causas mere personales schisma fecisse refert, ob quas tamen separatio nunquam fieri debeat, si doctrina pura servetur; atque

eatenus recte Augustinum objecisse Donatistis singularitatem & paucitatem. Negat tamen dilatationem Ecclesiæ Romanæ per totum orbem, & licet Reformatos multitudine vincat, nihil id referre existimat; cum Ecclesiæ veritas & unitas, in fidei puritate, non in numero aut locorum spatiis quærenda sit. Cætera ab Arnaldo opposita *cap. V* discutit, & Reformatos nunquam ait statuisse, quod tota Ecclesia ante Lutherum plane interierit. Negat etiam restrictam veram Ecclesiam ad *Valdenses* aut *Hussitas* fuisse, aut ad solos infantem, sed pro membris veræ Ecclesiæ, isto obscurationis & corruptionis tempore etiam haberi debuisse, qui simplici fide Deo adhæserint, & merito Christi innixi fuerint. Sic leniendum esse, si quid a Protestantibus Theologis de seculis illis calore disputationum, durius dictum sit, quod & Patribus acciderit.

Parte denique IV Ministerii Reformati jus & legitimum statum adstructurus, *cap. I* ex eodem præsupposito veræ doctrinæ, (quam probare Reformati parati sint) licitum & fas fuisse deducit, separatos cœtus ab Ecclesia Romana constituere. Allegat promissam gratiam & præsentiam Christi, *Matth. XVIII, 19*, etiam duobus aut tribus in nomine suo congregatis: nec dubitari posse, si societas pia & legitima sit, quin pium & legitimum etiam sit ministerium, quatenus est divinum munus, & quin quilibet cœtus jus habeat omnia ordinandi, quæ ad pietatis exercitia requiruntur, & collective a cœtu expediri non possunt, sed a certis personis. Apostolorum quidem missionem immediatam necessario præcedere debuisse, at quoniam ex scriptis eorum & toto sacro codice de fide constat, nihil vetare, quo minus a cœtu, humano jam jure constituantur, qui doceant. Novæ ergo Ecclesiæ nomen Reformatæ non competere (*cap. II*) quæ purgata saltem sit; ideo nec novos ministros, & novatores dici posse pastores reformatos, qui retentis essentialibus ministerii functionibus, prædicatione verbi, Sacramentorum dispensatione, & regimine cœtus convenienti, rejecerint tantum per accidens aut male addita. Essentialia vero illa conservata in corruptionibus fuisse, sicut ipsos electos statuit, quanquam de modo conservationis & propagationis liquido non constat: mansisse etiam omnibus & singulis jus & facultatem discernendi corruptelas, v. g. verum cultum ab idololatria, veram Eucharistiam a sacrificio missæ, excusatos fuisse simpli-

simpliciores, sed melius edoctos ad profitendam veritatem obligatos, ex verbis Christi *Job. XV, 22.* Speciatim *cap. III* legitimam ministrorum vocationem defendendam sumit. Distincta vocatione ad reformationem, & ad ministeriam: illam omnibus, hanc iis competere dicit, qui ab Ecclesia jam reformata vocantur. Nullum speciale jus ad hanc vocationem probari debere, sed derivari & sequi sua natura ex jure societatis, sive Ecclesiæ. Pastoribus vero solis, ut pastores alios constituent, tribui non posse, inter alia hoc argumento: quia ministerium proprie ad vere fideles sive electos pertineat, quos in toto cœtu reperiri dubitari non possit, sed de personis pastorum, quod vere pii & electi sint, atque ita cœtum repræsentare valeant, constare non posse. Itaque jus cœtui competens ad singulos, multo minus ad unum, deferri non debere, ne in manus profanas incidat. Interventum vero cœtus in electione Apostoli Matthiæ, & Diaconorum, probat ex *Act. I, 15, & C. III, 3.* Argumentatur etiam ab excommunicatione, quam Paulus juncto sibi Corinthiorum cœtu exercuerit, *1. Cor. V, 4.* Frustra objici, cœtum dare ministerium non posse, quod ipse non habeat. Habere enim eminenter seu virtualiter, atque ita formaliter conferre posse & debere; sed non inficiatur, ad pastores jus examinandi & ordinandi recte translatum, & si quæ ab initio reformationis aliter facta sint, ad exemplum non esse trahenda, nec tracta. Ad Arnaldi denique quæstionem, ordinaria ne an extraordinaria fuerit reformationis autorum vocatio, *cap. IV* respondet, extraordinariam, eo modo, quo Apostoli vocati fuerint, non fuisse, quanquam ita dici possit ob alias temporum & personarum circumstantias, inprimis ob egregia & singularia sive heroica dona, a Deo in eos collata; atque ita explicari debere confessionem *Gall. art. 31, & synodum Gapensem*, quam alia *Rupellæ* anno 1607 habita declaraverit, itemque quæ Beza & alii scripserint. De ordinatione multa habet, & Episcopis solis, (cum distinctio horum a Presbyteris non sit juris divini) tribui eam debere negat. Casum ponit, si totum ministerium, aut (quamvis id ob promissionem divinam futurum non sit) tota Ecclesia interciderit, an non per librum Scripturæ, si servatus fuerit, restitui possit? Refert exemplum prædicati *seculo quarto* apud *Indos* a duobus juvenibus *Edesio & Frumentio* Christianismi, ex *Theodoreto*. Rejicit necessitatem miraculorum,

cum nova doctrina non fuerit prædicata. Reordinatos ab initio apud Reformatos non fuisse, qui in Romana Ecclesia ordinati erant, faretur; potuisse enim ordinatione sua ad essentialia ministerii uti, & quamvis præter ordinantium intentionem, ex impulsu conscientiae, errores abjicere. At confirmato postea, præsertim per decreta Tridentina, schismate, & ordinatione Romana ad ea dogmata jam pertinente, rectius nunc reordinari. Baptismum infantum defendit ex *Act. II, 38 39*, & aspersionem sive lotionem, ex locis, ubi baptismus eandem significat, *Marc, VII, 8, Luc. XI, 38*, provocans ad nuperam versionem *Montensem*. Validum vero baptismum in Romana Ecclesia esse statuit, quia substantialia retenta sint, nec beneficium, quod a Deo Ecclesiae datum est, ministrorum vitiis aut abusibus corrumpi posse; allegans *Augustinum adversus Parmenianum & Donatistas id evincentem*. Epilogum addit, in quo deplorat Christianismum indies magis ruentem, & non leve vulnus ab iis accipientem, qui contra autoritatem Scripturae tam aperte disputent. Reformatæ vero Ecclesiae puritatem, & disciplinam commendat.

Cæterum in additionibus, quarum in relatione *Libri de Præjudiciis* mentionem fecimus, objicitur Claudio audacia, cavillandi artificium, & mala fides, in referendis Arnaldi dictis; omisisse etiam defensionem arguitur ad præjudiciorum *cap. XV*, responderi enim putat ad omnia debuisse. In specie vero allatas a Claudio responsiones pro Luthero vehementissime exagitat, & Hospiniani maxime testimoniis apparitionem diabolicam & instructionem de Missa datam *Addit. I, cap. 1* evincere satagit. *Cap. 2.* eodem fervore etiam alterum convitium de concitatis ad eadem Pontificis & Cardinalium, Principibus & populis, adstruere laborat. *Cap. 3* accusat Claudium omissæ clausulæ, qua Arnaldus de Caroloftadio loquens usus fuerit, quod nempe non simpliciter, sed tempore seculi XVI primus fuerit, qui præsentiam Christi realem in sacra cœna negaverit. *Cap. 4* negat se concessisse, quod Reformati licite segregare se a Pontificiis potuerint separatione negativa, & cavillatorie id sibi imputari valde queritur. *Additione secunda, capitibus tribus*, deprehensos esse putat Reformatos in mendacio, qui nunc Reformatoribus suis extraordinariam vocationem ipsi adimant, quibus tamen eam antehac confidenter tribuissent, atque sic missionis & reformationis jus omne,

amisso

amisso titulo, amiserint. Nostrum non est replicantium partes suscipere, aut, an non ex Claudii defensione responderi his novis objectionibus possit? judicare: Facient id fortassis, quorum propius interest. At non possumus non queri de recoctis obsoletis illis adversus B. Lutherum calumniis, quas partim ipse, dum viveret, partim Theologi eum secuti, tam evidenter & solide refutarunt, ut æquis & piis mentibus omnino satisfactum esse debeat. Si quid tamen denuo regeri opus & operæ pretium esse videbitur, non defuturos speramus, qui id cum successu præstituri sint.

*TRAITTE' DU MOUVEMENT ET DU RES-
sort, par le R. P. C. F. M. De Chales de la
Campagne de Jesus.*

id est,

Tractatus de motu locali & elaterio, Autore Claud.
Franc. Milliet Dechaes Patre Jesuita.

Lugduni, 1682, in 8. apud Anissonium.

Scripti hujus eruditus Autor ex insigni opere Mathematico, tribus voluminibus comprehenso dudum notissimus est. Postquam is ante hos quinque, & quod excedit, annos vivere desiit, repertum est inter ejus manuscripta hoc opusculum, quod publica luce dignum suo merito judicatum fuit. Evolvit enim accurate & feliciter materiam, quæ alias quidem tantum pene molestæ difficultatis, quantum jucundæ delectationis habet, ac suppeditat rationes quorundam naturæ effectuum, quos admiramur. Motuum etiam particularium regulas hic invenimus, quibus experientia apprime ac constanter respondet, nisi nonnunquam ex accidenti natura impediatur; quod quoties & qua ratione fiat, ab Autore ipso diligenter monitum est.

Tractatus totius quinque sunt partes, & methodo mathematica per propositiones exhibentur. Prima harum partium physica est & quasi præliminaris, quæ notioni *Elaterii* intelligendæ serviat, & lucem quandam regulis motuum conciliet. Absolvitur quatuordecim

propositionibus, quarum sex priores negativæ Cartesii, Epicureorum, Peripateticorum & Aristotelis varias sententias de causa continuationis motuum recensent ac destruunt. Septima experimentis quibusdam in vulgus notis evincit, a potentia resiliendi, quam corpora pleraque obtinent, motus nonnullos continuari, & inde colligit fieri posse, ut alii etiam effectus eandem causam agnoscant, id quod sibi in sequentibus Autor investigandum proponit. Reliquæ propositiones hujus partis de natura virtutis elasticæ tractant, eamque aliam in corporibus duris, aliam in liquidis esse observant. Durorum corporum vis elastica dicitur potentia reassumendi figuras sibi proprias, quoties ipsas aliorum corporum occursum immutavit. Corporum autem perfecte liquidorum, quibus hujusmodi potentia competere non potest, (eo quod, juxta simplicissimam notionem, quam de ipsis philosophi tradunt, figuram propriam non habeant, sed cuiusvis alii facile se accommodent) vis elastica in rarefactione h. e. sola facultate sese extendendi ponitur, in qua explicanda quidem Autor Aristotelem sequitur. Inter dura & liquida corpora quædam esse intermedia monet, quæ scilicet perfecte liquida non sint, sed consistunt filamentis exiguis, quæ adhibita vi flectantur, sua sponte vero postmodum resurgant.

Pars altera seu liber secundus magis mathematicus, elaterii proprietates 29 theorematibus pertractat. Ex his priora duodecim ad vim elasticam corporum durorum potissimum pertinent; sequentia tria aerem concernunt, ac ostendunt, quo pacto is impulsu corporis duri condensetur, ac postea iterum expansus idem corpus in parte opposita impellat. Reliqua de corporum illorum motu agunt, quæ vel ob mollitiem suam, vel ob duritiem ac inflexibilitatem, elastica illa virtute expertia sunt, ac inquirunt, quid accidat, quoties vel hujusmodi corpora sibi mutuo obviam fiant, vel alterum alteri tardius procedenti superveniat, vel denique motum unum in aliud quiescens feratur.

Librum tertium autor de motu accelerato inscripsit, isque pari theorematum numero cum secundo absolvitur. Post præmissa duo generalia de augmento motuum demonstratur, corpora projecta, simulac a virtute movente extrinseca fuerint separata, omnem suam celeritatem obtinere, nec eam per gradus paulatim acquirere.

Inde

Inde a theoremate quarto usque ad undecimum inquiritur in causam accelerationis, quam in corporum gravium descensu observare licet. Quæ vero porro usque ad finem libri sequuntur de proportionibus, quam spatia confecta & tempora, velocitates itidem ac momenta corporum motorum ad se invicem obtineant, ea maximam partem jam in Cursu auctoris Mathematico (t. I. Stat. l. 2.) pertractata sunt, quo non obstante Auctor ista hic repetere voluit, tum quod ad integram materiam motus localis ac elaterii plenius intelligendam facere viderentur, tum quod hic tractatus Gallico sermone, Mathematica vero opera illa Latino conscripta essent.

Libro quarto titulus est de percussione, cujus naturam auctor, priusquam ad particularia nonnulla de vi elastica descenderet, investigandam credidit, quoniam percussio vim illam corporum provocat, & in actum deducit. Hujus libri postremæ septendecim propositiones, de motu gravium in planis inclinatis, ut & de pendulorum vibrationibus agunt, jam in Statica Auctoris l. III. maximam partem, forma tamen nonnihil immutata, inveniuntur. In propositione omnium ultima Auctor sub finem monet, se sententiam quandam Domini Hugonii olim in Statica sua refutasse, sed ex experimento minus accurate instituto; unde semet corrigat, & ubi error commissus lateat, ingenue ostendit. Priorum 19 theorematum pars de percussione ejusque impetu, ac impetus talis collatione cum gravitate, seu impetu corporis gravis quiescentis; pars de æquali divisione motus, quam habet linea in gyrum acta; pars denique de centro percussione in quavis figura aut corpore inveniundo tradunt. Est autem centrum percussione auctori illud punctum, in quo momenta simplicia partium in æquilibrio ponuntur, ita ut ibi maximum impetum in quodvis corpus occurrens faciant, & ut momenta composita sint æqualia. His propositionibus interspersæ sunt de ratione ponderum nonnullæ, quæ in staticis vulgo negliguntur. Applicant enim ad corpora mota illas regulas, quas statica de solis quiescentibus, & propter ponderositatem naturalem, non propter motus impetum gravibus proponit.

Libri quinti motum reflexionis principalem effectum virtutis elasticæ exhibet, ejusque causas ac circumstantias cum cura investigat. Priores tres propositiones sunt generales, ut & quarta,

quæ licet vulgariter nota sit, ab Autore tamen singulari modo tractata ac demonstrata est, cum plerumq; a Philosophis inter postulata referatur. In iis, quæ sequuntur, speciales quidam casus circa potentiam resiliendi corporum proponuntur, ubi tamen fatetur Autor (prop. 10) vix ita a se difficultatibus satisfactum esse, quin remanserint nonnullæ, quas ipse aliis harum rerum studiosis solvendas reliquerit. Cæterum uti liber secundus corporum elastica vi carentium varios occurfus persequitur, ita liber ultimus inde a 7 theoremate usque ad finem tradit, quæ de corporibus vi tali pollentibus, quando ista sibi obviam feruntur, observari debent.

NOVA THEORIA VISIONIS,

Regiæ Anglorum Societati exposita per VVilhelmum Briggs. M. D.

Ex Collectionibus Philosophicis Anglicanis num. 6, A. 1682, p. 167 sqq. excerpta.

Cum observasset Theoriæ hujus clarissimus Autor, non minus Caliorum de doctrina visus hæctenus edita scripta, quam suam anno 1676 in publicum emissam *Ophthalmographiam* imperfectione adhuc notabili passim laborare; potissimum cum hanc anatomice tantum tractasset, sine ullo modum visionis explicandi tentamine: pro defectu hoc aliquatenus supplendo, circa Nervorum Opticorum conformationem peculiaria & ab aliis nondum observata recenset, & ea *iconismo* delineat, & diversa, difficilia æque ac jucunda problemata, ab Opticis alias minus sufficienter explicata, per eandem Theoriam declarat.

TAB. XI.

Et *primo* quidem exortum horum Nervorum singularem ex hoc evincit, quod, dum reliqui ex plana magis cerebri basi emergant, hi altius & ex duabus protuberantiis (*Tab XI. ll. ll.*) quas thalamos Nervorum Opticorum appellant, prodeant; ita ut fibræ illorum super thalamos hos tractæ chordarum citharæ super ponticulum flexuram, quæ pariter eminens & convexa est, commode referant. Sicut autem in duabus citharis paris magnitudinis, ac fidium æqualium, chordarum super ponticulum extensarum supremæ
magis,

TAB. XI. ad A. 1683.
pag. 454.

magis, reliquæ quo ab his remotiores sunt, eo minus tensæ deprehendantur: ita fibras illas binas, quæ in apice aut Zenith quasi dictorum thalamorum existunt, maxima; binas in Nadir, seu parte opposita omnium minima tensione, propter minorem inflexionem gaudere: intermediarum vero tensionem proportionaliter differre statuit, prout aut summo, aut imo sint viciniore; cum hac tantum exceptione, quod fibræ laterales internæ sub laxiore tensione concipi debeant quam externæ, ideo quod hæ posteriores magis inflexæ sint, ut conspiciere liceat, si in *Figura Tabulæ XI, dd* comparetur cum *gg*.

Superiores ergo ex utroque thalamo ad superiorem oculi partem productas fibras, per literas *aa, bb, cc*, indigitatas, *concordes* vocat, quæ unisonis in duabus citharis respondeant, eoque *fibræ homotona* dici quoque possint. Has a cerebro, seu thalamis nervorum opticorum, tanquam illius moleculis peculiaribus emanantes, ut concordent, sub exortum sui uniri haud necessarium esse, cum situ & tensione sibi quam exactissime respondeant: inferiores pariter, & inferioribus oculorum partibus implantatas, quia minore, eaque æquali tensione gaudeant, utpote minus inflexæ, probe congruere: denique intermedias, media ratione se habentes, sibi itidem conformes existere docet. Unde elucescat, fibras binas parallelas, seu eundem situm & tensionem obtinentes, nempe duas summas, duas infimas, duas laterales externas, duasque internas, in singulis thalamis esse quasi symphonicas: ita ut impressio objecti externi utramque fibram movens, non magis duplicem sensationem præstet, ac fides unisonæ duarum cithararum simul pulsatæ duplicem excitent sonum.

Atque hunc fibrarum parallelismum magis confirmari putat per sequens phænomenon; nempe quod *secundo* fibræ nervorum opticorum ordinem & positum distinctum observent, quem connectio eorum, æquilibrium magis firmans, non parum juvet. Quod enim nervi hi se invicem decussent, uniantur, aut eorum fibræ confundantur, concipi haud debere; sed eas, quæ thalami dextri sunt, distinctim quoque ad oculum dextrum; quæ sinistrae, ad sinistrum ferri: prout in diversis piscibus evidens sit, ubi nervi hi duo per simplicem tantum contactum jungantur: quod & ex Chamæleonte, in quo eos plane non coire, communis ferat opinio, ac in homine ex
obser-

observatione *Vesalii de corp. hum. fabr. l. 4, c. 4* colligere liceat, qui in foemina, cujus oculus dexter a prima infantia minor & emaciatus, sinister perfectus ac sanus extitit, nervum dextrum toto sui tractu excellentiorem sinistro deprehendit.

Præterea hoc æquilibrium, quod connexio illorum nervorum præstet, multum juvari suspicatur per singularem musculorum conpirationem, quatenus obliquus inferior ex peculiari orbitæ foramine exsurgat, reliquis omnibus ex fundo ejus emergentibus: & hinc æque inferius per musculum hunc, ac superius per trochlearem, oculi distorsionem inhiberi; i. e. per trochleam in parte una, & per hujus musculi obliqui inferioris situm in altera, oculum firmum & rectum teneri, ut nec ad externum, neque internum canthum magis declinare queat. Atque hunc quidem peculiarem musculi exitum, (cujus ætiologiam nullus Scriptorum determinavit) negotio huic maxime necessarium putat: quia si cum reliquis ex fundo orbitæ prodiret, oculus perpetuo strabismo laboraturus esset, trochlea sola huic incommodo declinando haud sufficiente: potissimum cum musculus obliquus superior interveniente hac trochlea, (quæ juxta principia mechanica ejus potentiam intendat) semper potentior foret, adeoque oculum nimis versus canthum internum moturus esset, nisi inferior illi potentia æqualis hoc impediret: utpote qui superiore crassior, licet brevior, a crassiore ossis parte oriatur, & deprimentis tendinem transgrediatur, ne ab hoc in sua actione turbetur; dum ille longior existat, & robur majus a trochlea recipiat, sub tendine vero attollentis decurrat, adeoque exacta utriusque, rata proportionem, potentia libratio sit. Pari modo attollentem ac deprimentem musculum proportionem æquali gaudere perhibet: ita ut, quamvis prior paulo crassior existat, quia tamen minus robur ad deprimentum quam elevandum oculum requiratur, eorum potentia æqualis sit: idemque in lateralibus musculis situm atque crassitiam eandem obtinentibus, adeoque æquilibrium, quod ad consensum fibrarum concordium necessarium supra dixerat, observantibus contingere asserit.

Imo *tertio* hæc confirmari putat, per fibrarum nervi optici in oculum insertionem illam, qua hæ distinctas illas, quibus oriuntur, retineant series. Quemadmodum enim illius membranæ scleroticae

ac uveam forment, ita ejus fibras medullares retinam constituentes in hac parallelismum, in principio observatum, & ad visum necessarium, distincte satis continuare.

Ex qua hypothefi diverfa problemata explicare fatagit, alias vix solubilia: nimirum 1. *cur duplici oculo contingat visio simplex?* Scilicet quod fibræ nervi utriusque optici concordēs (quemadmodum superius dictum) instar unisonarum fidium in chely se habeant, adeoque simul feriantur. In quo problemate Gassendum de *Apparenti magnitud. Solis humil. & sublim.* tantam difficultatem reperisse refert, ut distinctam & accuratam visionem uno tantum oculo fieri persuasum habuerit: cum nihilominus certum sit, nos unum objectum semper duobus oculis intueri, nec (propter consensum nervorum motoriorum, circa originem combinatorum, & per consequens quoque muscutorum, in quos abeunt) unum oculum versus aliquod punctum converti posse, quin alter eo simul feratur; cumque sensibus obvium sit, quod visio ambobus oculis perfectior, quam uno, contingat; dum, si quis modo uno, modo utroque oculo remotiorem paulo scripturam legere tentet, utroque oculo literas evidentiores & claras, uno obscuras deprehendat. Quod vero de sclopetariis urgeri soleat, qui pro accuratiore ad metam collineatione alterum oculum claudant, affectum hoc minime evertere, multo minus communem illam sententiam confirmare, quod spiritus visivi oculi clausi ad apertum derivati hujus spiritus augeant; cum fibræ singulorum nervorum optidorum adeo distinctæ atque ordinatæ observentur, ut unus cum altero haud communicet: sed contingere hoc, quia granulum sclopeti collineatorium ita collocatum sit, ut utrumque axem visorium per illud ad metam dirigere haud liceat; adeoque commodius sit, alterum oculum claudere, quam eum vacillantem violenter ad metam intendere.

2. Hinc quoque constare docet, *quomodo alterutro oculo depresso objectum simplex videatur geminum?* Nempe quod radii hujus in fibras discordēs, hoc est, tales incidant, quæ ratione superius explicata sibi haud respondeant: ita ut hic duæ distinctæ sensationes sint, & objecti species una vera, altera falsa; una altior, altera profundior appareat. Quod enim hoc non, ut communis fert sententia, ab optici aut refracti coni in duas partes scissura eveniat, quæ duo

distincta retinae loca in depresso oculo feriant, hinc elucescere, quod geminatio haec mox evanescat, modo (quod a nemine alias Scriptorum observatum) oculus non depressus occludatur. Per chartam equidem perforatam objectum totuplex conspici, quot sunt in illa foramina, quae instar vitri polyedri objecta multiplicantis, tot distinctos conos forment, in discordes ejusdem retinae fibras incidentes, & quidem oculo etiam altero clauso: ast hoc dictam solutionem haut evertere, cum illud contingat per interpositionem alterius corporis simili fere modo, ac in vitro multiplicativo; non vero nudo oculo, ut in modo exposito casu: potissimum cum similis generis extent observationes, quae duplicem sensationem a turbato illo parallelismo, eadem ratione ac in depressione oculi, fieri evincant. Ita quando *Borrichius Act. Hafn. vol. 2. obs. 80* refert, agram quandam, paulo ante mortem (ubi spiritus vacillare ac tremiscere, simili ratione ac in ebriis, solent) omnia duplicia vidisse: causam hujus phaenomeni hanc tradit, quod spiritus animales serie haud stabili, sed interrupta utrumque nervum motorium, hinc utriusque oculi musculos, irradiant, & per consequens illum parallelismum, quem ad distinctam visionem necessarium supponit, destruant; quatenus nulla humoris crystallini alteratio concipi possit, quam autores in ejusmodi casibus alias inculpant.

Similiter dum in *iisdem Actis vol. 3 obs. 20* paris symptomatis mentio fit, quod fabrum lignarium, nicotianae fumum fugentem, subito invaserat: illud repentinae ad nervum alterum defluxioni acceptum refert hunc laxanti, ejusque tonum alterius tono inaequalem reddenti. Quod idem in milite illo Parisiensi, quem *Foresius l. 11 obs. 39* in scenam producit, dextro oculo humidior & quasi prolapso, nisi hic clauderetur, cuncta objecta duplicia vidente, solisque exsiccantibus & cephalicis restituto, locum habuisse putat; quatenus nervis motoriiis ac musculis ab humorum decubitu laxatis, oculi hujus cum altero aequilibrium fuerit destructum, ita ut hic quasi depressus extiterit, hincque objecta duplicia apparuerint; remedia vero dicta humiditatem praeternaturalem consumpserint, adeoque nervo & oculo pristinum robur ac tonum, per consequens parallelismum illum, reddiderint. Tandem etiam eandem aetiologiam casui illi rariori, quem *Aquilonius Optic. p. 346* refert, applicat, ubi juvenis quidam

dam objecta propinquiora simplicia, remotiora autem gemina vidit, in cujus tamen oculis nihil præternaturalis, excepta humiditate extraordinaria, deprehensum fuerit: nimirum, quod laxato musculorum tono, in observandis remotioribus, quæ majorem oculi firmitatem postulant, oculum firmum & stabilem continere haut potuerit; quæ nihilominus laxatio vicinorum inspectionem haud turbavit.

Quo vero uni & alteri objectioni satisfaciatur, ac Theoriæ suæ omnem ambiguitatem præcidat, primo ratione figuræ, in qua fibræ nervi optici se non decussant, monet, in asello molliore, & aliis forsitan quibusdam piscibus, secus ac in homine, illam per superius allegatam Vesalii observationem refelli. Imo nec hanc in asellis conspicuam decussationem opinioni suæ aliquid derogare, sed eam potius confirmare; quandoquidem tonus nervorum æqualis in protuberantiis thalamorum opti-
corum concipi queat, sive decussentur, sive non. Deinde ait, se per *parallelismum* non tam pupillarum ad se invicem habitudinem, quam hoc intellectum velle, quod fibræ correspondentes retinæ singulorum oculorum eandem relationem ad objectum habeant: hac enim si destituantur, res geminas apparere, quamvis unus oculus altero humilior haud sit. Et si oculus ad latus alterutrum prematur, (*contradicente quamvis Aristotele & Galeno*) objecta pariter gemina conspici, ideo scilicet, quod figura oculi mutata fibrarum quoque retinæ situm mutari necesse sit.

Denique concludit, quando æquilibrii destructione res geminari asserat, se certum hujus destructionis gradum supponere, talem scilicet, quo tota imago aut hujus maxima pars fibras discordes feriat; cum exilis & levis oculi pressura objectum non magis geminum reddat, quam strabismus connatus aut exigua oculi torsio: cum contra in strabismo a spasmō aut paraly-
si musculorum motoriorum, ubi distorsio major & violentior contingit, res simplex semper duplicetur. Simili modo, si æquilibrium per ebrietatem aut phrenitidem corrumpatur, interdum res geminas videri, interdum non; prout scilicet corruptio illum gradum attingat, vel non. Perinde ac inter digitos, non aliquatenus tantum, sed probe & sufficienter decussatos, globus ultro citroque actus geminus sentiatur.

Figura Explicatio.

aa, bb, cc, dd, &c. sunt fibræ concordēs nervorum opticorum, prout a thalamis opticis *ll ll* emergunt, & ad partes oculi sibi oppositas sub iisdem characteribus feruntur: ita ut *aa* sint binæ superiores, & majore flexura gaudeant, quamvis in plano hæc earum flexura ita exhiberi nequeat. *bb, cc, dd*, Fibræ laterales externæ; *ee, ff, gg*, laterales internæ. *ll, ll* Protuberantiæ cerebri, thalami nervorum opticorum appellatæ. *bbbb* Partes cerebri pone has collocatæ. *ii* Optici nervi, majores paulo, pro fibris eorum commodius explicandis.

† Locus ubi coeunt, a quo aliquantum separati concipiuntur, quo distincta illorum fibrarum series melius conspiciatur.

Literæ *aa, bb, cc, &c.* oculorum singulorum retinæ fibras concordēs monstrant, prout a thalamis continuo tractu feruntur: quamvis harum plures in spatiis intermediis supponi debeant, non adeo commode in schemate literis exprimendæ. *mm* sunt oculi sclerotica & uvea exuti, quo fibræ Retinæ, quæ in processu ciliares terminatur, manifestiores reddantur. *nn* Processus ciliares, mox sub iride siti, quæ in figura, quasi resecta concipi debet. *oo* Pupillæ.

Nota, quod quemadmodum *aa* superiores & *bb, cc*, laterales fibras concordēs superioris oculi hæmisphærii sistunt, ita earum aliæ supponendæ veniant in inferiore hæmisphærio haud demonstrabili, quarum omnium infimæ fibræ *aa* diametraliter sint oppositæ.

MONUMENTUM ROMANUM IN EPISCOPATU Angliæ Durhamensi repertum, descriptumque a Martino Listero.

Ex Transactionibus Philosophicis Anglicanis 10. Mart.

168 $\frac{2}{3}$ no. 145.

INter tot monumenta Romanæ Antiquitatis a Smetio, Grutero, Reinesio aliisque antiquariis magno studio collecta, loco principe non abs re collocantur Aræ, Diis Deabusque pro salute Imperii & Imperantium, aliarumque honorabilium personarum dedicatæ. Nobis ex ordine tot Imperatorum Romanorum, quorum pro salute aræ olim sunt positæ, commemorandus nunc venit *L. Septimius Severus*. Nam uti hic victis Pescennino Nigro & Clodio Albino, Rempublicam

cam

TAB. XII. ad A. 1683. pag. 461.

Fig. 2.

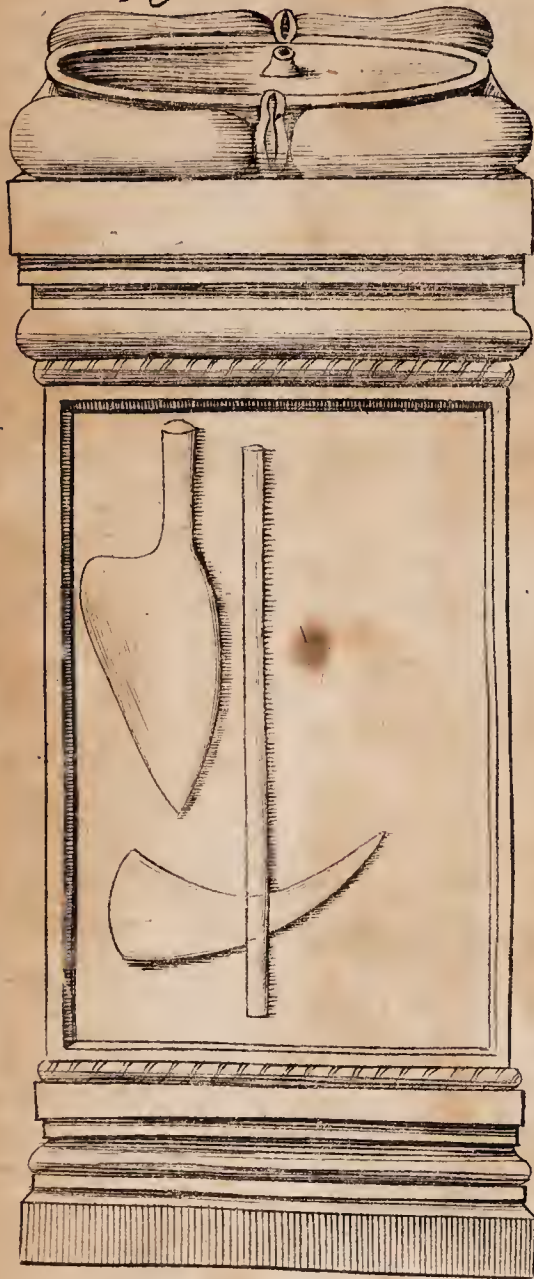

Fig. 5.

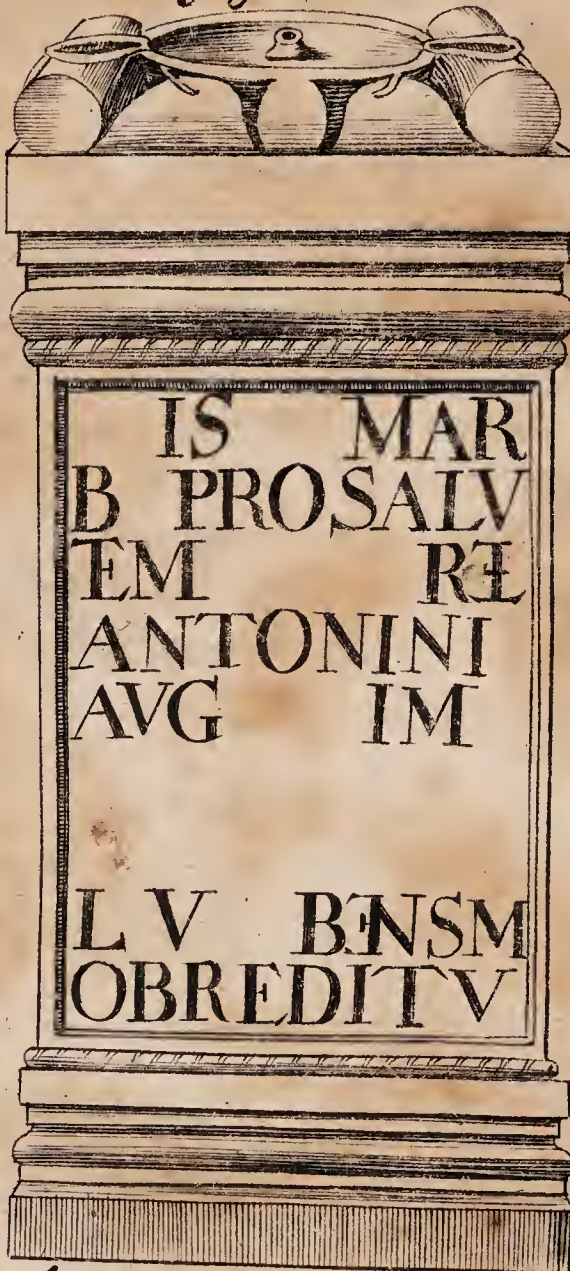

Fig. 1.

Fig. 3

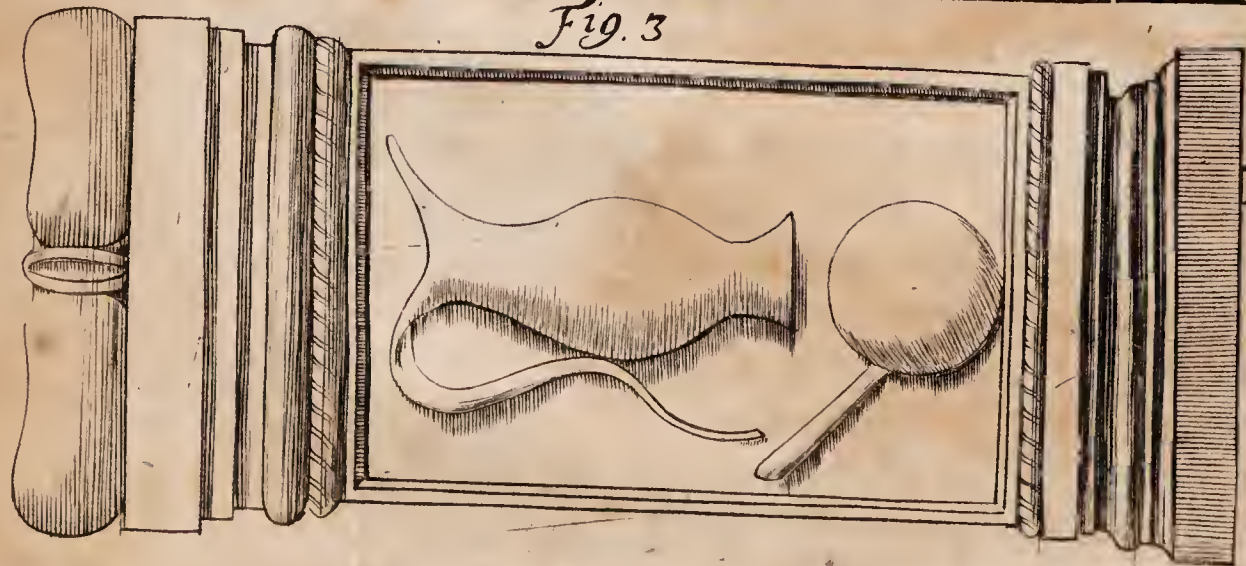
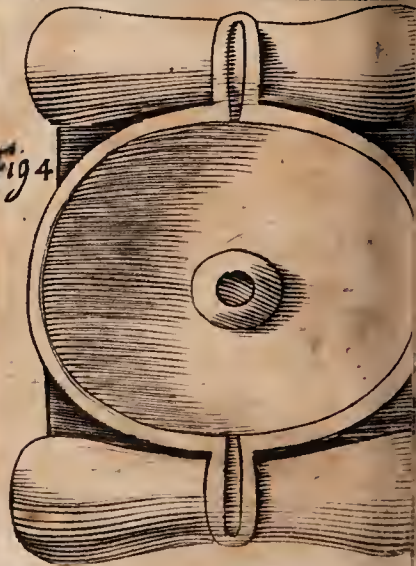

Fig. 4

cam, quam turbatam acceperat, pacatam reddidit, ita dignissimus præter cæteros fuit habitus, cujus pro salute atque incolumitate Diis Deabusque aræ sacrarentur. Id vero honoris non Septimio tantum datum, sed & filio *M. Aurelio Antonino*, *Caracallæ* vulgo dicto, quos & in pluribus ararum pro salute erectarum inscriptionibus v. g. apud Gruterum p. 12, 32, 46, apud Reinesium p. 211 conjunctos videas. Patre post deinceps fatis functo, *M. Aurelius* solus monumenta id genus meruit. Pro salute namque ara posita *Jovi opt. max. & Junoni Reginae* apud Gruterum p. 6. & 7. *Herculi invicto* p. 46, *Marti Augusto* p. 57, ut alias plures nunc prætervehamur. Atque his accensenda venit & Ara illa, quæ in Episcopatu Angliæ Durhamensi paucis abhinc annis ad ripam fluvii Tine Australem reperta, Oxoni-
TAB. XII.
 um postea a doctissimo Viro *Martino Listero* missa, & *Elie Askmo-lio*, famigerabili antiquitatum promocondo dono data est, sic referentibus Philosophicis Regiæ Societatis, quæ in Anglia floret, Transactionibus. Est illa, si Listerum jam laudatum audias, ex rudiori confecta lapide, nec nisi pedes quatuor alta, cumque quatuor habeat veluti facies, in anteriori aliquid inscripti, in reliquis aliquid insculpti repræsentat. Atque ut a posteriori incipiamus parte, insculptam illa ollam sistit herbæ cujusdam caules aliquot continentem; secunda cultrum incisivum & securim; tertia urceolum & spatham; quarta quæ pars prior est, & quinto loco, (post planum, figura IV expressum, quod pelvim utrinque ansatam simulat) in imagine ænea notatur, inscriptionem Latinam. Hæc novem constat lineis, sed mutilatis oppido & corosis, ut Oedipo aliquo omnino habeant opus. Hunc ut præstet, Listerus sic legit: *Dis Deabusque matribus pro salute Marci Aurelii Antonini Augusti Imperatoris - votum solvit lubens lubens merito ob reditum.* Neque multum ab ludere a scopo is videtur. Nam *M. Aurelius Antoninus* mortuo apud Eboracenses patre *Septimio Severo*, bello Britannico præfuit solus, repressisq; *Caledoniis*, qui post murum illum longissimum a patre structum habitabant, tanquam victor ad matrem, & fratrem *Getam*, quem socium alias in Imperio habuit, teste *Dione* ejusque epitomatore *Xiphilino*, rediit. Cum autem varie exponi posse videatur hæc inscriptio, in sententiam quoque *D. Johnsonii de Pomfret.*, celeberrimi Antiquarii, non invitus concedit Listerus. Is vero inscriptionem de apotheosi seu consecratione *Septimii Severi*, abs *Herodiano* fuisse descripta, in-

telligit, priores duas lineas sic legens: CONSERVATORI B PRO
S &c. & quoad reliqua Listero consentiens.

* * *

Nos quanquam Palæmonis partes nobis hac in re haud sumimus, Listerianam tamen priorem præ posteriore sententia, quæ & Johnsoniana est, longe magis censemus esse plausibilem. Neque enim ulla literarum primæ lineæ cum voce CONSERVATORI est convenientia; ut taceamus Septimium Severum non in Britannia, ubi diem suum obiit, sed Romæ demum, quorsum & cineres ejus fere transportati, sollemnissime consecratum esse ac divis accensitum. De cætero quamvis non ignoremus, complusculas repertas esse aras *DIS Deabusque matribus* inscriptas, legeremus tamen, si & nobis divinare quid licet, *DIS Patriis & Marti Britannico*. MAR enim restat in prima linea, non, MAT. Deinde cum Caledonii, Britannix populus, ab Aurel. Antonino non minus, quam a patre subacti fuerint, non *Deabus Matribus*, sed *Marti* vel maxime, præter Deos Romanorum alios, pro salute Principis extruenda ara videbatur. Et *Marti* quidem *Britannico*. Pro locorum enim diversitate alia atque alia cognomenta Mars æque, atque Dii cæteri, est indeptus. Atque hinc talia in Inscriptionibus diversis legas epitheta: *Marti Augusto: Marti Ciradino: Marti Segomoni: Marti Leucetio: Marti Camulo: Marti Britovio &c.* Accedit, quod Septimius Severus non tantum *Parthicus, Arabicus & Adiabenicus*, sed & *Britannicus* fuit celebratus, testibus tot Inscriptionibus, ut & Ælio Spartiano in ejus vita sic dicente: *Persarum Regem Abagatum subegit, Arabas in deditioem accepit; Adiabenas in tributarios coegit; Britanniam (quod maximum ejus imperii decus est) muro per transversam insulam ducto, usque ad finem Oceani munivit, unde etiam Britannici nomen accepit.* Huic igitur Britannico Imperatori cum adfuerit filius Antoninus, Britannicumque bellum post patrem feliciter consummaverit, ecquid vetat, quo minus in ara, quæ in Britannia pro salute & reditu Antonini erecta est, *Martem Britannicum* intelligamus? *Mars* certe *Britannicus* melius exsculpi ex literis superstitionibus potest, quam *Conservator Britannia*. Quod si admittere & interpretationem Johnsonii velimus, per eundem Martem Britannicum Septimius Severus

iam defunctus posset intelligi. Solebant enim Imperatores, quorum
 & Listerus cum Johnsonio respexit, a populo abblaudiente etiam
 ante consecrationem, imo & vivi adhuc inter divos numerari.
 Quod lineas VI & VII attinet, quarum literæ non tam corrasæ, quia
 ne una quidem litera comparet, quam violenter excisæ videntur,
 eas nomina dedicantium, qui abblauditi hoc honore Imperatori, sed
 occisi postidea fuerint, præ se tulisse, una cum verbo votum expri-
 mente, Listerus conjicit. *Domesticos enim suos partim dimisit post*
obitum patris Caracalla, partim occidi jussit, in quibus, ut Dio & ex
eo Xiphilinus refert, Evodus, educator ipsius, & Castor, uxorque
Plautilla cum Plauto fratre ejus. Et sane eorum, qui ad mortem
 ignominiosam damnati sunt, vel jussu Magistratus vel a vulgi in-
 temperie, expungi solent nomina. Sed unicum fuisse dedicatorem,
 non plures, numeri singulares *lubens lubens* vel *lubens libens* nobis
 facile persuadent, quocumque etiam fato oblitteratum nomen ejus
 fuerit. Quid quod ipse Listerus legit *votum solvit*, non *solverunt*.
 De cætero non *pro salute* tantum, sed & *ob reditum* hanc aram fuis-
 se positam, res ipsa loquitur. Sed *reditum* a *salute* divulsum vide-
 as in hac Inscriptione. Mirum id quodammodo videtur Listero.
 Sed *pro salute ob reditum* quid aliud est, quam *pro salute itus & re-*
ditus, vel *pro salute, itu & reditu*, quas formulas in inscriptionibus
 aliis animadvertimus? In plano alias aræ, & ipsi focum agnoscimus;
 in latere secundo duo instrumenta mactandis hostiis adhiberi sueta,
 cultrum nempe ferreum, vel ut Festus appellat, *secespitam* & *secu-*
rim; in tertio duo itidem vasa apud Romanos in sacrificiis usitata,
sympuvium puta seu *capedunculam* aut *capedinem*, ut Cicero in Pa-
 radoxis vocat, & *ligulam* seu *cochlear* rotundum atque concavum,
 aut *discum*, in quo assæ carnes reponebantur. *Nymphæam* herbari
 in prima figura exhiberi non tam facile induci possumus, ut Listero
 assentiamur; uti eam nec libero sculptoris arbitrio, sed exquisitæ sa-
 cerdotum curæ adscribendam esse existimamus. Neque enim pro-
 miscuus herbarum in sacrificiis fuit usus, uti nec omnes pro sacris
 fuere habitæ. *Verbena* autem præ cæteris sacra dicta, Græce *πρωάνθη*
ιεργς, a Festo *Sagmen* quasi sacrum germen. Nam ea in expia-
 tionibus suspensa, & tanquam amuletum quoddam fuit commen-
 data, imo verrendis etiam Jovis aris adhibita, unde & nomen vide-
 tur

tur accepisse. Sed quæ in olla repræsentatur herba, uti nihil quicquam verbenæ habet, ita nec nymphæa est. Sagittaria autem videtur nobis, tum ob foliorum formam tricuspitem, & telo similem, tum quia contra telorum ictus conducere, vulneraque sanare fuit credita. Sed & ista conjectamus tantum, facile aurem rectiora momentibus docentibusque præbituri.

*THE METHOD AND MEANS OF ENJOYING
health, vigour, and long life, by Ev. Maynvaringe M. D.*

id est,

Methodus modusque sanitate, vigore, & longævitate fruendi; auctore E. Maynvaringo M. D.

Londini, apud D. Nevvman, 1683, in 8.

Libellus hic, bis jam olim sub titulo *the preservation of health and prolongation of life* editus, tertium hoc anno, sed multo auctior, ex prælo prodiit. Ejus summa hæc est: Quemadmodum tria in sanitate consideranda veniunt, ejus nempe ratio ac causæ, effectus item atque commoda, media denique eam conservandi: ita primum de sanitatis natura ac effectibus agit auctor, inde morbos ac statum valetudinarium ejusque molestias exponit, tandemque methodum sanitatem tuendi aggreditur. Et hanc quidem in rerum non naturalium potissimum moderamine, seu usu naturæ legibus congruo consistere supponens, eum primo generaliter describit; hinc ad specialiora descendens, aeris varias conditiones recenset, harumque selectum commendat, ita quidem, ut e. g. iis qui affectibus thoracis laborant, eum mutare suadeat, simulque cur nonnunquam civitates magnas deserere & ruri vivere cogantur infirmiores, disquirat. Quo facto, ciborum variam substantiam, quantitatem, tempus eos assumendi &c. explicans, de eorum condimentis, variisque generibus prolixè differit. Potulentorum diversa genera postquam enumeravit, aquam illorum omnium optimum, ac naturæ nostræ maxime conveniens quinque argumentis nititur evincere; vinum non ut potum ordinariæ & quotidianum, sed mentis exhilarandæ corporisque roborandi causa tantum propinans. Decoctum Coffée quid præstet, & quibus subjectis conveniat, declarat; ad quæstionem vero, num interdum e. g. singulis mensibus inebriari conducatur, negative respondet. De motu & quiete, somno & vigiliis, excretionibus & retentionibus limitandis temperandisque ubi egit, quædam de constitutionum ac temperamentorum varietate immiscet, quæ quia a diæta & digestionibus diversis dependent, secundum eorum differentiam diætam mutare jubet. Hinc ad passiones animi progressus, modum, quo ab iis corpus afficiatur determinat, earumque in hoc varios effectus enumerat.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris, Anno MDC LXXXIII.

ΑΡΠΟΚΡΑΤΙΩΝΟΣ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΩΝ

ΔΕΚΑ ΡΗΤΟΡΩΝ, i. e.

HARPOCRATIONIS LEXICON DECEM ORATORUM,

cum Latina versione & Philippi Jacobi Mauffaci ac

Henrici Valesii Notis, editum a Nicolao

Blancardo.

Lugduni Batavorum 1683. in 4. apud J. a Gelder, &

J. A. de la Font.

Valerius Harpocratio Rhetor Alexandrinus inter alia monumenta ingenii studiique quæ injuria temporum interciderunt, *Lexicon* posteritati reliquit: collectis in unum e decem præstantissimis Græciæ oratoribus, Antiphonte, Andocide, Lyfia, Iſocrate, Iſæo, Æschine, Lycurgo, Demosthene, Hyperide & Dinarcho, præcipuis eorum loquendi generibus: ubi simul supremorum Atticæ magistratuum monumenta, ritus & leges exposuit, deque jure Atheniensium & Lacedæmoniorum civili ac sacro, de variis item totius Atticæ locis, gentium moribus institutisque, & nominibus virorum propriis, in quorum manibus diu rerum Atticarum administratio fuit, quæ alibi non reperiuntur, attulit. Insigne hoc Græcæ eruditionis monumentum primus Venetiis sub initium superioris seculi luce donavit Aldus Manutius, idemque post elapsos a prima editione tres & viginti annos, cum Asulano eam iteravit: nec repertus est intra integrum quasi seculum quisquam, qui mendis, trajectionibus & lacunis, quibus utraq; Aldina laborabat editio, auctorem liberaret, donec eruditissimus juvenis Philippus Jacobus Mauffacus gemino codice, altero

manuscripto, altero excuso quem Pithœus variis lectionibus e Vaticano (ubi & ipse codices excusos contulit, ut e Dissert. Critica p. 379 apparet) petitis insigniverat, adjutus, ingenio autem felicissimo & studio inexhausto fretus, medelam corrupto inque plurimis mendis cubanti operi tulit, sanumque ac integrum textum constituit, emendationis & restitutionis omissorum, corruptorum, disjectorumve locorum rationem in Notis reddens; & sic adornatum Lexicon hoc Parisiis anno 1614 in publicum emisit, adjecta *Dissertatione critica* perquam erudita, in qua de auctore hujus Dictionarii, & de vera antiquis usitata conscribendorum Lexicorum ratione, primis eorum auctoribus & generibus, quid ea a Glossis differant, de Oratorum lexicis & eorum collectoribus, cum primis vero hoc Harpocratonis opere: porro de Grammatica ejusque variis divisionibus & nobilissima parte Critice copiose & eleganter disquirat: variorum auctorum, Tertulliani, Demosthenis, Capitolini aliorumque loca illustrat, Scriptores quosdam recentiores notat, & de Etymologico magno, Hesychii item, Suidæ & Varini Phavorini Lexicis lectorem instruit. *Notæ* in emendatione ipsius Harpocratonis, & ejus æque ac aliorum veterum Scriptorum illustratione, depravatorumque locorum restitutione occupantur: ad quas anno sequenti 1615 *appendicem* attexuit, & Salmasio dedicatam Notis ad Plutarchi de fluviorum & montium nominibus, ac Pselli de lapidum virtutibus libellos Tolosæ excusos subjecit. Quam ipsis Notis textui substratis inseruit, Latinamque interpretationem, quam ipse primus adornaverat, eidem adposuit, Indicesque adjecit, qui Harpocratonem denuo edidit Nicolaus Blancardus: seorsim in postremam operis partem seponens doctissimas *Henr. Valesii* ad Harpocratonem & notas *Maussaci annotationes*; quas a doctissimo Jacobo Gronovio ex Bibliotheca Guilielmi Prousteau superiori anno editas in Actis sextilibus istius anni p. 250, 251 enarravimus.

*LA GNOMONIQUE, OU L'ART DE TRACER DES
Cadrans ou Horloges solaires, &c.*

Hoc est,

Gnomonica, sive ars super quacunque superficie diversis
praxibus describendi sciaterica.

Autore Domino de la Hire, Regiæ scientiarum
Academiæ.

Parisiis 1683. in 12. apud Stephanum Michalet.

Quæ pro varia planorum suorum ad planum Horizontis inclinatione varie, sed prono in errorem notabilem lapsu, construuntur Sciaterica, ea Clarissimus Autor, nullo declinationis habito respectu, succincto hoc Tractatu indifferenter universaliterque describere docet.

Partes operi duas, duo linearum, ex quibus Horologia hæc constant, genera, fundamentalium & horariarum faciunt: quarum utraque Problemata sua ex diversis datis diversimode deducit, adjunctaque ubivis demonstratione praxin ipsam firmat.

Prima pars exordium sumit a Definitionibus circulorum Sphæra, qui constructioni Horologiorum inserviunt; post partibus Sciaterici brevissime descriptis, modos exhibet ducendi lineas, horizontalem, substylarem, æquinoctialem, meridianam; centrum item Sciaterici, axem, punctaque sex horarum super linea æquinoctiali & horizontali, ponendi aut determinandi.

At cum omnes hæ operationes, ab umbræ puncto, quod styli super plano Sciaterici erecti extremitas sive apex designat, tanquam a primo principio procedant; idem vero hoc punctum exacte definire ob penumbrae fallaciam res plane sit ardua; difficultati huic tollendæ duplex commendat remedium. Horum primum simpliciusque est, ut applicato extremitati styli centro laminae rotundæ, plano Sciaterici parallelæ, centrum umbræ a lamina fusæ pro exacto umbræ puncto accipiatur.

Quo porro cum delectu modi supra memorati adhibendi, Autor Lectorem a limine Partis secundæ instruit: in qua deinceps circa lineas horarias, Astronomicas, Italicas & Babylonicas, arcusque signorum Zodiacalium ducendos, & Horologium reflexum delineandum occupatur. Desinit tandem in tradendo usu Tabularum binarum adjectarum, quarum prima declinationes Solis ad singulos annorum 1681, 82, 83 & 84 dies; altera latitudinem Urbium celebriorum & longitudinis a Parisina differentiam exhibet.

Subnectitur opusculo brevis recensensus operis absoluti de sectionibus Conicis, typorum operas jam fatigantis: in quo Autor præter ea,

Quæ huc usque circa hoc argumentum ab aliis detecta sunt, nova sua plurima, quorum gustum publico subinde dederit, peculiari præcipuarum demonstrationum methodo, cujus specimen ab anno 1675. jam extet, per novem libros digesta, promittit. Seriem operis & summa librorum singulorum capita B. Lector inde petet; plenior vero ex Actis futuris relationem, quamprimum luci publicæ expositum, juris nostri futurum est.

LA CRITIQUE DE L' ORIGINE DE L' AUGUSTE Maison de France, par le R. P. Adrien Jourdan de la Compagnie de Jesus.

i. e.

ADRIANI JORDANI SOC. JES. CRITICA, de origine Augusta Familiae Regum Gallie: dedicata Ser. Principi Condæo.

Parisi 1683. in 12. apud Sebastianum Cramoisy.

Quæ difficultates studio Genealogico ex defectu veracium & accuratorem Historicorum, & per fraudes falsa documenta supponentium objiciantur, questi jam pridem sunt docti & sinceri Autores, qui summorum Principum stirpes enarrandas sumserunt. Inter hos non contemnendum locum ob eruditionem & diligentem veterum monumentorum perscrutationem sortiri censendus est, qui Criticam hanc disquisitionem composuit, & Historiam Gallie an. 1679. a se editam, cujus summa in *Diario Eruditorum Parisiensi* 3. & 24. illius anni exhibetur, adversus dissentientes circa Regum Genealogiam defendit. Inter hos honorifice nominat Ducem Espernonium, qui de vera origine tertiæ Regum familiæ librum *Diario Paris.* 6. a. 1680. recensitum, Gallice edidit, ejusque comitatem celebrat, quod cum refutare sententiam suam decrevisset, argumentorum consignationem sibi communicaverit. Eo itaque, ut sperat, non ægre ferente, ad dubia respondet, & judicium Condæo Principi, non minus ob acre de studiis elegantioribus judicium, quam armorum gloria eminenti submisse defert. Quæstionis capita duo sunt; tot etiam tractatus partes. Agitur primo de *maison* Arnulphi, quem *Saintum* vocant, a quo per

Pipinum secunda Regum Galliae stirps, nempe *Carolina*, communi fere consensu Gallicorum scriptorum, deduci solet. Deinde majoribus *Roberti* Comitis Andegavensis, cognomento *fortis*, disceptatur, ex quo Hugo Capetus, Regum, qui nunc Gallis imperant, progenitor descendisse creditur. Variatum esse de utriusque, Arnulphi nempe & Roberti origine, mirum videri nemini potest, qui & barbariem illorum seculorum considerat, & scriptorum, ex quibus historia eruenda est, ruditatem, aliosque defectus, in quibus examinandis accuratus & sedulus est Jordanus; ut & in allegandis & conciliandis eorum dictis, quos pro sua sententia, quam rejectis aliis stabilire intendit, facere arbitratur. Summa est: Arnulphum ex prima Galliae Regum familia ortum habuisse, quae ante Carolinos imperavit, & vulgo *Merovæa* dicitur; Robertum vero ex eodem Arnulpho descendisse. Unde conficitur, unam eandemque stirpem esse, quae jam per quindecim secula Regno Galliae potita est, quam gloriam nulla toto orbe regnans familia sibi asserere possit. Argumenta quibus isthaec adstruit, & quomodo refutet objecta, enarrari per compendium non possunt, nisi haud multo brevius ipso tractatu facere vellemus. Adscribemus tamen seriem Regum & Principum, quam a se erutam aut comprobata Autor fini tractatus subjunxit, & singulis, ubi opus est, adjiciemus observationes quasdam ex tractatu excerptas.

FRANCUS. Ita Francorum Rex aut Dux, eodem nempe, quo gens, nomine vocatur, qui tertio a nato Christo seculo Gallias invasit, imperantibus Valeriano & Galieno.

GENEBAUDES. Maximiani & Constantini tempore.

MALLOBAUDES. Constantii, Valentis & Gratiani;

PRIAMUS. Valentiniani & Theodosii;

MARCOMIRUS. circa eadem tempora.

PHARAMUNDUS. Hunc, quem extitisse recentiores quidam dubitant, multis rationibus & vixisse, & Marcomiri filium fuisse statuit, quem juvenem pater Honorio Imp. obsidem dederit, cuique post occisum ab Honorii Duce Castino Theodemarum, Francorum in Belgica regnum delatum sit. Firmitat haec ex Chronico Prosperi (alius a S. Prospero,)

ro,)cujus fidem adversus Duc. Espernonium defendit, & Petri Bibliothecarii, ex quo contraria adducuntur, elevat. Ex eodem Prospero, digressione facta, de hæresi *Prædestinarianorum* quædam inferit, suæ Societatis gratia, adversus æmulos, quos Jansenistas vocant.

CLODION.

Tempore Valentiniani III. Huic successisse plerique scribunt *Meroveum*, a quo *Merovingii*, prima Regum stirps nomen sortita est, nec dissentit autor, sed filium Clodionis fuisse negat, privignum tamen facit, qui filio Clodionis impubere extruso regnum occupaverit, Romanorum Duce Aetio, cui contra Attilam suppetias tulit, adjuvante.

SIGIMERUS.

Hic Sidonio Apollinari, illustri viro, & Arvernorum, cum senex esset, Episcopo (cujus libri extant,) memoratus, ab Autore dicitur Clodionis filius fuisse, & uxorem duxisse filiam Tonantii Ferreoli Præfecti Prætorio Galliarum, qui gener erat Imp. *Aviti*. Alii Sigimerum hunc Burgundum aut Visigothum faciunt, quos refellit Autor, & sententiam suam ex *Prisci Rhetoris*, aliisque testimoniis, & argumentis adstruit; silentium vero Autorum, qui regnante & præpollente Meroveo, ejusque liberis, metu aut neglectu tacuerint, utcunque excusat.

FERREOLUS.

Huic nomen ab avo materno, ut sæpe fit, contigisse ait, uxorem vero Clodovæi Gallorum Regis filiam, dein secundo matrimonio aliam Romanæ, ut conjicit, stirpis Deuteriam sive Ætheriam. Alii, & ex recentioribus Buchetus, Ferreolum hunc, Ferreoli Tonantii filium faciunt.

ANSBERTUS.

Ferreoli (ut autor asserit) filius ex secundo matrimonio, qui tamen Imperatoriæ stirpis fuisse dicitur, sed ut autor existimat, non ex paterna linea, verum ob aviam, Aviti Imperat. neptem.

Fratres habuit *Aigulphum* Metensium, & *Firminum* Uticensium in Aquitania, Episcopos, sanctitate celebres. Uxorem ei assignat, idque prolixè adversus dissentientes tuetur, Blitildem Clotarii I Gall. Regis filiam, ex qua natus sit *Ferreolus* Episcopus Uticensis, hic quoque sancti cognomentum adeptus.

ARNOALDUS. Sigeberti I & Guntrami Gall. Reg. tempore claruit, uxoremque habuit *Odam*, illustrem ex Suevis foeminam, qua mortua, Episcopus Metensis factus est, in locum S. Aigulphi patruum.

ARNULPHUS. Clotarii II & Dagoberti temporibus vixit. Rejicit autem autor Chiffetii, Bucheti, & aliorum opiniones, per quas Arnulphus vel ex Meroveo deducitur, vel ex Gallica, non Francica stirpe, contra decus Francorum gentis: ostendit etiam falsitatem Chartarum, quas Leodii & Divione nuper inventas quidam allegarunt. Hæc parte prima habentur; sequentia in secunda.

ANCHISES. Arnulphi filius, qui nomen ex occasione fabulæ de Trojana Francorum origine traxerit, (rectius fortasse Ansegisus scriberetur.)

PIPINUS. De *Heristallo* cognominatus, magister Palatii regii Gallis scriptoribus illius ævi satis memoratus.

HILDEBRANDUS. Multa de hoc dubitatio est. Chiffetius Longobardum fuisse tradit, quem acriter refutat Jordanus, & hunc Hildebrandum Caroli Martelli fratrem, Pipini, qui Caroli M. parens fuit, patrum fuisse asserit.

NIBELONGUS. Comes *Matricensis*, (locus nunc rudibus & oblivione sepultus in Neustria) Caroli M. tempore

THEODEBERTUS. Ludovici Pii tempore vixit, & secundum Autorem uxorem duxisse fertur, Pipini Regis Aquitaniæ filiam Ingeltrudim.

ROBERTUS. Hic demum est, qui Caroli Calvi tempore

Comes Andegavensis fuisse, & ob bellicam virtutem *Fortis* cognomen meritis esse dicitur, cui primam uxorem *Agapen* Comitissæ Bituricensis filiam autor assignat; alteram vero *Adelaidem*, viduam *Conradi*, qui frater erat *Judithæ Imperatricis*, ex qua *Odonem* & *Robertum* genitos tradit, qui Reges Galliarum fuerunt. Rejicit diversas opiniones, præcipue eam, quam plerique asseruerunt, quod *Robertus* hic Saxonici generis fuerit, a *Vitechindo* Magno ortum habens. Minime id probabile esse ait, quod in tanta Illustrum Francorum eo tempore multitudine, externæ originis homo, ad eam claritatem pervenerit, ut ejus filii ad regnum Francicum eveherentur, neque peregrinitatem hanc ab adversariis silentio transmissam fuisse credi posse, cum alia objicerent. De origine erroris conjecturam affert, de *Saxiaco* in Biturigibus tractu, cujus dominium ad *Robertum* forte pervenerit. Probato igitur, (ut probasse se arbitratur *Jordanus*,) quod *Robertus* ea quam referimus progenitorum serie, ex *Arnulpho*, & hic ex *Pharamundo* genus paternum habeat, neque dubitetur, quod *Roberto* filius *Robertus* Galliarum Rex, nepos *Hugo* comes cognomento *Magnus*, pronepos *Hugo Capetus* fuerit; demonstratum utique erit ab autore, quod demonstrare voluit, nempe Regiam, quæ nunc floret, stirpem eandem esse cum *Carolina*, & hanc eandem cum *Merovæa*, adeoque falsam esse, quæ alii sive ex autoribus errantibus, aut male intellectis, sive ex chartis supposititiis (quales multas in seriniis reperiri, aut hodie quoque fingi queritur) scripserunt aut crediderunt.

*DOUBTES DE MR. BERNIER SUR QUELQUES UNS
de principaux Chapitres de son Abregé de la Philosophie
de Gassendi.*

Dubia Dn. Bernerii, de principalibus quibusdam capitibus
suz Epitomes Philosophiæ Gassendi.

Paris. 1682. in 12. apud S. Michallet.

Sunt quædam Philosophiæ capita tot tantisque difficultatibus obnoxia, ut iis se vix quisquam, quantumvis ingenio & experientia rerum naturalium plurimum pollens, satis feliciter expediat. In horum numerum referri debent celebres illæ Physicorum controversiæ de
spa-

Spatio, Loco, Motu, Tempore ac similes, quas dum pertractamus, facile quidem est, in aliorum placitis, quid displiceat invenire, difficillimum autem eadem corrigere, quin rursus aliorum censuram incurramus. Quod cum Eruditissimus Gallus *Dn. Bernier*, qui ante aliquot annos Epitomen Gallicam Philosophiæ Gassendi edidit, agnovisset, iisque difficultatibus ne quidem per Epicurea Gassendi principia satisfieri invenisset, voluit is, antequam Latinam Epitomes suæ versionem literato orbi offerret, dubia quædam proponere, ac Eruditorum super ista sententiam scripto publico rogare. Monet autem in præfatione ad Lectorem, ista dubia non concernere Philosophiæ Epicuræ fundamentum (quod ipse pro immoto ac fixo habet, ut credat, neminem physicorum alii hypothese, nisi isti de atomis & vacuo corporibus intersperso, satis firmiter inniti posse) sed tantum certas quasdam materias, quæ nihilominus in rerum naturalium contemplatione accuratius considerari mereantur.

In Ipso opusculo hunc ordinem Autor servat, ut post propositum quodque caput, dubiam primo Gassendi sententiam, deinde argumenta, quæ istam evertant, proponat. Initium fit a *Spatio*, quod Gassendus, uti aliunde notum est, tanquam infinite extensum, æternum, immobile ac incorporeum, ita ut ejus dimensiones penetrabiles, in partes tamen divisibiles sint, describit. Cumque ex his sequatur, spatium a DEO independens ac increatum esse; absurdum autem sit, rem ullam præter summum ac immutabile Numen a seipsa existere: hinc asserit porro idem Philosophus, spatium tale nec substantiam esse nec accidens, imo nec positivum quid, esse tamen rem veram suo modo, quæ negative vel exclusive concipi debeat, interim non dependeat a sola imaginatione, sed ante omnem humanæ mentis actum existat. Post enarratam hanc Gassendi sententiam, profert Autor quasdam rationes, quæ persuadeant, spatium esse non nisi merum nihil. Quia vero de his e celebri controversia de spatiis imaginariis inter Conimbricenses, Fonsecam, & Suazerium, ac inter nostros etiam Theologos dudum agitata constat, hinc eas speciatim hic enumerare supervacaneum fuerit. Difficulus certe res præter Deum æterna, independens, immensa ac incorruptibilis admittitur, absurde eadem incorporea, & in partes tamen divisibilis dicitur. Physicam denique non decet admittere ens, quod ipse nec videt nec palpat, nisi ra-

tiones sat evidentes id demonstrent. Hæc fere sunt momenta eorum, quæ Gassendo ab Autore opponuntur.

Finite consideratione *spatii*, pergitur ad *Locum*, quem Gassendus vocat *spatium*, quod a quovis corpore occupatur. Dn. Bernier vero in dubiis annexis Aristotelis sententiam propugnat, ceu clariorem & faciliorem. Rejicit tamen Peripateticorum commune assertum, quod locus sit immobilis, ac ostendit nullam esse absurditatem, si res immota mutare locum dicatur, modo aliter definiatur motus, ac vulgo fieri solet. Pro inconveniente etiam non habet, affirmare, quod, si res quæpiam extra mundum in vacuo esse concipiatur, ea in loco omnino non sit.

Inde fit ad *Motum* progressio. Eum Gassendus dicit *translationem rei ex loco uno in alium*. Dn. Bernier generatim probat, & inutile, & periculosum esse modos rerum definire. Inutile, quia modi sint satis per se clari ac evidentes, & in explicanda rei cujuslibet natura pro notioribus habeantur. Periculosum, quia modorum definitio facile quempiam seducat, ut rerum modos cum rebus ipsis confundat, & modis esse quoddam verum ac positivum affingat. His præmissis, speciatim Gassendi, Aristotelis, & Cartesii descriptiones motus aggreditur, &, quid quæque incommodi secum ferat, ostendit. *Celeritatem ac lentorem motuum* Gassendus ab interspersis & admixtis morulis deducit. Bernier ad id, quod modo de affectionibus entium non definiendis dixerat, recurrit, motumque & quietem obliquitati ac re stituti rerum comparat, quibus intelligendis non opus sit descriptione. *Motum corporum projectorum* idem explicatu haud difficilem esse affirmat, quippe cum modus sit aut certa ratio existendi, quam res quævis tamdiu servet, donec ab alio corpore eadem privetur. *Percussionem duorum corporum* ita interpretatur, ut cum iis, quæ vulgo afferuntur, satis conveniat. Quomodo autem globulus ferreus incudi incidens resiliat, id accuratius sibi explicandum sumit. Negat enim tribui hunc effectum debere partibus incudis & globuli, quæ vehementia casus inclinatae postmodum cum impetu instar arcus resiliant ac se invicem impellant, cum experientia probet, follem distensum atque aere plenum, si manu contra tabulam marmoream prematur, nunquam resilire, quantacunque celeritate digiti inde referantur. Potius igitur globuli illam reflexionem ita contingere colligit, ut particula A, quæ in extremitate globuli esse, ac prima omnium

omnium incudem tangere intelligitur, pressa retrocedat, ac eo ipso moveat partem alteram B, hæc rursus aliam C, donec ad ultimam Z perveniatur, quæ communicato ab aliis partibus impetu resiliat, omnesque partes totius globi secum quasi ligatas abripiat, ut ita globus sursum feratur. *Actum resiliendi* corporum, quæ prius vi incurvata fuerant, velut baculi, laminæ ferreæ, aut arcus, Gassendus ita explicat, ut statuatur, unicum esse eorum motum ex inclinatione & reflexione compositum. Autor vero huic sententiæ opponit casum, quo corpus v. g. baculus per duas tresve horas ita teneatur inclinatus, vel alligetur etiam, ut non nisi post aliquod tempus relaxetur: & inde colligit, quum hoc pacto motus inclinationis a motu reflexionis tempore separatus sit, non posse motum quendam ex utroque compositum admitti.

Pertractatis omnibus, quæ de *motu ejusque speciebus* dici possunt, devenitur ad *Tempus*. Huic Gassendus easdem proprietates tribuit, quas antea *spatii* esse dixerat, & in eo solo unum ab altero distinguit, quod *temporis* partes sibi invicem succedant, *spatium* autem omnes simul habeat. Hoc sensu *tempus* ipsi est *extensio incorporea successiva*. Bernier facto inter *durationem* & *tempus* discrimine, negat *istam* definiri vel posse vel debere, eo quod vox ipsa significatum suum satis clare exprimat, modum videlicet rei cui libet essentialem, & ab ejus existentia inseparabilem. *Tempus* autem vocat *aliquam durationem determinatam, que tanquam cognita & evidens pro mensura serviat, alias durationes longiores & minus notas exacte cognoscendi*. Unde infert, si nullus omnino motus in hoc universo daretur, & nihil præter rem unicam immobilem esset, illam quidem rem duraturam, nullum tamen tempus fore, quod hanc ejus durationem actu metiatur. Interim non negat, facta ista hypothesi, rei istius in mundo unicæ durationem talem concipi debere, ut potuerit respondere tempori finito, si aliquando cœpisset, aut infinito, si ea semper durasse supponeretur. *Æternitatem* Gassendus vocat *durationem mensuratam, que initio & fine caret, nec alia ratione vult eam a tempore distingui, nisi quod æternitas infinita sit, tempus autem, juxta vulgarem hujus vocis acceptionem, ejus tantum aliqua particula*. Autor noster *durationem DEI* seu continuatam ejus existentiam putat æternam dici, non quod ipsa e temporibus infinitis componatur, seu iis-

dem respondeat, cum ante mundi creationem nullus fuerit motus, adeoque nullum etiam tempus, sed quod talis sit ad differentiam rerum creatarum, ut, si infinitæ fuissent durationes, ipsa his potuisset mensurari.

Sub opusculi finem Autor dubiorum par subjicit, quorum unum atomos concernit, alteram vacua atomis interspersa. Primo dubitat, an *celebri & ordinaria objectioni, qua atomorum existentia impugnatur, recte a se sit satisfactum?* Objectionis illius hæc est summa: *Particula atomi A, qua Orientem spectat, non est ista B, qua Occidentem versus est. E. hæ particule sunt realiter distinctæ, & per consequens separabiles.*

Hic autor negat separabilitatis verum ac genuinum signum recte dici realem partium distinctionem, & asserit, id omne inseparabile esse, cujus partes, utut realiter distinctæ, vi separanti non cedant, sed ita duræ ac compactæ sint, ut eidem resistent.

Ad instantiam, quod partes atomi possint, si non per alterius corporis introductionem, quam atomi durities impediat, saltem per diversos motus partium, quibus una huc, altera illuc trahatur, separari, respondet Autor distingui debere corpora contigua a continuis; falsum esse, quod non nisi contigua in mundo dentur; motum quoque velocissimum non esse semper separationis causam, cum pulvis adamantinus, ut ut raptissime motus, nunquam dissolvatur. Ultimo loco Autor vulgare argumentum Lucretii a motu desumptum, *quod ad probanda vacua illa spatiola inter corporum partes solidas intercepta* urgetur, affert, idque Eruditorum censuræ subjicit.

Quæ omnia, utut maximam partem, e disputationibus hoc seculo inter Philosophos summa contentione habitis, nota sint, prolixius tamen hic referenda putavimus, quoniam Autor Doctos invitavit, ut suum sibi judicium de rebus propositis communicent, ac decernant, num dubia ejus rationi & naturæ rerum satis sint consentanea.

LES IMAGINAIRES, & LES VISIONNAIRES.
Traité de la foy humaine. Jugement equitable tiré des
œuvres de S. Augustin. Lettre de M. Nicolas Pavillon Eveque d'
Alet, a M. Hardouin Perefixe, Archeveque de
Paris.

id est,

Epistolæ Imaginariæ & Visionariæ. Tractatus de
fide humana. Judicium æquum ex operibus S. Augustini ex-
tractum. Epistola Nicolai Pavillonii Episcopi Aletensis ad
Hardouinum Prefixum Archiepiscopum Pari-
siensem.

Coloniæ 1683. in 8.

Quæstionem summa vehementia inter Jesuitas & Theologos
quosdam Lovanienses primum, dein Parisienses, eoque omnes
Romano-Catholicos, de libro *Cornelii Jansenii Episcopi Yprensis*, post
mortem tamen ejus edito, cui titulus est *Augustinus*, plurimis annis
agitata, neque decretis Pontificiis, neque Regiis, sopiri hucusque
potuisse, semperque in nova inter partes odia erumpere, notum est o-
mnibus, qui non ignari sunt rerum, quæ in Republ. sacra & literaria
geruntur. Prævaluerunt eatenus Jesuitæ, qui sibi Semi Pelagiani-
smum a Jansenio imputari ægerrime ferebant, ut & quinque proposi-
tiones Jansenio imputatæ, a Pontifice Innocentio X damnarentur,
& formulæ a Pontifice & Episcopis Galliæ præscriptæ proponeren-
tur, ad quarum subscriptionem sub excommunicationis pœna, do-
ctores & pastores, etiam monachi & monachæ, testandæ erga Pon-
tificium decretum obedientiæ causa, adigebantur. Maluere tamen
quidam Theologi, & ex sacris virginibus illæ, quæ Lutetiæ monaste-
rium *Portus Regalis* incolébant, extremum censurarum rigorem pati,
quam formulis illis subscribere, non quod circa dogmata dissentirent,
sed quod quinque propositiones in Jansenii libro non reperiri, atque
adeo Pontifici in iis excerptis fucum factum esse contenderent.
Agitabatur itaque controversia jam non solum de *gratia sufficienti,*
efficaci, necessitante, aut de disciplina Ecclesiastica a Confessionariis ex-
ercenda, quam relaxari a Jesuitis querebantur Episcopi & Pastores
ordinarii; neque de *probabilitate*, qua conscientiis consultum putant
Jesuitæ; sed vel maxime de infallibilitate Ecclesiæ, sive Pontificis,
quam utraque pars in dogmatibus suo modo agnoscit, sed in quæstio-
nibus facti, Theologi, totusq; præter Jesuitas Clerus Gallicanus, ne-
gant. De prioribus controversiis plurima extant partium scripta, inter

quæ maximam offensam concitarunt *Literæ Provinciales*, quibus moralis Jesuitarum disciplina exagitur. At aliæ de infallibilitatis quæstione tractantes, editæ sunt jam olim anno 1664, 1665, & 1666 singulatim, sed in unum volumen aut nunc congestæ, aut recusæ, quibus *Imaginariorum & Visionariorum* titulum autor fecit, sive is *Antonius Arnaldus*, ut plerique putant, sive alius sit, doctus certe & facundus.

Distributæ autem sunt in duas partes. Prima est *Imaginariorum*, quas ita nominat autor, quia de hæresi imaginaria, sive falso imputata queritur. *Epistola prima* ostenditur, futilem & levissimam esse controversiam, utrum nempe propositiones illæ quinque in Jansenii libro reperiantur, nec ne? Comparat cum hac lite illas, quæ de *cuculli Franciscani* mensura, & de proprietate panis, quem monachi illi comedunt, & de qua constitutiones *Job. XXII* inter *extravagantes* leguntur, superioribus seculis, magna mole, nec sine sanguine actæ, at nunc vel oblitteratæ vel risui expositæ sunt. Unde conjicit autor, totam hanc de Jansenio concertationem brevi tempore eodem modo expiraturam.

Secunda Ferreris Jesuitæ Tholosano opposita est, qui de *Idea Jansenismi* tractatum ediderat.

Tertia originem & progressum disceptationum inter Theologos & Jesuitas enarrat, ab Anno 1626 usque ad Annum 1664. Nempe *Garassi* Jesuitæ & *Abbatis Sancyrani*; tum inter *Smitum*, quem *Urbanus VIII.* Pont. in Angliam Episcopum miserat, & Jesuitas illius regni, de hierarchia seu Episcoporum autoritate, & de Sacramenti, quod vocant, Confirmationis necessitate. Refertur etiam, quemadmodum pro Episcopis scripserit *Petrus Aurelius*, vel ut creditum est, sub hoc nomine, *Sancyranus*, approbante *Clero Gallicano*: damnati vero fuerint, qui contrarium tuebantur, Jesuitarum, *Celoti* imprimis, libri. Porro, ut edito ab *Arnaldo*, pro *Sancyrano*, & ad improbandam Jesuitarum circa disciplinam & absolutiones methodum, libro *de frequenti communione*, tota fere Societas excitata, hæreseos inculpaverit autorem, calamumque acerbe strinxerint *Brisacerius*, *Seguinus*, *Meynerius*; damnati tamen Romæ fuerint *Bivoti* Jesuitæ, & *Carasnyclis* Episcopi, *Apologetici* pro *Casuistis*; approbati vero libri *Antonii Merende* Bononiensis, & *Prosperi Fagnani* Prælati Romani, in quibus probabilitas,

babilitas, a Jesuitis defensa, pro commento diabolico traducitur. Narratur denique, ut librum Jansenii primo *Lovanienses* Jesuitæ, dein *Habertus* quidam, concionator Parisiensis, aggressi sint, & 40. hæreticas propositiones in illo contineri jactaverint, quæ tandem ad quinque, & quoniam ne hæc quidem monstrari in Jansenii opere potuerint, ad nihilum redierint. Superesse autem jam unicam rixandi ansam, de hac ipsa *questione facti*, an nimirum reperiantur damnatæ illæ quinque propositiones in libro Jansenii, nec ne? Negant autem reperiri, nisi primam, (sed in antecedentibus & consequentibus orthodoxe explicatam) & ad inspectionem libri provocant *Jansenii* defensores. Unde efficiunt, Pontifici, qui eas inesse decrevit, & condemnavit, subreptum, illumque falsum fuisse, quod impium dictum nunc putent Jesuitæ, obstante licet omnium Theologorum sententia, qui infallibilitatem ad dogmata restringunt. Allegatur exemplum non damnati, examinati licet, ab inquisitionis Tribunali, libri *Georgii Laudensis*, anno 1660 Neapoli editi, in quo Lateranensis concilii decretum contra libellum *Abbatis Joachimi*, de Trinitate, erroris in facto arguitur, quod imputasset Abbati, quæ non scripserit aut senserit.

Epistola *quarta* dubitandum non esse ostendit, quin Jesuitæ, etsi P. *Annatus*, Regi tunc a confessionibus, subtilius loquatur, infallibilitatem Pontifici, etiam in quæstionibus facti, tribuant. Allegat theses & libros, quibus id probatur, cum aperte statuunt, Pontificem tam in quæstionibus facti, quam juris, eandem infallibilitatem habere, quam Jesus Christus habuerit, ideoque ei credendum esse, cum pronunciaverit, quinque Propositiones extare in Jansenii libris; vidisse enim illud oculis Ecclesiæ, & sensum autoris, per illuminationem Spiritus S. penetrasse. Rejiciendum ergo hunc sensum esse, ab iis etiam, qui illum non inveniunt, aut capiant. At hanc sententiam, quod Pontifex in factis inspirationes & revelationes divinas habeat, autor epistolæ hæreticæ pronuntiat, idque etiam *Elisaldum* Jesuitam Hispanum, allegato communi doctorum consensu, libro *de ratione veræ religionis querendæ & inveniendæ*, anno 1663 edito, statuere refert.

Epistola *quinta* solatia promittit iis, qui formulæ subscriptione recusata, ab Episcopis excommunicabantur, dum injustam excom-

municationem non patientibus, sed inferentibus nocere docet; allegatis plurimis Patribus & Doctoribus, ipsoque Jure Canonico.

— Epistola *sexta*, quinto Archiepiscopi decreto de subscribendo, licet jam omissa phrasi, *de fide humana*, mollius loquatur, salva tamen conscientia non magis ac præcedentibus obtemperari posse deducit.

Epistola *septima* sanctitatem, licet Gregorii VIII decreto, Pontificibus vi Canonice ordinationis tributa sit, successores ipsos sibi non arrogasse monet, veritos, ne cum sanctitas deficeret, ordinatio in dubium vocaretur; sed ab adulatoribus aulæ Romanæ inventam postea esse opinionem, de potestate Papæ supra concilium in dogmatibus, qua præsidium adversus Episcopos, reformationem in capite & membris postulante quæsitum fuerit. Jam Jesuitas, etiam hoc extendentes, infallibilitatem in factis comminisci, non alio fine, quam ut quidquid ex utilitate sit, vel ad adversarios opprimendos conducat, statui possit; qua ratione nemo posthac tutus sit futurus, quin si de verbis convinci nequeat, ex sensu, per divinam scilicet inspirationem Pontifici innotescenti, condemnari queat. *Bellarminum* opponit, qui expresse statuerit, Papam & solum, & cum concilio, in controversiis facti & particularibus errare posse. Nec aliter excusari, quæ obijciantur *Honorio, Vigilio, Stephano V, Sergio III*, qui omnes manifeste in factis decepti fuerint.

Epistola *octava* apologiam habet pro epistolis huc usque editis, quibus objectum fuit, quod contra charitatem peccent, taxando Archiepiscopum, & alios in ecclesiastica dignitate constitutos. Summæ enim charitatis opus esse ait, injuste agentes etiam superiores argui, idque exemplo Pauli Petrum reprehendentis, cuius Doctori orthodoxo licere adversus Pontificem.

Epistola *nona* pro enormi injustitia habet, quod virgines *Portus regalis* ex monasterio ejectæ, carceri mandatæ aliisque modis durissime tractatæ fuerint, ab aliis etiam virginibus, quæ licetorum manus in eas exercuerint, ob recusatam subscriptionem formulæ. Præterquam enim, quod fœminis quæstio nullius momenti, nec earum captui conveniens, non fuerit proponenda, merito recusasse eas obedientiam in re, quæ divino præcepto, quod falsa asseverare vetat, adversabatur. Hoc enim semper præferendum, dictis Scripturæ plurimis firmat, & licet plerique aut omnes injustis mandatis obsequantur,

tur, vel unilicere, & summe laudabile esse asserit, si resistat. Confirmat id exemplo *Job. Camvajalis Cardinalis*, qui *Paulo Secundo Pontifici*, contra juramentum suum & Cardinalium, indebitam subscriptionem exigenti, solus se opposuerit.

Epistola *decima* Christi exemplum proponit, qui non ut Philosophi per argumentorum, quæ paucissimi capiant, ambages & subtilitates, nec per refutationes adversantium opinionum, sed temperamento egregio doctrinam suam ita proposuerit, ut & autoritate sola & nuda non uteretur, Scripturas quippe allegans, atque ita ingenio hominum, qui rationes doctrinæ expetunt, se accommodans: tum debilitati eorum prospexerit, miracula edendo, quibus dicta confirmabat: sic enim a difficillima & impossibili Philosophorum Theologia eos liberasse, & adversus imposturam falsorum Prophetarum præmunivisse. Inde eodem fere stylo, & argumentorum apparatu, qui in libro *præjudiciorum Arnaldo* tributo reperitur, Ecclesiasticam autoritatem stabilire, & notas quibus vera, id est Romano-Catholica Ecclesia, discerni debeat, demonstrare satagit, ut conjectari hinc & ex aliis indiciis possit, eundem harum epistolarum, illiusque libri autorem esse. Monet vero deinde inventa jam semel Ecclesia, ejusque autoritate agnita, non simpliciter credendum esse pastoribus; nam & in media Ecclesia falsos Prophetas extare, idque ad Jesuitas applicare nititur, & condemnatum eos iri tandem a Pontificibus ominatur.

Parte secunda, octo continentur epistolæ, quas *Visionarias* inscripsit autor, quia cuidam nomine *Desmarests de S. Sorlin* oppositæ sunt, qui fanaticis opinionibus propalandis famam ante annos hos viginti adeptus est. De hujus libris, & moribus, & quomodo duos Enthusiastas & nugatores alios, *Carpium* & *Morinum*, (ex quibus hic supremo supplicio affectus fuit,) secutus sit, dein deseruerit & prodiderit, multa refert, gravi cum querela, quod iste scripta & dicta, manifestum heterodoxiæ convincenda, impune apud Clerum tulerit, non alia, ut putat, indulgentiæ causa, quam quod in *Jansenistas*, & adversus virgines *Portus Regalis*, virulenta convitia sparsisset. Hæc itaque singulatim refellit, præcipue epistola ultima. Sed nec intacta finit, quæ is impia, aut saltem vana & inepta, in libris suis jactavit, de intimo cum Deo commercio: de exercitu 144000 suæ disciplinæ hominum comparando, quibus victimarum amoris nomen fecit, & per

quos Rex totum fere orbem sub suum imperium & obedientiam sedis Romanæ reducturus sit: item de methodo nova & expedita, scilicet *annihilationis*, qua ad perfectionem vitæ Christianæ & mysticæ perveniri possit. Adversus hæc pie & docte multa commentatus est autor epistolarum, & lectu digna per digressiones tractat, v. g. *Epistola prima* de duplici ratione gratiæ, quam Deus fidelibus suis impertitur, ordinaria & extraordinaria, quam aliqui *orationem mentalem* sive supernaturalem vocant, & de abusu & errore, in quem fanatici veteres lapsi sunt, & novi quotidie incidunt. Addit populari quadam facilitate, *Epistola septima & octava* dissertationes, ex sua hypothese, *de auxiliis gratiæ*, & quomodo cum his operatio Christianorum in exercitiis pietatis concurrat, in quo rejectis omnibus Enthusiasticis figmentis, tuto & salubriter persisti possit & debeat.

Tractatus de fide humana, decretum *Archiepiscopi Parisiensis*, de quo supra dictum est, plurimis argumentis oppugnat, & distinctionem fidei divinæ & humanæ, aliasque omnes, quibus infallibilitas Ecclesiæ circa facta stabiliri videtur, rejicit. Respondet etiam ad objecta, in primis ad exemplum *Canonizationis* Sanctorum, quam, etsi diligentissima investigatione peragatur, pia tamen potius præsumptione, quam indubitate credi ostendit, neque hac in commoda Ecclesiæ peccari, aut scandalum hæreticis dari, quemadmodum detur, attribuendo Pontifici & hominibus, quæ solius DEI sunt. Nam quod infallibilitas in dogmatibus Ecclesiæ tribuatur, ex promissione divina, & principiis Scripturæ, & (quod ex sententia Romana addit,) traditionum, pendere, qualis in factis non detur. Neminem itaque ab Ecclesiæ communionem repellendum, qui neget non credenda, aut inconsuetam atque intempestivam subscriptionem Formulæ recuset, nec hominum servus fieri velit, assentiendo omnibus, quæ sub talis infallibilitatis a Deo non promissæ prætextu, & per dominationem Episcopis non concessam, obtruduntur. Solis Jesuitis per decreta illa consultum fuisse, ut occasionem haberent persequendi, qui errores eorum in articulo gratiæ, & corruptionem disciplinæ arguerint. Quam facile autem decipi possint Pontifices & Concilia in judicandis factis & personis, exemplis ex historia Ecclesiastica allatis comprobatur, neque ante annos decem, id est, antequam Jesuitæ novum de infallibilitate in factis dogma produxerint, ullum fuisse autorem contendit.

dit, qui lapsus illos v. g. *Honorii, Liberii, & Conciliorum*, aliter, quam concessis in facto erroribus, excusaverit. Pluribus dein enarrat, multa que cum libertate, quomodo *Innocentius X* quinque propositiones damnans, tum ignorantia Theologiæ, tum affectibus accusatorum & jussionibus Regiis cedens, deceptus & lapsus sit. Nec veretur dicere, se magis credere in quæstionibus facti, (*Gerson* olim idem de quæstionibus juris scripserat,) Doctori uni perito & gravia argumenta afferenti, quam Pontifici, ex malâ informatione, aut affectibus judicanti. Ita fidem merito se adhibere *Dion. Petavio* Jesuitæ, ob Græcæ Linguæ peritiam, & argumentorum pondera, qui adversus Concilii V, & multorum Pontificum, etiam S. Gregorii, prædecessorum scita bona fide sequentis decreta, *Theodoretum Cyri Episcopum* a Nestorianismo absolvat; & *Bellarmino*, qui *Eugenii IV* Papæ bullam erroris convincat, qua statuitur, Cardinales non Episcopos, semper locum priorem præ Episcopis non Cardinalibus in Ecclesia habuisse. Invehitur in adultores, quos diaboli vicem in aula Pontificia præstare dicit, cum eum, attributa infallibilitate in factis, supra humanam conditionem evehunt.

Judicium æquum, brevis est dissertatio, de fugienda temeritate judicandi, sive hæreses & crimina per mendacium, & sine idoneis probationibus, alicui tribuantur, sive defectus minores exaggerentur. Desumpta autem fere omnia sunt ex *Augustino*, contra *Donatistas & Manicheos* scribente, ex quo egregiæ sententiæ referuntur, & ad Jansenianam controversiam applicantur, ita tamen, ut in omnibus ejusmodi quæstionibus ad moderationem servandam utilem præstent admonitionem, v. g. cum Augustinus de iis, qui omnia in meliorem partem interpretantur, etsi errent, scribit: *Hic error non modo humanus est, sed & homine dignissimus.* Et de non temere judicando de absentibus & mortuis, atque sic non satis auditis: *Quibus argumentis mortui vel absentis hominis voluntatem ita colligam, ut de illa jurare possim?* item: *Esset ne quisquam tam improbus, qui mihi succenseret, quod bona de homine in re dubia potius existimem, etiam cum male diceret?* & alia plura.

Epistola denique *Episcopi Metensis*, 7 Novembris 1667 ad Archiepiscopum Parisiensem, decretorum de subscribenda formula auctorem, data, breviter & accurate quæstionem de fide humana tractat,

& neminem ad subscriptionem cogendum esse suadet. Sed notatur, nihil responsum ab Archiepiscopo, multo minus consilium hoc approbatum fuisse. Est hic idem Episcopus, qui ob Jansenii causam, & quod disciplinam in diœcesi sua restituere, maxime vero eos, qui post confessionem & communionem sacram statim in peccata, a quibus absoluti erant, relabebantur, a Sacramentis arceret, multa passus esse in tractatu *de fide humana* refertur.

JOH. HEVELII

Historiola Cometæ Anni 1683.

PLurimi sine dubio, inprimis ii, quibus Historia Cometarum non adeo plene cognita est, haud parum mirabuntur, quod ab Anno 1680, in tribus scilicet annis, tres Cometæ notabiles in cœlo fulserint; imo si accurate loquendum, spatio unius anni duo revera extiterint. Nam Anno 1682 a die 25 Augusti ad 17 Septemb satis conspicuus Cometa luxit; prout ex observatiunculis meis, Actis Erudit. Lipsiensibus mense Novemb. dicti anni insertis, videre est. Nunc rursus priusquam adhuc totus iste annus effluxit, alius novus exortus est, quem a die 30 Julii. st. n. ad 4 Sept. ex voto observavi, & cujus historiolum hisce, amice honorande, brevibus Tibi trado. Verum enimvero non est, quod adeo miremur, tres Cometæ in tribus hisce elapsis annis nobis apparuisse: cum pluries non solum in tribus vel 4 annis, tres aut quatuor illuxerint; sed etiam spatio 5 annorum 5 diversi, & quidem maxime notabiles: sicuti ex Historia mea Cometarum cuilibet patebit. Anno enim post natum Christum 837, ad annum 840, tres; (2) ab anno 1312 ad 1315, quatuor; (3) ab anno 1337 ad annum 1340, tres vel quatuor; (4) ab anno 1399, ad annum 1403, quinque; (5) ab anno 1531 ad annum 1533 tres; & (6) ab anno 1556, ad annum 1560 rursus quinque in mundi conspectum venerunt. Inter quos haud pauci horrenda & terribili specie, nec non cauda longissima & lucida extiterunt. Inprimis de Cometa Anni 1501 diversissimi Auctores, utpote Lavatherus, Rockenbachius, Eckstormius, Ursinius & Büntingus referunt, quod fuerit magnus, horrendus, lucidus & clarus; cauda expansa, simili pavonis, comam erectam explicans, ignis flammantis specie, non secus ac hastam radios jaculans; quodque Sole infra

Hori-

Horizontem demerso propriis radiis effusis, omnes orbis termino^s collustrarit, nec aliis stellis lumen exferere concesserit, aut aerem noctis umbra infuscari: quod ejus lumen aliorum splendorem vinceret & ad cœli verticem flammam protenderet, quamdiu supra Horizontem exstabat. Sic ut certissimum sit, & alio tempore tres & quatuor Cometas altero statim anno se invicem subsequutos esse, aliudque seculum alio Cometarum multo fuisse parcius. Nam plerumque post natum Christum, uno Seculo (si tantummodo omnes & singuli ab Auctoribus fuerint annotati) tantum 10, 12, vel 13 extiterunt; nisi quod seculum 13 & 14 Cometas 20 exhibuerit. Hucusque tamen omnium præcedentium seculorum nullum plures, quam proxime præcedens, 15 scilicet seculum, produxit stellas crinitas: quippe in quo 40 Cometæ annotati sunt a fideisimis Auctoribus. Hocce vero seculum currens 16, hucusque ad mensem Octobr. anni 1683 currentis, tantummodo adhuc 15 sidera comata nobis in conspectum dedit. Interea tamen hocce seculo inprimis bene notandum est, quod intra spatium unius solummodo anni, quatuor bene conspicui, utpote Anno 1618 (uti tam ex nostra, quam aliorum patet Cometarum historia) apparuerint Cometæ; id quod nullo alio seculo unquam extitisse legi.

Sed ut ad nostrum Cometam redeam, atque referam, qua occasione, quo tempore, & ubinam primum a me visus, atque observatus sit; scias, mi Amice: postquam triplicem illam conjunctionem magnam superiorum Planetarum satis frequenter, ad Junium usque, cœlo annuente observassem, accidit ut continuæ pluvix diesque nubilosi in mensem usque Julium obstiterint, quo minus cœlum rite intueri sæpius potuerim. Die vero 30 Julii aere rursus depurgato, cum speculam ascendissem, atque stellam novam in Collo Ceti quærerem, postmodum etiam faciem ad Aquilonem converterem, ex insperato obtigit mihi nihil tale quid expectanti, ut hora vesp. ii. 30' circiter phænomenum aliquod, eo quidem in cœli loco, ubi nullæ stellulæ valde conspicuæ existunt, nimirum in novo nostro sidere, Tigride vel Lynce, quod inter Ursam majorem, Geminos, & Aurigam situm est, & cujus maxima pars in Cancro conspicitur, eo in loco inquam Sidus crinitum hic Gedani deprehenderem, caudam haud adeo longam, inter Stellam Polarem, & Cassiopæam sursum cum aliqua inclinatione exporrigens. Constituebat lineam rectam cum suprema Capitis Auci-

gæ, & dextro humero Persei, non minus cum ventre Ursæ majoris, & dextro humero Aurigæ; item cum media Caudæ & latere Ursæ majoris. Deinde Tubo 10 pedum arrepto, istud phænomenum contemplatus sum. Caput quidem satis amplum, sed materia non admodum condensata erat, sic ut nullus lucidus nucleus, neque distincta corpuscula, ut quidem alias in plurimis aliis deprehensum est, in eo apparerent. Versabatur eo ipso tempore inter tres stellulas (sed Telescopio tantum visibiles,) quæ vix 20 ab invicem removebantur minutis, atque triangulum fere æquilaterum constituebant. His annotatis, sextante diversas distantias istius novi Cometæ dimensus sum: utpote a lucido latere Persei, a latere Ursæ majoris, & ab humero Ursæ minoris. Hora 12 fere altitudo ejus erat $19^{\circ} 57'$: quantæ autem revera extiterint illæ distantiæ, hic nimis longum foret recensere, cum animus tantummodo sit hac vice breviorē ac generalem historiā Astrophilis tradere. Reliqua enim omnia, ut & inter quas stellulas singulis diebus visus fuerit, in continuatione mearum observationum brevi edenda referentur.

Die subsequente Saturni, 31 Julii vesp. ab iisdem stellis fixis Cometa debite est observatus, altus cum esset hora sc. 12. 30', $21^{\circ} 28'$, qui cum pede Aurigæ & Capella rectam constituebat. Cauda erat diluissima ac rarior, quam die hesternā, sed paulo longior.

Die Solis, 1 Augusti vesp. hora 11. 30', Cometa quidem per dehiscens nubes Tubo detectus, sed ob vapores densiores Instrumentis minime observatus est.

Die Mercurii vero 4 Augusti mane, rursus Cometam a Capella, a lucido latere Persei, a latere Ursæ majoris, & ab humero Ursæ minoris dimensus sum; cui 4 stellulæ, nudo oculo invisibiles, adstabant. Removebatur eo tempore tanto spatio a dextro humero Aurigæ, quanto alias distat dictus humerus a capite Hædi. Cæterum sinistra Tibia Persei, Capella, & Cometa rectam referebant. Hac nocte hora fere 2, hoc in primis notandum occurrit, quod Venus a stella fixa 3 magnitudinis, a Ventre scilicet Pollucis, non nisi 16' removeretur Austrum versus, id quod ex Micrometro accurate comperi.

Die 5, 6, mane, item die 11, 12, 14 & 15 vesp. ob Lunæ splendorem, nubes, atque vapores, non nisi Telescopio Cometa observatus est, accurate tamen omni tempore delineatus, quibus stellulis esset cir-

cum-

cum datus, & quanto spacio ab hac vel illa distaret: adeo ut locum Phænomeni nihilominus ex parte cognoscere potuerim. Cauda vero vix ac ne vix amplius sub aspectum veniebat.

Die Lunæ, 16 Augusti vesp. hor. fere 11, Cometa inter quatuor stellulas rursus versabatur, quarum una a parte Cometæ superiori, in ipsa conjunctione non nisi 1' distabat; adeo arcte limbo adhærebat: quo tempore simul diametrum Cometæ micrometro meo dimensus sum, nimirum 6'. 5" existentem: in primis, ut successu temporis cognoscerem, an cresceret, an vero decresceret? Qua etiam die rursus distantias a Lucida, & sequente in pede sinistro, nec non a lucido latere Persei, item a latere Ursæ majoris feliciter impetravi.

Die Mercurii, 18 Augusti vesp. eadem distantia sextante observata sunt a Cometa, qui brevissimam ac rarissimam caudam inter Capellam, & caput Hædi exporrigebat.

Die Veneris, 20 Augusti vesp. ex voto iterum diversissimas distantias Cometæ a fixis obtinui. In primis jucundissimum erat, Cometam contemplari inter plurimas, ac lucidissimas fixas. Nam utrique hædo erat vicinissimus, ita ut cum his triangulum fere æquilaterum constitueret, cujus latera fere distantiam hædorum (quæ est 57' circiter) æquabant. Adhæc Cometa cum Capella & illa in planta dextri pedis Persei, triangulum æquilaterum, cujus basis erat distantia dictarum fixarum, exhibebat.

Die Martis, 24 Augusti vesp. capta est distantia Cometæ a dextro humero Aurigæ, ab Alamac, a lucida in sinistro pede Persei, & a lucida Tauri: versabatur inter Capellam & Plejadas, sic ut a Capella & Plejadibus in eadem fere remotione videretur. Deinde Capella, Cometa, & Plejades; item Alamac, caput Medusæ, & Cometa; nec non dexter humerus Aurigæ, Cometa, & sequens sinistri pedis Persei lineam fere rectam constituebant: in hac tamen ultima constitutione Cometa paulo infra rectam incedebat.

Die Mercurii, 25 Aug. vesp. eadem antecedentes distantia observata sunt, Cometa existente cum Capella & Capite Hædi in eadem recta.

Die Solis, 29 Augusti mane, (noctes enim antecedentes erant prorsus nubilosæ) denuo Cometam contemplatus sum in situ perquam notabili, prope Plejades, sic ut hora 1. 5' plurimis minutissimis & clarissimis fixis stipatus esset, nempe *Stellis Subjeszani*, atque a Cuspide

spide occidentali Plejadum sursum versus, non nisi $42'.35''$ removeretur. Observatus insuper est eodem tempore a dextro humero Aurigæ, a lucida Arietis, a lucido latere Persei, & a Capella.

Eadem die vesperi, 29 sc. Augusti, ab iisdem stellis Cometa deprehensus est, sed longe jam promotior contra seriem Signorum; spatium sc. 24 fere horarum ad quatuor fere reperiatur gradus.

Die 30 Augusti, die Lunæ vesp. Cometa a stellula quadam bene conspicua non nisi $32'.41''$ aberat; & cum Musca & in Basi Trianguli, deinde etiam cum præcedente in Pede, & illa in genu Persei lineam constituebat rectam. Adhæc a plurimis fixis Sextante quoque observatus est.

Die Jovis, 2 Sept. mane, Cometa inter Plejadas & Nodum Lini versabatur, constituens lineam rectam cum Musca & Lucida Mandib. ceti; & cum infima in armo Tauri, & Mandibula triangulum fere æquicrurum, cujus vertex dicta erat Mandibula. Præterea quoque lineam referebat rectam cum duabus in fronte Ceti, tantoque fere spatium ab occidentaliore distabat, quanto alias utraque ab invicem remouentur. Prout ex observatis distantibus Sextante captis clarius patebit.

Hac die iterum diametrum Capitis Cometæ Micrometro diligenter dimensus sum, ut rite explorarem, an diameter ejusdem adhuc esset magnitudinis, an cresceret, an vero decresceret? Erat autem Cometæ diameter die 16. Augusti eodem Micrometro obtenta, tantummodo $6'.5'$; hodie vero jam $9'.7'$; sic ut notabiliter in spatium 17. dierum creverit. Nonnemo diceret id factum esse, quod in ultima observatione vicinior multo fuerit Terræ, atque ideo clarius & lucidius caput exhibere debuerit; præsertim si corpus esset æternum (ut quidam statuunt) quod rursus certo tempore, absoluto suo circulo, nobis in conspectum redit. Sed e contrario caput longe obtusius rariusque ultimo extitit, sic ut distinctissime notare potuerimus, materiam capitis sensim sese dissolvere: id quod autem multo melius cum nostra convenit hypothesis.

Ultimo, die Saturni, 4 Septembr. mane, ex voto Cometam observavi. Videbatur in linea existere recta cum illa in fronte occid. Ceti & lucida Arietis, item cum illa in ore & Mandibula Ceti: adhæc fere triangulum æquilaterum cum illa in ore, & ad Genam Ceti constitue-

stituebat. De cætero autem exoptato mihi extitit, quod non solum sufficientes distantias pro vero loco ex calculo eruendo, sed etiam Cometæ altitudinem meridianam in Austro, exactissimo Quadrante, hora videlicet matutina 3. 40' fere, nimirum 30°. 15' impetraverim.

Posthæc, diebus subsequētib, quoties cœlum tantummodo annuit, sedulo quidem illum quæsi, sed ob Lunæ vicinitatem, ejusque splendorem, vaporesque circa Horizontem crebriores, haud illum amplius deprehendere potui; ut ut ad 12 Septembr. supra nostrum Horizontem adhuc extiterit: prout ex subsequēte Tabella ejusque motu diurno liquidum est.

Ultimo, mi Astrophile, etiamsi graviora studia, quibus quotidie occupatus sum, haud concesserint universas meas hujus Cometæ observationes calculo subicere, nihilominus, quantum fieri licuit, rudiori Minerva Tibi sub adspectum ponam, quo loco, secundum longitudinem & latitudinem in quavis observatione & die extiterit, & qua ratione motus ejus diurnus contra seriem signorum creverit; nec non ad certos dies quanta fuerit Cometæ declinatio & Asc. Recta.

T A B U L A,

Cometa anni 1683 Longitudinem, Latitudinem, Motum diurnum, declinationem, & Ascensionem Rectam, a die 30 Julii, ad 4. Septembr. exhibens.

Mens. Dies.	Longitudo.	Latitudo.	Mot. diur.	Declinat.	Ascens. rect.
	o / S.	o /	o /	o /	o /
Julii 30	7 0 QD	29 15 B.		51 30 B.	100 0
31	6 25	29 0	0 42		
August. 1	5 45	28 45	0 44		
2	5 0	28 30	0 46		
3	4 10	28 15	0 48		
4	3 20	28 0	0 50	51 40 B.	96 0
August. 5	2 20 QD	27 45 B.	0 52		
6	1 20	27 30	0 54		
7	0 20	27 15	0 56		
8	29 20	27 0	0 58		

Q q q

August.

Mens. Dies.	Longitudo.	Latitudo.	Mot. diur.	Declinat.	Ascens. rect.
	o / S.	o / ^B _A	o /	o /	o /
August. 9	28 20 II	26 40 B.	1 0		
10	27 20	26 20	1 2		
11	26 20	25 55	1 4		
12	25 20	25 30	1 6		
August. 13	24 20 II	25 0 B.	1 8		
14	23 20	24 30	1 10		
15	22 20	24 0	1 12		
16	21 10	23 20	1 14	46 0 B.	77 0
August. 17	19 20 II	22 30 B.	1 19		
18	17 40	21 30	1 25	44 0 B.	73 30
19	16 0	20 30	1 35		
20	14 20	19 15	1 45	41 0	69 30
August. 21	12 20 II	18 0 B.	1 55		
22	10 20	16 45	2 5		
23	8 20	15 30	2 15		
24	6 20	14 15	2 25	35 0	60 40
August. 25	3 50 II	12 45 B.	2 40		
26	1 5	11 0	2 55		
27	28 15 ☿	9 0	3 10		
28	25 15	6 30	3 25	24 30	51 0
29	22 15 ☿	4 0 B.	3 40	21 30	48 30
30	18 55	1 30	3 55	18 0	45 40
31	16 25	1 0 A.	4 5		
Sept. 1	12 55	3 30	4 20		
2	9 55 ☿	6 0 A.	4 40	10 30	40 0
3	6 25	8 40	5 5		
4	2 35	11 20 A.	5 30	1 30 B.	34 0

Ex quibus nunc luculenter videre est, Cometam hunc continue
 contra seriem signorum incessisse, ex Lynce videlicet seu Tigride (quod
 sidus

sidus ego primum cum aliis 10, in novos meos transtuli Globos) per Aurigam, Taurum, ad Caput usque Ceti; hoc est ex 7° Cancri (ubi 30 Augusti primum a nobis visus) per Geminos, ad 3° Tauri usque; sic ut in Ecliptica $63^{\circ} 55'$, in sua vero orbita $74. 35'$, (nimirum a 30 Julii, ad 4. Sept.) peragraverit: Sub angulo videlicet orbitæ & Eclipticæ 39 fere graduum; sub angulo vero orbitæ & Æquatoris 56° . Latitudo initio $29^{\circ}. 15'$ Borealis, & ultimo $11^{\circ}. 20'$ Australis extitit; adeo ut ad 41° fere gradus eam variaverit. Si Luna non fuisset pernox, nec adeo ei vicina ultimo, tum noctes extitissent serenæ, profecto adhuc diutius, nempe ad 12 Sept. usque illum observassem: prout ex ejus altitudine meridiana, motuque diurno, quem in ultima observatione exercuit, satis superque patet.

De Capite hoc notandum habeo, quod initio, quoad Diametrum, longe minus quam ultimo, e contrario initio longe lucidius, quam circa finem extiterit: nullos tamen distinctos & fulgentes nucleos, prout in plurimis videre nobis obtingit, exhibuerit; sed confusam materiam, & circa finem multo tenuiorem. Jure hic Cometa (cum plerumque absque omni cauda visus sit) inter sidera comata, vel crinita, sive inter Barbata & Hircos refertur. Nam non nisi ad 18 August. brevissimam & dilutissimam caudam sursum versus exporrigebat; quæ postmodum vero omnino evanuit.

Quibus ut quam diutissime valeas, Amice plurimum Honorande, animitus precor: nihil potius exoptans, quam ut per graviora quædam studia, pro meo modulo a DEO concessa, in Astronomiæ commodum ac incrementum, Astrophilis inservire possim. Dabam Gedani Anno a nato Christo 1683 st. n. ipso die Æquinoctii Autumnalis, Sole existente in Meridie alto 35° , 27' Quadr. parvo Orich.

Tuus

ex animo

J. Hevelius.

DE L'AME DES PLANTES, ESSAY DE PHY-
sique, par M. Dedu, Docteur en Medecine, &c.

i. c.

De Anima Plantarum Tentamen Physicum

Dn. Dedu.

Parisiis, in 12. 1682. apud Steph. Michallet.

INter varia Philosophiæ Naturalis incrementa, quæ seculo huic, ejus-
que quadræ præsentis, seu ultimæ, illa debet, Phythologiæ Anato-
mica æque ac Physiologica experimenta, diversorumq; Virorum Cla-
rissimorum, v. g. *Grevvi, Malpighii, Mariotti, Peraulti, Dodarti, &c.*
meditationes ingeniosæ observantur: quibus non sine ratione præ-
sentis opusculi tenorem, Animæ Vegetativæ principales functiones
complectentem annumeramus.

Scilicet *primo*, ortum Plantarum expositurus illius Autor, quæ-
dam de Alkali & Acidi natura horumque actione reciproca præmo-
net, hinc Malpighii hypothesin, Plantam non nisi ex semine gigni, su-
am facit; illam autem ejus sententiam, qua semen vegetabilis ovum,
hujusque capsulas ovaria pronunciat, adeoque simili ratione, ac ani-
malia, ex ovulis plantas produci autumat, haud amplectitur: vege-
tationis autorem potius externum quid concipiens, Acidum scilicet
partim cum aere, partim cum pluviis, decidens terramque subiens, a
radiis Solaribus exagitatum ac cum Alkali terræ fermentescens: cujus
fermentationis occasione minima illius Acidi multa seminis grana pe-
netrent, hujus particulas sensim & aliquantum divellant; acidum ve-
ro semini connatum & intrinsecum dum simul in motum abripiant,
motu hoc intestino crassiora grani involucra rumpant, ejusque com-
pagem laxiorem reddant. Quoniam autem cum aliis Neotericis to-
tum Plantæ corpus hujusque partes cuilibet semini actu subesse, exem-
plo bulbi Tulipæ evincit: infert, illam non tam ex semine formari,
quam huic inexistere, & per vegetativam illam particularum exagita-
tionem seu turgescentiam, tantum evolvi ac explicari. Atq; hac occa-
sione disquirat, cur non omnis ferat omnem plantam tellus? & qua
ratione ex fimo terra fertilescat? prioris phænomeni ætiologiam per-

aci-

acidi terrei incongruitatem, posterioris per Salis volatilis stercorum activitatem determinans.

Deinde, ubi ad Nutritionem vegetabilium se convertit Autor, in Terræ sinu succorum mineralium ubertatem supponit, qui sub exhalationum forma illorum radices, hinc caules, subintrent, accedente insimul per caulium poros succo magis aereo: per quorum cum spiritu architectonico interno mutuam fermentationem atque combinationem, appropriatum iis præparetur nutrimentum, circulationibus a summo ad imum repetitis magis exaltandum. Similiter enim, ac in animalibus, succum nutritium & hic circulari, argumentis atque experimentis nonnullis evincit, simulque, quæ hypothese huic aliquam difficultatem parere poterant, dubia declinat: hac tamen sub disparitate, ut, cum primus in animalibus circulationis autor intrinsecus, nempe cor, existat, vegetabilibus extrinsecus magis videatur. Quem quidem non aeris, juxta *Malpighium*, respirando ingesti elaterem, nec secundum *Perault*, ambientis pressuram tradit: sed terram potius, a fermentationibus intrinsecis rarefactam & distensam, postmodum denuo subsidentem, caulem per intervalla comprimere, adeoque hujus alimoniam per truncum ad superiora urgere, suspicatur, pari circiter modo, ac muscoli abdominis intestina comprimentes, chylum per totum corpus dispensandum vasis lacteis impellant. Ubi simul, quomodo ex illo terræ spatium diversas plantarum species enutriet? item cur hic vel ille flos prope aliam plantam optime floreat, prope alteram marcescat, declarat, Peripateticorum vero facultatem attractricem, retentricem &c. quas fibris determinatis tribuunt, irridet.

Tandem rationem accretionis plantarum exponit, & de fructuum productione horumque statu triplici, tam ex hypothese Philosophorum corpuscularium, quam Chymicorum differit: cur & quomodo arbores hyeme languescant & exsuccæ sint, vere revirescant, & in quibus illarum vivacitas, in annos sæpe adeo multos, consistat, rimatur: denique vero, utut ad prodigiösam sæpe molem & proceritatem evehantur, haud tamen in infinitum eas crescere, sed tandem diversis modis corruptioni & morti subjici, concludit.

HISTORIA CONCILIORUM GENERALIUM,
in quatuor Libros distributa, auctore Magistro Edmundo
Richerio, Doctore ac Socio Sorbonico

Coloniæ, 1683. in 8.

QUinquaginta elapsi sunt anni, ex quo diem suum obiit Edmundo Richerius Presbyter Lingonensis & Facultatis Parisiensis Doctor Theologus, qui præter Obstetricem animorum, de optimo Academiæ statu libros duos, notas ad Tertullianum de Pallio, libellum de arte figurarum & causis eloquentiæ, item de arte & causis Rhetoricæ, ac alia ingenii sui monumenta, tractatum de Politica & Ecclesiastica potestate edidit, cujus hæc est summa ipsi titulo præfixa: *Ecclesia est politia monarchica ad finem supernaturalem instituta, regimine aristocratico, quod omnium optimum & naturæ convenientissimum est, temperata a summo animorum Pastore Domino nostro Jesu Christo.* Hujus libri primum sine Autoris nomine impressi parentem cum se professus fuisset Richerius, Monarchiæ Pontificiæ patronos haud mediocriter offendit. Inventi quippe, qui non solum diatriben hanc de politica & ecclesiastica potestate confutandam susciperent, quos inter Andreas Duvallius Doctor Sorbonicus & Regius Theologiæ in Universitate Parisiensi Professor primarius extitit, verum etiam coactis synodis damnarent atq; proscriberent, quod Anno Christi 1612 mense Martio Parisiis in congregatione, quam Jacobus Cardinalis Perronius Archiepiscopus Senonensis cum septem suis Suffraganeis habuit, & paulo post mense Majo in simili congregatione Aquensis provinciæ contigit, & inter libros publica autoritate prohibitos referrent, quod adhuc nuperrime in indice librorum prohibitorum jussu Innocentii XI Romæ publicato his verbis factum legimus: *Edmundi Richerii opera. Cujus est etiam liber anonymus prohibitus & qui denuo prohibetur, inscriptus de ecclesiastica & politica potestate liber unus, &c.* Quamvis autem Richerius, quem regia autoritate a Facultatis suæ Syndicatu depositum perhibent, tandem omnes libelli sui propositiones eorumque expositiones Romanæ ecclesiæ judicio, ut fertur, subjecerit, & hæc declaratio apud Eminent. Card. Richelium 1629 renovata & extremo spiritu apud Confessorem confirmata, & ab hoc Archiepiscopi Parisiensis jussu vulgata fuerit; relicta tamen ab eo concilio-

rum generalium historia, ut libelli de politica & ecclesiastica potestate defensionem, quam in hac conciliorum historia sæpius allegat, taceamus, satis indicat, quod sententiam suam de regimine Ecclesiastico absolutæ monarchiæ oppositam serio & ex animo nunquam retractaverit. Cum enim in libello de Ecclesiastica & Politica potestate docuisset, Concilium esse supra Papam; Ecclesiam canone, non absoluta potestate, regi oportere; atque politicos Principes, tanquam juris Divini, Naturalis & Canonici vindices & executores, autoritate gladii in omnes cives, ambitu & finibus reipublicæ contentos, pollere; hocque jure & titulo Constantinum Magnum, atque alios Imperatores Christianos, velut communes Episcopos & exterioris disciplinæ assertores, octo prima Concilia Universalia, pro juris Divini, Naturalis & Canonici vindiciis indixisse & congregasse: & hæc a Card. Perronio, Roberto Hubaldino Nuncio Apostolico, Henrico Gondio Parisiensi Episcopo eorumque aſſeclis, non aliter quam erronea, impia, hæretica & seditiosa judicari intelligeret, accuratius ea, quæ de Conciliis breviter attigerat, tractare animum induxit.

Quatuor autem libris hæc generalium Conciliorum historia absolvitur: quorum primus jam ante triennium seorsim vulgatus post generalia fundamenta, e quibus cap. I Ecclesiæ regimen non pure monarchicum, sed aristocratico temperamento mitigatum esse probat, de concilio Niceno, Sardicensi, Antiocheno, Constantinopolitano I, Carthaginensi VI, Ephesino, Chalcedonensi, Constantinopolitano II & III, Niceno II & Constantinopolitano IV, totidem capitibus agit; in quorum conciliorum historia Autor ita versatur, ut ea potissimum, quæ suis hypothesibus probandis inserviunt, seligat & contra Baronii, Bellarmini, Perronii, Possevini, Binni, Valii & aliorum, qui conciliorum autoritatem a Pontificis R. nutu dependere asserunt, objectiones & exceptiones tueatur. Ostendit igitur, Niceni & reliquorum, quæ modo nominavimus, conciliorum indictionem, supremam directionem & confirmationem, perperam Romanis episcopis adscribi, cum Constantinum M. Constantem & Constantium, utrumque Theodosium & Valentinianum, Martianum, Justinianum, Constantinum Pogonatum, Constantinum VI, & Basilium Imperatores hæc concilia convocasse, iisque cum jurisdictione præfuisse constet; monarchicum P. R. imperium canonibus Nicenis, Antiochenis,

Con-

Constantinopolitanis & Chalcedonensibus explodi ; Sardicenses canones , e quibus jus appellandi Romanam sedem Papalis monarchiæ patroni probare annuntur , temporarios & provisorios fuisse , & Zosimum ejusque successores , qui eos pro Nicenis venditarunt , falsi crimine teneri ; Antonii Fussalensis exemplum , ex quo Bellarminus & Baronius evincere conantur , quod Episcopi Romani non obstantibus concilii Carthaginensis , quod sextum appellatur , decretis Afrorum causas cognoscere eorumque appellationes suscipere non destiterint , non ad quæstionem juris , sed ad viam facti pertinere , & silentio potius obrui quam allegari debuisse ; Episcopos Romanos privilegia sedi Romanæ non jure divino , sed ob urbis & imperii majestatem concessa , & potestatem jure extraordinario & in casu necessitatis quandoque permissam , præter fas & contra jus commune ad opprimendam Ecclesiæ libertatem ampliassse ; acta concilii Ephesini a Peltano edita magis consentire moribus & disciplinæ illorum temporum quam Romana , e quibus pro regimine Ecclesiæ Monarchico nonnulla afferri soleant ; Vallium & Bellarminum acta concilii Chalcedonensis corrumpentes in legem Corneliam imegisse ; falsum esse , quod Patres hujus concilii Petrum crepidinem & fundamentum Ecclesiæ , aut Leonem Episcopum universalem & caput universalis Ecclesiæ appellaverint , cum istud tantum a legatis Leonis , meras ampullas projicientibus , & clericis quibusdam Alexandrinis privato ausu factum fuerit ; Patres quintæ synodi generalis minime putasse , Papam esse infallibilem Ecclesiæ monarcham , aut a solo Papa auctoritatem celebrandorum conciliorum generalium dependere ; Justinianum Imperatorem in edicto adversus tria capitula non obscure significare , infallibilem decernendi facultatem non uni sed unitati datam ; non deesse causas dubitandi , an epistola Justiniani ad Johannem II , quæ declarat Romanum Pontificem esse caput omnium Ecclesiarum , genuina sit , quamvis id Cujacius asserat , & istius epistolæ , si vel maxime genuina sit , hunc esse sensum , quod Imperator controversiam , quæ tum Romanos episcopos cum Constantinopolitanis committebat , tollere voluerit , & hoc ad declarationem potius quam novi juris institutionem pertinere , cum primatus , quam distinctionem Autor in hoc opere frequenter repetit , quoad essentiam juris divini sit , sed quoad usum , extensionem , exercitium & administrationem

tionem juris humani ab Ecclesia limitandi ; in sexta synodo generali Agathonem Pont. Rom. ad imitationem Gregorii, qui se Imperatoris servum jure reipublicæ vocaverat , Imperatorem pro Domino suo agnoscere ; Honorium fuisse Monotheletam ; curiam Romanam, contra praxin veteris Ecclesiæ, potestatem capitales pœnas hæreticis infligendi sibi vindicare ; in concilio Niceno II non solam Romanam sedem , sed alias etiam patriarchales, apostolicas vocari ; synodi octavæ generalis examini, Nicolai Pont. Rom. judicium subjectum fuisse : ut reliqua , quæ e singulis his conciliis contra absolutam curiæ Romanæ monarchiam colligit, brevitate studio sileamus. Tandem ultimo capite dictorum compendium , & simul gradum ad referendam politia Ecclesiasticæ inclinationem , quæ post decimum a Christo nato seculum contigit , facturum , quam diversa hic sit rerum facies ostendit : cum octo generalia concilia ab Imperatoribus tanquam juris naturalis , divini & canonici vindicibus , & publici ordinis assertoribus indicta , directa & confirmata fuerint , illisque temporibus cæteri patriarchæ in Metropolitas & Episcopos suarum Diocesium tantumdem juris , quantum Romanus in suos, habuerint , & novem primis seculis Romanæ Ecclesiæ nomen non alia notione aut significatione , quam pro particulari Ecclesia & membro universalis Ecclesiæ , a quoquam acceptum fuerit , omniaque aristocratico regimine & jure communi ad normam canonum gubernata & administrata fuerint : contra vero post decimum seculum, cum Ecclesia Romana, reliquis patriarchalibus sedibus jam collapsis , non amplius æquabili earum libramento in officio contineretur , Benedictinorum Cluniacensium aliorumque monachorum studio omnia in pejus mutata fuerint , quod autor demonstrat ex 27 dictatibus , ut vocantur , quos Gregorius VII in synodo ex aliquot Italiæ Episcopis & Abbatibus ordinis Benedictini conflata decrevit ; a quo tempore absolutum Curia Romanæ regimen, omnisque disciplina ecclesiasticæ conturbatio, tanta indies incrementa cepit , ut tandem in concilio Constantiensi & Basileensi reformandæ Ecclesiæ ratio inita fuerit , qua de re in sequentibus libris prolixius agitur. Ad quos antequam progrediamur , notamus , libro primo formulam jurisjurandi , quæ recens creati Pontifices se octo generalibus conciliis obstringunt, ex libro Pontificali, qui diurnus appellatur, excerptam præfigi , & ad calcem appendicem subnecti , in qua ar-

gumenta, quæ Card. Perronius in responsione ad Epistolam Casauboni, nomine Serenissimi Britanniae Regis editam, ad absolutam Papæ monarchiam propugnandam, e Patrum scriptis inprimis & historia Ecclesiastica confarcinaverat, ad examen revocantur.

Libro secundo Autor, quæ corruptissimæ regiminis Ecclesiastici immutationi remedia adhibita, quo successu tentata & quibus artibus elusa fuerint, exponit. Exorsus igitur (c. i.) a schismate inter Antipapas Romanos & Avenionenses, Urbanum VI & Clementem VII eorumq; successores agitato, & pessimo Ecclesiæ statu hinc exorto refert, quanta libertate & solitudine Magistri Academiae Parisiensis, (quamvis ea res Johanni Ruffio ad tempus in carcerem conjecto, Petro, Alliaceno, Ægidio de Campis, & Johanni Gersonio non nihil periculi creaverit) teterrimum hoc ulcus & tangere ausi, & sanare conati fuerint, nunc modo nominatum Gersonem ad Benedictum XIII Clementis VII successorem ablegando, nunc seculare Regis sui Caroli VI brachium in subsidium vocando, qui post crebras legationes & irritam Avenionis obsidionem, duobus edictis A. C. 1406 promulgatis, Ecclesiæ Gallicanæ libertatem ab intolerabilibus Romanæ curiæ exactioibus vindicavit, & cæteros Christianos Principes per literas excitavit, ut exemplo suo neutralitatem amplexi, utriusque Pontificum de primatu inter se contendentium obedientiam subtraherent, donec non amplius clamor crudelis foeminae infantem in duas partes dissecari cupientis, sed vox piæ matris infantem integrum servari malentis audiretur. Quibus regiis edictis atq; literis, variæ Doctorum in diversis Europæ Academiis de potestate Papæ & concilii sententiæ, inprimis ex Gersonis tractatu de auferibilitate Papæ & aliis opusculis excerptæ subnectuntur. His ita prælibatis Richerius (c. 2.) ad concilium Pisanum, quod Christianissimi Regis assiduis obtestationibus fatigati tandem Avenionensis curiæ Cardinales, consentientibus Romanis, indixerunt, progreditur, & Synodi hujus A. C. 1409 a 180 Archiepiscopis & Episcopis, 300 circiter Abbatibus, totidem Juris Canonici ac Civiles Doctoribus, plurimis Theologiæ Magistris, Academiarum Procuratoribus & Principum Legatis frequentatæ acta, cum ea in Suriana, Biniana, (quod de prima editione intelligendum est) ac Romana conciliorum collectione prætermissa animadvertisset, ferme integra exscribit, Inter Theologiæ Magistros, qui huic concilio interfuerunt, fuit Petrus
Pla-

Plaoul, Episcopus postea Sylvanectensis & Collegii Sorbonici Provisor, qui d. 29 Maji sessione decimæ tertiæ destinata, pulpitum ascendit, & ad illa Hoseæ verba cap. I. vers. ult. *congregabuntur filii Juda & filii Israel pariter & ponent sibi caput unum*, de ecclesiæ supra Papam eminentia juxta omnes causas disseruit, & suam sententiam publica Universitatis Parisiensis, Andegavensis, Aurelianensis, & Tolosanæ autoritate comprobavit. Quo descendente alius quidam Episcopus Italicus, centum & trium Theologiæ Magistrorum, & plurium Licentia-torum & Baccalaureorum, & Universitatis Bononiensis opinionem, Parisiensi Academia conformem, publice prælegit. Reliquarum sessionum acta singula repetere nec instituti patitur ratio, nec operæ pretium videtur. Summa huc redit, quod Petro de Luna, qui Benedicti XIII nomen sibi asciverat, & Angelo Corario seu Gregorio XII post multas citationes papali dignitate privatis, & Petro Philareto de Candia, qui se Alexandrum V appellari voluit, ad Pontificatum Romanum electo, inter alia decretum fuerit, ut Pisano concilio interim quasi suspenso, post triennium seu A. C. 412 pro continuanda Ecclesiæ reformatione novum generale concilium idoneo loco conveniret. Sed hoc postea anno demum 414 Constantiæ contigit, cum jam Alexandro V, qui religiosis mendicantibus immensa privilegia, a Cancellario Parisiensi Johanne Gersone non sine gravibus querelis improbata imper-tiverat, & judices nonnullos Apostolicos, Caroli VI edicto rejectos & eliminatos, ad convellendas Ecclesiæ Gallicanæ libertates in Franciam miserat, universæ carnis viam ingresso, Johannes XXIII successisset, quem Richerius Academiam & Curiam Parisiensem multis gratiis, expectativis aliisque privilegiis demereri conatum, de Ecclesiæ corio luisse profiteretur.

Sequitur ergo (cap. 3. & ult.) historia concilii Constantiensis, in qua id imprimis Autor agit, ut decreta quartæ & quintæ sessionis, quibus sancitum fuit, quod concilium generale catholicam ecclesi-
am repræsentans potestatem immediate a Christo habeat, cui quilibet cujuscunque status vel dignitatis, etiam Papalis, in causis fidei vel extirpandi schismatis, & reformandæ ecclesiæ obedire teneatur, legitime condita, & quoad præxin ipsius concilii Constantiensis tredecim præjudiciis confirmata fuisse, ex actorum serie demonstrat, eorumque autoritatem contra Bellarmini, Cajetani, Vallii aliorumque ob-

jectiones tueatur. Quod dum facit, etiam reliqua hujus concilii gesta vel breviter indicat, vel paulo fusius exponit. Quo pertinet patrum in certas nationes distributio, eo fine facta, ne Italica ob Episcoporum multitudinem cæteras suffragiis vinceret, & ecclesiæ reformationem in capite & membris impediret; item juramentum, quo Johannes XXIII papatu, si pax Ecclesiæ id exigeret, secessurum solenniter spondit, ut cætera taceamus. In ejusdem concilii historiâ, sententiæ de tyrannicidio licito, a Johanne Parvo cædem Ducis Aurelianensis propugnante propositæ, condemnatio, contra Marianæ cavillationes a Richerio defenditur, & Bellarminus, qui ex monitorio adversus comitem Astensem, clericos Principum legibus non subesse contra Barclajum perperam colligit, refutatur. Inferti quoque actis hujus concilii, Apostoli & responsio apologetica nationis Gallicanæ de annatis non solvendis, minus recte Nicolao de Clemangis attributa, quam jam ante centum annos Parisiis editam, & postea ab Orthuino Gratio rerum expetendarum fasciculo insertam, a pluribus mendis repurgare, & in hac generalium conciliorum historia integritati suæ restituere, Richerio placuit. In actis ultimæ sessionis occurrit censura libri a Johanne Falkenbergio conscripti, qui ut publico Synodi decreto condemnaretur, cum jam per deputatos in causa fidei, & per quinque concilii nationes, & per collegium Cardinalium damnatus fuisset, Regis Poloniae & Ducis Lituaniæ oratores interposita, ni id fieret, protestatione & appellatione ad futurum concilium postularent. Suspiciatur autem Richerius, librum illum Falckenbergii propositiones quasdam de potestate Papæ in abdicandis & interficiendis Regibus continuisse, quam conjecturam ex Gersonis Dialogo apologetico pro actis synodi Constantiensis firmare satagit. Quod si quis contra Polonorum provocationem ad futurum concilium excipiat, Martinum V, qui Johanni XXIII post fugam exautorato, in concilio Constantiensi surrogatus fuerat, constitutionem contra appellationes a Papa ad concilium edidisse, respondet Richerius, hæc ad viam facti & ad absolutam Papæ monarchiam pertinere, quam Ecclesia non agnoscat, cum juri Divino, naturali & canonico penitus repugnet. Ultimo loco Richerius refert, Martinum V aliquos judices & nuncios Apostolicos in Franciam, imperante jam Carolo VII misisse, ut jus commune & libertates Ecclesiæ Gallicæ perfringerent, quæ cum
paslim

passim assererent, sententiam Pastoris etiam injustam timendam & tenendam esse, Cancellarius Parisiensis sæpe jam nominatus assertionem illam peculiari opusculo discussit. Sed nihilominus Martinus V haud quievit, donec Carolus VII magnis Curia Romanæ pollicitationibus allectus A. C. 1424, d. 10 Febr. contra libertatem Ecclesiæ Gallicanæ edictum promulgaret, quod quo minus in rem judicatam abiret, Magister Petrus Cousinus cognitor Regius generalis obstitit, ut ex actis Parlamenti a Petro Pithæo editis Richerius annotavit. Cæterum his, quæ de Constantiensi concilio Richerius differuit, plane contraria post alios monarchiæ papalis assertores nuperrime tradidit Emanuel Schelstrateus, cujus sententiam paucis hic referre placet, tertio interim & quarto Richerii libro ad proximas Deo volente Calendas reservato.

ACTA CONSTANTIENSIS CONCILII AD EXPOSITIONEM decretorum ejus sessionum quartæ & quintæ facientia, nunc primum ex codicibus MSS. in lucem eruta, ac dissertatione illustrata per D. Emanuelem a Schelstrate S. T. D. Bibliothecæ Vaticanæ præfectum.

Antverpiæ apud Joannem Baptistam Verdussen, 1683. in 4.

Quamvis jam a longo tempore concilii Constantiensis auctoritatem, quoad decreta quartæ & quintæ sessionis, de ecclesiæ & conciliorum generalium supra Papam eminentia, Pontifices Romani eorumque defensores infringere conati fuerint, impedire tamen nullatenus potuerunt, quo minus cordatiores Papistæ ea ipsa Constantiensis Synodi decreta, contra prætensam Romani Pontificis infallibilitatem & supremam potestatem, explosis effugiis strenue urgerent. Clerus certe Gallicanus, quod in recenti omnium memoria versatur, superiore anno Parisiis congregatus articulo secundo statuit: *Sic inesse Apostolicæ sedi ac successoribus Christi Vicariis rerum spirituum plenam potestatem, ut simul valeant atque immota consistant Sanctæ œcumenicæ Synodi Constantiensis a sede Apostolica comprobata ipsoque Romanorum Pontificum ac totius Ecclesiæ usu confirmata, atque ab Ecclesiâ Gallicana perpetua religione custodita decre-*

ta de autoritate Conciliorum generalium, quæ sessione quarta & quinta continentur, nec probari a Gallicana Ecclesia, qui eorum decretorum, quasi dubiæ sint autoritatis, ac minus approbata, robur infringant, aut ad solum schismatis tempus Concilii dicta detorqueant.

Ægre id fert Emanuel Schelstratenus, ac ut hoc Cleri Gallicani statutum elidat, primum ex codicibus nonnullis hæctenus ineditis acta quædam Constantiensis concilii, quæ ad decreta quartæ & quintæ sessionis explicanda faciunt, excerpit, e quibus postea peculiari dissertatione contra Clerum Gallicanum probare nititur, haud spernendam ac rejiciendam esse eorum sententiam, qui decreta ista Constantiensia indubitatae autoritatis esse negant, aut ea justo valore ac robore destitui contendunt.

Hoc ut evincat, primo dissertationis capite in tres articulos diviso asserit, primum quartæ sessionis decretum a Patribus concilii Basileensis, quorum jussu Constantiensis synodi decreta A. C. 1442, a duobus Cardinalibus, duobus Episcopis, duobus Theologiæ Doctoribus & Archi-Diacono Zagabiensi compilata sunt, adulteratum fuisse, & has Basileensium corruptelas, non solum in antiquiores Constantiensis concilii editiones, qualis est Hagenoviensis, quæ juxta apographum Basileensis istius codicis, a Johanne Hobero Inderdorffio descriptum & a Matthia Stirnbachio notario publico cum authentico exemplari collatum A. C. 1500 prodiit, & Mediolanensis, quæ A. C. 1511 typis Gotardi de Ponte impressa opera Zachariæ Ferrerii Subasiensis Abbatis Vicentini lucem publicam aspexit: verum etiam in recentiores conciliorum collectiones, ne Romana quidem, cui Pauli V bulla autoritatem conciliavit, excepta, emanasse. Refert deinde, decreta quartæ & quintæ sessionis sine debita & sufficienti deliberatione condita fuisse; in quarta sessione, post multas Regis Romanorum & Cardinalium & nationum altercationes, tandem inter omnes Divino Flamine inspirante convenisse, ut capitula a Cardinalibus impugnata, quorum præcipuum fuit reformatio ecclesiæ in capite & membris, omitterentur; ante quintam sessionem, cujus decreta reformationis illius mentionem faciunt, & quoslibet cujuscunque dignitatis, etiam papalis, generalibus conciliis obedire detrectantes poenitentiaë subjiciunt, Cardinales & oratores Galliaë in camera paramentorum secreto protestatos fuisse, quod non animo consentiendi, sed scandali tantum vitandi causa sessioni huic interfuturi essent denique si vel maxi-

me decreta quartæ & quintæ sessionis incorrupta ad nos pervenissent, & post debitam deliberationem nemine reclamante aut protestante condita fuissent, Patres tamen in his sessionibus congregatos sufficienter ecclesiam universalem minime repræsentasse, cum eo tempore Constantiensi concilio nondum adhæserint, qui vel Georgii XII, vel Benedicti XII partibus addicti fuerant, adeoque decreta quartæ & quintæ sessionis ab una tantum Johannis XXIII obedientia, & ne ea quidem integra, profecta fuerint.

Capite secundo disquirat Autor, quid Patres Constantienses, in primis post trium obedientiarum, ut juxta stylum ejus temporis loquitur, unionem de sensu & auctoritate decretorum sessione quarta & quinta conditorum tenuerint, & ex actis suis abunde constare existimat, Patres Constantienses aut maximam saltem eorum partem, sacrum scilicet Cardinalium collegium totamque nationem Italicam, nec non Hispanicam & Gallicam, paucis tantum, quorum nulla fuerit habita ratio, exceptis, post sessionem 38 decretum quintæ sessionis ita interpretatos fuisse, ut illud non de concilio seorsim sumpto, sed de concilio, cui verus & indubitatus Pontifex adsit, intelligerent; cum contra Regem Romanorum & adhærentes ei nationes, Germanicam & Anglicam, ante omnia de reformatione Ecclesiæ agendum ratas, solenni sua protestatione obtinuerint, ut primum de electione novi Pontificis ageretur. Addit, nationi Germanicæ, cum ægre consensum suum præbuisset, & postulasset, ut statim post electionem Papæ, ante ejusdem coronationem & quamcunque administrationem, reformatio fieret, responsum fuisse, quod Papa electus ligari non possit. Ex quo responso, quod toti orbi catholico hæcenus incognitum fuisse fatetur, colligit, decretum quintæ sessionis de Pontifice in casu contumaciæ puniendo, non ad veros & indubitatos, sed tantum ad schismaticos Pontifices spectare. Subjicit quoque nonnulla de articulis reformationis summi Pontificis judicio, ut putat, reservatis, & de professione fidei Pontificibus præscripta, in qua post omnium generalium conciliorum enumerationem, solius Constantiensis concilii mentionem propterea omissam hariolatur, quod Constantiense concilium sessione 39 ad decreta fidei a se edita Romanos Pontifices adstringere noluerit, antequam ab ipso Pontifice approbata & confirmata forent.

Tertio tandem capite decreta quartæ & quintæ sessionis vel eo nomine invalida asserit, quod nec a Patribus Constantiensibus post trium obedientiarum unionem, nec a Martino quinto confirmata fuerint. Id ut probet, adducit iterum nonnulla de 18 articulis ad suscipiendam ecclesiæ reformationem a concilio propositis, item de capitulis reformationis, quæ a Labbeo quondam ex codice Capranicensi edita se nunc e duobus codicibus manuscriptis magis integra in lucem protraxisse asserit, & non ad sessionem 40, ad quam a Labbeo relata fuerant, sed ad 43 sessionem pertinere judicat. Imprimis vero narrat, oratoribus Regis Poloniæ Uladislai, & Ducis Lituaniæ Alexandri, publicam & synodicam libri a Johanne Falckenbergio editi condemnationem urgentibus, autoritate Martini V silentium impositum fuisse, eundemque Martinum in ultima illa sessione omnia Constantiensis concilii in materia fidei decreta confirmasse, & hoc ipso demonstrasse, quod sibi supremum in rebus fidei iudicium competeret, omniaque concilii decreta confirmatione sua indigerent. Ne vero admittere cogatur, etiam decreta 4 & 5 sessionis a Martino V confirmata fuisse, ea ad fidem pertinuisse negat, & Martinum V ea decreta minime approbare voluisse exinde satis manifestum putat, quod A. C. 1418 in consistorio publico constitutionem promulgaverit, qua sancit, nulli fas esse a Romano Pontifice appellare, aut ejus iudicium in rebus fidei declinare.

Hæc sunt, quæ Schelstratenus de Constantiensi concilio circa decreta 4 & 5 sessionis contra Clerum Gallicanum produxit, quæ si perspicax Lector cum iis, quæ Richerius in historia generalium conciliorum paulo ante memorata de eodem concilio retulit, conferat, utri magis credendum sit, haud difficulter judicabit.

תרגום של רברי הימים

Paraphrasis Chaldaica II libri Chronicorum hætenus inedita & multum desiderata: nunc vero e codice MS. antiquo membranaceo bibliothecæ Rev. Ministerii Erfordiens. A. C. exscripta & juris publici primum facta, cura atque opera Matthiæ Frid. Beckii Conf. & Eccles. Augustanæ Ministri.

Prostat Augustæ Vindelicorum apud Theoph. Gœbelium.

Anno 1683. in 4.

Quod

Quod autor chronici Hebræorum Juchasin non vidit, & ab aliis visum fuisse unquam negavit vir doctissimus *Christoph. Helvicius*, *cap. II. de Paraphrasibus*; id videndum jam orbi erudito exhibuit Autor Clarissimus: Paraphrasin puta Chaldaicam *παραλειπομένων* seu Chronicorum. Nam cum ante triennium, non sine magnæ industriæ laude *primi libri Chronicorum Paraphrasin* ex memorato codice MSC. satis antiquo emisisset in publicum, spemque simul fecisset, alterum quoque librum edendi propediem, datam hanc fidem suam, ipse liberavit. Equidem ante jam *Christianus Ravius* apud Hottingerum in Thesauro Philologico memoravit, in codice quodam Msc. Erpeniano in Anglia Paraphrasin Chaldaicam in libros Chronicorum repertam esse: & *Edmundus Castellus* in præfatione Lexici Heptaglotti affirmat, D. Sam. Clericum ex *αυτογράφω* in Academia Cantabrigiensi descripsisse Paraphrasin Chaldaicam in libros *παραλειπομένων*, eumque Latinitate donavisse, ut publicam aliquando lucem aspiceret; sed cum ille nondum, quod sciamus, typis exscriptus sit, operæ utique pretium fecit Clarissimus *Beckius*, quod hanc interpretationem e tenebris, queis per aliquot secula delituit, primum protraxit. De autore hujus Targum ipse in libri I. Chron. præfatione, ad lectorem erudite disquirat, existimans eum aut e posteriorum paraphrastarum numero fuisse, & vel Tannai hoc est Talmudicum doctorem seu Gemaristam, qui seculo post Christum Natum tertio, quarto & quinto floruerunt; aut certe recentioris ævi Judæum. In præfatione libri hujus II negat, interpretationem hanc Jonathani deberi: mallet illam R. Joseph, qui juxta Fabrum, *Clavis Talmudicæ Halicoth Olam* p. 20, quarti seculi Gemarista fuit, adscribere: quanquam nihil in re incerta definit. Laudanda vero Beckii hæc industria, quam partim in versione, partim in notis adhibuit, in quibus LXX. interpretum versionem Græcam sæpe correxit, Tremellii atque Junii Latinam interpretationem ut plurimum laudavit, Hebræorum commentarios non raro rejecit aut castigavit. Annotavit etiam, Paraphrasin hunc textum sacrum non *κατὰ πόδα* sequi, sed passim extravagari, plurimaque vel de suo assuere, vel ex antiquiori Cabbala accersita addere; id quod ex libri hujus II, c. III. 1. XIII. 2. XV. 16. XXIII, II. XXIIIX. 3. XXXII. 21. 31 XXXIII. 1212, inspectione adparet. Interim vel maxime notatu digna sunt loca, quæ c. VI 4. & XXXII. 7. de Divi-

vinarum Personarum Trinitate leguntur. Cæterum nihil in hoc altero libro desideratur, nisi quod alicubi vocabula quædam, scribæ forsan negligentia fuerunt omissa. De quo, ut & codicis hujus MSti antiquitate *Autor* in dedicatoria Epistola libr. I. chron. differit.

HISTOIRE DE L' HERESIE DE WICLEF, JEAN Hus, & Jerome de Prague, avec celle des Guerres de Boheme, qui en ont esté les suites.

sive

Historia Hæreseos Wiclefi, Hussi, & Hieronymi Pragensis, ut & bellorum, quæ eam sunt secuta.

Lugduni 1682. in 12. apud Joh. Certé.

SI autorem præfationis, quæ tractatui huic brevi, in duas tamen partes diviso, præmissa est sequimur, excitari se passus est Illustris quidam & eruditus scriptor, successu librorum historicorum, a Maimburgio editorum, ut Wiclefi & Hussi historiam componeret; causa tamen habuit, ob quas nomen suum dissimularet. Approbatus vero est liber *Regii Procuratoris Lugdunensis* censura, ad eundem quippe quo Maimburgiana scripta, scopum tendens, dum rebellionum & motuum causam confidenter Doctoribus istis attribuit, & licet violentam reductionem dissentientium a sedis Romanæ placitis improbet, & cum *Tertulliano* statuatur, *non esse religionis, cogere religionem*, laudat tamen artes, quales contra Hussitas tempore concilii Basileensis adhibitæ sunt, ut potiores permissione *sacri calicis*, evedtoque ad Archiepiscopatum Pragensem *Johanne Rokozano*, ut eunque deliniti, in cæteris controversiis Pontificum decreta sequerentur, refragantes autem ex plebe opprimerentur. Quos historicos secutus sit *Autor*, obscurum non est ex iis, quæ adversus illos, quos pro hæreticis habet, compilavit. Mortem tamen Joh. Hussi ita describit, ut autor *Apologie adversus Maimburgii historiam Calvinismi* (de qua in tempore dicturi sumus,) *part. 1. c. 10.* sinceritatis encomium ei non potuerit denegare. Nec fraudat militaris fortitudinis insigni laude celebrem illum Hussitarum ducentem *Ziscam*: iniquior tamen *Georgio Podiebradio*, in cujus ad regnum Bohemicum evedtione scribendi finem fecit.

Accidit

Accidit vero auctori quod aliis, qui gentium & locorum, de quibus scribunt, non satis periti sunt, ut in nominibus facile errent: nisi Typographi culpa factum est, quod e.g. p. III. pro Erfordia, *Oxfordia*, p. 113 & 114. pro Petro Dresdensi, *Bresde*, & alia ejusmodi legantur, & *Schlickius* trium Imp. primarius minister, atque Illustrissimæ familiæ conditor sub nomine *Selique* vix agnoscat.

L' HISTOIRE VERITABLE DU CALVINISME,

ou

*Memoires historiques touchant la reformation, opposées
à l'histoire du Calvinisme de Mr. Maimbourg.*

id est,

Vera Calvinismi historia, sive memorialia historica
de reformatione, opposita Historiæ Calvinismi
Maimburgii.

Amstelodami 1683 in 12.

Produximus jam duos, qui *Maimburgii* historiam Calvinismi velitatione tamen potius quam acie aggressi sunt. Tertium nunc damus, qui in velutum ordinem referri se, & quæ scripsit breviter recenseri, non invitus fortasse patietur: dum majoris operis autorem Actis hisce nostris propediem inferemus, prolixius ibi quæ hic præterimus annotaturi. Distinctus est hic tractatus in libros breviusculos, sive capita XVI, variis historiis, non servata semper temporum serie, sed ut occasio materiæ tulit, referta, & digressionibus non paucis interstincta. Sic fidem *Maimburgii* infirmare; quos ille heroes miris laudibus extollit, sævitæ & impietatis accusare; reformationum vero Theologos, proceres, & plebem pietatis, doctrinæ, virtutum & Martyrii encomiis ornare autor nititur. Nomen quidem suum in titulo libri reticuit, effecit tamen narrando non pauca, de vita fortunaque sua, memorando etiam patros suos Rocolios, ut id neminem latere possit. Ex dogmatibus nihil aut parum attingit. Totus est historicus aut paræneticus, adeoque religionis, quam relicta Romana & abdicato, quo potiebatur, Canonicatû, secutus est, Zelator fervi-

dus. Utitur ut plurimum ad probanda quæ tradit, historia Ecclesiastica, superiori seculo a Reformatis in Gallia publicata, sæpe etiam *Thuano & Mezerayo*, quos ob sinceritatem & moderationem merito laudat. Lib. I. & II. Genevensi Reformationem, ejusque auctores recenset, interque eos *Franciscum Bonnivardum*, ex cujus epistola salubre monitum exscripsit, cives cohortantis, ut qui profugos urbe sacerdotes ob ambitionem & luxuriam odissent, eadem vitia in seipsis corrigerent, nec minus de morum, quam de doctrinæ emendatione solliciti essent, aut si postremum hoc nollent, & severiorem disciplinam averfarentur, ab omni novatione abstinerent. Lib. III & IV Calvinigenus, studia & ministerium ab inculpationibus defendit. Lib. V idem præstat Maroto & Beza. Lib. VI & VII illustrium in Gallia virorum foeminarumque pro reformata Religione aut contra eam studia & gesta, itemque martyria exponit; multa sane cum libertate, etiam cum de regibus sermo est. Lib. VIII & parte IX famosam illam *Cabra-riensium & Merindoliensium* cladem, a Maimburgio extenuatam, patheticè ob oculos ponit, dein fautores quosdam reformationis ex sacro ordine describit. Lib. X & sequentibus pergit proceres utriusque partis, inde Guisios & Momorantios, hinc Condæos, Colinos, ipsosque Reges & Reginas laudibus mactare, aut vituperiis incessere; bella, prælia, carceres, supplicia, tractatus etiam & conventiones, atque edicta referre. Lib. XV de colloquio Possiaceno potissimum agit. Lib. XVI idemque ultimus in historia & elogio Guilielmi Auriaci occupatur. Dissimulare non possumus, tot mendis typographicis editionem libri, qua usi sumus, scatere, ut secundam curam omnino requirere videatur, si lectoribus tædium, & iis, qui minus periti sunt, errandi occasio demi debeat.

NIEU LIGT DER APOTEKERS &c. BENEFFENS
eenige Outleed-Genees-en Heelkundige Warnemigen &c.

Door Antonius de Heide. M. D.

id est,

Novum Lumen Pharmacopœorum, una cum quibusdam
 observationibus Anatomicis, Medicis & Chirurgicis,

Autore Antonio de Heide, M. D.

Amstelodami apud Hæredes Jansonianos. 1682. in 8.

Qui

Qui Chirurgorum trivialium caliginem ac tenebras olim per Facem lucidissimam, seu tractatum, cujus inscriptio, *Nieu-light end Fackel der Heelkonst* discusserat Scriptor, idem vulgi quoque erroribus Pharmaceuticis mederi hoc opusculo allaboravit: evincendo, multorum medicamentorum usualium virtutes, hactenus suppositas, multum adhuc incertitudinis habere, pravisque operationibus ac preparationibus a Pharmacopœis subjici. Prius ut præstet, equidem nonnullorum simplicium, v. g. vitri antimonii, purgantium vegetabilium, opiique vires sufficienter innotescere, concedit: plurimorum, tamen effectus incertos ostendit, quod per experientiam veram, quæ alias rerum potentiæ explorantur, illi nondum comprobati sint. Scilicet dum adæquatæ experientiæ quatuor essentialia concipit requisita, 1 ut de morbi, cujus remedium aliquod simplex dicitur, natura constet, 2 ut illud frequentius ac ut plurimum eundem in illo præstiterit effectum, 3 ut sine aliorum admistione fuerit propinatum, ac 4 ut ejus effectus manifestus & sensibilis satis existat; tentamina autem hæc cuncta sustinuerint aut sustineant paucissima usualium; multa, quorum virtus medicamentosa incerta, quotidie præscribi, ac Pharmacopolia plurimis inutilibus medicamentis obrui, satis nervose colligit. Atque hæc sua argumenta variis circa specialiora observationibus dilucidat, v. g. dum de usu Chinæ Chinæ in febribus tertianis egregio, de insulso cichorii contra calorem epatis abusu, de natura febrium, & quod harum formalitas non in calore consistat, de virtutibus opii multivariis, ejusque ac purgantium operandi ratione, de medicamentorum potentiis, ex colore aliisque eorum signaturis illatis differit. Alterum, id est circa simplicium præparationes commissas ineptias, dum aggreditur, primo insignes illorum compositiones atque farragines culpat, utpote quæ nec palato serviant, nec asservationem medicaminum juvent eorumque corruptionem sufflamment, nec robur illorum augeant, neque separationem partium activarum ab otiosis juvent; contra loco remedii damnum corpori adferant, v. g. in Mercurio sublimato, actionem medicamentorum incertam reddant, pharmacopœorum denique labores cumulent, ægrorumque crumenas emungant. Deinde in mixturis illis officinalibus congruitatem ac incongruitatem miscibilium minime attendi, sæpe iis talia addi, quæ compositio-

tionis activitatem vix augeant, v.g. aquis destillatis corallia & margaritas, ac denique minus necessariis, ineptis ac damnosis operationibus exponi demonstrat; usitiora Officinarum composita, v.g. aquas, acetata, sirupos, electuaria &c. examinando, declarat, occasione vero antidotorum, veneni & alexipharmacorum naturam, ac errores circa theriacam ac mithridatum perpetratos exponit.

Observationes annexæ varii objecti sunt, scilicet de materia calli ossa fracta conglutinantis, quam sanguinem extravasatum esse tradit: de transitu sanguinis ex arteriis ad venas, quem per vasorum anatomes fieri per aliquot experimenta suspicatur: de sanguine diversorum animalium, lacte, & saliva, per Microscopium, & destillationem æque ac affusionem nonnullorum liquorum, lustratis, ubi inter alia curiosa globosam cruoris particularum figuram his non propriam & naturalem esse, sed a fluido forsan seroso & heterogeneo imprimi auguratur, differentiam vero inter serum & salivam notabilem ostendit. Porro ex vulnerum cerebri & meningum chirurgia, & circa hanc adornatis experimentis, porismata nonnulla, physiologica non minus, ac practica, depromit. Puris, Seris, hydropicorum & Urinæ varie a se instituta examina recenset, simulque Uromantiæ falsitatem atque fallacitatem declarat: Anginæ causam non tam in laryngis musculorum inflammatione, quam Cartilaginum Arytænoïdarum & Epiglottidis glandularum tumoribus concipit, huicque malo remedium euporiston vitriolum album commendat. Variorum liquorum per venas canum viventium injectorum, ac flatuum inspiratorum phænomena, item Nucis vomicæ, canis ac feli exhibitæ symptomata, nec non in illorum cadaveribus observata, refert. Colophonem denique opusculo per descriptionem uteri reliquorumque organorum genitalium Ranae fœmellæ imponit, *Tabula XIII* conferendam. In cujus *Fig. 1.* NKL ovarii dimidium, IHP Tubam dextram, in situ naturali & convolutam, ABCE dextram evolutam magisque extensam, & FENP uterum facie externa bipartitum sistit. Literæ AD *Fig. 3.* Tubarum istarum extremum unum, circa pulmones & in ventre libere fluctuans, ac pro excipiendis oculis patulum exhibetur, ex latiore orificio AD in meatum angustiores circa C abiens, mox denuo latescens: E vero alterum, quo in uterum illæ hiant. Utero superinsternitur intestinum rectum NO, reliquis intestinis, præprimis hyemali tempore

TAB. III.

latius,

TAB: XIII. ad A: 1683. pag. 510.

fig. 1.

fig. 3.

fig. 2.

fig. 4.

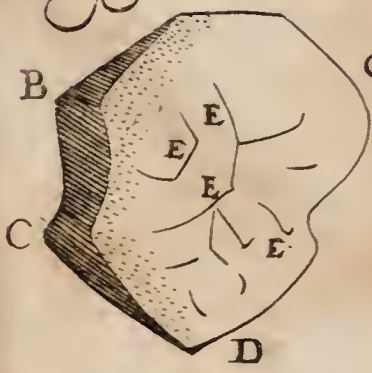

fig. 5.

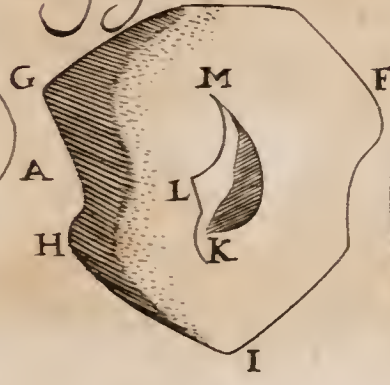

fig. 6.

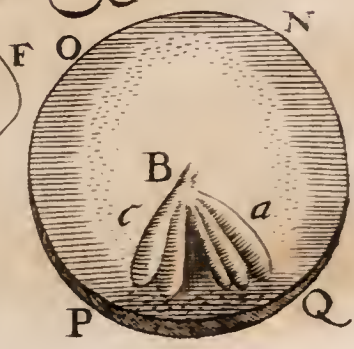

fig. 7.

latius, quod cum vesicæ urinariæ GO, pariter in duas quasi eminentias distinctæ meatu excretorio & uteri cervicæ in ductum communem RS abit. *Figura* vero 2. præter interioris tubarum superficiæ areolas hexagonas, a vasis sanguineis circumscriptas, nihil declarat.

OBSE^RVATIO DN. LEUWENHOECK
DE PILIS,

Excerpta e Transactionibus Philosophicis Anglicanis

Mensis Januarii, 168 $\frac{1}{2}$. p. 93.

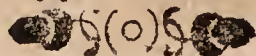
Qui exilium corporum partes, quarum subtilis texturâ oculorum aciem alias fugit, adhibito microscopio examinare solent, eorum aliqui pilos cavos esse, ac perinde ut ossa medullam continere arbitrantur. V. *Povver* Microscop. observ. 50. *Hook* micrograph. observ. 32. *Transact. Phil. Londin.* no. 102. Sed Dn. Leuvenhook, postquam accurato studio ac repetitis crebris observationibus in rei veritatem inquisivisset, datis ad Regiam Societatem Londinensem literis (d. 4. Nov. anni 1681 Delphio) sententiam illam disjecit, ac errorum fundamenta detexit. Ejus sunt quatuor istæ, quas exhibemus, TAB. III. figura, nempe 4, 5, 6, & 7, quibus intelligendis necesse est, ut paucis, quid ipse de pilis sentiat, referamus. Pilos igitur censet ita nasci, ut quod ante intra cutem delituerat materiæ glutinosæ, id postea extra illam quasi vi protrudatur, & cum initio molle sit ac lentum, beneficio aeris paulatim siccetur. Ubi porro observat, contingere nonnunquam ut partibus exterioribus pilorum ex cute prodeuntium subito siccatis, reliquæ internæ corrugentur, & inde varias fissuras ac rimas relinquunt, unde & cavitates quasi fiant, & lineæ nonnullæ obscuriores appareant, quas aliqui pro medulla falso acceperint. His præmissis, *Figura* quarta ABC exhibet setæ suillæ portionem oblique sectam, cujus fissuræ e partium arescentium contractione ortæ sunt EEEE. *Figura* quinta FGHI ejusdem pili portionem aliam repræsentat, in qua rima unica KLM conspicitur, quæ speciem cavitatis habet. *Hujusmodi pili observatio*, inquit Autor, *fortasse nonnullos decepit, ut crederent, veram cavitatem cujuscunque generis criminibus tribuendam esse.* In *figura* sexta NOPQ pili pars conspicitur, quæ rimis omnino caret. *Id*, dicente Autore, *accidit, quia lente ac paulatim pilus iste, quum nasceretur, aruit.* Erat autem coloris cineracei, interspersis labeculis nigris

gris a b c & aliis albicantibus. Septima denique figura sistit nigrum pilum porcinum, qui quod partes interiores seu filamenta maxime conspicua, & quodam ordine distincta haberet, inter alios excudi meruit. Omnes quatuor figuræ ad refellendum errorem communem serviunt, quo pilis generatim rotunditas tribuitur, quum tamen inter quatuor vix unus sit, qui ipsam obtineat.

GABRIELIS NAUDÆI BIBLIOGRAPHIA MILITARIS,
in Germania primum edita, cura Georgii Schubarti.

Jenæ 1683. in 12.

Qui de veterum disciplina militari ac arte commentarios reliquerunt, magis ingenii ac eruditionis gloriæ, quam posterorum utilitatibus consuluisse videntur; quod priscorum ritus, si ad eos conferantur, qui nunc obtinent, plane diversos, parum emolumenti afferunt his, a quibus exactissime cognoscuntur. Solidæ igitur veræque commoditatis rationem habens GABRIEL NAUDÆUS potius existimavit, præcepta bellorum, omnibus locis & temporibus ac personis quæ conveniunt, complecti, & de recta eorum administratione commentari. Hinc profectum *Syntagma* ejus *de studio militari*, Romæ anno 1637 Ludovico Comiti a Balneo dicatum editumque, opus eruditione, labore, ac multiplici digressionis cura exaſciatum. In cujus medio Lib. II. pag. 504 & seqq. ubi modos scientiam militarem comparandi exponit, (quorum alter sit experientia, alter lectio historicorum) auctores de re militari omnes recenset, tum antiquos, sive deperditos, sive superstites; (sive typis excusos, sive quorum manuscripta in bibliothecis latent opera) tum recentiores: quorum quidam de militia in se tantummodo spectata scripserunt, quidam veterem ac novam militiam inter se contulerunt, quidam de hodierna ejusque partibus singulis commentati sunt. Integrum autem Naudæi *Syntagma* cum non ubivis extet, & rara ejus supersint exempla, isti eximendam hanc particulam censuit Clarissimus Vir *Georgius Schubartus*: cumque ipse auctor p. 36. edit. novæ, librorum militarium recensioem hanc *Bibliographiæ polemicæ* nomine insigniendam putaverit, sub hoc titulo, argumentis capiti cuivis præfixis, corpori præstantissimo avulsam hanc nobilissimam particulam edendam solitariam duxit; in hoc doctissimum Buchnerum imitatus, qui *Bibliographiam civilem* sive politicam Naudæi simili instituto olim emiserat typis nostris in publicum.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris, Anno M DC LXXXIII.

*JACOBI GRONOVII EXERCITATIONES
Academicæ, de pernicio & casu Judæ
τῆ προδοτῆ.*

Lugduni Batavorum, apud Danielelem a Gaesbeeck,
1683, in 4.

Peruditissimi mortalium Judæ infelicissimum interitum a Matthæo cap. XXVII, versu 5, & Petro apud Lucam in Actis cap. I, versu 18, verbis nequaquam obscuris expositum, variis opinionibus in diversas partes flectere, & historiæ tam claræ tenebras offundere, traditionemque tam adultam de suspendio & ἀνευρία impugnatum ire studuerunt, qui interpretandis sacris literis operam suam addixere. Ut igitur cognoscatur, quid ab ipso usque Apostolorum tempore observatum de ultimo proditoris casu sit ab aliis, simul autem intelligatur, quid statuendum de eo sit; muneris sui partes se impleturum existimavit, nec exquisitam suam eruditionem impari huic argumento penitissime exigendo & sententiis aliorum examinandis esse ostendit doctissimus vir *Jacobus Gronovius*, editis exercitationibus academicarum prælectionum in usum conscriptis, quibus tenebricosum, ut ait, Judæ laqueum omnibus palam ostentare studuit, opiniones interpretationesque aliorum omnes candide in medium attulit, & acriter examinavit, monstravitque qua in parte illi videantur ab vera orbita deflexisse, ac denique subjecit, quid sibi videatur de sano rectoque sensu verborum Græcorum a Matthæo & Luca hic adhibitorum: quæ e Gentilium libris & debere elucidari & rectius posse, quam ex omnibus Christianorum evanidis conjecturis, egregio hoc documento probavit; ostendens, & tempus & ipsam perniciem Judæ, quæ sub variis do-

ctorum hominum conjecturis hactenus fluctuaverunt, clare ab ipsis Evangelistis esse indicata.

Primum qui involverit Judæ laqueo sibi vitam finientis historiam, & ambagiosis fictisque narrationibus incrustarit, PAPIAM nominat, scriptorem teste Eusebio futilissimum, cujus fabulationes de inflato Judæ corpore & plusquam hydropico ejus tumore, (quo factum, ut cum via, per quam facile agi plaustrium poterat, ipsum non caperet, obtritus a curru scelestus fuerit ejusque viscera excussa) ab Oecumenio & Theophylacto interpolatas, ab his, qui Græcorum commentarios in Catenam Patrum contexuere, isti innexas fuisse ait: a quibus acceptam fabulam latius disseminarint Baronius, Pererius & alii, falsas & prorsus commentitias neque inter se cohærentes narrationes de supplicio Judæ commenti: interiora etiam ejus scrutati, non eo animo venditum ab eo proditumque Servatorem fingentes ut occideretur, sed quod speraret manibus & vinculis hostium sæpius elusorum eum elapsurum esse, seque divina sua vi erepturum. Quod commentum Theophylacto & Theophani Cerameo placuisse affirmat: quorum alter addiderit, Judam Christo supervixisse, & in prædio post longos demum cruciatus periisse. Quarum fabularum futilitatem Auctor veris rationibus, & suspicionum somnia idoneis argumentis discutit: rectiora secutum pronuncians veterem Interpretem Evangelistarum, qui *laqueo suspensum Judam effusis visceribus medium crepuisse* scripserit. Quod licet omnis retro antiquitas persuasum habuit, sibi discedendum tamen ab eo existimavit avorum nostrorum ætas, committi hac ratione Evangelistas verita, si alter suspendio, alter præcipitio Judam periisse narrasset, ac propterea laqueo gulam fregisse proditorem sibi amplius persuaderi non est passa. De eo quidem jam Erasmus subdubitasse Auctor pag. 27 indicat, quod nempe vultus in terram dejectus (nam sic interpretatur *πεννὴν ἰσώμυρον*) non conveniat gestui ejus, qui laqueo fauces constrinxit sibi. Sed adversus hunc, eosque qui eum secuti, suspensum vel se ipsum præcipitem egisse, vel ab aliis dejectum esse, ex istis Lucæ verbis colligunt, & mirificos casus supponunt, istud loquendi genus Auctor explicat: eaque occasione dum privatae stranguilationis exemplum e Petronio recitat, locum ejus emendat in capite 54, pro vulgato: *semicinctio stanti ad parietem spondam junxeram*, legendum censens: *semicinctio institam ac parieti spondam junxeram*.

Veteribus scriptoribus confutandis, qui a Papia inducti (quem Eusebius, Casaubonus, & Halloixius notavere) pro vera Judæ morte fabulas dederant, nec in sacris litteris nec in antiquitate quidquam præsidii inveniunt, capite secundo & tertio defunctus, quinto & sexto ISAACI CASAUBONI sententiam examinat, qui ut Matthæum proditoris in frangenda laqueo gula consilium exponentem Lucæ facti scelerati exitum funestum horrendumque narranti conciliaret: Judam strangulatione vitam sibi erepturum, laqueum collo aptantem, seque impellentem, ut eo facilius fauces elideret, fracto laqueo in faciem cecidisse, & saxo truncove acuto illisum ventre rupto intestina effudisse, vel divina sic adgubernante ultione corporis fissionem, quod vis quædam peculiaris & extraordinaria intus operaretur, passum esse tradidit: quod probarunt Belgæ Bibliorum interpretes, Calixtus, Gerhardus, Dietericus & alii. DAN. HEINSII opinionem, Jac. Lydio præ cæteris probatam, ex ingenti mœrore animi contracto morbo & spiritus angustia, ἀγχόνη seu angina, Judæis familiari morbo, qui fauces, sive summas gulæ gutturisque partes, cum anxietate maxima præcludit, strangulatum quasi Judam interiisse arbitrati, capite septimo & octavo excutit. HUGONEM GROTIUM Heinsianam sententiam interpolantem, & gravissimum conscientia exulceratæ tormentum inopinato casu exitium Judæ attulisse asserentem, capite nono notat. CLAUDIUM SALMASIUM comminiscentem Matthæi dissensum a Luca, quorum is suspendio, hic præcipitio Judam periisse tradiderit, capite decimo refellit. JO. PRICÆI conjecturam, Vossio admodum probatam, qua ductus nullum mortis genus a Matthæo indicari credidit, sed animi saltem dolorem exprimi, quem præcipitium voluntarium fuerit secutum, incertum quo tempore, capitibus XI, XII, XIII & XIV elevat. JO. LIGHTFOOTI denique commentum, quo persuadere is conatus est credulis, raptum a diabolo in sublime proditorem strangulatum ac præcipitem datum fuisse, ita ut terræ allisus iste rumperetur medius, effunderentur ilia, & tam horrendo exitu egrederetur qui in ipso habitaverat dæmon, capite XV exagitat.

Momenta igitur omnium sententiarum de supremis Judæ postquam examinasset, & severe castigasset, eos etiam qui amplexi istas fuerunt non minori ingenio quam verborum acerbitate perstrinxisset,

xisset, (Nicolao Heinsio aliud quasi agens admodum iniquus, ejusque fidem in enotandis variantibus lectionibus adhibitam p. 173. elevans) ipse quid de interitu Judæ sentiat, tandem exponit. Et cum ante de vocibus ἀπάγχεσθαι & περὶνῆ γενέσθαι, e quibus solis recte intellectis verum genus mortis Judæ intelligendum, accurate differuisset, & e plurimis Græcorum scriptorum locis probasset, quæ vera eorum esset significatio, nec unquam ἀπάγχεσθαι adhiberi, nisi cum violentia extrinsecus in collo adhibita quæ circuitu laquei istud angustet, exprimenda est, ac vix scriptorem Græcum alicujus auctoritatis esse, qui non eo verbo ita utatur, exemplis Herodoti, Thucydidis, Æliani, Arriani, Artemidori, Aristophanis, Theocriti, Epigrammatariorum, Xenophontis, Polybii, Appiani, Luciani, Hesychii, Eustathii, & Hippocratis probasset, aliaque alibi non obvia, nec ulli interpretum antea observata, e Græca litteratura attulisset: tandem colligit, nequaquam angina, mœrore, aliove morbo, sed recte sua manu collo injecta infelicem spiritum exclusisse strangulatumque periisse perditissimum mortalium: post mortem vero non sepultum fuisse, (neque enim isto tempore cadaver abjicere aut insepultum relinquere sibi religioni duxisse Judæos, quod non licebat dum casta religione Mosaicas leges observabant) sed in notam omnibus & destinatam cadaveribus & belluinis purgamentis voraginem ac Geennam περὶνῆ abjectum fuisse: qui locus tesqui instar cum esset horridus, eminentibus hic illic rupibus, istis impactum infelix cadaver ruptum fuisse & viscera effudisse, prorsus loco tali aspero ad id destinato, ut sic squalor cadaverum dum projiciebantur collicorum citius exsiccaretur & interiret, quam si integra alibi in plana abjecta lente putrescerent. Nulla vi hæc extorqueri, sed sponte sequi censet ex verbis, quibus illam historiam nobis prodidit Sanctus Spiritus, simplicissimis & liquidissimis maximeque propriis, quibus vim inferre & conjecturarum suspicionumque somniis in diversas partes ea rapere nefas existimat: vanum etiam componendorum Evangelistarum studium censet, in re de qua nunquam in partes abierunt; cum Matthæus de morte, Lucas de tempore post mortem, & eventu cadaveris laqueo alligati, postea demti abjectique & inde diffissi, narrationem instituerint.

MENSIS DECEMBRIS A. M DCLXXXIII. 517

J. COMMELINI CATALOGUS PLANTARUM
indigenarum Hollandiæ, cui præmissa Lamb.
Bidloo dissertatio de Re Herbaria.

Amstelodami, apud Heinricum & viduam Theod. Boom.
1683, in 12.

EX Anglia mense hujus anni Majo Botanicum eximium repræsentavimus *Job. Rajum*, cum novam plantarum methodum in publicum evulgasset. Nunc ex Hollandia exhibemus virum & ipsum rei herbariæ ad stuporem usque deditum *J. Commelinum*, Senatorem Amstelodamensium amplissimum, cujus Catalogus plantarum in Hollandia nunc nascentium, hoc ipso anno a Lamberto Bidloo, Pharmacopœo Amstelodamensi, fuit editus. Libellus, si molem contempleris, valde est exiguus; sed si laborem in tot agris, nemoribus, dumetis, collibus littoribusque perreptandis, plantisque exinde colligendis adhibitum, satis grandis atque operosus; nec plantarum tantum catalogum, sed arbores etiam, fata, & quidquid ex terræ Hollandicæ exsurgit gremio, complexus. Plantas vero *indigenas* dum nuncupat Auctor, non eas tantum, quæ supra hominum memoriâ in Hollandia suapte sponte crescunt, sed & quæ ex aliis in eam delatæ oris cœlo & solo Hollandiæ assuefactæ, & civitate quasi ejus sunt donatæ, exhibet; & quidem ordine alphabetico dispositas, nec Latine tantum a *Casparo* & *Johanne Bauhinis* fratribus, aliisque clarissimis Botanicis, quorum series cum contractorum nominum explicatione dissertationi Editoris subjicitur, sed & Belgice a Belgis duobus *Remberto Dodoneo* & *Matthia Lobelio* denominatas. Expressa etiam sunt nativitatis loca nominibus propriis, quibus gaudent, urbes puta Hollandiæ, pagi, villæ, fluvii & canales, ut adeo ab iis quoque, qui linguam Latinam in Batavia haud callent, & herbarum tamen diligentissimi sunt collectores, investigari ostendique aliunde advenientibus possint.

Usum libelli hujus ulteriorem fuse jam dictus Bidloo in dissertatione præliminari exposuit; atque ea pariter, quæ a Medico quodam in scripto invectivo cum contra Botanicen omnem, tum contra indigenarum plantarum præstantiam a se assertam protulerat, partim experientia certa, partim aliorum populorum atque auctorum testimoniis con-

futavit. Atque uti Botanices patronum se semel est professus, ita non ab iis tantum, qui rejectis Botanicae sacris, Chymiae apotheosin quandam affingunt, se facit segregem, sed & illos, qui totum Medicinae negotium ad normam Matheseos se instituere atque absolvere gloriantur, satyrico sale perfricat: ostenditque praeterea, Neotericos nihil aliud quam veterum cramben, dogmata videlicet de *atomis, motu, materia prima, fermentatione, dissolutione & concretionem*, recoxisse. Patrociniatur postea Empiricis, sed ratione utentibus, Hippocraticaeque similibus, qui divinos aphorismos suos ex tabulis aegrotantium eucharisticis concinnasse traditur. Quanquam autem non approbat Bidloo, qui ex Chymia, Botanica insuper habita, deam quasi faciunt, eam tamen Phytologicis disquisitionibus non minus, quam Metallurgiae & mineralium anatomiae censet necessariam, quippe cujus sine adminiculo plantarum destillatio, decoctio, extractioque non possit fieri. Quae & alia postquam fuse ac docte pro Botanica herbisque indigenis edisseruit Bidloo, de recte instituendo studio Phytologico nonnulla adjicit. Existimat autem, Botanicorum priscorum & coetaneorum figuras diligenter examinandas, an eadem sint, quibus nos utimur? nec tantum radicum, foliorum, caulium, florum, seminumque figuras indagandas, sed & palati nariumque examini offerendas. Hoc excipere debere Chymicam analysin, unde luculenter patere possit, num eodem ex processu succedant eadem; dein discernenda legitima a spuris, & tum conspicuum fore, num recte Botanicorum mentem, titulos, vocumque significationes perceperimus; quin & appariturum, Auctores quosdam minus dextram tribuum distributionem confecisse. Praemissae huic disquisitioni usum medicum tanquam coronam atque coronidem imponendum: hunc enim, si contrarium testetur successum, documento fore, aut errasse antecessores nostros, aut nos non satis homogoneam investigasse plantam. Quod ignota attinet, haec primum, quantum ex figura externa, odore & sapore conjicere liceat, ad classem alicujus generis referenda, ignisque examini destinanda, unde cui speciei propius unaquaeque herba accedat, manifestum sit futurum. Desinit tandem in laude studii botanici, cumque circiter bis mille annos parum vel nihil luminis allatum ei fuerit, (quod & Botanicis objecit Helmontius) id vel maxime nunc temporis excolendum exornandumque esse contendit, laudatque tum Consules Senatun-
loda

Iodamentium, qui usui medico, exoticorumque culturae hortum spatiosissimum destinarunt, tum *Commelinum* imprimis spectatissimum, qui non notas tantum collegit herbas, sed & ab aliis nullibi & nunquam repertas Hollandiae plantas nota ND. distinctas, detexit, longeque plures hoc opusculo jam sub prelo sudante congeffit, aliquando & ipsas luci exponendas.

OBSERVATIO RARA

circa aquam Rhodani, Jac. Sponii Med. D. Lugd.

Qllaeritur inter medicos, inquit Plinius, *cujus generis aquae sint utilissima. Stagnantes pigrasque merito damnant, utiliores quae profluunt existimantes: cursu enim percussuque ipso extenuari atque proficere.* Hinc magnorum & rapidorum fluminum aqua salubris esse debet, si praesertim multum limi non vehat secum. *Parthorum Reges*, inquit idem Plinius, *ex Choaspe & Eulæo tantum bibunt.* Indorum Reguli ex solo Gange. Tot populi varii, tot varias potant aquas, fontanas, puteales, nivales, pluviales, fluviatiles, necessitate & commoditate potius coacti, quam sanitate. In ultimo meo per Galliam itinere, Arelate pertransiens, quae est urbs antiqua ad Rhodanum sita in palustri solo, observavi fontes nullos esse, saltem quorum aqua potabilis & laudabilis foret, nec pariter puteos; attamen ipsos aquam limpidissimam & optimam bibere. Quenam illa foret aqua inquisivi. Eandem retulere mihi, quae moenia nostra proluit; at quo pacto reservaretur, addidere. Ex medio Rhodani fluente accipitur, & domum affertur, ubi in cellis vinariis reconditur intra maximas figulinas urnas, in quibus subsidentia omnis per aliquot septimanas aut menses deponi permittitur, antequam potetur. Hinc pura & optima aqua habetur, quae non solum per plures menses, sed per annos plures, imo per saeculum integrum incorrupta conservatur. Repertae sunt enim aliquot urnae aqua illa plenae, in domus alicujus ruderibus, quae a centum fere annis jacebat. Quod si aqua haec Rhodani hoc quo diximus modo depurata, in navibus supramare transferatur, incorrupta permanet, modo sit illa in figulinis urnis reservata: alioquin si in doliis ligneis, corrumpitur, & dein exacto aliquo tempore iterum depuratur, & potabilis ut antea evadit.

Ergo

Ergo illa corruptio a ligno putredini potius apto, quam vasa figulina, quod in nautarum gratiam notandum. Etenim non est forte illa proprietas optimam & incurruptam aquam præbendi Rhodano soli tribuenda: siquidem & in Occitania qui circa fluviolum *Vidourle* habitant, idem de ipsius aqua decantant, nec dubito magnorum præsertim fluminum aquas id præstare, veluti Rhenum & Danubium, si eodem modo recondantur. Quod Physicis & curiosis proponendum censui, non tantum ut theoreticam quæstionem, sed etiam ut in usum revocetur in iis locis, ubi laudabiles alias aquæ non habentur. Ita apud Lugdunenses nostros, qui puteales aquas non omnino limpidas ac puras bibunt, Arelatensium jam non invidebo lympham, ubi magnas mihi fingi urnas curavero. Adfunt enim nobis *Rhodanus amne prærapido fluens, Ararque dubitans quo suos cursus agat.* Ille purus & limpidus, iste impurus & limosus, unde potui minus commodus. Sequana tamen Lutetiam interfecans, limo turgidior est, potatur tamen & sana putatur post integram defæcationem. Purgans est præcipue advenis ob exiguum salem ex limo & recrementiis variis ab illa convectatis. Plin: *Aquam quam optimam, aeri simillimam esse oportet, hoc est, tenuem & quam minimum secundis qualitatibus dotatam, insipidam, inodoram ac pellucidam.*

HISTOIRE DU CALVINISME ET CELLE du Papisme mises en parallele; ou Apologie pour les Reformateurs, pour la reformation, & pour les reformez, divisee en quatre parties, contre un libelle intitulé

l' Histoire du Calvinisme per Mr.

Maimbourg.

sive

Historia Calvinismi & Papismi Parallela

vel

Apologia Reformantium, Reformationis, & Reformatorum, in quatuor partes divisa. Adversus libellum cui

Titulus est: Historia Calvinismi Dn. Maimburgii.

Roterodami 1683. in 4. & 12. apud Arn.

Leers.

Prodit

PRodit jam post illos, qui Maimburgianam Calvinismi historiam aggressi, & a nobis in superiorum mensium actis relati sunt, is cujus ipem illa fecerunt; justæ, ut dici solet, armaturæ bellator, argumentorum phalange & ad defendendum, & ad impugnandum instructus. Prius operis parte prima, alterum secunda præstandum sumsit. Nos de prima nunc agemus, dilata in mensem sequentem altera. In præfatione *Gallum* se profitetur Autor, sed extra patriam viventem: neque tamen satis tutum putavit, ut nomen ederet, Regis longas manus, & iras veritus. Has ab adversæ partis scriptoribus incendi queritur, dum non solum Reformatis veteribus rebelliones & bella civilia immerito imputent; sed & Apologistas recentes magnæ adversus Regem insolentiæ per calumniam accusent, & ignobili cautela efficiant, ut summo rigore adversus autores & editores defensionum procedatur. Se tamen libere ait & sincere facturum, ut veritas contra objectiones falsissimas asseratur, nec Sponii cautela usurum, qui in historia Genevensi ad patronos quosdam in aula Regia respexerit, omissis, quibus offendi illi viderentur posse. Antequam vero in aciem descendat, characterem ingenii Maimburgiani præmittit; venalemque & aulæ mancipatum stylum, tum ex hoc, quem refutandum destinat, libro, & *Concionibus* ejus *anti-Jansenisticis*; tum ex aliis scriptis prolixè arguit: eoque non mirandum esse dicit, quod in Reformatos, quorum interitum ab aula decretum esse sciat, tam acriter invehatur, qui eodem adulandi studio regiam causam in quæstione *de regalibus*, utut justiore, tamen contra ordinis sui sacramentum adversus Pontificem defenderit, & censuram ejus, atque ejectionem ex Societate insolenter spreverit; ut jam *Abbatis* aut *Domini* titulo tumidus, per vicos Parisienses biga feratur, quos antea pedibus triverit.

Post hæc & alia etiam acriora, *Parte I. Libr. I. Cap. 1*, (compellatione semper per modum epistolæ ad amicum quendam directæ) *Zwinglium* a Maimburgii convitiis liberatum it. *Militem* fuisse negat; *Ignatio Lojola, Dominico, & Francisco* longe sanctiorem statuit: neque Pelagianum sapere, quod de Ethnicis quibusdam ob virtutes in cælum receptis scripserit, cum ex iisdem virtutibus conjectasset, extraordinaria Dei gratia, nec nisi per Christum, ad salutem eos pervenisse. Ad summum itaque in facto errasse, aut exemplo *Clementis Ale-*

xandrini & Epiphani, eadem & duriora tradentium; nulla *Pelagianæ* hæreseos contagione, quæ omnia viribus humanis tribuat, quamque Scholastici & Jesuitæ renovarint. His Guil. Postelli immanes errores objicit, quem pro socio inter fundatores agnoverint. *Cap. 2.* Literatos, qui superata *Sorbonicæ Theologiæ* barbarie, Sacrarum literarum studia sub Francisco I Rege reduxerint, interque eos *Guilielmum Briffonetum Episcopum Meldensem*, & *Jacobum Fabrum Stapulensem* defendit, hujusque memorabilem & sanctum obitum ex *Huberto Leodio* refert. *Cap. 3.* *Petri Vermilii*, vulgo *Martyris* dicti, causam agit, nec in doctrina de Cœna vacillasse, aut *Luthero* consensisse concedit. Negat etiam uxorem ejus monialem fuisse; nec referre, si fuerit. Ex *Hieronymo* enim, fervido licet & hyperbolico cœlibatus præcone, constare, licuisse velatis virginibus, si voluissent, nubere. Matrimonia Sacerdotum defendit, & impuritatem cœlibatus insectatur. *Cap. 4.* dissensum, qui objicitur, inter *Zuinglium & Calvinum*, in fundamento Religionis fuisse negat. Expendit divinam providentiam, qua fiat, ut dissensiones etiam inter orthodoxos inveniantur: ex quorum tamen censu *Socinianos*, novos *Arrianos*, *Anabaptistas*, & omnes fanaticorum sectas excludit. Eidem providentiæ divinæ tribuit, quod pauci electi, in purioribus etiam cœtibus, multitudine reproborum circumdentur, & sub illa aliquando, præsertim in persecutionibus, (per quas non semper, nec soli electi abripiantur,) lateant. Quod vero ex Protestantium Ecclesiis multæ sectæ heterodoxæ prodierunt, id veritatis indicium esse; neque aliter actum in Ecclesia primitiva. Hujus enim fata cum Protestantium Ecclesiarum statu optime comparari posse: sive simplicitatem & humilitatem docentium; sive schismata inter fideles, (qualia *Corinthi* fuisse ex *Pauli & Clementis* epistolis constat;) sive hæresium multitudinem; sive diaboli machinationes & hostium sævitiam spectemus. Concordiam itaque & quietem externam non esse argumentum veræ Ecclesiæ, neque (*Cap. 5.*) unionem tantopere a Romanensibus jactatam alio vinculo niti, nisi sola primatus Pontificii agnitione. Sic receptos olim *Abyssinos & Maronitas*, non correctis erroribus, quos ab *Eutychanis & Monothelitis* haustos notorie retinuerint. Objicit deinde acerrimas inter Romano-Catholicos dissensiones, de immaculata conceptione *B. virginis*; de auxiliis gratiæ, dum *Molinistæ Arminianorum*, *Jansenistæ*

*nista Gomaristarum sententiam teneant; item de juribus Episcoporum, de disciplina morum, & de infallibilitate Pontificis, a Clero Gallicano negata: unde sequatur, extra concilium, adeoque jam intra annos centum, spiritui erroris expositam fuisse Ecclesiam. Ita intra castra & vallum Pontificiæ unionis, imaginariæ & hypocriticæ, pugnari non mitius, quam inter Protestantes, nisi quod hi separata quasi castra habeant. Uniri tamen hos sub uno capite Christo, & iudice Scriptura, in fundamentis doctrinæ: sed disceptantes in Ecclesia Romana, nec sub his principiis inter se uniri, & solo primatus utcunque agniti nexu ad externam pacem obtinendam Pontifici adhærescere. Nec audere, aut ausurum Papam controversias, quantumcunque graves decidere, nec obsequium inventurum esse: sic enim condemnatos licet, *Escobaris, Lesii & Caramuelis* libros, nihilominus manere, & rejecta dogmata vigere. *Cap. 6.* fanaticorum originem Protestantium doctrinæ objectam, in adversarios retorquet: ab illis enim visiones & apparitiones ad tuendos errores expeti, curiose indagari, & sub levi prætextu probari. In vita Monastica atram bilem sive melancholiam frequenter gigni, & ad visiones eliciendas foveri: apud Protestantes helleborum visionariis proponi. Nec novum *Enthusiæ* malum esse. Ad *Hieronymum* provocat, tam doctum & acrem Virum, qui tamen in vita *Hilarionis & Pauli Eremitarum* ea scripserit, quæ insulsiſſima *Sanctorum Legenda* ineptiis vincant. Nihil absurdius esse apparitionibus *Theresiæ, Carmelitarum reformatricis*, quas tamen *Arnaldus Andillius* Gallice vertere sustinuerit. Fuisse longe ante reformationis tempora *Franciscanos spirituales*, decretis Pontificiis vix coercitos; fuisse *Flagellantes, Begardos, Turlupinos*, aliosque: *Johannem Parmensem* æterni Evangelii venditorem, seculo 13 vixisse, nec multo post *Christianum Rosacrucium*, cujus dogmata in libro, cui nomen *Famæ*, ineunte hoc seculo resuscitata fuerunt. Fanticis accensendos etiam esse *Theologiæ Mysticæ* scriptores, *Schonovium, Taulerum, Rusbrochium, &c.* nec *Lutheranis* annumerandum autorem *Theologiæ Germanicæ*, Libertinismi, ut putat, semina continentem: imo a *Luthero* rejectum fuisse *Lojum* quendam *Antverpiæ* postea combustum. Pro *Enthusiastis* etiam habet in Belgio plurimos ante *Lutherum*, *Coppinum, Quintinum*, alios: sed & *Monachorum* quorundam fundatores; tum *S. Brigittam, & Catharinam Senensem.**

Tandem etiam in *Avianum*, præter verè Sanctorum exemplum in orbe, ut ait, vagantem, & se fictis miraculis ostentantem, vehementer invehitur. *Cap. 7. Marotum* inter Doctores reformatos non agnoscit, nec psalmos in Protestantium gratiam aut usum, sed ut Poetam, in aula Francisci I Regis, composuisse scribit: hosque prius a Catholicis, quam a Reformatis cantatos, imo censura probatos, & cum privilegio Regio editos aliquando fuisse. Maroti mores non defendit, negat tamen illum ob adulterium Genevæ fustibus cæsum. Objicit cantiones ineptas, aut profanorum carminum tonis accommodatas; Psalterium Latinum Breviarii ex corrupta Græca versione translatum, & *Antonii Godavii* paraphrasin a sensu Spiritus Sancti multis locis recedentem. *Cap. 8.* pro Beza acriter pugnat, excusato imprimis carmine juvenili, quod Maimburgius Bezæ objecit, *Florimundi Remondi* calumniam secutus. *Cap. 9.* retorsionis loco turpissimos *Aretini* & *Johannis Casæ* libros opponit; tum quæ *Casistæ* v. g. *Thomas Sanchez*, & ex veteribus, *Burchardus Wormatiensis*, aliique scripserint, lectu horrenda. Impuros vero Cleri mores ex autoribus ante reformationem, & ex ipsius Maimburgii *de declinatione Imperii* testimonio taxat. *Cap. 10.* *Anna Burgii* Martyrium ex Thuano, & aliis argumentis defendit. Digreditur inde *Cap. 11* usque ad *14*, ut evincat veros Christi Martyres tum ob doctrinam & pietatem; tum ob constantiam, tolerantiam, ut & numeri, sexusque & ætatis respectu fuisse, qui ob religionem Reformatam & Lutheranam mortem oppetierint. Nec gloriam hanc Lutheranis denegandam; passos enim esse ob fidei capita, quæ cum Reformatis communia habuerint: nec leviores errores a Deo Martyribus imputari. Certe *S. Cyprianum* non fraudari Martyris titulo, licet a *Stephano* Pontifice excommunicatum. Exagitat *Martyres Jesuitarum*, præsertim in Anglia & China, allegatis contra eos autoribus Romanensibus: notat etiam *Georgium Cappadocem*, quem in Papatu, Angli præsertim devote coluerint, Arianum fuisse. Persecutionem in Gallia superiori seculo exercitam summæ crudelitatis, & Ecclesiam Romanam maximæ impietatis accusat; & Tragicos casus funestasque persequentium mortes, multis exemplis confirmat. *Cap. 15.* *Calvini* Apologiam facit: & cum Maimburgius putida quædam, a celeberrimis tamen adversæ partis autoribus huc usque confidenter objecta, omiserit, ad excusandam,

sandam, quæ Calvinio imputatur, animi & styli vehementiam respon-
 det, protervia adversariorum irritatum fuisse; Deum vero hanc ejus
 ut & Lutheri vehementiam in bonos usus Ecclesiæ vertisse: multa
 tamen exaggerata aut afficta. Denique ejus seculi & scholarum mo-
 rem hunc fuisse, & ex libris controvertentium apparere, ut acribus
 dicteriis se mutuo inceserint: nec parcere sibi invicem hodie Roma-
 no-Catholicos; imo *Arnaldum* omnes mortales convitiandi arte
 superare. Obiter notat, Calvinum serius ad reformationis nego-
 tium accessisse, nec inter primos reformatores numerandum esse.
Cap. 16. ridiculum esse ait, quod Maimburgius objiciat, Calvinum non
 fuisse Theologum: aliter judicare peritiores ex Romana Ecclesia. Ex-
 scriptum fuisse a *Salmerone*, laudatum a *Stapletono*, *Pasquierio*, aliis.
 Scholasticarum nugarum parum expertum fuisse fatetur; sed has a
 cordatis Pontificiis ipsis improbari, quos allegat, & barbariem secu-
 li ante reformationem libero describit. *Cap. 17.* singulare esse ait,
 & imperitiæ adscribendum, quod Maimburgius Calvinio Lutherum
 quoad eruditionem præferat: fuisse utrique sua dona: sed Lutherum
 omnium consensu in commentationibus S. Scripturæ a Calvinio vin-
 ci, & hunc ad miraculum literatum fuisse. Postea *Petri Valdi* lau-
 des ex ipso Maimburgio repetit; nec pudere debere Calvinum aut
 Lutherum, si quid ex eo aliisque hauserint, dummodo (ut confidit,
 vera & pia sint: nova enim non affectasse. Inde ad dogmata quæ-
 dam asserenda progreditur, v. g. *de libero arbitrio, de gratia efficaci, de*
justificatione per fidem, de justitia imputata, de meritis operum, de vir-
tute Sacramentorum, de fiducia, de possibilitate implendi legem divi-
nam, de utilitate votorum: in quibus omnibus sententiam Reforma-
 torum speciose proponit, & reprehendi eam non posse existimat.
Cap. 18. ad ea respondet, in quibus Lutherum Calvinio justius, sive ac-
 curatius errasse, scribit Maimburgius: hanc ejus phrasin exagitat
 autor, dein ad allegatos errores, quos Lutheranis dogmatibus gravio-
 res æstimat Maimburgius, specialia regerit & ex hypothesibus Refor-
 matorum explicat: v. g. *de dubitatione, cum fide sive fiducia conjun-*
cta; de gratia, an amitti non possit? an Deus Pater filium non semper
generet? an Filius essentiam suam non habeat a Patre, nec Spiritus S.
suam a Patre & Filio? an Pater solus sit Deus per se ipsum? an Chri-
stus dubitaverit de animæ salute? *Cap. 19.* imputatum Calvinio do-

gma, quod Deus homines ad damnationem creaverit, calumniæ accusat: refert differentiam *supralapsariorum* & *infralapsariorum*, neque tamen concedit priores illos statuere, quod Deus homines ad damnationem creaverit, aut, non præviso crimine, damnaverit. Calvinum dicit non habuisse opinionem *supralapsariorum*, & a paucis hanc teneri: minime vero etiam ex hac doctrina sequi quod Maimburgius inferat, nempe ideam de Deo iniquam, multo minus Atheismum; quippe qui ex longe aliis, quam ex conceptu nimis severitatis divinæ oriatur. Fatetur tamen *supralapsariorum* sententiam incommodam esse: rectius adhæreret *Augustino*; quod & Calvinus fecerit, præcipuique ex Scholasticis *Scotus*, *Thomas*, & alii quos citat, quosque Maimburgius incaute cum Calvino damnet. Subjungit quædam de corporis Christi in S. Cœna præsentia, quam dicit spirituales esse, sed nihilominus realem, ob communicationem omnis virtutis carnis Christi per fidem. *Cap. 20.* ceremonias Ecclesiæ Romanæ, quas extollit, & reformatum cultum sine succo & unctione, sceleti instar, siccam & informem esse Maimburgius dicit, minime ad veram pietatem conducere, sed hypocritis latibulum præbere statuit. Improbat tamen, quod alicubi inter Protestantes (Britanniam intelligit) ob quosdam ritus turbæ excitentur, nec infirmis ex utraque parte parcatur. Mysticas quasdam rituum in Rom. Ecclesia significationes ex autoribus ritualium affert, easque vel ineptas, vel quoniam populo ignotæ sunt, infructuosas esse docet. *Cap. 21.* in statu Ecclesiæ perfectissimo & optimo, qui tempore Christi & Apostolorum, & paulo post fuit, nihil ex succo & unctione, quam Maimburgius tantopere celebrat, reperiri scribit, adductis testimoniis ab adversæ partis autoribus. Originem potius rituum in quibusdam *Judaismo*, plerisque vero *Paganismo* deberi contendit, inter alia ex collocatione *apotheseum* cum *canonizationibus*, *Penatium* aliorumque *Semideorum* cum Sanctis, eorumque imaginibus & cultu. Denique aperte adversari Christianæ religioni, quod iugo Judaicorum rituum, sanctis de causis populo illi a Deo imposito, per Christum liberata, sub aliud non minus grave redigatur, & cultus Christianus simplicitate & puritate sua cœlesti, quem speramus, proxime accedens, externis pompis & ritibus in Papatu oneratus, illius dissimilimus reddatur. Præferri igitur merito debere siccum & sceleto similem, sed

pium & purum Reformatorum cœtum, succulentæ & fece mundi illitæ Romanorum Ecclesiæ.

Partis prima Sectio sive liber secundus historicus est, & exponit, quomodo non in Gallia tantum, (de qua fere unice agit Maimburgius,) sed & alibi ad reformationem perventum sit. *Cap. 1.* *Figurini* senatus acta referuntur & probantur; quia religionis cura ad Magistratum pertineat, isq; consilio sacerdotum & doctorum plusquam 600. adhibito, tempore etiam ultra sexennium indulto, optimo ordine & circumspecte processerit; optatque ut ubique eo modo agi potuisset. *Cap. 2.* prolixè agitur de reformatione *Genevensi*, & quædam referuntur, quæ (ut in præfatione auctor jam monuerat) certis ex causis in nupera *V. C. Jac. Sponio* edita *Genevensium* historia omissa fuerant: inter hæc atrocita de Cleri vitiis & de fraudibus in reliquiis supponendis, aut miraculis affingendis. Multa habet de *Farelli*, *Fromentii* & *Vireti*, qui primi religionem reformatam, (Lutherana tunc vocabatur) *Genevæ* prædicarunt, zelo, eorumque persecutionibus; populi vero excessus turbulentius aliquando agentis, libertate publica, & *Bernatium*, urbis protectorum, autoritate excusat. *Cap. 3.* historiam reformationis in *Scotia* a prædicatione & martyrio *Patricii Hamiltonii* qui in *Academia Marburgensi* Lutheranae doctrinae principia hauserat, inchoat, & notatis quæ *Maimburgius* falso, ut ait, & ad invidiam *Scotorum* commemorat, usque ad mortem Regiæ matris *Mariæ Lotharingæ* deducit: postquam totum regnum *Papismum* excussit, nulla violentia, sed omnium ordinum consensu: sola regina, frustra, ut ait, & nullo jure obnitente. Excusat autem plebem, quod persecutionibus ab initio irritata, festinantius in quibusdam locis ad diruenda monasteria progressa sit. *Cap. 4.* *Mariæ Stuartæ*, quam ut Sanctam & martyrem mire extollit *Maimburgius*, & alii ex earundem partium scriptoribus, mores corruptissimos eum in modum exponit, ut appareat, quicquid ei mali contigit, non Calvinismo, sed ipsius culpæ esse tribuendum. *Cap. 5.* de reformatione in *Anglia* agit, *Burnetum* secutus contra *Sanderum*, quem nihil nisi calumnias & mendacia compilasse notat. Inprimis observat, quod doctrina *Wiclefi* nunquam plane extincta fuerit in *Anglia*, sed ad *Lutheri* usq; tempora clam duraverit: idq; probat ex poënis, quæ plurimis ob illam doctrinam, afflictis tamen erroribus, irrogatæ fuerint. Dein *Henrici VIII* gesta accurate enarrat, & *Maimburgii* Theologiam notat,

tar, quod Catholicum illum mansisse statuat, qui Pontifici obsequium denegaverit: unde exemplum ostendatur, salva religione Pontificiam auctoritatem subruendi. Promovisse vero Henricum reformationis opus etiam per visitationem & destructionem monasteriorum, cum immania religiosorum scelera deprehendisset, & monachorum potentiam debilitare vellet; dein permessa plebi lectione Bibliorum, decretis etiam synodicis, per quæ multa dogmata Pontificia correctæ aut suspensa fuerunt: faventibus reformationi *Thoma Crammæro Archiep. Cantuariensi*, & *Thoma Cromwello*, Regi a Secretis, postea *Essexio Comite*. Non diffitetur tamen *Cap. 6*, Lutheri sententiam tunc in Anglia receptam, sed *Zuinglianam a Petro Martyre* postea, sub *Eduardo VI* introductam fuisse. Regis hujus historiam, atque absolutæ sub illo reformationis recenset, notatque, omnia sine cæde & sanguine peracta fuisse, consentientibus aut dissimulantibus Episcopis. *Cap. 7*. inauditam *Mariæ Reginae* crudelitatem in Protestantes, optime licet de ipsa meritos, etiam marito *Philippo Hispaniarum Rege* & *Reginaldo Polo Cardinale* Pontificis Legato non satis probante, exercitam describit, administris potissimum *Gardinero Wincestriensi* & *Bonnero Londinensi* Episcopis. *Crammeri* martyrium refert, & ut rejecta, quam spe veniæ ei extorserant, palinodia, dextram suam, Scævola exemplo, rogo impositus, prius ipse combusserit. Dein quæ mortua *Maria Elisabetha* ad perficiendam reformationem placide & sine sanguine peregit, indeque diversum utriusque religionis genium explicat. Tandem etiam *Eboracensis Ducissæ* declarationem, quam *Maimburgius* historiæ suæ adjecit, nihil sani continere, & verisimile videri ait, eam illius poenituisse, cum biduo post moreretur. *Cap. 8*. deducitur, motuum causam in Belgio minime Calvinismo tribui potuisse: sed eos ex rationibus politicis, ob violata provinciarum privilegia excitatos fuisse, culpa *Granvellani* potissimum; quod probat ex autore Gallo Protestantibus minime amico, & clerico, cui nomen *Le Laboureur*, in *addit. ad memorialia Michael. Castelnavii*. Notat etiam ex *Meterano*, ab anno 1522 usque ad tumultum bellicum Anno 1567, magnam jam copiam Reformationum in Belgio fuisse, & plus quam quinquaginta hominum millia religionis causa per varia suppliciorum genera periisse. Religionis itaque initium non a libero exercitio, sed a professione, licet inter persecutiones numerandum, esse

esse: secus si fiat, Christianismi principium in seculum quartum collocandum fore. Ex eadem ratione *Cap. 9.* probat, minime verum esse, quod adversarius tradat, violentis modis reformatam doctrinam in Gallia stabilitam fuisse; cum ne unicum quidem exemplum afferri possit, quod aliquis ad religionem hanc amplectendâ metu mortis, aut alia vi, quali Romana Ecclesia utitur, coactus fuerit: neque ante annum 1560 arma sumpta, cum tamen ab anno 1521 Lutheri doctrina in Galliam delata plurimos sectatores jam invenisset, & multi ob eam ad supplicia raperentur, ut adeo in sanguine Martyrum ad veteris Ecclesiæ exemplum Protestantium religio stabilita fuerit; & anno 1559 ante bellum postea exortum jam plusquam 2000 cœtuum numerarentur, ita ut etiam synodo Nationali Lutetiæ celebrata confessio fidei conscriberetur, qua adhuc Reformati utuntur. Cæterum regulam, quod sine permissione publica Evangelium prædicari non debeat, repugnare juri divino, & exemplo Apostolico: nemini enim id prohiberi posse, qui morte luere veritatis prædicationem velit. Dein *Cap. 10.* usque ad *21 sive ultimum*, prolixè ostenditur, quam injuste & subdole bellorum civilium, per annos 40 in Gallia gestorum, calamitas Reformatis tribuatur; cum vel ex scriptoribus Romanarum partium constet, causas bellorum istorum vel omnes, vel saltem præcipuas & plurimas, politicas fuisse; *Ligæ* potissimum, cui *Catholica & sanctæ* nomen fecerant, quamque ne Maimburgius quidem nunc, cum victrix pars *Borbonia* regno potiatur, probare audeat, imputandas. Notanda est singularis & nova, ex scriptore quodam superioris ævi eruta nomenclatura vocabuli *Hugonotorum*, quæ ab *Hugone Capeto* deducitur, quod hujus posterii Borbonii adversus Guisiorum Caroli M. genus jactantium prætensiones, a Reformatis defensi fuerint. Observari etiam meretur, quod *Cap. 15.* ex historia Ecclesiastica Reformatorum, & ex Synodorum decretis allegat, improbatam fuisse plebis licentiâ, quæ imagines sine Magistratus autoritate per tumultum sustulerit. Videatur etiam *Cap. 17*, ubi disputatur, num omnia bella religionis causa suscepta, injusta sint; & quatenus liceat pro Christianis populis alienæ ditionis, injusta persecutione oppressis, arma sumere.

ACTA ERUDITORUM
 CONTROVERSES FAMILIARES, OU
 les Erreurs de la religion P. R. &c.

id est,

Controversiæ familiares, sive errores Religionis præ-
 tensæ Reformatæ, refutati ex Scriptura, Conciliis
 & Patribus.

Lutetiæ Anno 1683 in 12, apud Ant. Dezallier.

AUtor *Provinciali Jesuitarum in Aquitania*, in approbatione titulo
 libri subjuncta, dicitur *Johannes Leonhardus de Fenis, ex Soc. Jesu.*
 Utitur forma Dialogistica, & magno cum rigore id agit, ut Reforma-
 tos hæreseos & impietatis reos listat. Itaque *parte prima, cap. 1. usque*
ad 5. vitam æternam illis abjudicat, quod non servant mandata Dei,
 & servari posse negent; quod fidem & conscientiam suam, neque
 ex verbis, neque ex sensu sive consequentia Sacræ Scripturæ firmare
 possint; quod plane careant Scriptura, quia testimonium Ecclesiæ
 rejiciant; quod contraria Scripturæ doceant; quod eam corru-
 perint & versiones mutaverint. *Cap. 6. & 7.* Ministros sive Pastores
 illorum non a Deo, sed a Diabolo missos contendit. *Cap. 8. 9. 10.*
 dogmata quædam aggreditur, quæ Deo & rationi adversari, & per
 quæ ad omnia vitia homines impelli, ab operibus vero bonis, virgi-
 nitate præsertim, removeri ait. *Cap. 11.* Fœminis honestis deserend-
 um esse Reformatorum cœtum suadet, tum ob alias causas, tum
 ob hanc, quod matrimonia ob adulterium dissolvenda statuant, &
 sic in maritorum potestate sit, commisso cum aliquo scorto crimine,
 conjugii vincula quoties velint rumpere. *Cap. 12.* narratis, quæ *Lu-*
therus & alii Philippo Hassiæ Principi circa admittendam pellicem
 olim suaserint, Polygamiam a Reformatis probari non veretur as-
 serere. *Cap. 13.* Pastores, quique eos sequantur, statuit esse hæreticos,
 quia Ecclesiam, quæ tempore reformationis vera fuerit, deseruerint.
Cap. 14. relata Synodi *Dordracenæ* autoritate, a Reformatis agnita, se-
 qui dicit, Ecclesiæ Romano-Catholicæ judicium longe magis agno-
 scendum fuisse. Applicat hoc *Cap. 15.* ad Concilium Tridentinum.
Cap. 16 & 17 loca Calvinii in plurimis articulis adducit, in quibus fa-
 teatur,

teatur, Ecclesiæ priorum seculorum ad *Gregorium* usque *Magnum* doctores eadem statuisse, quæ Romano-Catholici statuunt, & sic semetipsum suosque sectatores innovationis reos faciat. *Cap. 18.* refert, *Bezam* in colloquio *Possiaceno* negasse præsentiam Christi in S. cœna, eandem tamen affirmari, aut saltem non improbari decreto Synodi *Carentonensis* anno 1631; ex qua contrarietate manifestum sit, apud Reformatos non esse fidem Christianam, quia sermo eorum non sit, *est, est, non, non.*

Parte II Cap. 1 certitudini salutis, quam Reformati sibi promittunt, contradicit, quia non habeant fidem, nec securi esse possint de perseverantia, nec sint in Ecclesia. *Cap. 2.* tutius esse ait majorem numerum, & nomen Catholicum sequi, inprimis quod Reformati fateantur, salvari etiam posse homines in Ecclesia Catholica. *Cap. 3 & 4.* prolixus est, ut Reformatos extra Ecclesiam ejiciat, quia fuisse Ecclesiam oporteat ante reformationem, nisi Christo contradicere velint, invictam & perpetuam Ecclesiam promittenti. Illam ipsam autem esse, quam Reformati deseruerint; quo argumento multos conversos esse jactat. Addit & alia de *visibilitate Ecclesiæ, de novitate schismatis, de moribus Lutheri, Calvini, Bezae*, ex acerrimis eorum insectatoribus desumpta. Addit non pauca de dissensu inter Protestantes, qui se invicem hæreseos accusent. Dein ad firmandos articulos controversos pergit, agitque *cap. 5 & seqq.* de *imaginibus, de invocatione Sanctorum & Angelorum, de reliquiis, de festis, de justificatione, de remissione peccatorum, de meritis & libertate arbitrii, de purgatione, de satisfactione & indulgentiis, de confessione, de votis & cœlibatu*: omnia, qua potest, ut orthodoxa & sancta adstruens.

Parte III Cap. 1, 2, 3. sententias Romanensium de *Eucharistia, transubstantiatione, & Missa* solitis argumentationibus defendit. *Cap. 4* tractat de *usu linguæ Latinæ in Sacris, & de lectione Biblica*, quam non vetari ait. *Cap. 5* propugnat *communione sub una*; *Cap. 6, traditionem*; *Cap. 7 primatum Petri, & necessitatem capitis visibilis, & autoritatis definitivæ*, quam ab ipsis Reformatis contra *Independentes* asseri dicit. Denique ad dicta quædam præsentiaæ reali, & transubstantiationi potissimum opposita, responsiones subnectit.

An in toto hoc libro, præter illa, quæ inter tot scriptores polemicos per sesqui seculum ventilata sunt, novum & singulare aliquid

quod refutationem mereatur, propositum sit, expendent, qui id operæ pretium esse putaverint. Nobis librum non examinantibus, sed pervolvuntibus, cum trita & sapissime vulgata occurrerent, summa capita excerpisse & indicasse sufficiens visum est. De exemplis vero novarum in Gallia conversionum, & de convictione ministrorum reformatorum, a *controvertistis*, quos vocant, in provinciis & civitatibus constitutis, præsentibus reitestibus judicare poterunt.

JOHANNIS CARAMUEL, EPISCOPI
Viglevanensis, Comitis Zemida &c. Leptotatos,
*Latine Subtilissimus, de nova Dialecto
Metaphysica.*

Viglevani Anno 1681. in fol.

INter varia scripta, quibus jam dudum Autor inclaruit, hoc est unum
Le primis simul & postremis, si ad diversa, quibus delineatum, conscri-
ptum, & evulgatum est, tempora respiciamus. Librum enim hunc, quem
(pag. 2.) ante quadraginta aut plures annos conceperat, edidit demum,
postquam jam (pag. 37) a quinquaginta annis vel pluribus professus fue-
rat Theologiam; hætenus nimirum hæsitans conscientia novitatis &
metu Censuræ; & adhuc *timide audax aut audacter timidus* (pag. 6.)
quando eum evulgavit. Continet autem ille novam Dialectum Me-
taphysicam aut Scholasticam (pag. 2.) qua conceptus ambigui & ob-
scuri Metaphysicorum & Theologorum Scholasticorum, in primis
Thomæ Aquinatis, distincte ac perspicue proferri & intelligi possunt.
Nova in hunc finem nomina & verba in Dissertatione prima Metallo-
gica formantur & exponuntur; in secunda Philosophica, & tertia
Theologica variis quæstionibus applicantur; quæ est totius hujus O-
peris *oikonomia*. Verbum, stylo Logicorum, est vel substantivum, vel ad-
jectivum. Utrumque assumitur, sed diversimode tractatur. Verbum enim
substantivum (*Sum*) distinguitur a novis quinque Verbis, *Sam, Sem, Sym,*
Som, Sum, ita, ut illud nihil denotet aliud, quam τὸ Esse genericè. hæc
specificè: *Sam*, habere essentiam; *Sem*, habere existentiam; *Sym*, habere
æternitatem simultaneam; *Som*, habere actum physicum; *Sum*, habere
aliquam durationem. Ne vero quis tertium [*Sym*] cum vulgato Con-
junctivo (*Sim*) confundat, scribitur illud per y; quemadmodum quin-

tum (*Sum*) conjugatur, *fus, fut*, ut a vulgato (*sum, es, est*) distingui possit. Deinde quinque illa nova Verba inflectuntur per omnes modos, ita ut in infinitivo (qui frequentissime in exemplis occurrit,) *sam* habeat *sare*; *sem* *sere*; *sym* *syre*; *som* *soire*; *sum* *sure*; imo vero conjugantur etiam passive, sed tantum in tertia persona: *satur*, habetur essentia; *setur*, habetur existentia; *sytur*, habetur æternitas simultanea; *sotur*, habetur actus physicus; *sutur*, habetur aliqua duratio. Cum autem hæc ipsa verba (*sam, sem, sym, som, sum*) non significant activo-transitive: huic defectui consultum fuit per alia quinque verba derivativa: *Samo* (a *Sám*,) *semo*, (a *sem*,) *symo* (a *sym*,) *somo* (a *som*,) *sumo* (a *sum*,) quæ significant active ac transitive, *dare aut communicare essentiam, existentiam &c.* Et sicut per imitationem vulgati verbi substantivi (*sum*) formata sunt quinque illa *sam, sem, sym, som, sum*, ut perfectos essendi modos expriment: ita ad imitationem horum ipsorum alia quinque nova verba finguntur: *saim, seim, sym, soim, suim*; quibus modi essendi imperfecti, videlicet essentia aut existentia imperfecta &c. designentur. In verbis Adjectivis hæret circa participia; quæ sunt vel usitata vel nova. Ab usitatis deducuntur Abstracta nova; ab *amaturus, amaturitas*; ab *amandus, amanditas*. Nova derivantur ipsa a tertia persona pluralis numeri in omnibus temporibus Indicativi & Conjunctivi Modi; ab *Amant, Amans, Amatus*; ab *Amabant, Amabans, Amabatus*; ab *Amaverunt, Amaveruns, Amaverutus*; ab *Amabunt, Amabuns, Amabutus*; ab *Ament, Amens, Ametus*; ab *Ament, Amens, Ametus*; ab *Amarent, Amarents, Amarentus*; ab *Amavissent, Amavissens, Amavissetus*; ab *Amaverint, Amaverins, Amaveritus*. Et ne quis forte conqueri possit de inopia novorum hujusmodi Participiorum, seorsum quoque deducuntur contracta a contractis Præteritis & futuris: *Amaruns & Amarutus* ab *Amarunt*; *Amarans & Amaratus* ab *Amarant*; *Amarins & Amaritus* ab *Amarint*; *Amassens & Amassetus* ab *Amassent*. Hæc Participia ita se habere putat Autor pag. 27, *ut tametsi simpliciter necessaria non sint, ad magnum tamen Metaphysicæ dialecti splendorem & ornatum conducant, si illis aliquando ut amur*. Quod ut facilius credatur, non profana, sed sacra exempla pag. 36. adducuntur. Quando enim *Matth. cap. 1. v. 19*. Vulgatus legit: *Joseph autem, Vir ejus, cum esset justus & nollet &c.* & Arias Montanus, per participia: *Joseph autem, Vir ejus, justus existens & non volens*; Dialectus Meta-

physica dicit: Joseph autem, Vir ejus, *effens* justus & non vellens. Quando *ibid. cap. 2. v. 9.* Vulgatus scribit: Qui cum *audiissent* Regem, abierunt; & Arias Montanus, per participium: Illi autem *audientes* Regem, profecti sunt; Dialectus Metaphysica vertit: Illi autem *audivissent* Regem, profecti sunt. Quando *Job. ult.* Vulgatus habet: sunt autem & alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui *scribendi* sunt, libros; & Arias Montanus per participium: sunt autem & alia multa, quæcunque fecit Jesus, quæ si scribantur ad unum, nec ipsum arbitror mundum capere posse *scriptos* libros; Dialectus Metaphysica interpretatur: sunt autem & alia multa, quæcunque fecit ipse Jesus, quæ si scriberentur singillatim, ipsum arbitror mundum non posse capere libros *scriberetos*. Longe vero major usus tribuitur novis verbis: Sam, sem, sym &c. Nam hæc aptantur vexatissimis quæstionibus, e. c. an Materia Prima habeat *Sare* (essentiam?) An *sere* (existentiam?) An mundus, si ab æterno fuisset a Deo productus, habuisset *Syre* (æternitatem simultaneam?) An entia rationis habeant *Saire* (essentiam imperfectam?) &c. Ubi non negamus, si ad res ipsas respiciamus, non pauca notatu digna pro iis qui his studiis delectantur, imprimis in dissertatione tertia, quæ Theologica dicitur, ingeniose immisceri; an vero novis hisce vocabulis tanta insit vis, ut quod putat Autor, nuda veritas, omni ambiguitate exclusa, statim concipi possit, judicet, qui velit: quemadmodum non nostrum, sed Pontificii, *Humani Erdemanni*, personati Scriptoris, judicium ex ore Viri, quem vocat, *Eximii* est in *AntiCaramuele pag. 16.* *Caramuelem habere ingenium ut octo, eloquentiam ut quinque, judicium ut duo.*

TIBERE, DISCOURS POLITIQUES

sur Tacite du Sieur de la Motte Joffeval

d' Aronsel.

hoc est,

Tiberius seu Discursus Politici in Tacitum Domini
de la Mothe Joffeval d' Aronsel.

Amstelod. typis Elzevirianis Anno 1683 in 4.

Taciti gravissimi annalium conditoris tanta semper autoritas apud eruditos & existimatio fuit, ut veterum scriptorum nemo sit, in quo vel enarrando vel interpretando tot literarum notitia illustres viri fuerint occupati. Ex omnibus tamen illis, qui ejus libris operam impenderunt, vix duos invenias, qui eodem consilio ducti sint, aut idem commentandi genus elegerint. Cujus rei rationem Dn. de la Mothe in præfatione Tiberio suo præfixa prolixius evolvit, ac inde quid a se in novo isthoc opere post tot in Tacitum commentarios præstitum sit, edisserit. Selegit autem ipse solos sex priores annaliû libros observationibus politicis illustrandos, & a Romanorum Monarcha tertio, cujus isti vitam describunt, tractatui nomen imposuit. Instituti ratio & rerum, quæ traduntur ordo, haud parum convenit cum methodo, qua antehac Pius Mutius *considerationes super Tacitum Italicæ* conscripsit. Nimirum in capita divisum opus primo subinde loco textum Taciti Latinum, qui dictum aliquod aut factum ad vitæ civilis institutionem pertinens recenset, pro titulo exhibet. Quæ postmodum in argumentum quodvis propositum Autor disserit, ea magnam partem ejusdem Taciti sunt, e scriptis ipsius pasim collecta, ac continuo orationis cursu ita apte connexa, ut Tacitus velut sui ipsius interpres producat. Sub cujusque capitis finem recentioris historiæ exempla conferuntur, quo loco Autor imprimis Ludovici XI, quem Galliæ Tiberiû vocat, res gestas & imperandi arcana examinat. Placuit autem patrio sermone agere, ac proinde Gallicis literis mandare, quæcunq; Tacitus Latine dixit. Ubi potuisset quidem autor opera Triumvirorum suæ nationis uti, videlicet Rudolphi le Maitre, Dominorum de Chamœallon & Ablancour, nisi ipse mentem potius Taciti, quam verba exprimere studuisset. Hinc varias etiam lectiones ac interpretum controversias fere semper præteriit, iis solis quandoque, sed breviter annotatis, quæ sensum aliquem integrum pervertere videbantur. Omni enim studio ad id unice incubuit, (nec sane perdidit operam.) ut ideam boni principis ex iis exsculperet, quæ in Tiberio, etiam quum malus autore Sejano esset, laudem merebantur.

FRANC. ZYPÆI, IN ALMA UNIVERSI-
tate Lovaniensi Medic. Licent. & Anatomia tam sine,
quam cum sanguinis effusione, ad normam magni Bilsi
Professoris, Fundamenta Medicina Physico-
Anatomica.

Bruxellis ap. Ægid. t' Serstevens 1683, in 8.

INdefesso non minus Chymicorum quam Anatomicorum atque Physiologorum labore atque studio cum hoc, quod colimus, seculo adeo mirabilis Medicinæ contigerit Metamorphosis, ut multa, quondam pro veris habita, nunc ridicula evaserint, ac de quibus Antiquitas ne quidem somniavit, in lucem hætenus prodierint: Autor, non ingratas Lectori futuras sibi persuadens has Institutiones Medicas, eas publico destinavit, velut tales, quæ novis Anatomia inventis ac Philosophiæ modernæ a se sint adaptatæ, ac phænomenorum multorum, secundum Neotericorum plerorumque hypothesin mechanicam, explanatione exornatæ, omissis, aut ad minimum rejectis iis, quæ Medicinam obnubilant ac tyrones confundunt. Partium, quibus omnem absolvit tractationem, constituit sex, quarum prima de Medicina in genere agit, reliquæ Physiologiam, Hygieinam, Pathologiam, Semioticam & Therapeuticam exponunt, satis quidem accurate & secundum methodum præceptis ejusmodi adæquatam. Inter alia, ubi Lactis naturam ac productionem investigat, quamvis hujus materiam, seu chylum per arterias mammis adduci sustineri queat, ductui tamen thoracico hincque ad mammas derivatis surculis idem munus deferendum esse per autopsiam evincere satagit, qua in caniculis lactantibus ramos lacteos ex cysterna lumbari ac ductu thoracico ad mammas distribui, aliquando advertit, illo sc. modo, quem pro invisibilibus alias lacteorum & lymphaticorum ramulis pervestigandis ac deprehendendis sibi peculiarem, ex admirandis istis magni Bilsi Secretis, in sola Lovaniensi Universitate asservatis, & a Serenissimo Parmarum Principe tunc temporis Flandriæ ac Brabantia Gubernatore sibi concessis, possideat. Ubi in parte Therapeutica, de indicatorum atque remediorum, v. g. purgantium, sudoriferorum, venæ Sectionis, cucurbitularum &c. usu differit, illorum ætiologias seu agendi rationes mechanice satis explicat. Illud nihilominus mirari cogi-

cogimur, cur Bilfii illius, cujus Anatomiae cruentae aequae ac non cruentae fundamenta sua se superinfluxisse asserit, inventorum & paradoxorum, v. g. de labyrintho ductus roriferi, motu lymphæ seu roris a centro ad peripheriam, de ductibus Mosch ad Renes, nullam fecerit mentionem; vasorum Lactorum usum juxta Asellium & Pecquetium admiserit &c.

*OBSERVATIO CIRCA LONGITUDINES
locorum quorundam in Tab. Geographicis non satis accurate determinatas. Ex Transactionibus Philosophicis Anglicanis n. 143 excerpta.*

Quantopere non raro in designanda locorum longitudine Geographi a veritate aberrant, id & olim pluribus exemplis comprobatum, & nova nuper observatione in Insula S. Laurentii patefactum fuit. Solet huic Insulae communiter 75 æquatoris gradus tribui; in tabulis etiam antiquioribus ipsa fere a 78 gradu incipit & in 88 usque porrigitur. Majorem tamen hanc latitudinem vera esse quidam Dn. Heathcot, Anglus, Chirurgus navis onerariæ in istas regiones euntis, occasione Eclipsæ Lunaræ, quæ d. 19 Aug. 1681 accidit, detexit: legiturque ejus demonstratio in Transactionibus Philosophicis Londinensibus, postquam fuerat Societati Regiæ a Clarissimo Mathematico Dn. Flamstedio communicata. Quieverat nimirum navis in sinu quodam australi Insulae S. Laurentii, ad eam partem, quæ Lusitanis Terra del Gada dicitur. Illic dispositis in littore mathematicis instrumentis, adhibito etiam vice horologii pendulo, cujus vibratio una minuto secundo respondebat, cœpit eclipsin laudatus Dn. Heathcot observare. Et simul ac animadvertit extremam corporis lunaris superficiem umbra tegi, ad metiendum Procyonis altitudinem ipse se paravit, datis interim amico his partibus, ut vibrationes penduli accurate numeraret, quæ inter initium eclipsæ & tempus visæ altitudinis stellæ fierent. Distantiam Procyonis ab horizonte invenit 25°, 30'; Vibrationes autem penduli fuerunt 140, quod est 2, 20" temporis. Postero die altitudinem Solis meridionalem metiens, loci latitudinem reperit esse 19°, 20'. E quibus omnibus denique collegit, tempus observatæ stellæ fuisse horam matutinam quartam cum 58 minutis primis; & subtractis inde duo-

bus minutis primis & 20 secundis, eclipsin hora quarta 48', 40" incepisse. Si jam conferatur tempus, quo eadem eclipsis Lunarisi Londini initium sumsit, quodque juxta calculum Dn. Flamstedii fuit hora matutina prima 50', 40"; ac differentia duorum temporum in gradus commutetur: constabit clare, longitudinis Londinensis ab illa Insulæ S. Laurentii differentiam haudquaquam tantam esse, quantam Geographica chartæ faciunt, sed $7\frac{1}{2}$ gradibus minorem.

Simili modo Eclipsin lunarem anni 1682 die $\frac{11}{21}$ Februarii Londini coepisse observatum fuit hora noctis nona, minuto duodecimo: at Lisbonæ visa est initium sumere hora octava, minuto 31. E qua differentia iterum longitudo Lisbonæ invenitur, haud parum ab ea, quæ vulgo statui solet, discrepans: uti id in Transactionibus philosophicis Anglicanis Mens. April. 1683 ad calcem annotatum est.

Mirum autem nemini videri debere, locorum adeo dissitorum distantiam intra tam laxos certitudinis terminos consistere, vel observationes earumdem harum eclipsium, Gedani, Londini, Lipsiæque habitæ, & Actis superioris anni, mens. Jan. Apr. Aug. Sept. exhibitæ, fidem faciunt. Ex earum enim comparatione, sive initia initus, fines finibus, aut momenta alia similibus conferas, liquidum est, intervalla locorum memoratorum contractiora esse, ac Geographorum etiam accuratiores catalogi aut mappæ volunt: adeo ut Londini & Gedani distantia observata sæpius $1\frac{1}{2}$, aliquando duobus integris gradibus; Lipsiæ vero & Gedani dimidio gradu minor sit ea, quam chartæ Tabulæque exhibent Geographorum.

APOTHEOSIS VEL CONSECRATIO HOMERI, sive Lapis antiquissimus, in quo Poetarum principis Homeri consecratio sculpta est, Commentario illustratus a Gisberto Cupero.

Amstelodami, apud Henricum & viduam Theodori Boom, 1683, in 4.

Quemadmodum magna semper eorum, qui & illustri ingenio & eruditione multijuga inclaruerunt, tam ante quam post fata fuit veneratio, ita Homerus potissimum, tanquam fons parensque
omnis

TAB: XIV.
ad A. 1655. pag. 538.

ΑΡΧΕΛΑΟΣ ΑΓΟΛΛΩΝΙΟΥ
 ΕΡΩΙΗΣΕ ΓΡΗΝΕΥΣ

ΕΥΜΕΛΙΑ ΚΙΡΟΝΟΣ ΙΛΙΑΣ ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΟΜΗΡΟΣ ΜΥΘΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΟΙΗΣΙΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΚΩΜΩΔΙΑ ΦΥΣΙΣ ΑΡΕΤΗ ΜΝΗΜΗ ΓΙΣΤΙΣ ΣΟΦΙΑ

E. Andre & Sohn. scult. lith.

omnis sapientiæ, non exquisitis tantum elogiis, sed & statuis honoratus, æri incisus, ex eodemque metallo conflatus, tandemque inter Deos ipsos fuit relatus. Luculentissime hoc ostendit vir & magnæ dignitatis, in illustrissimum quippe præpotentium Fœderatorum Belgarum confessum cooptatus, & doctrinæ prorsus inusitatæ *Gisbertus Cuperus* hoc libro, non ita pridem evulgato. Producit enim in eo post auctores, qui statuas Homero positas attestantur, nummosque cusos imaginem ejus exhibentes, & templa in honorem ejusdem structa, etiam *Marmor* singularis ac perantiqui operis, quo Deus a Gentilibus factus atque in cœlo fuit positus. Repertum illud in agro Ferentino, qui hodie Principum Columnensium est, & vulgo Frattochia nominatur. Qui locus cum secessus Imperatoris Claudii olim fuerit, non absurde colligunt eruditi, Homerum, cujus lectione valde delectabatur hic Cæsar, & ex quo versus multos pro tribunali sedens allegare consueverat, solenniter abs eo hoc ipso marmore fuisse consecratum.

Hoc uti multa præ se fert antiquitatem eruditam spirantia, ita *TAB. Latio* illud suo inferre ATHANASIUS KIRCHERUS, celeberrimi *XIV.* nominis Jesuita, non dubitavit. Videtur autem ipsi (ut explicacionem ejus, quæ extat a fol. 81, usque ad 87, in compendium redigamus) supremo monumenti *Διογενους* ordine *Jupiter* Parnasso monti insidens, sceptro una cum Aquila assistente conspicuus, qui facie conversa ad Musas, pro apotheosi Homeri veluti supplicantes exaudiat. Sex autem Musis seu Charitibus cum sit circumstipatus, has totidem civitates esse censet apotheosin efflagitantes; Kirchero siquidem nihil aliud exhiberi in primo ordine videtur, quam legitima *Gratiarum* apud Jovem de Homero in Deorum numerum recipiendo supplicatio. In secundo ordine quæ *prima* apparet figura, Kirchero Poësis est, lyram sinistra, plectrum dextra tenens: *secunda*, quæ globum manu indicat, metrum Homeri videtur denotare, quo mundi opificium, & omnia, quæ in eo sunt, divino afflatu quodam descripta cecinerit; *tertia* rupi ambabus innixa manibus, velut ecstasi quadam abrepta divinos Homeri labores contemplatur: quod *quartam* & *quintam* attinet, in antro quæ conspiciuntur, prior lyram Orphicam læva tenet, dextra plectro instructa; posterior Iliadem monstrat, in qua amores, Deorumque omnium, quorum symbola, arcus & pharetra

retra sint cum fasciis, laudes & facta decantentur. Vir, qui abaco insistit, *Flamen* Kirchero est, dextra volumen tenens, sinistra pectus premens, & conversa ad Deas facie sententiam exspectans, promptumque pariter se exhibens ad sacrificia Ægyptio more Homero facienda; id quod colligit ex duabus facibus accensis & Tautico Characterem, proprio Ægyptiorum in sacris faciendis symbolo, seu cruce ansata, aris templisque Niloticis hinc inde insculpta, omnibusque Ægyptiorum numinum manibus inserta. In tertio ordine, in quo executivam Jovis de consecrando Homero sententiam repræsentari putat Kircherus, abs eodem primum considerantur quatuor virgines sub forma *Charitum* adumbratæ: ΑΡΕΤΗ, ΜΝΗΜΗ, ΠΙΣΤΙΣ, ΣΟΦΙΑ. Hæc enim quatuor potissimum esse ait, quibus mundum in admirationem Homerus rapuerit. Has quatuor aliæ sequuntur, ΚΩΜΩΔΙΑ, ΤΡΑΓΩΔΙΑ, ΠΟΙΗΣΙΣ, ΙΣΤΟΡΙΑ; in quibus & ipsis Homerus excelluerit. Propter has itaque virtutes sacrificio hecatombes vel centum boum videtur honoratus, ob figuram bovis aræ impositam, thus item & thymiamata, sympulumque ac pateram, quæ duo a puero afferuntur. Throno igitur qui insidet, *Homerus* tandem Kirchero est, læva sceptrum flore loti insignitum, dextra Iliadis volumen tenens, duobus Geniis throno utrinque assistentibus; qua imagine cum ipsum apotheoseos actum exhiberi Kircherus credat, hunc claudi innuit per duos superioris ordinis Genios, quibus hæc subscripta legantur verba: ΕΤΜΕΛΙΑ, ΚΙΡΟΝΟΣ, ΙΑΙΑΣ, ΟΔΥΣΣΕΙΑ, ΟΜΗΡΟΣ, ΜΥΘΟΣ, ad denotandum tum dulcia Homeri carmina, tum reliqua Iliadis & Odyssææ opera sub abdito Mythologiæ ratiocinio descripta.

Atque hæc illa Kircheriana vetustissimi marmoris explicatio est; a qua etsi non parum lucis id monumenti acceperit, accuratiorem tamen hominis alicujus eruditi, inque omni antiquitate versatissimi curam desiderare non abs re fuit visum. Id igitur operæ suscepit CUPERUS supra laudatus, & quemadmodum in lectione veterum auctorum, omnique erudita antiquitate ad stuporem usque est versatus, ita multa quoque ad explicandum hoc marmor congestit, congestaque tandem cum universi literarii orbis applausu evulgavit. Huic autem ille, qui montis vertici insidet, barba & capillo decorus, inferiorem corporis partem tectus, diademate vel tænia caput cinctus,

etus, sceptrum sive hastam tenens, nec non comitem habens aquilam, *Homerus* ipse est, isque tanquam novus Jupiter Olympo, non Parnasso, qui biceps est, insidens, & iisdem, quibus Jupiter, insignibus, excepto fulmine, exornatus. Sequuntur hunc *Musæ* dulci vocum concordia ejus, ut Jovis apud Hesiodum, animum demulcentes, variisque vestibus decoratæ. Quæ proximum abs novo Deo locum occupat, *Mnemosyne* videtur, vel *Eupheme*, vel potius *Calliope*: quæ descendens vel saltantis habitu super antrum pendet, *Erato*, docta quippe saltare, & cithara, quam petit, canere: binas tibias (nisi faces sunt) ad Homerum protendens *Euterpe*: Citharam pulsans *Clio*, vel *Polyhymnia*, vel *Melpomene*: digitum in globum intendens *Urania*, quæ cœli atque astrorum motus scrutatur: quanquam nihil certi statuit Cuperus de his & reliquis, nullo insigni a se invicem distinctis. Novem Musas excipiunt *duæ Virgines* in aditu antri constitutæ. Harum altera, quæ dextrum latus claudit, severior, *Ilias*, altera, quæ sinistrum lætiore vultu, *Odyssæa* videtur Cupero. Nam illa vetustior, hæc junior, & *Ilias* Tragœdiæ, *Odyssæa* Comoediæ est similis. Argumento præterea ipsi sunt res in medio antri ore atque ad pedes virginum positæ, arcus nimirum & pharetra, quibus bella in *Iliade* decantata, & pileus, quo peregrinatio *Ulyssis* in *Odyssæa* descripta, designetur. Ubi quidem non dissimulat, NIC. HEINSIUM uti lyram antro superimpositam, ita arcum quoque & pharetram pro Apollinis insignibus accepisse. Vir basi prope antrum insidens tunica & pallio amictus, qui Kircheri flamen erat ad sacrificandum paratus, Cupero jam *Linus*, jam *Lycurgus*, jam *Homerus* ipse, jam alius quis veterum videtur: Heinsius autem *Pisistratus* est, qui dispersa *Homeri* scripta in unum corpus collegit: Spanhemio *Pittacus* vel *Bias*, ut patet postea. Rem isthanc dubiam facit character Tauticus, qui capiti hominis imminet, *Ægyptiorum* inventum. Sed clariora sunt omnia in segmento marmoris ultimo. Qui enim Olympo modo insidebat *Homerus*, in templo nunc fedet diademate vel vitta casta caput cinctus, manum sinistram ad summam hastam fere extendens, dextra in genu reposita tenens codicem, tunicam indutus, pedes nudus; cingiturque filiabus, *Iliade* & *Odyssæa* (libri enim poetarum filia, illique horum parentes appellari consuevere) atque *Ilias* quidem armata est ense propter bella & cædes; *Odyssæa* vero *aplustre* propter

errores Ulyssis tenet. *Mures*, qui prope *Ἐρωπόδιον* chartulas rodunt, vel *Batrachomyomachiam* notant abs Homero scriptam; vel invidos, chartas & famam Homeri, ut *mures* corium, vellicantes. *ΕΥΜΕΛΙΑ* coronam ipsi imponit: *ΚΙΡΟΝΟΣ* admiratur virum & silentium suadet; *ΜΥΘΟΣ* pateram tenet & sympuvium: aræ adstat *Bos* miræ, sed tum temporis cognitæ formæ: *ΙΣΤΟΡΙΑ* ex acerra thus depromptum aræ duobus primis digitis injicit: *ΠΟΙΗΣΙΣ* faces, quæ ignem sacrum accendant extollit: *ΤΡΑΓΩΔΙΑ* & *ΚΩΜΩΔΙΑ* præ gaudio & admiratione, quod auctorem patremque suum jam Deum vident, manus tollunt ad sidera; *ΦΥΣΙΣ* puerili imagine blanditur *Virtuti*: *ΑΡΕΤΗ* digito os premit, silentium suadet, increpatque quasi *Naturam* suas vestes vellicantem; *ΜΝΗΜΗ* meditabunda plane, memoriasque veterum repetens adstat: *ΠΙΣΤΙΣ* miratur tanta Homero propter innatam quasi dicendi ac persuadendi vim nunc præbita esse præmia: & denique *ΣΟΦΙΑ* eandem ob rem velut attonita hoc agmen claudit, oculosque in virum intendit, qui omnium iudicio sapientissimus fuit habitus.

His breviter expositis, in latissimum campum quem vasta aperit eruditio, evagatur *Cuperus*, virtutesque Homeri omnes his nominibus denotatas sigillatim, ex antiquissimis *Hellados* ac *Latii* scriptoribus explicat, insertisque hinc inde numismatis, statuis atque inscriptionibus egregie illustrat. Deinde cum & variæ vestium figuræ qua viriles, qua muliebres in hoc marmore exhibeantur, etiam harum peculiarem explicationem subjungit, nec huic tantum marmori, sed & universæ antiquitati plurimum adfert lucis. Sub finem addit amplitudine munerum & doctrinæ copia viri illustris *EZECHIELIS SPANHEMII* literas, quibus indicavit, Virum illum basi insistentem *Biantem* sibi videri, primarium illud *Prienensium* decus, idque ob habitum *Philosophis* Græcis usitatum, & quia operis artifex *Archelaus*, cujus nomen monti insculptum, fuerit patria *Prienensis*. Addit etiam doctissimi Abbatis *RAPHAELIS FABRETTI* (qui hoc marmor in ædibus *Columnensibus* semel atque iterum cum *Marcello Severolio* recognovisset) notas, abs Antonio *Magliabequio*, Bibliothecario *Florentino* ad promovenda litterarum studia nato sibi missas. Hic in segmento ultimo mulieris, quæ primo loco stat, nomen non legit *ΕΥΜΕΛΙΑ*, sed *ΚΟΥΜΕΝΗ*, eoque suppleto *ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ*

MENH, intelligitque *Terram Matrem, Cybelem, seu Rheam, aut Ægyptiorum Isidem*, quam & turriferam in hoc marmore deprehendit. ΚΡΟΝΟΣ autem, quod pro ΚΙΡΟΝΟΣ substituit, alatus *Saturnus* ipse est, vel *tempus* vel potius *cælum* ipsum, significatusque adeo harum duarum imaginum iste: & terram & cælum in æternitatem Homericorum carminum consentire; emendationes Fabretti alias ut tacæamus.

De cætero cum semel occeperit Cuperus abstrusæ atque reconditæ antiquitatis Patulcium quendam agere, non ectypum tantum *Gemma Augustæ* a celeberrimo viro Johanne Georgio Grævio sibi missum, in qua Augustus & Livia curru triumphali insidentes, Octavia autem & Marcellus, vel Julia atque Tiberius eidem adstantes exhibeantur, sed & *Numismata antiqua* a Patino, Seguino, Vaillantio, Goltzio, Reineccio, edita aut in gazophylaciis reperta: *Inscriptiones* item & *marmora vetusta* a Smetio, Sponio, Grutero, Reinesio aliisque consignata doctè feliciterque elucidat, tandemque colophonem pulcherrimo opusculo impositurus, *utilitatem, quam ex numismatis capere queant Principes*, scito atque erudito discursu exponit.

TRAITE' DU SCORBUT PAR L. CHAMEAU
Docteur en Medecine.

sive

Tractatus de Scorbuto. Autore L. Chameau,
 Med. Doct.

Londini 1683. in 12.

Quantas in Anglia late strages edat Scorbutus tanquam morbus regioni huic præ cæteris endemius, cum observasset tunc temporis Autor noster Gallus, quando cum aliis Protestantibus sic dictis religionis ergo patria relicta eo se receperat, (licet postquam fortunam minus secundam Londini experiretur, Burdegalam repetere, ac ad Pontificios, quo praxin ibi Medicam libere sibi exercere liceret, transire haud dubitarit,) in gratam hospitii remunerationem, præsentem imprimi curavit libellum, quo suppetias quasi ad
 ulterio-

ulteriorem Scorbuti progressum inhibendum ferre nititur. Scorbutum ipsum non nisi sanguinis dissolutionem esse contagiosam, quæ diu multas corporis partes modo una vice, modo successive, afficiat male, arbitratur, cujus ortum a sale acri & subtili proxime derivat, velut quod aut immediate, aut interveniente sanguinis dissolutione pathemata quævis Scorbuticis familiaria gignat. Cur vero in Anglia frequentiores dentur Scorbutici, ac in Gallia, & cur Angli levamen quoddam hujus mali in Gallia persentiscant, Galli contra Scorbutici in Anglia evadant, ab Aere potissimum, vivendi genere, & demum consuetudine, quæ cum Scorbuto jam infectis in Anglia excolitur, deducit. Differentiam tandem Scorbuti, prout hunc celeberrimus Medicus Anglus Willisius, & cum eo plures alii Medici, in sulphureo salinum & salino sulphureum dispefcunt, plausibiliter satis refellit; in cura nihilominus, num calor quidam præternaturalis, an vero obstructions conjunctæ sint, animadvertendum adhuc esse præcipit, præ cæteris remediis (in quorum præscriptione famigeratissimum Practicum Monspeliensem Barbayrac, Præceptorem quondam suum presso pede sequitur) in primis Lac ceu verissimum Antiscorbuticum extollens, acria viceversa tantum non penitus velut noxia rejiciens.

ANTIBARCLAIUS, id est, EXAMEN APOLOGIÆ, quam non ita pridem Robertus Barclajus, Scoto-Britannus, pro Theologia vere Christiana edidit, institutum in gratiam Evangelicorum a L. Ant. Reifero, Augustano, nunc Pastore ad D. Jacobi Hamburgensi.

Hamburgi apud Gothofredum Schultzius, 1683. in 8.

SEctariorum fanaticorumque, quorum Anglia in primis ferax hoc seculo fuit, pessimi haut dubie *Quakeri* sunt seu *Tremuli*, ob tremorem corporis sic appellati; Spiritu nempe divino se corripit impleri que jactitantes, ac ita correpti toto contremiscentes corpore, & quicquid post raptum illum verborum eructant, tanquam oracula divina, Scripturisque sacris longissime anteponenda infrunitæ plebi venditantes.

Tametsi vero dogmata eorum Enthusiastica dudum publicis Theologorum scriptis penitus explosa sunt, mireris tamē, nec in hunc usq; diem patronos ac propugnatores acerrimos isti Quakerorum sectæ deesse. Quos inter vel principe loco referendus venit *Robertus Barclajus*, Scoto-Britannus, qui servum Domini Dei, item servum Jesu Christi se profitetur. Hic enim ut sectam suam, quæ Quakerismus vulgo audit, commendabilem præ religionibus Christianis reliquis redderet, primum *Theses Theologicas* de ea evulgavit, easque omnibus clericis, universis præsertim Doctoribus, Professoribus ac Studiosis Theologiæ in Academiis Europæ versantibus, seu Pontificiis sive Protestantibus legendas excutiendasque obtulit. Deinde cum theses hæc ab aliis, ad Enthusiasmum scilicet propensis, laudatas, ab aliis iisque sanioribus oppugnatas intellexisset, eas novo scripto, quod *Theologia vere Christianæ Apologiam* vocat, incrustavit, editumq; in lucem anno 1675 Carolo II, magnæ Britanniæ hodie Regi, dedicavit. Id operis operosum non minus, quam speciosum est, inque tanto a Quakeris pretio habetur atque æstimo, ut obturare id omnium contradicentium ora, neque refutari a quoquam posse sint persuasi. Et sane non nova tantum methodo, sed & novo scribendi genere hoc argumentū a Barclajo fuit pertractatum. Quamvis enim is Scholasticorum non *admiratorem & imitatore*, sed *contemptorem & adversarium* in præfatione ad Lectorem se esse fateatur: Theses tamen suas in *Apologia*, non confuse, uti fanatici plerique alii, sed Scholasticorum more, h. e. *κατασκηδαστικῶς & ἀνασκηδαστικῶς* propugnat; quippe ectheses suas non Scripturæ tantum ac Patrum dictis communiens undique, sed ad ea quoque, quæ sectæ suæ vel opposita jam sunt, vel opponi ulterius posse prævidet, pro virili respondens. Neque enim humanæ literaturæ ignarus est Barclajus, qui Quakerorum alias character est, ab ipso Barclajo thesi X requisitus; sed in Philologia, Philosophia, & læctione Patrum non tralatitæ, ut totum hoc opus loquitur, versatus.

Tota autem moles Theologiæ Barclajanæ (lubet enim potissima thesium ecthesiumque capita referre breviter) internæ & immediatæ Spiritus revelationi tanquam principio ultimo ac fundamento innititur. Hæc namque ipsi sufficiens est absque externa per Scripturam seu verbum revelatione; hæc objectum quoque fidei est

sanctorum omnium, qui sunt, qui fuerunt futurique deinceps sunt; neque eam ad normam verbi divini (causæ videlicet suæ diffidens) vult examinari; Scriptura siquidem ei secundaria, Spiritus vero, seu revelationes ab eo factæ primaria fidei morumque sunt regula. (Intelligit autem Spiritum non eum, qui per Prophetas fuit locutus, sed privatum ac familiarem, qui examen Scripturæ haud admittit, imo in plerisque contradicit.) Dein, dum a Doctoribus particularitatis quoad gratiam & meritum Christi se dissociat, ex carbonaria, quod ajunt, in calcariam incidit, a specioso illo internarum revelationum lumine occæcatus. Nimirum dum decretum absolutæ reprobationis damnat, ad alterum extremum non minori cum periculo divergit, universalem statuens redemptionem Christi, & supernaturale aliquod lumen, idque salutiferum, cujus operationibus Philosophi quoque Gentilium servati olim fuerint, servanturque adhuc dum, quibus Evangelium de Christo nunquam forinsecus innotuit. In doctrina de justificatione, quam ante se nunquam tam distincte ac luculenter ex Scripturis exhibitam fuisse gloriatur, Pontificiorum, Weigelii aliorumque fanaticorum arat vitula, in justitia eam interna, non imputativa constituens, operaque bona omnia ad salutem necessaria esse contendens; & quemadmodum opera Sanctorum polluta esse abnuat; ita possibilitatem illis non peccandi tribuit cum Donatistis, Pelagianis, Anabaptistis ac Pontificiis, quanquam ultro fatetur hic Apologetes, se ad statum illum perfectionis sanctitatisque nondum adspirasse. Requirit præterea, postquam semel revelationem internam immediatamque Theologiæ suæ præstruxit, internam tantum atque immediatam ad ministerium vocationem, cultumque divinum non in Liturgiis, precibus, conventibus Ecclesiasticis, cæterisque sacris actionibus (has enim carnales vocat,) sed in silentio, secretisque Dei inspirationibus, nec non tremore corporis, a quo & *Quakers* sectarii illi sunt dicti, constituit. Infantum baptismum pro mera traditione humana habet, non alium agnoscens baptismum, quam Ignis & Spiritus. Communicationem & participationem corporis & sanguinis Christi spirituale aliquid atque internum esse dicit, non ceremoniam, ut loquitur, frangendi panem, Sacramentum corporis Christi cum manducatione spirituali confundens. Refellit denique titulorum vanitatem hodie nimium quantam excrescentem, ut & vobis-

bislationem, tuitionem præ illa approbans, capitis item aptionem, ingeniculationem & corporis prostrationem, varietatem & luxum vestium, ludorum ac comoediarum usum, juramenta inprimis, vindictam & bella. Theologiam hanc suam tanquam vere Christianam deprædicat Barclajus, & veluti sponsam quandam labis maculæque omnis expertem commendat; dumque id agit, non tantum Pontificios, Calvinianos, Socinianos atque Arminianos, sed & Lutheranos stringit, multasque in hos injurias calumniasque evomit, in ecthesi maxime I, VII, IX, XI, XIV & XV.

Quas cum minime tolerandas vindicandasque omnino censuisset Theologus *γυναικός* Lutheranus, isque & exilio propter Christum & scriptis in lucem editis clarissimus *L. Antonius Reiserus*, patria Augustanus, nunc Pastor ad S. Jacobi Hamburgensis, justo zelo quodam correptus id laboris suscepit ipse, examenque *Apologia Barclajana* in gratiam Evangelicorum instituit. Neque id infeliciter. Examinavit enim theses atque ectheses Barclaji omnes, neque heterodoxas tantum ex orthodoxia subvertit, sed & quid *ὕπερ* sub illis, quæ saniores videntur, latitet, detexit; quam sæpe etiam sibi contradixerit Apologetes, quamque frivole inepteque Scripturæ ac Patrum dicta ad incrustanda dogmata sua adhibuerit, ostendit, explosis etiam omnibus, ad objectiones vel ab aliis vel a seipso factas, responsionibus, glossis item cerebrinis, & consequentiis male coherentibus. Quandoquidem vero in prioribus Barclaji thesibus atque ecthesibus Quakerianæ doctrinæ fundamenta vel maxime continentur, in his quoque diruendis ac destruendis prælixior est Reiserus, quam in reliquis, in quibus eadem aut affinia cum Anabaptistis, Jamdudum refutatis, sentit; cumque aliarum quoque religionum assertoribus multa objecerit Barclajus, Reiserus iis tantum, quæ Lutheranos seu Protestantes Evangelicos tangunt, retundendis vindicandisque est intentus. Non diffitetur interim, & suos Lutheranos esse naves; atque hinc orta non tantum *Gravamina*, sed pia multorum doctorum bonorumque in Ecclesia Lutherana esse *desideria*; usum etiam ab abusu in multis, in illis maxime, quæ in II & XV ecthesibus taxantur, discernendum esse contendit. De cætero si non omnia, at pleraque tamen, quæcunque momenti alicujus esse sunt visa, & quibus Apologetes inniti cumprimis in Apologia sua voluit, justo ex-

mine ventilavit, & qua modestia est vir optimæ doctrinæ & vitæ, examen totum Lectoris accurati veritatisque Evangelicæ studiosi iudicio censuræque submittit. Attextit etiam sub finem *Henrici Mori*, Theologi Angli, lectu dignissimam ad hanc sectam *ωεγο φώνου*, statuitque cum eo, Quakeros non pauca *Jacobo Bohmio*, Philosopho, ut vocatur, Teutonico, debere.

*RENATI DES CARTES EPISTOLÆ.
Pars Tertia.*

Amstelod. e Typographia Blaviana, anno 1683 in 4.

Qui Epistolarum Cartesii ad virorum doctorum quæstiones & dubitationes varias solvendas scriptarum priora duo volumina collegit doctissimus *Clerfelier*, idem tertium hoc luci exposuit, reservans has ultimo loco, quæ in difficultatibus Dioptricis & Geometricis versabantur, & multum temporis ad delineandas figuras requirebant.

In præfatione Editor Gallus philosophiam Cartesii commendat, ac ex adversariis ejus recenset *Burdinum*, *Fermatium*, *Robervallium*, quorum duo priores Dioptricam, postremus Geometriam, primus & tertius quoque Physicas meditationes impugnarunt.

Epistolæ numerantur CXV.

Prima est Apologia Cartesii ad Magistratum Ultrajectinæ Civitatis adversus Voetios, patrem & filium. Conferri potest Ep. 97. & 110.

II usque ad XXII ad Mersennum aliosque ex Jesuitis, agunt de contentione, quæ Cartesio cum eis intercessit, propter theses & disputationes Burdini contra Dioptricam & principia philosophiæ.

XXIV usque ad XXVIII sunt ad Mersennum, partim Hobbesii dubia adversus Dioptricam Cartesii moventis & persequentis, partim Cartesii respondentis.

XXIX usque ad XLVI sunt partim Fermatii ad Cartesium, hujusque responsiones de Dioptrica; partim Fermatii ad Clerfelierum & de la Chambre, cum responsionibus Clerfelierii & Rohaulti ad Fermatium.

In XLVI usque LXXVII Cartesius cum Fermatio, Robervallio aliisque, de variis difficultatibus Geometricis disceptat; ad Principem Elisabetham de Problemate agit: Tribus circulis datis invenire quartum, qui contingat tres illos.

LXXVIII usque ad LXXXVII de vibrationibus tractant, & Aristarchi a Robervallio editi defectus perstringunt.

LXXXVIII est Clerfelier, qui eam affectam Cartesio prælegit in ædibus D. Montmor, ad refutandas objectiones Robervallii contra motum in pleno factas.

In XC & sequentibus tribus inter Cartesium & Ferrerium Mechanicum de machinis tractatur, ad secunda, terenda & polienda vitra perspicillorum maximopere idoneis, fabricandis. Confer Epist. 96.

In XCIV respondet Cartesius quæstioni Musicæ, quare magis liceat procedere a decima minore ad sextam majorem, quam a tertiis ad octavas.

In XCV proponitur systema novum, ad fabricandum instrumentum musicum, quod sit perfectum.

In C cupit quædam in metaphysica sua Cartesius mutari, ab Arnault melius edoctus; opinionem refellit Angli cujusdam, asserentis reflexionem corporum fieri ideo, quod per organum aliquod ab aliis corporibus, quæ offendunt, repellantur.

CI facit ad illustrationem motus Planetarum, quem non satis in Principiis Philosophiæ descriptum, aliqui desiderabant.

CII aeris gravitatem vindicat.

CIII proprietates magnetis explicat secundum tradita in Principiis Philosophiæ.

CIV rationem inquirat, quæ facit, ut aqua descendat & vinum ascendat in duabus lagenis positis una super altera: refutat eos qui asserunt, corpus aliquod transire per omnes gradus celeritatis tum, cum incipit se movere.

CV motum globi tudicularis pulsi sæpius eadem vi mensurat, de quo etiam in præcedente epist. quædam occurrunt: doctrinam suam de Rarefactione tuetur; experimentum ponderandi aeris describit, quod pulchre sibi successerit.

CVI solvit dubitationes a Picotio motas ad loca quædam Parte 3 Principior.

CVII Schootenii quæstionum duarum Algebraicarum solutionem proponit, quam CVIII Cartesius approbat, & iudicium suum rogatus addit de Gregorii a S. Vincentio libro de quadratura Circuli & Sectionum Coni, in signem in eo paralogismum indicans.

In CX difficultas Optica de radiis ab objecto venientibus & oculos ingredientibus enodatur.

CXII & CXIII, quid per ideas rerum insensibilium sit intelligendum, disquirat.

CXIV ad duas quæstiones respondet, unam de motu corporum; alteram, de qualitate cognitionis Dei in beatitudine.

CXV & ultima est Clerfeliæ ad de La Forge Medicum Salmuriensem, de Actione animæ in Corpus.

EDMUNDI RICHERII, DOCTORIS

ac Socii Sorbonici historia conciliorum generalium

liber 3us & 4us.

Coloniæ anno 1683. in 8.

Cum priores hujus historiæ libros nuperrime Calendis Novembribus p. 494 recensuerimus, nunc restat, ut promissi memores, quid reliquis contineatur, strictim referamus.

Decretum fuerat in concilio Constantiensi, ut post quinquennium Papiæ nova Synodus haberetur, quo cum anno 1423 Prælati a nationibus & provinciis delecti, reformandæ Ecclesiæ desiderio frequentes convenissent, ob luem pestiferam Senas abierunt, ubi quid circa inquisitionem hæreticorum contra *Petrum de Luna*, & de unione Græcorum gestum fuerit, ex actis ejus concilii, quæ a *Nicolao Fabro* acceperat Richerius, exponit.

In Basileensi, quod sequitur, concilio Constantiensis synodi decreta de autoritate concilii super Papam iterum iterumq; repetita, & quod in singulis fere sessionibus diligenter inculcat, verbis pariter ac factis stabilita, ab Abbate *Panormitano*, *Nicolao Cusano*, & *Johanne Patriarcha Antiocheno* peculiaribus scriptis defensa, & ab ipso Pontifice *Eugenio* in ordinem redacta approbata fuisse refert, nebulas a *Cajetano*, *Bellarmino*, *Vallio* & aliis objectas dissipat, & quibus artibus Romanus præsul salubriter a patribus intento reformandæ Ecclesiæ concilio

clio remoram injicere, & contra jus commune absolutæ suæ monarchiæ protentiam sartam tectam conservare annisus fuerit, enarrat. Nec dissimulat his Romanæ curiæ machinis effectum fuisse, ut multi, qui pro Ecclesiæ & conciliorum autoritate egregie steterant, sive cardinalitiæ purpuræ autoramento excoecati, sive aliis beneficiorum philtris fascinati libertatem proderent, & Eugenii a concilio hoc, quod Græcorum prætextu dissolvere & Ferrariam transferre conatus fuerat, exautorati partibus faverent. In his fuerunt paulo ante nominati, *Nicolaus de Cusa*, cujus epistolas pro Eugenio scriptas Richerius examini subjicit, & *Panormitanus*, cujus argumenta, a *Ludovico Romano* defensa, *Johannes de Segovia* Theologus Hispanus, & *Ludovicus Alemannus* Cardinalis Arelatensis confutarunt.

Actis sessionis 36, occasione decreti de immaculata B. Virginis conceptione, prolixa Autoris de hac controversia digressio inserta legitur. Ac primum quidem ex *Jacobi Fabri* commentariis, quos in Scholæ Sorbonicæ tabulario reliquit, varia dissidia ante & post concilium Basileense in Academia Parisiensi agitata repetit. Refert enim, quid a Facultate Theologica seculo decimo quarto contra *Johannem de Montefono* Hispanum, ejusque hyperaspisten *Gulielmum Ebroicensem* Episcopum, seculo decimo quinto contra *Johannem Viridem*, & seculo decimo sexto contra *Maldonatum* & alios Jesuitas, Parisiensis Episcopi patrocinio suffultos, pro immaculata Mariæ conceptione decretum actumve fuerit. Et hac certaminum historia præmissa Richerius suam de hac controversia sententiam exponit, asserens, Beatam Virginem equidem quoad jus, debitum, obligationem, habitum & in actu signato, minime vero de facto & in actu exercito originale peccatum contraxisse, quia singularis cujusdam gratiæ amuleto ita divinitus præmunita fuerit, ut realiter peccati originalis macula nullo modo potuerit inquinari, idque non opinione probabili, sed fide catholica teneri oportere. Quam sententiam primum e Scriptura, deinde ex tacito ipsius naturæ sensu, tum ex Patrum testimoniis, & tandem ex Jure canonico & Ecclesiæ catholicæ consensu confirmare & contra Maldonati exceptiones & objectiones stabilire nititur: veritus, ut videtur, ne si aliter sentiret, Basileensis concilii autoritas, quam infallibilem & omnibus modis salvam esse cupit, aliquid detrimenti pateretur.

Decreta Constantiensis & Basileensis concilii approbavit Sanctio
pra-

pragmatica a *Carolo VII* Franciæ Rege Biturigibus condita, quam cum *Ludovici IX* sanctione Richerius comparat, obiter animadvertens, quod *Margarinus de la Bigne* in sua Patrum bibliotheca istam *Ludovici* sanctionem, ut eam Curia Romanæ tolerabiliorem redderet, castrare ausus fuerit. Postea prolixius recenset, quantopere post *Nicolaum V*, *Pius II*, ab *Aenea Sylvio* Canonico Tridentino, nondum Episcopo, nondum Cardinali, nondum Pontifice admodum diversus, aliq; Pontifices Romani, pro obliterationa sanctione pragmatica laboraverint, & quanta constantia Ecclesia Gallicana, libertatis suæ & conservandæ tenacissima, & recuperandæ studiosissima, conatibus istis, qui erraticæ febris instar subinde corpus suum infestarunt, sese opposuerit, donec *Franciscus I* *Leoni X* & concilio Lateranensi tandem cederet.

Synodum hanc Lateranensem *Julius II* opposuit concilio Pisano *Maximiliani I* Cæsaris, *Ludovici XII* Galliarum Regis & aliquot Cardinalium auspiciis indicto, cujus actis præmittitur ejusdem apologia a *Philippo Decio* conscripta, ejusdemque clarissimi Jureconsulti consilium pro Ecclesiæ autoritate latum, & oratio pro defensione concilii Pisani contra Lateranense concilium habita. In ipsis autem actis concilii Pisani, quod *Julium II* papali officio suspendit, proæmii locum occupant constitutiones quædam concilii Constantiensis & Basileensis, & formula atrocissimi juramenti, quo *Julius II*, antequam Pontifex Romanus eligeretur, & cæteri Cardinales ad reformandum Ecclesiam se devoverant, cum aliis quibusdam instrumentis ad procurationem hujus concilii pertinentibus.

In historia concilii Lateranensis, a *Julio II* indicti & a *Leone X* continuati, commendatur oratio *Aegidii Viterbiensis*, qua bellicosum *Julii* animum perstrinxit; contra *Cajetani* oratio, qua Papæ potestatem nimis extulit & concilium Pisanum reprehendit, refutatur, & singularum sessionum gesta non sine censuris passim interjectis recensentur. Postremo refertur, quomodo *Francisco I* mater sua, & *Ludovicus Sabaudus*, & Cancellarius a *Prato* instinctu Pontificis Romani persuaserint, ac si *Mediolanensem Ducatum*, quem armis recuperaverat, conservare minime posset, nisi juxta concordata *Bononiensia* pragmaticam sanctionem in *Lateranensi concilio* damnatam, vel invitis omnibus regni sui Ordinibus, quorum suasiones, obtestationes, querelas & appellationes primum a *Mamerto Patissonio* Gallice editas & postea

in Latinum sermonem conversas Richerius exhibet, in regno suo prorsus aboleret.

Et hanc pragmaticæ sanctionis abrogationem toti Galliæ regno funestam, ipsique Regi omnium calamitatum causam extitisse Autor judicat, neque minus Cancellarium *Pratensem*, quamvis purpuram a *Leone* meruisset, perpetua nemesi vexatum fuisse animadvertit. Ad-
dit Ecclesiæ Gallicæ & Academiæ Parisiensis planctus, ac satyras, quibus Scholastici concordata Bononiensia & Cancellarium a Prato exagitarunt, graviterque deplorat varios abusus, qui ab illo tempore ordinem hierarchicum & disciplinam ecclesiasticam pessime corruperunt, quos Divina providentia sic disponente, eo ipso anno, quo Constantiensis & Basileensis concilii decreta cum pragmatica sanctione in concilio Lateranensi abrogata sint, Martinus Lutherus publicæ luci exposuerit, cujus doctrinam, quam hæresin appellat, ob insanabiles regiminis Ecclesiastici corruptelas diu duraturam ominatur.

Tandem post commentarios fiducia, ut vocant, quibus *Adrianus* VI per Nuncium suum *Cheregatum* Principibus Germanicæ nationis in conventu Noribergensi reformandæ Ecclesiæ necessitatem ingenuè fatetur, & articulos a delectis Novemviris pro Ecclesiæ & Curiæ Romanæ emendatione jussu *Pauli* III compositos, item articulos fidei a Theologica Facultate Parisiensi promulgatos, sequitur historia concilii Tridentini, quod a praxi veterum conciliorum plane alienum esse notat, cum Spiritum S. Roma Tridentum mitti opus fuerit, & Italiæ episcopi, a nutu Romani Pontificis dependentes ejusque placitis innutriti, omnium reliquarum provinciarum episcopos suffragiorum numero longe superaverint; unde factum, ut multa in hoc concilio constituta fuerint, quæ a pristinis Ecclesiæ moribus abhorrent. Adducit eam in rem testimonia *Claudii Espencai*, *Claudii Sanctii*, *Gentiani Herveti* & *Gilberti Genebrardi*, eademque variis & lectu non injucundis annotationibus illustrat, quas hic referre supersedemus, nimix prolixitatis vitandæ studio ad finem properantes.

*DOMINI BERNOULLI EXAMEN
Machinæ urinatoriæ a Borello excogitatæ,*

Ex Diario Eruditorum Parisiensi XXI, d. 16. Aug. 1683
desumptum.

Johannes Alphonsus Borellus inter alia multa, quæ in erudito opere de motu animalium præclare tradidit, novæ cujusdam machinæ mentionem fecit, cujus ope possit homo sub aquis non tantum ad plures horas vivere, sed & piscium varios motus imitari. *V. pag. Actorum 73.* Quod inventum quia & campanæ urinatoriæ, & canalis seu tubuli coriacei, cujus olim apud Romanos usus erat, incommoda diminuit, aeremque respirationi aptum diutius sub aquis conservat, nec externa aliorum ope urinatore[m] sive inter descendendum, seu inter emergendum indigere patitur; plurimorum eruditorum approbationem meruit, ita ut humanæ industriæ posthac nihil in ista arte perficiendum superesse pronunciarent. Sed Dn. Bernoulli, Diarii Gallici XXI pag. 250, id iudicium de machina Borelliana latum refellit, ac ostensis, quibus ea urgeatur difficultatibus, prorsus ipsam nullius pretii esse conclusit.

Equidem quin istarum difficultatum plerisque occurri possit (agnoscente vel ipso Dn. Bernoulli) dubium non est. Nam nec plumbea illa fragmenta, quibus compositum ex homine & vase ad æquilibrium cum aqua reducitur, pedibus urinatoris alligari ullibi Borellus voluit: nec penitus impossibile fuerit, syringem octo pollices latam epistomio ita claudere, ut nullæ amplius rimæ pateant, per quas aquæ admittantur: & quod tertio contra pelleam bursam, quam Borellus conficere docet, objicitur, ad id facilis est responsio, si quis solummodo constructionem istorum canalium, quos ab Antiquis adhibitos fuisse diximus, expendat: quo conferatur ipse Borellus part. i. de M. A. prop. 220, & Schvvent. Delic. Physico-Mathem. part. XII prop. 14. Interim, quo pacto palmario isti argumento, quod ab inæquali aeris & aquæ pressura Dn. Bernoulli ducit, satisfieri in Borelli favorem possit, vix apparet. Neque enim forte omnis difficultas tollitur, si vel maxime aer æneo vase inclusus augeatur, quod quidem Borellus sub finem prop. 222. suadet. Id igitur curiosorum maturiori scrutinio relinquendum. Examen vero Dn. Bernoulli visum est ipsius verbis e Gallicis Ephemeridibus hic exhibere, ut, quantum ponderis Clarissimi Viri argumentationi insit, tanto magis appareat.

Homo, inquit, qui in aquam, galea armatus, mergitur, si eo modo ad notabilem quandam profunditatem descenderet, gravissima ibi tormenta perferret, ex ea ratione, quod caput tum solam pressionem elasticam aeris naturalis intra vas inclusi sustineret, reliquum interea corpus

non solum pressioni cuidam atmospheram equanti, sed etiam gravitati cylindri aquei tanto altioris, quanto homo profundius mergeretur, expositum est. Id vero sanguinem e toto corpore, per nares, aures & os exprimeret, & caput multo magis inflaret, quam caro intra cucurbitulas vulgo attollitur. Imo vero ubi galea ad profunditatem 30 pedum (tanta enim requiritur, ut pressio corporis dupla sit pressioni capitis,) pervenerit, dolorem penitus intolerabilem fore existimo. Sed & alios præterea cruciatus urinator sentiet. Ut enim ipse una cum vase, cujus diameter duorum pedum est, demergi possit, ascendendum erit corpori pondus ducentarum librarum. Quo factò hærebit equidem in mediis undis, cum nec plus nec minus specifica gravitatis obtineat, quam equalis aquæ portio: attamen quoniam galea subinde vi quadam ducentarum librarum ascendere nitetur, plumbum vero, quod sacomatis loco est, equali impetu eam fundum versus trahet, duplex iste in contrarium nisus demersi membra discerpet, ipseque homo suffocabitur. Verum equidem est, incommodo isti ex parte occurri, si ipsi galeæ plumbea fragmenta addantur; non penitus tamen illud evitari potest, quia homo sursum deorsum perpetuo traheretur, pro ratione, qua epistomium syringis vel promoveret, vel remitteret.

Non hic dicam de difficultate, quam habet constructio syringis, cujus cavitas pedem cubicum contineat. Nam si ejus longitudinem facias duorum pedum, latitudo novem pollicum cum dimidio erit; sin trium, octo pollices diameter habebit. Judicent hic alii, an parari epistomium possit, quod syringem ejus amplitudinis adeo exacte obturet, ut aqua satis impediatur, ne paulatim subintret. Hoc addo, si loculum quendam, jubente Domino Borello, e corio conficiamus, fore ut pressio exterior dum intra loculum sufficientem resistantiam non invenit, omnem inde aerem in vas æneum propellat, loculumque ita comprimat, ut ne minima quidem aeris particula illac amplius transire possit. Esto tamen, posse his defectibus remedium afferri: Primaria sane difficultas, quæ inæqualem pressionem aeris & aquæ concernit, nunquam tolletur. Ita enim argumentor: Ut quis sub aquis vivere ac respirare possit, necesse est, ut aut totum corpus humanum inclusum sit vasi, & aere circumdatum, aut quædam corporis pars ex vase promineat. Totum corpus inclusum esse non potest, nulli enim tum usui foret in fundo maris, siquidem finem, in quem mergeretur, non obtineret. Itaque si pars quæ-

dam extra sit, necesse est ad evitandum dolorem, qui inaequalem pressionem comitatur, aut ut aliquid in promptu sit, quod partem ex vase eminentem a pressione aquæ defendat, (exempli causa lorica species, quæ exacte illam partem circumdet, quæque non solum tantam habeat durti-
em, ut gravitati aquæ, non obstante irregulari ejus figura, satis resistat; sed simul quoque flexibilis ac mollis sit, ut hoc pacto manus urinatoris epistomium (syringis) huc atque illuc agere, inque fundo maris operari possint, quæ quidem res plane impossibilis est;) aut oportet, ut de medio augendi pressionem aeris inclusi cogitemus, id quod fieri non potest, nisi per aeris condensationem, si scilicet vas non ex ære, sed e corio molli ac tenero paretur, ut complicari queat & exteriori pressioni aquæ cedere. Ita enim aer in vase ad minus spatium sensim se reducens tanto plus roboris acquireret, quanto profundius illud demittetur. Difficultas in hoc casu fuerit, quod syrinx tollendo aut demittendo homini non amplius sit servitura. Ubi enim vas ab aqua premente coarctatum in profunditate 30 circiter pedum, ultra duos extensionis suæ pedes cubicas perdidit, urinator frustra vel ad summitatem usque syringis epistomium retrahet, ad recuperandum unicum pedem. Æternum enim aquis sepultus in maris profundo remanebit.

Præter ista omnia nihil habebit hæc machina præ campana peculiare, quippe eidem incommodo obnoxia, quod respirationem in aere condensato comitatur; fistula enim & loculus, de quibus Borellus, campanæ æque ac isti machinæ aptari poterit; ut adeo perditis opera ac oleo semper in eandem difficultatem incidamus.

Ex his concludo: Machinam Borellianam plane nullius esse pretii.

LA VIE DE MADAME HELYOT,

sive

Vita Helyotæ, foeminæ.

A Paris, chez Estienne Michalet, 1683 in 8.

Heracliota Zeuxis cum a Crotoniatis ad exornandum egregiis picturis templum Junonis, quod religiosissime colebatur, ingenti pretio conductus esset, statuit secum sub Helenæ simulacro perfectissimam formæ muliebris pulchritudinem exhibere. Itaque ex

UNIVER-

univerſo virginum numero, quas formoſiſſimas omnium judicaret ele-
git, ac quidquid in ſingulis eximium atque notabile deprehenderat,
in picturam ſuam tranſtulit, ratus ſe hac ratione fœmineæ pulchritudi-
nis imaginem rectiſſime poſſe abſolvere. Idem conſilium ſecutus vi-
detur Auctor, quem e Societate Jeſu eſſe produnt præfixæ privilegii &
approbationis formulæ, confeſſionarium pag. 482 profitetur, ætate
profectum Præfatio indicat, ſed qui ſuum nos latere voluit nomen.
Is enim *Maria* cujuſdam, Pariſiis anno 1644 e gente Herinxia & Oli-
veria natæ, Helyoto conſiliario regio anno 1662 nuptæ, & trigefimo
ſeptimo ætatis anno 1682 deſunctæ vitam expoſiturus, quidquid venu-
ſtatis, pietatis, modeſtiæ, caſtitiſ, frugalitatiſ, patientiæ, ſanctitatiſ,
ac reliquarum virtutum fœminei ſexus commendatur in variis, de unâ
Helyota ſua prædicavit, ſanctiſſimæ fœminæ imaginem quaſi & exem-
plar ob oculos ſiſtens. In Sanctarum tamen numerum referre eam
non eſt auſus, ſive quod memoria ejus vitæ recentior eſſet, quam quæ
hoc elogium admitteret, ſive quod Urbani VIII decreto obtemperans
Auctor, ſedis apoſtolicæ ſententiam privato judicio antevertere verere-
tur. In duas narrationem univerſam diſtribuit partes: quarum alte-
ra brevior, naſcentem, adoleſcentem, virtutumque ac pietatiſ ſeminâ
quaſi animo concipientem, matrimonii deinde caſtiſſimis nexibus im-
plicitam, ex eoque filiolum ſuſcipientem, ſed qui quarto ætatiſ anno
vix expleto deceſſerit, quem ipſa mater integerrimam Deoque dicatam
vitam agens placidiſſimeque obiens ſecuta fuerit, ſiſtit; altera proli-
xior, uberrimos ſuaviſſimoſque ſanctiſſimæ per omne virtutum genus
exactæ vitæ fructus exhibet, ardentiffimi amoris erga Deum, integer-
rimæ dilectioniſ proximi, diſciplinæ exquisitiſſimæ ſui, ac ſollicitæ cû-
ræ aliorum æque ac ſuæ ſalutiſ promovendæ, præcum item, fidei, pœ-
nitentiæ, patientiæ, miſericordiæ ac beneficiæ in omne miſerorum
genus, ſuavitatiſ morum, frugalitatiſ, ſobrietatiſ, & aliarum virtu-
tum illuſtria documenta præbens, & rerum ſanctæ ac præclare ab ea ge-
ſtarum copioſam narrationem pertexens. Plane autem ſingularia
ſunt & communem mortalium ſortem ſupergrediuntur ac fidem exce-
dunt, quæ de radiis e facie ejus promicantibus, bono odore quem ipſi-
us corpus ſpiraverit, vario morborum genere quos ipſa ſanavit, appa-
ritionibus item poſt mortem, quibus in hunc uſque diem conſpicien-
dam ſe devotiſ fœminis præbeat & memoriâ ſui conſervet, admi-

rationem vero augeat, refert: quæ sive vera sint sive conficta, in Divarum certe ac Sanctarum catalogum aliquando relatum eam iri, distributore aliquo Pontifice, præfagiunt.

CONJUNCTIO LUNÆ ET PALILICII
de die observata Gedani Anno 1683 d. 6. Nov.

Stylo novo,

a

JOHANNE HEVELIO

Cum die 6 Novembr. st. n. conjunctio Lunæ & Palilicii incidere, etiam si Ephemerides vix spem aliquam facerent illam conjunctionem, ob Solis splendorem, videndi: nihilominus tamen volui ad illam diligenter attendere, ut, si fieri posset, accurate deprehenderem, quousque Luna ad stellam accederet, splendente licet Sole. Id quod etiam feliciter mihi successit. Nam orto jam Sole, & ad duos gradus elevato, Tubo decem pedum, ac Micrometro instructo, distincte distantiam Palilicii a Lunæ limbo orientali dimensus sum, comperique, 44'. 6" adhuc esse: sic ut ab ipsa conjunctione 1°. 14 adhuc abessent. Quousque autem Luna tempore conjunctionis ad Palilicium revera accesserit, adeo accurate indicare haud possum: cum postea impedimenta intervenerint, quominus in ipso puncto conjunctionis (quæ post nonam matutinam, quantum colligere licuit prius, incidit) remotiorem istam notare potuerim. Interea tamen nihilominus hæc observatiuncula bene notari meretur (etiam si non nisi unica tantum distantia impetrata sit) qua videlicet Palilicium a Luna, splendente jam Sole, observatum est: id quod profecto, quantum memini, nunquam, etsi 50 annorum spatio observationibus operam dederim, mihi obtigit: nec compertum habeo, an id ab ullo aliquo alio observatore, circa illam ipsam stellam deprehensum sit. Proinde non semper animus abjiciendus est, in Observationibus peragendis, quando Occultationes & Transitus de die incidunt, sed sedulo attendendum, Gedani d. 9. Novembr. st. n. Anno 1683.

HEN-

HENRICI GUNTHERI THULEMARI,
J. U. & Philos. D. & Academiae Heidelbergensis Pro-
fessoris P. ordinarii Tractatio de Bulla aurea, argentea, plum-
bea ac cerea in genere, nec non in specie, de Aurea
Bulla Caroli IV. Imperatoris, &c.

Heidelbergæ, 1682 in 4.

Auream Bullam, sanctionem illam Imperii nostri pragmaticam & fundamentalem, ex ipso, quod Francofurti ad Mœnum sancte asservatur, autographo editurus Auctor clarissimus, operæ pretium se facturum putavit, varia simul nec indigna memoratu de bullis commentari. Hinc de multorum sigillis aureis, argenteis, plumbeis & cereis plurima præfatus, ipsam Aureæ Bullæ historiam aggreditur, dicendo, eam neque ab ipso Carolo, neque consiliario ejus Bartolo Jcto, quippe qui jam A. 1355 Perusii diem suum obiisset, sed ab ipsis Procerum Germaniæ ministris confectam, ejusque demum Capita XXIII priora anno 1356, 4. Id. Januarii Norimbergæ in ædibus ad insigne aurei clypei conscripta ac edita; reliqua vero eodem anno in curia Metensi ipso sacri Natalis festo composita ac promulgata, neque alia de causa, quam ut Romano Pontifici aliisque Germanicæ linguæ ignaris innotescere possit, Latino idiomate exarata fuisse. His præmissis, de Aureæ Bullæ originalibus *Latinis*, nec non editionibus diversis & commentatoribus prolixè differit. Ratione originalium pro certo habet, unumquemque Electorum a Carolo IV exemplar authenticum aureo sigillo roboratum accepisse, neque, ut nonnulli voluerint, authenticum Palatinum, proximo tricennali bello Germanico Romam auctum, sed adhuc illæsum in Heidelbergensi archivo asservari, id quod ipse Auctor *ἀυτόπτης* testatur. Præter Electores vero liberam quoque Civitatem Mœno-Francofurtanam originali a Carolo IV donatam fuisse, quod omnium famigeratissimum & emendatissimum putetur. Ad apographa deinde progressus, in typis impressa & manu scripta illa dividit. Inter hæc laudat MS. in Bibliotheca Vindebonensi jussu Imperatoris Wenceslai descriptum, multisque figuris exornatum, nec non Norimbergense
 Grund-

Grundherratum. Ex impressis recenset *Coloniense 1530: Moguntinense* duplex, quorum primum anno 1548 & alterum 1575 lucem aspexerit: *Francofurtense* apud Christianum Egenolphum, studio ac opera Justini Gobleri J.Cti editum: *Antwerpiense 1566: Cujasianum*, quod in appendice librorum Cujacii feudalium legatur, ac denique *Palatinum* a Goldasto inter Constitutiones Imperiales relatum. Memorantur postea varii Aureæ Bullæ commentatores, Goldastus, Gerlacus Buxtorfius, Dominicus Arumæus, Martinus Rumelinus a Jacobo Speidelio & Nicolao Mylero ab Ehrenbach locupletatus, Georg. Theodorus Dietericus, Johannes Limnæus, Joh. Andreas Crusius, Joh. Volckmann Bechmannus, Georgius Lehmannus, Petrus Ostermannus & Hieronymus Canisius. His omnibus subjicit accuratissimam autographi Francofurtani descriptionem, ac tandem quoque varias versiones ac editiones *Germanicas*: & primo quidem eam, quæ Imp. Wenceslai jussu facta, in hodiernum diem in Bibliotheca Cæsarea ostendatur, ut & *Moeno - Francofurtanam* cum authentico Latino in eadem cistula asservari solitam; *Venetam* inde, jussu Friederici III Imp. a Johanne Jenson primo excusam, ac eodem anno a Johanne Bæmler *Augustæ Vindelicorum* repetitam, & denique a Goldasto Constitutionibus Imperialibus insertam: *Argentinesem* anno 1485 apud Joh. Preussen: *Spirenses* 1527 a Petro Trachen: *Moguntinesem* A. 1562 a Francisco Bohem: aliam tandem *Goldastinam* part. II. **Der Reichs-Satzungen** editam; quas omnes tamen cum Latino authentico neutiquam convenire, neque adeo vim probandi habere dicit. Exhibetur tum ipse Aureæ Bullæ tenor juxta authenticum Francofurtense; quem excipit alia *Bulla Aurea* in forma epistolæ commendatitiæ conscripta, quam anno 1330 *Andronicus* II Imperator Constantinopolitanus Henrico Henrici Mirabilis filio, Alberti M. nepoti, Duci Brunsvicensi, Orientem tunc temporis perlustranti dedit, cum notis doctissimi quondam Viri, Henrici Meibomii, novisque Auctoris nostri, ut vocat, additiunculis. Accedit *Bulla Brabantina* ab eodem Carolo IV. Imp. Johanni Duci Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ anno 1349 concessa, cujus mentio in Instrumento Pacis Westphaliæ, ac Ferdinandi IV, nec non moderni Cæsaris augustissimi Leopoldi, Capitulationibus injicitur. Agmen denique claudit *Maximiliani II Imp. Capitulatio*, quam Germanico idiomate contextam, eamque integram, juxta ipsum

sum Archivi Palatini exemplar authenticum, luci publicæ Auctor omnium primus exponit; sicque ostendit, Capitulationis illius exemplum, quale Goldastus, & ex eo Carpzovius, Limnæus aliique edidere, mutilum fuisse.

INDEX AUCTORUM AC RERUM.

I. Theologica & ad Ecclesiasticam Historiam spectantia.

S. Anastasii Sinaitæ Anagog. Contemplationum in Hexaemeron l. XII.	pag. 25
Anonymi Genesis cum explicatione sensus literalis & spiritualis.	181
Anonymi Considerationes unionis Calvinistarum cum Lutheranis.	213
Anonymi Collationes Protestantium oppositæ Clero Gallicano.	214
Anonymi Considerationes ad Epistolam circularem Cleri Gallicani.	255
Anon. Tractatus de ratione humana.	306
Anon. Epistola imaginaria & visionaria &c.	477
Anon. Historia hæreseos Wiclefi, Husi, & Hier. Pragensis.	506
Antonii Arnaldi Præjudicia legitima contra Calvinianos.	438
S. Aurelii Augustini Operum Tomus quartus.	1
Matth. Fried. Beckii Paraphrasis Chaldaica libri II. Chronicorum.	504
Ludovici le Blanc Theses Theologica.	420
Jac. Benigni Bossueti De communione sub duabus speciebus.	230
Collatio cum Claudio Ministro Charentonio.	231
Burneti Animadversiones in Acta Comitiorum Cleri Gallicani.	210
Abrahami Calovii Biblia declarata.	181
D. Justi Cami novus Ismael &c.	13
Job. Claudii Defensio reformationis adversus Arnaldum.	443
S. Cæciliæ Cypriani Opera cum notis Johannis Episc. Oxoniensis.	41
Dyrois Præjudicia pro religione Christiana contra Atheismum.	364
Job. Leonbarði de Fenis De erroribus religionis pratensæ Reformata.	530
Car. du Fresne Epistola de libellis adversus Henschenium & Papebrockium disseminatis.	127

INDEX

<i>Josephi Glanvillii Saducismus triumphatus.</i>	317
<i>Jac. Gronovii Exercitationes de pernicio & casu Jude.</i>	513
<i>Phil. Ludov. Hanneckenii Paralysis fidei Papæ.</i>	321
<i>Godofredi Henschenii Acta Sanctorum Maji.</i>	4
<i>Jacobi Hommey Milleloquium Morale S. Gregorii.</i>	371
<i>Antonii Hulsii Nucleus Prophetie.</i>	405
<i>Johannis Episcopi Oxoniensis Cyprianus recognitus & illustratus.</i>	41
<i>Johannis Episcopi Cestriensis Annales Cyprianici.</i>	45
<i>Petri Jurii Compendium Historiæ Concilii Tridentini.</i>	397
<i>R. Leonis Mutinensis liber de ritibus Judæorum hodiernis.</i>	136
<i>Melch. Leydeckeri Oeconomia trium Personarum in negotio salutis humane.</i>	47
<i>Christiani Lupi de Appellationibus ad Romanam Curiam.</i>	307
<i>Ad Ephesinum Concilium variorum patrum Epistole.</i>	345
<i>Epistola & vita D. Thomæ ArchiEp. Cantuariensis.</i>	383
<i>Franc. Nunnez de Cepeda Idea boni pastoris.</i>	387
<i>Danielis Papebrochii Acta Sanctorum Maji.</i>	4
<i>Ant. Reiseri Anti-Barclajus.</i>	544
<i>Edmundi Richerii Historia Conciliorum generalium.</i>	494.505
<i>Martini Ruari Epistolarum selectarum centuria altera.</i>	20
<i>Eman. a Schelstraten Acta Constantiensis Concilii.</i>	501
<i>Job. Schilteri de Libertate Ecclesiarum Germaniæ.</i>	129
<i>Job. Scoti Erigena de Divisione Naturæ libri V.</i>	190
<i>Simonville Comparatio ceremoniarum Judaicarum cum Disciplina Ecclesiæ.</i>	137
<i>Frid. Spanhemii Introductio ad Chronologiam & Historiam sacram.</i>	422
<i>Stephani Spinolæ Theologiæ Scholasticæ pars I.</i>	241
<i>Job. Thilonis Medulla Theologiæ veteris Testamenti.</i>	134
<i>Jac. Thomasi Sylloge C dictorum V. & N. Testam. Historiis illustr.</i>	62
<i>Augusti Varenii Breviarium Theologicum.</i>	59
<i>Val. Henr. Vogleri de rebus Naturalibus & Medicis, quarum in Scriptura S. fit mentio.</i>	14
<i>Volpieri De vita in hoc mundo bene ordinata.</i>	247
<i>Christoph. Wittichii Causa Spiritus S. victrix.</i>	39
<i>Consensus veritatis revelatæ cum Philosophia.</i>	40

AUCTORUM AC RERUM.

II. Juridica.

<i>Anonymi Animadv. in Furstenerium de jure Suprematus Principum Germania.</i>	100
<i>Anonymi Brevissima juris Canonici Institutiones.</i>	328
<i>Anonymi Institutiones juris publici Germanici Romani.</i>	358
<i>Borjon de officio judicis ingenere.</i>	285
<i>Cassiani a S. Elia Centum Historiarum Examen.</i>	269
<i>Claudii Columbet Paratitla Digestorum.</i>	288
<i>Job. Doujatii Institutiones Theophili, notis illustrata.</i>	289
<i>Ern. Gockelii Tractatus de jurisdictione suprema.</i>	189
<i>Henr. Hahnii ad Paragr. de indaganda, in Instr. Pacis Osnabr.</i>	257
<i>Ebrenfr. Klozii Differentia Juris Civilis, & Reform. Francofurtensis.</i>	188
<i>Ludov. Gunth. Martini Annot. ad Institutiones Justiniani.</i>	103
<i>Petri Mulleri Jurisprudencia Elementaris.</i>	284
<i>Pbil. Alb. Orthen De Regali conducendi jure.</i>	102
<i>Franc. Sadarini Responfa cum Rebus judicatis.</i>	286
<i>Job. Schilteri De Tutelis & Curis ad Pandect. libros 26 & 27.</i>	104
<i>Job. Strauchii Institutionum juris Publici Specimen.</i>	414
<i>Christiani Thomafii Annot. ad Strauchii Dissert. Justinianeas.</i>	102
<i>Henr. Gunth. Thulemarii Tractatio de Bulla Aurea.</i>	559
<i>Job. Voet Compendium juris juxta seriem Pandectarum.</i>	189

III. Medica & Physica.

<i>Academiae Naturae Curiosorum Miscellanea Curiosa.</i>	260
<i>Tob. Andreae Bilanx Bilfanae & Clauderiana Balsamationis.</i>	270
<i>Anonymi Medicus sui ipsius.</i>	168
<i>Anonymi Anatomiae humani corporis Compendium.</i>	411
<i>Job. Joach. Becheri Urna sortis fortuita Chymica.</i>	36
<i>Bernerii Dubia de quibusdam capitibus Philosophiae Gassendi.</i>	472
<i>Jac. Bernoulli Cogitationes de gravitate aetheris.</i>	106
<i>Job. Bohnii Observatio circa motum bilis ab epate ad vesicam biliariam.</i>	126
<i>circa usum spiritus vini externum in haemorrhagiis.</i>	153
<i>circa vene pulmonalis propaginem tussi rejectam.</i>	218
<i>circa auri & argenti solutionem.</i>	409

INDEX

<i>Cornelii Bontekoe Diatriba de febris.</i>	354
<i>Fragmenta de Acido & Alkali.</i>	355
<i>Job. Alb. Borelli de motu animalium Opus posthumum.</i>	32. 63
<i>Inventa nova machina & navis urinaria.</i>	73
<i>Wilhelmi Briggs Nova Theoria visionis.</i>	454
<i>Benjamin a Brochhoyfen Oeconomia corporis animalis.</i>	341
<i>Job. Conr. Brunneri Experimenta nova circa pancreas.</i>	198
<i>Georgii Calafatti Tractatus de peste.</i>	198
<i>L. Chameau Tractatus de scorbuto.</i>	543
<i>Mosis Charas Pharmacopœa Regia, Galenica & Chymica.</i>	361
<i>I. Commelini Catalogus plantarum indigenarum Hollandiæ.</i>	517
<i>Fr. Milliet Deschales Tract. de motu locali & elaterio.</i>	451
<i>Dedu Tentamen Physicum de anima plantarum.</i>	492
<i>Jan Abr. a Gêhema De plica Polonica</i>	201
<i>Antonii de Heide Novum lumen pharmacopœorum.</i>	508
<i>Job. Helfr. Juncken Medicus præsentis seculo accommodandus.</i>	38
<i>Jac. Jungii Vulnerum cerebri curatio asserta.</i>	322
<i>Emanuelis König Regnum Animale.</i>	360
<i>Nicolai Lemerii Cursus Chymicus.</i>	251
<i>Antonii Levenhoeck observatio de pilis.</i>	512
<i>Job. Marci Marci Otiosophia, seu Philosophia impulsus universalis.</i>	242
<i>Mariotti Epistola de novo invento circa visionem.</i>	67
<i>E. Maynvaring Methodus sanitate, vigore, & longevitate fruendi.</i>	464
<i>I. Michault Discursus Chirurgici.</i>	37
<i>Dan. Georgii Morhofii Stentor ὑαλονλάσης.</i>	194
<i>Luce Antonii Portii Erasistratus, sive de sanguinis missione.</i>	161
<i>Job. Raji Methodus nova plantarum.</i>	184
<i>Raimondi Restaurant Hippocrates de uestionibus sive fonticulis.</i>	156
<i>Magnus Hippocrates Cous redivivus.</i>	157
<i>Viti Riedlini Observationum Medicarum centuria.</i>	273
<i>Petri Riveliez Observationes Medico-Physicæ tres.</i>	219
<i>Job. Eberh. Schvvelingii Mens immortalis contra Atheos demonstrata.</i>	335
<i>Jac. Sponii Observatio circa aquam Rhodani.</i>	519
<i>H. Tencke formulæ medicamentorum Galen. & Chymicorum.</i>	414
<i>Ed. Tyson Observ. circa pilos in diversis corporis membris reptos.</i>	215
<i>Verney Tractatus de auditus organo.</i>	301
<i>Franc. Zypæi Fundamenta Medicinæ Phys. Anatomica.</i>	536

AUCTORUM AC RERUM.

IV. Mathematica.

<i>Petri Ango Optica.</i>	163
<i>Anonymi Observatio novi Cometae a. 1683 Lipsiae facta.</i>	368. 415
<i>Jac. Bernoulli Examen machine urinatoriae Borelli</i>	553
<i>F. Blondelli Historia Calendarii Romani.</i>	347
<i>Boffati Telescopium Catadioptricum & Diacatoptricum.</i>	124
<i>Ern. Frid. a Borgsdorf Munimentum inexpugnabile.</i>	27
<i>Ismaelis Bullialdi Arithmetica Infinitorum.</i>	207
<i>Renati des Cartes Epistolarum Pars III.</i>	548
<i>Job. Cassini Descriptio phaenomeni caelestis a. 1683 observati.</i>	274
<i>Comiers Problema Geometricum.</i>	125
<i>Antonii Desgodets Aedificia antiqua Romana exactissime mensurata.</i>	265
<i>Job. Hancke Doctrina Eclipsium.</i>	169
<i>Heathcot Observ. Eclipsos d. 19 Aug. 1681, in Insula S. Laurentii.</i>	537
<i>Job. Hevelii Occultatio Palilicii d. 9. Jan. 1683 observata.</i>	201
<i>Tres Conjunctiones magnae Saturni, Jovis, & Martis a 1682</i>	
<i>& 1683 observatae.</i>	290
<i>Observatio circa nonnullas occultationes fixarum.</i>	350
<i>Historiola Cometae anni 1683.</i>	484
<i>Conjunctio Lunae & Palilicii d. 6. Nov. 1683. de die observ.</i>	558
<i>De la Hire Gnomonica.</i>	466
<i>G. G. L. Meditatio Jurid. Mathematica de interusurio simplici.</i>	425
<i>Gemin. Montanarii de Cometa a. 1682 viso Epistola.</i>	128
<i>Job. Henr. Olhofii Excerpta ex literis ad Hevelium scriptis de rebus A-</i>	
<i>stronomicis</i>	290
<i>Claudii Ptolemæi Harmonica.</i>	77
	9 Jan. 1683
<i>God. Schultzii Occultatio Hyadum & Palilicii d. ———— 1. ————</i>	170
	30 Dec. 1682.
<i>Conjunctio magna Saturni & Jovis 1682.</i>	298
<i>Valentini Stansel Observationes Americanae Cometarum.</i>	350
<i>Job. Christoph. Sturmii De Conjunctionibus magnis Saturni, & Jovis. 169</i>	
<i>Novum lampadis genus.</i>	504
<i>D. T. Nova methodus determinandi maxima & minima.</i>	122
<i>auferendi omnes terminos intermedios ex data æ-</i>	
<i>quatione.</i>	204
	date

INDEX

*data figura, rectis lineis & curva Geometrica terminata,
aut Quadraturam, aut impossibilitatem ejusdem de-
terminandi.*

Job. Wallisii Harmonica Ptolemai. 433
77

V. Historica & Geographica.

<i>Christoph. Acugnæ Relatio de flumine Amazonum.</i>	323
<i>Anonymi Vera Historia Calvinismi, opposita Maimburgio.</i>	507
<i>Anonymi Historia Calvinismi & Papismi parallela.</i>	530
<i>Anonymi Critica generalis Historiæ Calvinismi Maimburgianæ.</i>	329
<i>Olai Borrichii Dissertationes Academicæ de Poetis.</i>	281
<i>Isaaci Bullartii Academia artium & scientiarum.</i>	177
<i>Franc. Damiani ingressus Dn. Basadonnæ ad Procuraturam S. Marci.</i>	333
<i>Job. Doujatii Livius illustratus.</i>	81
<i>Guil. Dugdalii Conspectus nuperorum Angliæ motuum.</i>	227
<i>Petri Gazzotti Historia bellorum in Europa ab a. 1643 ad 1680 gestorum.</i>	332
<i>Job. Georgii Grævii Justinus.</i>	179
<i>Antonii de Grassis Maurocena Megaloprepeja.</i>	299
<i>G. Guilleti Historia Regni Mohametis II Turcarum imperatoris.</i>	87
<i>Ludov. Hennepini Descriptio Louisianae nuper detectæ.</i>	374
<i>Jac. Guil. Im Hof Spicilegium Rit tershusianum.</i>	425
<i>Adr. Jordani Critica de origine Augustæ Familie Regum Gallie.</i>	468
<i>Justini Historiarum libri XLIV ex recensione Grævii.</i>	179
<i>T. Livii quæ extant, cum notis Doujatii.</i>	81
<i>Ludov. Maimburgii Historia Calvinismi.</i>	97
<i>Prosperi Mandosii Bibliotheca Romana.</i>	237
<i>Petri Megerlini Theatrum Divini regiminis.</i>	341
<i>Cl. Fr. Menestrieri Aula Caroli V. Gallie Regis.</i>	261
<i>Johanna Borbonie Regina.</i>	414
<i>Excerptum ex Mercurio Gallico de Insignibus Ducis Burgundie.</i>	357
<i>Fr. Henr. Noris Cenotaphia Pisana Caji & Lucii Cesarum illustrata.</i>	113
<i>Antonii Pagi Dissertatio de Consulibus Cesareis.</i>	235
<i>Caroli Patini Introductio ad Historiam Numismatum.</i>	417
<i>Gedeonis Pontieri Bibliotheca Magnatum.</i>	30
<i>I. B. de Rocoles Vita Sultani Gemes.</i>	203

AUCTORUM AC RERUM.

<i>Rou Notæ ad Maimburgii Historiam Calvinismi.</i>	97
<i>Thevenotii Itineram Syllabus.</i>	329

IV. Philosophica & Philologica Miscellanea.

<i>Annæ Tanaqv. Fabri filia Anacreontis & Sapphus Poemata.</i>	402
<i>Comœdia quædam Plauti</i>	404
<i>Anonymi Tractatus de usu Schedularum inter mercatores.</i>	203
<i>Anonymi Novi mortuorum Dialogi.</i>	381
<i>Ælii Antonii Nebriffensis Dictionarium.</i>	225
<i>Augusti Buchneri Orationum Academicarum Volumen II.</i>	147
<i>Notæ ad Taciti Agricola.</i>	399
<i>Job. Caramuel nova Dialectus Metaphysica.</i>	532
<i>Jac. Nic. Colberti Philosophia vetus & nova ad usum scholæ.</i>	15
<i>Gisberti Cuperi Apotheosis Homeri.</i>	538
<i>Job. Eggelingii Mystera Cereris & Bacchi.</i>	140
<i>Job. Ludov. Fabritii Apologeticus contra Atheismum.</i>	176
<i>Christoph. Fischeri Oeconomia Suburbana.</i>	222
<i>Fleurii Mores Israelitarum.</i>	173
<i>Mores Christianorum.</i>	174
<i>Job. Frid. Gronovii Notæ in L. A. Senecæ Tragœdias.</i>	49
<i>Harpocratonis Lexicon cum Mausaci & Valesii notis.</i>	465
<i>Job. Jacob. Hofmanni Lexici Universalis continuatio.</i>	380
<i>Wolff Helmhard Domini ab Hohberg Georgica curiosa.</i>	313
<i>Dan. Huetii Liber de origine fabularum Romanensium.</i>	385
<i>Juliani Apostatæ Cæsares ad convivium Deorum invitati.</i>	311
<i>Job. Georgii Kulpis Collegium Grotianum super Jure belli & pacis.</i>	187
<i>Martini Listeri novum monumentum Romanum descriptum.</i>	460
<i>Manuvillii Fortuna & Infortunium matrimonii.</i>	312
<i>Job. Marckii De Sibyllinis Carminibus.</i>	389
<i>Cl. Fr. Menestrierii Philosophia Imaginum.</i>	17.344
<i>De diversis Nobilitatis generibus.</i>	51.250
<i>De saltationibus veterum & hodiernis.</i>	238
<i>Franc. a Mesgnien Thesaurus Linguarum Orientalium.</i>	362
<i>De la Mothe Josserval Tiberius, seu Discursus Politici in Tacitum.</i>	534
	Mureti

INDEX AUCTORUM AC RERUM.

<i>Mureti Tractatus de convivio.</i>	343
<i>Gabrielis Naudæi Bibliographia militaris.</i>	512
<i>Job. Pauli Olivæ Epistolarum Tomus primus.</i>	132
<i>secundus.</i>	332
<i>Thomæ Reinesii Syntagmatis Inscriptionum Indices.</i>	139
<i>Hier. Ruverei pueri decennis Carmina.</i>	387
<i>Joachimi de Sandrart a Stockau Academia Artis Pictoria.</i>	418
<i>L. A. Senecæ Tragædia cum notis I. F. Gronovii.</i>	49
<i>Jac. Sponii Miscellanea Erudite Antiquitatis.</i>	369
<i>Jac. Thomasi Orationes varii argumenti.</i>	152
<i>Franc. Vavassoris Multiplex & varia Poesis.</i>	267
<i>Wickfortii Tractatus de Legato, ejusque munere.</i>	140

